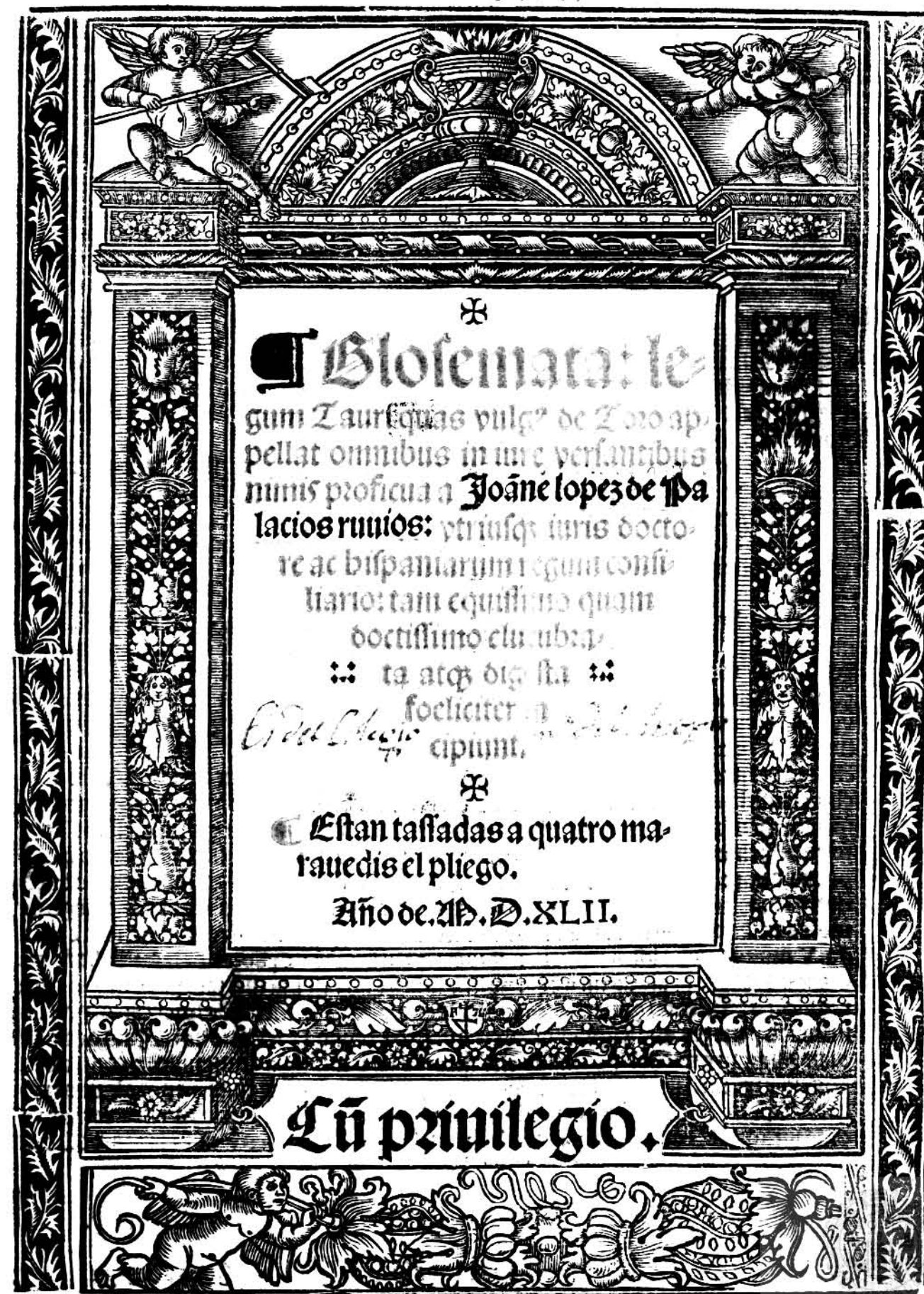

Cap. 161

30

39795

39795

El rey.

Or quanto por parte de vos el licenciado Alon-
so perez de viuro nos ha sido hecha relaciō que el doctor pa-
lacios rubios del nuestro consejo que fue ya defunto vuestro
padre hizo y ordeno y dexo hechos ciertos libros que se inti-
tulan la repiticion de la rubrica y capitulo per vestras de do-
nacionibus inter virum et vxorem / y la glosa que hizo sobre
las leyes de Toro y vn tratado sobre el derecho que nos tene-
mos al reyno de Navarra y vn libro del esfuerço y que por ser
obras prouechosas las querriades hazer imprimir y nos su-
plicastes y pedistes por merced que acatando lo que el dicho
vuestro padre trabajo en hazerlas os hiziessemos merced y
diessemos licencia que vos y no otra persona alguna las pueda imprimir y vender
en estos nuestros reynos por el tiempo que fuiessemos seruidos dispensando cō vna
clausula q̄ el dicho v̄ro padre dexo en su testamēto: por la qual mādō q̄ los dichos li-
bros no se pudiesen sacar ni sacasen de su casa cō que acabados de imprimir se buel-
uā luego a ella / o como la nuestra merced fuesse: y nos acatādo lo suso dicho y q̄ de im-
primirse los dichos libros recibirā beneficio estos nuestros reynos. Por la presente
damos licencia y mādamos que por tiēpo de diez años primeros siguiētes q̄ se cuen-
ten desde el día de la fecha desta mi cedula en adelante vos el dicho licenciado Alonso
perez / o quien vuestro poder ouiere y no otra persona alguna puedā imprimir y im-
priman y vender y vendan en estos dichos nuestros reynos los suso dichos libros so-
pena q̄ qualquier persona o personas que sin tener para ello vuestro poder le impri-
mieren y hizieren imprimir o vender en estos dichos n̄ros reynos y señorios o traxe-
ren a v̄derse fuera dellos pierdan la impressiō q̄ hizieren y los moldes y aparejos
con q̄ lo hizieren y incurra cada vno dellos en pena de cinquēta mil maravedis cada
vez q̄ lo contrario hizieren: la qual dicha pena mandamos que se reparta en esta ma-
nera: la tercia parte para el juez que lo sentenciarē y la otra tercia parte para nuestra
camara y fisco y la otra tercia parte para la p̄sona que lo acussare no embargāte la di-
cha clausula que el dicho vuestro padre dexo en el dicho su testamento para que no
se pudiesen sacar los dichos libros dela dicha su casa y para en quāto a esto solamē-
te yo dispenso con ella quedando en su fuerça y vigor para adelante. Con tanto q̄ des-
pues de impressos los dichos libros luego como estē acabados de imprimir se buel-
uan y tornen ala dicha su casa y es nuestra merced y mandamos que cada pliego de
molde delos dichos libros se venda al precio q̄ por los del nuestro consejo fuere tassa-
do. Y mandamos a los del nuestro consejo / presidentes y oydores delas nuestras au-
diencias / alcaldes alguaziles dela n̄stra casa y corte y chācellerías / y a todos los cor-
regidores assistente / gouernadores alcaldes alguaziles / merinos / prebostes: y otras
justicias y juezes qualesquier de estos nuestros reynos y señorios: que guarden y cū-
plan y hagan guardar y cumplir esta mi cedula / y lo en ella contenido: y contra ella
vos no vayan / ni passen / ni consientan y ni passar en tiēpo alguno / ni por alguna ma-
nera: so pena dela nuestra merced y de diez mil maravedis para la nuestra camara a
cada vno que lo contrario hiziere. fecha en Valladolid a tres dias del mes de Abril
de mil y quinientos y quarenta y dos Años.

Yo el Rey.

Por mandado de su magestad.

Joan Bazquez.

Prologus.

Illustrissimo. D. Dñō Joanni tauerā cardinali tituli s̄c-
ti iohannis ante portā latinā / archiep̄o toletano /
hispaniarū primate et moderatori / Alfon-
sus perez de biuro cesarei iuris
licentiatus.

.S.

Tam amplissime presul ab ineunte etate
et primis (vt aiunt) vnguiculis / negotiorum pro-
cellis reiectis me altius literarum studijs iniec-
sem: et semper huic rei intētus / liberioribus disci-
plinis curā prestarem in vigilarem q̄: forte fortu-
na incidi in paternum opus doctoris de palacios
ruuios / parū quidē volumē (quippe qui occu-
pationibus / iurgiorū strepitibus / et articulari
morbo distractus tandem fatali morte preuentus
non potuit ad vmbilicū perducere / vt huius ope-
ris initium testatur) sed materia maximū et apud
n̄rates iure consultos magno in precio semper habitū. Scribit enim hoc
in libello noster parens in leges q̄s chatolicus rex. fernandus et in clita
regina. Helisabet apud octo durū aut campū gothorum siue (vt vulgus ap-
pellat) tozo tulere / non sine maxima oīum spectatione / oblitterata et sopi-
ta longa aduocatorum disceptatione in cui⁹ opusculi editione (antistes ex-
imie) multoties subdubitaui. Elidebā nanq̄ (si chalcographis traderem)
eius breuitatem / gloriam p̄ris penitus obnere / qui maximis operibus
apud exteros et nostrates laudē tanto viro dignan sibi comparauit: vt hac
in tempestate / disciplina et scientia nullus hispanus gloriofius surgeret. At
ego publico ductus emolumento / michi ip̄i persuasi / cunctis licet cū ali-
quali paterni nominis iactura adesse in lucem q̄ hoc opus edere: vt vnus
quis q̄ harum legum labiz n̄tbeos anfractus p̄e duce tamq̄ altero theseo
adiret. Quis etenim melius / verius aut diligentius d̄ hac re conscribere
potuisset / q̄ is nostri genitor / qui regum imperio obtemperans / eisdē
legibus condendis interfuit et inter ceteros a rege p̄signitos sapientissi-
mus ac doctissimus iuris consultus hec iura fixit ac refixit. Nec tū mea

† ii

Prologus.

posterior sententia validiores radices emittet: si tu presul ornatissime
hocopus tuo sinu reponas et auctoritate et potestate (quibus polles)
tuearis. Tunc silebunt inuidiet operis breuitati parcent acque fata
telam intercidentia culpam referent. Quare huic
operi tantum presta / q̄ tū eius artifex
se tibi deditū esse cognouit. Adichi
quoq; ea tribue et elargire: vt
oēs noscant quo animo q̄
se in tuā familiā ad
dicere faues. va
le diuq; bene
ac felix.
vale.

Tabula huius libri.

Index exactissimus secundum alphabeti ordinē materias et questiones pre- cipuas huius preclari operis am- plissime complectēs.

Adultera mulier an
perdat dotem pro
missam nondum so-
lutam propter adul-
terum in. l. xxxj. nu-
mero. lviij. cum sequen.

Adulteri ambo an possint i eodē
libello aculari. l. xxxj. nu. iij. et si vxor
putatina acuset de adulterio an p-
dat dotem. l. xxxj. numero primo. et
an ppter adulteriū mariti vxor pu-
ratina lucret donationem ppter nu-
ptias numero. iij. et vt possit sponsa
de adulterio aculari an requirā q̄
contraxerit in facie ecclesie nume-
ro quinto.

Adulteriū si cōitat mulier in vita
mariti vel eo mortuo: et ignorāte vel
postea existens vidua comitat stus
pū et de inde filij cōmunes q̄b⁹ lucra
dēbāt ppter luxuriā mris mortui
sunt super existente matre: et forore
patris que eaz debet in illis bonis
lucratis cōstare matrimonio admit-
ti in. l. iij. numero. xij.

Ad vocatū per quot temp⁹ debet
studuisse: et an teneant scire leges re-
gni. l. ij. numero. ij. et ibi d' aduocatis
mimis bene allegantib⁹.

Ad vocatus qui semel allegauit et
obtinuit affirmatiue an debeat pa-
trocinari in alia simili causa negati-
ue. l. ij. numero. iij.

Ad vocatis grossis an dēbāt cau-
se subreiles comitti. l. ij. numero. iij.

Agnati et cognati an succedant le-
gitimatis. l. xij. numero. xlvij.

Alienatio bonorum post delictū
comissum facta an valeat. l. iij. nu-
mero. xx.

Alimenta si sint prestanda spuris
an possint excedere quintam par-
tem in. l. ix. numero. xvij. cum duob⁹
sequentib⁹: et ibi an idem sit indote
filie spurie.

Alimenta que possint relinqui il-

legitimis stantib⁹ legitimis. l. ix. nu.
l. cum sequentib⁹.

Alimenta qualiter sint prestanda
a parētib⁹ filiis illegitimis et quādo
possint eis negari. l. x. numero. ij. cū
plurib⁹ sequentib⁹.

Alimenta prestanda filiis spuris
vel naturalibus taxant hodie in. l. x.
numero. l.

Alimentozū causa donatū vel le-
gatum spurio antransmitat. l. x. nu-
mero. xliij. et an illud legatum dicat
pium. l. x. numero. xliij.

Appellari an possit a iudice ordi-
nari ad quem fuit a comissario ha-
bitus recursus in. l. xxxj. nume. cv.
cum sequen.

Arrarum promissio ultra decimā
et renunciatio super hoc anfirmet iu-
ramento. l. v. numero. ij. quid si p-
mittat arre matrimonio contracto
numero. iij. et quid si promittat ap-
parentib⁹ vel cōsanguineis mariti
numero. v.

Arre si pmittunt ultra decimam
an saltem indecima valebunt. l. l. nu-
mero. xj. et quid si sponsus tradide-
rit sponsuū valentem ultra d'
cimam pro aris numero. xij.

Arre si promittunt ab obtinente
maioratum qualiter fiat extimatio.
l. l. nume. xv. et an dēbāt arre in. l. l.

Ascendentes quod ordine succe-
dūt et quid si stant mater et auis pa-
tern⁹ vel auis et auia pro auis et pro
auia. l. vj. numero. vij. cum iij. seqn.

Ascendentes qui intelligant in. l.
vij. vide ibidem numero. xliij.

Ascēdētes legitimi q̄ dicāt. l. vi. nu. v

Ascēdētes q̄ sunt. l. vi. nume. vj.

De litera. B.

Baptismus nostri temporis. l. iij. nu-
mero. iij.

Baptismus quare requirā vt fili⁹
dicat (naturaliter nat⁹ in lege. xij.
numero. vij.

Baptizat⁹ incapite: et nactus p-
parte an dicat baptizat⁹: et succedat
vel rumpat testamentū in. l. xij. nu-
mero. xliij.

Bona parentum / an debeant fi-
liis et quo iure in. l. x. numero. xliij.

Bona cōiugum si post matrimo-
nium preteritu statuti vel consuetu-
dinis efficiunt comuniā an transmi-
tāt ad posteror. l. xliij. numero. xvij

Bona defuncti absq; venientib⁹
ab intestato adque debent hodie
venire. l. xliij. numero. xj. cū sequē.

Bona testatoris si ex ei⁹ mādato
sunt distribuenda an intelligat in
pauperes. l. xliij. numero. vij.

Bona damnatorum quibus de-
beantur. l. iij. numero. xj.

De litera. C.
Captatoria voluntas an saltem
hodie de iure regio valeat in. l. xxxj.
numero. xv. cum plurib⁹ sequen.

Carcerat⁹ p suspecto si satisfacat
an dēbeat relaxari. l. lxxvj. nu. xxi. et an
carcerat⁹ pro vno debito possit pro
alio cōmēdari numero. xxi.

Censualis de bito: an possit si ve-
lit vna vice promultis annis simul
soluere censū. l. lxxvj. nume. vij. et qd
si post q̄ res incidit incomissū rece-
pit dñs censum vel pensionē nu. vij.
et qd debet censū sup possit re an ali-
um imponere numero. ix. et processu
que quantitas erit iusta numero. x.
cum sequen.

Clerici an comprehendāt i statu-
tis laioz vel possint eisdem vti. l. lxx
numero. xij. cum plurib⁹ sequen.

Clericus si sit heres vel executor
an teneat cōparere coram seculari. l.
ij. numero. xxi.

Codicillus quid dicatur: et in quo
differat a testamento: et quot testes
in eo requirā. l. iij. numero. lviij. cum
duob⁹ sequentib⁹.

Codicillar an possit qui potest

† ij

Tabula.

testari. l. quarta numero. xj.
Contus dñatus quando dicatur in. l. x. numero. x. et quid si comissarius est vnus ex venientibus ab intestato propinquoibus in numero. lxxij. cum sequen.
Comissarius an possit reliquere filijs suis in. l. iij. nu. lxx. cum sequen. et quid si sit clericus pñe tñs sure numero. lxxij. et quid si spurius numero. lxx.
Commissarius an possit meliorare filium comittentis nune. lxxi. cum pluribus sequen. vbi disputatur et per que verba censetur data hec potestas nune. lxxv. Et an saltem possit meliorare in quinto numero. lxxvij.
Commissarius an possit dare tutorem filio. l. xxx. nune. lxxvij. vel filium comittentis exheredare numero. lxxvij. vel substituere pupillariter numer. lxxix. vel si substituatur in quam substitutione illa resoluetur numero. ix.
Commissarius an possit substituire vulgariter vel reciproc. l. xxx. numero. xxi. cum sequen. Et an substitutio vulgaris facta a commissario comprehendat tacitam pupillarem numero. xcij.
Commissarius an possit facere heredem non nominatum a comittente. l. xxx. numero. ci.
Commissarius in executione et distributione quas qualitates debet considerare et quibus personis non possit relinquere. l. xxx. numero. cxj. vsq. in finem.
Commissarius que debita possit soluere et quando et si soluit de suo an possit illud reppetere. l. xxxij. numero primo cum tribus sequentibus et an teneatur satisfacere de bonis distribuendis numero. v. et an possit vendere de bonis testatoris numero. vi.
Commissarius vel executor testamenti si fuerit in mora. l. xxxij. numero. v. cum duobus sequen.
Commissarius si specialiter de mada ta non fecerit in termino an habeatur pro factis in. l. xxxij. numero. viij.
Commissarius quare non possit reuocare testamentum comittentis in. l. xxxij. nu. j. cum sequen.
Commissarius an sicut non potest reuocare testam. qd p comittere fecit

an idem sit in codicillis. l. xxxv.
Commissarius si non instituit heredem quem testator nominauit instituendum. l. xxxvi. numero. ij.
Concubina que dicatur et que clericus non potest donare vel legare concubine. l. xi. nu. xij. cum sequen.
Concubina vt dicat hodie q requiratur. l. xi. nu. xix. cum duobus.
Concubinatus qualiter probeetur in. l. xi. numero. xxi.
Consecratio bonorum ipso iure facta an tollat facultate testandi. l. iij. numero. xvij.
Consecratio bonorum an trahatur ad fructus preceptos a tempore commissi delicti. l. iij. nune. xix.
Consecratio bonis alicui an possit is ad pias causas aliquid dispendere vel inter viuos donare. l. iij. numero. xxij. et aliqua de consecratione nune. xxi. cum duobus sequen.
Consecrationis tres proprietates. l. i. nu. xij. intellectus si sit multiplex qd sit sequendus. l. i. numero. xij.
Consecratio an possit numerare numerum testium in testamentis. l. iij. numero. xxxvi. cum sequen.
Consecratio regni an sit qd tñ laici quam clerici rogentur de testamentis laicorum. l. iij. nune. xli.
Consecratio in memoriali an probetur aliquando esse bona maioratus. l. xli. numero. x. et an consecratio attendatur in successione dignitatis numero. xij. et per quot testes probeatur consecratio in. l. i. nune. xliij.
Contractus scripti an debeant legi partibus vel testibus. l. iij. nu. xi.
Contractus prohibetur fieri ab vxore sine licetia mariti qd intelligat. l. lv. nu. vi. et an stipulatio et dimissio sit contractus nu. vij. et an copromissum sit contractus numero. viij. et quid de donatione nune. ix. et qd de renuntiatione numero. xi.
Contractus factus ab vxore sine licetia mariti an firmetur iuramento. l. lv. nu. xvij. et quid si sit vtilis marito vel vxori nu. xix. pscriptio an curat mulierem coniugata. l. lv. nu. xxi. et qd contra prohibitionem alienare nu. xxi.
Contractus de crimine ex q pbario ne possit condinari. l. lxxvi. nu. ij.
Contractus de litera. d.
Contractus si non sint petiti in crimine an possit iudex in eis condinare reu. ex officio. l. lxxvij. nu. v.

Tabula.

Contractus ad mortem si in testamento decedat quis habebit ei bona. l. iij. nune. xvj.
Contractus conuictus reali vel personali an et qñ teneatur satisfacere. l. lxxv. nu. j. cum pluribus sequentibus.
Contractus si nollit satisfacere an possit capi et carcerari. l. lxxv. nu. xxij. et qñ debitor possit capi et quo tempore nune. xxxij. cum sequentibus et si debitor capitur dñat per ecclesiam an possit extrahi nune. xxvi.
Contractus fugitiuus an possit si sit clericus capi a laico absq metu excommunicationis. l. lxxv. nune. xxvij. cum sequen. duobus.
Contractus qua informatione vel cause cognitione precedere possit capi vel cogatur satisfacere. l. lxxv. numero. xxxij. cum duobus sequentibus et si post carcerationem constat illum non esse debitorem vel detentum non deliquisse an sint statim relaxandi numero. xxxix.
Contractus suspitio an possit post capturam tractari. l. lxxv. nu. xxxvij. et an debitor suspitio probetur per iuramentum nu. xl. et an p duos testes nune. xli. et an requiratur qd suspicio supueniat de nouo et qd si diu creditor sciens superuenisse suspensionem tacuit numero. xliij.
Contractus vnus an possit vel debeat nocere alteri. l. lxxvij. numero. ij. cum sequen.
Contractus an possit fieri pendente iudicio item quando requiratur vel non et quando fit discussio quid debet iudex facere. l. lxxij. numero. iij. sequen.
Contractus qualiter fiat quando legatur pars bonorum in. l. xx. nu. vij.
Contractus facta a patre quid opere et si sit in eqlis an habeat vim meliorationis. l. lxxix. numero. xv. cum duobus sequen.
Contractus qualiter committatur et an debeat nocere et an presumatur in factis occultis in. l. vj. nu. iij. cum duobus sequen. qualiter probeetur nu. vij. et an presumatur in mulieribus asserentibus se lesas nu. vij.
Contractus quoduplex sit. l. lxxij. numero. ij. dominij appellatione quid veniat numero. iij.
Contractus facta filio naturali an valeat statim. l. x. numero. xl.
Contractus facta filio an statim valeat vel confirmetur et quando in. l. x. numero. x. cum duobus sequentibus.

Contractus ob causam an sit perfecta sine possessione. l. lxxij. nu. xxxvij.
Contractus propter nuptias et causa dñtis an equiparentur maxime in casu. l. lxxij. in ibide nu. xly.
Contractus facta filie familias pro dñte vel filie intranti religionem vel filio studentem vel pro allimētis vel pro bene meritis an valeat in. l. lxxij. nu. xlv. cum duobus sequen. et numero. lxxv. cum duobus sequen.
Contractus facta filio familias a patre cum iuramento de non reuocando an possit reuocari. l. lxxij. nu. xli.
Contractus que non potest valere respectu bonorum presentium et futurorum an saltem valeat respectu presentium. l. lxxij. numero. l.
Contractus remuneratoria an sit reuocabilis in. l. lxxij. nune. l. cum sequentibus. Vbi plura de remuneratorum probatione ibi etiam an fletur assertioni donantis circa merita numero. lvij.
Contractus si fiat filio emancipato propter bene merita et pater non tradidit redonata an filius possit agere ad traditionem in. l. lxxij. nu. li.
Contractus remuneratoria vel pacta reciproca inter coniuges an valeat. l. lxxij. nu. lxxij. cum duobus sequen.
Contractus perfecta quando sit reuocabilis in. l. lxxij. nune. lxxij.
Contractus si fiat a patre filio qd possit reuocari si filius faciat expensas in redonata et deinde reuocatur quid iuris. vj. l. lxxij. nune. lxxv.
Contractus facta filio quando sit committenda in. l. lxxv. numero. vi. cum quinq. sequentibus.
Contractus quando dicatur simplex ob causam. l. lxxv. numero. xij. et si pater donat filio emancipato et tradit an dicatur donatio numero. xliij.
Contractus que sit filio in potestate an debeat hodie conferri vel in legitimam imputari. l. lxxv. numero. l. cum duobus sequentibus. et quid si fiat emancipato numero. lv. cum sequentibus. Et quid si fiat a matre numero. lvij. vj. lege lxxv. numero. x.
Contractus facta sponse carnaliter cognite an valeat. l. lxxij. numero. ij.

Contractus omnium bonorum vel saltem presentium an hodie valeat. l. lxxij. numero primo cum pluribus sequen. et quid si quis habet descendentes vel ascendentes vel caret illis numero quinto cum sequentibus et quid si donatio fiat ecclesie numer. ix. vel si apponatur iuramentum numero. x.
Contractus que peruenit ad filios post mortem patris eis similiter mortuis an deferatur ad patrem excluso auo materno in. l. vj. nu. xxxi.
Contractus si detur filie naturali ultra quintam an possit filius legitimus constanter matrimonio dñtem tñ q in officio sit in eo quod excedit reppetere. l. x. numero. xxxij.
Contractus data filie presbiteri an possit reuocari a consanguineis presbiteri in. l. lxxij. numero. xliij.
Contractus materna que remanet mortuo marito ex qua quia non sunt alia bona debent alimentari filij an dicatur teneri titulo oneroso vt non possit tñq in officio sit reuocari in. l. lxxij. numero. xliij.
Contractus vt dicatur inofficiosa an debeat considerari tempus assignationis vel mortis in. l. xix. nune. x.
Contractus et donatio propter nuptias parificantur in aliquibus in. l. lxxv. numero. v. cum sequen.
Contractus an sit minuenda propter meliorationem tempore collationis et an sit imputanda in legitimam et an censetur es alienum in. l. lxxv. numero. xvj. cum. vij. sequen.
Contractus quando dicatur inofficiosa et quando possit reuocari. l. lxxix. numero. xiiij. et. xv. cum sequen.
Contractus vel donatio imela an habeat vim meliorationis et an primo imputentur in legitimam vel in meliorationem in. l. lxxix. nu. xxvj. cum sequen.
Contractus an possit a parente denegari filie in casibus quibus de iure denegant alimenta. l. lxxij. nu. v. vij.
Contractus an reuocetur propter ingratitudinem in. l. xxx. numero. lx.
Contractus de quibus bonis sit soluentia. l. lxxij. nune. ij. et dñtis promissio an obliget promittentem nu. do pacto nu. iij. et si dos filie est p dita sit inter dñtada nu. iij. et de dñte certa relicta vel pmissa nu. v.
Contractus propter delictum vxoris an debeat statim auferri marito. l. lxxvij. numero. iij.

nume. ij. Et an dos filie in preiudicium p[ro]p[ri]is possit publicari. nu. ij.
¶ Portanda an sit filia naturalis. in. l. x. nu. ij. Et. l. x. numero. xxvj.
¶ Portis titulus an sit onerosus. l. xvij. nu. xxvj. cum sequen.
¶ Portis dactio que sit filie an statim valeat nu. i. cū tribus sequentibus.
¶ Portis actio an sit hodie cōmunis patris et filie in. l. x. nu. lxxvj.
¶ De littera. E.
¶ Edificia si fiant cōstante matris amonio in proprio solo alterius vide in. l. xlvj. ab. nu. v. an castra siue fortificia possint de nouo construi sine licencia principis.
¶ Emancipatio an inducat hodie ex matrimonio et traductione sine velamine. l. xlvij. nu. j. et an sit vera emancipatio ex beneficio illius legis numero. ij.
¶ Emptum ab spōso nomine cōmuni. vl. p[ro]p[ri]o sponse. añ. traductionē an sit cōe vtriusq[ue]. l. xv. nu. xxvj.
¶ Emptor rei alienari prohibite puta maioratus qui edificauit in ea re domū si velit domum destruerenisi sibi soluantur meliorationes vide in. l. xvij. numero. lxxvj.
¶ Etas legitimatio ad testandū que dicatur in. l. v. numero. xj.
¶ Exceptiones que opponuntur ad impediendū executionē infra quod tempus debent apponi et probari et que exceptiones possint contra executionem opponi in. l. xlvij. numero. j. cum pluribus sequē.
¶ Excommunicat[us] an possit esse testis in testamento. l. iij. numero. lxx.
¶ Executionē paratā q[ue] instrumentō habeat. l. lxxij. nu. j. cū sequē. et q[ue] si sit instrumentū cōditionale nu. v.
¶ Et an possit instrumentū guarantizari cōtra minorem executioni mādari nu. vi. et si sit cōtra tutorem minime pupilli an possit cōtra pupillū in executioni mādari. nume. vij.
¶ Executionis an possit mandari cōtra fidei iussorem sententia lata cōtra principalem. l. xlvij. nu. xxvj. an pre emptā re in qua est facta executio liberetur debitor. numero. xxxi. cum sequen. si fiat executio in stimatione deinde reperiat[ur] p[er] p[er] cū species in qua debuit fieri nu. xxij. et an libere cōdemnatus si velit soluere interesse vt euitet executionem num. xxxij.

¶ Executor testamenti an possit vendere bona testatoris et an teneat ea vendere in subhasta tōde. l. xxxij. numero. vi. cum sequen.
¶ Executor testamenti an possit bona defuncti distribuere in sola vna causa. l. xxij. numero. xlvij. et an possit agere contra heredes vel possessores bonorum nume. xv.
¶ Exheredari an possit filia q[ue] post cōtractū matrimoniū clādestinū ingressa est religionē. l. xlvij. numero. xlvij. et an exheredatione permisa in aliquibus casib[us] possint in eisde alimēta denegari. nume. ix.
¶ Extraneus quotupl[ic]iter dicatur in. l. xvij. numero. xlvij.
¶ De littera. F.
¶ Falsitas testis qualiter puniatur et probetur cū alijs de materia. l. lxxij. nu. i. cū pluribus sequen. Et si sit falsitas testis que nemini preiudicat nu. x. et in quibus criminibus puniatur testis falsus pena talionis numero. xi. et an puniatur testis falsus si ei[us] dictū non valuit nu. xlvij. Et quid si solū habuit voluntatem numero. xlvij.
¶ Fidei cōmissarius qui alienauit an teneatur ad pretiū. l. xvij. numero. lxxvj. et si vendidit vnam rem et emit aliam numero. lxxvj.
¶ Fidei cōmissarius si erat creditor testatoris an possit retinere fidei cōmissum quousq[ue] sibi soluantur in. l. xvij. numero. lxx. et anteq[ue] accipiet an trāsmittat. l. xvij. nu. lxxi.
¶ Fidei cōmissum iniunctum legatario an intelligatur post mortem legatarij. l. xvij. numero. lxxij.
¶ Fidei iussor quis dicatur idoneus cum alijs de materia. l. lxxvj. numero. xlvij. cum pluribus sequen. Et qui tenetur satisfare si non reperit fidei iussorem in loco vbi conuenitur numero. xvij.
¶ Filia familias an possit d[omi]ni dote sua testari in. l. v. numero. iij.
¶ Filia que renuntiavit cum iuramento an possit agere ad supplementum. l. numero. xxxi.
¶ Filiatōis opinio et reputatio an requiratur vt quis dicatur naturalis. l. xlvij. numero. xvij. qualiter et quādo filiatio presumat[ur] et probeatur nu. xvij. cum. iij. sequentib[us].
¶ Filij an teneantur alere patrē dānatum ex bonis quondam patrē

ris. l. iij. nume. xlvij. cum sequen.
¶ Filij illegitimi q[ua]liter succedat parentib[us]. l. ix. nu. ij. cū duob[us] sequen.
¶ Filij naturales an debeant legitimā in bonis matris. l. ix. nu. vi.
¶ Filij naturales an dicant legitimū quo ad matrē. l. ix. nume. xlvij.
¶ Filij bastardi et spurij q[ua]liter dicant[ur] et q[ua]liter probeant aliquē esse illegitimū l. ix. nu. xlvij. cū duob[us] sequen.
¶ Filij nacti ex coitu dānato qualiter succedat matri. l. ix. nu. xxvj.
¶ Filij nacti ex patre legato et matre soluta q[ua]liter succedat. l. ix. numero. xxvj. et quid si mater per viam fuerit stuprata. ea. l. nume. xxvj.
¶ Filij nacti ex dānato coitu an succedat matri. l. ix. nume. xxvij.
¶ Filij clericorū quare non succedat parentib[us] in. l. ix. numero. xlvij.
¶ Filij spurij an possint pre textu statuti succedere et an habeant querellam contra testamentum matris. l. ix. nu. lxx. cum sequen.
¶ Filij naturales an succedat in emphyteosio quam suscepit pater pro se et filiis in. l. x. numero. xlvij.
¶ Filij naturales an excludant ascēdentes in. l. x. numero. xlvij.
¶ Filij illegitimi vel spurij an sint hodie capaces vsus fructus et p[ro]p[ri]etatis quinte partis bonorum sibi relicte. l. numero. l.
¶ Filij naturales quid possit hodie relinqui. l. x. nu. xlvij. cū sequē.
¶ Filio naturali quis dicatur debeat succedere si superest pater et mater in. l. vj. numero. xx.
¶ Filio decedenti post matrem dōtatam an debeat succedere in dote pater vel alius materius in. l. sexta numero vigesimo sexto cum quinto sequen.
¶ Filio spurio vel illegitimo si relinquitur pro alimentis res que valeat ultra quintam partem bonorum an in eo quod excedit valeat relictum lege decima numero decimo primo.
¶ Filio spurio quis possit succedere deficiente matre et linea materis in lege decima. numero vigesimo.
¶ Filio naturali vel spurio si relinquitur ultra permisiū a lege illud quod plus est cui deferatur. l. decima numero. xxxi. Et. vi. etia numero. xxxi.

¶ Filio naturali q[ua]d possit pater in defectū legitimorū relinquere in. l. x. nu. xlvij. cū sequen.
¶ Filiorū quotuplex sit cōditio. l. xi. numero. j. cū. v. sequen.
¶ Filius familias an possit testari hodie et quid de iure cōmuni. l. v. nu. primo cū duob[us] sequen.
¶ Filius familias an possit donare causa mortis et quare in tali donatione sufficiat cōsens[us] patris et nō in testamento in. l. v. nu. v. cū sequen. vj. etiam numero. xlvij.
¶ Fili[us] familias qualiter si habet parētes potest testari de bonis suis in. l. v. numero. vij.
¶ Filius familias quis dicatur in. l. v. nu. ix. qualiter libere apatria potestate numero. x. et an possit eligere sepulturam numero. xlvij.
¶ Fili[us] familias cleric[us] etiam p[ro]p[ri]e tōsure an possit testari d[i] iure cōmuni in lege. v. nu. xlvij.
¶ Fili[us] familias an possit hodie coadiuvari sicut testari in. l. v. nu. xlvij.
¶ Fili[us] naturalis siue bastardus an faciat deficere cōditionem si sine liberis. l. ix. nu. xlvij.
¶ Fili[us] vulgo quesitus qualiter succedat matri illustri in. l. ix. nu. xxvj.
¶ Fili[us] nact[us] ex damnato coitu an sit alendus de iure ciuili canonico et regio in. l. ix. nu. xxvj. et quē dicatur nact[us] ex damnato coitu nu. xxvj. cū sequē.
¶ Fili[us] cleric[us] quis dicatur vt sit incapax quātū ad successionē. l. ix. nu. xxxi.
¶ Fili[us] monachi vel monialis habitus j annum probationis an dicatur naturalis in. l. ix. nu. xlvij.
¶ Filius illegitim[us] an possit disponere de quinta parte bonorū sibi relicta pro alimentis in. l. ix. nu. lxx. et. l. x. numero. xxvj.
¶ Filius spurio an possit capere ab alio q[ue] apatre. l. ix. nu. lxx. et. l. x. nu. xlvij.
¶ Fili[us] naturalis ex testamēto et ab intestato qualiter et in quantū possit succedere. l. x. nu. xlvij.
¶ Filius spurio an possit capere ex racita vulgari comprehēsa in pupillari et an possit capere causa cōditionis implēde. l. x. nu. xxvj. cū sequē.
¶ Filius naturalis an admittat ad successionem contra voluntatem patris. l. x. nu. xxvj. et an possit stante legitimo vniuersaliter institui in. l.

x. nu. xxvj.
¶ Fili[us] naturalis quis dicatur. l. v. nu. ix. cū trib[us] sequen. vbi tria inferunt.
¶ Filius nact[us] ex concubina et clerico p[ro]p[ri]e tonsure beneficiato an dicatur fili[us] naturalis in. l. x. nu. xv.
¶ Fili[us] habit[us] ex cōiugata q[ue] cōmuni opinione reputabat soluta an dicatur fili[us] naturalis in. l. x. nu. xv.
¶ Fili[us] concept[us] tempore p[ro]hibito sit tempore p[ro]missio nascatur an o[mn]ilegitim[us] vel an legitimabit[ur] per sublequens matrimoniu[m]. l. x. nu. xxvj.
¶ Fili[us] adoptat[us] ab extraneo an habeat cōtratabulas vel ius dicendi nullum. l. xlvij. nu. xxvj.
¶ Fili[us] naturaliter nact[us] vel abortiu[us] q[ua]s dicatur. l. xlvij. nu. j. cū plurib[us] sequē.
¶ Filius abortiu[us] antrans mittat hereditatem. l. xlvij. nu. ix.
¶ Filius an habeat liberos sibi empros et a patre traditos et expensas reliquas studij p[ro]cipuas in. l. xvij. nu. xvij.
¶ Fili[us] an possit ex proprio cōsensu in legitima grauari in. l. xvij. nu. xvij. cū sequen.
¶ Fili[us] illegitim[us] an possit meliorari vel legitim[us] meliorat[us] grauari de restituendo illegitimo in. l. xvij. nu. xlvij. cum sequen.
¶ Filius an reputet p[ro]sonam patris in. l. xl. nu. xlvij. cum sequen.
¶ Filius vt dicatur naturalis an sit cōsiderandū tempus natiuitatis vel coceptionis. l. x. nu. xlvij. cū. iij. sequen.
¶ Foris municipalis circa successionem at sit seruandus. l. vj. nu. xxvj.
¶ Frater qualiter fratri possit succedere vel eius testamētū querellare in. l. xvij. nu. j. et si plures fratres concurrant in eadē. l. nu. iij. cū. iij. sequē.
¶ Frater an cōcurrat cū patre vel matre in legato et verbis cōiunctis relicto fratri viuo et defuncto in. l. xvij. numero. xlvij.
¶ Frater an possit fratrem spurium instituere. l. x. numero. xxvj.
¶ Fratres an succedat in stripem vel in capita ascendentib[us] vel transuersalib[us]. l. xvij. nu. j. cum. vij. sequen.
¶ Fruct[us] medij tēporis an habeat meliorat[us] grauatur de restituendo. l. xvij. numero. lxx.
¶ Fructus a patre percepti ex bonis filij post q[ue] vxorem duxit an sint ei restituendi. l. xlvij. nu. j. et au pos

sit peti fruct[us] sine specificatione. nu. iij. et iudex an possit cōdenare infructib[us] percipiendis numero. iij.
¶ Funeraria ex quo sint solvenda et an sint p[ro]p[ri]a deducenda et quid de expensis infirmitate et expensis pro sepultura in. l. xxx. nu. j. cū. sequen.

De littera. G.

¶ Gradus prerrogatiua quando in successione debet seruari an intelligat gradum de proximiorib[us] in. l. vj. numero. xlvij.
¶ Grauiamen appositum instituto an videat[ur] repperitum in prelegato vel melioratione. l. xvij. nu. xvij. et si iungat[ur] vni filio meliorato an videat[ur] in iunctum alijs etiam melioratis numero. xlvij.
¶ Grauiamen omnib[us] filijs impositum qualiter diuidat[ur]. l. xvij. nu. xx. et an grauiamen filio appositum trāseat ad substitutum. nu. xxvj.
¶ Grauiamen meliorato quo ordine sit apponendum. l. xvij. nu. l. cū duob[us] sequen.
¶ Grauiamen an possit apponi in tertia parte bonorū p[ro]p[ri]o et ad tēpus in. l. xvij. nu. lxx. cū duob[us] sequen. et nu. lxxvj.
¶ Grauiati si sint duo filij melioratis restituendo nepoti filio alterius et vnus eorū deccedat in lege. xvij. numero. lxxvj.
¶ Grauiatus restituere si ante restitutionē alienauit cōtra quem agat substitut[us] in. l. xvij. nu. lxxij.
¶ Grauiat[us] restituere an teneat reddere rationem fidei cōmissario lege xvij. numero. lxxij. et an possit in vltima restituere numero. lxxvj.
¶ Grauiatus soluere legata an teneat etiam ad prelegata nu. lxxvj.

De littera. H.

¶ Heres institutus intestamēto minus solemniter an sit tutus in foro cōsciencie lege. iij. numero. lxxvj.
¶ Heres institutus ab habente fratres et sorores an sit tutus in cōsciencia in. l. xvij. nu. xv.
¶ Heres institut[us] a patre spurij an possit spurium instituere. lege. x. nu. xxxi.
¶ Heres an habeat electionē soluendi

Tabula.

legatario partis bonorum in eadem specie vel rerum estimatione. l. xx. nu. ij. cum sequen.

Uderes an hodie possit cogi et restitui hereditatem. lege. xxxj. numero. vi. cum pluribus sequen.

Uderes si habuit licentiam a testatore repudiandi an valeant legata et fidei commissum non adita hereditate. l. xxxi. numero. xliij. et an per huiusmodi licentiam heres fiat de necessario voluntarius numero. xv. cum pluribus sequen.

Uderes et legatarius an equiparentur in. l. xxxi. numero. xx.

Uderes non in implens voluntatem defuncti an prius hereditate habita ex testamento vel ab intestato et an ipso iure. l. xxx. vi. numero. iij.

Uderes qualitas quotuplex sit. l. xxi. numero. iij. cum duobus sequentibus

Hypothecarie quanto tempore prescribatur et an debet hypotheca contineri in scriptura et an constituatur pacto in. l. xliij. numero. xl. cum duobus sequen. et an hypothecaria sit in rem et que debet probare agens et qualiter libellus concipiatur numero. xliij. cum duobus sequen. et de prescriptione hypothecarie. nu. xv.

De littera. J.

Institutio filij bastardi quando falso credidit pater filium legitimum esse mortuum an valeat. lege. xij. nu. xliij.

Instrumenti traditio an operetur translationem possessionis rei in instrumento contenta in. l. xvij. numero. xxv. et nu. xxxi.

Instrumenti traditio quid opere sit tradens erat dominus sed non possessor in. l. xvij. numero. xxxij. et sequen. an extrahi traditione sit irrevocabilis.

Instrumenti traditio ut operetur translationem possessionis an requiratur presentia rei in. l. xvij. numero. xxxv.

Instrumentum rei donate vel empte penes quem debet remanere in. l. xvij. numero. xxvi.

Instrumentum guarantigum quod dicatur. l. lxiij. numero. primo et an habeat vim confessionis numero. iij. et an instrumentum publicum possit ex

cutioni mandari numero. ij. et quid de contractu vel instrumento depositi numero. iij.

Inter ruptio prescriptionis an prosit soli inter rumpenti vel noccat soli cui est inter rupta. numero. xxvi. et inter ruptio contra principalem an noccat fidei iussori. l. lxiij. nu. xxvij.

Judices indicantes contra leges regni vel consilium prestantes an puniuntur. l. ij. nu. j.

Juramentum fieri an prohibeatur super reliquijs et corporibus sanctis. l. lxiij. numero. primo cum sequen.

Jus accrescendi an habeat locum si aliquibus rebus et verbis coniunctis relinquatur et unus ex coniunctis sit incapax relictus in. l. xlvij. nu. x.

Jus accrescendi quo duplex sit in. l. vij. nu. xij.

Jus alicui questum ex contractu an ex renunciatione contra hentum possit illi tolli in. l. xvij. numero. xxxix. cum duobus sequen.

De littera. L.

Lectus quotidianus si fuerit acquisitus etiam non constare matrimonio an spectet ad coniugem in. lege. xxxj. nu. xliij.

Legatarius certe rei an possit petere instrumentum emptionis rei si bilegate. l. xxi. nu. xxvij.

Legatarius incerta parte bonorum anteneat ad onera hereditaria lege. xxj. nu. xxx.

Legatarius et heres an equiparentur et an legatarius transmittat legatum in. l. xxxj. numero. xx. cum sequen.

Legatarius luxuriando cum uxore testatoris quando amittat legatum in. lege. xxxj. nu. xliij.

Legatum factum a marito uxori quando censetur factum animo compositandi. l. xvj. nu. ij. cum pluribus sequen.

Legatum factum ecclesie vel pauperibus de qua ecclesia vel pauperibus intelligatur. l. xxvj. nu. iij. et iij.

Legatum pro anima an sit pium. l. xxxij. nu. xvj.

Leges regni deficientes ad quem

sit recurrendum. l. prima nu. xj.

Leges deficientes an sint recurrendum ad opinioem. bar. ioa. an vel abbatibus. l. prima nu. xliij.

Leges generales concedere et inter pretari ad quem spectet. lege. prima numero. v. cum tribus sequen.

Leges regni an arceant clericos et forenses. l. j. nu. x.

Legis intellectus si sit multiplex quid sit sequendum. l. j. nu. xliij.

Legitima parentum et filiorum qualiter fuerit aucta. l. vj. nu. ij. et iij.

Legitima an sit relinquenda parentibus titulo institutionis. lege. vj. numero. iij.

Legitima quo iure debeatur parentibus in. lege. vj. nu. xxv.

Legitima si fuerit assignata filio in vita de inde preter querierit bona plura an in bonis postea que sitis possit etiam petere legitimam. l. xvij. nu. viij.

Legitima an detrahatur prius quam legata ab hereditate. lege. xxj. numero. xxvij.

Legitima an dicatur tertia pars bonorum in. lege. xxij. numero. iij. et l. xxij. numero. xvij.

Legitima si semel fuerit assignata filio de inde creuerint facultates patris an debeat augeri legitima in. lege. xxij. nu. iij. cum sequen.

Legitima et melioratio an differant ut sicut legitima non capit gravamen idem sit in melioratione. iij. vel v. partis bonorum. lege. xxvij. nu. ij. cum duobus sequen.

Legitima vel alimentis an possit filius privari in casibus ubi propter ingratitudinem revocatur donatio in. l. xxxi. nu. lx.

Legitima an patiatur substitutio nem vulgarum. lege. xxxj. nu. lxxxvj. cum pluribus sequen.

Legitimatio an fiat pluribus modis. l. xij. nu. vj.

Legitimatio an possit fieri ad unum actum. lege. xij. numero. xvj. et an valeat appositio clausule quam legitimum non possit succedere nisi ideo quam patri placuerit. numero. xvij. et an legitimatio presumatur fieri sine processu iudicio legitimum numero. xvij.

Legitimatio an sit veritas vel sit

Tabula.

rio. lege. xij. nu. xxx. et qui legitime tur per subsequens matrimonium. nu. xxxj. cum duobus sequen.

Legitimationis formam. v. l. xij. numero. x. et qui possint legitimare numero. xj. et qui clausula sit necessaria numero. xj. et qui sint citandi in legitimatio numero. xliij. et an legitimatio sit facti nu. xliij.

Legitimatio an succedat transuer salibus lege. xij. numero. iij. et xlvj. et an agnati et cognati eisdem succedant nu. xlvij.

Legitimatio an preiudicet super venientia legitimorum et naturalium. l. xij. nu. vij. cum tribus sequen.

Legitimatus si instituat a patre habente filios naturales si legitimus renunciat hereditati paterne ad quem transmittat in. lege. x. numero. xlvij.

Legitimatus an censetur legitimus lege. xij. numero. primo ubi distinguitur.

Legitimatus per rescriptum principis an remaneat infamis et an exte datur legitimatio lege. xij. numero. ij. cum sequen.

Legitimatus simpliciter quo ad quid censetur legitimus. lege. xij. numero. xvij. cum sequen. et an succedat in feudo. xxi. et xxvij.

Legitimatus si sit filius naturalis an possit revocare retro alienata per illum cui succedit. l. xij. nu. numero. xxi. et an excludat substitutum. l. xliij. et an succedat parentibus nu. xliij. cum sequen.

Legitimatus per subsequens matrimonium qualiter succedat parentibus. lege. xij. numero. xxv. et an patrem legitimatum revocetur donatio a infecta numero. xxvi. et an talis legitimatus dicatur vere legitimus nu. xxvij. et an succedat in maiori excludo secundo genito ex legitimo matrimonio nu. xxvij.

Legitimatus an possit substitui legitimo. lege. xij. numero. xxvij. et an possit repudiare hereditatem si instituat in casu non existentem liberos numero. xxxv. et an habeat ius dicendi nullum nu. xxxvi.

Legitimatus per principem an succedat ubique in lege. xij. nu. xxvij.

Legitimatus an excludat a primo genitura vel maiori filium secundum genitum ex matrimonio legitimo in lege. xij. numero. xxvij. et xliij. cum tribus sequen.

Lex. v. taur tollit legem quandam et dispositionem et declarat quidam. lege. fori in. lege. v. nu. xliij. cum sequen.

Lex. viij. an procedat cum agitur de successione fratris naturalis vide ibidem. numero. x.

Lex ordinamenti de berniesca circa filios clericorum et eorum successorem disponit declaratur et ampliat per. lege. ix. huius compilationis ibidem. nu. xxxvij.

Lex. xxi. quatenus dicitur pro missum cessatur ultimo vite spiritus impletum an censetur novam dispositionem continere ibidem. nu. xxi.

Lex. xxv. et eius dispositio an de aliquo serviat in. lege. xxv. numero. xxvi. cum sequen. et de eius intellectu numero. xxix. cum pluribus sequen.

Lex. xxix. in hijs descriptio nibus dum disponit quod dos et donatio propter nuptias sunt conferenda qualiter intelligatur in. lege. xxv. numero. lviij. cum duobus sequen.

Lex. xxvij. de quibus donationibus intelligatur ibidem. numero. vi. cum duobus sequen.

Lex. xxvi. an intelligatur tantum in donatione simplici in. l. xxvi. numero. xliij. cum duobus sequen.

Librorum divisionem. vi. l. xxi. in principio.

Libri empti filio et sibi traditi an censentur irrevocabiles sui in. lege. xvij. numero. xvi. et ibi quid de alijs expensis studij.

Licentia ad maiorem quid debet continere et an licentia debet precedere actum et an presumatur lege. xliij. nu. i. cum duobus sequen.

Licentia ad maiorem an possit concedi absenti in. lege. xliij. numero. v. et quid si fuit concessa. qui instituit maiorem illud ignoravit et nichilominus fecit maiorem. lege. xliij. nu. vi.

Licentia an an expiret morte cedentis vel eius cui conceditur. l. xliij. nu. i. cum sequen.

Licentia an possit peti ab uxore coram iudice absente marito vel ea nolente dare. lege. lv. numero. xvi.

Et an licentia sit de substantia actus numero. xvij. Et contractus sine huiusmodi licentia an sit nullus ipso iure etiam interveniente iuramento nu. xvij.

Licentia prestanda a marito uxori an possit dari per epistolam. lege. lvi. numero. ij. et que possit facere vxor ex licentia generali sibi concessa. Et quesitum prohibeantur. numero. iij. cum pluribus sequen.

Licentia data uxori ad contrahendum an expiret per primum contractum lege. lvi. numero. vij. et an per huiusmodi licentiam solum habilitetur vxor ad contrahendum. nu. lx. cum sequen.

Licentia prestanda a iudice uxori quam cause cognitionem requirat lege. lxi. numero. iij. et lege. lvi. nu. primo et an maritus obligetur ex licentia quam prestat. numero. ij. et an licentia mariti presumatur ex diuturnitate temporis. numero. iij. et an sit necessaria marito vel genti ad nuptiam nu. v.

Licentia an debet precedere actum. lege. lvi. numero. ij. et iij. mariti absentia qualiter et quando in prestando licentiam supplicatur per iudicem. lege. lxi. numero. primo cum pluribus sequen.

Lucra habita ex priori matrimonio quare hodie non referuntur filijs ex illo priori matrimonio natis in. lege. viij. numero. v. et ibi nu. i. cum sequen quid autem erat iure cauum.

Lucra habita constante matrimonio. An eo durante possint alienari in. l. xliij. nu. xv.

Lucra constante priori matrimonio habita andiuidantur inter filios primi et secundi matrimonij in. l. xliij. nu. xv.

Tabula.

Lucra non acceptata an trāsmittantur ad heredes in. l. xliij. nu. xvij.

Lucra habita constante matrimonio: an tantum pmedietate spectent ad uxorem. l. xvi. nu. viij. cum sequen.

Lucra que dicantur fuit diuidenda inter coniuges in. l. xvi. numero. x. cum sequen.

Lucra ut debeant diuidi: et communiciari inter coniuges an requiratur traditio et si multanea cohabitatio in. l. xvi. numero. xij.

Lucra quesita ab sponso ex dote ante traditionem an sint communia in. l. xvi. numero. xij. cum pluribus sequen.

Lucra habita a marito post quod uxor fuit expulsa a domo si sine causa an veniant communicanda in. l. xvi. numero. xxx. et in sequen. quando ipsi seorsum habitantibus sint communicaanda ubi distinguit.

Lucra matris que deferuntur filiis an computentur in legitimam in. l. xxv. numero. liij.

Lucris habitis etiam habitis an possit renuntiare uxor et quid si dolus interueniat in. l. x. numero. primo cum sequen.

Lucrore habito constante matrimonio an tantum pro medietate sua possit disponere uxor in. l. xliij. numero. xx. cum sequen.

Lucrore medietas que pertinet ad uxorem an transmittat ad eius heredes in. l. xvi. numero. xxxvij.

De littera. M.

Maioratus an sit habitus filii maior legitimus vel secundogenitus ex matrimonio vero in. l. xij. numero. xxvij. et plenius numero xli. cum tribus sequen.

Maioratus an debeatur potius nepoti quam patri et quare sit hoc cautum in. l. xl. numero. vi.

Maioratus cui debeatur si duo filii simul nascantur et ignoratur quis primogenitus in. l. xl. numero. vi.

Maioratus cui debeatur si primo genitus est in sufficiens in. l. xl. nu. xliij.

Maioratus bona an veniant in collatione bonorum in. l. xl. nu. xvij.

Maioratus bona an probetur per

consuetudinem in. l. xl. nu. x.

Maioratus an confirmetur ex licentia principis superueniente lege in. l. xli. numero. iij.

Maioratus institutio si non appareat sed tantum principis confirmatio in. l. xli. nu. vij.

Maioratus de tertia et quinta parte bonorum si fiat a patre et ad iungat aliquid ultra tertiā et quintā et de inde approbetur a rege in. l. xli. numero. viij. cum sequen.

Maioratus an sit reuocabilis in. l. xliij. numero. primo.

Maioratus legitimus successor an possit ante apprehensam possessionem agere interdicto recuperande vel ut possideret in. l. xlv. numero. xxvi. cum sequen.

Maioratus successor an teneatur uxori vel heredibus ultimi possessoris ad edificia et expensas edificiorum de iniquitate in. l. xlvij. eo. vij. ibidem numero. primo. cum sequen.

Maritus an possit repudiare hereditatem sine uxore in. l. lv. numero. x.

Maritus quando teneatur subire onera matrimonij in. l. lxi. numero. v. et qualiter teneatur necessaria prestare numero. xij. et an teneatur uxorem egrotantē curare numero. xij.

Mater an preferatur patri in bonis filio quesitis per lineam paternam et e contrario in. l. vi. numero. xix.

Mater an possit libere filio illegitimo quintam partem relinquere in. l. ix. numero. xvij. et. xxi.

Mater an possit relinquere quicquam partem filio nato ex coitu digno pena mortis stante alio filio ex legitimo matrimonio in. l. ix. numero. xlvij. cum quatuor sequen.

Mater transiens ad secunda vota antequam referuare filiis prioris matrimonij partem donationis propter nuptias quam habuit ex pacto habito cum priori marito in. l. xliij. numero. vij. et quid de donatis a plebe uxori nobili postea transeunti ad secunda vota numero. viij. et quid de eo quod habuerat filius ex testamento vel legato vel alias cui mater successit numero. ix. et quid de arris numero. x.

Mater si luxuriose uiuat an teneatur referuare filiis prioris matrimonij quod habuit ex successione filij in.

in. l. xliij. numero. xi. et. vij. numero. sequen. l. oēs filij decedunt.

Mater an succedat filio suo qui habuit parentem clericum beneficiatum in. l. xvi. numero. xij.

Mater an possit donare suo filio existenti sub patris posteritate in. l. xvij. numero. xxvij. et an possit dōare dotem vel eius spem numero. xxvij. et si meliorauit filium intertia an debeatur de dote deduci. numero. xxvij. cum sequen.

Mater si donauit filio spem dotis et tradidit instrumentum an possit illud reuocare in. l. xvi. numero. xxvij.

Mater an possit constante matrimonio meliorare filium vel ei donare in. l. xvij. numero. primo.

Matrimonium clandestinum quando dicatur et an sit locus pnie quando contra hentes vel interfectores incurrit illam penam in. l. xlvij. numero. vi. cum sequen.

Meliorare an possit mater filium constare matrimonio in. l. xvij. nu. j.

Meliorare an possit auus nepotes et ceteros descendentes et quid antea erat cautum in. l. xvij. numero. ij. cum sequen.

Meliorari an possit vnus vel plures et tam masculi quam femine in. l. xix. numero. ij. cum sequen.

Meliorari an possit filius quando est vnus et solus tantum in. l. xliij. numero. xxij. et an possit grauari numero. xliij. cum sequen.

Meliorari an possit aliquis ut tantum utatur et fruatur per totam vitam in. l. xxvij. numero. lxxvij. et an indiem vel sub conditione numero. lxxvij.

Melioratio in tertia parte substantie rerum vel pecunie qualiter intelligatur in. l. xvij. numero. iij.

Melioratio facta filio an statim valeat vel confirmetur in. l. xvi. numero. x. cum ij. sequen.

Melioratio an possit fieri absenti in. l. xvij. numero. xvij.

Melioratio facta filie ex causa matrimonij an possit repperi si sit excessiua constante matrimonio in. l. xvi. numero. xliij.

Melioratio an possit fieri vnus ex pluribus filiis semel et pluries et si fuerint excessiue meliorationes qualiter reuocentur in. l. xviij. numero. i.

cum duobus sequen.

Melioratio tertia vel quinta parte bonorum consideratur finis temporis mortis meliorantis in. l. xix. numero. v. cum tribus sequen. et. xij. et. l. xliij. numero. i. cum sequen. ubi late.

Melioratio si fiat filio postquam patrem dōtauit filiam de quibus bonis cōseatur facta in. l. xix. numero. xi.

Melioratio si non attingit quantitatem expressam in donatione consideratur bonis donatoris vel meliorantis tempore mortis quia fuerunt bona diminuta vide in. l. xix. nu. xij.

Melioratio an inter sit quod fiat in tertia bonorum vel rerum vel pecunie vel substantie in. l. xix. numero. xv.

Melioratio qualiter sustineatur rupto testamento in. l. xliij. numero. primo cum pluribus sequen. ubi plura exempla.

Melioratio an differat si fiat per quorū bonorum vel hereditatis in. l. xv. nu. xliij. cum duobus sequen.

Melioratio facta in fauore filiorum non nominando eos an intelligatur de legitimis et naturalibus tantum vel etiam de bastardis in. l. xxvi. nu. v. cum sequen.

Melioratio secunde tertia et quinta partis bonorum an inducat reuocationem rei antea donate alteri filio in. l. xvij. nu. xliij. cum sequen.

Melioratio tertia partis bonorum an debeat tanquam legitima regulari in. l. xxvij. nu. iij. cum. vi. sequen.

Melioratio an possit fieri quibuscumque verbis in. l. xxvij. numero. lxx.

Melioratio si fiat vii filiorum in testamento vel cobicillo deinde prelegatur alteri in alio testamento in. l. xxvj. numero. lxi.

Melioratio quinte partis an debeatur considerari secundum tempus mortis in. l. xix. numero. xxx.

Melioratus cuius non est facta traditio possessionis an possit se opponere ne tertia mittatur in possessionem in. l. xvij. numero. xliij.

Melioratus quam actionem habeat ad petendum rem in qua fuit melioratus in. l. xxi. numero. vij.

Melioratus quare teneatur pro rata ad debita meliorantis in. l. xvi. numero. xvi. cum quatuor sequen. et quid si tunc non appareat debita numero. xxi. cum sequen.

Melioratus an sit heres in illa par

te vel an equiparetur legatario et in quo in. l. xxi. numero. xxx. cum tribus sequen.

Melioratus si impugnet testamentum in quo fuit melioratus an possit habere meliorationem in. l. xliij. numero. xij. et qua actione possit agere contra heredem ab intestato numero. xliij.

Melioratus an cōseatur filio quando ei aliquid ultra legitimam donatur in. l. xxvj. nu. j. et. xi.

Melioratus si grauatur de tradendo annuatim decem titio et nolit acceptare plegatum in. l. xxvij. nu. xliij.

Melioratus in tertia parte bonorum an poterat olim grauari ubi late in. l. xxvij. nu. xliij. vsq. ad xl. inclusiue.

Meretrix ex quibus presumatur vel quomodo probetur in. l. xliij. nu. xi. cum duobus sequen. et an meretrix possit auicima repelli vel petere sibi promissum numero. x.

Meretrix an possit promittere in. l. xvij. numero. x. et an possit succedere ex testamento vel ab intestato numero. xliij. et accessus ad meretricem an sit impunitus numero. xvi.

Minores annis si ledant in testamento vel in donatione causa mortis an possit restituere in. l. v. nu. xvij.

Minores an possit dare curatorem filio in casu quo potest testari in. l. v. numero. xvij.

Monasterium an debeat preferri patri in bonis filij quod ex successione masculina vel alia habeat quod ingressus est monasterium in. l. v. nu. xxvj.

Monialis cognoscere qualiter peccet et puniatur in. l. ix. nu. xliij. cum duo. seq.

Mors civilis quod sit et quod sit sit mors in. l. iij. nu. vi. cum sequen. et. nu. ix.

Mulier commissaria an pdat testamenti factionem et commissaria sibi commissam prāstare ad secunda vota et quod lucra perdat in. l. xxxi. nu. xxxix.

Mulier si luxuriet post mortem mariti quod pdat in. l. xxxi. numero. xl.

Mulier per vim cognita quod amittat in. l. xxxi. nu. xl. cum sequen. ubi aliqua de mulieribus per vim cognitis.

Mulier obligata se per marito vel pro alio quando possit inuari vel leuare in. l. xij. nu. j. cum sequen. et an possit fidei iurare pro dote numero. vij. an possit fidei iubendo renuntiare vel leuare numero. vij.

Mulier quando possit pro debito

capivell carcerari in. l. xliij. numero. primo cum. iij. sequen. et numero vij. et quando est catcerata an debeat ab hominibus sepparari nu. vi.

Mulier quando dicatur turpiter viuere in. l. xliij. numero. vij. et si mulier habet adamasium qualiter puniatur numero. xvij.

Mulier an possit cōmiseri testamenti factio in. l. xxxi. nu. xxvj. cum sequen. De littera. M.

Nepos ex filio adulterino an pbebeat esse heres sicut prohibetur eius pater in. l. x. numero. xv.

Notarij apostolici vel imperiales quare non possint rogari in hijs Regijs in. l. iij. numero. xliij.

Notarius apostolicus vel imperialis an habeat vicem duorum testium sicut tabellio rogatur in. l. iij. nu. xliij.

Notarij an teneant ostendere testamentum iurati se credere quod preteritis cōmodum ex eo in. l. iij. numero. lxxvij.

Notarij ubi est ptius officio an intelligatur per sententiam in. l. nu. vij. et si semel sit cōdenatus an possit instrumenta cōficere numero. viij.

Notarij qui interrogat testes extra contenta in articulo an puniatur in amissione officij in. l. nu. ix. et notarius condemnatus de falso an possit instrumenta antea cōfecta publicare et perficere. num. xliij.

Ocidenti se ipsum quis debeat succedere in. l. iij. numero. xliij.

De littera. P.

Pares ambo an succedant equaliter filio in. l. v. numero. xliij.

Pares spuriorum an succedant ipsis spuris sicut ipsi parentibus in. l. ix. numero. lvij.

Parentes qualiter et quando succedant filiis naturalibus vel spuris in. l. x. numero. xix.

Parentes transeuntes ad secunda vota an teneantur referuare filiis prioris matrimonij lucra habita a consanguineis defuncti in. l. xv. numero. xij.

Parentes si promittunt non meliorare vnum ex filiis an alium vel alios possint meliorare in. l. xliij. numero. primo. Et si promittant non meliorare filium an possint meliorare nepotem ibidem. numero. ij.

Parentes si promittunt non meliorare an poterunt cōsentire meliorationi in. l. xliij. numero. iij.

Tabula.

Parētes an possint in vita dona-
re vni filiozū quintā partē bonoz
z alteri in mortē donare aliā ter-
tiā z quintā in l. xvij. numero. iij.
Parētes si simul vel separatim cō-
stātē matrimonio dottaerint filiū
vel pmisserint donationē ppter
nuptias de qb? bonis sit illa dos
vel donatio ppter nuptias solue-
da. l. iij. nu. me. ij. cū sequen.
Pars quotupliciter possit accipi
in l. xvij. nu. lvj. cū duob? sequē.
Partus vt dicatur naturalis q re-
quiruntur. l. xij. numero. v.
Partus quādo possit nasci z dica-
tur naturalis in l. xij. nume. xvj.
Pater an possit a filio grauārū fū-
deicōmissio in l. vi. numero. xvij.
Pater nō pōt qrellare testamēti fi-
lij in quo non fuit institut? in plu-
rib? casib? in l. vi. numero. xxij.
Pater ppteritū an possit appo-
bare testamentum filij in l. vi. nu-
mero. xxij.
Pater an possit filium legitimum
et bastardum simul instituere. l. x.
numero. xxij.
Pater q trāsiuit ad secunda vota
an teneat? reseruare filijs prioris
matrimonij bona que obuenerūt
constātē matrimonio sibi postea
ab vrozē relicta. l. xij. nume. xij.
Pater z mater trāsēntes ad secū-
da vota vel ad vteriora q teneat?
reseruare filijs prioris matrimo-
nij maxime circa arras lucra dot-
ris z lectum quotidianum et habi-
tum iure hereditario in l. xv. nu-
mero. i. cum pluribus sequen.
Pater secūdo nubes an teneat? eā
de reseruatiōe bonozum facere
sicut mater pro filijs prioris ma-
trimonij in l. xv. numero. ij.
Pater an possit reuocare dōatio-
nē factā filio vel saltem apponere
grauamē vel modificatiōē in ea
in l. xvij. nu. lxx. cū duob? sequen.
Pater si pmissit nō meliorare ali-
quē ex filijs vel nepotib? in tertia
z quinta parte bonoz an poterit
relinqre quintā p aia. l. xij. nu. x.
Patri asserēti aliqd in pēiudiciū
legitime filiozū an credatur. l.
xvij. numero. lvij. cum sequen.
Pena. l. xlij. j. eod. an habeat locū
in spōsalib? de futuro. l. xlij. nu. ij.
vel in minore qui per verba d pē-
fenti spōsalia contraxit numero

lij. vel quādo matrimoniū fuit per-
metum contractum numero. iij.
Possessio an probetur si in instru-
mento dicatur q pater donauit
et tradidit in l. xvij. numero. xvij.
Possessio an transferatur per con-
stitutionem pccarij in l. xvij. nu-
mero. xix. cum sequen.
Possessio an transferatur per licē-
tiam intrandi in l. xvij. nume. xij.
z quid operetur licentia siue def
a iudice siue a parte ibidem cum
numero sequen.
Possessio terre z quinte partis
bonozum an transeat in meliora-
tūm sicut bona maioratus in l.
xvij. numero. lxxij.
Possessio vnius rei appzebeusa p
alijs rebus an sufficiat. l. xlij. nu-
mero. iij. et an possit quis miti in
possessionē vnius rei pro alia ibi-
dem numero. v.
Possessio rerū maioratus vt tran-
seat in successorem q requirunt. l.
xlv. numero. i. cū duobus sequen.
z an possessor sit spoliandus vel
que cause cognitio requiritur nu-
mero. iij. cū plurib? sequen.
Possessio an trāsferatur in aliquib?
bus casibus sine appzebeusione.
l. xlv. numero. xij. cum duobus
sequen.
Possessio an transferat in succes-
sozem maioratus si ipse constitū-
ens pōhibet successorem introi-
re possessionem rerū. l. xlv. nu. xix.
Possessio rei maioratus que erat
penes alium qui eam tenebat an
transeat in successorem maiora-
tus. l. xlv. numero. xxvij.
Possessione rei d qua est facta me-
lioratio tradita an efficiatur irre-
uocabilis melioratio. l. xvij. nume-
ro. xij. cum sequen.
Possessor maioratus vt debeat
in possessione tueri quis dicatur
si duo vel plures contendunt et
quid si vnus appzebeudit posses-
sionem. l. xlv. numero. xij. cum plu-
ribus sequentibus.
Prelegatum sub conditione si si-
ne liberis de quibus intelligat in.
l. xvij. numero. lxxij.
Prester parochialis an possit
rogari de testamēto ad pias cau-
sas. l. iij. numero. iij.
Prescriptio an sit similis solutio-
ni et an omnes pscriptiōes

sint de iure ciuili. l. xij. numero. x.
cum sequen. et an pscriptio de-
bet compleri ante litterem conte-
statam numero decimo secundo.
Et in pscriptiōibus vbi non
requiritur titulus quot sint nec-
cessaria numero. xxxvij. et si post
completam pscriptiōem sup-
uenit scia rei aliene nume. xxxix.
Prescriptio qualiter interrumpatur.
l. lxxij. numero. xxi. cum pluri-
bus sequen.
Prescriptio iure exequēdi an possit
agere creditor via ordinaria.
l. lxxij. numero. xxxix. et an idem sit
de instrumento cancellato nume-
ro. xxx. Et actio personalis z exe-
cutoria dacta super ea quanto
tempore pscriptatur numero.
xxxv. cum duobus sequen.
Prescriptiōis interruptio in
possessione an operetur in proprie-
tate vel conuerso et quando et qli-
ter interrumpatur pscriptio vel
non in l. lxxv. numero. primo cum
pluribus sequen.
Prescriptum quando et quanto
tempore dicatur sus exequēdi
in personali. l. lxxij. numero. nono.
et. xij. Et a quo tempore incipiat
currere decemium nume. xij. Et
an currat impedito agere vel pē-
dente dilatione conuentionali nu-
mero decimo quinto cum sequē.
et an impediatur cursus pscripti-
onis ex pacto partium nume-
ro. xvij. cum duobus sequenti.
Presumptio pprioritate natiui-
tatis vel mortis pro quo stet si
duo: vel plures simul nascuntur
vel moriantur. l. xl. numero. sexto
cum sequē. vbi aliqua de psump-
tiōibus in simili.
Pincipi soli aliq cōueniunt p ex-
celētiā in l. xij. nu. iij. cū sequen.
Probatio legitima que dicatur.
l. lxxvi. numero. iij.
Procurator gñalis an possit pete-
re executionē. instrumēti. l. xij. nu. vij.
Promissio d donādo vel meliorā-
do an debeat haberi p donatiōē
vel melioratiōē z ad qd teneat? p-
mittēs. l. xij. nu. xv. cū duobus se-
quē. z an possit penitere nu. xvij.
Properas z vsus fruct? simul an
dicant? plenū dominū z ppietas
nuda sine vsu fructu an dicat? dire-
ctū dominū. l. xij. nume. xxij.

Tabula.

Publicatio testamēti infra quot
tpus debeat fieri. l. iij. nu. lxxvi.
Quarta pars bonozum an intel-
ligatur de ducto ere alieno in.
l. xxxij. numero. x.
Quarta pars bonozum an intel-
ligatur de ducto ere alieno in.
l. xxxij. numero. x.
Ratificatio actus vt valeat et o-
peretur qualis requiritur et qn-
do debeat fieri. l. lxx. et qualiter
retro trahatur numero. vij. cum
duobus sequen.
Rei duo debendi et obligati in so-
lidum an differant. l. lxx. numero.
xv. z rei in solidum obligati an ha-
beant beneficium diuisionis nu-
mero. xvj. et duo rei quando dicā-
tur numero. xvij. et si duo se pui-
cipaliter obligauerint et pecunia
vere peruenit ad alterū nu. xvij.
Regian sit sola administratio re-
gnicomissa et vnde dicatur rex et
si bened? regat regnum in l. xlv.
numero. xxi.
Relationi legis vel instrumēti vel
statuti si se referunt ad aliam le-
gem vel instrumentum vel statu-
tum an debeat stari. l. i. numero. i.
cum tribus sequen.
Religiosus an succedat in feudo
vel maioratu. l. xl. numero. xvij.
Repudiatio hereditatis quo tem-
pore possit fieri. l. iij. numero. vi.
et an repudiatio vrozis cum licē-
tia mariti noceat filio numero. vij.
et repudiatio hereditatem an per-
dat alia lucra numero. vij.
Retract? qre dbeat fieri infra no-
uem dies. l. lxxij. z an habeat lo-
cum tantū in re immobili. l. lxxij.
numero. ij. et an ius retractum sit
redactum ad instar successiōis
numero. ij. et si duo proximiores
in eodē gradu cōcurrant. nu. iij.
Retractus materiā vide in duob?
tractatibus de quibus remissus.
l. lxxij. numero. vi. et si proximior
j. ix. dies non retrahat an res des-
sinat esse auita vel paterna nu-
ro. v. et ibi etiam si infra nouem
dies fuerit vendita res auita plu-
ries et pluribus.
Retrabendi ius an competat etiā
re vendita in substatione volū-
tario vel necessario modo. l. lxx.
numero. ij. et que persone nomi-
ne pproio vel alieno possint retra-
here et an sufficiat ratificatio ei?

cuius nomine retrahitur nume-
ro. ij. et. iij. cum sequen. et quid si
ille noluit habere ratum nume. xi.
Retrabendi ius an competat cle-
rico conuincto. l. lxx. nu. xij. cum
duobus sequen. Et quid si cleric?
vendidit rem patrimoniale ali-
cui an competat proximiori ius
retrabendi numero. xvj.
Retrabendi ius an competat con-
tra aduenas qui emit aregnicola.
l. lxx. nu. xix. z an cōpetat si pars
rei vendit? nu. xxi. z an competat si
res patrimonialis nō vendit? sed
alias alienat? vel datur in emphy-
teosim vel permutatur seu donat?
numero. xvj. cum. iij. sequen.
Retrabendi ius an habeat locū si
constituatur cēsus sup re patrimo-
niali. l. lxx. nu. xxvj. z si debitor cē-
sus velit eā alienare nū. xxvij. cū
pluribus sequē. z quādo currūt.
ix. dies numero. xxxij. z quid te-
neatur facere qui vult retrahere
z qualiter teneatur ad sumpt? et
gabellā numero. xxxv. cū sequen.
Retrabendi ius an cōpetat pot?
dño vtili qz cōiuncto. l. lxxij. nu-
mero. v. z si vni vendidit rē auitā et
postea secūdo cui tradidit q vē-
ditione cōpetat ius retrabendi nu-
mero. vij. z an cōpetat ius retra-
bendi si marit? edificauit vel plāta-
uit in solo vrozis vel sit edificatū
in solo mariti numero. xi.
Retrabendi ius qualiter cōpetat
socio rei. l. lxxv. z si res cōmunis
fuerit diuisa numero. ij.
Rex an possit donare spurijs filijs
vtra quintam partem bonozum
in l. x. numero. xij.
Rex an possit maritare filias spu-
rias. l. x. numero. xxxv.
Rex vel princeps an possint reuo-
care pūlegiū si pccū aliqd rece-
pere pro eo in l. xvij. nume. lxxij.
Rubrica si sit g. neralior nigro. l.
xxij. numero. xxij.
Satisfactio. S.
Satisfactio dare an teneatur possidēs
rem vilē immobile. l. lxxvi. nume.
xxxij. et an actor teneatur satisfac-
re numero. xxxia.
Satisfactio dationis aliqua in l. lxxvj.
numero. xi. cum sequen. z an obli-
gatus satisfacere si non possit quid
iuris numero. xx. z satisfactio de in-
ditio fitti. xc. quando sit prestāda

numero. xxx. et an pceptum de
satisfactio sit diffinitio nū. xxxi.
Scriptura publica an requiratur
in traditione instrumenti de quā.
l. xvij. v. ibidem nume. xxxvi.
Scriptura an requiratur vbi dō-
natur tertia vel quinta pars bo-
nozū in l. xvij. numero. o. l.
Scriptura publica quando requi-
ratur z que debet continere et si
semel interuenit z fuit amissa in l.
xxij. numero. iij. cū. v. sequen.
Scriptura an sit necessaria ad p-
bandum licentiam regis. in l. xli.
numero. iij. cum sequen. et de scri-
pturarum confectione z qualiter
teneatur probari z an si probatur
p tester habeat executionē partas-
tā nume. v. cum. iij. sequen.
Sepultura eccliaistica an sit dnegā-
da dñatis ad mortē vl reis criminis lit-
te pēdēte mortuis. l. iij. n. xxij. z xxi
Sepultura qñ. possit mēdie et an
corp? defuncti possit dñerine tra-
das eccliaestice sepul. l. iij. nu. xxvij.
Sigillum qualiter intelligatur et
aliqua de signo et sigillo notario-
rum l. iij. numero. iij. cū sequen.
Solēnitās testium deficiens in te-
stamento vel codicillis an viciet
ipso iure. l. iij. numero. lx.
Solēnitās vel forma que requi-
ritur in contractu si non seruetur
per mulierem contrahentem an
sit nullus contractus. l. iij. nu. lxxij.
Solēnitās quid sit z quotuplex. l.
iij. numero. lxxij. cum sequen.
Solēnitās testū an possit per tes-
tatozē remitti. l. iij. numero. lxxv.
Spōsa an sit habitura medietatē
eorum que acquisiuit sponsus an
te traduciōem maxime si fuit ea
lucratus negociando cum dote.
l. xvi. numero. xij. cum pluribus
sequen. vbi latissime.
Spōsa que lucretur p osculum
et quando. l. iij. numero. primo cū
duob? sequen. et quid si post os-
culū est detectum impedimētum
consanguinitatis vel simile nume-
ro quarto cum sequen. Et quid si
osculum interuenit inter sponsos
de futuro de inde alter vel ambo
transiunt ad aliud matrimonium
de presenti numero. xvj.
Spōsa vt consequatur donata
absponsio an debeat esse carnali-
ter cognita vel an sufficit traditio

Tabula.

- cio. l. iij. numero. xvj. et an sit dif-
ferentia q̄ donata sint preciosa
vel nō numero. xvij. et an sufficiat
amplius sine osculo nūme. xvij.
Sponsa si ante sponsalia admisit
sp̄sum ad osculum et postea fuit
ei donatum an secutis sponsali-
bus ipsa consequatur medietatē.
l. iij. numero. viij. et quid retento
eodem thēmate si ante sponsalia
fuit mulier carnaliter cognita nu-
mero. ix.
Sponsa que semel elegit an pos-
sit variare in casu. l. xxv. vj. ibidē
numero. xix.
Sponsa si fuerit aliquid donatus
aparentibus vel consanguineis
sponsi an habeat locum. l. iij. vj.
ibidem numero. xj. et quid si spon-
sa aliquid donauit sponso nume-
ro. xij. et si osculum precessit do-
nationē numero. x. et. xv.
Sponsus qui contraxerat clande-
stine si petat in regio senatu spon-
sam poni in loco tuto an sit audiē-
dus. l. xlix. numero. xj.
Sponsus agens contra sponsam
vel eius heredes quid debet pro-
bare in casu. l. iij. vj. ibi numero.
xij. Et quid si sponsus misit mu-
nera sponse que ipsa non recepit
vel quia nunti⁹ noluit vel non pos-
sunt tradere numero. xij.
Statuto collegij si caneas q̄ colle-
gialis venies januis clausis amit-
tat vnam de tribus noctibus si
cū eo ingrediatur focus qui inue-
nit januiam apertam an etiam de-
bet amittere noctem. l. xxij. nu-
mero. xvj.
Statutum an possit habilitare in
habilem ad testandum in. l. v. nu-
mero. xx.
Statutum si dicat q̄ proximiores
consanguinei ex latere patris suc-
cedant diffuncto qualiter intelli-
gatur in lege octava nu. x.
Statutum admittens filios spur-
rios ad succedendum an possit va-
lere in. l. ix. numero. ix.
Statutum an possit disponere q̄
dānatus ad mortem possit testa-
ri de bonis confiscatis. l. quarta
post numerū. xxij.
Subscribens se scripture non le-
cte vel cedula vacue an videatur
approbare contenta in ea. l. iij.

- numero. xij.
Subscriptio testatoris an rean-
ratur quādo ppria manu ipse scri-
psit testamentū. lege tertia nume-
ro. xlvij.
Substitutio pupillaris corā quot
testibus debet fieri. l. tertia nu-
mero. v.
Substitutio vulgaris an possit in
legitima fieri in. l. xxxj. nūme. xcv.
cum pluribus sequen.
Substitutio an possit filius natura-
lis legitimo. l. decima numero
vigesimo sexto.
Substitutus vulgaris an exclus-
datur propter ascendentes in. l.
vj. numero. xvj.
Substitutus pupillaris an exclu-
dat matrem. l. vj. numero. xvj.
Substitutus an preferatur con-
iuncto re et verbis si pater vnum
ex diffunctis substituit coniuncto
in. l. vij. numero. xi. cum sequen.
Substitutus si evincat rem testi-
tutioni subiectam an teneatur ad
pretium. l. xxvj. numero. lxxv.

De littera. L.

- Abello internuens in testa-
mentis et contractibus a quo
debet esse creatus. l. tertia nume-
ro. xxxv. cum sequen. et numero.
xl. de rebellionibus qui non sunt
de numero.
Tabellio an debeat in testamen-
to apponere signum vel nomen
suum. l. tertia numero. l. cum se-
quen.
Tabellio an debeat esse rogatus.
l. iij. numero. lxxix.
Tabellionis vnius fides an sup-
plebit defectum vel infamiam al-
terius. l. iij. numero. xxvij.
Testamenti publicatio quando
requiratur. l. iij. nu. xij. cū sequē.
Testamenti in scriptis forma. l.
tertia numero. xxij.
Testamenti numerus testium an
possit suppleri ex iuramento. l. iij
numero. xxix.
Testamenti factio an sit de iure ci-
uili. l. iij. numero. x.
Testamenti factio quibus potest
comitti in. l. xxxi. numero. xxvij.
Testamentum quoduplex sit. l. iij.
numero primo.
Testamentum an debeat fieri se-
cundum ius cōmune ab eo qui ex

- indulgentia principis est effectus
testabilis. l. iij. numero. iij.
Testamentum nūcupatiū an
ad sui essentiam requirat scrip-
tam. l. iij. numero. vij.
Testamentum nūcupatiū vel
in scriptis et inter liberos an de-
beat legi ipsis testibus. l. iij. nume-
ro. vij. cum duobus sequen.
Testamentum publicatum quan-
do dicatur et qui debet citari in
publicatione illius et an debeat
ferri sententia et quis sit iudex cō-
petens ad publicationem facien-
dam et demodo pronuntiandi. l.
iij. numero. xvj. cum. v. sequen.
Testamentū in scriptis corā quot
testib⁹ debeat fieri. l. iij. nūme. lv.
Testamentum ceci quot testes re-
quirat. l. iij. numero. lxx.
Testamentum in quo non inter-
uenit numerus testium an sit nul-
lum ipso iure. l. iij. nu. lxxij.
Testamentū nūcupatiū si fiat
in scriptura solē vel publica vel
sine. e. a. an probet et quid si testes
sint mortui. l. iij. numero. lxxvij.
Testamenti factio qualiter fuerit
de iure cōmuni et regio dānatis et
cōdēnatis prohibita et hodie per-
missa. l. iij. nu. i. cum. iij. sequen.
Testamentum factum a minore
an conualecat adueniente legiti-
ma etate. l. v. numero. xvj.
Testamentū in quo fili⁹ instituit p-
auū vel extraneū amisso patre v-
el exheredauerit parētes an sit nul-
lum. l. vi. numero. xij. cum sequē.
Testamentū in quo maritus instituit ba-
stardū vel illegitimū statib⁹ filiis
vel discēditib⁹ legitimis an sit nul-
lū. l. ix. nu. xij. cū duob⁹ sequētib⁹
Testamentum patris an rumpas-
tur hodie agnatione posthumi ip-
so iure in. xij. nu. ix. et. xv. nū. xvij.
Testamentū an rumpat filio nacto i
sexto vel octavo mēse. l. xij. nu. xix
Testamentū si rumpat an filia debeat
dotē cōferre. in. l. xxv. nūme. lxxij.
Testamentum quot testes requi-
rat. l. iij. numero. ij.
Testamentum factum per com-
missarium an requirat heredis in-
stitutionem in. l. xxxi. nūme. lxxij.
Testator si sit carcerat⁹ vel alr le-
gitime impedit⁹ an possit testari cū
minori numero testium. l. iij. nu. xxx

Tabula.

- Testes in testamento an debeant
esse vicini. l. iij. numero. vj.
Testes plures haberi non potuis-
se in testamento an ex sola allega-
tione probetur. l. iij. nu. xxxj.
Testes ad probandum testamen-
tum quot requirantur et quales
debeant esse testes in testamētis.
l. iij. numero. xxxj. cum duobus
sequen.
Testes femine an sufficiant in tes-
tamentis inter liberos. l. iij. nu-
mero. xxxv.
Testes in testamentis an debeant
se subscribere. l. iij. numero. xl. vj.
Testes inhabiles tempore iudi-
cij an possint deponere ad confir-
mationem testamenti. l. iij. nume-
ro. xlvij.
Testes in testamento in scriptis
an debeant se subscribere. l. iij. nu-
mero. lxx.
Testes intestamentis an debeant
esse rogati. l. iij. numero. lxxv. et
quare numero. lxxvij.
Testes in testamento an possint
esse pater et consanguinei testam-
tis. l. iij. numero. lxxij.
Testis vni⁹ fides an suppleat im-
perfectionem alterius. l. iij. nume-
ro. xxvij.
Testis non rogatus an sit susce-
ptus. l. iij. numero. lxxix.
Testis falsus. vj. supra falsitas.
Textus in capitulo cum haberet
de eo qui duxit in matrimonium
ampliatur in. l. ix. numero. xvij.
Transmissio rei donatæ vel legatæ
an impediatur si donatarius vel
legatarius moriatur anteq̄ do-
nator vel testator. l. x. numero. xlv.

- Transmissio quoduplex et que cō-
siderentur in ea et que transmittā-
tur. l. xij. numero. x. cum duobus
sequen.

De littera. L.

- Indicationis appellatione in du-
bio an intelligatur de perfecta. l.
lxvij. numero. vj. vbi inferuntur
aliqua.
Vusus fructus navis et columba-
rij et piscine vel venarij et etiam
vusus fructus habitationis in qui-
bus cōsistat in. l. xij. numero. xxv.
cum. v. sequentibus.
Vusus fructus quid sit et appella-
tione vusus fructus quid veniat in.
l. xij. numero. xxv. cum sequen.
Vusus fructus eorum quere seruā-
tur filiis prioris matrimonij an
pertineat ad parentes transun-
tes ad secunda vota. l. xv. numero
x. cum sequen.
Vxor si occiderit maritum an pri-
uetur successione filij communis
qui habuerat bona patris. l. xij.
numero. xij. et an perdat lucra ha-
bita constante matrimonio.
Vxor an propter delictum mari-
ti perdat medietatem lucri: cum
in. l. xvi. numero. x.
Vxor an possit facere contractus
nomine alieno. l. xxxj. nūme. xxvj.
Vxor alicuius relicta ab extraneo
commisaria testamenti an possit
illud exequi citra licentiam et con-
sensum mariti lege. xxxj. nūme-
ro. xlv.
Vxor an possit repudiare heredi-
tatem sine licentia mariti. l. iij. nu-
mero. xlv.

Finis tabule.

- mero. ij. cum duobus sequen.
Vxor quare non possit contra-
here absq̄ licentia viri et prohibi-
ta contrahere an possit testari. l.
lv. numero. secundo cum sequen.
Et si contractus fiat cum marito
an requiratur eius licentia. nume-
ro quinto.
Vxor prohibita contrahere an
possit remittere. l. lv. numero. xij.
et appellatione contractus an
veniat distractus numero. x.
Vxor an in criminalibus possit es-
se in iudicio absq̄ licentia. l. lv. nu-
mero. xij. et an possit esse vsq̄ ad
licitis contestationem numero de
cimo quinto.
Vxor an possit cum maritilicentia
fidei iubere pro marito v-
el pro alio. l. xj. numero. tertio. et si se ob-
bligauit simul cum marito tanq̄
duo rei debendi an teneatur nu-
mero quarto et quando dicatur
simul obligari numero. xij.
Vxor an teneatur quando fuit al-
iquid verum in eius utilitatem et
quis debeat eo casu probare in.
l. xj. numero. quinto cum sequen.
Vxor an teneatur ad debita con-
tracta per maritum pro ea et eius
filiis alimentanda quando mari-
tus aliunde non habebat vide
posset sustentari. l. xj. numero.
xi. et an possit se obligare pro red-
ditibus regalibus numero. xix.
Vxor constante matrimonio pro
quibus delictis possit amittere
dotem. l. lxxvij.
Vxoriano an possit succedere ex tes-
tamento vel ab intestato non xpian-
n⁹. l. xij. numero. xv.

Errata in hoc volumine.

- ¶ So. ij. col. ij. condemnat. alias. condemnat. et in ea. col. l. sciendum alias. l. scire. in. eo. fo. col. ij. numero. iij. dare dotem. alias. dare in dotem.
 ¶ In. iij. col. numero. vij. quolibet. alias. qualibet. in. eo. numero. dum dicit. glo. in. de. scilicet secunda de magist. is verbo insignia in. ea. col. iij. numero. vii. decide comodo alias. decidi comode.
 ¶ So. iij. col. j. nu. r. z foliū alias z felinum. In. ij. col. nume. xij. l. si ephesi. alias. l. quod si ephesi. In. eo. dem. numero. xij. se. alias. si. In. ea. ij. col. numero. xij. auct. alias. auct. In. eo. nu. iij. apprehavit. als: appbavit. In. iij. col. numer. ij. parte alias. parti. In. ea. co. numero. iij. aduocat. alias. aduocatis.
 ¶ In. l. iij. col. j. numero. iij. officitur. alias. efficitur. In. eo. numero. iij. in. ij. col. abundant. sba. scilicet preterea testamētum in quo solue rex est testis. co. dem titulo. l. v. In. ea. ij. col. numero. iij. solus rex? alias solus rex. In. ea. ij. col. nume. v. C. de impre. alias. C. de impuberum. In. eo. fo. col. iij. numero. vij. neptus. alias. ineptus. In. eo. fo. col. iij. numero. xij. textibus. alias. testibus. In. sequenti. fo. in. ij. col. numero. xxj. quem. alias. quem. In. eo. fo. in. principio. iij. col. numero. xxv. infamio alias. infamis. In. ea. iij. col. numero. xxvj. quomodo. alias. quando. In. numero. xxvij. fide alias fides. In. iij. col. numero. xxix. proponabatur. a. alias. proponebatur. In. iij. col. numero. xxix. cecediāte alias re cedi a lege. in. co. nu. xxix. periura alias per iuramētum. In. eo. nume. xxix. l. emi de indebito. C. de probatis. alias. l. cum de indebito. C. de probatio. In. ea. iij. col. numero. xxx. sine alias siue. alias. In. eo. numero. xxx. vel aliter. als. vel alias. In. eo. numero. xxx. pan. alias. paul.
 ¶ So. vij. col. j. numero. xxxj. plupulis. alias. plures. In. ea. j. col. numero. xxxij. aretium deficit et specul. In. ij. col. numero. xxxv. quod sine. C. deficit de testamentis. In. iij. col. numero. xxxix. nec sicut in. alias. in. c. sicut ne. In. ea. iij. col. numer. xl. antipe. alias. antepe. In. numero. xli. laicozom. alias. laicozum. In. eo. numero. xli. testan. alias. testamētum. In. ea. iij. col. numero. xliij. per. alias. persone.
 ¶ So. vij. col. prima numero. xliij. regantur. alias. reguntur. In. ij. col. numero. xlvij. reperitur esse subcriptus. alias. reperiuntur esse subcripti. In. iij. col. numero. lv. l. cuor magistratus. ff. de testamē. alias. l. curent magistratus. ff. de testibus.
 ¶ So. vij. col. prima in principio. hodi. alias. hodie. In. ij. col. numero. lxj. preter iuituntur. alias. pretermittuntur. In. iij. col. nume. lxxvj. rogatio: alias. rogatum.
 ¶ So. xj. ij. col. numero. xij. dei portatus: alias. de portatus. In. ea. ij. col. numero. xij. plinius alias plenius. In. ea: col. z eodem numero. xij. seperuenit: alias. superuenit. In. eo. nume. xij. filij: alias. filijs.
 ¶ So. xij. col. ij. numero. xvij. nos: alias. non. In. eo. dem. num. xvij. consequente: alias. consequēter. In. iij. col. numero. xx. delinquentis: alias. delinquentis.
 ¶ So. xij. col. prima numero. xxvj. judijs: alias. judicij.
 ¶ So. xij. col. prima edem: alias. eodem.
 ¶ So. xij. col. iij. numero. xvj. tentu: alias. tractu.
 ¶ So. xvij. col. prima numero. xix. gradu: alias. graduū. In. col. ij. numero. xx. in principio: tantum z alias. tantum cui.
 ¶ So. xxj. col. ij. numero. ij. legitimis: alias. legitime.
 ¶ So. xxij. col. iij. nume. xix. per tua: alias. perpetua. In. ea: col. iij. numero. xx. si: alias. scilicet.
 ¶ So. xxij. col. ij. numero. xxx. ex complexu: alias. ex complexu.
 ¶ So. xxvj. col. ij. numero. v. pater: alias. mater.
 ¶ So. xxxij. col. ij. numero. xxij. alienare: alias. reuocare.
 ¶ So. xxxvij. col. ij. numero. xix. septimo: alias. septimum. In. eodem numero. xix. venire: alias. viuere.
 ¶ So. lvj. col. prima. ante numerum. xxxj. pre inlegata: alias. privilegiata. In. eo. numero: facit alias facit.
 ¶ So. lvij. col. j. numero. xij. pactu alias. patri.
 ¶ So. lvij. col. ij. in principio: parte: alias. partis.
 ¶ So. lvij. col. ij. numero. xv. xvij. alias. xliij.
 ¶ So. lxxij. col. ij. numero. primo in fine. z notatur de cissio: alias. et est notabilis decisio.
 ¶ So. lxxij. col. iij. numero. xvi. aliter: alias. alter.
 ¶ So. lxxvj. col. ij. numero. v. quoniam cum: alias. quoniam autem.
 ¶ So. lxxvj. col. ij. numero. lxxix. prelegata alias. prelegato.
 ¶ So. lxxvj. col. iij. in fine. de est adducere.
 ¶ So. xcij. col. j. nu. lxj. auctoritate alias. auctorizare. In. eo. fo. col. iij. nu. lxxvj. in princi. filij: alias. filijs.
 ¶ So. xcij. col. ij. numero. lxxvi. sabarelis: alias. sembarelis.
 ¶ So. cvj. col. iij. nu. xvij. ransfertur: alias. transscit.
 ¶ So. cix. col. ij. numero. ii. dicit: alias. duxit.
 ¶ So. cix. col. ij. nu. i. obligationis: alias. obligatione. In. numero. secundo. veltan. alias. velatan.
 ¶ Folio. cxij. col. tertia numero sexto in fine. pensa. alias. sponsa.
 ¶ Folio. cxv. col. tertia. numero. decimo septimo contratu: alias. contractu.

Dña Juana por la gracia de dios Reyna
de Castilla/de Leon/de Granada/de Toledo/de Gali-
zia/de Seuilla/de Cordoua/de Murcia/de Jaē/de los
algarbes/de Algezira/de Gibraltar/delas Yslas de Ca-
naria/Señora de Vizcaya/7 de Molina/Princesa de
Aragō 7 de Sicilia/Archiduquesa de austria/Duque-
sa de Borgoña. Al principe don Carlos mi muy caro 7
muy amado hijo 7 a los Infantes/Duques/Perlados
Condes/Marqueses/Ricos omes/Maestros de las
ordenes/7 a los del mi consejo 7 oydores delas mis au-
diencias/7 a los comendadores 7 subcomendadores/Al-
caydes de los castillos 7 casas fuertes 7 llanas/7 a los alcaldes dela mi casa 7 cor-
te 7 chancillerias: 7 a todos los corregidores 7 asistentes: 7 alcaldes 7 merinos
7 otras justicias 7 juezes qualesquier de todas las ciudades 7 villas/7 lugares
de los mis reynos 7 señorios assi realengo como abadengo ordenes 7 behetrias 7
otros qualesquier señorios 7 personas de qualquier condicion que sean 7 a ca-
da vno 7 qualquier de vos a quien esta mi carta fuere mostrada/o su traslado si-
gnado de escriuano publico. Salud 7 gracia sepades que al Rey mi señor 7 pa-
dre 7 ala Reyna mi señora madre que sancta gloria aya fue hecha relacion del
gran daño 7 gasto que recibian mis subditos 7 naturales a causa dela grā dife-
rencia 7 variedad que auia enel entendimieto de algunas leyes destos mis rey-
nos assi del fuero como delas partidas 7 de los ordenamietos 7 otros casos dō-
de auia menester declaracion aun que no auian leyes sobre ello: por lo q̄l acaes-
cia que en algunas partes destos mis reynos 7 aun en las mis audiencias se de-
terminaua 7 sentēciaua en vn caso mismo vnas vezes de vna manera 7 otras ve-
ces de otra: lo qual causaua la mucha variedad 7 diferencia que auia enel entē-
dimiento delas dichas leyes entre los letrados destos mis reynos 7 sobre esto
por los procuradores de las cortes q̄ los dichos Rey 7 Reyna mis señores to-
uieron en la ciudad de Toledo el año q̄ passo de quinientos 7 dos les fue suplica-
do que en ello mandassen proueer de manera que tanto daño 7 gasto de mis sub-
ditos se quitasse 7 que ouiesse camino como las mis justicias pudieffen senten-
ciar 7 determinar las dichas dubdas 7 acatando ser justo lo suso dicho 7 infor-
mando os del gran daño q̄ desto se recrecia mādardō sobre ello platicar a los del
su cōsejo 7 oydores de sus audiēcias para q̄ en los casos q̄ mas cōtinuamēte fue-
len ocurrir 7 auer las dichas dubdas viesse 7 declarassen lo que por ley en las
dichas dubdas se deuia de alli adelante guardar para que visto por ellos lo mā-
dassen proueer como conueniesse al bien destos mis reynos 7 subditos dellos:
lo qual todo visto 7 platicado por los del su consejo 7 oydores de sus audiencias
7 con ellos cōsultado fue acordado que deuian mādardō proueer sobre ello 7 fazer
leyes en los casos 7 dubdas dela manera siguiente.

Hec sunt quedam recollecte super legibus de

Tozo quas ego Joannes lopez de Palacios ruinos/ decretorum
doctor regiusq; consiliarius succincte recollecti: eo propo-
sito: vt dato octio deoq; propitio accuratius su-
per his insisterem/ incepti ac finui.
Anno domini. M. D. xvij.

Lex. j.

Diferamente por quanto el señor Rey don Alfonso en la villa de
Alcala de henares era de mil y trezientos 7 ochenta 7 seys años fi-
zo vna ley cerca dela horden que se deuia tener en la determinaciō
7 decisiō de los pleytos 7 causas el tenor dela qual es este que se si-
gue. Nuestra intencion 7 voluntad es que los nuestros naturales
7 moradores de los nuestros reynos sean mantenidos en paz 7 en justicia 7 co-
mo para esto sea menester dar leyes ciertas por do se librasen los pleytos 7 las
contiendas que acaescen entre ellos 7 maguer que en la nuestra corte vsan del
fuero delas leyes 7 algunas villas del nuestro señorio lo han por fuero 7 otras
ciudades 7 villas han otros fueros de partidos por los quales se puedē librar
algunos de los pleytos pero porque muchas son las contiendas 7 los pleytos
que entre los omes acaescen 7 se mueuen de cada dia que se no pueden librar
por los fueros por ende queriendo poner remedio conuenible a esto establece-
mos 7 mandamos que los dichos fueros sean guardados en aquellas cosas
que se vsaron saluo en aquello que nos fallaremos que se deuen enmendar 7
mejorar 7 en lo al que son contra dios 7 contra razon 7 cōtra las leyes que en
este nuestro libro se contienen por las quales leyes deste nuestro libro manda-
mos que se libren primeramente todos los pleytos cauiles 7 criminales 7 los
pleytos 7 las contiendas que se no podieren librar por las leyes deste nuestro
libro 7 por los dichos fueros mandamos que se libren por las leyes delas sie-
te partidas q̄ el rey don Alfonso nuestro visabuelo mādō ordenar como quier
que fasta aqui no se falla que fueffen publicadas por mandado del rey ni fue-
ron auidas ni rescabidas por leyes pero nos mandamos las requerir 7 cōcer-
tar 7 enmendar en algunas cosas que complia 7 assi concertadas 7 enmenda-
das porque fueron sacadas 7 tomadas de los dichos de los sanctos padres 7 dō
los derechos 7 dichos de muchos sabios antiguos 7 de fueros 7 costumbres
antiguas de España damos las por nuestras leyes 7 porque sean ciertas 7 no
ayan razon de tirar 7 enmendar en ellas cada vno lo que quisieren mandamos
hazer dellas dos libros vno sellado con nuestro sello de oro 7 otro sellado con
nuestro sello de plomo para tener en la nuestra camara para en lo que ouiere
dubda que lo concertedes con ellas 7 tenemos por bien que sean guardadas 7
valederas de aqui adelante en los pleytos 7 en los juyzios 7 en todas las otras
cosas que se en ellas contiene en aquello que no fuerē contrarias alas leyes de
este nuestro libro 7 a los fueros sobredichos 7 porq̄ los hijos dalgo de nuestros
reynos han en algunas comarcas fuero de aluedrio 7 otros fueros porque se
juzgan ellos 7 sus vassallos tenemos por bien que les sean guardados sus fue-
ros a ellos 7 a sus vassallos segun que lo han de fuero 7 les fueron guardados
fasta aqui. Otrosi en hecho de los rieptos sea guardado aquel vso 7 aquella co-
stumbre que fue vsada 7 guardada en el tien. po de los otros reyes 7 en el nue-

stro. Otrosi tenemos por bien que sea guardado el ordenamiento que nos agora fezimos en estas cortes para los fijos dalgo: el qual mandamos poner en fin deste nuestro libro y porque al rey pertenece y ha poder de hazer fueros y leyes y de las interpretar y declarar y enmendar donde vieren que cumple. E tenemos por bien que si en los dichos fueros o en los libros de las partidas sobre dichas o en este nro lib o o en algua o en alguas leyes delas q en el se contiene fuere menester declaracion y interpretacion/ o enmendar/ o añadir/ o tirar/ o mudar que nos que lo hagamos y cumplamos/ y si alguna contrariedad pareciere en las leyes sobre dichas entre si mismas/ o en los fueros/ o en qualquier dellos/ o alguna dubda fuere hallada en ellos/ o algun hecho por que por ellas no se pueda librar que nos que seamos requeridos sobre ello porque fagamos interpretacion y declaracion o enmienda do entenderemos que cumple/ o fagamos ley nueva la que entenderemos que cumple sobre ello porque la justicia y el derecho sea guardado empero bien queremos y sofrimos que los libros de los derechos que los sabios antiguos fizieron que se lean en los estudios generales de nuestro señorio porque ha en ellos mucha sabiduria y queremos dar lugar que los nuestros naturales sean sabidores y sean por ende mas honrrados y agora somos informados que la dicha ley no se guarda ni executa enteramente como deua y porque nuestra intencion y voluntad es que la dicha ley se guarde y cumpla como en ella se contiene. Ordenamos y mandamos que todas las nuestras justicias de estos nuestros reynos y señorios ansi de re alengos y abadengos como de ordenes y behetrías y otros señorios qualesquier de qualquier calidad que sean que en la dicha ordinacion decisio y determinacion de los pleytos y causas guarden y cumpla la dicha ley en todo y por todo: segun q en ella se contiene y en guardado la y cõpliendo la en la dicha ordinacion y decisio y determinacion de los pleytos y causas: assi civiles como criminales se guarde la ordeñ que se podiere determinar por las leyes de los hordenamientos y prematicas por los hechos/ y por los reyes de de nos venimos y los Reyes q de nos vinieren en la dicha hordinacion y decisio y determinacion se figua y guarden como en ellas se contiene no embargate q contra las dichas leyes de hordenamientos y prematicas se diga y alegue q no son vsadas ni guardadas y en lo que por ellas no se pudiere determinar mandamos que se guarden las leyes de los fueros ansi del fuero de las leyes como las de los fueros municipales que cada ciudad/ o villa/ o lugar tuviere en lo que son/ o fueren vsadas y guardadas en los dichos lugares y no fueren contrarias alas dichas leyes de hordenamientos y prematicas: assi en lo que por ellas esta determinado como en lo que determinaremos adelante por algunas leyes de hordenamientos y prematicas y los Reyes que de nos vinieren: ca por ellas es nuestra intencion y voluntad que se determinen los dichos pleytos y causas no embargante los dichos fueros y vso y guarda de ellos y lo que por las dichas leyes de hordenamientos y prematicas y fueros no se pudiere determinar. Mandamos que en tal caso se recurra alas leyes de las siete partidas fechas por el señor rey don Alfonso nuestro progenitor: por las quales en defeto de los dichos hordenamientos prematicas y fueros mandamos que se determinen los pleytos y causas assi civiles como criminales de qualquier calidad o cantidad que sean guardando lo q por ellas fuere determinado como en ellas se contiene aun que no sean vsadas ni guardadas y no por otras algunas: y mandamos que quando quier que alguna dubda ocurriere

en la interpretacion y declaracion de las dichas leyes de ordenamientos y prematicas y fueros o de las partidas que en tal caso recurran a nos y a los reyes que de nos vinieren para la interpretacion y declaracion de las por q por nos vistas las dichas dubdas declararemos y interpretaremos las dichas leyes como conuiene a seruicio de dios nuestro señor y al bien de nuestros subditos y naturales y ala buena administracion de nuestra justicia y por quanto nos ouimos fecho en la Villa de Madrid el año que passo de nouenta y nueue ciertas leyes y ordenanças: las quales mandamos que se guardassen en la ordenacion y algunas en la decision de los pleytos y causas en el nuestro consejo y en las nuestras audiencias y entre ellas bezimos vna ley y ordenança que habla cerca de las opiniones de Bartolo y Baldo y de Juan andres y el Abad qual de las se deve seguir en dubda a falta de ley y porque agora somos informados que lo que fezimos por estoruar la prolixidad y muchedumbre de las opiniones de los doctores ha traydo mayor daño y inconueniente por ende por la presente reuocamos cassamos y anulamos en quanto a esto todo lo contenido en la dicha ley y ordenança por nos fecha en la dicha villa de Madrid: y mandamos que de aqui adelante no se vse de ella ni se guarde ni cumpla porque nuestra intencion y voluntad es que cerca de la dicha ordinacion y determinacion de los pleytos y causas solamente se faga y guarde lo contenido en la dicha ley del señor rey don Alfonso en esta nuestra.

i.

Admisso prologo: lex. i. q incipit prime ramente recitat legem ordinacionis al fonsi regis en Alcala: que disponit quibus legibus cause et lites veniunt decidende.

ii.

Aduerte quando vna lex facit mentionem alterius legis que forsam non reperitur: nichilominus statuit legi referenti. textus. in. l. admonendi. ff. de iure iuran. et ibi notat bar. col. ij. v. et hoc facit ad questionem. vbi dixit q si priores ciuitatis fecerunt legem quilibet soluat collectam infra decem dies sub pena quadrupli secundum formam statuti: sed de hoc nullum reperitur statutum: nichilominus dicta lex faum forcietur effectum. Quia priores se referentes ad statutum: potuissent legem predictam facere: quamuis statutum factum non esset. Ad idem facit quod voluit bar. in. l.

eum qui. s. iulianus. v. quero facit ad questionem. ff. de consti. pecu. vbi dicit q si iudex in sententia condemnat aliquem ad dandum unum par caponum. quolibet anno tali domino secundum q antecessores illius consueuerunt: ista verba non faciunt condicionem: vt debeat prius constare q antecessores illius consueuerunt dare: immo condemnatur tenetur: licet de illo quod antecessores dare consueuerunt: non constet: Ad hoc. l. pe. C. de insti. et substitui. traditur per cinum in. l. Sciendum. C. de contrah. stipulati. facit. glo. in. c. quoniam abbas de offi. deleg. secundum bar. vbi supra. faciunt notata in. authentica Siquis in aliquo documento. C. de edendo vbi per bar. bal. et alios recitantes. spe. ti. de instru. ed. s. viii. et de app. s. j. v. et nota. lafranc. in repetitione. c. quoniam contra falsam de proba. in parte sequitur instrumentorum productiones. col. x. in fine. v. quero modo vnum. vbi concludunt q si instrumenta facta sunt inter easdem personas: probant alias secus. Hinc dicunt domini de rota decisione. cccxvii. q instru

- mentum episcopi de institutione faciens mentionem de presentatione patroni: probat presentationem.
- iiij. **I**tem si iudex dicit in sententia viso libello et litis contestatione et c. probatur interuenisse quod de illis alias non constet: ut vult glo. in. c. dudum in. v. prohibemus et ibi abbas fi. col. de decimis. abbas in. d. c. quoniam contra et in. c. bone de elect. et in. c. in presentia de renun. notatur. in. l. sciendum. ff. de vbo. obli. bald. in. l. j. C. de dotis promi.
- iiij. **I**sta faciunt ad dubium quod si aliquis in instrumento fideiussionis ita dixit Joannes pater marie tanquam principalis debitor promissit ei dare dotem mille ducatos prout in instrum. super hoc confecto continetur: pro quo ego petrus fidei jubeo: teneor quamuis de instrum. debiti ipsius patris non appareat. Sed si tantum diceretur de beo centum martino ut patet in publico instrumeto quod est apud illuz. vel dicam lego Martino centum que michi dedit: ut patet ex tali instrumeto: si non apparet: non prouat: ut habetur in spe. ti. de confessis. §. iiij. vbi. sed nunquid patris. et c.
- v. **A**d regem spectat leges condere generales: ut hic et in. l. infra proxima dicitur prope medium traditur per bart. et alios in. l. non ambigue. ff. de legibus. glo. iiij. in. l. j. ff. quod quisque juris et in. §. quod principi placuit insti. de iure na. potest similiter rex leges a se conditas interpretari: ut hic et in. l. fi. et ibi bar. C. de legibus. illius enim est interpretari: cuius est condere: ut dicunt iura vulgaria. vbi ergo lex regni requirit interpretationem siue declarationem: recurrendum est ad regem: ut per bart. in. l. omnes populi. q. iiij. ff. de iusti. et iure et in. lex. ex facto in principio et ibi angelus et alij. ff. ad trebelianum bart. et bald. in. l. omni nouatione cessante. C. de sacrosanctis ecclesie. Albericus de rosat.

in. l. j. col. ij. in fine. ff. si certum pe.

Non tamen pro quolibet interpretatione recurrendum est ad regem. nam et doctoribus data est potestas interpretandi iura: ut in. l. vnica. C. de pro fesso. et medicis qui in urbe constantinopolitana. lib. x. in cuius signum quando efficiuntur doctores: datur sibi liber: ut per glo. in. cle.

Ista tamen doctorum interpretatio: est probabilis: non necessaria: ut in. l. j. ff. si certum pe. nisi sumatur ab habente potestatem legis condende: sicut juris consulti habent: nam tunc est necessaria: ut dicta. l. j. et ibi albericus et alij notant. in. §. responsa prudentum insti. de iure na. et in. l. Septimo mense. ff. de statu. ho. glo. in. c. j. de postu. pre. et in. c. fi.

Item iudices possunt interpretari iura in causis coram se: vertentibus secundum inno. in. c. cum speciali de appe. facit authentica ius iurandum quod prestatur ab his col. ij. vide abbas. et alios. in preallegato. c. cum speciali. et in. c. j. col. iiij. vbi. tertia species de postu. prela. et in. c. j. de consti. col. pe. Quid autem in arbitrio: vide bart. in. l. veteribus. ff. de pactis. spe. de arbi. §. fi. vbi. sed nunquid et abbas in dicto. c. j. col. iij.

Tunc ergo recurrendum est ad principem vel regem quando in surgit maxima dubitatio. nec potest per inferiorem decidere comodum: iuxta nota. per abb. et alios in. c. j. de consti. Absurdum enim videretur pro qualibet parua dubitatione principem adire ut per bart. in dicta. l. omnes populi. ff. de iusti. et iure.

Apellatione iuris in regno isto: venit ius regni: ut plene vixi in repetitione ru. de donationibus inter virum et uxorem in introductione. vbi. anecta etiam. vide bald. in. c. cum venissent de eo qui mittitur in po. Andreā siculū in ru. de constituto. col. iiij. in principio.

An leges regni artant clerici et forenses

vj.

vij.

viii.

ix.

x.

- vide bar. in. l. omnes populi. col. xv. q. j. ff. de iusti. et iure. plenius per abb. et folium. in. c. ecclesia sancte marie de consti. qui plurima dicit. quibus adde mathefelamum in suis singularibus. c. vij.
- xj. **D**efficiente lege regni: recurrendum est ad regem ut hic dicitur et in. l. leges sacratissime in fine. C. de legibus vbi dicitur quod super dubia lege recurratur ad principem. Aliqui dicunt quod immo recurrendum est ad consuetudinem: que est legum interpretatio. l. minime et. l. si de interpretatione. ff. de legibus. c. cum dilectus de consue. Vel recurratur ad rationem naturalem. c. consuetudo. j. di. l. scire oportet. §. sufficit. ff. de excusa. tu. tenet jo. an. in. c. pastoralis de fide instrum. facit. c. secundo requiris de app. c. cum sint homines de decimis et ibi abbas facit. c. Ratio nulla permittit de preb.
- xij. **A**d predicta vide glo. in. §. ex non scripto insti. de iure na. que ponit tres consuetudinis proprietates. immittatur legem quia succedit loco legis vbi deficit lex. c. consuetudo. j. di. c. in his xj. di. Interpretatur legem. d. l. si de interpretatione. et. d. c. cum dilectus. Item derogat legi. c. fi. de consue. que omnia facit consuetudo ex legis con-

sensu. d. l. omnes populi. Alias inferior nullo pacto potuisset tollere leges superioris. c. cum inferior de maio. et obedi. cle. ne. romani de electio. tenet abb. in. c. clerici de iudi. pē. cō. v. tertio nota et in. c. j. fi. cō. v. et ut habeas de consti.

Si tamen intellectus legis est multiplex: benignior est sequendus. l. si ephefi. ff. de eo quod certo loco. c. fi. de transactio unde tunc non est ad regem recurrendum pro legis interpretatione. Si autem non est dare viam vel intellectum benigniorem: se per alias leges reperitur simile: proceditur de similibus ad similia. c. translatio de consti. l. non possunt. ff. de legibus. Si non est dare simile: prout quod iudex nescit quod faciat: tunc debet ad regem recurrere: quia illius est interpretari: cuius est condere. l. cum de nouo. C. de legibus. c. inter alia de sen. ex.

Nec est verum quod aliqui a se sunt dicere quod in defectum legis recurratur ad opinionem bar. jo. an. vel abbas per legem regni foro nouo siue ordinatione. ti. de las leyes. l. vi. que per ista expresse: non reprobatur. immo approbatur per leges. xxvij. in Almadrid. que approbavit opinionem. bar. et. joā. andree. Cogita.

xiiij.

xiiij.

Lex. ij.

ij.

Que nuestra intencion et voluntad es que los letrados en estos nuestros reynos sean principalmente instrutos et informados de las dichas leyes de nuestros reynos pues por ellas et no por otras han de juzgar. E a nos es fecha relacion que algunos letrados nos firuen et otros nos vienen a servir en algunos cargos de justicia sin auer passado ni estudiado las dichas leyes et ordenamientos y premiticas y partidas de lo que resulta que en la dición de los pleytos et causas algunas vezes no se guardan et platican las dichas leyes como se deuen guardar et platicar lo qual es contra nuestro seruicio. E porque nuestra intencion et voluntad es de mandar recoger y enmendar los dichos ordenamientos para que se ayan de imprimir et cada vno se pueda aprouechar dellos por ende por la presente. Ordenamos et mandamos que dentro de vn año primero siguiente et dende en adelante contado desde la data destas nuestras leyes todos los letrados que oy son o fueren asy del nuestro consejo o oydores de las nuestras audiencias et alcaldes de la nuestra casa et corte et chancillerias o tienen o tuuierē otro qualquier cargo o ad-

ministracion de justicia anfi en lo realengo como en lo abadengo como en las ordenes e bebetrias como en otro qualquier señorio destos nuestros reynos no puedan usar de los dichos cargos de justicia ni tener los sin que primeramente ay an pasado ordinariamente las dichas leyes de ordenamientos e prematikas e partidas e fuero real.

Iudicis tam maiores: q̄ minores tenentur leges regni singulas perlegere. Alioquin non possunt officijs uti. iudicantes ergo contra leges regni: vel consilium prestantes puniuntur secundum glo. in. l. argentarius. §. si. ff. de edendo et in sti. de obli. que ex quasi delicto nascuntur in principio et in. l. venales. C. q̄n do prouo. non est necesse. et in. c. cum sit generale de foro compe. vide pragmaticam sanctionem huius regni que repetitur folio. lxxvij. cxxix.

Et q̄q̄ ista lex de solis iudicibus disponat: idem v̄ de aduocatis qui tenentur scire leges regni. alioqui non dicetur peritus iuris vt. l. j. §. postulare et ibi glo. et bar. ff. de postu. et lege regni. ord. li. ti. vj. l. xij. partita. iij. e vide in pragmaticis folio. eodem. in fine. De iure imperatorū debet aduocat⁹ studuisse per quinquenium. alias prohibetur aduocare. l. petitiones et ibi bar. et alij. C. de aduo. dverso. iudi. vbi etiam per bal. tenet etiam bar. in prima constitutione. C. pe. co. vbi. ampliat etiam si sit fili⁹ aduocati. vn de si aduocat⁹ in causa minus bene a-

legat: teneat parte lesse refarcire omne damnu sibi proueniens: vt pragmaticis folio. ciiij. Si autem scolaris in causa ppria minus bene allegat: etiā si sit minor et doctor et approbatus: non restituitur in integrum: vt vult. bar. in. l. j. circa mediū et ibi bal. i. co. §. et est ista lex argumentum. C. qui e aduersus quos. facit. l. j. §. puericia. ff. de postu. et quod ibi notatur.

Aduocatus qui semel allegauit et optinuit in vna causa affirmatiue: nō debet patrocinari in alia simili negatiue. contra hos sciamat andreas ficulus in. c. j. xvij. cō. de consti.

Cause subtiles non debent comitti grossis aduocatis fm bal. in. l. fi. co. xvi. C. de here. insti. sequitur andreas ficulus in. c. fi. §. is autem. co. xij. de officio dele. et in. C. dilecti co. v. de iudicis felin⁹ in. c. ex litteris. cō. vj. d cō sti. jasson. in. l. apertissimi. iij. co. C. de iudi. ego alias scripsi in repe. ru. de dona. Inter virum et vxō. in introductione. col. ij.

Leges regni debent obseruari in decisionibus causarum vt hic dicitur si ergo rex committit causam terminandam secundum leges v̄ius: debet intelligi secundum leges et iura regni: non per leges imperatorum: ut plene dico in repeticione rubrice de donationibus inter virum et vxō. in introductione. col. v. et. vj. cum sequentibus.

Lex. iij.

Mandamos e mandamos que la solemnidad dela ley del ordenamiento del señor rey don Alfonso que dispone quantos testigos son menester en el testamento se entienda e platique en el testamento abier to que en latin es dicho nuncupatiuo agora sea entre los hijos o descendientes legitimos ora entre herederos estraños pero en el testamento cerrado que en latin se dize in scriptis mandamos que interuengan alomenos sie

te testigos cō vn e scriuano los quales ayā de firmar encima dela escriptura dī dicho testamēto ellos e el testador si supierē o pudierē firmar e sino supierē e el testador no pudiere firmar que los vnos firmen por los otros de manera q̄ sean ocho firmas e mas el signo del escriuano. E mandamos que en el testamēto del ciego interuengan cinco testigos alomenos e en los codecillos interuenga la misma solemnidad que se requiere en el testamento nuncupatiuo o abier to conforme ala dicha ley del ordenamiento los quales dichos testamentos e codecillos sino tuuieren la dicha solemnidad de testigos mandamos que no fagan fee ni prueua en iuzio ni fuera del.

Tot testes debent interuenire in testamento nuncupatiuo e in scriptis e in codicillis e in testamēto ceci. venit ad declarationem legis prime ti.

de los testamentos ordinationū lib.
Premitte q̄ testamento est duplex. nuncupatiuo e in scriptis: vt. l. hac consultissima in principio et. l. in testamentis. C. de testa. insti. co. §. j. et. §. per nuncupationem. e. vj. partita. ti. j. l. j. vnde appellatiōe testamēti vtrumq̄ continetur. l. que nuper. C. de in offi. te. sed respectu solemnitatis alit testamētum fit inter filios: aliter inter extraneos: inter filios quidē: sola voluntas testatoris de qua constat scriptura manu testatoris cōscripta sufficit: vel duo testes etiam femine: vt. d. l. hac consultissima. §. ex imperfecto et authenticā quod sine et authenticā hoc inter liberos eo. ti. cum similibus e. vj. partita. ti. j. l. vj. vbi vide glo. in verbo duobus.

Regulariter in testamento nuncupatiuo et in scriptis requiruntur septem testes. Sed in scriptis debet interuenire tabellio. d. §. per nuncupationem. vj. par. ti. j. l. j. cum similibus nisi in testamento militis in castris testantis. eo. ti. l. iij.

Et si quis principis indulgentia officitur testabilis: secundum ius co

mune debet testari. eo. ti. l. v. preterea valet testamentum in quo solus testis est testis. eo. titu. l. v. Preterea testamentum in quo solue rex est testis. eodē. titulo. l. v. Preterea indultum est rusticis / vt in rure deficientibus septem testibus: cum quinq̄ subscribētib⁹: vel vno pro alijs testentur. In eorum tamen presentia testamentū ordinetur. eo. ti. l. vj.

Sed dicta lex. j. ordi. ti. de testamentis. dicit q̄ in testamento in quo non interuenit tabellio: quinq̄ testes ad minus requiruntur. Si autem interuenit tabellio: ad minus requiruntur tres testes: non computato tabellione in numero testium. Quam legem declarat ista lex / vt habeat locum in testamento nuncupatiuo: etiam si testetur inter suos: vel inter extraneos. Quod est satis notandum.

Ex quo inferitur q̄ substitutio pupilaris coram duobus testibus in testamento inter liberos: non valet etiā si sit facta de liberis quia non interueniunt quinq̄ testes / vel saltem tres cum tabellione. quamuis contrariū consuluerit paulus de castro. consilio. cccliij. Incipiente visis omnib⁹ illa enim solemnitas que requiritur in institutione: requiritur in substitutione. l. j. in principio. C. de impre. e alijs tenet bal. in rubri. C. co. quia substitutio: est secunda institutio. vt ibi.

Ibi autem testes debent esse vicini eius loci in quo fit testamentū: non transeuntes nec fortuiti: vt vult pre allegata lex prima. et tenet bar. in. l. sciendū. ff. de verbo. obli. et in. l. fi. §.

a iij

- fin autem. C. de iure deli. text⁹ 7 bar. in aucthentica de testibus. §. si vero ignoti. colla. vij. quidquid dixerit gl. in. d. l. hac cōsultissima in principio.
- vij. ¶ Ex istis infertur qd ad essentiam testamenti nuncupatiui: sufficiunt testes: nec est scriptura necessaria. Unde si notarius in scriptura testamenti nuncupatiui aliqua omisit apponere: non propterea viciatur testa. arg. l. bona fides. C. de pactis 7 l. cōtrahitur. ff. de pigno. Tenet bal. in. l. error. C. de testa. 7 sequitur ibi ludo. roma. facit in simile textus 7 multa que ibi cumulantur per jasso. in l. vinū ff. si certum pe. 7 quod voluit abbas in. c. bone. co. iij. de electi. vbi dicit qd vbi non erat necessarius libellus si offeratur neptus non viciat. traditur in. c. cū dilecti. de emp. 7 vēdi. Idem est qd vbi alias non requiritur scriptura: si non sit solemnitas: nō presumitur falsa: vt. l. iubemus in fi. C. de testa.
- viiij. ¶ Testamentum nuncupatiuum factum coram tabellione: debet legi ipsis testibus alias non valet. l. fideicomissa. §. quoties 7 ibi doct. d. leg. iij. l. ex ea. 7 ibi bar. ff. de testa. l. hac cōsultissima. §. at cum humana. C. qui testa. facere: possunt.
- ix. ¶ Secus in testamento in scriptis cū debeat fieri clausum 7 sigilatum: vt per bar. 7 alios in. l. ij. ff. quemadmo. testa. appe. 7. d. §. at cum humana. vj. partita. ti. j. l. j.
- x. ¶ Item quando fit inter liberos legi non debet secundum. bar. in. d. l. fideicomissa. §. quoties. Sed bal. contra in. d. authen. quod sine. co. j. §. si. 7 ex predictis determinatur questio. C. d. testa. 7 hoc tenet per istam. l. in ratione sui. vnde quantum ad hoc nulla est differentia inter suos 7 extraneos quo ad formam testandi 7 quo ad sollemnitatem testamenti propter falsitatis suspicionem que facile posset fabricari: si testamentum testibus non legeretur. Item non esset integer
- testis qui non vidit nec audiuit que in testamento sunt contenta. l. si non speciali. C. de testa.
- xi. ¶ Idem videtur dicendum in quolibet contractu qui fit in scriptis quia debent legi ipsis partibus 7 testibus abbas in. c. cum. p. tabellio col. ij. in. versu. infero etiam ad aliam: questio nem de fide instru. per. l. contractus. C. de fide instru. 7 ibi. bar. Idem abbas in. c. j. co. iij. versu. vndecimo requiritur. eod. titu. 7 ibi. joh. an. 7 in additionib⁹ ad spec. de instru. cautella. §. ostenso. versu. illud quoq⁹ bar. in. l. galus. §. idem credendum. ff. de liberis 7 posthumis de hoc habem⁹ pragmaticam sanctionem Segobie anno millesimo quingentesimo tertio.
- xij. ¶ Si autem scriptura non lecta pars se subscribat: vel scedule vacue: non per hoc videtur approbare contenta in scriptura: vel cedula: vt vult inno. in. c. ij. de fide instru. angelus in. l. ita stipulatus. §. grisogonus. ff. de verborum. obli.
- xiiij. ¶ De publicatione testamenti: tenet qd si est factum coram tabellione cum sollemnitatibus alias requisitis: cum sit scriptura publica: non est necessaria alia publicatio. siue testamentum sit in scriptis siue nuncupatiuum: vt vult glo. in. c. ij. in verbo publica manu de fide instru. 7 ibi abbas 7 alij doctores tenet bar. in. l. ij. ff. quemadmo. testa. apperiantur. bal. in. l. j. C. de testa. 7 in. d. l. hac cōsultissima in fine. C. qui testa. fa. po. 7 in pluribus alijs locis. etiam si testes in scripti decesserint. glo. in. d. c. ij. 7 in. l. ij. C. quemadmodum testa. appe. 7 ibi bar. ange. 7 ludouicus in. l. j. col. vj. in fine. §. in eadem glo. C. de testa.
- xliij. ¶ Testamentum vero factum sine tabellione: est publicandum: vt. l. publicati. l. testamenta omnia. l. omniū C. de testa. 7. ff. 7. C. quemadmodum testa. appe. alioquin nichil valet decedente vno ex testibus necessarijs ad

- hibito. glo. in verbo obsignentur. C. quemadmodum. testa. app. in. l. ij. 7 ibi bart. in. §. si. quid si testes. 7 in. l. si. ff. eod. nisi viuo testatore huiusmodi publicatio/ vel recognitio facta fuisset vt per bald. in. l. ij. C. de fideicom. 7 in. l. ij. col. ij. §. si. interdum. C. de testa. 7 in specu. de instru. edit. §. si. si decessit. tale enim testamentum sine tabellione factus est priuata scriptura que per se non subsistit: vt per abb. in. c. j. col. j. §. Itē infertur d. fide instru.
- xv. ¶ An autem testamentum nuncupatiuum potest probari per publicam scripturam. vide. glo. bald. 7 doctores in. l. j. C. de testa. notatur in. l. fi. C. de fideicom. 7 in. l. ij. C. de bono. po. secundum ta. 7 in. l. heredes palā in principio. ff. de testa.
- xvi. ¶ Tunc dicitur testamentum publicatum quando apud iudicem 7 notarium publicatur. bald. in. dic. l. ij. C. quemadmodum testa. ape. ad petitionem eorū quorū interest. l. testamēta omnia. C. d. testa. glo. in. d. l. publicati. 7 ibi. bald. 7. vj. parti. ti. ij. l. iij. iij.
- xvij. ¶ In hac publicatione citatur hi quorum interest. l. de vno quoq⁹. ff. de re. judi. l. nam ita diuus. ff. de adopt. l. iij. §. illud. ff. d. fideicom. l. y. glo. 7 doctores in. l. maiorem. C. de pact. paulus de castro consilio. ccxiiij. per. l. recusare in principio. ff. ad trebell. Ad idem. l. in cause. §. causa. ff. de mino. l. si quando. C. de testi. l. solam eod. ti. c. in nomine dñi eod. ti. cū similib⁹.
- xviiij. ¶ Et si aduersarius est certus. debet specialiter citari arg. aucthen. nouo iure. j. responso. C. de pena judic. qui male iudicauit vbi autem aduersari⁹ certus nō est: sufficit pro clamatōe generalis. c. fi. de mayo. 7 obe. c. cum in tua. qui matri. accusa. po. l. si eo. tēpo re. C. de remissione pigno. doctores in dicta. l. publicati.
- xix. ¶ An autē debet dari interrogatoria 7 sentēcia ferri videas bald. in. d. l. publicati. 7 ibi an sit diffinitiva an inter
- locutoria. c. fi. d. re. judi. li. vj. ludo. in rubri. ff. d. rejudicata. vbi cōcluditur qd est interlocutoria. aqua non appellatur idē. l. iij. ti. de appe. li. ord.
- xx. ¶ Quis autem sit iudex cōpetens ad faciendū huiusmodi publicationē testamenti: vide ludo. in. d. l. publicati. qui dicit qd is apud quem veniret vtilanda questio testamenti per. l. cuz bi. §. transactiones. ff. de transact. enim ibi notatis.
- xxi. ¶ Modus pronuntiandi in publicatione est qd iudex dicat pronūcio testamentū hoc haberi p publicato vt scit inno. in. c. alberic⁹ de testi. quom al legat bal. in aucthentica si quis in alij qui documento. C. de edendo. 7 in. l. publicati pre allegata 7 ibi ludoui.
- xxij. ¶ Si clericus est relictus heres in testamento vel executor: an tenetur cōparere corā iudice seculari: vide bald. in. l. testamenta omnia. versu. vltimo formo. C. de testa. qui dicit qd sic. idē lex. iij. ti. de testamentis. li. iij. ord.
- xxiij. ¶ Forma testamēti in scriptis tradit. vj. parti. ti. j. l. j. et ibi 7 i spe. d. instru. edic. §. cōpendiose charta. ij. 7 vnū est precipue necessariū qd interueniat tabellio 7 testiū subscriptio. Si autē tabellio nō interueniat oportet quod fiat publicatio coram tabellione comodo quo diximus: vt per bart. in. l. j. 7. ij. ff. quemadmo. testa. appe. post glo. vbi alij. doctores.
- xxiiij. ¶ Testes qui debent esse presentes in testamentis: debent esse alias abiles: alioquin testamentum non valet vt per bald. in. l. fi. col. iij. §. preterea ista prohibitio. C. de bo. po. cōtra. ta. p. l. testiū. §. condicionē. ff. de testa. vnde si sunt inuiti: non sunt legitimi testes. l. qui testamēto. §. si. in fine. eod. ti.
- xxv. ¶ Si tamen testamentum est subscriptum a testibus infamibus: non propterea viciatur. sentit bald. in. c. j. p. pe mediū an remoueri debeat testes qui pares esse dñerunt 7 in. l. j. col. ij. interdū est nūcupatiuum. C. d. testa. vbi

- plene an et quando in famio sit legi-
timus testis.
- xxvj. **¶** Nec autem testium abilitas re-
quiritur quomodo testamentū fit. l.
ad testium. §. cōditionem. ff. de testa.
insti. co. §. sed cum aliquis et ibi bar.
et alij. bal. in. d. c. j. an remoueri. 2c.
bal. 7 ludo. in. d. l. j. C. de testa.
- xxvij. **¶** Fide vnus testis: non supplet im-
perfectionem alterius. in testamen-
tis: immo omnes debent esse abiles:
vt traditur in. d. l. j. C. de testa. bal. in.
l. j. C. de bono. po. nona tabu. sexta.
part. 2a. ti. j. l. ix. vide bal. in. l. ex argē-
tarijs. §. j. ff. de eden. 7 glo. foro legu-
li. ij. titu. delas testimonias. l. j. vide.
bal. in. l. j. §. si. ibi in textu 7 §. si. ex hoc
habes determinatum. C. de questio-
nibus. vbi per illum textum dicit qd
si in approbatione actus requiritur
certus numerus testium: si interue-
niūt decem testes/vel plures: quoru-
duo/vel tres sunt infames/vel exco-
municati: si ceteri sunt legitimi qui-
bus desideratus numerus restat: suf-
ficit. idem per illum tex. tenet bal. in.
l. satis aperte. C. de falsis dicens qd si
quis probauit per testes obtinebit
quamuis produxerit instrumentum
de falso suspectum per. d. l. j. 7 l. iij. c.
de fide instru. quia vtile per inutile
non viciatur.
- xxviii. **¶** Idem dicimus de duobus tabellio-
nibus quorum vnus est infamis al-
ter bone fame coram quibus factum
est instrumentum/vel testamentum.
valebit enim racione tabellionis bo-
ne fame bal. in. l. imperator la. j. col.
viii. §. si. nota etiam qd si duo notarij.
ff. de statu. ho. per. d. l. si quis ex argē-
tarijs. §. sed cum omnes. Idem in au-
ctoritate duorum tutorum quorum
alter sit falsus alter legitimus. Cla-
let enim auctoritas. l. j. in principio
appe. §. j. 7 ibi. bar. ff. quod falso tuto
re actio.
- xxix. **¶** Ubi deficit numerus testium cor-
ruit testamentū nec potest suppleri

per iuramentum partis suppletiuū
quia non potest cecedi ante requiren-
te certum numerum testium. rīa in-
dultum de regu. iure. li. vj. nec deffe-
ctus numeri/vel probationis supple-
ri per iura. vel extraneas conjecturas
Immo debet probari per testes sub-
stantiales glo. no. in. l. cum propona-
batur de lega. ij. 7 in. l. emi de indebi-
to. C. de probatis. bal. in. c. j. de cōtra.
inuesti. §. item vassallus. co. ij. §. que-
ro vtrum numerus testium. li. feu-
dorum idem bal. in. l. ij. in. §. si. sed nū-
quid. C. de bo. po. secundum ta. 7 in.
l. in bone fidei. C. de rebus creditis.
ludo. in. d. l. ij. co. ij. in. §. vltius ex-
tra glo. preterea testis idoneus nō di-
citur: qui in defectū assumitur bal.
in. l. j. co. j. §. si. item nota. C. qui et ad-
uersus quos. vnde testes in minori
numero q̄ necessario vel statute: quā-
uis faciat iudicium: non tamen pro-
bationem. bal. in. l. cum citra in fine.
C. de iure dotum.

¶ An testator carcerat⁹: vlt tpe pestis
sine in mare: vel alī legitime impedi-
tus: possit testari cum minori nume-
ro testium. vide bar. bal. pan. 7 alexā.
in. d. l. fi. C. de testa. bar. in. l. j. ff. de bo-
no. po. ex testa. mi. ange. in aucthen.
de non alie. §. quod autem in fine. col.
la. ij. tenent qd non intellige quādo se-
ptem poñt reperiri vlt sec⁹. hoc de mē-
te legum regni. ordi. li. iij. ti. de testa.
l. j. 7 hic que requirūtur quinque testes
in testamento nuncupatio: vbi plu-
res haberi non possunt ad hoc bonus
textus in simili in. c. debit⁹ de biga-
mis vbi si ad substantiam actus ali-
quā solmnitas requiritur: nisi in-
terueniat: non valet actus: etiam
si propter necessitatem non fuerit ad-
hibita.

¶ Probat autem plures testes ha-
beri non potuisse: ex sola allegatio-
ne. nisi probetur contrarium. l. cum
res. C. de proba. bar. in. l. confirma-
tur. q. antepe. ff. de iure codicilorum

xxx.

xxxi.

tucius tamen putat qd notarius scri-
bat in testamento presentibus testi-
bus istis cū facta perquisicione plu-
pulis haberi non potuerunt. de con-
suetudine generali in his regnis in
testamento nuncupatio soliquinq̄
testes adhibentur quamuis plures
haberi possint.

- xxxij. **¶** An autem tot testes requirantur
ad probandum testamentū quot re-
quiruntur in eius confectione. vide.
baldus. ludouicum et alios in dicta.
l. ij. C. de bonorum po. secundum ta.
bal. in. l. fi. col. iij. vers. querit hic. C.
de fideico. bar. et alij in. l. heredes pa-
lam in principio. ff. de testa. bal. in. l.
testium. col. ij. §. si. vltimo nota. C. de
testa. spe. de instru. edictio. §. compē-
diose. §. quid si vnus ex testibus. vide
glo. in. d. l. heredes palam et in. d. l. ij.
C. de bono. po. secundum tabu. et in.
d. l. fi. C. de fideico. et ibi bal. iij. co. in
fi. §. 7 satis. bar. in. l. j. §. j. in fine. §. si.
quot testes de le. ij. glo. in. l. qui ex li-
beris. §. testamento in vers. litteras.
ff. de secundū. ta. et in. l. j. in vers. iu-
diciū. C. de codi. et in. di. l. heredes
palam. §. sed si notam 7 ibi diuus. ff.
de testa.

- xxxij. **¶** An duo testes ex eadem domo pro-
bent. textus in dicta. l. ad testium
in principio. ff. de testa. dicit qd sic.
quid si sunt legatarij/vel heredes: et
quid de alijs: vide lāfrancum in re-
peticione. c. quoniam contra falsam
de proba. in verbo. testimo. de posi-
ciones. cō. xxvj. quero vltius. bal.
in. l. dictantibus. C. de testa. vj. parti-
ta. ti. j. l. xj. et foro legum. lib. iij. titu.
delas mandas. l. viij.

- xxxij. **¶** An omnes testes testamenti debēt
esse masculi: an sufficiant femine? vi-
de. l. qui testamento. §. mulier. ff. de
testa. insti. co. §. testes et ibi fabrum
et aretium. iij. parte. titu. de testibus
l. xvij. et. vj. parti. ti. j. l. ix. et foro le-
gum. li. ij. titu. de testibus. l. viij. vbi
concluditur qd regulariter mulier in

testamento testis esse non potest: nisi
inter liberos legitimos naturales/
vel bastardos secundum bal. in. d. §.
mulier. Item in codicillis. glo. et. bal.
in. l. fi. in. fine. C. de codicillis et in. d.
§. mulier. et in. d. §. testes. Item in te-
stamento ad pias causas. c. cum esses
de testa. et ibi abbas. bar. in. l. j. C. de
sacrosan. eccle. 7 ibi bal. vers. quero
circa solemnitate. fi. co.

¶ Quod autem inter liberos suffi-
ciant duo testes etiam femine vlt tex-
tus et ibi. glo. in authentica quod si-
ne. C. aliqui tamen nituntur tenere
contrariū immo qd mulier non po-
test esse testis in testamento etiam in-
ter liberos propter sexus fragilita-
tem. Quinimmo nec in codicillis: vt
per bar. in. l. in multis. ff. de statu. ho-
mi. sed comuniter tenetur cōtrariū.

¶ An consuetudo potest minuire
numerum testium in testamentis.
bal. et alij in. l. fi. C. de testa. dicunt qd
non. pro quibus bene facit. l. j. §. co-
dem que prohibet consuetudinem cō-
tra has leges. sed innocencius 7 ho-
ti. in. c. cum dilectus de fide instru. 7
bal. in. l. j. §. sed hic quero. C. ad velle.
tenent contrariū. glo. in. cle. estatutū
de electione. Hinc dicit abbas. in. d.
c. cum dilectus qd valet consuetudo
qd instrumento notarij credatur sine
testium subscriptione. quia consuetu-
do habet potestatem principis. l. do-
mini prediorum. C. de agricolis et cē-
fitis. li. xj. bal. in. l. iij. co. ij. §. si. sexto.
nota. C. de nautico fenore. et. in. l. nec
exceptio. C. de proba. Item consuetu-
do facit qd clericorum instrumentis
credatur quāuis nō sint notarij etiā
extra territorij bal. in. ru. C. de fide in-
stru. fi. cō. §. septimū. Quinimo pōt
consuetudo introducere qd sacerdos
etiā sine testibus possit cōficere testa-
mentū. bal. i. l. si nō speciali. C. de te-
stamentis potest enim consuetudo de-
rogare solemnitatibus instrumenti.
et approbare: vel reprobare contract⁹

xxxv.

xxxvj.

punitur de falso ac si mutaret signū: ut per lanfrancum ibidem. debet ergo ponere signum et nomē consuetū. alias non valet testamentum/ ut per bald. et philippum in. c. significauit de appe. per illum textum et per. dic. l. fi. ff. de affesso. et insti. de publicis judi. §. item videndum. Si tamen notari⁹ non habet signum proprium: potest/ uti signo alterius: si non facit in fraude secundum bald. in. l. j. C. que res vendi: non po. etiam si sit prescriptus a prohibente: ut ibi per eum. in bis regnis ante creationem tabellionum postq̄ examinantur ad officium: apponitur signum in pagina tabellionatus. quod mutare nō possunt. quāvis tale signum assumiletur signo alterius notarij alias punitur de falso: ut supra dictum est.

liij. ¶ In testamento in scriptis debent adesse septem testes qui debent subscribere testamentū sua manu quod sufficit licet non apponant sigillū suū quod autē requirebāt iura antiqua. l. hac cōsultissima. C. de testa. in principio. et vi. parti. ti. j. l. j. ij. que in hoc per hanc legem corriguntur. Item hec lex addit legibus supradictis q̄ tabellio inter sit ipsi testamēto in scriptis et in eo suum apponat sigillum. Sed recte intuenti vtrāq̄ forma potest seruari: coram septem testibus si ne tabellione: ut. d. l. j. et ij. sed non dicitur scriptura publica: ut. l. j. et ff. quemadmodum testa. appe. vbi bar. propterea requiritur publica: ut pluries dictum est supra. vel potest quis testari coram septem testibus et tabellione: ut hic. et tale testamentū dicitur scriptura publica: et non est necessaria ei⁹ publicatio: ut per abb. in. c. ij. de fide instru. et dictū est supra.

liij. ¶ Sigillum aliquando dicitur anulus: ut per inno. in. c. ij. col. ij. super verbo sigillum et in. vñ. item nota de fide instru. specu. de proba. §. liij. vñ. decimo per litteras. Sed nos quando lo-

quimur de signo: intelligimus de eo quod notarius facit propria manu: in charta. de quo loquuntur leges regni ordi. li. ij. ti. del chanciller y sello per totum et ti. delos escriuanos dela audiencia et in plurimis pragmaticis sanctionibus regni. tabelliones curie signāt proprio signo et in super regis sigillo de quo loquuntur leges preallegate. Ceteri vero tabelliones proprie vtuntur signo: quod aliquando mutare licet: ut per bart. in. l. ad testium. §. ij. ff. de testa. per illum textū et insti. co. §. possunt. Idem bart. in. l. fi. procuratorem circa medium. vñ. secundo potest approbari. ff. de procu. inno. in. d. c. significauit de appe. in glo. j. in. vñ. sigillum. Item potest quis sigillare cum alieno sigillo. si committatur. alias non. bald. in. l. j. in principio. vñ. item quero. C. pro socio. et tunc debet fieri mentio. expressa q̄ sit alienum bart. in. d. l. ad testium. spec. vbi supra. jo. an. in. c. ij. de fide instru. et ibi alij doctores.

¶ Sigillum debet habere suos characteres. d. l. ad testium. §. signum. ff. de testa. job. an. in. c. j. de fide instru. bar. in. l. lucius. ff. de fide iusso. et hoc vocatur sigillum cum quo est sigillandum/ ut supra dictum est.

¶ Testamentum in scriptis debet fieri coram septem testibus et tabellione si reperitur: si autem non reperitur loco ipsius adhibeatur aliqua persona approbata ad hoc per interlocutoriam iudicis. arg. c. quoniam contra de proba. et in. l. si quis ex corpore de murilegulis li. xj. tenet ludo. i. l. hac cōsultissima in tercio nota. C. de testa. hec scriptura fidem facit ac si interuenisset tabellio/ ut. l. cuor⁹ magistrat⁹ ff. de testa. secundum vnam lecturā et in. d. l. hac cōsultissima. C. eod. quod tene mēti q̄ multoties accidere pōt.

¶ In testamēto ceci requiruntur quinque testes: ut hic. Intellige in testamento nuncupatiuo: nō in scriptis: ut. l. hac

consultissima. C. qui testa. fa. po. et §. cecus insti. quibus non est permittus facere testa. sic intelligenda est lex regni. vi. partita. ti. j. l. xiiij. que requirerant septem testes. hodi suffiunt quinque ut hic dicitur. tam in nuncupatiuo: q̄ in scriptis. Sed si inter liberos testetur: suffiunt duo testes per l. fi. C. familiarer. et l. hac consultissima. §. ex imperfecto. C. de testa. tenet bald. in. l. hac consultissima. C. qui testa. facere po. et sequitur glo. montalui in dicta. l. xiiij. patris enim casus non debet filiis obesse. arg. insti. de in genuis in principio. vide latius per bald. vbi sup̄ et plenius per ludo. ro.

lvij. ¶ Codicillus dicitur parvus codex: idest quasi testamentum glo. et doctores in rubri. C. de codicillis. et. vi. partita. ti. delos escritos que hazen los hombres. l. j. et venit appellatione testamēti. glo. in. l. ij. vñ. personales. C. communia delegatis et insti. de testa. in principio. bart. in. l. ij. vñ. quero statutum prohibet. delega. j. bald. in. l. fi. ij. col. vñ. quid si statutum. C. de testa. et in. dicta. l. hac consultissima. col. ij. vñ. Item dicitur hic. C. que testa. facere po. Sed hec largo modo: ut per bald. in. l. fi. C. de edicto diui adri. to. Item venit codicillus appellatione vltime voluntatis: ut per bald. in. l. nescius per illum textum in. vñ. scrupulosa. ff. de excusa. tu.

lvij. ¶ In quo differunt codicillus et testamentum: vide. vi. partita. ti. delos escritos que hazen los hombres et de codicillis. l. ij. Qui potest testari: potest codicillare bart. in. l. vt tantum in principio. ff. de seruo. corrupto. vir maior. xiiij. annorū et mulier maior. xij. possunt codicillare ut dicta. l. j. C. de codicillis.

lix. ¶ In codicillis requiruntur quinque testes vel tres cum tabellione qui equaliter duobus testibus. Concordat. l. j. de testa. li. ordina. et l. fi. C. de codicillis. spec. de iudi. §. j. vñ. si vero. bart. in. l.

ij. in fine. vñ. sed quid si statutum de leg. j. et sicut codicillus fit corā quinque testibus: ita totidem testibus confirmatur glo. l. j. vñ. iudicium. C. de codicillis. et ibi bald. et bart. in. vñ. contra istud dictum glo. etiam in codicillo ceci: ut hic et dicta. l. hac consultissima et ibi bald. iij. col. vñ. sed quero nūquid requiruntur tot testes. C. qui testa. fa. po. reprobata glo. ibi. in. vñ. codicillis que contra voluit. Codicillus aperitur sicut testamentū. l. fi. et ibi bald. C. quemadmodum testa. aperi.

¶ Solemnitas interueniens testium in testamentis vel codicillis. viciat ipso iure: si deficiat. hoc est si non interueniat numerus testium: ut hic et dicta. l. hac consultissima in principio et l. testamentū. C. de testa. Intellige quātam ad institutionem heredis: legata vero et fideicommissa: firma manent authen. ex causa. C. deliberis preteritis et lex regni. ordi. de testa. l. j.

¶ Ex his infertur q̄ vbi preteruittūtur necessaria in actu corrumpit actus: vel testamentum. quia obmissio modi vel forme: semper viciat actū etiam fauorabilem. l. qui rome. §. flavius hermes. ff. de verborum obli. forma enim est: que dat esse rei et conseruat eam in esse: ut notatur in. l. Julianus. §. Sed et si quis. ff. ad hesibendum. Ad idem facit lex diligenter. ff. mandati. c. cū dilecta de re scriptis vbi latissime per filinum. forma itaq̄ non est aliud nisi ordinata series rerum ad substantiā adducens bart. in. d. §. flavius. quod duplex est forma: tradit bald. in. c. j. in principio de noua forma fidelita.

¶ Ex his infertur q̄ si forma vel solēnitas requisita in contractu: non seruatur per mulierem contrahentem: est nullus contractus ut. l. ly. infra eodem tenet ludo. roma. in. l. pactum. vj. col. C. de colla. etiam si solēnitas deficiat in parte: ut. c. j. cum glo. et ibi abb. de baptismo. forma enim idem est q̄ status perfectus rei vel dispositi-

cionis. Secundum bald. in. l. pe. col. iij. C. de condi. insertis. Unde cum ista forma sit data a principe: non potest omitteri alias actus viciatur quia actus dicitur substantia secundum baldum. in. l. prolatam. C. de sentencijs. etiam si ista lex ultra non processisset annullando testamentum. bald. in. l. comparationes. ij. col. C. de fide instru. et in. l. j. C. ut in possessione. le. et in. l. Si tutor. C. in quibus casibus in integrum restitutio non est necessaria. Ista autem forma magis debet attendi quia ratio. bald. in. l. j. ff. de libe. et posthumis.

lxiiij. Solemnitas dicitur quicquid precipuum requiritur ultra consensum: et quicquid additur forme iuris gentium bald. in. l. et in epistola ad finem. in. ff. ultimo quo. C. de fideicomiti.

lxliij. Solemnitas quedam est substantialis que dicitur gravis et magna. Alia est accidentalis. Alia super substantialis: de quibus statim dice. 9. Substantialis est illa que multum obstat si omitteretur secundum bart. in. l. fi. §. si vero postquam in fine. C. de iure delib. et in dicta. l. j. §. quod autem. ff. de ventre inspi. et in. l. j. §. si plures. §. quarto quero. ff. de excusa. tu. et dicitur ista solemnitas gravis: quia omissa potest contingere mutatio circa substantiam eius de quo agitur: ut per bald. in dicta rubri. §. si. et si in predictis. C. de successorio edicto. de ista solemnitate substantiali et gravi loquitur ista lex et alie concordantes. Vel dicitur substantialis quando requiritur aliqua solemnitas: qua non adhibita: obligatio naturalis non oritur: ut cum deficit consensus bald. in. l. ad exactionem. §. si. sed quando. C. de dotis promissione. et in. l. Si ex precio ad finem. C. si certum petas. vide bart. in. l. cum lex. §. si. iuxta predicta. ff. de fide iuso. qui videtur tenere contra. potest tamen saluari dictum bald. regulariter: aliquando tamen in de-

fectum probationis: statum iuramento partis. l. in bone fidei. C. de rebus creditis. c. fi. de iure iuran. Secus quando numerus testium pro forma substantiali requiritur ut hic. nam tunc eius omissio viciat actum: ut dictum est. De solemnitate accidentali que sit: et an possit remitti: vide specu. de sententia. §. iuxta. col. vij. §. et sunt hec in argumentum: et de appe. §. de officio quoque. §. penultimo. et finali bald. in. l. et in epistola ad finem. §. ultimo. quero. C. de fideicommissis.

lxv. An ista testium solemnitas possit per testatorem remitti: videtur quod non quia non potest facere testatur quod leges in suo testamento locum non habeant. l. nemo potest deleg. j. Item quia hoc introductum est in favorem publicum: et renunciari non potest: ut. l. ius publicum. ff. de pact. c. si diligenti de fo. compe. bald. in. l. fi. j. nota. C. si certum petatur. etiam si pactum esset inter partes non posset minui solemnitas testamenti secundum bart. in. l. iij. col. i. §. si. circa secundum. ff. de testa. et in dicta. l. nemo potest.

lxvj. Testes qui interveniunt in testamentis debent rogari. l. heredes palam in fine de testa. l. hac consultissima in principio. C. eod. §. si. cum glo. in sti eo. authen. de testi. §. et licet in fi. colla. vij. vj. parita. ti. j. l. j. et ij. foro legum. li. iij. ti. de las mandas. l. viij. de ficiente autem testium rogatio: testamentum est nullum: ut per bart. in. l. sciendum. ff. de verbo. obli. non solum in testamento in scriptis: sed etiam in nuncupatio. bald. in. §. per nuncupationem in sti. de. Et secundum hoc dicitur intelligendum. §. si. in sti. de testa. vide specu. et bald. de testa. col. ante penultima. §. testes. bald. in aucthe. rogati de testi. et in rubrica de fide instru. vij. col. bart. in. l. fi. col. fi. §. ultimo venio. C. de codicil. et in. l. scripturas col. j. ibi adhibitis. C. qui potiores in pignore habent. ubi dicunt quod roga-

re: nichil aliud est quam eis denunciare: ut assistant: nec est necesse rogare eos genibus flexis: sed debent vocari: ut lib. iij. ordi. titulo de testamen. l. j. ubi solum dicitur quod testes debent esse presentes. hic dicitur quod testes debent intervenire. itaque leges regni volunt quod testes debent esse presentes: vel intererentes. nam hoc ipso presumunt rogati. l. domici. ff. de testa. facit lex cum ostendimus. ff. de fide iusso. tu. quia testes passim se subscribi in testamento: ut ibi. De iure canonico testes non rogantur in testamento. c. relatum. j. de testa.

lxvij. Idem dicendum est in tabellione qui debet esse rogatus id est vocatus secundum bald. in dicta. l. hac consultissima. in principio de testamen. specu. de proba. §. breuiter. §. sic. sed pone tibi baldus in additionibus. §. si. finali et de instru. edic. §. sic. tabellio: ubi tabellio eo ipso quod se subscribit ut tabellio: presumitur esse rogatus. notatur in authentico de tabellio. §. nos autem coll. iij. licet. bart. contra in dicta. l. sciendum. ff. de verbo oblig. et in dicta. l. heredes palam in. d. §. in testamentis.

lxviii. Quare in testamentis requiritur quod testes sint rogati. i. vocati. vide bald. in dicta lege finali in fine. §. sic. quero ergo. C. de codicilis. qui dicit quod testibus rogatis magis creditur: cum fides eorum sit electa et approbata a testatore. Hinc est quod testi. non fide digno rogato creditur. glo. in. l. inuiti. la. j. in fine. ff. de testi. et in authentico. §. testi b. §. et licet in fine. §. simplicit colla. vij. bald. in. l. pariter. C. eod. Unde frater potest testificari pro fratre: si est testis instrumenti rogatus ab utraque parte. quia rogatio est approbatio quo ad rogantes: propterea etiam inuitus cogitur testificari. Si ergo est testis testamentarius est idoneus secundum baldum in dicta lege parentes.

lxix. Testis non rogatus sponte veniens:

est suspectus ideo non admittendus bald. in authentica sed nouo iure. ij. nota. C. si certum pe. facit. glo. et bart. in. l. post legatum. §. in his vero ad fine. ff. de his quibus ut indignis. ubi dicunt quod testis sponte veniens pluries presumitur inimicus de quo per lanfrancum in. c. quoniam contra falsam de proba in parte testium depositiones. col. ij. unde tales testes non probant: ut ibi per eos et per bart. in. l. que omnia. §. sed si aduersarius. ij. notabili. ff. de procu. et in. l. libertorum tibi bald. C. de testi. et in dicta. l. parentes. col. ij. §. si. sed nonne testis. intellige de sponte veniente: secus de sponte iurante. glo. in dicta lege post legatum. §. his vero. §. si. adjuuarunt. ff. de his quibus ut indignis.

lxx. Excommunicatus non potest esse testis in testamento. immo testamentum in quo fuit testis non valet secundum bald. in. l. finali. iij. col. versi. preterea ista prohibitio. l. ad testium. §. conditionem. ff. de testamen. l. qui testamento in fine eodem. ti. nec potest approbari per testatorem: qui a non dependet ab eius potestate: ut per abb. in. c. ij. de excep. cum iste excommunicatus in totum repellatur a testificando. Secus dicas in alijs qui non repelluntur in totum nam tunc partis approbatio: reddit eum abilem ad testificandum.

lxxi. Et secundum hoc intellige quod voluit bald. post glo. in. l. si quis ex argentarijs. §. j. ff. de edendo quod unus testis si indignus supplet defectum alterius: quando iste in totum: non repellatur a testimonio.

lxxii. Pater et alij consanguinei possunt esse testes in testamento filij testantis de peculio castrensi vel quasi: et in casibus sibi permisis et in contractibus. l. qui testamento. §. per contrarium et ibi bart. in verbo quicumque. specu. de teste. §. j. versi. item quod est pater in testamento vero extranei in

quo filius instituitur: pater nō potest esse testis. insti. de testa. §. pater.

lxxiiij. **¶** Testamentum in quo non interuenit numerus testium hic requisitus est nullum ipso iure authentica hoc ius porrectū. C. de sacrosantis eccle. l. cum hi. ff. de transact. l. hac consultissima. C. de testamen. in principio. c. dudum de elect. unde nō creditur tabellioni sine testibus. quamuis alias in iudicijs sibi credatur: vt per inno. et alios in. c. quoniam contra falsam de probatio. et in. c. ad audientiam de prescrip. Cynum in. l. si quis. C. de falsis.

lxxiiij. **¶** An huic testium numero derogetur per. c. cum esses de testamen. vide ibi plenissime per doctores signanter per abb. tam in lectura q̄ in repetitione. et in. c. quod clericis. col. vj. §. et per hoc de foro compe.

lxxv. **¶** An institutus in testamento min⁹ solenni: sit tutus in foro saltem interiori. franciscus aretinus in. c. nouit de iudici. tenet q̄ non. Contrariū tenent ibi anto. et abbas. col. xvj. xvij. et in. c. q̄a plerq̄ de immū. eccle. et in. c. cum omnes de consti. immo q̄ institutus potest facere venientibus ab in testato denunciationem euangelicam: vt ibi per eos. vide ancharranū in regula possessor de regulis juris. li. vj. bald. in. l. si non specialit in. §. si. sed ego dico. C. de testamen. et in authentica ad hec. C. de vsuris. et bart. in extrauaganti ad rep̄imendam. §. ad denunciationem. vide modernos in. c. finali de prescripti.

lxxvi. **¶** Infra quantum tempus debet testamentarius seu quicūq̄ alius qui de

bet faceri publicare testamentum videas vide in libro ordinacionum ti. de los testamentos. l. iij.

lxxvij. **¶** Si testamentum nuncupatiuum fuit factum coram notario et testibus rogatis: et aliquis qui pretendit aliquid habere commodum ex illo testamento: et hoc juret se credere: quamuis aliter non probet. tenetur notarius ad eius petitionem ostendere tenorem testamenti: vt notanter decidit paulus de castro in. l. j. C. quemadmodū testa. ape. reffert sequitur et comēdat jasson. in. l. ij. col. j. C. de testamē. tene menti.

lxxviij. **¶** Si de testamēto nūcupatiuo facta est scriptura solēnis manu notarij corā testib⁹ rogatis: talis scriptura plene probat quāuis testes sint mortui. glo. nota. in preallegata. l. ij. in principio. ff. quēadmo. testa. ape. quā appbāt bart. bald. angelus et sal. in. l. j. C. de testa. et jasso. i. l. ij. C. de bo. po. fm. ta. Si autē in testamēto nūcupatiuo nulla interuenit scriptura publica: sed sola nūcupatio in presentia testium cū scriptura puata testatoris vel alteri⁹ quī nō erat notari⁹: tūc si iudex authenticauit talē scripturā: vlt eam fecit publicari citatis citandis: vt. l. publicati. C. de testa. facit fidē absq̄ eo q̄ alij testes examinentur: vt per jassonem in. d. l. ij. si autē nulla interuenit scriptura publica: nec secuta fuit publicatio iudicis et agitur de probatione q̄ testator fecit tale testamentum in quo talem instituit heredem: et tunc examinandi sunt testes: vt per jassonem in. dicta. l. ij. post antiquiores quos videas.

Lex. iij.

Andamos q̄ el condēnado por delicto a muerte ciuil/ o natural pueda hazer testamento et codicillos / o otra qualquier vltima voluntad/ o dar poder a otro que lo faga por el como si no fuesse condēnado: el qual condēnado y su commissario pueda disponer de sus bienes saluo de los que por el tal delicto fueren confiscados/ o se ouieren de confiscar/ o applicar a nuestra camara/ o a otra persona alguna.

Condemnat⁹ ad mortem: potest facere testamentum per se vel per commissariū: et disponere de bonis suis. Exceptis illis que propter delictum essent confis-

cata / vel confiscanda: vel alias fisco applicanda. hoc dicit.

j. **¶** Antiqua iura disponebant q̄ damnati ad penam per quam perditur ciuitas: vel libertas vel vita: impedit testamenti factionem: et rumpit iam factum. Secus in damnatione per quam fama tantum perditur. l. eius qui. §. cui aqua. ff. de testamen. Et quo dicebat ibi bart. in versi. quero quid de illis qui damnantur ad mortem in ciuitatibus q̄ non possunt testari: quia statim efficiuntur serui pene: vt ibi et in. l. qui vltimo. ff. de penis. **¶** De inde superuenit lex qui a latronibus. §. si quis capitali. ff. eod. vbi dicitur q̄ valet testamētum damnati de crimine capitali decedentis appellatione pendente. quia appellatio extinguit vel saltem suspendit pronunciatum. l. prima ad finem. ff. ad turpi. Et sic voluit restringere. dict⁹. §. si quis in capitali.

¶ Post modum edita est. lex si quis filio exheredato. §. Sed et si quis. ff. de testamen. vbi statim q̄ quis capite damnatur: vel ad bestias traditur: vel ad gladium: vel alia pena que vitam adimit punitur: testari non potest: nec valet testamentum antea factum: licet sententia nondum fuerit executioni mandata. quia sententia trahit secum executionem: vt. d. l. qui vltimo.

ij. **¶** Demum accessit authentica sed bodie. C. de donationi. Inter virum

et vxorem: sumpta ex authentico de nupcijs. §. quod autem collatio. quarta. Per quam dicunt doctores quos sequitur salicetus ibi ver siculo quero secundo: et glo. in dicto. §. sed et si quis et in dicta lege eius qui. ff. de testamen. q̄ supradicte leges sunt correcte per dictam authenticā. Immo q̄ ingenuus idest bene natus condemnatus ad mortem per sententiā: non efficitur seruus pene: nec per consequens in testabilis. Immo si superuivit ante executionem sententie: potest testari. Et quo dicit. bald. in lege finali. C. si a non competenti iudice q̄ licet isti baniti ad mortem qui sunt in carcere: non possint testari: tamen si euaderent de carcere: et conferrent se ad locum securum: forte possunt testari. Ideo si habent proprium: in eadem ciuitate: vel in alia possunt testari. Subdit tamen bald. ibi q̄ comunis opinio habet q̄ non valent testamenta eorum qui sunt diffinitive damnati ad mortem: si est secuta executio. allegat Juan. andreas in nouell. in. c. quamq̄ de vsuris. lib. vj. vbi dicit q̄ licet non valeat: vt testamentum: valet tamen: vt quedam dispositio si iuberet male ablata restitui. **¶** Sed bartholus in dicta lege qui vltimo in principio et in dicto. §. sed et si quis per illum textum et in lege cunctos populos. penultima columna de summa trinitate et fide. ca. et per dictā legē si quis filio. §. irritum et ibi angelus et imola dicunt q̄ etiam si esset arreptus de manibus familie per vim: non valeret testamentum. quia statim per sententiam et ante executionem condemnatus efficitur seruus pene et in testabilis. baldus in lege Is qui. C. si pendente appellatione mors interuenierit. Idem in effectu voluit. bartholus in dicta lege qui vltimo.

¶ Presertim si damnatus ad mor-

mortem erat presens nam tunc non potest testari. Secus si absens ut per bald. in. l. seruo legato. §. si. de lega. j. quem sequitur ibi imola.

iii. **¶** Post has leges facta fuit lex. xv. ti. j. vj. partita. q̄ sumpta est ex preallegatis legibus: que disponit q̄ condemnatus ad mortem vel deportatus in insulam: adeptis bonis: non potest testari: nisi pendente appellatione facto testamento moriatur: aut sit miles: qui de militari crimine ad mortem sit damnatus: quia potest de castrensibus testari: nisi pro fidei fractione vel prodicione damnetur. Sed si pro alijs criminibus que etiam nō milites committunt: tunc potest: ut paganus testari: non iure militari: ut de adulterio furto et alijs similibus. quia privilegium illud perdidit per sententiam ut ibi.

iiij. **¶** Ex his omnibus legibus juncta authentica ad hec de qua supra: colligitur q̄ tunc condemnatus ad mortem naturalem propter delictum efficitur servus pone et in testabilis: quando cōdemnatus est presens per. dic. l. qui ultimo. r. d. l. xv. Secus si est absens: ut. d. authentica. Sed hodie. si deportatus est ingenuus alias non ut ibi. Sed ista lex disponit q̄ damnatus ad mortem civilem vel naturalem propter delictum: possit testari regulariter: nisi in certis casibus in ea cōtentis. et ita patet quam utilis sit ista lex. Et quid addit ad leges antiquas. eritq̄ jus novum q̄ damnati ad mortem civilem/ vel naturalem propter delictum: possunt testari/ vel codicillari: vel donationem vel aliam ultimam voluntatem facere. quia per sententiam ante eius executionem: non efficiuntur servi pene: nec in testabiles. et ita quodam modo videtur concordare cum dicta authentica sed hodie.

v. **¶** Damnatus autem ad membri mutilationem. testari poterat olim

et multo fortius hodie. l. qui manus et ibi bartu. bald. et alij. ff. de testamē. quamvis specu. de instrumen. edic. §. compendiose contrarium teneat. versu. quid de ex banitis. bald. in. l. si veritas. versu. est et alius defectus. C. de fideicommissis tenet primam opinionem et in. l. j. C. de sacrosanctis ecclesi. tunc enim mutilatio aufert testamenti factionem: quando sit ex causa que infamat et aufert testamēti factionem. ita nota. dicit bar. in. d. l. qui manus et in. l. j. §. qui lege. ff. eo. ubi per eum an et quādo infamia aufert facultatem testandi.

¶ Mortem civilem appellamus de portacionem: que olim auferebat testandi facultatem. di. l. eius qui et. l. si quis filio. §. irritum vsq̄ ad. §. eius qui. ff. de injusto rupto irritosq̄ testa. spe. de procu. §. ij. in principio. quia deportatus: habebatur pro mortuo: ut per specu. ubi supra: sed mortuus testari non potest bart. in lege qui ultimo. ff. de pē. bald. in lege is qui. C. si pen. appe. mors interue. et in. c. j. in principio versiculo ex quo nota quibus mo. feu. da. po. sed hodie tā de portatus q̄ damnatus ad mortem propter delictum testari possunt: ut hic. ideo cessat questio de qua supra.

¶ Ex istis apparet quod mors est duplex civilis et naturalis. Item alia plus quam civilis: ut per bald. in lege eam quam. C. de fideicommissis. col. iij. et si. triplex est mors. vide etiam bald. in. l. j. q. iij. C. de sacrosan. eccle. et in. l. j. C. de his qui ante aperta. et in. l. vna. col. v. in. et si. est autem mors. C. de confessis. de duabus primis naturali et civili loquitur ista lex. quando naturalis provenit per sententiam ut per bald. in. c. j. col. j. quibus mo. feud. amittatur. glo. in lege qui sub conditione. §. quotiens. ff. de condi. insertis. et potest dici ista mors contra naturam quia: condemnatus ad mortem: naturaliter non

vj.

vij.

viii.

moritur: ut per bald. in. d. c. j. quibus mo. feu. mimi.

¶ Damnatus ad mortem civilem id est de portatus similiter est banitus nostri temporis glo. in. §. relegati insti. quibus modis ius pa. po. sol. bart. in. l. illicitas. §. qui universitas. ff. de offi. presidis et. l. j. §. si. de contra tab. bald. in. l. cum mulier. col. x. versu. ex quo arguitur. ff. so. ma. et in. l. cū mādatori. col. j. et si. sed pro glo. C. de non nu. peccu. et i. l. j. col. j. C. de heredi. insti. et si. idem dicendum. ubi inter cetera dicit q̄ banicio est: q̄ si a bono icto ibi similiter ponit formam banicionis. col. iij. et si. de forma autem tenenda. et ibidem col. vij. et si. sequitur videre dicit illud verum nisi certa forma reperiatur statuta. hodie lege regni constituta est foro legum. li. ij. ti. de los emplazamientos. l. iij. et. l. ij. partita. ti. de los asentamientos. l. vij. ap probata per quandam pragmaticam que reperitur folio. cccxxvij. vide li. ij. ti. de los emplazamientos. l. ix. cum sex sequentibus.

ix.

¶ Mors dicitur ultimum terribiliū bald. in tractatu scismatis. fi. col. vnde facile contemnit omnia: qui semper cogitat se moriturum ait hieronim⁹ in prologo biblie. viij. c. in fine.

x.

¶ An testamenti factio sit de jure civili. vide bart. in. l. interdum. ff. de cōdi. inde. et in. l. qui a latronibus. ff. de testa. glo. in. l. j. ff. de acqui. rerum domi. §. ultimo. insti. de usu et habi. ludo. in. l. si testamentum. col. j. C. de testa. qui concordat opiniones.

xi.

¶ Qui potest testari potest codicillaz facere: ut hic et per bartulum. in. l. in tantum in principio. ff. de seruo corrupto. et qui prohibitus est testari similiter prohibetur codicillum facere. Unde bart. in. l. ij. versiculo. quero statutum prohibet deleg. j. et ibi. Joh. de imola et Alexandrum baldum in. l. finali. in fine. versicu. quid si statutum. C. de testamē. et sexta par-

tita titulo de los escriptos que hazen los hombres. l. j. et foro legum. li. iij. ti. de las mandas. l. v.

¶ Damnatorum bona quibus debentur? antiqua jura dicebant q̄ fisco. l. eius qui. §. fisci aqua in fi. ff. de testamen. nisi forsam haberent filios legitimos: quibus certa portio reservatur: ut. l. j. ff. de bonis damnatorum. postea omnia bona paterna fuerunt filiis concessa. l. finali. §. si plures. eodem. titu. **¶** Per jura. C. dei portatus inquestis: post deportacionem: non habet heredem nisi fisco. l. de portati. C. eodem. et. l. in metallum. eod. ti. et. l. de portatorum. C. de penis. sed. l. si de portatus. C. de bonis damnatorum bona de portatis filiis reservat etiam emancipatis et filiabus dotem.

¶ De inde. l. fi. eod. ti. dānati bona de crimine capitali: si non habet ne habere sperat: confiscantur. liberis tamen superstitibus: si damnatus est curialis aut de curio: dimidia bonorum pars liberis reservabatur: alia dimidia confiscabatur: ut ibi plinius dicitur. **¶** Postremo sep venit ius authenticorum q̄ omnia bona damnatorum filij darentur authentica: ut nulli iudicum. §. finali. colla. ix. et authentica bona damnatorum. C. de bonis damna.

¶ Ex quibus bonis filij non tenentur patrem allere: ut ibi dicit bald. Cuius memini in repetitione rubri. de dona. inter virum et uxorem. §. lxxij. vel col. cccxiiij. co. in. et. et hinc est: ubi alios doctores idē tenciētes cōmemoravi. quibus addo tex. singularem et unicū in. c. j. §. si quis hominē. et si vero de pace tenēda et ei⁹ viola. et ibi notat per doctores et per bald. in. d. authentic. bona dāna. col. ij. et si. hic quero dicit statutū. cū ista opinione videtur trāsire angel⁹ aretin⁹ in tractatu maleficioz in pte et ei⁹ bona publicam col. xj. et si. quero statuto cauetur.

xliij.

Ego semper fui dubi⁹ de ista decisione propter pietatem que est inter patrem ⁊ filium super alimentis hinc inde prestandis: vt. l. si quis a liberis. ff. de liberis agnoscendis. ⁊ in aucthētica licet ⁊ ibi. bart. C. de natu. li. spe. de actore. §. post. ⁊ sic. Item quod est filius familias glo. insti. de patria potestate. §. ius autem glo. j. paulus de castro in. l. j. §. ius naturale. ff. d. iusti. ⁊ iure. **E**t in. l. ij. ti. xix. partita. iij. etiam si filius sit emancipatus. d. l. si quis a liberis in principio. ⁊ in. l. alimenta. eod. ti. etiam spurius / vel illegitime nat⁹. c. cum haberet de eo qui duxit in ma. quā poluit per adul. Ab ista regula non est recedendum nisi contrarium reperiatur in iure: vt per speculum de officio omnium iudicum. §. postremo. col. vj. ⁊ quinto dicamus. Unde ecclesiastici. vij. dicitur honora patrem tuum: ⁊ gemitus matris tue ne obliuiscaris. memento quia nisi per ipsos non fuisses. Et retribue illis: sicut ⁊ illi tibi. Quo enim iure patrem agnoscimus: eodem iure ei subueniendum iudicamus. ita dicit henricus in. c. si a patre. de infātib⁹ languidis ⁊ expositis. reffert montaluis foro legum. li. iij. ti. delas herencias super rubrica / ⁊ in. l. j. Amor namq; ⁊ beneuolentia erga parentes in ipsis tempore necessitatis alendis consistit ad quod omnia iura diuina ⁊ humana filios astringunt: vt habetur in. l. iij. eod. ti. patrem ergo etiam banitum filius allere tenetur: vt vult bart. in. d. l. si quis a liberis. §. j. ⁊ in aucthen. in cestas. C. de incestis. nupcijs ⁊ ibi bald. in. v. ibi ab eis allatur vbi per illum textum ⁊ in l. corruptionem in fine. C. de usufructu dicitur q; filius patrem exulem alimentare tenetur. Idem angelus de incestis nupcijs in principio colla. ij. bart. in tractatu alimentorum. ⁊ sic. quero in quo loco et sequenti. Job. andres. in addicionibus ad specu.

ti. qui filij sunt legi. vbi miratur de doctoribus juris positiui dubitantibus de hoc: cum alimentorum exhibicio. sit de iure naturali comuni priuilegio. Ex quo sequitur q; indubitāter tenendum est patrem inopes etiā malum et in fidelem nutriendum et alendum per filios: vt per job. an. in. c. cum sit de iudeis ⁊ henricum in dicto. c. si a patre. videas montalium foro legum. li. ij. ti. delas gouernos in parte gouernū. Ad predicta facit. c. nō satis. lxxxvi. dist. vbi tenetur quis subuenire proximo suo in necessitate constituto: multo forcius patri: vt per henricum in. d. c. si a patre. Ad dictum. c. j. §. si quis hominem de pace tenenda ⁊ eius viola. li. feu. dicendum q; ibi est casus specialis in banito ratione pacis fracte secundum ludo. in. l. j. col. iij. ff. de iniur. vo. vel dic q; ibi filius excusatur propter preceptum principis subgrauī pena hoc precipientis. ⁊ liberatur Ab illa naturali obligatione. alias non excusandus. Cogitabis.

Redeo ad propositum vnde paulum me auerti. vbi non supersunt liberi eius cuius bona publicantur: super est tamen vxor: illa succedit aucthentica preterea. C. vnde vir ⁊ vxor omnibus tamen deficientibus predictis: bona omnia confiscantur. vt in preallegatis iuribus.

Tandem superuenit lex ista que damnato ad mortem dat facultatem disponendi ⁊ testandi de bonis suis. etiam si non supersunt filij legitimi descendentes: ac si non esset damnatus. Itaq; vel hec lex permittit condemnati ad mortem facere testamentum: vel saltem non prohibet. ille autem qui non prohibetur testari: per consequens potest sexta partita. ti. j. per totum foro legum li. iij. ti. delas mandas cum similibus. signāter. l. iij. eiusdem tituli ⁊ titulo delas herencias. l. j.

xv.

xvi.

Sed quid si damnatus ad mortem in testatus decedit: quis habebit eius bona: dicas q; cognati ⁊ agnati. d. athen. bona damnatorum ibi q; ab intestato: ⁊ in defectum consanguineorū succedit vxor. l. vna. C. vnde vir ⁊ vxor l. j. §. vt autem. ff. eo. intellige de consanguineis vsq; ad decimum gradū ⁊ secundum legē partite vsq; ad duodecimū. vi. parti. ti. delas herencias. l. vj. circa finem. Ad predicta. l. si vacancia. C. de bonis vacan. li. x. Itaq; in defectum consanguineorum ⁊ vxoris succedit fiscus: vt foro legū li. iij. ti. delas mandas. l. iij. in fine. probat hic si recte legis verba considerentur cum vult q; tunc demum bona damnatorū cōfiscantur: quādo per legē vel per iudicē expresse cōfiscantur sed autē nō cōfiscant in dubio videtur cōsanguineis relictis bald. in. l. ij. in fine. C. qui testa. fac. po. ⁊ in. c. j. in principio. ij. col. v. quero ergo de intellectu. ⁊ v. aduerte si quis de pace tenenda ⁊ in ti. de pace constan. §. nos romanorum. col. j. ⁊ si. sed hic dubitatur. ⁊ glo. in. l. ij. C. quemadmodum testa. appe. et ista menti comenda.

xvij.

Bonorum confiscatio ipso iure facta: testandi facultatem tollit vt est crimen heresis propter quod ipso iure bona confiscantur. c. cum secundum leges de hereti. li. vj. cum cōcordantibus. **I**tem crimen lese maiestatis. aucthē. bona damnatorū. cum similibus. C. de bonis damnatorum. l. quisquis. C. ad legem julian maiestatis. Item traditor pacis fracte. l. j. ⁊ ij. ordi. li. ti. delas traydores. l. j. ⁊ ij. ⁊ vij. parti. ti. delas trayciones. l. ij. **I**tem qui contrahit matrimonium clandestine cum filia alicuius contra voluntatem parentum: vel eis incertis. iij. partita. titulo delas desposorios clandestinos. l. xlix. in fine. **I**tem qui se ipsum occidit: si filios non habet aucthentica bona damnatorum preallegata. vij.

partita. titulo delas desesperados. l. ij. ⁊ titulo delas accusaciones. l. xliij. et li. ordinamē. titulo delas homezillos. l. ix. per quas leges corriguntur iura antiqua que simpliciter disponebantq; se occidens perdit omnia bona sua fisco applicanda: quamuis filios relinquat: vt. ff. de his qui mortem sibi conscuerunt per totum. et l. si quis filio. §. quod si quis. ff. de iniusto rupto testa. glo. et. bart. in. l. finalis ad finem. ff. de iure fisci. li. x. ⁊ l. si. eodem titulo. bald. in. l. ij. col. ij. ⁊ item scias vsq; ad finem legis. C. qui testa. facere possunt. Angelus salicetus et alexander ibi. col. iij.

Item qui iudicem occidit. li. ordi. li. titulo delas homezillos. l. vj. hi omnes testari non valeāt de his bonis que propter delictum confiscantur: vt hic dicitur.

Sunt et alij qui propter sensus defectum non testantur. l. furiosum. C. qui testa. facere possunt. Alij iudicij instabilitatis. l. si. C. de testa. mi. Alij ratione interdicti ⁊ prodigalitatis. l. is cui bonis. ff. de testa. ⁊ istorum bona non confiscantur: sed venientes ab intestato succedunt in eis: vt in preallegatis iuribus. **T**estamentum autem istorum nos parit obligationem immo nec retentionem eorum bonorum que confiscantur. bald. in. l. veritas ad finem. C. de fideicommissis. quia nullum est testamentum ⁊ consequente non potest dici testamentum. l. ij. §. j. ff. quemadmodum. testamentum appe. sicut contractus in validus: non dicitur contractus: vt. l. j. ⁊ ibi doctores. C. de eunuchis.

Aduerte. si bona alicuius confiscantur propter delictum: vel ex forma iuris / vel statutorum: intelliguntur etiam confiscari omnes fructus a tempore commissi delicti: non sic quando confiscatio debet fieri per sententiā iudicis. nā tunc veniūt fructus a tempore sentēcie. glo. nota. i aucthē. de in

xix.

cestis nupcijs in principio colla. ij. quā approbant barto. 7 angelus ibi 7 ancharranus in. c. felicitis. ix. col. de pen. li. vj.

xx. **S**unt enim quedam crimina que quam primum sunt commissa: statim administratio bonorum delinquentis est inter dicta etiam ante inquisitionem: vel condemnationem de ipso delicto factam. Unde si quid interim est alienatum etiam bona fide 7 titulo oneroso: reuocatur. de quibus criminibus habetur in. l. ex iudiciis. ff. de accusa. cum similibus. Nemo quidem priuari debet rerum suarum dominio ipso iure. Si autem propter delictum delinquentis bona veniunt publicanda: ante sententiam dominum non perdit nec administrationem. Propterea alienationes facte ante 7 post delictum 7 ante condemnationem: valent secus quando lex priuat ipso iure: vt in preallegatis iuribus: nam tunc alienationes postea facte veniunt rescindende etiam si per mille manus transferantur: 7 fisco non restituto precio vendicabit res illas. nisi precium solutum: vel aliud loco precij esset in bonis delinquentis. ita voluit job. an. post archi. quos sequitur ancharranus in dicto. c. cum secundum leges. bart. in. l. iij. ad finem. ff. de his q. in frau. credi. 7 ibi alij docto.

xxi. **Q**uando lex vtitur verbo futuri temporis in bonorum confiscatione: est ferenda sententia. glo. in. c. si diligenti de foro compe. 7 in. c. quisquis de electione 7 in regula in prius d. regu. iuris. li. vj. si ergo dicitur q. bona veniunt confiscanda: intelligitur per sententiam: vt per bart. in. l. si. §. si. col. j. §. si. quero vtrum bona. ff. de his qui mortem sibi consciuerunt vbi distinguit: 7 bald. in. l. j. col. ij. super verbo de forma autem tenenda. C. de heredi insti. 7 in. d. c. j. co. iij. §. si. sed pone iudex. de pace tenenda 7 eius viola. 7 in ti. de pace constancie. §. nos Roma

norum 7 in spec. de accusa. §. sequitur videre post. §. qualiter fiet vbi vide.

Si iudex dixit in sententia: 7 eius bona publicamus: sententia trahit secum executionem 7 statum trahit dominium in fisco ipso iure: vt notatur in. l. duobus. §. idem scribit. ff. pro socio. late per angelum aretinum in tractatu maleficiorum. in parte 7 eius bona publicamus col. x. §. si. 7 etiam diligenter.

Et ibi vide nunquid bona sita in alieno territorio: videantur etiam confiscata. Et nunquid in publicatione bonorum veniant ea que alienari non possunt. 7 multa alia ad hoc propositum ibi sunt cum lata que videas pte.

An is cuius bona publicantur ipso iure vel per sententiam: possit de his bonis ad pias causas aliquid disponere: vel inter viuos donare. bald. in. l. si. pe. col. §. extra quero vtrum banniti. C. si a non compe. iudice tenet q. sic. Quod est verum de male ablati: vt per. bald. in. ti. de pace constan. §. nos romanorum. 7 in. l. j. col. ij. in principio §. tercio quero. C. de sacrosanc. ecclesi.

An statutus possit disponere q. datus ad mortem possit testari de bonis confiscatis. vide bart. in. l. si queramus si. col. in principio. §. si. circa istam questionem. ff. de testa. bald. in aucthen. defuncto in fine. C. ad terc. teneas q. non.

Condemnatus ad mortem non caret ecclesiastica sepultura. c. quesitum. xiiij. q. fi. si est confessus 7 contritus: 7 apparent in eo signa contritionis alias secus: vt per spec. de dispensatione. §. nunc de episcoporum. §. lxxviiij. per. c. quicumq. xiiij. q. ij. 7 c. placuit. xiiij. q. v. glo. in cle. j. in. §. penitentie de peni. 7 remissio. c. si. de sepul. l. j. ij. 7 iij. C. de cadaveribus punitorum. fallit in occidente se ipsum dicto. c. placuit glo. c. ex parte. ij. in parte communicebatur d. sepul. Item in eo qui occi-

xxij.

xxiiij.

xxiiij.

ciditur deprehensus in delicto. c. fures. xiiij. q. fi. intellige nisi appareant in eis signa penitentie vel contritionis: vt supra diximus.

xxv. **A**n autem 7 quando sepultura potest inter dici. vide archi. in. c. si quis ausus. ij. q. j. bald. in. l. si quis sepulcrum. §. hoc edictum. ff. de religiosis 7 sumptibus funerum glo. in dicto. c. ex parte.

xxvj. **A**n sepultura debet negari reis criminis lite pendente mortuis vide in l. j. §. quoties 7 ibi job. de imola. ff. de iniurijs. Angelum aretinum in tractatu maleficiorum §. si. qui iudex videns quod inquisiti. viij. col. in fine. 7 bal. in. l. j. in principio §. prima igitur pars. C. ne ex delicto defunctorum dicat non posse sepeliri: sine licencia iudicis condemnantis 7 ita seruatur de consuetudine.

An corpus debitoris defuncti: potest detineri ne tradatur ecclesiastice sepulture ad petitionem creditoris: quousq. satisfiat sibi de debito vide in aucthentica: vt cum de appellatione cognoscitur. §. memini 7. 9. colla. viij vbi dicitur q. non. nisi stante statuto q. instrumenta habeant executiones paratas ad petitionem creditoris. ita dicit angelus in aucthentica: vt defuncti seu defunctorum corpora a creditoribus non injurientur. §. Item per hanc legem colla. v. cuius contrarium firmat doctor egregius thomas de cuenca olim collegialis in collegio sancti Bartholomei Salamntice. in quo ego similiter fui collegialis in sua elegantia repetitione. c. finali de sepulturis charta. quem rogo videas et felinum in. c. sicut iudei. col. j. de iudeis.

xxvij.

Lex. v.

Et si o fia que esta en poder de su padre seyendo de edad legitima pa ha 3er testamēto pueda hazer testamēto como si estouiesse fuera de su poder.

j.

Filius / vel filia familias libere potest testari si est etatis legitime. Per hanc legem corriguntur iura antiqua que prohibebant filium familias testari. l. qui in potestate. l. filius familias. l. si filius familias. ff. de testamentis. l. senium in fine. C. qui testat. facere possunt. insti. edem. §. preter hos cum similibus a quibus sumta fuit lex regni. vj. partita. ti. j. l. xiiij. vnde superflua videtur disputatio montalui 7 aliorum in. l. j. ti. de las herencias foro legum que super hoc facta est. vbi per iura predicta concludatur q. non: preter q. de castrensis vel quasi. insti. quibus non est per-

missum facere testamentum in principio 7. l. pe. 7 fi. C. qui testamenta facere possunt. Hodie per istam legem filius familias potest testari de omnibus bonis suis.

Et hoc fuit satis rationabiliter constitutum. Nam si potest facere omnes contractus 7 se efficaciter obligare sine patris consensu: nisi in mutuo 7 voto. l. tam ex contrariis. ff. de iudi. l. si filius familias. ff. de actionibus 7 obliga. multo fortius deberet per-mitti q. possit testari potius quam contrahere. Adultus enim curatorem habens equiparatur pupille. l. si curatorem habens. C. de in integrum resti. 7 non potest contrahere sine auctoritate curatoris. l. aurelio. §. gajus. ff. de libera. leg. l. cuj pater. §. curatoris deleg. ij. 7 tamen potest testari sine curatoris auctoritate: in decimo quarto anno si est vir: vel in duodecimo si est femina. l. qua etate. ff. de testa. Ad

ij.

- contrahendum autem quando non habet curatorem: requiritur legitima etas. l. ij. 2. fi. C. de his qui veniam etatis impe.
- iiij. ¶ Pro vbertiore huius legis intelligentia premitto qd olim filius vel filia familias/etiam patre consentiente testari non poterant. l. qui in potestate. ff. de testa. l. senius 2. l. pe. C. eo. vbi solum in castrensibus vel quasi filio famif. testari vel codicilari permittebatur. Idem in aduenticijs quorū vsufructus patri non querebatur. l. fi. §. filijs autem. C. de bonisque libe. aucthen. vt liceat matri 2. aue in fine principij. 2. quo volunt modo dispoñere. a quibus sumpta fuit lex regni. vj. partita. ti. j. l. xiiij. Contrarium tamen voluerunt doctores in preallegata. l. pe. quos finaliter sequitur jasso. vbi respondentes ad iura preallegata vt ibi per eos quos per te videas.
- iiij. ¶ Ex predictis aliqui audebant dicere qd filia familias non poterat de sua dote testari propter generalitatem. dicte. l. senium vbi hoc tenent communiter doctores quos sequitur ibi jasso. 2. in dicta. l. pe. sed hodie michi videtur contrarium in dote quia filia familias per matrimonium exit a patris potestate: vt dicitur infra. l. xlvij. de qua statim dicemus. item per istā legem. vide legem regni. v. partita. titulo. i. iij. l. finali.
- v. ¶ Donare autem causa mortis poterat filius famif. de voluntate patris. l. tam his. §. j. ff. de dona. cau. mor. etiā inter viuos cum patris consensu. v. parti. ti. iij. l. iij. An autem pater qui dabat licenciam filio: vt donaret causa mortis poterat penitere vide bald. in dicta. l. senium. C. de testa. Cinum i. l. nec fratris. C. de dona. causa mor. bart. in. li. ij. §. j. qstione fi. ff. de dona.
- vi. ¶ Quare filius familias poterat cum patris consensu donare causa mortis 2. non testari: assignat racionem glo. in. d. l. qui in potestate. ff. de testa. quā
- bart. sequitur set jasso. i. dicta. l. senius aliter sentit contra raphaelem cum anum 2. arcinū quos per te videas.
- vij. ¶ Sed qd hodie filius fa. possit testari de omnibus bonis suis intellige. Dum tamen non excedat terminos legis infra proxime: vbi permittitur sibi testari de omnibus bonis suis excepta legitima parētibus debita. hoc est de tercia parte bonorum suorum. solum modo. 2. ita per legem sequēte: restringitur ista lex. ex qua colligitur qd licet filius familias possit testari: nō tamen preterire vel exheredare.
- viii. ¶ Filius familias potest eligere sepulchrum. c. licet de sepul. li. vj. bar. in. d. l. filius familias 2. d. l. qd in potestate.
- ix. ¶ Filius familias dicitur qui est in patris potestate: vt insti. de patria potestate per totum. mater autem vel aua non habet filium in potestate: nisi sint tutrices filij aut neptis. nam tunc mater dicitur habere filium in potestate. tex. nota. cum glo. fm bald. 2. prepositum in. c. ex parte de appe. ibi dum dicit. sub potestate. videas monतालuum foro legum li. ij. ti. de pact. l. fi. in principio.
- x. ¶ Quibus autem modis filius liberatur a patris potestate: vide insti. quibus modis jus patrie potestatis soluitur 2. specu. de tutoribus. §. iij. 2. fi. sed queritur.
- xi. ¶ Etas legitima ad faciendum testamentum est. xiiij. an. in masculo: 2. xij. in femina: vt. l. quactate. ff. de testa. 2. l. si frater. C. qui testa. fac. po. l. ij. C. quando prouo. non est ne. l. fi. C. de testa. mi. a quib9 sumpta est. lex regni. vj. parti. ti. j. l. xiiij. Ex quo ergo impubes vir vltimum diem anni. xiiij. etatis sue tetigit: vel femina. xij. potest condere testamentum: vt dicta. l. quactate. 2. insti. eo. §. preterea. quia ante istam etatem: nullum eius animi iudicium presumitur in eis esse: vt. d. l. xiiij. 2. d. §. preterea. etiam si sit milles: vt. l. fi. 2. ibi bald. 2. l. milites

- et ibi similiter bald. i. col. 2. fi. 2. est consideranda. C. de testa. mi. 2. si de facto testatur: nullum est testamentum: vt in preallegatis iuribus.
- xij. ¶ Sed caue quia iure antiquo de bonis aduenticijs in quibus patri non querebatur vsufruct9: poterat filius familias donare causa mortis sine patris licentia: vt aucthentica matri 2. aue in principio iuncta glo. tenet paulus de castro in dicta. l. senium 2. ibi jasso. pe. col. hodie tamen per istā legem absq. licentia 2. voluntate patris potest filius: vel filia familias libere testari: vt supra dictum est: et consequenter causa mortis donare. Quia in vtroq. casu: si ledať: vel displiceat: potest pro libito reuocare: vt vult gl. in. l. aurelio. §. gayus. ff. de deliberatione leg. Ad hoc. l. qui mortis. ff. de dona. causa mortis. l. si alienam. §. marelus. eod. ti. 2. ibi notant doctores. Quamuis autem donatio causa mortis magis videatur accedere contractui: qd vltime voluntati. l. ij. ff. de dote prelega. bart. in dicta. l. qui in potestate: contractū autem minor filius familias facere non potest absq. patris auctoritate: qui est eius legitimus administrator etiam in aduenticijs in quibus patri non queretur vsufructus. Quia ab ipso contractu non potest discedi: nisi vtriusq. partis consensu. l. sicut. C. de acti. oblig. nichilominus tamen permittitur filio familias causa mortis donare cum ista donatio sicut testamentum sit ambulato. vsq. ad mortē vt sup. dictū est.
- xiiij. ¶ Preterea filius familias presbyter: cum censeatur habere bona quasi castrensis peculij: aucthen. presbyteri. C. de sacrosanc. eccle. l. cum leonina. C. de epi. 2. cle. notatur in. c. quia nos de testa. etiam si sint clerici priuilegiati: poterunt testari: vt notatur in. d. c. quia nos. glo. in. c. quia ingrediētib9 in verbo testandi. xix. q. fi. ceppo. i. cautella. clvj. per jasso. in. l.
- licet. C. de colla. facile autem posset quis effici cleric9 prime tonsure: 2. cōsequenter posset de bonis suis testari vnde faciliter eluderentur leges 2. iura prohibentia filijs familias testamenti factionem: vt dixit jasso. in. d. l. pe. fi. col. ne ergo ad huiusmodi facilem ellusionem legum perueniretur: iure fuit permittum. filijs familias qd possint testari sine patris cōsensu. dum modo fuerint etatis legitime ad testandum. vt paulo antedicebamus.
- ¶ Caue tamen quia per istam legem non extrahuntur filij familias a patrum potestate: solum enim permittitur sibi testamēti factio ac si extra parentum potestate extitissent. vbi tamen filius vel filia familias matrimonium cōtraxit: a patris potestate eximitur: vt dixi supra 2. habetur infra. l. xlvij. glo. insti. de patria pot. 2. ciuium. qd allegat bald. in. c. ij. de fratri. de nouo benefi. inuesti. 2. in. c. j. an marit9 succedat vxori. in beneficio 2. jasso. in. d. l. pe. col. pe. C. de testa.
- xiiij. ¶ Per istam legem hodie sublata est longa illa differentia 2. disputatio doctorum ardue ac difficilis questionis: an filius familias possit ad pias causas testari. de qua per franciscum aretinum in. d. l. qui in potestate. ff. de testa. latius per jassonem in. d. l. senius. per ludouicum in aucthentica. Similiter. C. ad legem falcidiam in repetitione. in quibus locis doctores subtiliter se habent circa intellectum. c. licet de sepulturis li. vj. Nam si generaliter permittitur filio familias sine patris consensu testari de quibuscunq. bonis suis: ergo per consequens 2. multo forcius ad pias causas: cum agatur de fauore pie cause.
- ¶ Per istam legem similiter declaratur lex regni satis dubia foro legū. li. iij. ti. de las herencias. l. j. vbi dicebatur qd filius poterat facere testamentum. y padre ni madreno ge lo pue

da embargar. Que verba apud anti-
quos erant valde dubia. quidā enim
ea intelligebant qd filius. poterat te-
stari: si erat extra patris potestatem
quod colligebant ex illa littera: cum
dicit padre ni madre no ge lo pueda
embargar. z sic loquit de matre que
non habet filium in potestate. ergo
eodem modo est intelligendū de pa-
tre qui similiter nō habet filium sub
sua potestate. Alii vero dicebant qd ex
quo ibi loquitur de filio z patre: intel-
ligendum erat qd loquebatur de filio
qui erat in patris potestate. Cum re-
gulariter omnes parentes habeant fi-
lios in potestate: nec presumitur emā-
cipatio nisi probetur: vt insti. de pa-
tria potestate. cum enim sit facti: fa-
cta autē nō presumuntur nisi probē-
l. in bello. §. facta. ff. de capti. z. c. cū in
iuri de. offi. de cū similibus. preterea
cum communiter parentes: vt dixi
habeant filios in potestate. loc⁹ a co-
muniter accidentibus trāssert onus
probandi contrarium in aduersariū.
glo. nota. in. l. nec natales. C. de pro-
ba. quam multum comendat ludou-
cus Roma. in suis singularibus.
Ergo de filio familias debet necessa-
rio illa lex intelligi non de emancipa-
to. vt. l. si emancipata. C. de juris z fa-
cti ignorantia. l. si emancipati. C. de
colla. ibi teq̃ emancipatum proba-
tum fuerit quem textum ad hoc no-
tatibi fulgosus: ludouicus. Alexan-
der z jasson. Ad idem. l. cum oportet.
§. cum autem. C. de bonis q̃ liberis.
Ad tolendam igitur huiusmodi alter-
cationem visum fuit nobis vtile im-
mo necessarium condere hanc legē.
quamuis alij aliter intelligant illam
legem: vt ibi per montalium: vt ibi
plene scripsi in meis recollectis z forte
aliquid tangetur in lege sequenti.

xvi.

Testamentum factum a minore
xliij. an. vel a femina minore. xij. an.
adeo est nullum qd tenetū temporis
hoc est adueniente legitima etate: nō

conualescit: vt regula iuris dicit. hinc
est qd testamentum heretici nullū est:
z ipso penitente z ad ecclesie vnitatē
reconciliato: nō conualescit: quia cū
fuit hereticus testari non potuit. c. ex
comunicamus. §. credentes de here-
ticis. glo. in. l. si queram⁹. ff. de testa.
bald. in. l. si. col. j. §. secunda conclu-
sio. C. si a non competente iudices z in
l. j. §. si quis plane. de leg. iij. abbas in
rubrica de testa. col. ij. §. hereticus et
in. c. parrochiano d hereticis. vj. pti.
ti. j. l. xvj. foro. legum. li. iij. cod. ti. l. v.
alias. ti. de las mādās. Idem si catho-
licus condidit testamentum tempo-
re abili: si superuenit inabilitas: irri-
tatur: vt puta si postea factus est he-
reticus: vel sarracenus: vt nota. in. d.
§. si quis z ibi bald. z alij doctores et
in. l. si quis filio exheredato. §. irritus
ff. de injusto rupto. q̃ aliqui viden-
tur sentire contra arg. l. j. §. si quis. ff.
de secundis tabulis.

Si maior. xliij. an. minor. xxv. fecit
testamentum et fuit lesus: an restitua-
tur aduersus eum. bart. in. d. §. fuit
quesitum: dicit qd non z in. l. si. C. si q̃s
aliquem testa. probi. z in. l. verba cō-
traxisse. ff. de verborum signi. docto-
res. in. l. si frater. C. qui testa. fa. po. z
procedit hoc etiam in eius herede: vt
per doctores in. d. §. gayus. Intel-
lige nisi minor dolo instituti fuit cir-
cūctus z indutus ad testandum. nā
tunc rescinditur testamentum princi-
pis beneficio ad instātiā venientū
ab intestato. bald. in. d. l. si fratres. C.
qui testa. facere possunt. Adinor
autē restituitur aduersus ea que ges-
sit in contractibus: non in vltimis vo-
luntatibus: vt per bart. in. d. l. j. §. fuit
quesitum. ff. ad trebellianū. Itē quia
competit minori reuocatio testamen-
ti: quod est remedium ordinariū:
ergo cessat restitutio que est remediū
extra ordinariū. l. in cause in princi-
pio. ff. de minoribus. ita dicit ludou-
cus Roma. in. d. l. si frater. C. qui testa.

xvii.

facere possunt. Sed contra dona-
cionem mortis causa factam: compe-
tit restitutio minori. bald. in. l. si cura-
torem habens. C. de in integrum re-
sti. mi. Cuius contrarium tenet in. c.
j. §. item sacramenta. de pace jura. fir-
man. col. iij. in fine.

xviii. Adinor in casu quo potest testari:
potest in testamento filio suo curato-
rem dare. l. si plures. §. quamuis et
ibi bart. ff. de admi. tu. z in. l. quero. §.
luci⁹ als i. l. luci⁹. ff. de testa. tutela.

xix. Cum autem hodie filius familias
possit facere testamentum: poterit si-
militer facere codicillum. bart. in. l.
in tantum in fine prineipij. ff. de ser-
uo corrupto. bald. in. l. si. §. si. quid si
statutum. C. de testa. sicut contra: pro-
hibitum testari: prohibetur codicillū
facere bart. in. l. sciendum. §. statutū
prohibet de lega. j. Item prohibetur
legare. glo. nota. in. c. Joannes de te-
sta. glo. ij. plenius ibi per abb. z alios.

Lex. vi.

Os ascendentes legitimos por su orden z linea derecha sucedan
ex testamento z ab intestato a sus descendentes y les sean legitimos
herederos como lo son los descendentes a ellos en todos sus bie-
nes de qualquier calidad que sean en caso que los dichos descendiē-
tes no tengan hijos o descendientes legitimos o que ayā derecho de les here-
dar pero bien permitimos que no embargante que tengan los dichos ascen-
dientes que en la tercia parte de sus bienes puedan disponer los dichos descē-
dientes en su vida o fazer qualquier vltima voluntad por su alma o en otra co-
sa qual quisiere lo qual mandamos que se guarde saluo en las ciudades z vi-
llas z lugares do segun el fuero dela tierra se acostumbrañ toñar los bienes
al tronco o la rāz ala rāz.

j.

Escendentes
tenentur in-
stituere ascē-
dentes sicut
e contrario q̃
bus omnia
bona sua re-
linquere te-
nentur: exce-
pta tercia bo-
norum par-
te: de qua libere possunt disponere.

hoc dicit ista lex notabilis. Ab inte-
stato vero succedunt eis in omnibus
bonis: si ipsi non habent filios aut a-
lios descendentes legitimos: vel na-
turales.

Pro intelligentia vtilitatis que ex
edictione huius legis sequitur: pre-
mittendum est qd antiquitus paren-
tum legitima de jure digestorū z. C.
erat quarta eius quod debetur ab in-
testato. vt. l. papinianus. §. quoniam
quarta. ff. de in offi. testa. l. nāt z si pa-

xx.

ij.

rentibus. eod. ti. et ibi bart. glo. et doctores in authentica nouissima. C. eo. **P**ostea superuenit ius authenticorum: quo filiorum legitima fuit aucta ut dicta authentica nouissima. Eodem modo fuit aucta legitima parentum ut probatur in authentico de triente: et semisse in verbo hoc obseruando et ibi glo. et in dicta authentica nouissima. quam sequuntur ibi omnes doctores et bart. in. l. si pater col. antepe. ff. de in offi. testa. Itaque eo iure parentum legitima est tertia pars bonorum. Concors est in hoc lex regni. vj. partita. ti. xij. l. viij.

Postea superuenit lex fori. li. liij. ti. delas herencias. l. j. que dicit quod si testator non habet filios: potest testari. Et patre ni matre ni otro pariente gelo pueda embargar. Que verba ut in precedenti lege tetigi diuersimode intelliguntur a doctoribus. Non taluus ibi dixit ea debere intelligi: id est non obstante patria potestate: verbum tamen ni matre: excludit illum intellectum. cum filius non sit in matris vel alterius consanguinei potestate. cuius ratione possint petere legitimam in bonis filij.

Ad tolendam huiusmodi ambiguitatem: condita fuit ista lex que disponit quod si filius etiam familias non habet descendentes legitimos: succedunt ei ascendentes quorum legitima est due partes eorum que sibi debentur ab intestato in bonis filij. de reliqua tertia parte bonorum potest filius ad libitum disponere. Hoc idem constitutum est in ciuitate cernifina: ut refert paulus de Castro in dicta authentica nouissima. col. j.

An ista legitima debet relinqui parentibus titulo institutionis: communiter tenent doctores in dicta authentica nouissima quod sic: ut late ibi per ias. contra bart. michi videtur quod bodie nec legitima patris nec filij habet necesse relinqui iure institutionis vel ti

tulo institutionis: ut sentit bald. in. l. maximum vicius col. penul. C. de liberis preteritis. vbi dicit quod si per ius municipale augeatur legitima derogando iuri comuni: non recipit interpretationem a iure comuni: sed simpliciter debet intelligi put jacet nec aliquid licet addere vel strahere: ut. C. de iustiniiano codice confirmando. l. j. §. hunc ergo. de emendando iustiniiano codice. l. j. §. repetita. C. de latina libertate tolenda. l. j. in principio. de testa. c. Rainuntius vbi sufficit statutariam portionem relinquere quo quo relictus titulo. ita bald. vbi supra quem refert et sequitur paulus de castro in dicta authentica nouissima. col. ij. et in. l. si. §. in computatione. C. de iure deli. Calde consilio lxxij. rubrica de testa. de cuius veritate vide addic. ad bald. in. d. l. maximum.

Sed quare non fuit aucta legitima parentum ad limites legitime filiorum cum ad paria videantur iudicari: ut d. l. nam et si parentibus et authentico de triente et semisse. Et sic. hoc obseruando. et ibi glo. et in authentico ut cum de appellatione cognoscitur. §. sancimus. **D**icas quod ista equiparatio non est generaliter in omnibus. nam filius potest detrabere duas quartas trebelianicam et debitam iure nature: ut. c. Rainuntius et. c. Rainaldus de testa. bart. et alij in. l. quamvis. ff. ad legem fal. pater tamen vel alius ascendens: non nisi vna: ut per bald. in. l. si amilite. §. si. ff. de testa. mi. itez si pater alienauit bona in fraudem legitimi filij: et is in quem fuerunt alienata: participauit de fraude. filius reuocat usque ad legitimam suam: non tamen e contrario: ut per bart. in. l. non usque. ff. si quis a parente fue. manu. traditur. in. §. Item si quis in fraude instituitur. Item. l. hac consultiissima. §. ex imperfecto. C. de testa. defert legitimam filio instituto in minus solemni testamento cum duobus testibus:

iiij.

non tamen econuerso: ut per spec. ti. de instru. edic. §. compendiose et si. quod si filius. bald. et salicetus in. l. si. C. familie heriscunde. bald. in. d. l. hac consultiissima. §. si. per illum textum alberticus in. d. §. ex imperfecto. Item quando filij succedunt descendentes: conferunt bona inter se: non e contrario: secundum bald. et alexan. in. l. si emancipati. C. de colla.

Ascendentes legitimos. legitimi ascendentes dicuntur: quando in facie ecclesie coniuncti sunt bona fide credentes se legitime copulatos: sufficit quod alter tantum credat: ut filij sunt legitimi. c. ex tenore qui filij sunt legitimi. c. ex tenore qui filij sunt legitimi. notatur in. l. qui contra. C. de incestis nupc. secus si scienter contraxerunt: vel saltem clandestine. nam tunc presumitur ignorantia affectata ut. c. cum inhibicio de clan. desponsa: ut infra latius suo loco differemus.

Ascendentes sunt pater mater / auus / proauus / proauia / abauus / abauia usque ad tritauium et tritauiam. authen. de heredibus ab intestato. ve. §. si igitur defunctus col. ix. ibi cum dicit usque ad tritauium: supra parentes superiores seu vltiores dicuntur. et foro legum li. liij. ti. delas herencias. l. j. §. et si ome.

Ordo itaque seruandus est quia primo succedunt pater et mater defuncti: exclusis omnibus alijs ascendentes. Si tamen pater vel mater non stant: succedunt auus et auia: et sic de alijs ascendentes seruato ordine supra dicto. qui ergo sunt proximiores in gradu: primo succedunt: ut in preallegatis iuribus et in authen. in successione. C. de legi. here.

Por su orden. Vocabuntur ergo primo pater et mater simul si stant: his deficientibus: vocabuntur auus et auia pro auus et pro auia. l. quod scitis. C. de bonis que liberis authent. defuncto. C. ad tertulia.

Pone quod stant mater et auus pater

nus: an simul succedat: vide. glo. bal. et alios in. d. authen. defuncto. vbi communiter concluditur quod mater preferat. id est disponit lex regni foro juzgo. ti. delas herencias. l. ij. ibi cum dicit. Si no ouiere filios ni nietos / ni visnietos: ni padre. deuen lo auer los abuelos. Idem videtur de mente huius legis cum dicit per su orden et linea derecha.

Si vero auus et auia proauus et proauia ex utroque parente pariter concurrant: ex equo hereditas diuiditur inter eos: ut medietatem quidem accipiant omnes a patre ascendentes: quantumcumque fuerint: medietatem vero reliquam a matre ascendentes quantumcumque eos inuenire contigerit: ut. d. §. si quis igitur. tenet bald. in. l. quod scitis. C. de bonis que liberis. vbi dicit quod inter auos ex parte patris et ex parte matris: seruatur equalitas. Itaque in bonis vnde cumque prouenerint: aui pariter succedunt. bart. tñ. in. d. l. quod scitis tenet contra. immo quod auus paternus succedit nepoti in his que a patre prouenerunt: et maternus in his que prouenerunt a matre. In aliunde quesitis: aui succedunt equaliter. Idem disponit lex regni foro legum li. liij. ti. delas herencias. l. x.

Alter dicit sexta partita. co. ti. delas herencias. l. liij. quod si defunctus filios non habet: succedunt pater et mater per capita vna cum fratribus defuncti. Sed si non sunt parentes nec fratres: succedunt aui pro dimidia. et ita videtur approbata omnino opinio bald. de qua supra. Sed caue quia in lege infra proxima dicitur quod fratres defuncti non succedunt vna cum parentibus: et consequenter corrigit legem partite preallegatam. Item quo ad ipsos auos in successione nepotum: non seruatur predicta dispositio. s. quod succedant pro dimidia: sed secundum dispositionem. d. l. x. ti. delas herencias foro legum que lex per consuetudinem approbat. que seruanda est vbi hoc consuevit fieri.

- xij. ¶ Quando lex iubet seruari gradus prerogatiuam in successione: intelligitur gradatim: ut proximiores primo: deinde remotiores: ut per bald. in. l. fi. C. de verborum signi. anchora. in. c. j. q. xiiij. ¶ si. occurrunt de cōsti. li. vj. Itaque pater et mater in successione filij excludunt avum paternum et maternum ut in preallegatis iuribus et authen. defuncto. C. ad tertulianū. vbi glo. et doctores presertim bal. Idē bald. i. l. si infāti. q. iij. C. de iure deli.
- xiiij. ¶ Item not aq̄ iste ordo perverti nō potest alias nichil agitur secundum bald. in. l. penul. q. iij. C. de condi. in. fertis. ¶ Dicitur autem ordo traditus a lege: cum ex verbis legis tacite/vel expresse colligi potest secundum bald. in. l. eos. col. v. C. de appe. ¶ Idē autem ordo seruandus est ut dictum est. etiam si ordo vel forma detur a cōsuetudine secundum bald. in. c. j. §. item sacramenta. col. ij. de pace iura. fir. li. feudoz. ¶ Nec est opus q̄ lex/vel consuetudo tradens ordinem: aliter procedat annullando. quoniam si ordo non seruetur: est nullum quod agitur. bald. in. l. non dubium. C. de legibus et in. c. in nomine domini de testibus cum similibus.
- xiiij. ¶ Ex istis infertur q̄ si filius vel nepos instituit pro avum: vel extraneū patre omisso: testamentum est nullum quia contra ordinem istius legis est testatus: ut hic patet et in. l. nam et si parētibus. ff. de in offi. testa. forma enim tradita a lege/ in dubio est dō substantia: qua ommissa viciatur actus: ut paulo ante diximus et tenet bald. in. l. comparationes. col. ij. ¶ vltimo. nota. C. de fide iusso. et in. l. j. in principio. ¶ et forma. C. ut in po. le. et i. l. si i ter. C. in quibus casu. in integrum resti. nō est necessaria et in. l. fi. C. de suis et legi. here. et in authē. hoc amplius. ¶ non dicit glo. C. de fideicommissis. et in. l. ambiguitatem. C. de testa. probatur in. l. scio. ff. de app. quia in tali or-

dine consistit statutum legis secundum bart. in. l. ij. §. prius. ff. de vulgari et pupillari substi. ¶ Sicut dicimus in iudicijs: quia si ordo prefixus est: nō potest extra ordinē procedi. bald. in. l. fi. q. j. in. fi. C. d. edicto diui adrian toll. Ad hoc. l. iij. per cōclusionem ff. de actio. empti et vendi. l. quintus. §. fi. ff. de anuis lega. ¶ Hinc est q̄ vbi datur certa forma procedēdi: processus corruit: non solum si aliquid attentatur directe cōtra formam: sed etiam citra. quia verum est istum excessisse formam mandati. c. prudentiā in principio de offi. de leg. et ibi notat abbas. est glo. nota. in. c. sicui de electione li. vj. videas abb. qui pulcre loquitur.

¶ Item infertur ex predictis q̄ si filius non instituit: immo forsam exheredavit patrem matrem vel ascendentes quos instituere tenetur secundū dispositionem huius legis: et l. nam et si parentibus. ff. de in offi. testa. testamentum est nullum: ut authen. in testato C. ad tertulianū. tenet bald. in. l. omnimodo. car. j. ¶ venio ad questionē. C. d. i offi. testa. bart. et bald. in authē. ex causa. ¶ si. circa secundum et col. iij. ¶ si. tercio oppono et col. viij. ¶ si. tercio quero. C. de liberis preteritis vel exheredatis. vbi dicit q̄ parētes possunt facere querella in officiosi contra testamentum filij: si exheredatur vel pretereuntur in eo.

¶ Item excludunt substitutum vulgare a substitutione filij vel eius successione: quia possunt adire hereditatem filio relictam et repudiatam. l. fi. in principio et ibi bald. j. col. et ibi alij. C. d. bonis que liberis. bart. in. l. j. col. v. ¶ si. sed quid dicetis. ff. de vulgari et pu. bal. in. l. cum proponas. col. ij. C. de heredi. insti. vbi hoc intelligit quādo testator verissimiliter non cogitavit de patre heredis. vnde pater potest adire hereditatem filio delatam et recusatam. bald. vbi supra et in. l. iij.

rv.

rvj.

- C. de heredibus insti. et in. l. j. oppo. xj. C. qui admitti.
- xvij. ¶ An autem substitutus pupillaris: qui ratione substitutionis habet ius succedendi filio in bonis suis: excludat matrem: videtur q̄ sic per hanc legem in fine et per. c. si pater de testa. lib. vj. videas oldradū consilio. xxv. et notata per bart. et alios in. l. moribus. ff. de vulgari et pupillari bald. et alios in. l. precibus. C. de impuberz et alijs et in. l. papinianus. §. sed nec. ff. de in offi. testa. et l. extribus. vide bald. in. l. cum nō solum. §. j. C. de bonis que li. montalium foro legum li. iij. ti. vj. l. j. in verbo padre ni madre.
- xviij. ¶ Aduerte q̄ pater debeat heres a filio institui: vel alij. ascendentes: ut hic dicitur: potest tamen grauari fideicomisso a filio. l. filius et ibi bart. ff. ad legem fal. et etiam ibi angelus. qui inter cetera dicit per illum textum q̄ pater heres filij ex testamēto fideicomisso grauatus: imputat sibi fructus in trebellianicaz. idē tenet in. l. quod de bonis. §. quod auus in fine. eod. ti. non econtra: ut l. iubemus. C. eod. ti.
- xix. ¶ An mater preferatur patri in bonis filio quesitis per lineam maternā et contrario. et eadē questio est in avo materno et paterno. bart. dixit q̄ sic per. d. l. quod scitis. C. de bonis que li. beris. bald. in. d. authentica defuncto tenet contra. per illum textū et in corpore vnde sumitur in quibus non fit mentio rerum: sed gradum. ideo seruatur per omnia equalitas cum mater et pater sint in eodem gradu. et hoc videtur verius per istam legem ibi yles sean legitimos heredes como loson los descendientes a ellos en todos sus bienes de qualquier calidad que sean. In successione ergo filiorum a parentibus: non debet attendi qualitas bonorum. vnde cum pergo fuerint acquisita bona filijs: parētes equaliter admittuntur habita gradus prerogatiua: nisi forte sint lucra

nuptialia secundum bald. in. d. l. quod scitis. vbi vide additionē que refert plures opiniones. vide ibi paulum in glo. finali.

¶ Quid de filio naturali tantū et super est pater et mater olim mater succedebat ei: non pater: ut per salicetū in authentica defuncto. fi. col. quē rogo videas. tu adde q̄ olim stāte legitima solole: testator non poterat relinq̄re filio naturali nisi vñā vñciā. authē. quibus mo. natu. effi. sui. §. discretis col. la. vij. ut per salicetū in. d. authē. licet et in. l. fi. C. de naturalibus liberis. Si autē starent parentes vel ascendentes legitimi: quibus legitima relinquit: omnia alia bona poterat testator reliquere filijs naturalibus ut infra. l. x. q̄ debet intelligi ex testamento. ab intestato autem vbi non sunt ascendentes nec descendentes: vocantur filij naturales: et succedunt in duas parentum bonorum vñcias. d. authē. licet. §. ab intestato. vj. parti. titu. xiiij. l. viij. et in hoc nil est immutatum per legē istā nec per legem decimā infra presertim quia. d. l. viij. in fine decidit hanc dubitationem approbās. opinionē saliceti. dum ad paria iudicat patre et naturalem et filium naturalem quoad successionem vtriusq̄.

¶ Como lo son los dñe diētes a ellos. Olim per. d. authē. defuncto fratres et sorores vtriusq̄ cōiuncti: simul admittēbatur cū patre et matre et alijs ascēdētib⁹ i gradu primis ad successionē fratris: et fiebāt viriles portiones. postea superuenit. l. j. ti. dñas herēcias foro legū que videtur sentire q̄ stāte patre vel matre simul vel altero tñi: ille sol⁹ admittat ad hereditatē dñi. ¶ Hīs dñi cōiunctib⁹ admittat au⁹ et auia. Sed deficiētib⁹ ascēdētib⁹: admittūt frēs. stātib⁹ ergo ascēdētibus: excludūt fratres. ita intelligebat illā legem montalius ibi: ut concordat cū. d. authenti. defuncto. Sed ista lex et sequēs: videntur aliud vele in succes-

xx.

xxj.

sione fratrum simul cum parentibus in eo quod hic dicitur: scilicet legittimos herederos: como lo son los descendientes a ellos. Sed ita est quod filij soli admittuntur ad patris hereditatem simul cum alijs. quibus deficientibus admittuntur nepotes. authentica in successione. C. de suis et legiti. heredibus ergo eodem modo admittuntur parentes soli ad liberorum hereditatem: quia sicut se habet linea descendens ad successionem descendens: ita et contra: ut vult bald. in authentica licet patri. C. de naturalibus liberis.

xxij. Sunt plures casus in quibus pater non instituitur a filio: non potest querere testamentum filij. quorum octo posuit lex regni. sexta partita ti. vij. l. xi. quod incipit como et porro razones.

Item quando filius qui testatur est clericus qui non tenetur patrem heredem instituere: ut per abb. in. c. quia nos de testa. per illum textum.

Item in milite seculi dicit ibidem abbas. Item si pater est banitus. nam perdit legitimam in bonis filij. bald. in. c. j. col. ij. de pace tenenda. li. feudorum. Item in feudo filij in quo pater non succedit. bald. in. l. si uxorem in fine. C. de condi. insertis. nec acquisivit sibi aliquid in vita de feudo concessio filio suo: bald. ibidem.

Item in officio filij: in quo pater non succedit. l. si. §. si. et ibi bald. C. de bonis quod liberis. Item si pater contradicit filio monasterium ingredienti: bald. in specu. de statu mo. §. si. ij. et ibi spe. §. si. quinto queritur et. §. quarto ubi vide. Item factio predictorum casuum quia pater in his non habet legitimam: et consequenter nec competit sibi querella contra testamentum filij. bald. in authentica ex causa col. viij. et in. l. fratres. col. j. C. de in offi. testa.

xxlij. Quavis de iure. C. pater solus succedit filio ab intestato exclusa matre: de iure tamen authentici. et regni: ma-

ter succedit filio simul cum patre. Authentica defuncto. C. ad tertulianum foro legum li. ij. ti. de las herencias. l. j. et x. et l. iij. cod. ti. vij. parti. a quibus sumpta fuit hec lex. nec succedunt cum eis fratres defuncti nec alij qui sunt disparis gradus: ut authentica cessante. C. de legi. here. et infra lege proxima. Si pater fuit a filio preteritus: potest pater approbare testamentum filij. bart. bald. in. l. filio preterito ad finem. ff. de iniusto testa.

xxliij.

Nota quod sicut legitima debetur filio in bonis patris de iure naturali. j. distin. c. jus naturale: et habetur numeri. xxvij. c. xvij. q. iij. textus in. l. cum ratio. ff. de bonis. da. §. si. tenet bald. in. l. si. §. ipsum. C. de bonis que liberis. et facit illud apostoli. filius ergo heres: que quidem legitima succedit loco alimentorum que a iure nature: seu natura dictate debetur: ut. l. si quis liberis. ff. de liberis agnos. notatur in. c. cum haberet de eo qui duxit in matrimonio. quam poluit per adulterium: ita debetur parentibus in bonis filij eodem iure. l. nam et si parentibus. C. de in offi. ficto testa. tenet bald. in authentici. novissima. j. q. C. de in offi. testa. facit l. licet et ibi bald. C. de naturalibus liberis ubi pater et filius a pari iudicantur: etiam quoad legitimam: ut hic aperte dicitur et vide montalium foro legum. li. ij. ti. de las herencias in verbo padre ni madre. Sed idem bald. in. l. de emancipatis. C. de legi. heredibus dicit quod legitima non debetur parentibus de iure naturali: nec naturali obligatione vel ratione. Sed potius de iure positivo seu artificiali: ut per eundem in. l. j. §. jus naturale. ff. de iusti. et iure. Sed tu. tene quod ratio naturali debetur: ut dictum est. quoniam ea ratione qua pater tenetur alere filium: tenetur filius alere patrem: cum autem legitima succedat loco alimentorum: ut paulo ante dicebamus: igitur. et c.

xxv.

Hic potest cadere una questio satis dubia et apud antiquos et apud moder-

xxvj.

nos pater nuptui tradidit filiam dotatam que peperit filium: ea defuncta: post eam obiit similiter filius. Ad cuius successionem concurrunt maritus idemque filij pater et avus maternus: quis preferatur? de qua per glo. et doctores in. l. post dotem. ff. solu. ma. ubi bart. ix. col. §. si. quid in dote profecticia et ibi recitiores. Ad idem glo. in. l. dos a patre profecta. C. solu. ma. et ibi doctores. bald. in authentica sed et si quis finali. col. §. si. hoc est considerandum. C. de secundis nuptiis. vide azo. in suma soluto matrimonio: circa finem. paulum de castro post bald. et alios in. l. senium. C. qui testamenta facere possunt job. de imola in. l. nupta. §. quotiens. ff. solu. ma. bart. in. l. si cum dote. ij. col. versi. oppo. extra glo. et. §. si. si autem moritur cum liberis. paulum de castro consilio. cxxij. bart. in. l. quod scitis. C. de bonis que liberis. per illum textum quem reputat vnicum et singularem.

xxvij. Sunt etiam quedam leges regni que faciunt ad hoc propositum. iij. partita titu. xi. l. j. que dicit quod dos est proprium patrimonium filie. sumpta ex. l. pomponius. ff. familie hereticum de. et l. denique. §. sed utrum. ff. de minoribus. Item foro legum li. iij. titu. de las herencias. l. x. §. otrosi. et forus municipalis de sepulveda. l. lxxxij. lib. iij. que faciunt pro avo materno. Item ista lex videtur facere pro patre

xxvij. Ego ex omnibus que scripta sunt in hac questione breviter concluderem quod si pactum super lucranda dote factum est in favorem aut materni vel mariti: stantibus vel non stantibus filiis: illud servandum est: ut. C. de pactis dotalibus per totum et authentico de nuptiis. §. soluto in principio collatione quarta. et. l. filia. ff. de repu. et in. l. ex morte. ff. de pactis conventis et in. l. cum alijs. §. illud. C. de secundis nuptiis. et per bald. in dicta. l. ij. C. de bonis que liberis et in

dicto authentico sed et si quis col. iij. §. si. modo contra istud oppono. et in dicta. l. dos a patre. §. si. si autem retinetur. ubi concluditur quod pactum in favorem mariti factum hoc casu servandum est.

Idem si favore aut materni pactum de lucranda dote fuerit appositum: ut per bald. in dictis locis et paulum de castro in dicta. l. si cum dote in principio et dicto. §. cum inter. et d. l. si cum dote secundum veram lectionem. et ibi bald. et angelus et in. d. l. dos a patre. §. si. si autem dos et in. d. l. ij. C. de bonis que liberis.

Cessante autem pacto tacito vel expresso: cum hodie filia per matrimonium patris potestatem exierit: ut foro legum lib. ij. ti. de pactis. l. si. et stilo. l. ccvij. et infra. l. xlvij. mortua filia in matrimonio dos debet remanere penes maritum pro filiis (si qui sunt) matris heredibus. l. illam. C. de collationibus cum multis alijs et in hoc omnes sunt concordantes in preallegatis locis. aquit us fuit sumpta lex regni. iij. parti. ti. de las dotes. l. xxij. et xxx. ubi per montalium. Intellige si filius fuit baptizatus et vixit per viginti dies ut dicitur infra. l. xij.

Ex quo inferitur quod dos que pervenit ad filios: matre mortua: eis similiter mortuis: offerretur ad patrem et ad suos heredes: excluso avo materno. Sicut patre vivo defuncto: bona paterna deferuntur ad filios: eisque defunctis deferuntur ad matrem excluso avo paterno: ut per bart. in. l. lucius. ff. de iure fisci et in. l. hereditas. §. filius. ff. de castrensi peculio. et in. l. si infanti. iij. col. C. de iure deli. et in. l. j. C. de his qui ante apertas tabu. et ibi bald. et in. d. l. si infanti. intellige semper predicta quando filius est natus integer et baptizatus et vixit per viginti dies: ut infra. l. xij. ad idem foro legum. lib. iij. ti. de las herencias et foro iuzgo. lib. iij. ti. ij. l. xix. ubi dicitur quod si pater mortuus relicto filio et

xxij.

xxx.

xxxi.

vrore: et filius postea moritur baptizatus: intellige ut supra mater succedit filio etiam in his que filius habuit a patre idem e contrario si mater moritur filio superstiti et marito. nam si filius moritur baptizatus: pater succedit etiam in bonis que filio proueniunt a matre: excluso auo materno. Si tamen moritur ante baptismum succedit auus maternus in his que processerunt a patrimonio suo: ut d. l. xiiij. infra eodem.

xxxij. **I**ntellige et limita predicta: nisi pactum vel stipulatio inter partes aliter se habeat. nam tunc pactum est seruandum per supradicta. nisi forte municipalis: vel consuetudo prescripta aliter disponat. nam et illud est seruandum: ut vult ista lex in fine.

xxxiiij. **F**ilij legitimi vel naturales in successione patris vel matris excludunt ascendentes ex testamento vel ab intestato: ut hic et l. ix. et x. infra. Intellige de naturalibus non stantibus legitimis: ut ibi.

xxxv. **F**ilius potest per testamentum vel aliam dispositionem disponere in iuris parentibus de tertia parte bonorum suorum: ut hic dicitur et de quinta: ut infra. l. xxvij. in fine infra. secus est in ascendentes qui extra filios: vel nepotes non possunt relinquere tertiā partem: foro legum. lib. iij. titulo de las mandas et infra. l. xvij. cum similibus.

Nota ex fine huius legis quod forus municipalis circa successionem bonorum est seruandus: quia cum sit ius speciale: derogat generali totius regni: ut per inno. in c. j. de rescriptis. et in regula generali de regulis iuris. lib. vi. dixi in repetitione rubricæ de dona. inter virum et uxorē in introductione col. iij. intellige dum modo iste forus sit visitatus ut hic et l. j. prope medium supra eodē et per bart. in l. omnes populi. ff. de iusti. et iure.

Sed est pulchra et quotidiana dubitatio. filius qui ex successione matris vel alias habebat bona: in gressus est monasterium religionis approbate: monasterium petit eius bona. pater contradicit dicens ea ad se pertinere saltem due partes per hanc legē. quid iuris. decisio pendet ex notatis in c. in presentia de proba.

Lex. vij.

El hermano para heredar ab intestato a su hermano no pueda concurrir con los padres o ascendientes del defuncto.

Frater defuncti in successione fratris non concurrat cum ascendentes. Concordat cum lege. j. §. Et si ome usque ad finem tituli de las heren-

cias foro legum. et corrigit authē. de defuncto. C. ad tertulia. et in corpore unde sumitur in authē. de here. ab intestato. venien. §. cōseques et §. si vero col. la. ix. et vj. partita titulo de las heren-

cias. l. iij. frater ergo preteritus non rūpet testamētū fratris. l. si post mortē §. liberi. ff. de cōtra ta. quoniam si sunt descendentes non debetur legitima fratri in bonis fratris defuncti. qui enim nullā partē est habiturus ab intestato: non dicitur ei deberi legitima. l. cū queritur et ibi bald. C. de in offi. testa. idē bald. in l. maximū viciū. col. pen. in fine. C. de liberis prete. vel ex here. Si vero non sunt descendentes nec ascendentes: frater ab intestato succedet fratri: ut l. ffes. C. de in offi. testa. et §. foro istī. co. et d. l. j. ti. de las herencias foro legum. Itaque frater in testamēto: potest fratrem preterire: et extraneū instituere: ut d. l.

fratres: nec poterit querellare testamentum fratris: ut dixi nisi turpi persona instituta: quia tunc potest: ut ibi et authentico de heredi. et fal. §. primum itaque collati. j. tenet bald. in dicta. l. fratres et in authentica ex causa. col. ij. vers. tertio premittit. C. de liberis pre. vel ex hereda. vide ad hoc legem regni sexta partita titulo de como pueden quebrantar el testamento. l. ij. et iij. quas nota in hac materia. et foro legum titulo de las mandas. l. x.

ij. **I**ntellige predicta quod frater potest querellare testamentum fratris turpi persona instituta: quando est frater consanguineus: secus in vterino: ut d. l. fratres. tenet abbas in c. nam et ego: in fine de verborum signi. vbi videas.

iiij. **I**tem intellige hanc legem de fratre carnali qui est in primo legis gradu conjunctus: ut per bart. in l. lucius §. quesitum de leg. iij. bald. in l. j. C. de succe. edicto Antonius rosellus in tractatu de successione ab intestato. col. xlvij. De iure tamen civili. fratres sunt in secundo gradu. l. juris consultus. C. de gradi. tenet bald. in l. meminimus. C. de legi. heredi. sed de iure canonico sunt in primo gradu. c. non debet de consangu. et affi. et sunt freres de linea transversali. dicto authentico de hereditibus ab intestato venien. §. si quis igitur. collatio. ix. et sunt in primo gradu consobrinus: id est filij fratrum in secundo. nepotes fratrum in tercio. propinquiores eorum in quarto. de quibus omnibus habetur in l. ij. iij. et iij. ti. del parentesco quarta partita.

iiij. **S**i autem ad successionem fratris ab intestato concurrunt plures fratres: quomodo succedat: fratres vtriusque conjuncti: equaliter per capita habebunt hereditatem ut nota. in authentica cessante. C. de legi. heredi. et foro legum. titu. de las herencias. l. v. vj.

xij. et infra. l. proxima. Si autem vnus est vtriusque conjunctus: preferitur consanguineo et vterino et solus succedit alijs exclusis. ut l. xij. eod. ti.

Quando agitur de successione patris vel matris: frater consanguineus succedit patri: vna cum alijs fratribus vtriusque conjunctis: ut d. l. xij. in principio sumpta ex authentica in successione. C. de suis et legi. here. Idem dicendum de fratre vterino: quando agitur de successione matris quia concurrat cum fratre vtriusque conjuncto ut dicta. l. xij.

Si vero agitur de successione fratris: ut in casu legis nostre: succedunt fratres vtriusque conjuncti tantum exclusis alijs fratribus per. dic. l. xij. §. otrosi et authēti. itaque. C. comunia de successione l. j. et authentica post fratres. C. de legi. here. et d. l. v. et vj. ti. de las herencias. vj. partita.

Si tamen non stant vtriusque conjuncti: sed vterini et consanguinei tantum: consanguinei succedunt fratri suo in his que fratri prouenerunt a patre: et vterini in his que prouenerunt a matre. In his vero que frater alium de quesitum: consanguinei et vterini equaliter succedunt: ut d. l. xij. et d. §. otrosi. et l. de emancipatis. C. de legitimis hereditibus: clarius in. dic. l. vj. ti. de las herencias. vj. partita. Itaque in bonis linee paternae paternus frater preferatur in bonis linee matris: maternus. In reliquis vero succedunt equaliter sed vtriusque conjuncti excludunt omnes.

Ex istis videtur inferendum vniuersum quotidianum quod si frater defunctus habet in comuni partem suam cum alio fratre: sed ab alijs fratribus diuisam: omnes fratres equaliter succedunt fratri defuncto: cum omnes equaliter se habent ad fratrem defunctum ex vtroque parente.

Sed aliter videtur sentire bald. i. l. j. fi. col. C. quando non petitiū partes et l. vna. §. i. j. §. si vo emphiteosis. co. iij. C. de

cadu. to. et in speculo delocato. §. jus accrescendi. §. quid si vni: loquēdo in feudo: vbi dicit qd si aliquid remansit fratri de feudo: portio fratris defuncti accrescit ei: alias sec⁹. vide notata in. l. q. rome. §. duo fratres et ibi bart. q. xj. ff. de verbo. oblig. et bald. in. c. j. et ibi glo. in ti. imperator lotarius et in. l. si familie. ff. familie herciscunde. bartholum. in. l. si michi et ticio. ff. de verborum obli. et bald. in. l. q. xj. ff. de rerum diui. qui dicunt qd ista portio accrescit fratri in comunitate existenti cum fratre defuncto tantum. facit l. vna. §. his itaq. C. de cadu. to. vbi res aliquibus relictis conjunctim re et verbis: accrescit college: non alijs disjunctis. quia vnitas sermonis/ significat conjunctos esse quasi vnum corpus. Separatoz autem: separata debet esse ratio: vt ibi per bald. Unde si legatur aliquib⁹ cōjunctim: videtur tacite in iunctum a lege testatorem voluisse qd vno defuncto: alijs conjunctis accrescere. quod nota. et in aliquibus locis huius regni: viget forus municipalis dictans qd frater habens bona comunia cum fratre defuncto: succedat ei exclusis alijs fratribus.

x. **E**x istis inferitur aliud non minus praticabile qd si aliquibus cōjunctim re et verbis relinquitur: et vnus ex cōjunctis est incapax relictus: portio incapacis accrescit conjuncto. per. d. §. his itaq. quia incapax habetur pro defuncto bald. in. l. eam quam si. col. §. modo iuxta predicta quero. C. de fideicommissis et in authē. ingressi. col. v. §. si. circa primum. C. de sacrosant. eccle. bart. in. l. iij. ff. de his qui pro non scriptis habentur.

xj. **I**sta faciunt ad questionem pater in testamento legitimam duobus filiis suis in vna: vel pluribus rebus reliquit. Alijs vero filiis in alijs rebus disjunctim. Et vnum ex disjunctis substituit conjuncto. Nunquid

mortuo conjuncto veniat cōjunctus re et verbis: an substitutus: tene qd substitutus. quia primo defertur substituto: et in eius defectum conjuncto perdictum. §. in primo lege vnice. C. de cadu. to. quia potentior est substitutio iure accrescēdi: vt. l. penulti. ff. de iniusto. te.

Conjunctus tamen quamuis sit tacite substitutus: vt per baldum in lege intestato. C. de impu. et alijs: nō excludit matrem: vt pereundem baldum in. l. finali. col. j. C. de institutioni. et substitutioni. et in. l. precibus. col. prima et. iij. C. de impuberum et alijs. matre igitur in medio existente: excluditur conjunctus.

Jus accrescendi quodam est tacitum quodam expressum: vt per bald. in. l. quidem eulogio condito. penultima col. C. de iure deliberandi. Jus autem accrescendi tacitum: non impedit transmissionem. trāsmisio autem potentior est iure accrescendi: vt per bald. in. l. prima in principio. C. de his qui ante apertas tabulas.

Item filius transmittit bona paterna ad matrem: vt per bald. in. l. si infanti col. iij. C. de iure deliberandi ergo mater excludit conjunctum: re et verbis.

Et consequenter frater in successione fratris: non concurrat cum patre: vel matre etiam in legato re et verbis conjunctim relicto fratri viuo et defuncto: id est in portione fratris. que est magna extensio ad istam legem: nisi forte sic forus municipalis: vel statutum loci. qd immobilia deuoluantur radici. nam tunc frater in bonis ex paterna lucra quesitis: excludit matrē per ea que dicta sunt supra lege proxima.

Ascendentes hic intellige vsq. ad tritauum et vltra. quia cum sint ascēdentes de secundo capite per. dic. §. si igitur et trāsuersales de tercio: vt authē. de here. ab intesta. veni. §. si vero

xij.

xiiij.

xiiij.

colla. ix. et in. d. authen. defuncto. C. ad tertu. preferri debent ascendentes collateralibus tamq. proximiores in gradu: id est in ordine successionis: vt hic aperte colligitur. Et ita corrigi. d. authen. defuncto et authen. vt fratru filij. §. hoc itaq. colla. ix. et authē. post fratres. la. j. et d. authen. cessante C. de legi. heredi. et lex. iij. ti. delas herencias. vj. partita. per quam fratres

excluebant auos et proauos. et succedebat vna cum patribus in capita. **S**ed pone qd frater habes fides et sorores extraneū instituit heredē. an institut⁹ cū bona cōsciētia retineat bona conscientia retineat. vide notabiliter ancharra. in regula malefidei possessor. de regulis. iur. libro sexto Adon taluum. foro legū. lib. iij. titu. delas herencias. l. xij.

xv.

Lex. viii.

Mandamos que subcedan los sobrinos con los tios ab in testato a sus tios in stirpem et no in capita.

In successione fratris patruus et consobrinus concurrunt in stirpem: non in capita. sumitur ista lex ex authen. Cessante in principio. C. de legitimis heredibus vbi iaco. bu. post azonem et bald. quorum opinio hic approbatur reprobata glosa. ibi que cōtrarium dicebat. eam sequebatur cinus petrus bart. et alij. Idem quod ista lex ante disponebat lex regni. vj. partita. ti. delas herencias. l. v.

Ratio huius decisionis fuit quia nepotes siue consobrini filij fratris defuncti: veniunt ad successionem ex persona patris per representationem vt. d. authen. cessante: et d. l. v. Sed si pater eorum viueret: vnam tantum partem de hereditate fratris haberet: ergo et filij quamq. multi sint: illā habebunt partem quam pater eorum habuit⁹ erat: vt. d. l. v. et ibi mōtalu⁹

Aduerte quando agitur de successione ascēdentium: omnes filij succedunt in capita: vt foro legum. titu. delas herencias. l. x. sed si vnus est fili⁹: et duo / vel tres sunt nepotes ex vno

parente: succedunt nepotes cum patruo in stirpem: non in capita: vt sexta partita. titulo delas herencias. lege tertia. et foro legum eodem titulo. l. vij. Idem si est contencio inter nepotes super successione aut nam si sunt plures ex vno filio: et vnus ex alio: hic solus habebit medietatem hereditatis: et omnes alij aliam dimidiam. et sic succedunt in stirpem: non in capita. quia nepotes veniunt per representationem patris: non per se ipsos: vt in predictis legibus. iij. et. vij. dicitur. et dicta authentica. Cessante. Idem quando agitur de successione aliorum ascendentium per iura predicta.

Si agitur de successione transuer. salium: et est contentio inter fratres super successione fratris: omnes equaliter succedant. sexta partita. titulo. xij. l. v. **S**ed si inter fratres et filios alterius fratris: ista lex dicit qd filij fratris succedunt in stirpem non in capita.

Intellige hanc legem quando frater mortuus de cuius hereditate agitur: et alius frater viuus et pater consobrinorum erant vtrinq. conjuncti. nam tunc consobrini succedunt in stirpem non in capita: vt hic dicitur. **I**dem: si omnes fratres erant consanguinei tantum: vel

iiij.

v.

uterini tantum. ¶ Si tamen frater vnus est defuncto conjunctus ex parte patris: sed pater consobrinorum ex parte matris: in bonis lineae paternae: patruus: in materno maternus frater et eius filij succedunt defuncto. in aliunde tamen quesitis: succedunt in stirpem: vt. d. l. xij. et l. vj. eo. ti. vj. partita. et d. authen. itaq. et l. i. C. de legitimis heredibus et d. authen. cessante et authen. post fratres la. j. et l. de emancipatis cum similibus. C. de legi. her. et in hoc ultimo. habet locum dispositio huius legis.

vj. ¶ Si autem est contencioso super successione patris inter ipsos consobrinos: licet plures sint ex vno fratre: omnes succedunt equaliter id est per capita. et ita procedit. l. xij. ti. de las herencias foro legum. Ad idē. l. v. eod. ti. vj. parti.

vij. ¶ Si autem frater viuus est defuncto fratre vtriusque conjunctus: et pater consobrinorum consanguineus vel uterinus tantum et tunc consobrinus non concurrunt cum patre in successione fratris: quia pater eorum: si viueret: non concurreret: vt. d. l. xij. ti. de las herencias foro legum et l. vj. eod. ti. vj. partita. quia oportet in successione quod gradus ante se sit successibilis nam destructo ordine: destruitur ordinabile. l. tria predicta. ff. de serui. predictio. et ad destructionem antecedentis: sequitur destructio subsequentis. l. j. §. eius qui. ff. de offi. eius cui mandata est iurisdicção.

viii. ¶ Item si pater expresse velet plus ius transferre in filios. quam ipse habet in successione fratris: non posset per regulam nemo potest plus juris. li. vj. ergo nec tacite. Item filius non debet esse maioris vel melioris conditionis: quam pater in successione fratris: vt per bald. in d. authen. cessante et in l. xij. de qua supra. Sed frater consanguineus istius conditionis est: quod non succedit dicto fratri vtriusque conjuncto: ergo neceius filius.

¶ Si vero sunt tres fratres: vnus consanguineus: duo vtriusque conjuncti: vnus de conjunctis de cuius successione agitur: decedit sine filiis: alter conjunctus: est etiam vita defunctus: relictis duobus vel tribus filiis: qui concurrunt cum patre consanguineo super successione patris: non succedunt cum patre in stirpem: sed ipsi consobrinus tantum succedunt: excluso patre consanguineo. per. d. l. xij. et d. l. de emancipatis. C. de legi. her. unde in casibus istis non habet locum dispositio huius legis: nec seruatur gradus: sed calitas conditionis forciore et duplici: quia due rationes vincunt vnam: vt. d. authen. cessante vbi est casus in. §. et quedam. Et per ista habes declarata tam hanc legem. Post fratres autem et filios fratrum: is succedit: qui proximior est in gradu: vt. d. l. vj. in fine. ti. de las herencias. vj. partita cum similibus.

¶ Ex predictis inferitur quod si dicat statutum quod proximiores consanguinei ex latere patris succedant defuncto: debet intelligi secundum ius commune sicut quod preferatur vtriusque conjunctus. itaque non venient consobrinus filij fratris consanguinei ad successionem cum fratre vtriusque conjuncto. ita decidit per. d. ancharrano in repetitione. c. canonum de consti. et si. occurrunt alie questiones. de quo in d. authen. post fratres la. ij. in additionibus. C. de legiti. heredi. et quod in simili notant doctores moderni in l. cum ita. §. si. post glo. in. §. primo de lega. ij.

¶ An ista lex procedat cum agitur de successione fratris naturalis: dicas quod si habet descendentes legitimos: illi succedunt et in eorum defectum ascendentes. quibus deficientibus: succedit frater legitimus ex parte patris exclusis alijs fratribus naturalibus. deficiente fratre legitimo: preffertur naturalis ex parte matris. quo deficiente succedit naturalis ex parte patris. Idē

ix.

de filiis fratrum naturalium. vj. pti. ti. de las herencias. l. xij. quam tene menti.

Lex. ix.

Os hijos bastardos/ o y legitimis de qualquier calidad que sean no puedan heredar a sus madres ex testamento ni ab intestato en caso que tengan sus madres hijo/ o hijos/ o descendientes legitimos pero bien permitimos que les puedan en vida/ o en muerte mandar hasta la quinta parte de sus bienes de la qual podrian disponer por su anima: et no mas ni allende. y en caso que no tenga la muger hijos/ o descendientes legitimos aun que tenga padre/ o madre/ o ascendientes legitimos mandamos que el hijo/ o hijos/ o descendientes que touiere naturales/ o espurios por su orden et grado les sean herederos legitimos ex testamento et ab intestato: saluo si los tales hijos fueren de dañado et pugnible ayuntamiento de parte de la madre que en tal caso mandamos que no puedan heredar a sus madres ex testamento ni ab intestato. Pero bien permitimos que les puedan en vida/ o en muerte mandar hasta la quinta parte de sus bienes et no mas de la que podian disponer por su anima. Y de la tal parte despues que la ouieren puedan disponer en su vida/ o al tiempo de su muerte los dichos hijos y legitimis como quisieren. Y queremos y mandamos que entonces se entienda et diga dañado. et pugnible ayuntamiento quando la madre por el tal ayuntamiento incurriere en pena de muerte natural. saluo si fueren los hijos de clerigos/ o frayses/ o freyles/ o de monjas professas que en tal caso aun que por el tal ayuntamiento no incurra la madre en pena de muerte mandamos que se guarde lo contenido en la ley que hizo el señor rey don Juan el primero en la ciudad de Soria que habla sobre la successione de los hijos de los clerigos.

Ilius bastardus siue illegitimus non succedit matri ex testamento nec ab intestato: statibus legitimis. Potest tamen mater filio bastardo relinquere quintam partem suorum bonorum in vita vel morte. quam poterat relinquere pro anima sua. non statibus legitimis. succedunt matri ex testamento et ab intestato. excluduntque ascendentes legitimos ex parte matris. dum modo tales illegitimi non sint nati ex damnato et pugnibili cohibitu ex parte matris pena mortis. Potest tamen eis relinquere quintam partem bonorum suorum. de qua libere possunt in vita/ vel morte disponere

ad libitum. in filiis autem clericorum aut religiosorum aut monialium: seruanda est lex forie.

¶ Ante hanc legem constitutum erat quod statibus descendentes vel ascendentes legitimis: filij illegitimi non succedunt matri ex testamento neque ab intestato: vt. l. marcellus. ff. de regulis juris. l. j. et l. cum acutissimi in fine. C. de fideicommissis. glo. in rubrica. ff. de concubinis et in c. nisi cum priorem in. §. persone in verbo mazeris. de renunciatione bart. et angelus in. l. ex facto. §. si quis rogatus ad finem. et si. quero an bastardus. ff. ad trebelli. A quibus sumpte fuerunt leges regni foro legum li. iij. de las herencias. l. j. et vij. cum quibus lex ista concordat. per quas corrigitur. vj. partita. ti. de las herencias. l. xj. que disponebat quod spurij legitimis succedunt matri quia est certa. similiter corrigitur. l. si quis illustris. C. ad officianum in fine et ibi

ij.

glo. que dicit q naturales succedunt matri statibus legitimis ab intestato. z. l. pe. eod. ti. z. §. nouissime instituta ad officium nisi mater esset illustris vt. d. authen. si qua illustris z ibi notatur. siue enim mater sit illustris siue non: stantibus filiis legitimis excluduntur illegitimi id est qui non sunt de legitimo matrimonio p creati de quibus in authentica ex com plexu. C. de incestis nupcijs z insti. d adoptionibus in principio z. vj. parti ta. ti. delas herencias. l. x. z. xj.

iiij. **¶** Quod autem dicimus de matre: idem est dicendum de patre: cui naturales vel alias illegitimi non succedunt ex testamento vel ab intestato: stantibus legitimis authentico quibz modis. na. effi. sui. §. si quis igitur colla. vij. z. vj. partita. ti. delas herencias. l. viij. z foro legum. eod. ti. l. i. in principio z ti. delas mandas. l. x. z fi. z infra. l. proxima.

liij. **¶** Non stantibus descendentes legitimis: isti illegitimi succedunt patri z matri: psertim si sunt naturales nati ex concubina. vnica z i domo re tenta in stimate vxoris: vt. l. in concubinato. ff. de concubinis. hi enim dicuntur legitimi: si alij legitimi non sunt vt notanter voluit spe. de testa. §. iiij. §. nunc de naturalium. z sequenti. z probatur in hac lege saltem quo ad successionem maternam. itaqz sunt d primo capite liberorum. non de capite vnde cognati pro vt olim: qui non habebant in bonis parentum bonorum possessionem secundum bald. in. l. certum. iij. col. §. ex quo apparet bastardos. C. vnde cognati. bart. in. l. tutellass. ff. de capitis diminutione. Nec dicebantur conjuncta persona: nec ei filius secundum paulum de castro co filio. clxxj. sed extraneus. nec excludit socium contrahentem secundum bald. in. l. i. ad finem. C. de dona. causa mortis dicuntur tamen liberi: vt. l. cognoscere. §. bonorum. ff. de verbo

rum signi. tenet bart. in. l. heredibus §. ticius. ff. ad trebelli. spe. vbi supra. **¶** Legitimi proprie dicuntur omnes qui vocantur ad successionem ex senatus consulto: vel de iure ciuili/ vel patorio: vt per bald. in rubrica. C. vnde cognati. z vnde legitimi. Sed hi sunt de tercio/ vel vltiori capite liberorum filij vero naturales sunt de primo capite liberorum per istam legem.

¶ Ex quo infertur q in bonis matris: debetur legitima filiis naturalibus: adeo q si exheredentur: possunt infringere testamentum matris: si non sunt legitimi descendentes sicut possunt legitimi: vt habetur in authen. ex causa. C. de liberis preteritis/ vel exhere. z ibi doctores.

¶ Et per hoc corrigitur lex finalis. C. de naturalibus liberis. z. l. si quis incestu. C. d incestis nuptijs. per que iura dicunt doctores q naturales non possunt infringere testamentum quia non debetur eis legitima. notatur etiam in. l. i. §. j. ff. de contra. ta. z in. l. vxor. §. naturalis z ibi glo. z bart. de leg. iij. tenet angelus in authen. quibus mo. na. effi. sui. §. si. colla. vij. bald. in. l. fratres. col. §. aduerte intelligas. C. de in offi. testa. z in authen. res que. col. ij. §. quero nunquid hec authen. C. de fideicomissis z in. l. humanitatis col. vij. §. secundo videamus. C. de impuberum z alijs substi. Angelus in. l. ex furto. §. igitur. ff. de vulgari z pupi. substitutione.

¶ Quod procedit etiam turpi persona instituta: vt per bald. in. dic. l. fratres per illum textum z in. l. si suscepta. §. j. ff. eo. z hoc propter vicium in continencie: quia inuitat patrem ad delinquendum.

¶ Et per hoc alias fuit consultum/ quod statutum admittens filios spurios ad succedendum non valet quia contra bonos mores: vt refert bald. in. d. l. fi. in parte vicium in continencie. C. de naturalibus liberis. bart. in

l. iij. col. ij. §. an quero per statutum. ff. de testa. bald. in. l. i. col. x. §. si. quero de effectu. C. de summa trinita. z fide ca. z in. l. vnica. iij. oppo. §. si. z predicta faciunt ad questionem. C. de his que pe. nomine z in. l. i. col. j. §. sic. sed dubitatur. C. d iure aureo. anu. z in. l. z si contra. C. de nupcis. Angelus d aretio in. §. senatus insti. d iure natu. bald. in. c. decedenti. penul. col. §. sic. vtrum autem possit disponere. Qui feudum dare possunt lib. feudorum. **¶** Propterea bald. in. l. eam quam penul. col. §. in tercio genere dicit q spurij non possunt fieri successibiles/ per nouam legem imperatoris generalem. Sed contra tenet idem. bald. in. d. l. z si contra in fi. C. de impuberz z alijs substitu. z bart. in. l. seius circa principium. ff. ad legem fal. bartho. z bald. in. l. comunium. C. de natu. li. Non obstat ratio quia inuitat patrem ad delinquendum: quia istud odium videtur irrationabile quod filio no ceat delictum patris: vt. C. nefili9 pro patre per totum. Ideo valet statutuz q spurius succedat matri in defectu legitimorum descendentium/ vt per bald. in. d. l. fi. z in iuribus preallegatis. vide que scripsi in. c. per vras de dona. inter virum z vxorem. §. x.

¶ Ex predictis similiter infero q naturales siue bastardi ex testamento z ab intestato faciunt deficere coditionem si sine liberis decesserint: quia succedunt tanq legitimis: vt per bart. in. l. heredibus. §. ticius: vt potes. ff. ad trebellianum.

¶ Ante promulgationem ist9 legis bastardus excluderat agnatos defuncti: sed excluderetur ab vxore: cui postea succedebant agnati. vt authen. licet. C. de natu. li. z in. l. i. C. vnde vir z vxor z. l. plane de leg. j. z refert. l. ix. in principio. ti. delas herencias. sexta partita.

¶ Infertur etiam q si filij naturales sunt legitimi quo ad matrem: quan

do non sunt alij filij legitimi de legitimo matrimonio nati: possunt retrahere pro tanto rem a matre venditam: vel a patre a quo etiam sunt instituti. quod nota ad legem regni foro legu. ti. delas ventas. l. xiiij.

¶ Ex predictis infertur ad decisionem questionis. Si stantibus filiis: vel descendentes legitimis mater instituit bastardum/ vel illegitimum. an testamentum est nullum. dicas q si instituitur vna cum legitimis: quo ad incapacem testamentum est nullum z quo ad legitimos valet. argu. eius quod dicit bald. in. l. eam quam in fi. C. de fideicomissis. Similiter est nullum quando ipse solus fuit institutus. vj. partita. ti. iij. l. iij.

¶ Et per hoc dicit nota. bald. in authen. ingresse. col. v. §. si. circa primuz pono vnam conclusionem. C. de sacrosan. eccle. q si testamentum continet institutionem incapacis puta spurij cui datus est adjunctus: vel substitutus: testamentum non est nullum: sed valet in personam coheredis: vel substituti. bart. in. l. iij. C. de his qui pro non scriptis ha. bald. in. l. eam quam col. fi. §. si. modo iuxta predicta quero C. de fideicomissis. z i. l. j. §. in primo. q. penul. C. de cadu. toll. textus nota. in. l. j. §. si. hec namq omnia. C. de secundis nupcis. vbi mulier secundo nubens non potest institui ab extraneo. z si instituitur: hereditas non debet remanere apud vxorem quia est incapax illius hereditatis. Sed remanebit hereditas coheredi: si fuit datus coheres. Alias debetur vententibus ab intestato. facit etiam quod habetur in. l. ex asse. ff. ad legem fal. z in. l. siticio deleg. ij. vbi legatum incapaci factu: accrescit alijs legatarijs.

¶ Sunt tamen duo casus in quibus valet testamentum in quo instituitur spurius. primus quando spurius est natus ex tyrano: vel rege vxorato z ex aliqua pulcra muliere. nam tunc spu

rius potest institui et ab intestato succedere. bald. nota. in. d. l. eam quam col. vij. ff. et scias quod in istis. C. de fideicommissis vide que ibi addi. ¶ Secundus casus est quando filius est natus ex matre per vim cognita: ut per bald. in. d. l. si qua illustris. col. j. ff. quid ergo si mater. C. ad orf. quia sine culpa nemo punitur: ut regula juris habet.

xxvj. ¶ Et per ista limita dictum bald. in. l. id quod pauperibus. ff. col. v. queritur etiam an executor. C. de epi. et cle. ubi dicit quod executor datus ad distribuendum inter pauperes: non potest eligere filium spurium testatoris: nisi forte spurius sit habitus ex muliere per vim cognita: per supra dicta.

xxvij. ¶ Nota quod mater potest relinquere filio spurio: vel alias illegitimo quintam partem bonorum suorum in vita vel in mortis articulo. Idem antea disponebat lex regni fori legum. ti. delas herencias. l. j. et ti. delas mandas. l. ix. et hic et infra. l. proxima. sicut ergo pater sic et mater potest relinquere quintam partem bonorum suorum: cui voluerit etiam filius spurius vel alias illegitimus.

xxvij. ¶ Ex quo datur notabilis ampliatio ad textum in. c. cum haberet. de eo qui duxit in matrimonium quam poluit per adulterium. ubi equitas canonica permisit aliquid relinqui filiis illegitimis ratione alimentorum quia ex quo geniti sunt: non sunt per dendi: ut illa quantitas que alias relinquebatur arbitrio iudicis: hodie sit taxata ad quintam partem bonorum eius qui habet filios vel descendentes legitimos vel non poterat eosdem filios heredes relinquere.

xxix. ¶ Si igitur alimenta sunt spurio prestanda: vel dos filie constituenda: vel donatio propter nuptias danda: non poterunt excedere quintam partem bonorum constituentis: modo ista constituantur a patre: vel matre. modo a

iudice: ut per bald. in. l. si. col. ij. ff. de his quibus: ut indignis: et consilio incipienti ad evidentiam quem refert et sequitur baptista in. d. l. si qua illustris antepenult. collu. C. ad officianum. ubi concludit quod pater filiam spuriam dotare potest usque ad quantitatem alimentorum ita quod habeat alimentum pertua secundum qualitatem status sui. quia quod ob causam permittitur: ab eius causa limitatur et moderatur. quia limitata causa limitatum parit effectum. l. in agris. ff. de acqui. rerum domi. unde arbitrio iudicis committitur secundum bald. ubi supra. et in hoc ius canonicum et civile concordant ut. d. c. cum haberet. et l. lucius. ff. de insti. et substitutio. Sed hodie taxatum est hoc in quinta parte bonorum: ut hic et infra lege proxima. ¶ Reprobata. l. x. delas herencias. vij. partita. que prohibebat nichil posse dari: vel relinqui filio spurio: vel adulterino: vel saltem intelligatur ultra quintam partem bonorum relinquentis. Itaque reprobatur authenticum. ex complexu de incestis nupci. ubi vide bart. et alios et bartholomeum sozinum in. l. j. ff. sol. ma. ubi agit de dotanda filia spuria: sicut erat alimentanda. quia legitima succedit loco alimentorum: et dos succedit loco legitime: videas que scripsi in. c. per vestras de dona. inter virum et uxorem. §. x. ubi multa de spuris cumulaui. et §. xxij. ubi de filia spuria dotanda dicebam et §. xxiiij. in fi. ubi de hac lege memini.

¶ Ex istis inferitur quod licet alias alimenta que dantur miserationis causa: debent prestari secundum necessitatem viuendi: ut notatur dixit bald. in. l. si maritus. ff. solu. ma. cuius memini in repeticione. c. per vestras de dona. inter virum et uxorem. §. xxiiij. col. j. ff. quinimo: hodie per istas leges est taxata quantitas que prestari potest. si quinta pars bonorum.

¶ Inter cetera nota et tene menti ista

legem in quantum disponit quod mater potest dare filio spurio vel alias illegitimo quintam partem bonorum suorum: de qua potest filius ad libitum disponere quamvis pro alimentis si bi detur. Cuius contrarium sentit bald. in. l. eam quam. x. col. C. de fideicommissis. et dixi plene in predicta repeticione. c. per vestras de dona. inter virum et uxorem. §. xxiiij. ff. aliud ad huc. et ibi in additionibus ad finem illius. §. feci mentionem istius legis. videas perte.

xxij. ¶ Bastardi dicuntur filii naturales tantum secundum bald. in. l. si qua illustris. C. ad offician. et in l. generalis §. cum autem. C. de insti. et substi.

xxiiij. ¶ Spurius dicitur natus ex concubina que non fuit retenta in domo ex in dubitato affectu. c. nisi cum pridem. §. persone. de renuc. et ibi glo. et alij. dd. dicitur spurius proprie qui ex tali concubitu natus est quod non possit legitimari per subsequens matrimonium. secundum ang. in. §. nouissime. insti. ad offic. ad hoc. l. vulgo. ff. de sta. homi. et lex regni. vij. parti. ti. xij. l. pe. i. fi.

xxiiij. ¶ Quomodo probetur aliquem esse illegitimum: vide bald. in. l. humanitatis. vij. col. v. ex hoc sequitur. C. de impuberum et alijs substi. pau. de castro consilio. clxxvj. incipiente super primo dubio: ubi dicunt quod probatur per causas extrinsecas: id est presumptiue: ut quod fuerit habitus et reputatus pro filio tali vel quod fuit natus ex concubina talis: ut per glo. in. c. michael de filiis presby. et infra. l. xj.

xxv. ¶ Filii nati ex coitu aliqua lege imperiali damnato: nullo modo succedebant matri vel patri nec alijs ascendentibus: quia erant indigni omni legis beneficio. authen. quibus mo. na. effi. sui. §. fi. colla. vij. authen. ex complexu. C. de incestis nup. et ibi glo. et in. d. l. si qua illustris et in. d. §. fi. et §. nouissime insti. ad offic. et ibi per ange. Ad idem dicta lex regni sexta par

tita titulo. xij. l. penultima. et lex ista. ¶ Si mulier illustris habuit filium vulgo questum qui non fuit natus ex damnato coitu qui vocatur spurius ut dicta. l. penul. et l. vulgo questus. ff. de statu ho. iste talis olim non admittebatur cum legitimis ad successionem matris: ut. d. l. si qua illustris et. d. l. penul. Si tamen mater filios ex legitimo matrimonio non habebat: admittebatur indistincte exclusis parentibus: ut. d. l. si qua illustris a contrario sensu: ut ibi per salicetum. Sed in hoc nichil est hodie innouatum. immo hoc idem disponit ista lex ibi. Nunquam tenga padre / o madre / o ascendentes legitimos: mandamos que el hijo / o hijos descendientes naturales / o espurios por su orde y grado les sean herederos legitimos ex testamento o ab intestato. et sic est hic casus. apertus pro illo argumento a contrario sensu quod sumitur ex dicta. l. si qua illustris.

¶ Si autem filius natus est ex patre ligato et matre soluta. cum non sit natus ex damnato coitu: ut. l. j. C. de natu. liberis: talis filius est successibilis: quia non damnatur talis coitus de iure civili: licet de iure canonico penitentia imponatur. et sic spiritaliter tantum damnatur. ita dicit salicetus in. d. l. si qua illustris. Angelus in. d. §. nouissime insti. ad officianum. Ad hoc lex regni. vij. partita. ti. xvij. l. j.

¶ Idem si mulier per vim fuit stuprata nam respectu matris non dicitur filius natus ex damnato coitu. quia metus terribilis eam excusat. ff. de adul. l. vim passa ideo talis filius succedit matri insti. de agna. successione. §. vulgo tenet bald. in. d. l. si qua illustris et in. l. eam quam. C. de fideicommi. col. vij. hinc est quod filius tunc demum non succedit matri quando ex damnato coitu nascitur: ex quo mater debet puniri. authen. quibus mo. na. effi. sui. §.

xxix.

penul. glo. in. d. l. si qua illustris bart. in. l. si. ff. de his quibus vt indignis. **¶** De iure civili natus ex damnato cohibitu: non dicebatur filius: nec a patre vel matre poterat ei aliquid relinqui: nec alendus erat authen. ex com. plexu. C. de incestis nupcijs. Sed illud erat de necessitate: de paterna tamen pietate alimētari poterat textus et salicetus ibi. de iure tamen canonico alii potest et debet filius etiam spurius. c. cum haberet de eo qui duxit in matrimonium quam poluit per adulterium unde pro alimentis potest aliquid ei relinqui. et si femina est filia et non habet aliunde: potest pater ei aliquid pro dote relinquere: vt ibi notatur et firmitur bart. in. d. l. si. de his quibus vt indignis. de quo dubitat salicetus in. d. authen. ex com. plexu. quia et si a patre debeantur alimenta: non sequitur quod ab heredibus patris debeantur: unde de facili fieret fraus legi. Ratio ne tamen alimentorum: non est modus in legando vel relinquendo excedendus nam presumitur fraus. l. j. C. de natura. li. bald. in. d. l. eam quam arbitrio ergo iudicis reliquitur quantum potest filio pro alimentis relinqui. Iudex tamen non arbitrabitur ultra quintam partem bonorum parentis per ea que dicta sunt. Aliqui vt bald. in. d. authen. ex com. plexu. C. de incestis nupcijs intelligebat. d. c. cum haberet in spuris simplicitate. Secus in nepharijs incestuosis. Sed hodie per istam legem potest pater vel mater relinquere filio etiam spurio vel incestuoso quintam partem bonorum suorum alimentorum preteritu vel alias. quoniam ex quo geniti sunt: non sunt perdendi.

xxx.

¶ Nota et tene menti hanc legem que declarat quando cohibitus dicitur: dā natus: vt filius inde natus non succedat parētib⁹. Antiquit⁹ enim ante hui⁹ legis cōpositionē cohib⁹ dānat⁹ dicebatur: vbi aliqua pena temporalis

imponeretur per aliquam constitutionem iuris civilis: vt pena adulterij incestus vel stupri. insti. de publicis iudi. §. itē lex julia. de adulterijs. authen. quibus modis natu. effi. sui. §. si. Idem si alia pena extra ordinaria imponatur: vt quando quis plures retinet concubinas. nam et iste cohibitus est damnatus quo ad vtrumque licet extra ordinem veniat puniendi: quia est res mali exempli: vt. l. j. et per totum. ff. de varijs et extraordi. cri. l. iij. ff. de crimine stellationis. filij autem exinde geniti nullo modo succedebant ab intestato patri nec matri. authen. quibus mo. naturales effi. sui. §. si vero effusa et ibi videtur de mente glo. in. §. si. in. §. intestatus. Item facit authen. de triente et semisse. §. consideramus collatione. iij. tenet angelus in. d. §. nouissime licet bart. contra in. d. l. si. ff. de his quibus vt indignis: scilicet quod tales possunt matribus succedere ab intestato: vt insti. de successione. Sed eius opinio non placet mathasiano nec angelo in dicto loco. **¶** Et per hoc dicebat ipse angelus quod si habens uxorem. accipiat concubinam in domo: filij inde geniti: non poterunt matri succedere. cum talis cohibitus sit damnatus. l. j. ff. de concubinis. hoc idem est de mente bald. in. l. eam quam col. vj. C. de fideicommissis. Vbi concludit quod si virgo violenter oppressa peperit filium ex quodam tyranno coniugato vel ex rege: potest ipsū filium heredem instituere.

xxxi.

¶ Ex hoc inferitur quod cum vidua et virgo saltē que in obscuro loco nata non est: non possit accipi in concubinam: vt vult glo. in. l. j. ff. de concubinis: filij ex ea nati vbi pater non ignoratur tanquam nati ex stupro vt. l. stuprum. ff. de adul. non succedebant matri: quia dā nabilis erat cohibitus: cum saltem extra ordinem poterat puniri: nisi mater per vim fuerit stuprata. hoc fuit de mente bald. in. d. l. si qua illustris in

principio. §. si. quero de quo stupro loquitur iste textus. Hodie tamen per istam legem: ista omnia sunt sublata et tunc demum cohibitus est damnatus quo ad matris successionem: quando ei poterat pena mortis imponi: vt in adulterio et incestu: vt habet per legem regni. vij. parti. ti. xvij. l. si. et libro ordinationum ti. de los adulteros. l. ij. vel si ingenua que nutrit filium alicuius: et est in domo eius et ministrat seruicia si fornicata fuerit cum famulo eiusdem domini: vt disponit lex ordinationum preallegata. Secus si tantum ministraret seruicia: quia tunc non pena mortis: sed fustibus castigari potest. Idem dicitur ibi de concubina vel cōsanguinea domini si cum famulo eiusdem domini fuerit fornicata. Unde natus ex tali cohibitu: non potest matri succedere per illam legem iunctam cum ista: quod est mirabile: intellige nisi fuerit vim passa: vt ius praedictum est.

xxxiij.

¶ Et pondera hanc legem cum disponit quod tam damnatus deuet esse cohibitus quod mulier possit damnari ad penam mortis naturalis: vt mortem excluderet civilem. que autem dicatur mors naturalis: et que civilis: diximus supra in. l. iij. Item vt excluderetur mors spiritualis. nam licet cohibitus meretricalis vel concubinatus: nullam penam temporalem habeat de iure civili: vt. l. si. ff. de concubinis et. l. si ea et. l. que adulterium. C. de adulterio. pena tamē spiritualis imponetur quia mortaliter peccat quis qui cum alia quam cum propria uxore cōmiscetur vt. xxxvij. q. iij. c. meretricis. glo. in. cle. ad nostram. §. vij. de hereticis. de ista morte spirituali non loquitur ista lex. Sicut enim propter cognationem spirituales: nemo admittitur ad successionem: vt traditur per abb. in. c. tanta qui filij sunt legitimi: ita nec propter damnationem spirituales debet excludi.

¶ Nota quod filij nati ex damnato et punibili cohibitu: non succedunt matri etiam legitimis non stantibus ex testamento nec ab intestato: vt hic dicitur. Sumitur hoc ex. l. si qua illustris. C. ad officianū vbi glo. et doctores et. l. vna. C. de mulieribus que proprijs seruis se immiscuerunt et. vj. parti. ti. de las herencias. l. xj. foro legū ti. de las mādadas. l. x. Quis autem dicatur natus ex damnato et punibili cohibitu. vide in. d. l. xj. ista lex declarat: quando mater propter talem cohibitum incurrit penam mortis. in hoc tene menti hanc legem. Et vide authenticā quibus modis naturales effi. sui. §. si. colla. vij. glo. doctores et bald. in. d. l. si qua illustris glo. in. §. sunt et alie. §. numerari insti. de nupcijs et in. c. vt clerico rum mores in fine de vita et ho. cle. vide etiam bart. in. l. si adulterium cum incestu col. iij. §. si. et ideo pro declaranda ista materia. ff. de adulterijs ange. de aretio in tractatu maleficiorum in parte cheine apud adulterato. et. quasi per totum titulum de adulterijs. vij. partita et foro legum et lib. ordinationum et insti. de publicis iudicijs. §. itē lex julia de adulterijs cum similib⁹. **¶** Non omnis cohibitus est punibilis: vt puta cum meretrice. l. si quis uxori §. sed si ea et. l. verum. ff. de adulterio. l. si. cod. ti. foro legum. Item cohibitus cum concubina alterius: non est punibilis secundum bart. in. l. si uxor in principio. ff. de adulterio.

xxxiij.

xxxv.

¶ Quando mater propter cohibitum punitur ultimo supplicio: vide. l. j. et. ij. titu. de los adulteros. lib. ordina. **¶** Saluo los hijos de frayes o cleros freyres o monjas professas. Ista lex quantum ad declarationem legis de mena et biruiesca de quibus facit mentionem: in quibus tantum fit mentio de filiis clericorum: non monachorum vel monialium. Item predicte leges clericorum filios excludunt a successionem patris clerici: unde nec titulus

lo donationis seu legati: vel venditionis possunt aliquid habere a patre clerico vel alio eius consanguineo. nichil tamen dicunt ille leges de successione materna. ista autem lex videtur extendere dictam legem de Sozia: ut non solum habeat locum in filiis clericorum: quod non succedant patri clerico: sed etiam in filiis monachorum et monialium. Item quod ibi dispositum est de successione patris extenditur hic ad successionem matris. nam hic solum disponitur de successione materna: quia de paterna: iam erat dispositum per illam legem.

xxxviii. Item in quantum dicta lex excipit filios clericorum: exceptio fit a regula ut notat job. an. in rubrica de regulis juris lib. vi. etiam in illis verbis loquitur ista lex de successione materna: et est sensus quod si non sit pena mortis naturalis imposita moniali que genuit filium: nec concubine clerici: vel monachi: tamen eius filius non poterit succedere matri sicut nec patri. itaque quodammodo redimus ad primum ius imperatorum quod qualitercumque per constitutionem cohibitus esset damnatus ordinarie vel extraordinarie. filius nec succedit patri nec matri: ut dictum est supra.

xxxix. Intellego tamen dictam legem de Sozia dum loquitur de filiis clericorum quando clerici sunt in sacris: vel saltem sunt beneficiati: et rebus sic se habentibus filii fuerunt ex concubina procreati quia utroque casu concubina non potuit esse uxor clerici unde non potuerunt filii dici naturales: ut l. nam et contra. C. de nuptiis nec legitimum secundum bart. in l. ij. ff. de concubi. facit. c. tanta qui filii sunt legitime tenet expresse job. and. in regula sine culpa de regulis juris lib. vi. in mercurialibus. immo quod plus est tales filii dicuntur incestuosi. Et clericus dicitur commississe incestum. glo. et bald.

in l. ij. C. de epi. et cle.

Si tamen clericus esset in minoribus nec haberet beneficium: filius ex concubina habitus: dicitur naturalis quia tunc temporis cum ea matrimonium contrahere poterat ideo legitimum per subsequens matrimonium secundum bart. in d. l. ij. et notatur in d. c. tanta. et consequenter talis filius poterit succedere matri simul cum legitimis: ut supra dictum est de alijs filiis naturalibus.

Sed quid si monachus vel monialis infra annum professionis habuit filium ex concubina: an dicatur naturalis et possit succedere matri? Uidetur quod cum rebus sic se habentibus monachus seu monialis matrimonium contrahere non poterat: talis filius non sit naturalis: non succedit matri nisi forte contingat quod tempore conceptionis non dum fuerat ingressus vel ingressa monasterium: vel ante natiuitatem filii exiit a monasterio cum saltem altero tempore poterat esse matrimonium inter eos. quo casu talis filius erit naturalis et succedet matri ut infra eadem. l. xj. que considerat alterum tempus natiuitatis seu conceptionis. Sed adhuc cogita si hoc ipsum dici possit de filio concepto et habito durante anno professionis etiam existente monacho vel moniali in monasterio: quoniam certum est quod et tunc potuit esse matrimonium inter ipsos concubinarios vel fornicarios: ut videtur textus in c. beneficium de regularibus lib. vi. ubi infra annum probationis clericus beneficium potest retinere et retinet beneficium et potest illi renunciare: et dicitur beneficium vacare per eius renunciationem: non per religionis ingressum. Item si infra annum probationis collatum esset illi beneficium et ille acceptaret: quis dubitat quod talis collatio esset valida: ut ibi notatur. Si quidem infra annum probationis potest

contrahere matrimonium spirituale validum ergo et temporale cum valeat argumentum de vno matrimonio ad aliud ut c. secundo de translatione prelatorum dixi plene in repetitione mea. c. per vestras de donationibus inter virum et uxorem. Unde quamquam infra annum probationis in fauorabilibus censeatur religiosus et gaudeat privilegio religiosorum ut c. religioso de sen. ex. libro sexto non tamen in his que non sunt sibi fauorabilia immo odiosa: ut id quod eius fauore introductum est: retorqueatur in eius odium. l. quod fauore de legibus. regula quod ob gratiam de regulis juris libro sexto cum similibus. presertim cum ex hoc resultet fauor et utilitas filio qui non peccauit. Cogitabis.

xlj. Filii clericorum non succedunt parentibus duplici ratione prima quia clerici ecclesiam: monachi monasterium habent. heredem. c. in presentia de probationibus cum similibus. Secunda quia sunt intestabiles: et omnia que habet videntur acquisita in intuitu ecclesie: et deficientibus legitimis: ecclesiam habent heredem: ut dictum est. c. j. de peculio clericorum. c. j. de testamentis: ubi dixi in meis recollectis.

xljij. An filius clerici succedit matri scripti alias late in quodam meo consilio ubi videri poterit.

xlviij. De accessu ad monialem vide. c. bi qui et c. virginibus. xxvij. q. j.

clv. Unum prouocat ad cohibendum. xxxv. distinctione. c. violentum. glo. in c. carnem de consecratione distinctione v. Cognoscens monialem carnaliter si est clericus: deponitur et de truditur in monasterium. c. si qua. c. Si quis episcopus. xxvij. q. j. si laicus de capitatur et bona monasterio applicantur. c. si quis rapuerit eadem causa et. q. lege si quis non dicam rapere. C. de epi. et cle.

Que peccata committat habens accessum ad monialem: vide glo. in c. de virginibus eadem causa et. q. vide abbat. in c. clericos de coha. clerico. et mulierum. vide. l. ij. titulo de los que yazen con mugeres de orden. septima partita et in lege. ij. eodem titulo foro legum ubi vide.

Hec lex ad quam se refert lex nostra in fine de filiis clericorum. et. habetur in libro ordinationum titulo de las herencias. l. finali cum qua concordat. l. xxiij. de los perlados. eodem libro ordina. j. et coniugitur. l. ij. titulo de los que yazen con sus parientes o con mugeres de orden foro legum.

Pone quod mater habuit filium ex legitimo matrimonio et alterum ex damnato cohibitu propter quod veniebat ei imponenda pena mortis: an poterit mater tali spurio relinquere quintam partem bonorum suorum: ista questio non deciditur per hanc legem que in prima parte loquitur statibus legitimis de filio naturali tantum vel spurio simpliciter: quo casu mater potest relinquere quintam naturali vel spurio. Secunda pars legis loquitur de nato ex damnato cohibitu non statibus legitimis: quo casu potest tali filio quintam relinquere. cum tunc non statibus legitimis vel naturalibus: non est qui eum impediat. etiam si stet ascendentes. et videtur quod nec tunc relinquere potest in casu quo agit mater tali filio quintam in testamento quam tunc omnino relinquere potest quando soli ascendentes subsistunt. Statibus autem filiis legitimis: ad nichilum admittitur: ut hic dicitur in secunda parte. si tamen legitimi subsistant excludit omnino iste filius: ergo nec quintam habere potest ex testamento vel ab intestato. nisi dixeris quod quintam habet ex dispositione materna: non ut filius: sed quasi extraneus. Preterea ista lex est correctoria et sequetur non extendenda. rra odia de regulis. l. i. vi. nam tunc in materia exorbitanti fieri debet restrictio ad verba et mentem ex verbis

sumpta specificè vt notatèr dicit job. immo. in cle. j. de rescriptis post Antonium et ita dicit debere intelligi. glo. in. c. j. de tempo. ordi. li. vj. maxime quia in casu propofite questionis non videtur eadem ratio: et per consequens videtur remanere sub dispositione authentice ex complexu.

l. **P**reterea videtur hec decidi in lege sequenti in principio. dum dicit / q̄ en caso que el padre / o la madre sean obligados a dar alimentos a alguno de sus hijos illegitimos. Sentit ergo q̄ non semper tenetur mater alimentare filium: vt notatur in dicto. c. cum haberet de eo qui duxit in matrimonium. et videtur de mēte bald. in dicta authentica ex complexu cuius vult q̄ dictū. c. cum haberet: habet locum in spuris simpliciter. Secus in nephariis incestuosis. dicuntur autem nepharii proprie: nati ex coitu inter ascendentes et descendentes. Incestuosi vero nati ex coitu inter collaterales consanguineos vel affines. l. quim ēt. l. si. C. de nuptiis insti. eo. s. ergo. glo. in rubrica. C. de incestis nuptiis: vnde intelligendo propofitam questionem q̄ filij nati ex damnato coitu: sunt nati ex nephariis seu incestis nuptiis. vnde quantum ad hoc: nil videtur hodie innouatū. itaq; nil potest eis relinquere a patre: vel matre etiam alimentorum ratione: sicut antea de iure imperatorum vt dicta authentica ex complexu: nec de iure canonico alimenta eis debentur: etiam si alij filij legitimi non subsistant.

h. **S**ed si tales filij non sunt nepharii aut incestuosi: sed tantum adulterini tantum: quibus alimenta debentur: vt dicto. c. cum haberet qui expresse loquitur de filiis adulterinis: an hoc procedat si supersunt alij legitimi: in d. c. cum haberet: nichil dicitur: nec in lege ista. immo potius videtur eis alimenta denegare: cum sint nati ex

adulterio propter quod mulieri adtere imponitur pena mortis. cogita.

l. **I**n casu tamen q̄ talibus filiis: vel alijs illegitimis debeantur alimenta ex equitate canonica: per dictū. c. cum haberet: alimentorum pre textu sola quinta bonorum potest sibi relinquere vel in vita concedi per patrem vel matrem per legem istam que solum disponit quando supersunt ascēdentes: non autem quando filij legitimi: vt supra dictum est. Unde satis est eam extendere ad casum existētie legitimorum. non tamen debet excedere quintā: vt dictū est in pcedētib⁹ et tenet bald. in. l. eam quam. C. de fideicommissis. col.

l. **A**n autem possit statuto permitti q̄ filij spurij succedant in bonis parentum. bart. dicit q̄ non in. l. scijs augerius. ff. ad legem falcidiam.

l. **I**tem an spurius habeat querelam contra testamentum matris si fuit ab ea preteritus vel exheredatus vide textum et glo. in. l. si suspecta. ff. de inoffi. testa.

l. **D**e filiis illegitimis et eorum: speciebus: vide glo. et doctores in. c. nisi cum pridem de renunciatione in parte manzeres. Et qualiter admittuntur ad successionem vide Petrum de ferrara in sua pratica in libello de successione ab intestato et Nicholaū de vbaldis in tractatu de successione ab intestato.

l. **E**t de la tal parte pueda disponer despues que la ouiere en su vida. rē. Nota bene istam legem que permittit filio illegitimo disponere ad libitum de quinta bonorum parte sibi pro alimentis relicta a patre vel matre etiam post mortem suam. quod videtur mirabile. nam cum parentes filiis teneantur alimenta prestare: vt lege si quis a liberis. ff. de liberis agnoscendis: etiam spuris: vt dicto. cap. cum haberet. Et loco alimentorum succedit quinta predicta.

liij.

liij.

liij.

lv.

lvj.

illud autem quod pro alimentis relinquitur: non debet quintam excedere ne fiat fraus: vt supra dictum est: ad hoc lex sequēs que expresse hoc vetat: et similiter non debet durare nisi per vitam eius qui est alimentandus: et non transmittitur ad filios: vel heredes: vt per bald. in allegata. l. eam quam. C. de fideicommissis. col. x. per. l. cum hi. s. si vni. ff. de transacti. vbi vide bald. Ad idē. l. defū. s. si. ff. de usufructu. vide bald. in. l. si. ff. de his quibus vt indignis et consilio. cccclvj. baptista in repetitione. l. si qua illustris. col. antepenul. C. ad officianuz vbi expresse hoc tenet. ego alias scripsi in. c. per vestras de donationibus inter virum et uxorem. collu. cccclix. in mea repetitione. Hodie tamē per hanc legē deciditur contrariū immo

q̄ de ista quinta pro alimentis relicta: potest filius disponere ad libitum in vita et morte. ratio est quia leges iste faciunt filium illegitimum capacem huius quinte partis etiam stantibus alijs filiis legitimis: non solum quantum ad usufructum pro alimentis: sed etiam quo ad proprietatem ipsius quinte: quia propter efficitur transmissibilis ad heredes vel posteros.

l. **A**n autem filius spurius est capax ab alio q̄ a patre vide bart. et alios in. l. j. ff. de iure fisci et in. l. quod conditionis. ff. de dona. et in. l. si is qui. ff. de vulgari et pu.

l. **P**arentes spuriorū succedunt eis sicut ipsi parentibus. bart. in. l. si. col. ij. ff. de his quibus vt indignis. s. quid econtra. vide textum et bald. in C. de naturalibus liberis.

lvij.

lvij.

Lex. r.

Andamos que en caso que el padre / o la madre seā obligados a dar alimentos a alguno de sus hijos y legitimis en su vida / o al tiempo de su muerte: que por virtud de la tal obligacion no le pueda mādār mas de la quinta parte de sus bienes de la que podía disponer por su anima. Y por causa de los dichos alimentos no sea mas capaz el tal hijo y legitimo. De la qual parte despues que la ouiere el tal fijo pueda en su vida / o en su muerte hazer lo que quisiere / o por bien tuuere. Pero si el tal hijo fuere natural / y el padre no tuuere hijos / o descendientes legitimis mandamos que el padre le pueda mandar justamente de sus bienes todo lo que quisiere aun q̄ tenga ascendientes legitimis.

Pater et mater tenentur alere filios: vt lege si quis a liberis. ff. de liberis agnoscendis: etiam illegitimos. c. cum haberet de eo qui duxit in matri. quā polluit per adulteriū: concordat quarta partita titulo. xix. lex quinta et supra lex proxima: vbi dixi. Reprobatur authentica ex complexu. C. de incestis nuptiis. Quamuis ergo parentes in suo testamento ea dare prohibuerint: nihilominus: dabuntur natura cogente baldus in lege id quod pauperibus finali col. versiculo vltimo queritur. C. de epi. et cle. de quo per specu. de

l. **P**ater et mater tenentur alere filios: vt lege si quis a liberis. ff. de liberis agnoscendis: etiam illegitimos. c. cum haberet de eo qui duxit in matri. quā polluit per adulteriū: concordat quarta partita titulo. xix. lex quinta et supra lex proxima: vbi dixi. Reprobatur authentica ex complexu. C. de incestis nuptiis.

l. **Q**uamuis ergo parentes in suo testamento ea dare prohibuerint: nihilominus: dabuntur natura cogente baldus in lege id quod pauperibus finali col. versiculo vltimo queritur. C. de epi. et cle. de quo per specu. de

lvj.

- successio. ab intesta. *¶* Si. nunc dicam. probatur in authenti. licet et ibi bald. C. de natu. li. zin. d. c. cum haberet: et d. l. v. in principio. ibi cum dicit son te nudos de los criar. Unde hec obligatio est naturalis: que parentum morte non expirat: vt. l. ij. col. xix. iij. pti.
- iiij. *¶* Ex quo sequitur qd pater tenetur dotare filiam naturalem: quia dos succedit loco alimentorum: vt per bald. in. l. eam quam col. vij. *¶* Si. pone dicit decretum. C. de fideicommissis et in. l. j. col. iij. *¶* Si. iuxta hoc quero. C. de sacrosan. eccle. in lectura et in repetitione col. xiiij. *¶* Super questione. abbas post alios in. d. c. cum haberet. ego dixi plene in repetitione. c. per vestras de dona. inter virum et uxorem. Non est ergo mirum: si eo modo quo tenetur filiam naturalem alere: teneatur similiter dotare secundum bald. in. d. l. id quod pauperibus: quamuis contrarium teneat in authentica res que *¶* Si. quero nunquid in fine. C. communia delegatis de quo plene scripsi in dicto. c. per vestras.
- iiij. *¶* Si autem pater et mater hec alimentum prestare nequeunt: auus et auia et alij ascendentes omnes ad hoc tenentur nepotibus naturalibus vel spuris: vt. d. l. v. arbitrio boni viri. glo. in authentico de triente et semisse. *¶* Si. consideremus colla. iij. et ibi angelus *¶* Si. nota ex ista glo. que loquitur in filio naturali. bald. in. d. authentica res que. col. ij. *¶* Si. qro an teneor et in. d. authentica licet patri: vbi dicitur qd sicut filius naturalis debet ali parentibus. ita debet alere parentes quod est nota. secundum bart. et bald. ibi dicitur hec habemus leges regni. iij. partita ti. xix. l. iij. v. vj.
- v. *¶* Aliqui sunt casus in quibus pater non tenetur alere filium naturalem adulterum incestuosum vel spurium: vt puta quando matrem dedecet alimentare filium: quia forte est magna princeps/aut monialis professsa. vel est in firma/aut aliter

impedita. his enim casibus lactabitur expensis patris. arg. ff. de liberis agnoscendis. l. si quis a liberis.

vi. *¶* Item pater tenetur pro dimidia alere spurios secundum abb. i. d. c. cum haberet per illum textum de eo qui duxit in ma. sed mater tenetur alere filium spurium intra triennium postea elapso triennio: tenetur alere pro dimidia: vt per glo. in. d. c. cum haberet. et ibi doctores.

vij. *¶* Item si filius accusauit parentes criminaliter: vt. d. c. cum haberet et ibi gl. et iij. pti. ti. xix. l. iij. et vj. et ibi gl. ponit sex casus. Adde bald. i. authen. nisi rogati. C. ad trebe. vbi dicit qd pater spiritualis tenetur alere filium spirituale si indiget.

viii. *¶* Omnes cause sufficientes ad exheredandum filium: sufficiunt ad priuandum eum alimentis. l. si patrem. C. de alendis liberis de quibus habetur in authen. vt cum de apella. cogno. *¶* Si. causas colla. viij. glo. in. c. quinta uallis de iur. iur. et ibi doctores.

ix. *¶* Item si filius non habet alia bona preter ea que per legem sibi fuerunt acquisita per delictum patris. nam de his non tenetur filius alere patrem: nec econtra. ita notat iaco. bu. bald. et angelus in authen. bona dantorum. C. de bonis dantorum. Cuius memini supra. l. iij. col. iij.

x. *¶* Nota hac legem qd potest pater vel mater relinquere filio etiam spurio vel illegitimo quintam partem bonorum suorum de qua potest ad libitum disponere: concordat lex supra proxima vbi plene dixi.

xj. *¶* Si pater relinquit filio spurio/vel alias illegitimo per quintam unam rem: que plus valet: in eo quod excedit quintam non valet bart. in. l. fi. C. de his quibus vt indignis. bald. in. l. ea quam. vij. col. *¶* Si. pone dicit decretum. Ad hoc. l. lucius. ff. de exercitoria. Causa enim certis finibus circumscribitur. effectum producit limitatum. l. si is qui a iure. ff. de acq. posse. l. in agris. ff. de acq. reo rex domino. nec transit ad heredes spurij nec ratione proprietatis in quoniam non valet legatum: nec ratione alimentorum: quia cum vita finitur. l. cum hi. *¶* Si. si vni. ff. de transact. l. dominus. *¶* Si. ff. de

usufructu. et si aliter fieret: daretur modus fraudandi legitimos contra dispositionem istius legis: qua dicitur qd parentes non possunt ultra quam partem bonorum relinquere suis spuris.

xij. *¶* Pondera tamen hanc legem et precedentem in quantum dicit qd filius spurius vel illegitimus cui relicta est quinta pars bonorum: potest de illa ad libitum disponere in vita vel morte. vide que scripsi in repetitio. d. c. per vestras. *¶* Si. xxiiij. ad finem.

¶ An rex potest donare filiis spuris ultra quintam bonorum suorum: vide bald. in. c. de consti. col. refert ibi andreas sicut penul. col. *¶* Si. subdit etiam baldus. qui videntur concludere qd non. ad hoc. l. fi. C. de natu. li. *¶* Si. si paternum vitium refrenandum estimauerunt. que ratio regem vel principem sicut alios inferiores artat: vt l. princeps. ff. de legibus et l. digna vox. C. eod. thomas. ij. q. xvi. arg. ultimo. qui pulcre loquitur de intellectu illarum legum. posse regi congrue dici. parere legem quam ipse tulerit. c. cum omnes de consti. non ergo poterit rex magnas facere donationes filiis suis spuris: nec amplas dotes filiabus spuris vel illegitimis concedere. nisi forsam talem genuisset filiam ex virgine oppressa: per ea que dicit bald. in. d. l. eam quam col. vij. *¶* Si. et scias qd in istis. C. de fideicom. retulit andreas sicut in. d. c. j. de consti.

xiiij. *¶* Quamuis filius natus ex damnato coitu vel naturalis tantum vel spurius simpliciter: non sit capax nisi quo ad quintam partem bonorum patris vel matris: vt in precedenti lege dicitur: ab extraneo tamen capax est ad recipiendum in quacumque quantitate quocumque relictum titulo. glo. nota. in authen. quibus modis natu. effi. sui. *¶* Si. tenet abbas in. c. cum haberet in fine de eo qui duxit in ma. quam polluit per adul.

xliij. *¶* Si dictat statutum qd statim masculis femina non succedat posset tamen do

tari arbitrio boni viri: tunc dos non debet esse minor legitima: vt notat pcludit iasso i. l. voluntatis. C. de fideicom.

¶ Sicut filius adulterinus non potest esse heres patris vel matris: ita neque eius nepos: vt videtur de mente Cini et bald. in. l. maximu viciu. C. de liberis preteritis refert et sequitur motu suo foro legu. li. iij. ti. de las madas. l. x. vide bart. in l. gal. *¶* Si. quid si is. ff. de liberis et postu. melius per sali. in. l. fi. C. de natu. li. vbi distinguit: vt ibi per eum vide angelum de aretio i. *¶* Si. nouissime insti. ad orficianum. col. iij. et mathaselanum in suo tractatu de successione ab intestato. bald. in. l. si quis incesti. C. de incestis nuptiis.

¶ An nepos naturalis vel spurius excludat substitutum datum ab auo. vt de bald. in. l. generaliter. C. de conditio. insti. vbi concludit qd non.

¶ Pueda mada. hoc ideo dicit quia ab intestato filius naturalis tantum: potest succedere patri in duabus viciis: hoc est in septa parte totius hereditatis: non solum de iure civili: sed canonico: vt per. glo. in. c. nisi cum pridem de renu. hosti. et abbas in. c. tanta qui filij sunt legitimi. licet goffredus contra vt ibi per eum.

¶ Intellige concurrentibus his. primo qd pater sit certus et cum tractet vt filium nam si mater erat publica meretrix et pater penitus incertus: in nihil poterit ei succedere filius. vt. *¶* Si. vulgo insti. de legitima agnatorum successione. Secundo qd mulier cohabitauerit cum amasio in eadem domo ad instar uxoris alias secus authen. quibus modis naturales effi. sui. *¶* Si. si quis autem defunctus colla. vij. glo. in. l. ij. ff. de concubinis et ibi dinus bar. et alij angelus in. d. *¶* Si. nouissime. insti. ad orficianum. Sed certe hoc non est necessarium: vt vult bald. in authen. licet. C. de natu. li. hoc decedit lex sequens. Item requiritur qd non sint liberi legitimi et naturales. Item legitima vxor: vt dicto. *¶* Si. si quis

autem defunctus et dicta authentica licet. et sexta partita. ti. xvij. l. vide angelum in dicto. §. nouissime ubi plenius de his.

xxviii. **¶** Quid si filius illegitimus est natus ex libero et ancilla vel ex seruo et libera vide plenissime in preallegatis locis: presertim per angelum in dicto. §. nouissime.

xix. **¶** Qualiter et quando parentes succedant filiis naturalibus vel spuris: vide de plene angelum in. d. §. nouissime insti. ad officium bart. in. l. si. ff. de his quibus ut indignis. col. ij. et leges regni sexta partita. ti. xvij. l.

xx. **¶** Quis succedit spurio si matrem vel lineam maternam non habet bald. in. l. si qua illustris dicit quod vxor. si non habet vxorem: tutor. ff. de regulis juris. l. quo tutela. ubi suppositis apud hospitale: succedit hospitale: et ultimo loco fiscus.

xxi. **¶** Qualiter et quando transuersales naturales sibi inuicem succedant: vide eundem angelum in. §. vulgo que sitos insti. de agna. successione.

xxii. **¶** Bona parentum omnia debentur filiis legitimis etiam de iure diuino: ut dictum est supra. l. proxima. notat in. l. scripto. ff. unde cognata. bald. in. ti. de pace tenenda et eius viola. ii. col. v. item bona parentum. licet contrarium teneat in. l. si legatarij. §. si. de leg. ii. et glo. in. l. lex cornelia. v. nulla. ff. de vulga. et pu. et sine causa non possunt a legitimis auferri ut sexta partita titulo. vii. l. iij. cum similibus.

xxiii. **¶** Nota hanc legem in eo quod vult quod filius spurius vel alias illegitimus potest libere disponere de quinta bonorum sibi a parente donata vel relicta post tradicionem. Ante tradicionem vero non posset hoc facere: cum pater posset illam usque ad mortem reuocare etiam si filio legitimo esset facta ut. l. xvij. infra. eod. non solum expresse: sed etiam tacite per conualescentiam donatoris: non secuta tradi-

cione: ut. d. l. xvij. et per bart. in. l. i. iij. q. principali. C. de sacrosan. eccle. per. l. non omnes. ff. si certum pe. si tamen traditio interueniat: potest filius illegitimus de ea libere disponere: quia perfecta est donatio: ut hic: que reuocari non potest: ut. d. l. xvij. et. l. perfecta donatio. C. de donat. et foro legum ti. de donationes. l. ij. Maxime post mortem donatoris dicitur perfici donatio et confirmari et recta via transferatur dominium in donatarium. l. ij. ff. de publica. tenet bald. in. l. ij. C. si quis alteri vel sibi. notatur in. l. j. C. de dona. causa mortis.

xxiiii. **¶** Loque quisiere. Ante huius legis edicionem poterat pater relinquere filiis naturalibus si parentes superessent: reliquum quod super est: relicta parentibus legitima ut. d. authen. licet. hodie per istam legem exclusis parentibus omnia bona filiis relinquere.

xxv. **¶** Stantibus legitimis et naturalibus tantum olim poterat pater relinquere filio naturali vnam vnciam authent. quibus modis naturales effi. sui. §. discretis et. l. si. C. de naturalibus liberis. et ibi salicetus et in dicta authentica licet. An autem hodie potest relinquere quintam sicut potest mater: ut habetur in. l. precedenti: quam relinquere poterat pro anima. videtur quod non quia lex hoc non dicit et erubescimur dum sine lege loquimur. l. illaz. C. de colla. maxime cum hic agatur de legum correctione.

xxvi. **¶** Aduerte tamen quod licet filius naturalis prohibeatur succedere patri stantibus legitimis: nisi in vna vncia: ut paulo ante dicebamur pater tamen potest eum pupillariter substituere filio legitimo et non prohibetur et succedere patri iudicio: et habebit ex bonis paternis statutam portionem: et succedet fratri in solidum ex bonis propriis. l. si is qui. ff. de vulga. et pu. Idem est in spurio secundum bar. qui allegat glo. in. §. si. quibus mo. natu. effi. sui. sed glo.

hoc non dicit aperte. Idem tenet bald. in. l. eam quam. C. de fideicom. col. xi. ubi videas additionem et angelum in. d. §. si. Unde cum filio naturali stantibus legitimis possit pater relinquere vnam vnciam: et spurio alimenta: ut. d. c. cum haberet. Si pater habens legitimum et naturalem: et spurium: cui relinquit alimenta. et in super eum substituit filio legitimo pupillari: legitimo per defuncto: spurius habebit ex bonis paternis vnciam vel alimenta et forte reliqua omnia bona fratris etiam aliunde quisiata. Cogitabis super hoc an virtute substitutionis pupillaris habebit filius spurius bona patris que reliquit filio legitimo.

xxvii. **¶** An autem filius spurius potest capere ex tacita vulgari comprehensa: in pupillari expressa. vide bald. in. l. eam quam. C. de fideicommissis col. xi. ubi concludit quod non: sicut nec ex expressa vulgari.

xxviii. **¶** Filius naturalis vel spurius non potest capere ultra modum college taratum causa conditionis implende secundum bart. et bald. in dictis locis quia isto modo succeditur defuncto.

xxix. **¶** Cui defertur id quod filius naturalis vel spurius capere non potest: tangit bart. in. d. l. si is. ff. de vulgari et pupillari. Intellige de his que pater sibi reliquit ultra id quod de iure potest. vide bald. in. d. l. si is qui dicit quod venientibus ab intestato non autem fisco prout dicebat glo. in. l. ius nostrum. ff. de regu. juris. videas alios doctores in. d. l. si is qui communiter tenent hanc oppi.

xxx. **¶** Si pater filio naturali et extraneo aliquid ultra quintam reliquit: stante filio legitimo. illud quod aufertur a naturali cui applicabitur an extraneo: an legitimo: dic quod coniuncto per ius accrescendi: non legitimo bald. in. l. eam quam. C. de fideicommissis col.

xxxi. **¶** An institutus a patre spurio. potest spurium instituere: dic quod sic nisi te-

stator expresse grauasset institutum derestituendo spurio. vel institutus patiat post mortem testatoris spurium possidere bona patris: ut per bart. bald. job. de imola et paulum in. d. l. si is qui. ff. de vulgari ubi per alios. **¶** frater indistincte potest instituere fratrem spurium ut concludit bald. consilio. v. primo volumine.

xxxii. **¶** An pater habens filium legitimum et alium bastardum potest ambos simul heredes instituere: bastardum in quinta: legitimum in residuo. bald. disputat in. l. si qua illustris. C. ad officia. concludens quod institutio bastardi non valet videas per te.

xxxiii. **¶** Si pater habens filium legitimum dotauit filiam naturalem ultra quintam bonorum suorum: non poterit legitimus constante matrimonio dotem tamquam inofficiosam in eo quod excedit repetere: quia dos est titulus onerosus. ita concludit bart. in. l. finali. §. si asocero. ff. de his que in fraudem credi. ubi per alios doctores communiter sequentes bart. vide ibi bonam additionem. Idem vult bald. in authent. ex complexu. C. de incestis nup. qui omnes loquuntur in simili questione de filia sacerdotis dotata. que secundum aliquos est adulterina tantum ut vul. Cinus in. l. ij. C. de episcopali audien. quem refert et sequitur bald. in. l. si quis incesti. C. de incestis nup. quo casu res est clara. Alij vero dicunt filiam clerici esse adulterinam et incestuosam ut nota. in dicta. l. ij. incestuosas autem non debentur alimenta: ut vult bald. in dicta authentica ex complexu et dictum est in precedentibus. et tunc dubia est decisio predicta in filia clerici ego alias repetendo. c. per vestras de donationibus inter virum et vxorem hanc dubitationem differui. folio. vide que ibi scripsi.

xxxiv. **¶** An rex vel princeps potest maritare duas filias spurias: vide bald.

in. c. j. de consti. 7 glo. in. s. penulti. in
authen. quibus modis natur. effici.
sui 7 in additionibus ad bart. in. d. l.
fi. ff. de his quibus vt indignis.

xxxvi. ¶ An pater naturalis teneatur dota
re filiam naturalē vide bald. in. l. fi. C.
de dotis promissione. ego latius pro
sequor in. d. c. per vestras de donatio
nibus inter virum 7 vxorem in mea
repeticione folio.

xxxvij. ¶ Quamq̃ filius naturalis ad patris
successionem admittatur secundum:
vel preter eius voluntatem: vt sepe
dictum est: contra eius tamen volun
tatem admitti non potest glo. l. j. s. j.
ff. de contra tabulas vide job. de imo
la in. l. ex facto. ff. de vulgari 7 pup. in
principio.

xxxviii. ¶ Stante filia legitima: an filius na
turalis possit vniuersaliter institui
sub cōditione si legitimetur: vide an
gelum consilio. cxxxvij. Incipit pro
decisione.

xxxix. ¶ An filia renuncians supplemento
legitime cum iuramento possit age
re ad supplementum legitime. Ange
lus in dicto consilio. cxxxvij. vide ad
saturitatem in. c. quamuis pactum
de pactis libro. vi. presertim per geor
gium natanū in sua repeticione: qui
multa cumulat.

xl. ¶ An donatio facta filio naturali va
leat statim vel confirmetur morte do
nantis sicut facta filio in potestate:
vt. l. donaciones. C. de dona. Inter vi
rum 7 vxorem dicas q̃ statim valet 7
si fiat omnium bonorum eo casu quo
fieri potest vt. l. omnes. s. lucius 7 ibi
bart. ff. que in fraudem credi. ludoui
cus consilio. xliij. Incipiēti ad primū
quesitum in secūdo dubio. jasson in.
l. frater a fratre. ff. de condi. indebiti.
in repeticione vltima col. in fine.

xli. ¶ Res donata vel legata: non trans
mittitur in heredem donatarij vel le
gatarij: si donatarius vel legatarius
moriatur ante q̃ donator vel testator
vel ante q̃ impleatur conditio: vt per

bart. in. l. si vir. s. vxor. ff. de donat. et
ibi per. bald. 7 alios recentiores: per
bald. in. l. ij. C. de iure doti. intellige
quando res donata vel legata: nō erat
tradita alias secus vt. d. l. xvij. ad idē.
l. precia rerum. ff. ad legem fal. bald.
in. l. quoniam in principio. C. de iure
delibe. quia quod nondum est: trans
mitti non potest.

¶ An autem illud ius quod donata
rius habebat ad rem donatum vel le
gatam: potuit spurius transmitti
in suos: vide bald. in. l. si aui. C. de iu
re delibe. 7 glo. in. l. his cuius. ff. de
actio. 7 obli. bald. in. l. j. in principio.
C. de his qui ante apertas tabulas.

¶ Quamq̃ legatum vel donatum ali
mentorū causa: morte legatarij vel
donatarij finiatur. l. cum hi. s. mod⁹.
ff. de transactio. bald. in authen. cui
relictum. C. de indicta viduitate tol
len. 7 in. l. eam quam. col. vij. C. de fi
deicomissis. v. pone dicit decretum.
quinta tamē spurio vel illegitimo re
licta: secuta tradicionē: trāsit ad suos
heredes. 7 pōt fili⁹ de ea libere dispo
nere: vt hic dicit 7 in. l. pcedēti. tenet
bart. in. l. iij. s. si. d. alimē. 7 ciba. leg.
7 i. d. l. cū hi. s. si vni 7 ibi angel⁹ 7 alij.
ff. de transact. bald. in. l. j. C. de fructi
bus 7 litis expensis. 7 foro legum. ti.
delas herencias. l. j. dixi in. d. c. api. p
vestras. s. xxiii. in mea repeticione.

¶ An autem legatum pro alimentis
dicatur pium. videas bald. in authē.
similiter. C. ad legem falcidiam 7 ibi
ludouicum in repeticione. Angelum
in authen. vt cum de appella. cogno.
s. si quis colla. viij. qui tenent q̃ sic.

¶ filio naturali potest pater in deffe
ctum legitimorū relinquere omnia
bona sua: vt. l. fi. C. d. natu. li. 7 hic: nō
tamen alijs illegitimis: vt hic a cōtra
rio sensu. et foro legum titulo delas
herencias. l. j. in principio. Casus enī
excepti firmant regulā in cōtrariū. l.
quesitum. s. deniq̃ 7 ibi bar. ff. de fun
do instructo. l. nam quod liquide. ff.

xliij.

xliij.

xliij.

xlv.

de penu leg. naturales enim faborabi
liores sunt q̃ alijs illegitimi. c. j. xxxv.
q. viij. titu. delas herencias. l. ix. 7. r. vj.
parti. vide bald. in. d. l. eam quā col.
v. vñ. item excipiuntur. C. de fideico.
Ista ergo lex que loquitur de filijs na
turalibus: nō habebit locum in alijs
spurijs incestuosus vel alias illegiti
mis. quia limitata causa: limitatum
parit effectum. l. in agris. ff. de acqui.
rerum do. l. 7 ita. s. ex hoc edicto. ff.
naute caupo. stabularij.

xlvj. ¶ Sed quamuis pater filio naturali
in defectum legitimorum potest om
nia bona sua relinquere: vt hic: non
tamen cogitur. concordat ista lex cū.
l. jubemus. C. de natu. li. vide legem
regni. vj. parti. ti. delas herencias. l.
viij. 7 ita filius naturalis non stanti
bus legitimis succedit matri ex testa
mento vel ab intestato. patri vero ex
testamēto solum: vt hic 7. l. supra pro
xima. vide glo. in. l. j. s. j. ff. de contra
tabulas. fm job. de imola. l. ex facto
in principio. viij. col. ff. d. vulga. 7 pu.

xlvij. ¶ Ex istis infertur q̃ si legitimatus
instituitur a patre habente filios na
turales: si legitimus renunciat here
ditati paterne: hereditas transmitti
tur ad legitimos ascendentes: nō ad
fratres naturales: quia hi vt dixi suc
cedūt ex testamēto non ab intestato. 7
hereditas nō addita: trāsmittitur ad
eum qui adire potest vel repudiare:
non ad alium. bart. in. l. si quis filius.
s. j. ff. de acqui. heredi. bald. in. l. j. C.
de his qui ante apertas tabulas facit.
l. fi. s. cum autē 7 ibi bar. C. de cadu.
tollen. 7. l. j. C. de secūdis nupcijs. Ad
idem bart. in. l. si aui. C. de iure deli.
vbi hereditas non transmittitur ad
incapacem quia est extraneus. natu
ralis autem est extraneus patri suo
ab intestato: vt hic colligitur. Ergo
succedunt ascendentes iure transmis
sionis: excluso naturali testatoris bec
procedunt in hereditate paterna: nō
in materna. nam si filij legitimi repu

diant hereditatem sibi delatam ama
tre ex testamēto vel ab intestato: suc
cedunt filij naturales: cum sint de pri
mo capite liberorum quo ad matrem:
non autem ascendentes legitimi. qui
sunt de secundo capite liberorum: vt
dictum est supra lege proxima.

xlvij. ¶ In emphitheosi quam suscepit pa
ter pro se 7 filijs: succedunt naturales
in defectum legitimorum. glo. 7 di
nus in. l. lucius. s. dāme deleg. ij. spe.
de locato. vñ. l. xvij. 7 sequēti. job. an.
7 alij in. c. in presentia de proba. bart.
in. d. l. ex facto. s. si quis rogat⁹. ff. ad
trebelli. bald. in. l. generaliter. s. cum
autem. C. de insti. 7 substi. sub condi.
factis. quia cum pater legitimos nō
habet filios: videtur d̃ his sensisse ab
bas in. d. c. in presencia. nec fraudan
tur in hoc legitimi cum non sint: nec
ascendentibus: qui non veniunt filio
rum appellatione. presertim cum pa
ter nichil videatur donare de suo fi
lijs naturalibus propterea q̃ filij vi
dentur capere non a patre: sed a pri
mo domino secundum bart. et bald.
in. l. liberti. iij. col. in fine. C. de ope
ris lib. andreas siculus in rubrica de
feudis. col. v. ¶ Hinc est q̃ filius po
test repudiare hereditatem paternā
7 capere emphitheosim. c. j. an ingra
tus vel filius defuncti. lib. feudoz.

xlix. ¶ filij naturales excludunt ascenden
tes: vt hic 7. l. supra proxima. vnde cor
rigitur authen. licet patri. C. de natu
rali. liberis 7 sexta partita. titu. delas
herencias. l. viij. ¶ Item limitatur
lex. vj. supra eodē itaq̃ hodie natura
les possunt institui ascendētibz ex
clusis. Ab intestato succedunt ascēde
tes exclusis naturalibus: vt dispone
bant iura antiqua. Si tamen nō sunt
ascendentes vel descendentes: succe
dunt naturales ab intestato. In dua
b⁹ vncijs per. d. authē. licet patri 7. d.
l. viij. gl. i. c. nisi cū pridē d̃ renūcia. 7 i
c. tāta q̃ filij sunt legi. abbas in. c. cuj
haberet d̃ eo q̃ duxit in matrimoniū.

l.

¶ Dela qual pueda disponer lo que quisiere. Ex ista lege colligitur vnus satis notabile quod ante eius edictionem michi fuit satis dubitabile. et forsam ego in terminis istis primus orsus fui hanc dubitationem cum repeterem. c. per vestras de dona. Inter virum et vxorem. col. cccij. alias folio. in nouiter impressis. et illud quod ego antea ibi scripsi dedit causam edictioni huius legis. vult enim ista lex satis notabiliter quod filius naturalis vel spurius sit capax quinte partis bonorum patris. et consequenter poterit pater inuictis filiis legitimis: relinquere vel donare filio naturali vel spurio quintam partem bonorum suorum non solum quo ad usufructum: verum etiam quo ad proprietatem. quamuis istud relictum videatur fieri quoad alimenta: vel pro alimentis que durant solum in vita alimentanda et non transmittuntur ad filios vel heredes vt in precedenti legediximus. Limitantur ergo per istam legem alimenta que olim iudicis arbitrio limitabantur secundum qualitatem et dignitatem alimentantis et alimentandi: et secundum quantitatem patrimonij. patris debentis prestare alimenta: vt. l. cum alimenta. ff. de alimentis et cibariis legatis. l. sed et si quis. ff. de usufructu: tradit bald. in suo tractatu alimentorum. Unde sicut augmentatis fructibus: debent augeri alimenta: et contrario: vbi fructus et accessiones eius qui debet prestare alimenta minuuntur similiter alimenta diminuentur: quia non cogitur vendere proprietatem ad prestandum alimenta arg. l. marito. ff. ad legem fal. et l. liberto. ff. de annuis legat. tenet paulus de castro in. l. imperator. ff. ad trebelian. bart. in. d. l. cum alimenta. Unde est quod si pater haberet res magni precij vel quouis alius qui tenetur alimenta prestare: vt si habebat turrin magni valoris: sed parum

fructuantem: tenebitur prestare secundum quantitatem fructuum et non secundum proprietatis valorem: vt. l. qui bonis. ff. de bonis cedere po. quod est mirabile secundum paulum ibi post bald. et angelum in. d. l. imperator. et secundum ista poterat euenire casus in quo pater esset diues ex qualitate rerum quas habebat quia erant magni valoris: parum tamen fructuantes: et filius fame periret: si tantum modo esset capax alimentorum que prestanda erant ex redditibus. Ad tollendas ergo huiusmodi ambiguitates: visum fuit nobis quod ista lex fieret in qua duo singularia constituuntur primo quod facit filium spurium capax quinte partis bonorum patris non solum respectu usufructus: sed etiam proprietatis. Secundo taxat alimenta filio vel filiis spurij vel naturalibus prestanda: vt possunt prestari vsque ad quintam partem bonorum patris et non ultra sicut enim pater ante huius legis edictionem poterat libere disponere de quinta parte bonorum suorum dando etiam extraneo. quia non est legitima filiorum: vt disponebat antea lex regni foro legum. lib. iij. tit. .l. multo sume iustius videtur quod hanc quintam possit dare vel relinquere filio naturali vel spurio. ista consideratione ducti omnes regij consiliarij fuimus concordēs in huius legis edictione. Iustissimum arbitantes quod alimenta iam essent taxata filiis naturalibus vel spurij in quinta parte bonorum paternorum nedum respectu usufructus: verum etiam proprietatis: iustum etenim est quod illud quod iudicis arbitrio hactenus relinquebatur: vbi iudex aliquando errore aliquando prece vel precio poterat corrumpi: per legem vel aliam dispositionem sit taxatum: vt in simili concludit paulus de castro con filio. viij. alias. liij. et in addicione quadam ad bart. in. l. si cum dotem. §. si

autem. ff. so. ma. videas plenius ista discussa in dicto. c. per vestras. Et ita concludamus quod non solum filius naturalis tantum erit capax huius quinte partis bonorum paternorum etiam respectu proprietatis: vt possit ad suos

heredes transmittere vel aliter de ea in vita vel morte disponere vt ego plene firmaui in. d. c. per vestras: verum etiam spurius et alius illegitimus filius quem pater vel mater alimentare tenetur per istam legem singulariter.

Lex. xj.

¶ Porque no se pueda dubdar quales son fijos naturales ordenamos et mandamos que entonces se digan ser los fijos naturales quando al tiempo que nascieren o fueren concebidos sus padres podian casar con sus madres justamente sin dispensacion con tanto que el padre lo reconozca por su fijo puesto que no aya tenido la muger o quie lo ouo en su casa ni sea vna sola ca concurriendo en el fijo las calidades suso dichas mandamos que sea fijo natural.

¶ Filius naturalis est qui ex his nascitur qui tempore conceptionis: vel natiuitatis licite poterant matrimonium contrahere. quod

quod mulier non teneat in domo viri tantam concubina: dummodo pater eum recognoscat in filium.

¶ Premitte multiplicem filiorum conditionem. quidam sunt legitimi et naturales: nati ex legitimo matrimonio saltem putatiuo: sufficit enim ad prolis legitimationem iusta ignorantia coniugum vel alterius eorum. c. ex tenore qui filij sunt legi. dicuntur naturales: quia secundum naturam geniti. legitimi: quia parentum coniunctio est a lege approbata et ab intestato succedunt parentibus: ceteris omnibus exclusis. authen. de heredi. que ab intestato deferuntur. et sunt quasi domini bonorum paternorum etiam ipsis viventibus. l. in suis. ff. de suis et legi. bere. insti. de heredum quali. et differentia. §. sui autem. unde filij regum vel comitum etiam in vita parentum appellantur reges vel comites: vt est

textus cum glo. xxxiiij. q. j. c. si. glo. j. nota. in. l. j. C. de digni. libro. xij. per bart. et plateam et alios

¶ Alij sunt legitimi tantum: vt adoptiui et arrogati sic dicti: quia secundum legem dumtaxat sunt filij: quia lex adinuenit illam cognationem: vt in rubro et nigro de cognat. legali. bi succedunt cum alijs naturalibus et legitimis. l. si pater. ff. de adop. l. si. C. eod. et insti. de here. quali. et disse. §. adoptiuum.

¶ Alij sunt naturales tantum: quia naturaliter propalantur a cobitu iure ciuili non reprobato immo approbato vt est concubinus concubine vnice in domo retente vt per aliquos doctores traditur: vt per specu. tit. de successio. ab intestato. Sed bald. in authentica licet. C. de naturalibus liberis solum requirit quod possit esse matrimonium inter concubinarios. idem vult ipse in additionibus ad specu. tit. qui filij sunt legi. hanc opinionem approbat ista lex quicquid dixerint glo. bart. et alij in. l. vna. ff. de concubinis. glo. abbas et alij in. c. nisi cum priore de renunciatione et in. c. tanta qui filij sunt legi. et job. an. in specu. eod. tit. angelus insti. ad officianum. §. vulgo.

¶ Alij sunt nati ex nepharijs vel incestis nuptijs de quibus per glo. et doctores vbi supra et per glo. in rubrica.

C. de incestis nuptiis. Alij sunt spirituales suscepti ex baptismo et confirmatione. hi in nichilo succedunt ut per abb. in. c. tanta qui filij sunt legitimi. Alij sunt manzeres: ut natus ex publica meretrice: ut per glo. in. d. c. nisi cum pridem de renunct. in parte manzeres. Alij sunt spurij: nati ex illa que pluribus comiscetur: ut per glo. in. d. c. nisi cum pridem et in. d. c. tanta per bald. in. l. generaliter. §. cū autem. C. de institu. et substitu. et per petrum de ferrara in sua pratica noua in forma libelli de successione ab intesta. Hodie habem⁹ de his bonā legem regni. vi. partita. ti. xv. l. j. ubi videas montalium qui multa cumulat. Ego alias tetigi in preallegato. c. per vestras de donationibus inter vi rum et uxorem. folio.

vi. ¶ Unum tamen non ommitto quod filiorum appellatio simpliciter prolata: solos legitimos et naturales comprehendit: ut est textus cum glo. in. l. j. ff. soluto matrimonio ubi liberorum id est filiorum appellatione: veniunt legitimi et naturales.

vii. ¶ Lex debet dubia remouere. l. quod labeo. ff. ad carbonianum.

viii. ¶ Questio an filius sit naturalis contra iudice seculari tractari debet bart. et alij in. l. ticia. ff. soluto matrimonio bald. in. l. ij. C. ad carbo. paulus de castro consilio. cxlij. abbas et alij in. c. latoz qui filij sunt legitimi.

ix. ¶ Nota quod ad hoc quod aliquis dicatur filius naturalis: sufficit quod inter partes possit matrimonium contrahi tempore conceptionis vel natiuitatis. de quo per job. fab. et alios in. §. si. col. ij. §. si. sed quid si fuit conceptus in sti. de nuptiis. et per canonistas in. c. tanta qui filij sunt legitimi. et in. c. quod vobis eod. ti. bald. in. l. nuper. C. de natu. li. per illum textum et in. l. benignius. ff. de legibus. ad idem. l. paul⁹. ff. de statu. homi. et in. l. ex libera et ibi bald. in principio. C. de suis et legi. here. et in. l. si

matre. §. si. sed queritur. eod. ti. bart. in. l. gallus in principio. ff. de liberis et postu. et ibi joannes de imola glo. in. c. per venerabilem in parte non naturalibus qui filij sunt legitimi. et in. l. quotiens. §. idem seruo. ff. de re iudicata abbas in. c. afferte de presump. Sed omisso eorum multiloquio: hodie standum est dispositioni huius. l.

¶ Ex qua inferitur vnum quod si uxoratus cognouit uxorem alterius: et ex illo concepit: postea mortuo marito et uxore adulteri nascitur puer dicitur naturalis. Videtur sentire salicetus in. d. l. nuper per illum textum. facit insti. de ingenuis. §. sufficit el. j. Concept⁹ enim nondum natus pro nichilo reputatur. l. si. C. de postu. heredi. insti. Item quando lex utitur verbo potest quod verificatur in principio valido et illud inspicitur. l. cum secunda. ff. de in offi. testa. l. quod seruus et ibi glo. ff. de condi. ob causam. Sed si principium est invalidum: inspicitur tempus validum. l. si ita deleg. ij. bald. cō filio quidam condidit testamentum.

¶ Ex hoc etiam inferitur quod concept⁹ in concubinato: natus in alteri⁹ matrimonio: dicitur naturalis concubinarij. et concubine postea conjugate. quia inuenit principium validum scilicet conceptionis: concubinarij poterant matrimonium contrahere: nec erat contencio inter ipsos concubinos.

¶ Ex istis similiter inferitur quod si alienigena venit hic et accepit concubinam forte pregnatē per quinque menses eam retinuit et peperit. iste autem appellatus et nominatus est filius concubinarij: iste dicitur naturalis hui⁹ concubinarij et concubine. quia natiuitatis tempore poterat esse matrimonium inter istos concubinos: si fuerit heres institut⁹ a patre putatiuo: excludit ascendentes testatoris per istā legem. Intelligo quando sumus in dubio: si tamen sumus certi quod iste non est

filius concubinarij secus erit. per. l. xiiij. infra. eod. nam cum filiatio raro vel nunquā potest certitudinaliter probari: probabitur per coniecturas presumptiue textus cum glo. in. c. michael de filiis presby. bald. in. l. si vicinis sciētiis. C. de nup. et in. l. etiam. C. de appe. sed contra istam presumptionem: admittitur probatio in contrarium: unde veritati standum. C. plus valere quod agitur: quod quod simulate concipitur. c. litteras de presump. opinio enim cedit veritati.

xiiij. ¶ Concubina proprie dicitur cum qua matrimonium esse potest authentico quibus mo. natu. effi. sui. §. si quis autem et. §. palam et ibi glo. in. §. si. indubitatus collati. vij. et in authentico de triente et semisse. §. et hoc dicim⁹ et ibi glo. in. §. preterit coll. iij. quia in hoc solummodo comprobatur.

xv. ¶ Deest ratio potissima quare clericus non potest legare sue concubine: ut per bart. et doctores in. l. miles. §. mulier. ff. de test. mi. et in. l. affectionis. ff. de dona. et in. l. concubine deleg. iij. quia clericus non potest concubinā in matrimonium ducere unde concubina clerici: dicitur proprie fornicaria cum qua habitare non licet. l. si. ff. de concu. c. j. et c. clericos et quasi per totum de cohabi. cleri. et mulie. bald. in. l. si ea conditione. C. de condi. inser. tis. clericus enim est ligatus ecclesie per matrimonium spirituale: ut plenē dico in repetitione rubrice de donationibus. Inter virum et uxorem. col. clxx. §. si. et secundum ista.

¶ Quid autem si clericus in primatō fura beneficiatus habuit concubinā ex qua habuit filium cum qua poterat esse matrimonium tempore conceptionis et natiuitatis: et filius fuit habitus et nominat⁹ illius clerici: an iste dicitur filius naturalis. per istā legem videtur quod sic. Sed contrarium tenet job. and. in regula. de regulis juris libro sexto in mercurialibus

quem plures doctores in diuersis locis referunt et sequuntur.

¶ Ex istis inferitur quod si solutus habuit filium ex coniugata: que comuni opinione reputabatur soluta: et talem esse credebatur concubinarij: non erit naturalis: sed spurius ut hic probatur quoniam nec tempore conceptionis: nec natiuitatis poterat esse matrimonium inter eos. hoc voluit job. and. in. c. tanta qui filij sunt legitimi. super glo. ij. dicens quod filius suscept⁹ in adulterio: non legitimitur etiam si alter ignorauit adulterium. ¶ Isti si forsam interuenisset matrimonium nam tunc ignorantia alterius coniugū facit prole legitimam. c. extenore. c. refferēte qui filij sunt legitimi. c. cū inhibicio de clan. despō. et ibi glo. in. §. si. si ambo parentes. foro legum ti. delas herencias. l. iij. ¶ Ratio diuersitatis: quia in primo casu datur opera rei illicite: in secundo rei licite. quo casu ignorantia prodest. regula ignorantia de regulis juris. libro sexto tenet antonius et sequitur abb. in dicto. c. tanta.

¶ Filiationis reputatio: requiritur: ad hoc ut filius dicatur naturalis: ut quia appellabat eum filium: ut hic et c. per tuas de proba. c. per tuas qui filij sunt legitimi. vel hoc apparet per scripturam sicut dicimus in legitimo. authentica quibus mo. natu. effi. le. §. si vero is qui. colla. v. authentica. Item si quis. C. de natu. libe. et ita appellatio et attestatio parentis fidem facit de filiatione. de quo per docto. in preallegatis locis et per inno. in. c. transmissis qui filij sunt legitimi. ludo. ro. in. l. errore. quam legit sub. l. nec professio. C. de testa. col. ij. bart. in. l. j. §. idē per contrariū. ff. de liberis agnoscendis.

¶ Filiatio non probatur sed presumitur ex hoc quod quis appelletur filius in testamento. l. non nudis et l. non epistolis. et ibi bald. C. de proba. l. nec et

ibi bar. et bald. ff. de testa. Stabitur ergo presumptioni: nisi contrarium probetur: ut ibi et c. cum dilectus de causa possessio. et proprie. lanfrancus in. c. quoniam contra falsam de proba. imparte testium productiones.

xx. **Filiatio** probatur per coniunctos bald. in. l. ij. C. ad carbonia. et. l. iij. §. duo esse. ff. eod. ti. et sufficiunt duo testes. paulus de castro in. l. error. C. de testamentis.

xxi. **Filiatio** non probatur ex eo quod assimilatur is qui dicitur filius ei qui dicitur pater. quia ex cogitatione femine tempore conceptionis contingit partus assimilari ei de quo femina cogitavit. l. quereretur aliquis. ff. de verborum significatio. bald. in. l. gal. in principio. ff. de liberis et posthu. et ibi bart. ff. col. glo. in. l. non sunt liberi. ff. de statu. ho. paulus de castro consilio. clxxij. et facit illud de ouib.

Unde regina accusata de adulterio quia peperit filium nigrum saluata fuit: quia inuentus fuit quidam niger de pictus in paramentis lecti ubi dormire conconsueverat cum rege.

xxii. **Filiatio** qualiter probet vide bart. in. d. §. per contrarium et in. l. filium. ff. de his qui sunt sui vel alieni juris et in. d. l. non nudis. bald. in. c. decedenti. col. iij. q. seu. dare po. bart. et bald. in. l. j. et ibi tex. C. quorum bonorum. Hodie tamen probatur probando filium esse natum ex soluta et soluto et fuit nominatus a patre in filium ut hic. hec duo sufficiunt ad probandam filiationem presumptiue tantum cui presumptioni prefertur vera probatio per. d. c. cum dilectus de causa possessio. et proprietatis: cuius supra meminimus.

xxiii. **Concubinatus** hodie probatur ex hoc solo quod poterat esse matrimonium inter concubinos: ut filius dicatur naturalis nec est opus quod teneatur in domo: ut antiqua iura requirebant in. l. in concubinato. ff. de concubinis et

ibi bart. et in. l. eam quam. col. vj. §. si. et nota quod licitus concubinatus. C. de fideicommissis et in authen. licet patri. C. de natu. li. et lex regni. iij. partita. ti. xliij. l. ij. in quibus locis ad concubinatum requiruntur plura. quod sint solutus et soluta. unica. retenta in domo. protestacio quod tenetur in concubina: et taliter natus legitimus per subsequens matrimonium: ut in preallegatis iuribus et per bart. in. l. fi. C. de concubinis. et in. d. c. tanta qui filij sunt legi. vide glo. in. c. innotuit in verbo coniugata in fine de electione et in. c. qualis. xxx. q. v. ubi doctores canonice concludunt illud quod ista lex disponit. vide bart. et job. de imola in. l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad trebellia. et in. l. lucius. ff. de vulgari et pupillari. spe. de successione ab intestato.

xxiv. **Quando** alio tempore quod nacerentur fuerent concebidos. Pondera hic quod ad paria iudicatur quod filius sit conceptus vel natus tempore quo poterat esse matrimonium inter concubinos: ad hoc ut filius conceptus vel natus dicatur naturalis propter verbum o quod latine est aut quod est disiunctiuum ad cuius veritatem seu verificationem: sufficit altera pars esse vera. ff. de verbo. signifi. l. hec et illa ille aut ille. et ibi plene notat et in. l. cum quid et. l. sepe et. l. coniunctione. ff. de auro et argento le. et. l. quintus mutus et. l. si ita legauerit. et in. c. inter cetera de rescriptis. Aliquando tamen ponit improprie pro et. d. l. sepe. et. l. eius qui in provincia. ff. si certum petatur et in. l. cum quidam. C. de verborum signifi. et ibi per Linum.

xxv. **Ex istis** inferitur ad decisionem duobus quod mouet glo. in. l. et si contra. C. de nuptiis contraxit quis matrimonium in provincia contra principis prohibitionem: quo tempore filius fuit conceptus. deinde post depositam administrationem fuit natus. an erit legitimus: decidunt ibi bald. et salice-

tus quod non: quia oportebat quod esset conceptus et natus tempore permissio ut ibi probatur cum dicit copulatiue conceptus et natus secundum salicetum. e.

xxvi. **Ex hoc** inferit bald. in. d. l. et si contra quod si aliquis desponsauit sibi concubinam: deinde suscepit prolem: postea papa dispensauit: filij ante dispensationem concepti non sunt legitimi: nec obstat. c. tanta qui filij sunt legitimi: quia debet intelligi: quando matrimonium est possibile tempore conceptionis secundum glo. in. d. l. et si contra per. l. paulus. ff. de statu hominum. Ad idem. l. ex libera. C. de suis et legi. herede. secundum paulum de castro ibi et salicetus in. l. filius. eod. ti. unde matrimonium postea sequens: non trahitur retro ad tempus quo esse non poterat secundum eum ex his sumpta fuit lex regni que hoc idem disponit. vi. partita. ti. xij. l. viij. dum dicit et que fuisse ei huiusmodi engendraro en tiempo que el no ouiesse muger legitima.

xxvii. **Ex quibus** omnibus videbatur dicendum in casu de quo agitur in lege nostra: licet tempore quo filius natus est: pater et mater possent licite matrimonium contrahere: si conceptionis tempore aliquod impedimentum subsistebat: filius non erit naturalis: nec per subsequens matrimonium legitimabitur. nichilominus decidit hic contraarium intelligendo proprie dictionem disiunctiuam. o. hic positam ut in principio diximus. Hoc ipsum antea tenebat nicholaus de matha. ut refert salicetus in. d. l. filium per. l. imperialem in fine. C. de natu. lib. ubi cum de statu liberorum est dubitatio: non conceptionis sed partus tempus inspicendum censetur. Ad idem. l. seruorum §. ingenui. ff. de statu. ho. quibus iuribus non potest comode responderi quod salicetus respondere conetur: ut per eum videbis. iura ergo illa que in filiationis fauorem generaliter disponunt: generaliter sunt intelligenda.

da. c. si romanorum. xix. distin. c. solite de maio. et obededi. cum similibus. fauore igitur proli: alterum tempus conceptionis vel natiuitatis sufficere ut expresse disponit hec lex noranda: que tollit de medio ambiguitatem predictam.

xxviii. **Aduerte** quod ista lex disponit quando filius dicatur naturalis: et dicit quando tempore conceptionis vel partus poterat esse matrimonium inter patrem et matrem: ut tunc possit a patre vel matre heres institui iuxta formam ab his legibus traditam. Et hoc non est tante importantie quantum est in casu quo loquitur. l. ex libera et. l. filium et. l. et si contra preallegate: ubi agitur de legitimitate filij: quo casu defertur sibi hereditas patris ab intestato: aqua nisi ex iusta causa exheredari non potest: que cause ponuntur in authentico: ut cum de apellatione cognoscitur. §. aliud quoque capitulum et per glo. in. c. quinquaginta de iure iurando. et isto secundo casu de grauiori re tractatur. unde non est mirandum si ad legitimitatem proli vtrumque tempus copulatiue requiratur: et in primo alterius temporis concurrentia sufficiat. ista ergo lex non est contraria legibus predictis: cum in diuerso casu disponat.

xxix. **Si ergo** filius conceptus tempore prohibito: tempore permissio nascatur: nec erit legitimus: nec per subsequens matrimonium legitimabitur: ut. d. c. tanta. non enim sequitur: filius est naturalis: ergo per subsequens matrimonium legitimatur: nisi intelligas de illis qui proprie dicuntur naturales nati ex soluto et soluta unica retenta in domo inter quos poterat esse matrimonium ut supra dictum est et firmat job. an. in specu. ti. qui filij sunt legi. Nec sequitur: legitimatur quis per subsequens matrimonium filius: ergo erat naturalis. Cum etiam non naturales legitimentur aliquando.

persequens matrimonium: ut puta filius natus z conceptus ex fortuito accessu ad virginem non est naturalis si tamen parentes matrimonio copulentur: efficitur legitimus. Si tamen matrimonium non sequatur: non erit naturalis: nec succedet patri vel matri tamquam naturalis ab intestato in illis duabus viciis quas iura civilia sibi concedebant ut notanter vult abbas. in. c. innotuit de electione licet per verbum credo. Hodie tamen per hanc legem ego contrarium sentire. Cum indistincte velit solum hoc tempus conceptionis vel partus quorum aliquo possit esse matrimonium inter parentes: ut filius dicatur naturalis.

xxix. **Q**uamquam mulier non fuerit retenta in domo in sthemate concubine: prout requirebant iura antiqua civilia de quibus supra z per bald. in. l. si. ff. de his quibus ut indignis per glo. z abb. in. d. c. innotuit de elect. z in. d. c. tanta qui filij sunt legi. hoc ante hu-

ius legis constitutionem voluit licet non ita clare lex regni sexta partita. titu. xij. l. viij. que solum exigebat quod filius sit habitus ex aliqua muliere quam indubitater pro sua habuit amasius. itaque non erat opus eam domi teneret. Sed hoc dicitur hic clarius.

Et secundum hoc filius meretricis qui olim dicebatur spurius: ut sexta partita. titu. xij. l. xj. z supra dictum est: etiam si pater certus esset per confessionem patris et matris secundum bald. in. l. si qua illustris ad finem. C. ad officia. hodie per hanc legem dicitur naturalis. Unde bald. in. l. eam quam col. vj. C. de fideico.

Nec similiter requirit illa lex quod concubina sit unica prout requirebant iura antiqua de quibus diximus in principio huius legis. z clarius explicat hec lex per quam hodie talis filius erit naturalis licet patres plures haberit amasias vel concubinas z habebit omnia iura naturalium per hanc legem.

Lex. xij.

In alguno fuere legitimado por rescripto o privilegio nuestro o de los reyes que de nos vinieren aun que sea legitimado para heredar los bienes de sus padres o madres o de sus abuelos z despues su padre o madre o abuelos ouieren algun hijo o nieto o descendiente legitimo o de legitimo matrimonio nascido o legitimado por subiguiente matrimonio el tal legitimado no pueda subceder con los tales hijos o descendientes legitimos en los bienes de sus padres ni madres ni de sus ascendientes ab intestato ni ex testamento. Salvo si sus padres o madres o abuelos en lo que cupiere en la quinta parte de sus bienes que podian mandar por su ultima les quisieren alguna cosa mandar que faga en la dicha quinta parte bien permitimos que sean capaces y no mas. Pero en todas las otras cosas ansi en subceder a los otros parientes como en honrras z prebeminencias que han los hijos legitimos mandamos que en ninguna cosa difieran de los hijos nascidos de legitimo matrimonio.

Filius legitimatus censetur legitimus: excluditur tamen a legitimis in successione parentum avorum z ascendentium idem consuluit bald. consilio incipiente datus zc. z paulus de castro consilio.

ccxj. **I**ntellige hanc legem in legitimato per rescriptum: non persequens matrimonium ille enim efficitur vere legitimus et succedit vna cum legitimis. c. tanta qui filij sunt legitimi. Si autem non sunt legitimi: legitimatus per rescriptum principis succedit

parentibus foro legum. ti. de las herencias. l. si. z hic bald. in. l. eam quam col. xv. C. de fideicommissis. Antonius in tractatu legitimacionis. lib. iij. parte. ij. q. iij. non tamen succedit avis aut alijs ascendentibus authen. quibus modis naturales efficiantur sui. §. filium vero unde colla. vij. z ibi angelus: nec alijs agnatis ex parte patris. nec econtra avus z agnati succedunt legitimo secundum glo. in. d. l. si. C. de naturalibus liberis bald. in. authen. licet eod. ti. bar. in. authen. quibus mo. na. effi. sui. §. si quis igitur colla. vij. **L**egitimatus per rescriptum principis: remanet infamis sicut bastardus non legitimatus bald. in. l. generaliter. §. cum autem. C. de insti. z substi. sub conditione factis. Unde legitimatio tantum valet: quantum sonat. unde si legitimetur ut succedat patri vel matri: non succedet avis: nisi de his facta fuerit mentio in legitimacione: ut supra dictum est.

Sicut ro. po. dispensat z legitimat illegitimos quo ad spiritualia: sic rex quo ad temporalia. iij. parti. ti. xv. l. iij. z foro legum lib. iij. ti. de las herencias. l. si. traditur plenissime in. c. per venerabilem qui filij sunt legi. z in authen. quibus modis naturales effi. sui est autem legitimatio donum principis per quod deducitur quis de non esse ad esse ut ibi dicitur in. §. si vero. videas montalium in. d. l. si.

Solus princeps legitimat z ei convenit per excellentiam ut. l. i. z ibi bald. C. de iure aureorum anulorum. in terris suis: in temporalibus: in spiritualibus solus papa. nota. in. c. per venerabilem qui filij sunt legitimi. lex regni quarta partita titulo de los hijos que son legitimos. l. iij. z. l. finali ubi vide montalium. z foro legum titulo de las herencias. l. finali. **I**tem ad solum principem expectat veniam etatis concedere. l. ij. C. de his qui veniam etatis impetra-

runt. **I**tem interpretare legem universalem dubiam. l. j. supra eodem z l. finali. C. de legibus. **I**tem interponere decretum super arrogatione l. ij. C. de adoptioni. l. ij. in fine titulo de los prohibidos quarta partita.

Item facere gratiam de juramento. l. finali. ff. ad municipales. **I**tem restituere spurium natalibus. Authentico quibus modis naturales efficiantur sui. §. finali coll. vij. **A**dultera alia soli principi conveniunt de quibus in. l. quoties. C. ubi senatores vel clarissimi z in. l. diui. ff. de penis z in. l. j. in fine. ff. de questio. z in. l. itaque. ff. de fideicommissari lib. z in. l. ij. ff. si ingenuus esse dicatur z in. l. omnium. C. de testamentis per inno. in. c. cum p. tabellio de fide instrumentorum doctores in. l. rescripta. C. de precibus impera. offe. z in. l. j. §. o qua. ff. de postu. nota. in. l. j. ff. de publi. judi. z in. c. cum te. de re judi. ubi dicitur quod solus princeps restituit. **I**tem in flumine navigabili nemo potest facere clusas nec molendinum si impedit navigationem. nisi de licentia principis: ut plene per bald. in. l. si manifeste. col. ij. C. de serui. z aqua. **I**tem nullus imponit nova vectigalia citra principem. C. nova vectigalia imponi non posse. c. innovamus de censibus. **N**ec z similia facit princeps de plenitudine potestatis. Est autem plenitudo potestatis: arbitri plenitudo nulli necessitati subiecta: nullisq. juris publici regulis vel clausulis limitata ut per bald. in. l. ij. col. v. in fine. C. de seruitu. z aqua. ubi dicit bald. quod si imperator facit me comitem ad legitimandum spurios: iuxta notata in. l. j. ff. de tuto. z cura. datus ab his: hoc facit de plenitudine potestatis: quod ego non potero legitimare si per hoc preiudicaretur filiis legitimis vel juri quesito z in altero radicato. tenet etiam bart. in. l. omnes populi. xij. col. ff. de iusti. z iure. ubi vide de potestate principis.

vj. **¶** Legitimatō fit pluribus modis. vno modo per papam vel principem: vt paulo ante diximus: per suum rescriptum de quo foro legum. ti. delas herencias. l. x. vij. **¶** Secūdo per confessionem patris vel matris dicentū contractum esse matrimonium inter eos. quo casu pena fornicationis vitatur. glo. in. l. penul. C. de fide Tenet bald. in. l. eam quam col. x. C. de fideicommissis abbas in. c. cuz inter de renuncia. **¶** Tertio fit legitimatio per subsequens matrimonium. c. tanta qui filij sunt legi. bald. in. d. l. eam quam. co. ix. z in. l. ex libera. C. d. suis z legitimis heredibus. **¶** Quarto per ingressum religionis. bald. in. l. j. in lectura. col. iij. **¶** V. iuxta hoc quero. C. de sacrosan. eccle. **¶** Vide alios modos. iij. partita. ti. dlos hjos que no son legitimos. l. v. vij. vij. que autem comoda ex legitimatione pro ueniunt. eod. ti. l. vij. z. iij.

vij. **¶** Despuēs su padre/o madre. De iure authenticorum z partitarum: legitimati: legitimorum iura adipiscēbatur. authē. quibus modis naturales efficiantur sui. §. quoniam. iij. partita ti. xv. l. finali z non existentibus filiis naturalibus z legitimis: succedebant parentibus in totum. Si autē legitimis z naturales stabant: succedebant simul cum eis. vt dictis legibus z per azonem in suma. C. de naturali. libe. has leges ista lex nec corrigit nec moderatur. cum loquantur: quando aliquis habens filios legitimos z naturales: facit legitimare illegitimū. quo casu vult eum esse eis equalem in omnibus. Ista autem lex loquitur quando non habens filios: fecit legitimari per rescriptum principis filium illegitimum. deinde habuit filios legitimos: an per huiusmodi superuenientiam filiorum legitimorum reuocetur: vel cassetur legitimatio illegitimi.

vij. **¶** Elidebatur enim quod sic sicut re-

uocatur donatio que fit propter carentiam filiorum: nisi filij superueniant: vt. l. si vniquam. C. de reuocandis donationibus z. v. partita titulo delas donaciones.

¶ Contrarium tamen fuit hic decisum. quia beneficium principis debet esse mansurum in regula decet cōcessum de regulis juris lib. vj. cum concordantibus. Ad idem. l. ij. ff. de itinere actus priuato. z. l. penultima. C. de naturalibus liberis legitimatio ergo que est principis beneficium debet permanere: z non reuocari preterito filiorum legitimorum postea habitorum.

¶ Cum essem⁹ dubij super hoc: post longas altercationes: tandem omnes fuimus concordēs mediam eligentes viam: vt nec in totum legitimatio subsisteret: nec in totum reuocaretur. nam cum legitimatio regis duplicem inducat effectum ipsi legitimato scilicet quantū ad purgandā maculam illegitimitatis: vt sit capax honorum dignitatum z officiorum. z ex hoc nullum infertur preiudiciū legitimis postea habitis: propter hoc visum fuit nobis iustum quod ipsi legitimato quantum ad hoc illesa remaneret. Secundus legitimatio effectus est habilitare legitimatus ad succedendum in bonis parentum cōsanguineorum z aliorum. In successione autem parentum versatur preiudiciū filiorum legitimorum z naturalium qui postea superuenerunt: non sic in aliorū successione. qua propter quantum ad successionem patrum z ascendentium modificatur dicta legitimatio: vt non preiudicet legitimis et naturalibus. in successione vero aliorum remanet illesa legitimatio. Ad hoc faciendum nos induxit lex regni foro legum libro tertio titulo delas herencias lege quinta. Que in effectu idem videtur vel le: quod ista lex. Ad idem lex fori.

titulo dlos que son rescebidos por hijos. l. j. vbi idem disponitur in filiis adoptiuis: superuenientibus filiis naturalibus z legitimis.

¶ Plures questionēs circa materiā l. si vniquam. C. de reuocandis dona. vide per bald. in rubrica. C. de inoffi. dona. z ibi per paulum de castro.

x. **¶** De forma legitimatiois vide baldum in lege finali versiculo et attende ad restitutionem natalium. C. de bonis libertorum bartho. l. lege prima. C. de iure aureorum anulorum. spe. in ti. qui filij sunt legitimi.

xj. **¶** Qui possunt legitimare. vide bartho. in lege si ita scriptum. ff. de liberis et posthumis. et in. l. secunda in principio. ff. de verborum obligationi. bald. in. l. j. in principio. de iure au. anu. z in dicta lege eam quam. v. col. C. de fideicommissis et in. l. si qua illustis. C. ad orficiatum.

xij. **¶** An in legitimatione sit necessarium ponere clauulam non obstante tali lege. bald. in dicta lege eam quā. v. col. versiculo interrogatus. C. de fideicommissis. et in. c. j. si de feudo fuerit controuersia libro feudorum nota. in authen. ex complexu. C. de incestis nuptijs de quo per glo. z bald. in. l. j. C. de natu. li. z pau. de castro consilio cccxix. incipiente dubitatur.

xij. **¶** An legitimatio sit fictio an veritas vide ibi. An legitimatus habeat iura suitalis. vide bald. in. l. eam quam. ij. col. C. de fideicommissis: tenet q sic. q multum comendat jasson ibi.

xiiij. **¶** Ad legitimatiōē sūt citādi hi quorum interest: vel de quorū preiudicio agitur: vt plene scripsit motalu⁹ foro legū li. iij. ti. delas herencias. l. si. ego alias scripsi plenius in fauorē generi mei optimi militis Alfonsi de Adōz roy mariti filie mee domine maioris ex viuerō eius legitime vxoris.

xv. **¶** De materia legitimatiois vide bald. in. c. naturales et in peregrina in verbo legitimatio.

¶ An legitimatio pōt fieri ad vnū actū tātū videas doctores z ibi frāscū aretinū in. l. qui in potestate. ff. de testā. vbi etiam de emancipatione videas etiam cepolam in cautela.

¶ An valeat clausula posita in legitimatione quod legitimatus nō possit succedere patri nisi in eo tātū q patri placuerit: dic q sic vt late per palū de castro in. l. pactū. C. de colla. z an tūc proprie dicatur legitimatio eo q est facta cū dicta reservatione vel clausula. dicit ibi paulus quod non: sed est quedam dispēsatio quo ad quedam: z quo ad quedam non: vide etiam de hoc per Antonium in. c. per venerabilem qui filij sunt legitimi.

¶ Legitimatio semper presumitur fieri sine preiudicio legitimorum: vt hic colligitur. Concordat. l. v. titulo delas herencias foro legum z. c. quāuis de rescriptis libro. vj. Intellige nisi fiat ab habēte potestatem legitimā dietiam inuitis legitimis secundum bald. z jo. d. ligniano in causa miebaelis de campana. z petrum de perusio in. l. j. C. qui admitti. bart. in. l. gall⁹. §. z quid si tātū. ff. de liberis z posthumis. Intellige nisi de consensu legitimorum legitimetur. nam tunc valet legitimatio in preiudiciū legitimorum: vt per doctores vbi supra. tenet paulus de castro consilio. cccxv. an autem requiratur consensus expresus an sufficiat tacitus: vide notata in regula is q tacet de regulis juris lib. vj. **¶** Quando vero non sunt legitimi: legitimatus habet contra ta. z ius dicendum nullum secundum bald. in. l. cum in adoptiuis. col. ij. C. de adoptio. paulus de castro consilio. cccix.

¶ Legitimatus simpliciter: intelligitur quo ad successionem patris tantum authentico quibus modis naturales efficiantur sui. colla. vij. z ibi angelus bald. in. l. cuz in adoptiuis. col. iij. **¶** tūmodo. C. d. adoptionib⁹ z in. l. omniū z ibi bart. C. de natu. liberis

diximus supra. oportet ergo de autis
et ascendentibus et alijs mentionem
facere in legitimatione.

xx. ¶ Legitimus simpliciter: non in-
telligitur ad regiam dignitatem legi-
matus bart. in. l. eam quam. C. de fi-
deicommissis. Martinus laudensis in
tractatu cardinalium. q. xl. etiam si esset
legitimus ad quamlibet dignita-
tem: nisi expresse dictum sit regno se-
cundum bald. in. l. eam quam. q. xv.

xxi. ¶ Legitimus non succedit in feudo
secundum bald. in. d. l. eam quam
iiij. q. jo. de imola in. l. ex facto. vj. col.
ff. de vulgari et pupillari. vide anto-
nium de Roselis in tractatu legiti-
mationis parte. liij. col. ij.

xxij. ¶ Si filius naturalis legitimetur ad
successionem omnium ascendenti-
um et transuersalium ex utroque parente:
non potest alienare retro alienata per
patrem vel alium cui succedit. bald.
in. l. ij. C. si in frau. patro. alienatio fa-
cta sit. §. quid de filio legitimato et in.
l. j. fi. col. C. de inoffi. testa.

xxij. ¶ Legitimus excludit substitutum
ut notatur in. c. naturalis si de feudo
fue. contro. et in. l. fi. C. de his qui ve-
niam etatis impetra. Salicetus et as-
so. in. l. gentilitur. §. cum autem. C. de
insti. et substi. sub condi. factis. Anto.
in. c. per venerabilem qui filij sunt le-
gi. bald. in. d. l. eam quam. col. viij.
C. de fideicommissis et in. l. cum acutissi-
mi. eod. ti. job. de imola in. l. ex facto.
col. vj. ff. de vulga. et pupilla. jasso in.
l. gallus. §. et quid si tantum quod vi.

xxij. ¶ Legitimus succedit parentibus
sicut hi qui sunt de legitimo matri-
monio nati. foro legum ti. delas heren-
cias. l. fi. intellige: non stantibus
legitimis. ut hic de quo specu. de suc-
cessio. ab intesta. §. Sed ex facto bart.
bal. et alij in. d. l. ex facto. ff. de vulga. et
pupi. bald. in. d. l. ij. C. si in frau. pa. et
in. d. l. eam quam. iiij. col. §. de nudo du-
bitatur. C. de fideicommissis. Intellige
nisi fuerit legitimus per subsequens

matrimonium et postea ex eadem vxore
re alios genuit filios. nam omnes si-
mul succedunt: ut ibi bald. in speculo
de testa. §. iiij. et Paulus consilio. cccxj.
et ita intellige opinionem bald. in. l.
cum te. C. de suis et legitimis heredi-
bus. bart. in. l. cum in adoptionis quem
vide. itaque quando legitimus et le-
gitimati sunt ex eadem matre: omnes
succedunt.

xxv. ¶ Legitimus persequens matri-
monium: succedit parentibus. vna-
cum legitimis: quia reputatur legiti-
mus et excludit legitimatum per res-
criptum principis a successione pa-
terna: ut hic et d. c. tanta et l. ij. titu. de
las herencias foro legum et institu.
de nuptijs. §. finali.

xxvj. ¶ An per legitimationem que fit per
sequens matrimonium reuocetur do-
natio a matre alicui facta: vel aliter
per viam dotis vel alias alienata per
l. si vniuersum. C. de reuo. dona. vide ibi do-
ctores et in. l. gallus. §. et quid si tantum.
ff. de liberis et posthumis. per sozinum.

xxvij. ¶ An legitimus per subsequens ma-
trimonium est vere legitimus. glo. j.
in. d. c. tanta qui filij sunt legi. dicitur
sic. vide ibi Antonium et abb. j. col. vi.
de glo. in. c. innotuit de elect. in verbo
coniugata bald. in. l. eam quam col.
vj. §. decimo dubitatur. C. de fidei-
commissis. etiam si aliud matrimonium
fuisse intermedium. jo. an. in regula
sine culpa de re. jur. li. vj. in mercuria-
libus abb. in. d. c. tanta. bart. in. l. pc. §.
vxo. in fine. ff. soluto matrimonio. et
in. l. bonorum. ff. rem rataz haberi. et
in. l. cum quis. C. de natu. liberis.

xxvij. ¶ An legitimus per subsequens ma-
trimonium: succedat in maiori parte exclu-
so filio secundo genito ex legitimo ma-
trimonio nato dicitur sic ut per abb. in. d.
c. tanta. col. ij. in. q. an legitimus succe-
dat in feudo. Contrarium tenent bart. et
bald. in. l. si cum dotem in fine. ff. de solu.
paulus de Castro in. l. pomponius. §.
quesitum et ibi Alexander. §. ex isto tex

tu nota. ff. de acqui. po. bart. in. l. bo-
norum. ff. rem rataz haberi. joba. an. in
regula sine culpa de regulis juris li.
vj. in mercurialibus. jo. de imola in.
d. l. ex facto. vj. col. ff. de vulgari et pu-
pillari bald. in. l. quoties. C. de rei ve.
et in. d. l. eam quam col. vj. §. si. sed po-
ne quod sic. C. de fideicommissis. Ange-
lus in. l. gallus. §. et quid si tantum in
fine. ff. de liberis et posthumis. tenen-
tes quod preffertur legitimus legiti-
mato. facit ista lex. et l. v. delas heren-
cias foro legum cum sequenti.

xxix. ¶ Hinc est quod si pater in testamen-
to aliquid reliquit primogenito no-
mine non expresse: preffertur secundo
natus legitimus: maiori legitimato:
per ea que dicta sunt.

xxx. ¶ Legitimatione an sit veritas vel fi-
ctio. vide bald. in. d. l. eam quam col.
vj. §. si. quero vtrum legitimatione. C.
de fideicommi. potest dici veritas quo-
dam respectu quia in nature substan-
tia fundatur: que non menitur. est fi-
ctio quia retro fingere. dici potest quod
naturaliter loquendo est veritas for-
maliter: sed civiliter est fictio. Item po-
test dici quod est in integrum restitutio:
unde legitimus equiparatur filio.
post liminium reuocatur: ut l. si quis fi-
lio. §. penulti. ff. de inoffi. testa. et hoc
quando est legitimus in vita pare-
ntum quibus mortuis legitimus non
fingitur retro legitimus argu. l. j.
C. de captiuis et post liminium reuersis.

xxxi. ¶ Legitimatur per sequens matri-
monium naturalis tantum: sed non adul-
terinus vel spurius vel habitus ex da-
nato cohibitu: ut d. c. tanta. et per bald.
in. l. ex libera. C. de suis et legitimis he-
redibus et in. d. l. eam quam col. v. §.
item excipiuntur. C. de fideicommissis.
Item nec vulgo conceptus bald. in. l.
si qua illustis. C. ad officianum.

xxxi. ¶ Persequens matrimonium filius
naturalis non legitimatur: si concu-
bina non erat matrimonio digna ta-
li. Angelus in authenticis quibus mo-

dis naturales efficiantur legitimi.
colfa. vj. quod non credo verum per.
d. c. tanta quod se fundat super vi ma-
trimonii: ut late ibi scripsi in meis
recollectis.

xxxii. ¶ An persequens matrimonium in
articulo mortis contractum legitime-
tur filius naturalis. vide bald. in. d. l.
eam quam col. v. §. consuevit queri. C.
de fideicommissis qui videtur tenere quod
non. tu tene contrarium per. d. c. tanta
ibi notat abb. job. an. in. d. regula si-
ne culpa de regulis juris li. vj. in mer-
curialibus bald. in. l. nuper. C. de na-
turalibus liberis. et montalium foro
legum ti. delas herencias. l. ij. in ver-
bo sean et in. l. xvij. eodem ti. vide feli-
num in. c. in presentia de proba.

xxxiii. ¶ Legitimus quamuis non possit
institui stantibus legitimis ut hic: po-
test tamen substitui filio legitimo et na-
turali pau. de castro consilio. cccxv.

xxxiv. ¶ Si legitimus instituitur in casu
non existentium legitimorum: non po-
test repudiare hereditatem patris. au-
thentico quibus modis naturales.
efficiantur sui. §. et quoniam collatio.
vij. unde legitimus perdit beneficium
abstinendi. ut ibi secundum angelum.

xxxv. ¶ Legitimus preteritus habet ius
dicendi nullum bald. in. l. cum in ado-
ptiuis. C. de adoptio. iiij. col. §. si. tan-
tummodo tenet quod sic intellige legiti-
mis non stantibus. alias secus: ut su-
pra dictum est.

xxxvi. ¶ Quid de filio adoptato ab extra-
neo: cum legitimus et adoptatus
equiparentur. ut dicit glo. in dicta. l.
cum in adoptiuis: vide bald. ibi qui
dicit quod non equiparantur in om-
nibus. Unde licet legitimus ha-
beat contra tabulas et ius dicendi
nullum: non tamen adoptatus ab ex-
traneo. secundum baldum: ibi in ver-
siculo Laue tibi. pro quo facit. l. viij.
in fi. et. l. ix. ti. de los prohibidos. iiij.
partita et quauis lex ibi dicat quod ado-
ptatus ab intestato succedat cum legiti-

mis: tene contrarium per. l. primā ti-
tulo de los que son rescebidos por hi-
jos fero legum: que lex videtur per
istam legem approbari: quod si legi-
timatus non succedit cum legitimis:
a fortiori nec adoptatus: vt dicit bal-
dus in dicta. l. cu3 in adoptiuis: quia
in plus se habet legitimatio: quam a-
doptio. secundum baldum in lege si-
te. C. de suis et legitimis heredibus 7
in speculato. de successione. ab intesta-
to. vñculo legitimati non sunt. argu-
mentum a maiori valet. authentica
multo magis. C. de sacrosanctis eccle-
sijs valet etiā a paritate rationis. quia
eadem est ratio in adoptiuo que in le-
gitimato. glo. et bald. et imola in. l. si
focer in principio. ff. solu. matrimo-
nio bald. in. l. conuenticulam. ij. col.
vñculo item est argumentum apa-
ri. C. de epi. et cleri. paulus de Castro
consilio. ccccliii. et idem bald. in. d. l.
conuenticulam. ij. col. vñculo item
est argumentum ab equipolentibus
et in. l. apud antiquos. col. ij. in prin-
cipio. v. 7 nota. istud. C. de furtis.

xxviiij. ¶ An legitimatus succedat in feudo
quod pater pro se et filijs suscepit.
bald. tenet quod non in. l. finali. C. de
his qui veniam etatis impetrauerūt
loquens in emphitheosi: quia non oi-
citur de corpore hereditatis paterne
c. primo. an agnatus vel filius. vnde
stipulatio patris intelligitur de filijs
legitimis. l. generaliter. C. de institu-
tionibus 7 substitutionibus sub con-
ditione facta. nomine enim filiorum
non comprehenduntur legitimati. c.
naturales si de feudo fue. contro. fa-
cit. l. i. cū glo. ff. soluto matrimonio.

xxix. ¶ An legitimatus per principē succe-
dit vbiq. barto. in. l. comunium. C.
de natura. liberis 7 in. l. cunctos po-
pulos. C. de summa trinitate: tenet
quod sic. Secus si est legitimatus per
statutum ciuitatis: nam tunc nō suc-
cedit in bonis sitis extra territorium
vt ibi per bart. 7 bald.

¶ Nota et tene menti hanc legem in
fine cum vult quod legitimatus per
rescriptum principis: potest succede-
re cognatis parentum ex testamento:
vel ab intestato: sicut vere legitimi stā-
tibus legitimis. Contra authenticū:
quibus mo. na. effi. fut. §. filium vero
colla. vij. quia quo ad eos dicitur ex-
traneus: vt ibi 2. l. fi. C. de natu. liberis
7 ibi bald. ¶ Ratio huius decisionis
potuit esse principis voluntas. Sed
potius quia legitimis de iure nature
debetur legitima in bonis parentum
7 omnium ascendentium: vt dictum
est supra. l. vj. nō sic in bonis transuer-
salium vel collateralium: vt per bald.
in authentica ex causa. ij. col. vñ. ter-
tio premitte. C. de liberis preteritis:
vel exheredatis. ad hoc lex regni. vj.
partita. ti. de las herencias. l. ix. in ra-
tione sui. hanc. l. intellige quādo suc-
ceditur ab intestato. ex testamēto au-
tem: legitimatus potest succedere tras-
uersalibus vt. d. §. filium vero. vnde
ipsi de cognatione succedunt legiti-
mato ab intestato: in defectum descen-
dentium 7 ascendentium quia eadez
est ratio: ergo eadē juris dispositio.
argu. a contrario sensu. d. §. filium ve-
ro quod nota.

¶ Ex ista lege 7 predictis infertur ad
decisionem dubij stante lege constitu-
tione vel cōsuetudine quod primoge-
nitus succedat in dignitate maioratu
vel regno: pater non habens filios le-
gitimos fecit legitimari filium natu-
ralem vel spurium: de inde natus est
filius legitimus 7 naturalis: certe iste
diceretur secundo genitus non primo-
genitus quia natiuitas et legitima-
tio precesserunt natiuitatem secundi
legitimi et naturalis. vnde legitima-
tus prefertur. istud est de mente. bal-
di in lege eam quam. C. de fideico-
missis. columna. x. idem sequitur
glo. peregrina in parte legitimatio in
prima glo. subdit tamen qd prefert il-
legitimatus in patrimonialibus non

xl.

xli.

in regno: vel dignitate: vel maio-
ratu. Sed reuera ista lex probat con-
trarium in quantum disponit quod
si tempore legitimationis non stabāt
filij ex legitimo matrimonio nati: et
propter eorum carentiam naturalis
fuit legitimatus: postea nascuntur fi-
lij naturales 7 legitimi: excluditur le-
gitimatus a successione ascendentium
per hanc legem: et consequenter ex-
cluditur a successione regni vel maio-
ratus: quando maioratus defertur a
patre: vel auo vel ascendentibus. Se-
cus forte si defertur ab extraneo pri-
mo constituyente. nam vt scis tunc nō
dicitur quis succedere vltimo posses-
sori: sed potius primo constituyente: vt
l. coheredi. ff. de vulgari 7 pupillari 7
l. vnum ex familia. §. delega. ij.
cum similibus.

xliij. ¶ Si vero tempore legitimationis
erāt filij ex legitimo matrimonio na-
ti: tunc est maior dubitatio: quia vide-
tur fieri legitimus ad preiudicium a-
liorum: quocasu cessante dicta con-
suetudine in distinte admitteretur le-
gitimatus ad successionem simul cū
alijs legitimis 7 naturalibus vt. d. §.
quoniam et. d. l. partite de quibus su-
pra mentionem fecimus.

xliij. ¶ Tutius tamen crederem atten-
dendā esse formam dispositionis ma-
ioratus si dicit quod transeat ad po-
steros ex se legitime descendentes: et
tunc legitimatus indubitanter exclu-
ditur: vt vult bald. in. c. naturales si
de feudo fuerit controuersia inter do-
minum et agnatum. lib. feudorum.
Idem si dicat ad descendentes legiti-
mum et primogenitum: quia legiti-
matio est odiosa et debet restringi vt
c. non potest de prebendis libro sexto
tenet abbas in. c. tanta. col. secunda.
qui filij sunt legitimi. et debet intelli-
gi sine preiudicio juris alieni. c. quam-
uis de rescriptis libro. vj. vbi restitu-
tio in integrum intelligitur facta si-
ne juris alieni preiudicio. Legitima-

tio autem est in integrum restitutio:
quia restituitur quis ad primos na-
tales quibus omnes homines legiti-
mi nascebantur: vt dicit baldus in.
l. eam quam. col. x. C. de fideicomis-
sis. Ergo 2c.

xliij. ¶ In primis ergo attendenda sunt
verba constitutionis maioratus: et
illa quantum fieri potest sunt sequē-
da: vt notanter voluit nicholaus de
matares. in. l. finali in fine. ff. de iur-
isdictione omnium iudicum reffert
et sequitur bald. in. l. liberti. C. de op-
eris libertorum. col. v. vñ. Sed ou-
bitatur de tali questione. Attenden-
da etiam sunt verba dispensationis:
vel legitimationis ex quibus conie-
cturatur mens et intentio regis vel
principis legitimantis: an velit pre-
ferre legitimatum legitimis vel ecō-
tra. quia cum rex sit lex viua: potest si
vult vt placet disponere in his que
sunt de iure positio cum derogatio-
ne istius legis et aliarum que in hac
materia disponunt. Quibus omni-
bus deficientibus: recurrendum est
ad hanc legem et leges predictas et
secundum eas iudicandum. Cogita-
bis super his quia quotidiana sunt:
et non bene discusa.

xliij. ¶ Sean capazes. ¶ Nota quod legiti-
matus est omnino in capax ab inte-
stato: si post legitimationem pater:
vel mater suscipiat filium ex legiti-
mo matrimonio: vt in precedentibus
dictum est.

xliij. ¶ En succeder a los otros parien-
tes. In hoc videtur ius nouum. nam
de iure authenticorum filius legiti-
matus soli patri ab intestato succe-
dit: non auo vel ascendentibus et co-
gnatis patris: nec ipsi ei succedunt ab
intestato vt authentico quibus mo-
dis naturales efficiantur sui. §. filium
vero. Idem erat dispositum in filio
adoptiuo per legem regni quarta.
partita. titulo. xvj. l. penultima. Sed
ex testamento vnus alteri succedere

potest: vt ibi per angelum. In hac autem lege dicitur qd in successione cognatorum 7 agnatorum: legitimati simul admittantur cum legitimis et naturalib⁹: 7 in nullo ab eis differat.

xlviij. Sed an agnati 7 cognati similiter admittantur ad successionem legitimatorū, videtur qd sic: quia in successione ab intestato: seruatur equalitas: vt ille cui ego succedere nō possū. non succedit michi. d. §. filium et in. §. si quis ergo eodem ti. 7 in. l. duode-

cim tabularum. C. de legitimis heredibus. Idem in casu contrario: vt is ei succedat: qui eidem succedit vt tactum est supra lege. x.

xlviij. Si pater habens filium legitimū quem putabat esse mortuum qui tamen erat viuus: fecit legitimari bastardum 7 eum instituit heredē: certe talis institutio non valet 7 legitimatus excluditur a legitimo. arg. l. si pater. C. de heredibus insti. 7. vi. partita. ti. vij. l. si. 7 bene facit lex ista.

Lex. xij.

Quod euitar muchas dudas que suelen ocurrir cerca de los hijos que mueren rezien nascidos sobre si son naturalmente nascidos o si son abortivos. Ordenamos 7 mandamos que el tal hijo se diga que naturalmente es nascido 7 que no es abortiuo quando nascio biuo todo 7 que alomenos despues de nascido biuo veynte 7 quatro horas naturales 7 fue baptizado antes que muriesse 7 si de otra manera nascido murio dentro del dicho termino o no fue baptizado mādamos que el tal hijo sea auido por abortiuo 7 que no pueda heredar a sus padres ni a sus madres ni a sus ascendientes: pero si por el ausencia del marido/ o por el tiempo del casamiento claramente se prouasse que nascio en tiempo que no podia biuir naturalmente mandamos que aun que concurrā en el dicho hijo las calidades suso dichas que no sea auido por parto natural ni legitimo.

i.

ntelligētia faciliōr istius legis premitte qd ante eius editionē diuersimode disponebant iura civilia imperatorum. Ille enim dicebatur naturaliter natus: qui viu⁹ nascebatur: quāuis voces non emitteret: dum tamen integer nasceretur: ad monstrum nō declinans vel prodigium: vt habetur in. l. vxoris cum sequenti. C. de posthu. heredibus. insti. vel exheredatis. Aliter ius canonicum statuit: vt ille dicatur naturaliter natus: qui nascit⁹ viuus 7 fuit baptizatus. c. nam 7 ego de verbo. signifi. 7 lex regni foro legūtitu. delas herencias. l. iij. Aliter ad

huc disponebat lex fori iuzgo. li. iij. ti. de los herederos. l. xix. quod tunc dicitur filius naturaliter nat⁹: 7 trās mittit paternam hereditatem: quando viuit per decem dies fere: 7 fuit baptizatus: vnde videtur concordare cum iure canonico.

Lex ista requirit quod totus 7 integer nascatur non declinans ad monstrum vel prodigium. Item qd natus viuatur vsq ad. xxiiij. horas ad min⁹.

Filius abortiuus dicitur qui mortuus nascitur. l. qui mortui. ff. de verborum signifi. Ad idem. l. ij. 7 ibi glo. C. de posthu. etiā si viuus nascitur licet statim decedat: non dicetur abortiuus. d. l. ij. 7. iij. C. de posthu. Et ita nulla videbat dubitatio ante huius legis constitutionem. quia vbi est casus legis nulla est iuris dubitatio. l. ancile. C. de furtis. vnde non erat op⁹ ista lege nisi vt clarius rem ipsam ex

iiij.

plicaret 7 quasi nouū robur antiquis legibus tradere videretur.

Intellige hanc. l. etiam si natus fuerit cum aliqua coactione obstetricis: vel cesso matris ventre fuerit extractus. l. quod dicitur in principio 7 ibi bart. 7 alij. ff. de posthumis heredib⁹ institu. vel exheredatis bald. in. l. finali. C. de suis 7 legi. here.

v.

Tria principaliter requiruntur ad hoc vt partus dicatur naturalis. primum qd nascatur viuus. mortuus enī non dicitur natus. l. qui mortui. ff. de verbo. signifi. l. ij. C. de posthu. heredib⁹ insti. vel exhere. 7. §. posthumi. insti. de heredum qualitate 7 differēcia. glo. in. l. posthumo. C. de colla. glo. j. natus dicitur viuus etiam si vocem non emittat: dum tamen appareat eum esse viuū. l. quod certat⁹ 7 ibi bart. 7 bald. C. de posthu. here. insti. 7 in. l. quod dicitur eodem ti. ff. 7 eod. ti. C. l. penul. in fine vbi bon⁹ textus. Et ex hoc notat bald. in. d. l. pe. qd non sufficit ad probationem mortis quod testis reddat rationem per hāc negatiuam quod non loquebatur.

vi.

Secundum quod requiritur est qd nascatur totus non pro parte. Cōcordat. d. l. penul. 7 ibi doctores in fine. totus enim denotat totalitatem circa eandem rem glo. insti. pro socio circa principium. bart. in. l. si vnus. §. pactus. ij. col. v. si. 7 nota. ff. de pactis vbi allegat dictā glo. qui totum dicit: nichil excludit. nat⁹ ergo pro parte: nō rumpit testamentum paternum. contra. d. l. quod dicitur et contra omnes scribentes ibi et in. d. l. penul.

vij.

Appellatione filiorum non venit qui est in vtero vt hic probatur. Contra. l. ij. §. filius. ff. ad tertulianum et contra bald. in. l. precibus. col. ix. C. de impuberum et alijs substi. 7 in. l. qui in vtero. ff. de statu hominum. **Ex** quo sequitur qd posthum⁹ preteritus: non rumpit testamentum nisi nascatur integer totus 7 sit baptiza-

tus 7 viuatur per. xxiiij. horas ad min⁹ 7 sic intelligitur dictum bald. in. l. ij. col. ij. v. preterea predicta probatur. C. de liberis preteritis vel exhere.

Quio veynte y quatro horas 7 fue baptizado. In hoc ista lex nouū quid inducit nam aliter erat dispositū per iura imperatorum in. d. l. ij. 7. iij. 7. d. l. qui mortui. Unde sicut olim ratione momenti in quo filius posthum⁹ nascebatur viuus rumpebatur testamentum vt. d. l. ij. 7. iij. quia momentum multum: operabatur in his que momenti sunt: vt notatur in. l. Sed 7 partus. §. si. ff. quod metus causa. ita hodie si posthumus intra. xxiiij. horas vel non baptizatus decesserit: nō rumpitur testament⁹: vt ergo testamentum rumpatur: ista duo copulative requiruntur quod viginti quatuor horis vixerit: 7 baptizat⁹ decesserit. ille enim qui statim cum nascit⁹ obiit non dicitur viuere: vt dixit glo. et bald. in. c. j. §. quin etiam in ti. episcopum vel abbatem libro feudorum.

Requiritur autem quod sit baptizatus quia in baptismo nomē sibi imponitur. ille autem qui statim cū nascitur: decedit ante qd sit ei nomem impositum in baptismo: censetur ac si nō esset: vt vult inno. in. c. nam et ego de verborum signifi. tempus autem ad hoc faciendū in. l. veteri erat octo dierum. in noua est arbitrariū bald. in. d. §. quin etiam.

Si vero ante. xxiiij. horas decesserit: non dicitur fuisse ex quo non perseuerauit: vt hic et tenet abb. in. c. nā et ego de verborum signifi. **Et** per hoc reprobat opinio glo. 7 doctorum tenētū quod agnatione posthumi: rumpitur testamentū patris ipso iure. licet natus in continenti moriatur. l. j. ij. 7. iij. C. de posthumis heredibus insti. vel exhere. 7 in. §. posthumi: insti. de exhereda. liberorum 7 in. §. j. insti. quibus mo. testa. in fir. specu. de instru. editione. §. compendios-

viiij.

ix.

se. & si. pone quidam fecit testamentū bald. in. d. l. ij. in. d. & si. preterea. C. de liberis preteritis natus ergo & statim mortuus: non est in consideratione: ut hic probatur tenet bald. in. l. j. §. in nouissimo. C. de caducis tollendis. taliter enim natus dicitur abortiuus: id est non naturaliter natus: et consequenter non succedit parētibz suis: nec rumpit eorum testamentum. ut. d. l. ij. & ibi bald. C. de posthu. here. in. sti. ¶ Si autem nō succedit: nec trāsmittit hereditatem paternam ad matrem: nec maternam ad patrem. ad hoc. l. cum antiquioribus. C. de iure delibe. bart. in. l. fi. C. ad tertulianum ubi dicitur quod qui nichil habet: nichil transmittit. Item quia transmissio est quedam successionis prorogatio eiusdem nature & forme: ut. l. j. C. de his qui ante apertas tabulas abortiuus non succedit: ergo nō transmittit. Item filio nato & ante tempus defuncto: non est ius in potentia deductum. secundum bald. in. d. l. ij. & probatur hic. qui autē non habet ius succedendi: non succedit. Et qui non succedit: non potest adire. Item hereditas non adita: nō transmittitur. l. iij. & l. quoniam sororem. C. de iure delib. nisi inter filios succedentes. d. l. j. & ibi doctores. C. de his qui ante apertas tabulas & d. l. j. §. in nouissimo. C. de cadu. tollendis. ergo sicut abortiuus non succedit: non transmittit nec adire potest.

xi. ¶ Trāsmissio est triplex ut per bald. in. l. cum proponas. ij. col. & item aduerte an substitutus. C. de heredibus insti. & in. l. cum antiquioribus. viij. q. C. de iure deli.

xj. ¶ In transmissione non consideramus corpus ut ager vel domus: sed ius in corpore: vel quātitate. an illud ius sit transitoriū nec ne: ut per bald. in. l. fi. ij. col. et oppositione. vj. C. de heredibus insti.

xij. ¶ Illa transmittuntur: que habent

eandem substantiam in se ipsis: persona mutata sicut non mutata tenet notanter bald. in. c. j. §. marchio. & si. extra nota de his qui feudū dare possunt libro feudorum. ¶ Ex quo inferitur quod priuilegium rerum dotaliū parafernalium castrensiū vel quasi: nec non priuilegium rerum decimāliū & ecclesiāriū & similiū: non transmittitur. quia res omnes mutatione persone mutant naturā & trāsfertuntur in aliud corpus bonorum: ut est cōclusio bald. in. l. illam. ij. col. & si. sed reuoco in dubiū. C. de colla. & in. l. j. C. unde vir & vxor & in. l. j. C. si ne causa vel reli. & in. l. ij. in principio. C. soluto matrimonio per. l. cū in fundo. §. si acciderit. C. de iure dotiū. quāuis notetur contrarium in. l. etiā disrupto. C. de fundo dotali postq̄ ergo res predictę transeunt in aliū. perdunt priuilegium quod antea habebant. ¶ Ex quo inferitur q̄ si fructus rerū ecclesie ut decimę: vel alie res ecclesie alienentur in laicum: iudex ecclesiasticus nō se intromittit super eorum cognitione. quia mutatione persone factę sunt prophane. Quod facit ad ea que dicuntur in. l. xij. ti. delas vendidas & compras foro legū & li. ordi. eod. ti. l. vj. vide infra. l. lxx.

¶ Hinc est q̄ ex talibus fructibz soluitur gabella si vendantur: tamq̄ ex rebus prophanis.

¶ Transmitti non potest quod non potest cedi. l. ex pluribus. ff. de adm. tuto. bald. in. d. l. cum antiquioribus & si. sic ius. C. de iure deli. Hinc etiā est q̄ ius etatis non potest transmitti: quia cedi nō potest. §. finitur. insti. de vsu cap. & in. l. si quis demū. §. hinc ff. locati. & l. peto. §. predium delega. ij. l. lex vectigalis. ff. de pignoribus.

¶ Redeamus ad propositum. natus pro parte & in capite baptizatus: licet viuatur per. xxiiij. horas: non succedit: nec rumpit testamētum: quia dicitur abortiuus: ut hic. Item non dicitur

xiiij.

xliij.

baptizatus secundum hosti. in summa de baptismo. §. que sit forma. & si. hoc dicit. d. quo per bart. in. d. l. quod dicitur. per abb. post alios in. c. debitum de baptismo habetur. in. c. vulgaris de peni. distin. j. & in. c. proprie in glo. in. & bo. trium millium de cōsecra. distin. iij. Ad hoc facit. l. r. titu. delas mandas foro legum. & l. fi. C. de hereticis. c. si quis episcopus et ibi glo. et doctores eodem ti.

xv. ¶ Ex quibus omnibus concluditur quod ex testamento vel ab intestato: non succedit christiano: nisi christianus. qui ex vtero matris integer exiit & baptizatus fuit: & vixit per. xxiiij. horas: ut hic & per bald. in. d. l. penul. C. de posthu. heredi. insti. quia dictio & de sui natura copulat ista omnia in. l. posita. l. heredi. §. gaus. ff. de fundo instructo. l. cum vterq̄. ff. ne quis euz qui in ius vo. l. ticietextores. §. nichil delega. j. altero ergo deficiente de his que ista lex requirit: totum corrumpit. l. si vnus. C. de testibus. c. non ut apponeres de baptismo cū similibus.

xvj. ¶ Absentia mariti probata per annū: probatur filius adulterinus. c. transmissi qui filij sunt legitimi: hi nō succedunt tanq̄ adulterini. per. l. x. ti. delas mandas foro legum. & supra eodem. l. x. Aliquando nasci contingit in mense vndecimo & duodecimo: sed raro: ut. l. gallus in principio. ff. de liberis & posthumis authenticō de resti. & ea que parit. §. mulier. collatio. iij. bart. in. l. septimo mense. ff. de statu ho. glo. in. l. fi. C. de posthu. here. insti. plini⁹ refert partum nasci posse etiā in mense. xvj. de quo vide notata. in. d. l. septimo mense & albericum in. l. j. C. ad orphicianum. partus vero naturalis & legitimus dicitur qui nascitur in septimo mense vel nono: ut per doctores ubi supra.

¶ Si ergo nascitur intra duos vel tres menses post contractū matrimoniū: non est partus naturalis: ut per bart.

in. d. l. gallus in principio ubi glo. ff. de liberis & posthumis. intellige predicta nisi ista mulier antea fuisset concubina cum qua postea contraxit matrimonium & infra duos vel tres menses peperit: partus erit naturalis cōcurrentibus omnibus requisitis per hanc legem & succedet parentibus tā q̄ legitima proles: & trāsmittit paternam hereditatē &c. ut supra. l. xj. per locum a fortiori. Ad idem. l. milles. §. defuncto. ff. de adul. & l. marito. ff. pro socio ubi fauore matrimonij interpretatur in benigniorem partem: ut per bald. in. l. si mater. C. de suis & legitimis heredibus quod nota.

¶ Adde quod si mulier ante contractum matrimoniū mulier habebat lac in mamillis: presumitur cognita & pregnas & istud argumentum est concludens a necessitate nature. ut per bald. in rubrica. C. de proba. fi. col. v. exemplum de primo.

¶ Per hanc legem in fine approbatur opinio pauli de castro in. dic. l. ij. C. de posthu. heredi. insti. ubi dixit quod si posthumus nascitur in mense quo certū sit non posse viuere: non rumpit testamentum paternum.

¶ En tiempo que no podia viuir. puta quia sexto mense natus: nec tetigit septimo. l. septimo mense. ff. de statu ho. & l. iij. partita. ti. xxiiij. l. iij. et in hoc lex ista nil noui inducit. cum iam a iure erat hoc dispositum. Ceterū est quod angelus in. l. penul. C. de impuberū & alijs: tenet quod rumpatur testamentum si filius nascatur in sexto mense. Sed paulus de castro in. l. ij. C. de posthu. heredibus insti. tenet cōtrarium quia paria sunt nō nasci viuū: & venire nō posse. Idem voluit bald. de nato in octauo mense: qui similiter viuere non potest: ut rumpat testamētum: quia sufficit quod viuatur momento sicut dixit angelus in eo q̄ nascitur in sexto mense. Idem bald. consilio. cxiiij. incipiente ad intelligē.

xviij.

xviij.

xix.

tiam. iij. volumi. z consilio. cccvii. in fine. ij. volumi. vide aditionē ad bart. in. d. l. ij. per istam autem legem damatur opinio bal. z approbatur opinio pauli.

xx. **¶** Quid autem si partus declinet ad

Lex. iiii.

¶ Andamos que el marido y la muger suelto el matrimonio aun q casen segunda o tercera vez o mas puedan disponer libremente de los bienes multiplicados durante el primero o segundo o tercero matrimonio aun que aya auidoijos de los tales matrimonios/ o de alguno dellos durante los quales matrimonios los dichos bienes se multiplicaron: como de los otros sus bienes propios que no ouiessem leydo de ganancia sin ser obligados a reseruar a los tales hijos propiedad ni usufructo de los tales bienes.

Remitte q iura antiqua/ disponebat quod mulier ad secundas nuptias transiens quicqd ex facultatibus primi viri titulo lucratiuo acq-

rebat: tenebatur moriens liberis communibus reseruare: alienatione in extraneam personam penitus interdicta. l. femine. C. de secundis nupt.

ij. **¶** Deinde superuenit. l. cum alijs. eod. ti. vbi sicut mulier que transit ad secundas nuptias tenetur reseruare liberis illius matrimonij sponsalitia largitatem: quam primus vir ei contulit: ita mulier que ad secunda vota transiuit sponsalitiam largitatem ex donatione secundi viri ad eam deuolutam: tenetur liberis secundi viri reseruare: siue transeat ad tertiu matrimonium: siue non.

iii. **¶** Post hec superuenit. l. generaliter eod. ti. vbi sicut mulier transiens ad secundas nuptias: tenetur reseruare filiis prioris matrimonij lucra eiusdem matrimonij: ita vir transiens ad secunda vota: tenetur reseruare filiis

monstruum vel prodigium: dic vt in dicta. l. iij. C. de posthu.

¶ Por parto natural ni legitimo. Loquitur ergo ista lex tan de filio nato ex soluto z soluta: q de nato ex legitimo matrimonio.

xxi.

eiusdem matrimonij lucra dotis: alienandi potestate penitus interdicta: administratione tamen permessa patri dum viuit.

¶ Ex istis aliqui non leuis auctoritatis doctores dicere solebant quod lucra habita constante matrimonio inter virum et vxorem: altero defuncto altero vero ad secundas nuptias transeunte presertim si vxor erat: non poterit alienare lucra ex priori matrimonio habita: immo tenebatur ea filiis prioris matrimonij reseruare. Cuius contrariu per hanc legē decidit.

¶ Ratio huius decisionis est quia veritate inspecta ista lucra que inter coniuges habentur constante matrimonio: dicuntur prouenire ab utroq coniuge tam ex bonis: q ex industria et labore: vt colligitur ex. l. j. ti. de las ganancias. foro legum vbi littera dicit Toda cosa que ganare marido y muger de consuno: ayan la otro si de so vno. Et sic lex deffert vtriq lucra sic habita. ea autem que ex legis dispositione: vel ex forma statuti vel consuetudinis: alter coniugum acquirit: a deo sua facit: vt o his libere possit disponere etiam stantibus filiis eiusdem matrimonij: quamuis ad secundas: vel tertias transierit nuptias: ea non perdit: nec filiis eiusdem matrimonij

liij.

v.

reseruare tenetur: quia non consequitur a coniuge: sed a proprijs bonis suis labore atq industria ex legis dispositione vel prouidentia. Probantur ista in. l. fi. z ibi notat bald. in fine. C. o bonis maternis z in. l. hac. edictali. §. his illud col. j. §. deuoluras. C. de secundis nuptij. cum supplet ad textu scilicet titulo lucratiuo. Istud alias/ ego tenui z firmaui cōsului z optinui anteq hec lex edita fuisset: in cuius editione interfui: z ad eam edendam constanter insteti: vt scripsi in repetitione qua feci super rubrica de dona. inter virum z vxorem. §. l. fi. col. §. cōfirmat hoc. z. §. lxvij. fi. col. §. si. ex quo infertur. in secunda impressione.

vi. **¶** Istud est hodie tenendum per hanc legem: quamuis baldus sibi ipsi contrarius aliud sentiat post. glo. z bart. in authen. ex testamento fi. col. §. sed statim iuxta predicta. C. de. secundis nuptijs z in authen. vxore. eod. ti. z in l. generaliter. §. illud. fi. col. eo. ti. sentit bart. in. l. j. C. de inoffi. do. textus nota. in authentico de non eligendo secundo nubentes. §. prosperimus. colla. j. z in. d. l. femina in principio. z istud dicit verius salicetus in. d. l. femine. §. illud. z ludo. in. l. si cum dotē in principio. ff. soluto matrimonio.

vij. **¶** Ex quo inferi quod si statuto: vel consuetudine cauetur quod mortuo coniuge: coniunx superuiuens lucretur certam partem dotis vel donationis propter nuptias: p mortuus fuit maritus relicto vno filio ex illo matrimonio: vxor lucrata fuit donationem propter nuptias: de inde ipsa trāsiuit ad secunda vota infra annum luctus: ex isto secundo matrimonio: habuit alium filium: mortua matre: filius secundi matrimonij: volebat succedere in illo lucro equaliter cum filio prioris matrimonij: veritas est secundum predicta quod filius primi matrimonij solus debet lucrum illud habere tamq proueniēs ex lucro prioris ma-

trimonij ita in contingentia facti cōsuluit dominus Antonius cōsilio incipienti christi eiusq matris nominibus inuocatis. circa examinationē dubiorum. Idem consuluit frāciscus de crema: vt ipse refert in vltimo singulari: qui saluat dictum bald. in. d. l. fi. quod vxor non perdat dictum lucrum per transitum ad secunda vota: quātum ad usufructum: sed proprietates debet conseruari filio primi matrimonij: per. d. l. femine z per. d. §. prosperimus vbi est casus qui nō potest cauillari secundum eum. **¶** Ego semper fui dubius de ista decisione propterea que dicta sunt. hec enim cōuentio inter coniuges quod superuiuens lucretur certam partem dotis vel donationis propter nuptias: non est mera donatio vel merum lucrum sed magis est cōuetio reciproca hinc inde itaq lucrum prouenit a partibz conuentione reciproca: vel ex dispositione statutaria: vel cōsuetudinaria: vt dicebat bald. in. d. l. fi. z sic non titulo lucratiuo: sed quasi ex permutatione inter coniuges facta.

viii. **¶** Ex istis primo infertur quod si vir plebeius aliquid donauit vxori nobili: non tenetur illud reseruare filiis ipsius matrimonij quamuis ad secundas transeat nuptias: sed potest libere disponere: quia non habet titulo lucratiuo: sed potius oneroso: quasi ex quadam permutatione nobilitatis cum pecunia vel alia re. Idem de qualibet donatione remuneratoria. quoniam illa non dicitur proprie donatio que in illa ratione cogente fit: vt. l. j. ff. de dona. z c. j. eod. Sed magis est permutatio: vt. l. z si lege. §. cōsuluit. ff. de peti. heredi. bart. z bald. in probemio digestorum. abbas in. c. cum in ecclesie corpore de simonia dixi plene in mea repe. rub. de donationibus inter virum z vxorē. d. §. l. col. ij. vbi multa de donatione remuneratoria copilauit q parte videas: de ista

ergo donatiōe remuneratoria nichil perdit vxor per transitum ad secundam vota. vt ibi dico.

ix. **I**nfertur etiā quod si maritus moritur relictis duobus filiis vxore superstitite. vnus ex filiis mortuo patre ex donatione testamento vel legato: vel alias: bona aliqua acquisiuit. deinde moritur ab intestato: succedit mater: que postea transit ad secundas nuptias: illud quod ex donatione: vel alias filius aliunde habuit: non tenetur mater reservare alteri filio quo ad proprietatem. quia non prouenit ex lucro prioris matrimonij quamuis occasione matrimonij proueniat: vt tetigit in. d. §. l. in fine.

c. **I**nfertur etiam quod arras vxori datas in premium pudicitie: vt. l. res vxoris. C. de donationibus inter virū et vxorem et ibi notat bald. dixi in dicta repetitione rub. eod. ti. §. xij. in principio. & que quidem donationes et. §. lxxvij. in fine: et sic titulo oneroso ergo non perdet illas per transitum ad secundas nuptias. debet tamen illas reservare quo ad proprietatem filiis illius mariti: a quo eas habuit: vt dictat lex regni foro legum li. iij. ti. ij. l. j.

xj. **I**tem infertur quod si mortuo marito: postea moritur eius filius vxor succedit in bonis filij: que postea transit ad secundas nuptias: tenetur reservare filiis prioris matrimonij per dictā. l. femine. C. de secundis nuptijs. Idem si luxuriose viuit: ne plus operetur luxuria q̄ castitas.

xij. **I**tem infertur quod si vxor in vita mariti vel eo mortuo et ignorante: adulterium committit vel postea existens vidua: qua propter perdit lucra constante matrimonio habita vt dictat lex regni ordi. li. v. ti. iij. l. iij. de qua plene dixi in dicta repetitione. §. lxxvij. in principio: pone quod communes filij quibus lucra debentur: mortui sunt in pupillari etate: vel maiores facti ab intestato: concurrunt ad petenda bo-

na filiorum mater adultera et soror patris: que erit potior prefertim in bonis super lucratis constante matrimonio: que vxor adultera in continens perdidit? Videtur quod soror patris in bonis super lucratis saltem/ prefertur et excludat matrem que propter suum delictum ea bona super lucrata perdidit: indignum namq̄ videtur qd ad ea bona quibus propter suum delictum fuit priuata: postea mortuo filio admittatur: sicut in simili videmus quod si pater propter delictum: bonis suis fuit priuatus: et filio fuerunt applicata: de illis non tenetur patrem alimere: vt dictum est supra. l. iij. col. iij. & si. ex quibus bonis. vide que ibi dixi. nisi dicas qd ex noua causa mater prefertur argu. c. cum inter. p. de renuntiatione.

Similis questio est de muliere maritum occidente: ex quo habuit filium: qui patris bona habuit. mortuo patre: moritur similiter filius: mater petit bona filij: soror patris mortui similiter petit: que illarum est preferenda: videtur quod mater arg. d. c. cum inter. p. faciūt multa que cumulat georgius natan. in repetitione. c. quamuis pactum de pactis. lib. vj. col.

Quamuis ergo propter adulterium vel mariti occisionem bona perdidit: vt nota. in. l. si ab hostibus. §. si vir vxorem. ff. soluto matrimonio propter superuenientem titulum ex testamento vel ab intestato: succedit in bonis filij.

Ex istis etiā infertur quod si vxor maritum occiderit: preueniens illum volentem eam occidere propter adulterij suspicionem: an propter hoc perdat lucra constante matrimonio habita: videtur quod sic per. d. §. si vir et que ibi notantur. et per ea que cumulaui in repetitione. d. rub. d. donatio: nibus inter virum et vxorem. §. lxx.

Lucra habita inter coniuges constante matrimonio alienari non possunt: sed eo soluto sic argumento bu-

ius. l. a contrario sensu quod est validum in iure. l. j. ff. de offitio eius cui madata est iurisditio et ibi bart. ij. col. & oppono dicitur hic. Baldus in. l. conuenticulam. j. col. et. j. oppo. C. de episco. et cle. Sed in marito istud argumentum non procedit: quia reperitur contrarium in. l. iij. ti. delas ganancias lib. ordi. dum tamen maritus hoc non faciat in fraudem vt ibi et dixi plene in repetitione rub. de donationi. inter virum et vxorem. §.

Argumentum vero a contrario sensu non procedit quando reperitur contrarium a iure dispositum vt. l. ij. C. de condi. insertis glo. in. c. cupientes. §. quod si per viginti in & comode de elect. lib. vj. vxor ergo non potest talia bona super lucrata alienare constante matrimonio nisi incertis casibus de quibus in. l. iij. infra. vide q̄ ibi dicā.

xvj. **D**e lucris constante matrimonio acquisitis potest vxor libere disponere: quamuis filios ex primo matrimonio relinquat et ad aliud transeat matrimonium: vt hic dicitur. Si autem de eis non disposuit: remanent pro liberis vtriusq̄ matrimonij equis portionibus quamq̄ lucra sint habita ex primo matrimonio tantum vel in secundo tantum. quia mortuo primo marito: medietas omnium lucrorum: est propria vxoris: vt eius patrimonium: vt. l. j. tit. delas ganancias foro legum et. l. j. eod. ti. lib. ordi. Sedit bald. in. l. maritus circa finem. C. unde vir et vxor. In alijs vero lucris que gratuita veniunt ex marito: tenetur vxor ea prioris matrimonij: vel secundi filijs quo ad proprietatem: vt supra dictum est: vt. l. xij. ti. delas herencias foro legum et. d. l. cum alijs et. l. generaliter et authent. vxore. C. de secundis nuptijs.

xvij. **H**inc est quod etiam si vxor non acceptauit lucra sibi obuenientia constante matrimonio: et ita mortua est. nichilominus illa ad heredes trans-

mittit: cum talia lucra sibi defferant ex dispositione legis regie vt legitima filio ita dicit doctor: de segura in repetitione. §. sed et si fundum. l. vnum ex familia dlega. ij. folio. xvj. co. ij. & ex quo ego infero: vt ibi late per cū.

xviij. **H**inc est etiam quod stante statuto vel consuetudine quod bona coniugum post matrimonium efficiantur comunia: quamuis aliter non acceptentur: transmittuntur ad posteros tanq̄ proprium patrimonium. quod nota. pro intellectu. l. j. ti. delas ganancias foro legum et eod. ti. lex. j. lib. ordi. et ad. l. vj. ti. delas lauores foro legum et ad. l. ix. ti. delas herencias eodem foro. et ad forum aragonie et lusitanie que super hoc disponunt.

xix. **V**erbum libere quo utitur ista lex talis est nature: q̄ remouet omne impedimentum iuris: vt notatur in. l. j. C. de sacrosan. eccle. et in authē. de nuptijs. §. sancimus colla. iij. et in. c. j. d. offi. or. et i. c. significasti d. homicidio.

xx. **Q**uod autem dictum est quod vxor potest libere disponere de bonis constante matrimonio acquisitis: intellige d. medietate acquirentium ad se expectantium soluto matrimonio: non autem eo constante et ita proprie loquitur ista lex. Ad maritum tamen etiam constante matrimonio de omnibus acquisitis disponit cessante fraude: vt dicta. l. iij. ti. delas ganancias. lib. ordi. de quo plene scripsi in dicta mea repetitione rub. de dona. inter virū et vxorē. §.

xxj. **I**tem intellige de medietate lucrorum vxori pertinentium potest vxor libere disponere soluta a primo matrimonio et a quolibet alio: nam dum est nupta: nichil potest disponere de his et alijs bonis sine mariti licentia: vt dicit lex regni foro legum. lib. j. ti. xj. l. fi. et lib. iij. ti. fi. et. l. xij. Sicut enim dos datur marito ad onera matrimonij sustentanda: vt. l. pro oneribus. C. de iure dotium. c. salubriter de usuris et traditur in. l. xvij. infra. ita et omnia que vxor

secum affert ad matrimonium: vt. l. dote ancillam z. l. nulla z. ibi bald. C. de iure dotium: ideo alienari nō possunt constante matrimonio: tum propter preiudicium mariti in cuius fauorem inducta est lex que eius licentiam requirit: vt vult bald. in. lege prima in principio. C. vnde vir et vxor. et dixi plene in dicta mea repetitione de dona. inter virū z vxorē. §. lxvij.

xxij. **¶** Dic cadit notabilis questio. vxor in testamento reliquit marito omnia bona sibi obuentientia constante matrimonio acquisita: ea vita defuncta: maritus transiit ad secundas nuptias: an tenebitur reseruare proprietatem illorum bonorum filiis prioris matrimonij aliqui dicebant quod sic per. l. generaliter. C. de secundis nuptijs de qua dictum est supra in principio istius. l. z videtur expressum in. l. sequenti cum concordantijs ibi positis. nisi dixeris quod ista bona acquisita z superlucrata constante matrimonio: efficiuntur proprium patrimonium vxoris: de quo libere potest disponere vt hic. dicas quod potest de eis libere disponere sicut de alijs suis bonis: marito quoquo titulo tradendo sine preiudicio legitime filiorum z sic vsq; ad quintam bonorum suorum: cū illo tamē onere: vt vtatur z fruatur illis per totum tempus vite sue reseruata proprietate filiis eiusdem matrimonij Cogita.

xxliij. **¶** Proprietas z vsusfructus simul dicuntur plenum dominium: vsusfructus per se: dicitur pars domini. l. iij. z ibi bart. ff. de vsusfructo z in. l. iij. in principio. ij. col. §. si. item quia vsusfructus. ff. de serui. z aqua z in. l.

meius. §. si fundus. j. col. §. si. venio ad secundam partē deleg. ij. z in. l. qui vsusfructū post glo. z doctores. j. col. in fine. §. si. vltimo pro declaratione istius glo. ff. de verborum obli.

xxliij. **¶** Proprietas nuda idest sine vsusfructu: dicitur directum dominium tenet bald. in. l. penul. C. si a non compe. iudice penultima col. §. si. et nota quod nomine.

xxv. **¶** Vsusfructus consistit in vsu z iure vtendi z fruendi rebus alienis salua rerum substantia. l. j. ff. de vsusfructu insti. eo. in principio. Item est ius in corpore: quod cum corpore perit. l. ij. ff. de vsusfructu.

xxvj. **¶** Vsusfructus appellatione: venit omnis rei comoditas. l. vsusfructu z l. item si fundi. ff. de vsusfructu. Intellege deducto ere alieno facit. l. vsusfructu bonorum. ff. ad legem fal. z. l. si. ff. de vsusfructu legato. z. l. cū emācipati. §. j. ff. de colla. bo.

xxvij. **¶** Comoditas vero vel vsusfructus nauis: consistit in nauigando licet periculum insit. l. arboribus. §. nauis. ff. de vsusfructu.

xxviii. **¶** Vsusfructus columbarij: est occidere columbos dum tamen in eodem numero restituat domino finito vsusfructu. l. vsusfructuarium venari et ibi florianus. ff. de vsusfructu.

xxix. **¶** Vsusfructus piscine vel venarij est capere pscies: vel feras. inclusas dum tamen in eodem numero restituatur domino finito vsusfructu. l. vsusfructuarium preallegata.

xxx. **¶** Vsusfructus habitationis: consistit in iure abitandi secundum bald. in. l. cum antiquitas in primo notabili. C. de vsusfructu.

Lex. xv.

En todos los casos que las mugeres casando segunda vez son obligadas a reseruar a los fijos del primero matrimonio la propiedad dello que ouiere del primero marido/ o heredar de los fijos del primero matrimonio en los mismos casos el varon q casare segunda/ o tercera vez sea obligado a reseruar la propiedad dello a los fijos del primero

matrimonio de manera q lo establescido cerca dste caso en las mugeres q casa re seguda vez aya lugar e los varones q passare a segudo o tercero matrimonio.

I. In omnibus casibus in quibus vxor tenetur reseruare proprietatem eorum que habuit a primo viro: ea ad secundas nuptias transeunte: tenebitur.

etiam maritus: si ad secunda vota transierit. Qui casus habentur in. l. femine. C. de secundis nuptijs z in. l. generaliter cod. ti. z in. l. j. de las arras foro legum z in pluribus alijs.

ii. **¶** Casus in quibus vxor tenetur reseruare filiis prioris matrimonij quod consequitur a primo viro vel alias si transeat ad secundas nuptias: habentur in titulo de secundis nuptijs prefertim in. l. femine. vbi glo. quesuit an idē esset in viro: z dicit quod sic vt in authen. nec virū quod ex dote que tamen non loquitur de prouentu ex successione filiorum: sed de lucris ab eorum matre prouenientibus. nec de iure codicis hoc cauetur: vt dicit textus in authen. de non eligendo secundo nubentes. §. optimam: nam. l. generaliter in principio z. l. hac edictali in fine. C. de secundis nuptijs: in nuptialibus lucris tantum loquuntur. De iure vero authenticorum dicit textus in. d. §. optimam quod de patribus secundo nubentibus nō cabetur lege. C. vt priuentur successione filiorum in proprietate: sed de matribus: vt. d. l. femine. Verum tamen ibi in matribus corrigi. d. l. femine statuens quod nec ipse priuentur successione filiorum in proprietate: sicut nec patres priuebantur postea in authen. de nuptijs callatio. iij. §. hinc nos euocat in fine corrigi quod dixerat in authē. de nō eligendo. z statuit quod mater succe-

dens filio ab intestato: siue prius siue postea transeat ad secunda vota: priuetur proprietate in bonis a patre prouentis. et transumptiue habetur in authentica ex testamento. C. de secundis nuptijs. z sic reducitur in parte ad ius antiquum dicte legis femine. §. illud. secundum quod de patre non erat dispositus: nec postea fuit: vt patet ex predictis. Unde videtur sequi conclusio clara secundum Salicetum in dicto. §. illud quod pater ad secunda vota transiens: non priuetur in aliquo in his que ei prouenerunt ex successione filij: quantumcumq; fuisset de bonis matris quam huius patris vxoris. Nec obstat. §. soluto z. §. si vero in authentica de nuptijs qui in vitroq; parente loquuntur: quia in lucris nuptialibus: z in prouentis a coniuge loquuntur: z eodē modo loquitur textus in authentico vt fratrum filij: §. quia vero collatio. ix. z sic glo. in dicto. §. illud relata ad textum non dicit verum secundum Salicetum qui dicit se habuisse de facto. Statuto cauebatur: vt filius masculus succedat patri z matri exclusa femina: mortua matre succedit masculus cui postea succedit pater ex forma statuti. de inde pater accepit secundam vxorem z mortuus est superstitē vno filio ex matrimonio et filia ex priori matrimonio: dubitatus fuit an filia debeat habere bona ad patrem pertinentia mediante successione filij. illa glos. facit quod sic in opositum facit quod supra dictum est. quidam dicebāt quod cynus tenebat cum dicta glo. in authentica sed et si quis. C. de secundis nuptijs qui loquitur in dote quam est lucratus loquitur. Salicetus demū tenet opinionem glo. predictę. quā approbat hec lex nostra. que in hoc est satis notanda.

¶ Unde sicut vxor que a marito rece-

pit arras vel sponsaliciam largitatē: tenetur eas reservare filiis prioris matrimonij: vt. d. l. femine & l. cū alijs de secundis nuptijs. & d. l. j. de las arras. foro legum eodem modo maritus secundo nubens tenetur reservare filiis prioris matrimonij lucra dotis alienandi potestate interdicta: vt. d. l. generaliter & authen. ex testamento authen. sed si quis & vtrobiq; scribentes. C. de secundis nuptijs que iura hodie approbantur per hanc legem.

iiij. **I**tem sicut vxor que mortuo viro lucratur lectum cotidianum: & si iterum contrahit matrimonium perdit eius medietatem & restituit filiis illius matrimonij: vt lege sexta titulo de las herencias foro legum. ita vir qui mortua vxore lucratur lectum cotidianum: secundo nubens tenebitur restituere medietatē filiis prioris matrimonij per hanc legem. quia tale lucrum prouenit ex bonis vxoris ex legis dispositione: vt in precedenti lege diximus.

v. **I**tem si maritus legat vxori quandiu cum filiis morabitur nam ea ad secundas nuptias transeunte: tenebitur restituere legatum filiis prioris matrimonij tenet bald. in. l. j. C. vbi pupillus educari debet. Idem si vxor legauit marito per istam legem. pro decisione bald. facit. l. qui concubinā & vxori secundo responso. de lega. iij.

vi. **Q**uamuis ergo secundum apostolum: mortuo viro vel vxore: solutum sit matrimonium: & vtriq; cōiugum/ ad secundas vel tertias transire nuptias: vt. c. penul. & fi. de secundis nuptijs: nichilominus tamen ad ea que dicta sunt & dicit ista lex tenentur: tū quia per transitum ad secundas nuptias: videtur facere injuriā defuncto: vt dicta lege femine & d. l. generaliter: tum etiam quia iste pene que sunt a iure statute in fauorem filiorum: nō sunt sublata: vt plene tradit. bald. in. d. c. penul. & vltimo de secun-

dis nuptijs vbi plura addidi.

Qui secundo vel tertio nubit: presumitur incontinens: secundum baldum in authen. cui relictum. j. col. C. de indicta viduitate tollenda & angelum in authen.

Quod autem dictum est de secundo matrimonio: idem intelligas de tertio et vltiori: cum sit eadem ratio. nam si alter coniugum ad tertia vota transierit: tenetur reservare filiis secundi matrimonij: illud quod habuit titulo lucratiuo de bonis secundi viri per dictā legē cum alijs. C. de secundis nuptijs.

Id quod pater vel mater iure hereditario habuerit ab aliquo filiorum primi matrimonij: si ad secundas transierit nuptias: tenetur reservare alijs filiis eiusdem matrimonij: vt hic & authen. ex testamento & ibi bart. in principio. C. de secundis nuptijs: tenet angelus in authenti. de nuptijs. §. huc nos & §. non solum. col. iij. vbi vide qualiter mater succedit filio ex testamento & ab intestato. In bonis enim aliunde prouenientibus: succedit in plenam proprietatem. In his vero quod proueniūt a patre: succedit solum in vsufructu: vide iuxta hoc bald. in. d. authen. ex testamento. col. j.

Intellige hanc reservationem quantum ad proprietatem vsufructū autem reservare non tenetur pater nec mater vt hic dicitur & in. d. l. femine & d. l. generaliter cum multis alijs. C. de secundis nuptijs & in authen. de nupt. §. si vero expectet: & §. si vxo solū & ibi angelus & in. §. hinc nobis. colla. iij.

Nisi a testatore sit dictū quod etiā vsufructū perdat: si secundo nubat. nec sufficit dicere si hoc esse vixerit. fm bart. in authen. hoc locū in principio in lectura. C. de secundis nup. & in. l. mulier q. §. cū proponeretur. ff. ad trebell. Angelus tamē & paulus de castro ibidem & Alexander de Imola in. iij. col. in. v. Itē nota: dicit quod etiam vsufructu

vij.

viii.

ix.

x.

xi.

priuari. de quo ibi latissime per Alexander. Sed angelus in authen. de nō eligendo secundo nubentes in. §. cum igitur colla. j. tenet primam partem declarando tamen vt ibi per eum. vt de etiam job. an. in speculo in rubrica de secundis nuptijs.

xij.

Sed quamuis maritus vel vxor transiens ad secundas nuptias perdat omnia lucra habita a coniuge defuncto aut a filiis primi matrimonij: non tamen perdit ea que habuit a cōsanguineis defuncti. tenet ludouicus consilio. ccclij. alias cōsilio. cccclxij. nisi forte data fuerint a cōsanguineis mortui in eius vita & eius contemplatione cum in effectum videatur datum ipsi cōiugi: vt plene dico in repetitione rubrice de dona. inter virū & vxorē.

Alex. xvi.

Mel marido mandare alguna cosa a su muger al tiempo de su muerte o de su testamento: no se le cuente en la parte que la muger ha de auer de los bienes multiplicados durante el matrimonio/ mas aya la dha mitad de bienes: & la tal mada en lo q de derecho deuiere valer.

Maritus legando aliqd vxori: nō videtur facere animo compensandi cum parte bonorum acquiritorum constante matrimonio q vxori debetur.

i.

ii.

Ratio dubitandi in huius legis constitutione fuit. quoniam certum est quod legatum filie a patre factum: videtur fieri animo compensandi cum debito necessario. l. si cum dotem. §. si pater. ff. soluto matrimonio dicitur autem debitor ex causa necessaria: qui ex legis dispositione debet. quia lex ipsum inuitum obligat: vt est pater quem lex obligat dotare filiam. l. qui liberos. ff. de ritu nup. l. finali. C. de do-

rem. §. xliij. incipiente amplia quarto cum sequentibus. folio. xliij. col.

Nota hic quod illud quod alias erat dispositum in vxore: extenditur ad maritum & ita quando aliquid est statutum respectu vnus persone: nō ponderata qualitate persone: sed actus: extenditur. ad omnem personā que est de substantia actus. & sic lex que loquitur in vxore: habet locum in viro: non quidem ex personarum conceptione: quia femininum nō cōcipit masculinum: cum potius sit cōtrarium: sed natura actus de quo agitur: in quo iusta ratione debet esse par conditio masculi & femine: vt hic dicitur. Ad hoc facit. l. finalis & ibi bart. & bald. & Alexander. C. de indicta viduitate tollenda.

xliij.

tis promi. in quo debito necessario: legatum in dubio computatur vt dicto. §. si pater & de bonis libertorum. l. etiam. §. si debita. C. de inofficioso testamento lege quoniam nouella. vbi legatum computatur in legitima. Ad idem. C. vnde vir et vxor authentica preterea secundum Jacobum de aretio. Cum autem maritus ex legis dispositione teneat prestare vxori medietatem bonorum cōstante matrimonio acquiritorum eo soluto: vt foro legum libro tertio titulo de las ganancias lege prima que lex ipsum inuitum obligat. ergo si maritus aliquid in suo testamento/ reliquit vxori: videbatur animo compensandi cum debito necessario reliquisse/ ad quod ex legis dispositione tenebatur. Videmus enim quod legatū factū ab vxore marito cōputat in portione quā maritus habitus est ex forma statuti vel pacti de dote: vel

dotis parte: vt dicta authen. preterea ita notanter firmat bart. in. d. s. si pater quē referunt et sequuntur ibi paulus et Alexander respondētes ad motiua frederici de scalis Angeli et Raphaelis qui contrarium tenent sequitur etiam bald. consilio. lxiiij. circa finem. iij. volumine. Ad idem facit. l. vxorem. s. pater naturalis de leg. iij. vbi pater dotādo filiaz: videt animo cōpensandi nō donādi fecisse. Ad idem l. cum pater. s. qui dotale de leg. iij.

iiij. **¶** His tamē et alijs similibus q̄ breuitatis causa omittuntur non obstantibus que vere non obstant: per legē istam contrarium deceditur q̄ maritus legando vxori nō videtur legasse animo compensandi cum medietate bonorū constante matrimonio acquisitorū: que vxori soluto matrimonio debentur. hoc ideo quia hoc casu maritus tenetur vxori non quidem ex causa necessaria: sed potius voluntaria scilicet ex contractu tacite societatis inter maritum et vxorem cōtracte per matrimonium inter eos contractum et mutua cohabitationem vtdictum est supra. l. xiiij. hi autem contractus ab initio sunt voluntarij: ex post facto necessarij. l. sicut ab initio. C. de actio. et obligat. c. cum locum et quasi per totum de sponsalibus. in his autem debitis qui ex mera voluntate procedunt: non inducitur cōpensatio legati: nisi hoc in legato dicatur aperte: vt. ff. de lega. iij. l. ordinator. C. de rei vxor. actione. l. vnica. s. sciendum. vbi relictum a marito vxori: in dubio non intelligitur animo compensandi cum dote. quia maritus tenetur ex suo contractu vel conuentione secundum dynum salicetum et alios ibi et in preallegatis locis.

iiij. **¶** Et per predicta datur solutio ad contraria: vt procedant quando debitum a lege descendit et sic ex causa necessaria. Vel procedant quando debitum descendit ex causa lucratiua:

vt est dos respectu filie. ff. de his que in fraudem credi. l. si fraudator. s. j. et finali notatur in. l. menia in principio. ff. soluto matrimonio quazq̄ ex parte mariti sit titulus onerosus: vt l. j. C. de impo. lucra. descrip. lib. x. ff. de actionib⁹ et obligat. l. ex promissione datur enim dos marito ad onera matrimonij sustinenda lege pro oneribus. C. de iure dotium. c. salubriter de vsuris quando quidem vxor consequitur dotem a viro titulo oneroso: non lucratiuo: non compensabitur cum legato sibi a marito relicto: immo dotem et legatum consequitur. Secus esset quando titulo lucratiuo sibi deberetur vt. l. ex qua persona. ff. de regulis iuris: vt paulo ante diximus. Ad. s. qui dotale. l. cum pater de legatis secundo respondet paulus de castro in. l. creditorem delegatis. iij. quod ibi legatum est precium rei debite. vnde ex modo legandi: videtur animo compensandi legasse: vt per eundem paulum de Castro in dicto. s. qui dotale vbi videas alios doctores recentiores. et hec sint satis de ratione dubitandi et decidendi ad hanc legem.

¶ Hinc est q̄ si vir legat vxori: nō videtur legare dotē vxoris ideo vtrūq̄ cōsequitur: vt. d. l. j. s. primū itaq̄. C. de rei vxorie actioe. Sec⁹ est in patre: vt. l. si cū dotē. s. pater. ff. so. ma. quia a patre habz duplicē causā lucratiuā sed a marito nō habz nisi vnā: q̄ est tolerabile: vt. d. s. primū et ibi bald.

¶ Hinc est etiam quod stāte statuto quod vxore premoriente: maritus lucretur certam dotis partem: si vxor aliquid legat marito: non videtur cōputare cum illa parte. Tenet bald. in d. authen. finali col. v. si. restat modo: et in. l. quoniam in prioribus. iij. col. v. sed iuxta hoc quero et v. si. et per hoc determinat questione. C. de inoffitio. testa. et in. l. si vxor tua. v. quero nūqd si. col. C. de bonis aucto. judi. possidē.

finaliter bald. in preallegatis locis facit bonā distinctionē quā parte videas: et per doctores alios antiquos et modernos repetentes dictā authenticā.

vi. **¶** Ex istis infertur ad questionē: an termin⁹ datus ex indulgētia includatur in termino dato a iure: de q̄ plene traditur in. l. ij. ff. de re judi. et in. c. cū ex eo de elect. li. vj. et in. l. si quis su⁹ heres. C. de repu. heredi. et ibi per paulum de castro. et per felinū in. c. ij. de treuga et pace col. ij. i fine: vbi dicit q̄ habens licentiam intrandi monasterium intelligitur de prima vice et intravit ea die qua omnibus intrare licet: expirat eius facultas. allegat albertum in. l. ij. parte statutorū. q. clxxxj. quia cum ingressus possit esse periculosus: est merito restringendus regula tamen est quod terminus datus ex indulgentia: non includitur in termino juris. Sic nec legatū includit bona que alias vxori debentur ex iuris dispositione vt hic. vide bald. in. l. finali col. j. C. qui admitti.

vij. **¶** Ex istis infertur q̄ si marit⁹ cū vxore dotē recepit in extremis positus legauit vxori pro alimentis certā pecunie quātitatē: vel certum fundum ad alimēta: marito vita defuncto: vxor repetit dotē et legatū potest: quia non videtur relictū animo cōpensandi cū dote: vt patet ex predictis. vide bald. in. l. si vxor tua. v. quero nūquid. si. col. C. de bonis aucto. judicis possidēdis et paulū de castro consilio. cclxvj. bart. in. l. si cui animum. ff. de anuis. lega. facit. l. quidam. ff. de vino tritico oleoq̄ legato.

vij. **¶** Pars bonorum acquisitorum cōstāte matrimonio que vxori debetur: est dimidia: vt. l. j. tl. de las ganancias foro legum et li. ordinationū. Appellatione enim partis: intelligitur dimidia. l. etiam. ff. de vsufructu. l. de etate. s. qui interrogatus. ff. de interro. actionibus. l. nomen. s. portionis. ff. de verborum signifi. l. senius et ibi.

bald. C. de inoffi. testa. **¶** Nisi adiutur verbum aliqua: nā tunc de minori q̄ dimidia intelligitur. glo. in cle. j. i principio de foro cōpe. tenet bald. in. c. j. in principio de feu. aliena. Sed cōtrariū probat. l. si vnquā C. d. reuocā. dona. vbi partē aliquā intelligunt dimidiā tenet bald. in. l. si cum vel in vtero. in fine. C. de testa. militis. Aliquando appellatione partis: venit totum. l. vxori in principio cum glo. et ibi bart. de lega. iij. et l. recte. s. quintus. ff. de verborum signifi.

¶ Vxor est habitura medietatē bonorū que fuerūt multiplicata constante matrimonio: vt hic dicitur: et colligitur ex preallegatis legibus regni: intellige soluto matrimonio. nāz eo cōstāte: quamuis dominium transeat in vxorem pro sua parte vel dimidia: quod apparet ex eo quod per idē verbum lex ea deffert marito et vxori: dicens acquisita per coniuges constante matrimonio habeāt equaliter ambo: vt plene dixi in mea repetitione rubri. de donationibus inter virū et vxorem. col. cccxix. alias. s. lxxv. col. ij. v. idē videtur dicēdū et col. cccxix. alias. s. lxxvj. col. vij. v. vel alit⁹ et forte meli⁹. alias. folio. xxxix. col. iij. nichilomin⁹ tamē maritus solus potest de his bonis multiplicatis disponere et alienare ex iusta cā cessāte fraude vt ibi late dixi. Unde nō habet vxor cōstāte matrimonio efficaciter dominium rerum acquisitarum: immo verius est habitura post solutum matrimonium sicut in simili dicimus de rebus donatis a marito vxori constante matrimonio: vt dicit speculator. titu. de donationibus inter virum et vxorem s. tertio. v. si. illud etiam. traditur in. s. sui autem instituta. de heredū qualitate et differentia. vbi filius est quodammodo dominus in vita patris. propter ius q̄ habet in spe. ad bona patris post eius obitum. vnde aliquādo exponitur verbum habet pro habet.

re debet. l. si vxor. §. cum ita et ibi bar. ff. de auro et argen. le. et in. l. nemo. ff. de resti. in integrum. Ex istis infertur quod vxor non perdit hanc medietatem propter delictum mariti: ut infra lege. lxxvij.

x. **¶** Ex istis infertur ad questionem an propter delictum mariti vxor perdat medietatem bonorum que constate matrimonio fuerunt multiplicata: et dicendum quod non ut infra. l. lxxvij. vbi dicemus deo propitio: ibi enim presupponitur quod vxor habet dominium medietatis sibi competitis. alias delictum mariti ei noceret: et ita quilibet potest per delictum perdere partem sibi debitam: ut. l. si ex duobus. ff. de noralibus act. notatur in. l. si duo. ff. si quis cautionibus. nam et uterque socius durante societate potest alienare de bonis communis societatis: ex causa societatis: non in fraudem: ut per glo. in. l. nemo in principio in. §. alienari. ff. pro socio et in speculo de prescrip. j. col. §. si. quid si is. habet ergo vxor ius ad medietatem rerum que fuerunt constate matrimonio acquisita. cuiuscumque fuerint qualitates: ut per bald. in. l. si constate. §. si. ij. col. §. ultimo quero. ff. soluto ma. bart. in. l. si. ff. de usufructu legato et in. l. j. C. de usufructu et probatur hic et in preallegatis legibus regni. ti. delas ganancias. l. j. que generaliter deferunt vxori medietatem omnium bonorum que constante matrimonio fuerunt multiplicata. Idem multa facta: alioquin non dicitur multiplicata: arguendo ab etimologia vocabuli: quamuis sint constate matrimonio acquisita.

xi. **¶** Unde si ex una parte multa bona fuerunt acquisita: et ex alia multo plura fuerunt perdita: acquisita non dicentur multiplicata: quamuis constate matrimonio fuerint habita. Sed succedunt in locum bonorum amissorum illud ergo quod: superest ultra capitale coniugum: dicitur lucrum et diuiditur inter coniuges: sicut de sociis dicimus ut per bald. in. l. j. q. ij.

C. pro socio et in. l. j. penul. col. §. circa secundum. C. comodati. dum loquitur de forma diuisionis inter socios. de quo plene dixi in repetitione rubricae de donationibus inter virum et vxorem vbi multa scripsi super intellectu et limitatione dictarum legum regni §. lxxj. incipiente operatur alium et quantum effectum cum sequentibus. alias folio. xxxj.

¶ Oportet autem quod maritus et vxor simul cohabitent quando talia bona fuerunt acquisita et multiplicata. ut sentiunt leges regni predictae et sic eas declarat lex stilli. ccvij. quae incipit todo deudo. Unde si ante translationem vxoris ad domum et simultaneam cohabitationem maritus vel vxor aliqua bona acquisierunt: acqrentis erunt: et non communicabit cum altero: ut plene dixi in preallegata repetitione idem tenuit doctor de segura in repetitione. §. Sed et si fundum l. vnum ex familia de legatis. ij. col. ix. in fine. §. primo casu. dicens per hoc quod si maritus postquam contraxit matrimonium per verba de presenti: vxore non traducta ad domum aliqua acquisiuit: non communicat cum vxore: immo sibi retinet per dictas leges regni. Idem dicit de vxore que non traducta aliquid acquisiuit durante matrimonio: sibi retinet et non communicat cum marito ut equalitas inter coniuges seruetur argu. l. si. C. de fructibus et litis expensae. et quia contrarior eadem est disciplina. l. j. ff. de his qui sunt sui vel alieni juris et correlatiuorum idem est iudicium. l. si. C. de indicta viduitate tollenda. facit quod notat Bald. in authen. hoc locum. C. si secundo nupserit mulier. vbi dicit quod si maritus relinquat vxorem suam dominam massariam et usufructuariam omnium bonorum: certe stantibus filiis consuetudine vulgari interpretatur quod habeat alimenta tantum: ut per glo. et doctores in dicta authentica hoc locum: bart. et alij in. l. titia. §. si. ff. de lega. secundo. Idem erit econtra:

xij.

secundum bald. vbi supra si vxor in suo testamento reliquit maritum dominum massarium et usufructuarium omnium bonorum suorum: nam stantibus filiis habebit locum dicta consuetudo. **¶** Ad idem facit quod voluit bald. in authen. dos data. j. col. C. de donationibus ante nuptias. vbi dicit quod sicut mulier non lucratur donationem propter nuptias: quando non sustinuit onera matrimonij: ut dicit ille textus: ita nec maritus vigore pacti: vel statuti: non debet lucrari dote quando non sustinuit onera matrimonij ratione correlationis. Item vir et mulier maritus et vxor: non iudicatur ad imparia ut. c. pe. et. si. de secundis nuptiis: sed una est eorum lex regulariter ut per spe. de feu. §. quoniam. §. vigesimo queritur. **¶** Sic etiam dicimus patrem et filium ad paria iudicari in prohibitiuis et permissiuis: ut colligitur ex authen. licet patri. C. de naturalibus liberis. vbi quemadmodum pater tenetur alere filium: ut. l. si quis a liberis. ff. de liberis agnoscendis: sic e converso filius patrem: ut ibi dicitur. et ideo dicit azo. Sicut pater non instituit filium spurium: ita nec spurius patrem. quod est notabile. et est ratio quia indignior est pater. ita dicit bald. in. d. authen. licet in fine. et idem dicimus de naturalibus filiis. nam sicut et in quantum et quando succedat liberi naturales pariter: ita et in tantum et toties debent succedere parentes naturales filiis naturalibus: ut par pietas seruetur eis. ita dicit azo in summa de naturalibus liberis col. j. in fine. §. si. sicut autem. refert et sequitur bart. in authen. quibus mo. natu. effi. sui. §. si quis igitur in principio colla. vij. **¶** Ex quibus alias dicebam quod cum filius clerici beneficiati non succedat matri: ut disponit lex regni jo. j. Sozie petitione. xvij. que reperitur ordinationum lib. j. ti. iij. l. xxj. similiter ipsa non succedet filio. tene meriti. **¶** Concludamus igitur redeundo ad propositum nostrum quod illud quod alias dispositum est de vxore respectu

mariti: habebit locum in marito respectu vxoris ut est textus in. l. femine iuxta lege generaliter. C. de secundis nuptiis. glo. in. d. l. femina. §. illud in verbo possessione: que extendit illum textum. loquentem in vxore transiente ad secundas nuptias quod id quod ratione primi matrimonij habuerit: teneat reservare filiis prioris matrimonij. Idem in viro ut authen. nec virum quod ex dote. est hodie lex expressa supra. l. xv.

¶ Si sponsus ante translationem sponse. accepit dote et cum ea negociabatur: an ex superlucratis sponsa debeat habere medietatem prout haberet si esset vxor: ut disponunt iura regni: videtur quod non quia negari non potest quod dos data sponso: data sit ut viro arg. l. si. C. de dona. ante nup. tenet bald. in. l. pactum xx. q. C. de colla. lege regni. iij. parti. ti. xj. l. ij. unde si dos debeatur per statutum: vel dat viro: intelligitur si nubat secundum palum de castro consilio. cxxix.

¶ Preterea dote non recipere antequam mulier ducaat ad domum: non est in potestate mariti: cum et ante translationem vxoris solui possit viro: ut notat angelus in. l. j. ff. quod potest. in pig. habe. **¶** Item quando dos dat viro: intelligitur data: ut ea habeat in bonis suis et in suo patrimonio vel dominio: et ut negocietur cum ea: et sustineat onera matrimonij et postquam dos soluta est viro: vir debet subire onera personalia imposita per rebus: ut habet in. l. in rebus. §. j. C. de iure docium et in. l. dote ancilla. C. de rei vend. per bart. in. l. neque. ff. de impens. in rebus doctolibus fa. l. j. antequam dos soluat viro: dos sit in dominio vxoris: ut. d. l. rebus. §. j.

¶ Item quando dos data est viro: etiam si actum non sit expresse: statum videtur actum quod exinde quanta communicent per legem regni ti. delas ganancias. l. j. foro legum. Ex tali vero datione in dotem: non possumus dicere quod insurgat contractus venditionis depositi comodati neque alterius contractus: sed quedam solutio dotis pro vxore in maritum facta: f. iij.

xliij.

xliij.

xv.

quia dos soluta anteq̃ mulier duca-
tur ad domum viri: non obest: vt su-
pra dictum est: sed habetur ac si ma-
trimonio consummato solueretur secū
dū glo. in. l. fi. C. d. pact. pigno. Tenet
bart. in. l. qui Rome in principio. ff.
de verbo. oblig. 2 pau. de castro in. l.
item quia in fi. ff. de pact. ¶ Item dos
habet sua privilegia a tempore quo
datur viro vt tenet bald. in. l. assiduis
fi. col. vñ. habes hic glossā notabilem.
C. qui po. in pigno. habe. Et hoc pri-
uilegium datur doti in fauorem vx-
oris: vt. l. j. ff. soluto matrimonio. Si
ergo dos postq̃ soluta est viro: gau-
det suis priuilegijs: obet gaudere etiā
mulier si nondum sit traducta ad do-
mum viri.

xvi. ¶ Preterea negari non potest quod
de iure imperatorum 2 etiā regni no-
stri: fructus rei dotalis percepti ante
nuptias sunt vxoris tantum: non ma-
riti: 2 cōuertūtur in dotem: vt. l. dotē
fructus. §. j. ff. de iure do. liij. partita
ti. xi. l. xxviii. Et consequenter augent
dotem: vt. l. cū pater. §. si fundū 2 ibi
bart. 2 alij. ff. soluto matrimonio. sed
fructus dotis in pecunia est lucrum
quod ex ea percipitur vt tenet bald. 2
alij in. l. diuortio. §. si vir. ff. soluto ma-
trimonio 2 Bart. in. l. fi. cod. ti. Unde
ex quo ex pecunia data in dotē per-
cipitur: erit vxoris tantum non viri:
vel saltem erit comune viri 2 vxoris:
quia si spōsa apposuit pecuniam: spō-
sus posuit opera 2 industriam in acq̃-
sitione lucri ex ea percepti: 2 industria
potest equialere pecunie insti. de so-
cietate. §. illa.

xvii. ¶ Preterea in contrahēda societate
cum sit contractus qui consensu con-
trahitur: non sunt necessaria verba:
vt. l. si stipuler. ff. de verbo. obliga. §.
fi. notat Jo. faber insti. de societate. §.
j. unde re ipsa quod contractum est
matrimonū inter sponso videtur si-
militer contracta societas inter illos
etiā si nō cohabitēt simul vt per bart.

in. l. ticiū. §. altero. ij. col. vñ. quero
an societas. ff. de adminis. tuto. tenet
petrus de perusio in tractatu societa-
tis. ij. parte per totū 2 franciscus por.
in tractatu de duobus fratribus. ij.
parte. q. lviij. Spōsa autem largo mo-
do quantum ad hoc dicitur sponsi so-
cia: vt in speculo de feudis. §. quoniā
vñ. xx. ergo debet habere medietate
lucrorum quamuis non habitet cum
sponso. ex quo tradit sibi dotem cum
qua negotiatur vt. l. j. 2 ibi bald. 2 alij
C. pro soto.

¶ Et si opponas de. l. fi. ti. delas ga-
nancias foro legum 2 eod. ti. l. iij. fo-
ro nouo vbi vxor consequitur medie-
tatem eorum que lucratur constan-
te matrimonio: etiā si parū vel nihil
adduxit ad matrimonium: dic quod
non obstat: quia iā vxor traducta: ser-
uit viro: 2 sic ponit operas obsequia-
les: vt. l. sicut. C. de operis liber. quā
sic intelligit bald. in authen. ex testa-
mento col. iij. vñ. decimū. C. de colla.
¶ Item quia acquirit viro ex operis ar-
tificialibus: vt per bald. in. l. fi. in fine
C. de liberis exhibendis plenius in. l.
si vxorem col. ij. vñ. denuo quero. C.
de condi. insertis 2 in. l. j. C. de bonis
que liberis. ¶ Si tamē vxor nihil ope-
ratur in matrimonio: neq̃ seruit: ne-
q̃ dotem habet an acquirat medietate
lucri ponit montalius in. d. l. j.
ti. delas ganancias foro legum super
parte de rei.

¶ Preterea ad predicta facit tex. jun-
cta doctrina bald. in. l. j. vñ. ij. quero
C. vnde vir 2 vxor: vbi dicit tex. quod
deficientibus coniunctis: vir 2 vxor
ab intestato vocant 2 dicit bald. quod
lex illa habet locū in vxore nondū tra-
ducta: vt. l. deo nobis. C. de epis. 2 cle.
2 l. nihil. ff. rerū amo. 2 l. cū hic stat⁹.
§. si mulier 2 maritus. ff. de donatio-
nibus inter virum 2 vxorem.

¶ Item si opponas de. l. j. ti. delas ga-
nancias foro legum cum alijs quib⁹
dicitur quod si vir 2 vxor emerūt ali-

quid simul constāte matrimonio: de-
bet inter eos diuidi: vt ibi dicit glosa
2 doctores preallegati intelligētes il-
lud verbum simul idest vxore tradu-
cta lucrum diuiditur inter eos: conce-
do: tamen non negatur ibi quin etiā
soluto matrimonio acquisita per ma-
ritum diuidantur inter eum 2 vxoris
heredes. vt vult. l. regni foro genero
forum li. v. ti. iij. l. ix. que incipit si vn-
ome 2 l. vj. ti. delas lauores 2 particio-
nes foro legum. ¶ Igitur. d. l. j. 2 consi-
miles non artant regulam: vt tuncq̃
fita diuidantur inter maritum 2 vx-
orem: quando cohabitāt simul: vt pre-
dicti doctores dixerunt: quia etiā
eo soluto diuiduntur.

¶ Et si mihi rñdes: quod nō est eadē
ratio in sponsa: vel vxore non tradu-
cta: que in vxore mortua: vel que in
marito mortuo: quia viduus vel vi-
dua dicuntur esse in primo matrimo-
nio interim quod non nubunt: vt te-
net Ricard⁹ ma. quem reffer bald.
in. l. omnem. C. de bonis ma. Est ve-
rum juris fictione: sed vere: vxor mor-
tuo viro soluta est a lege viri: nec dicū-
tur vxor vidua 2 maritus in simul co-
habitare: vt. c. penul. 2 fi. de diuortijs
2 liij. partita. ti. xij. l. iij. in principio
cum similibus. Si vero illa societas
2 cōmunio bonorum que fuit inter
maritum 2 vxorem: est sufficiens vt po-
stea quesita mortua vxore diuidantur
inter maritū 2 vxoris heredes: a for-
tiori societas 2 cōmunio bonorum
que nunc est inter maritum 2 vxorem
soluta dote vxore nondum traducta
cōmunicabuntur hoc argumentum
bene probatur quasi per totum. C. 2.
ff. pro soto.

¶ Et si opponas cōtra predicta quod
sponsa vel vxor nōdū traducta nō ser-
uit viro: 2 propterea non debēt ei pre-
dicta lucra communicari: vt predicti
doctores dixerunt 2 montalius in. d.
l. j. concedo quod si mulier non habet
in cōmuni cum marito dotem: neq̃

alia bona: neq̃ seruit ei ex industria 2
artificio persone: non habebit partes
eorum que maritus lucratur anteq̃
maritus eam traducat: neq̃ ea tradu-
cta constante matrimonio neq̃ eo so-
luto: quia q̃ nō participat de labore:
non debet participare de cōmodo: ex
labore proueniēte: vt. l. sed 2 si adiutia
tur. ff. pro soto.

¶ Ad leges regni predictas que volūt
quod lucra diuidantur inter maritū
2 vxoris heredes ea mortua etiam si
viro non seruiant: dic quod ibi habe-
bant bona in cōmuni heredes vxoris
cum viro: 2 quia vxor fuit: diuiditur
lucrum inter eos. Sufficit enim vx-
ori lucrum habere in cōmuni: quāuis
non seruiat viro. Si vero vxor mor-
tua nullam rem dimisserat in cōmu-
ni: quia viro non seruit: non haberet
partem lucri: vt. d. l. vj. eodem modo
videtur dicendū in sponsa nondū tra-
ducta quod si non seruit sponso: neq̃
ei dotē dedit: non habebit medietate
eorum que lucratur sponso ante tra-
ductionem eius ad domū: vt per glo.
in. d. l. j. ¶ Sed si dotē dedit: licet vi-
ro non seruiat sicut vxor mortua: que
viro non seruit. propter bona que di-
misit in cōmuni cum marito: gaudet
lucro habito soluto matrimonio: ita
sponsa nondū traducta propter bona
que habet in cōmuni cū spōso: gaude-
bit predicto lucro: quia eadem est ra-
tio 2 fortior.

¶ Item non obstat quod sponsus ante
translationē sponse: non subit onera
matrimonij quia non sequitur q̃
propter eam non debet habere spon-
sa: partem lucri medij tēporis. nec re-
perio in iure talem conclusionē: quia
subire onera pondus 2 sarcina est ma-
rito 2 damnosum. vere miroz de tan-
ta juris prudentia hoc in medium ad-
ducere: quia si maritus non subit one-
ra: recipit honore: non emolumentū.
¶ Idem dico ad rationem doctorum
in quantum dicunt quod vxor debet

esse ducta ad domum viri per dictam legem que sano modo intellecta hoc non dicit: sed quod vir et vxor diuidunt equaliter ea que emerant de consuno idest simul: non dicit simul idest postquam vir et vxor cohabitāt simul in eadē domo: sed illud verbum comprare de consuno est verbum generale et habet locum quādo fit emptio simul scilicet de pecunia vtriusque licet simul non cohabitent vt. l. nihil et ibi bart. ff. communi diuidendo et. l. ij. et ibi Bart. et bald. C. pro soto. Sufficit tamen: vt ibi dicitur quod sint socij in ipsa emptione.

xxvj. ¶ Item istud verbum de consuno est relatiuum: et refertur ad suum antecedens quod est comprare: ergo in ipsa emptione debent simul esse: non tamen in cohabitatione domus: quia et si sint in diuersis domibus: dum tamen ipsa emptio fiat simul idest pro ambobus: vel in comuni: aut de comuni: emptum erit commune.

xxvij. ¶ Et in hoc hodie est maxima differētia inter ius imperatorum et ius commune nostri regni: quia de iure imperatorum: quicquid maritus emit durante matrimonio: est ipsius mariti: etiam si maritus vxoris nomine emit: vt. l. multus et ibi bart. et bald. C. si quis alteri vel sibi et. l. cum propria eod. ti. habetur i. l. scripture vbi glo. et bald. C. de fide instru. et. l. si filij et ibi bald. C. de donationibus inter virum et vxorem. Sed iure nostro: emptum per maritum constante matrimonio etiam suo nomine: sunt communia per dictā. l. j. et p. l. Thauri. xvj. cū similibus. Nec ad hoc requiritur simultanea cohabitatio: quia maritus et vxor: sunt redacti ad instar sociorum: vt. l. aduersus. C. de crimi. expi. heredi. vel ad instar fratrum arg. ctacioni cōsul de frigidis. Et si socius nihil ponit in comuni nihil inde percipit: vt. d. l. j. C. pro soto.

xxviii. ¶ Item si frater nihil habet in comu-

ni cum fratre nihil percipit de adquisitis per fratrem. Si tamē est facta emptio per vnum ex fratribus communiter agētib9 presumitur facta de bonis communibus: et debet alteri fratri communicari vt tenet bald. in. l. cū oporteat in principio. C. de bonis que liberis et in. l. j. C. si quis alteri vel sibi. Et si queratur emēti ipso iure: debet actione pro soto fratri communicari: vt. l. ticiū. §. altero. ff. de administra. tuto. ¶ Unde cōcludo quod aut omnia quesita sunt spōse que ex dote pro uenerunt aut diuiduntur inter sponsum et sponsam propter operam spōsi positam in acquisitione lucris: et propter ipsam societatem. Et hoc vltimum mihi videtur securius et rationi et iuri magis consentaneum.

¶ Sed pone quod vxor ad domum iaz traducta expulsa fuit a marito sine causa: et interim maritus aliqua bona acquisiuit durante matrimonio: an debet illa vxori communicare? vide doctorem de segura in repetitione legis vnum ex familia de legatis. ij. col. x. in fine. et si. ij. casu: vbi concludit quod sic per tex. in. l. si filia. ff. de diuortijs quia presumitur malo animo expulsa fuisse et fraudulenter: vt. l. item si obsterix. §. si. cum. l. sequenti et. l. item mel la primo responso. ff. ad legem aqu. et. c. cum dilecti de accusa. et. c. j. de presum. vbi in his que sunt de genere malorum: presumuntur fieri mala fide et in fraudem: nec sumitur presumptio: vt euitetur delictum: vt. l. merito. ff. pro soto cum similibus que sic debent intelligi: vt vult ancha. quem sequitur ibi job. de anania in. d. c. cū dilecti. vide glo. in. l. ij. C. de peti. heredi. et in. l. j. C. de his quibus vt indignis bald. in. l. j. col. ij. ff. soluto matrimonio et in. l. precibus col. vj. C. de impu. et alijs. et in. c. cū tu de testibus.

¶ Item cū maritus dolo desinat vxorem secum retinere: habet ac si secus retinisset arg. l. sin autē. §. sed et his.

xxix.

xxx.

ff. de rei ven. ¶ Item si contrarium diceremus: maritus ex suo dolo repoztaret comodum contra. l. iij. §. j. ff. de donationibus inter virum et vxorem et. l. regule non fraudatur. ff. de regulis juris. Item vxor ista lucra non habet a marito: sed a lege regni preallegata notatur in. l. fi. C. de bonis maternis et in. l. iij. ff. de interdictis et re legatis: ergo per maritū sibi auferri non potest. regula indultum de regulis juris lib. vj. cum similibus. ¶ Item ex quo per vxorem non stetit quominus cohabitaret cum marito: habetur ac si cohabitasset: sicut de cōditione impleta dicit. l. que sub conditione. §. quoties. ff. de condi. insti. l. iure ciuili. ff. de condi. et demo. non ergo debet sibi imputari regula imputari de regulis juris. lib. vj. ¶ Ad idem facit. l. fi. C. de repu. vbi maritus vxorem expellens tenetur dare sibi quartam partem bonorum suorum fortis partem lucrorum. Item facit insti. p. soto. §. manet vbi solius qui fraudulenter renunciat societati: vt solium fraudet: non valet talis renuntiatio et cū autem inter virum et vxorem sit quedam societas: non minus pre in legata quam sociorum secundum bald. in. l. rei iudicate. §. socero. ff. soluto matrimonio et ibi moderniores.

xxxi. ¶ Ad idem facit. l. actione. §. labeo. ff. pro soto: vbi soto qui intempestiue renunciat societati tenetur communicare soto lucra interim puenientia ¶ Ad idem facit quod dicit bald. in. l. j. C. de legatis et in. l. quod in vxorem C. de negot. gest. quod si maritus expulit vxorem a domo: tenetur eā alere extra domum idem tenet Ray. de for. in. l. gayo. §. si. ff. de ali. legatis et in. l. si cōuenit. ff. pro soto. angellin9 in additionibus ad angelum in tractatu maleficiorum in parte che meay adulterato. in additione incipiente in hac materia. Adde fredericum de senis consilio. clxxvj. incipit do-

mino cōrado. refert prepositus in. c. plerumque de donationibus inter virum et vxorem. col. iij. §. quero maritus. vide job. de pla. in rubrica de fugitiuis colonis. lib. xj. et textū insti. de ingenuis. §. si.

¶ Si autem vxor non vult stare cum marito sine culpa mariti: et interim vxor aliquid lucrata est: communicabit viro illa lucra per ea que dicta sunt de marito et vult bald. in. l. q in vxore C. de nego. gest. et in. l. j. col. ij. §. si. iij. dubitatur. C. de lega. tenet doctor de de segura in repetitione. l. vnum ex familia. col. xij. §. quarto casu de lega. ij. ego dixi in rubrica de donationibus inter virum et vxorem folio. xxxiij. in principio.

¶ Sed si vir et vxor ab inuicem separantur propter aliquā iustam causam cum dispensatione de qua in. c. ex publico de cōuersione coniuga. et postea aliquis eorum aliquid acquisiuit: sic quasi non comunicantur. quia iam non sunt vir et vxor. Segura vbi supra.

¶ Unde si ex voluntate vtriusque separatur promittendo castitatem: vt fieri potest glo. et abb. in. c. veniens de regula nota. in. c. dudum de cōuersione coniuga. prepositus in. c. preterea. j. col. ij. de sponsa. similiter non comunicantur lucra. Segura vbi supra.

¶ Si autem propter seuitiā viri separatur matrimonium quo ad thorum iuxta. c. literas de resti. spo. dos reddi tur vxori vt. c. j. et ibi abbas de dona. inter virum et vxorem bald. in. l. j. iij. nota. vt lite pē. dabitur similiter vxori medietas lucrorum ante separationem habitoy vt. c. ij. de donationibus inter virum et vxorem cū glo. junctis his que notat abb. in. d. c. j. eod. ti. de obtentis tamen postea vxor non comunicabit: quia sua petitione a viro est separata in facie ecclesie licet vir fuerit causa separationis segura vbi supra. in hoc vltimo ego tenco contra per ea que dixi in rubrica de dona. in

ter virū z vro. folio. xxx. col. j. nā si ve-
rū est quod ipsa fugiēte ppria autho-
ritate propter viri sevitiā ad domum
honestāz consequitur medietatē lu-
croz: fortius quando ex eadē cau-
sa iuditio ecclesie separat a marito.

xxxvi. ¶ Si sponsus vel maritus ante tra-
ductionem spōse vel vxoris etiam do-
te non recepra: aliquid emit nomine
suo z spōse: cōmune erit vtriusq: nō
quidēz ratione societatis inter ipsos
contracte: qui requirit simultaneam
cōhabitationem: sed potius eo qd vtri-
usq: nomine fuit emptā: quod po-
test constare publico instrumēto em-
ptionis vt per bart. in. l. titium. §. al-
tero col. ii. §. quero an sotietas. ff. de
admi. tu. vbi inter cetera dicit quod
sotietas contrahitur eo quod cōtra-
ct⁹ cōmuni nomine celebratur. Sed
bald. in. c. j. col. j. §. z nota. diligenter
de beneficio fratris dicit non probari
sotietatem ex eo quod per instrumen-
tum cōstet rem emptam de pecunia
cōmuni. secus si res cōmuniter ema-
tur vt. l. nichil z ibi bart. ff. communi
diui. z. d. l. ij. z ibi bart. z bald. C. pro
sotio z ita emptio facta cōmuni nomi-
ne vxoris z viri: est cōmunis. ita dice-
bat quidā. Sed michi ista decisio non

est sine scrupulo. quoniam tūz sum⁹
extra casū legis regni deferentis lu-
cra inter coniuges. Si maritus vel
sponsus ex sua pecunia emit nomine
suo z sponse: iam videtur hoc animo
donādi fecisse. que quidē donatio in-
ter sponfos sicut inter coniuges est
reprobata cogitabis.

¶ Legatum factum vxori per mari- xxxviij.
tum: non imputatur in medietate bo-
norum que mulier: debet habere ex
acquisitis constante matrimonio cū
talis medietas sua sit vxoris etiam si
non acceptauerit transmittit ad here-
des segura in. d. repetitione. l. vnū ex
familia folio. xvj. col. ij. §. ex quo ego.
inducit ea que notat bar. in. l. arroga-
ta col. ii. in. v. oppositione. ff.
z ibi bart. z jasso. paulus z alexander
in. l. cum antiquioribus. C. de iure de
libe. bene facit. l. edicto. §. ad heredes.
ff. de iure fisci. z quod vult sal. in au-
thentica bona damnatorū finali col.
C. de bonis damnatorum. vbi allegat
plura iura: que perte videas. vide
Alexandrū in. l. si vir. ff. ad legem fal-
cidiam. vbi dicit quod lucrum quod
descendit ex legis dispositione effici-
tur patrimonium eius cui defertur:
non hereditas vxoris vel viri.

Lex. xvij.

¶ Quando el padre/o la madre mejorar a alguno de sus hijos/o
descēdiētes legitimos en el tercio de sus bienes en testamēto/o
en otra postrimera voluntad/o por otro algun contrato entre
viuos ora el hijo este en poder del padre que hizo la dicha me-
joria/o no fasta la ora de su muerte la pueda reuocar quando
quisiere. Saluo si fecha la dicha mejoría por contrato entre
viuos ouiere entregado la possession dela cosa/o cosas en el di-
cho tercio contenidas ala persona a quien la fiziere/o a quien su poder ouiere
le ouiere entregado ante escriuano la escriptura d'ello. ¶ El dicho contrato
se ouiere fecho por causa onerosa con otro tercero assi como por via de casa-
miento/ o por otra cosa semejante que en estos casos: mandamos que el di-
cho tercio no se pueda reuocar: sino reservasse el que lo fizo en el mismo con-
trato el poder para lo reuocar/o por alguna causa q segun leyes de nuestros
reynos las donaciones perfectas z con derecho fechas se pueden reuocar.

Ex ista deci-
dit quod me-
lioratio tertie
z quinte par-
tis bonorum
quam potest
facere pater
vel pluribus
filiis de bonis
suis: poterit
in vita vel in
morte id est in

ter viuos vel mortis causa quamuis
aliqui ante huius legis editionem de
hoc dubitarēt ex eo quod lex hoc per-
mittens vel concedens patri: posita
est in foro legum sub ti. de legatis vel
testamentis. l. ix. per quod ipsi puta-
bant solummodo hoc patri licere per
viam testamēti vel legati: non aduer-
tentes quod ea que possunt fieri in te-
stamēti: possunt similiter in contra-
ctu preueniendo vltimam voluntatē
vt. l. si totas. C. d. inoffiti. dona. vt ple-
ne dico in mea repetitione. c. p. vras
de dona. in. virū z vro. folio.

¶ Tradit etiam doctor de segura in re-
petitione. l. vnū ex familia. §. sed si
fundū de legatis. ij. folio. v. vnde am-
modo super his non est amplius di-
sceptandum.

¶ Pater vel mater potest meliorare
vnū vel plures ex filiis in quinta z
tertia parte bonorum suorum prout
disponit lex fori z ista z sequens facit.
l. vnū ex familia in principio et ibi
doctores d. legatis. ij. bart. in. l. si quis
ita. ff. d. testa. tu. vbi dicit quod appel-
latione filij in singulari cōprehendū-
tur omnes filij etiā posthumi. l. si qs
filiabus z ibi bart. ff. de testa. tu. insti.
qui dari tu. po. §. si qui filiabus. etia
in conuentionibus. l. si quis operas.
ff. de operis. lib. insti. qui dari. tu. po.
§. si. cum glo. ludo. in singulari.
alias in parte filij. §. quero vtrum z.
l. qui filiabus in principio de legatis.
j. z ibi bart. glo. z bart. in. l. titius in

principio. ff. de liberis z posthumis.
textus z bart. in. l. qui quartam. §. si.
de legatis. j. maxime si non sunt nati
filij: nā tūc appellatione filioz intelli-
gitur de nascituris. paulus de castro
consilio. clxxvij. ad hoc. l. ij. §. filius.
ff. ad tertu. secundum bald. in. l. pre-
cibus. ix. col. C. de impu. z alijs substi-
tu. vbi etiam venit qui est in vtero. l.
qui in utero. ff. de statu. ho.

¶ Itē appellatione filioz: veniūt etiā
femine filie. l. si ita scriptum in prin-
cipio z ibi bart. de legatis. ij. z. l. si qs
ita in principio. ff. de testa. tu. cum si-
milibus. Intellige in fauorabilibus.
secus in odiosis. l. j. §. sed si incertum
z ibi bart. ff. de ventre in posse. mi. vi.
de legem regni. foro legum. ti. de las
donaciones. l. iij. ¶ Ista faciunt ad q-
stionē: si testator dixit lego filiis meis
tertiā partem bonorum meorū: an
veniant filie simul cum masculis. vt
de segura in repe. l. vnū ex familia.
§. sed z si fundum. vij. col. in. §. circa
hoc tamen queritur vbi videas.

¶ Si pater meliorauit vnū ex filiis
in tertia parte sue substātie: intelligit
de omnibus bonis suis. l. nam. §. nō
omnis. ff. ad trebell. Segura vbi sup.
ij. col. §. si. z ex hoc ego infero. Idem si
dicat rerum mearum vt. d. §. non om-
nis. Idē si dicat pecunie mee. d. §. nō
omnis: itē quia pecunie appellatione
omnes res continentur. l. ij. C. de cō-
sti. pe. cum concordatibus.

¶ Idem si dicat solummodo meorū.
d. §. nō autē omnis cū. l. sequēti. idē si
dicat mee hereditatis vt per segurā
vbi supra. col. iij. §. si. secus tamē cre-
derem. z castillo hic plene.

¶ An filius melioratus in tertia. ha-
bebit etiam in bonis feudalibus em-
phitheoticis quas accepit pater pro
se z filiis suis. vide hic Castillo latissi-
me post seguram vbi supra conclu-
dentes quod non.

¶ Multa de donatione facta filio po-
nit segura vbi sup. recitat hic castillo.

vij. ¶ An melioratio tertie vel quinte facta a patre vel matre possit reuocari ab eis vide segura vbi supra et castillo hic in parte del padre vide bart. in. l. et quia. ff. de iur. omniū iudi. quam legit cum. l. morc. col. ij. versi. dic clarius Castillo.

viii. ¶ Intellige quod potest reuocari donatio facta filio vel melioratio nisi fuerit sibi tradita possessio vt hac. l. thauri. xvij. tenet bald. in. l. ij. C. de inoffi. dona. angelus in. l. ij. ff. pro donato glo. in. l. papinianus. ff. de donationibus inter virum et uxorem. Statim ergo valet donatio facta filio secuta traditione. vide bart. et alios in. l. frater a fratre. x. co. ff. sexto quero et ibi repetentes. ff. de condi. indebiti. non expectata morte patris per. d. l. regni. quamuis dicta glo. et doctores contrarium vellent.

ix. ¶ Pat. nō det filiis bona sua i vita vt cōsulit salomō ecclesiastici. xxxij.

x. ¶ Ora el hijo este en poder de su padre / o no basta la ora de la muerte la puede reuocar. Nota quod melioratio quam facit pater filio suo in potestate vel extra de tertia et quinta parte bonorum suorum: valet a principio: reuocabiliter tamen vsq; ad ultimū vite spiritum: vt statim dicemus si quidē intelligimus quod filius erat in potestate: certum est quod non valuit effectualiter: vt. l. ij. §. filium. ff. de donationibus. l. donationes quas parentes. de donationibus inter virum et uxorem. l. ij. C. de inoffi. dona. ratio est quia si valeret statim dominium acquireretur filio: et in continēti reuerteretur ad patrem. cum et hodie in profectionibus. quicquid acquirit filius: acquirit patri. l. sed si plures. §. in arrogato. ff. de vulga. et pup. cū ista ratione transeunt doctores in dicta. l. ij. et bart. i. l. frater a fratre. ff. de condi. inde. et doctor d. segura in dicta sua repetitione. Sed nō placet jassonī i. d. l. frater a fratre vt ibi per eū. Et cūq;

sit donatio nō tenet efficaciter a principio: morte tamen confirmatur: vt dicta. l. donationes. confirmatur etiā emancipatione. l. donationes in concubinam. §. pater. ff. de dona. et l. siue emancipationis. C. eod. de quo p. pau. et doctores in. d. l. ij. et per jasso. in. d. l. frater a fratre. vide glo. in. l. nec fratris. C. de dona. causa mortis.

¶ Intellige tamē quod confirmetur morte vel emancipatione: interueniente traditione rei donate glo. cōmuniter approbata in. l. papinianus. ff. de donationibus inter virum et uxorem glo. tamē in. l. cum de in rem verso. ff. de vsuris sentit contrarium: quam allegat jasson in authē. vnde si parens C. de inoffi. dona. et in repetitione. d. l. frater a fratre. co. Sed primam opinionem sequitur angelus in. d. l. ij. ff. de dona. bald. in. l. ij. ff. d. inoffi. dona. secundum jasso. in. d. l. frater a fratre in tertia salentia. et licet predicti doctores non loquantur in donatione que confirmatur emancipatione secundum doctorem de segura in dicta sua repetitione: tamē casus est secundum eum in. l. ij. C. si quis alteri vel sibi et in. d. l. siue emancipationis. C. de dona. vbi hoc expresse habetur secundum bald. et salice. vide montaluum. vj. partita. ti. xv. l. iij. si autem in casu nostro nō interuenit traditio: bene potuit reuocari melioratio.

¶ Existis sequitur quod donatio facta a matre filio: statim valet eo quod mater non habet filium in potestate. l. si constante. C. de donationibus inter virum et uxorem jasso. in authē. ex testamento. C. de colla. col. vij. nec poterat vtroq; casu reuocari: vt. l. lib. §. si. C. de colla. Sed per istam legem poterit mater reuocare: ac si haberet filium in potestate: vt expresse decidit ista lex. vnde quātum ad hoc frustra insistimus in patria potestate: de quo infra plenius dicetur.

¶ Saluo si ouiere entregado la pos-

session. Si ista verba referantur ad filium emancipatum: colligitur hic quod donatio facta filio emancipato sequuta traditione rei donate: valet et tenet irreuocabiliter: vt. l. ij. C. si quis alteri vel sibi. et in dicta. l. siue emancipatis. Si autem referantur ista verba ad filium in potestate probatur ex ista lege quod donatio facta filio in potestate sequuta rei traditio valet et tenet: nec potest reuocari a patre. et sic intellecta ista lex: inducit ius nouū quia ante huius legis editionem si pater donabat et tradebat filio in potestate: poterat ad libitū reuocare: vt. d. l. donationes quas parentes cum similibus quia nec tunc transibat in filiū dominium rei donate vt plene per jasso. in. d. l. frater a fratre. col. xxj. remanebit tamen pater naturaliter obligatus: et morte patris cōfirmabatur donatio plenissima perfectione vt sentit bart. in. d. l. ij. C. d. inoffi. dona. et in. l. si sub conditione. ff. de solu. jasso. in. d. l. frater a fratre. col. xxj. pro quibus facit. glo. in. l. pomponius. ff. familie herciscūde §. in potestate. q. dicit hoc esse speciale in dote. ergo in cōtrariū est regula. quā videtur inducere ista lex eo modo quo dixim⁹. vide Bart. in. l. nam neq; de legatis. j. vbi vult q. equiparatio sui et emancipati: procedit quando suo hoc est vtile: vt existētia sui heredis nil operetur.

¶ Quod autem talis donatio reuocari possit allegabatur textus in. l. cum pater. §. a filia. ff. de lega. ij. iuncta gl. qui loquitur vbi filia tenebatur vni filiorum predia restituere. quia pater hoc ab ea petierat. In casu tamen nostro licet pactu donare vel meliorare vni vel pluribus ex filiis in quinta et tertia parte bonorū suorum si voluerit: non tamen cogitur. nec tenetur si nollit. Item ibi filia tenebatur restituere cum moreretur. vnde eligendo ante tempus mortis non videtur cum effectu elegisse quia posset dona-

re. quia posset contingere in paulū ibi quod electus moreretur ante mortem eligentis: quo casu irritatur electio. et posito quod nō decederet: posset euenire casus quod omnes alij decederent ipso relicto: et sic ipse solus esse habiturus etiam si nō fuisset electus. que omnia cessant in donatione facta filio vnde certe ille text⁹ inepte allegatur ad hoc propositum fuit ergo necessaria decisio ista: que multas altercationes et iurgia remouet circa donationes et concessionem quas faciunt parentes filiis.

¶ Si tamen processum est ad rei donate vel concessę traditionem efficaciter et irreuocabiliter valet donatio: vel concessio facta filio etiam in potestate constituto. Unde hodie quātū ad hoc nulla est differentia inter filiū familias et emancipatum traditā ergo possessione filio: donatio valet efficaciter et non potest reuocari: vt. l. possessionem. C. de reuo. dona. et foro legum lib. iij. ti. de las donationes. l. ij. Idem videtur si pater constituat se filij nomine possidere dictā tertiam suorum bonorum partem: vt. l. quod viro. ff. de acqui. po. vbi plene per alex. rad. post alios glo. in. l. ij. C. de dote cauta nō nu. bald. in. l. ij. C. de inoffi. dona. angel⁹ in. l. ij. C. d. vsucap. pro nato. ego alias scripsi in rubrica de donationibus. inter virū et uxorem. col. cccxcviii. vbi magno affectu. desideravi hanc decisionem et postea cum legibus fiendis intēderemus in curijs taurinis super insteti: vt hec lex fieret super hoc et me instate facta est. vide que postea addidi in secunda impressione. folio.

¶ Existis infertur quod si pater emit liberos nomine filij et tradidit ei. statim efficiuntur sui non habita discretione seu differentia an sit cleric⁹ vel doctor: quoniam ex huiusmodi traditione: statim efficiuntur filij irreuocabiliter quicquid dixerint doctores antiq; et

recentiores prefertim jasso. in. l. filia licet. C. d. colla. idem videtur de alijs expensis quas facit pater cum filio in studio. nam cum statim tradantur: efficiuntur proprie ipsius filij scholaris irrevocabiliter. idem in quacumq; alia donatione quam facit pater filio per istam legem singularem. nec restringas eam ad casum specialem quando pater per viam meliorationis expresse huiusmodi donationem vel concessionem faciebat: quoniam veritate inspecta quocumq; donatio vel concessio facta a patre filio quovismodo fiat: refertur ad meliorationem tertie vel quinte: nisi aliter fuerit pretestatum. cum hoc fuerit utili filio donatario: et per hunc modum efficacior sit concessio. arg. l. iij. ff. de testa. mi. hodie habemus decisionem de hoc in. l. xxvj. infra codē et incipit. Si el padre. Ibi deo propitio dicemus. tene ista memorie pro filiis prefertim scholaribus: qui habebunt sibi donationes et concessionem predictas precipuas et forte non tenebuntur eas conferre volentes succedere parentibus donantibus quo ad suam legitimam. nam si videntur ista concessa per viam meliorationis: melioratio non conferretur: cum sit prelegatum: ergo: ut colligitur ex dicta. l. xxvj. sed lex. xxi. aliter videtur disponere in collatione donationum. Cogitabis super hoc quia est nova consideratio que si harū legū editionis tempore in mentem venisset: facta esset super hoc salubris declaratio. et necesse quidem est: ut aliquando fiat: cum assidue veniat in praxi.

xvij. Ad validitatem donationis quam facit pater filio: non est necessaria presentia filij donatarii vel meliorati. l. cum pater. §. furdo de lega. ij. vbi legatum vel prelegatum potest fieri absente legatario. cum autem legatum sit donatio: ut. l. j. delegatis. ij. merito ista donatio vel melioratio filij potest

fieri absente filio. nam et alie donationes fieri possunt absenti ut. l. absente ff. de dona. et. c. si tibi absenti d. prebē. lib. vj. vide doctorem de segura in dicta sua repetitione. l. vnum ex familia de legatis. ij. folio. iij. §. quinta. An autem sit necessaria approbatio tacita: vel expressa ipsius absentis per nūciū vel epistolā vide in preallegatis locis. An per instrumentū in quo dicitur quod pater donavit et tradidit probetur possessio traditione vide bald. in. l. minus instructus. j. col. §. sequitur in textu. C. de acqui. po. et in. l. iudicia in principio. C. de rei vendi. et in rubrica. C. de contra. emp. q. xix. et in. l. j. in principio. C. de suffragio. bart. in. l. predia circa finē et ibi alij doctores. ff. de acqui. po. lanfrancus in. c. quoniam contra de probatio. in pte testiū de positiones. bald. in. l. non idcirco. C. de fide instru. intellige quod transfertur nisi res sit immobilis. que tradi non potest bald. in dicta rubrica. C. de contra. emp. q. xix.

Trāffertur tamē possessio per constitutionē precarij. l. quod meo in principio et. l. interdū. §. si. et vtrobiq; doctores. ff. de acqui. po. bart. in. l. iij. col. viij. §. si. et predicta vera. C. de pignori bus et in. l. ab emptione in fine. ff. de pactis et. c. ij. de consue.

Unde si constituat se quis constituo me tuo nomine possidere: sufficit ad transferendam possessionē. glo. in. d. l. minus instructus et ibi bald. si constituens tempore constituti possidebat glo. et doctores in. l. quamvis. §. si conductor. ff. de acqui. po. bart. et angelus in. l. quidā. ff. de rei vendi. bald. in. d. l. minus instructus. lanfrancus vbi supra. Unde si quis tñ vacuā traderet possessionē: satisfacit si constituat se eius nomine possidere. glo. et bart. in. d. l. ab emptione. dummodo venditor constituens possideat: ut dixit bart. in. d. l. quod meo. quia nemo potest plus juris etc. Adde quod per

constitutum transfertur possessio naturalis et civilis: nisi sit contractus simulatus: ut per bart. in. l. emptor. ff. de aqua plu. arcē. et in. l. quemadmodū. C. de agricol. et cēstis. li. xj. l. ij. nota. bald. in. l. iij. C. pl⁹ valere q. agif. si. col.

xxj. Item quamvis constitutio precarij sit ficta: possessio tamē est vera. bart. in. d. l. ab emptione in. fi. ff. de pactis et in. l. si is qui. si. col. ff. de vsucapio. unde si spoliatus: aget in dicto unde vi.

xxij. An autem per licentiam intrandi possessionem: transferatur possessio. bald. in. l. necessari⁹. ff. de pigno. actio. et. l. c. j. ij. col. quid sit inuesti. inno. hosti. et alij in. c. ij. de consuetu. flo. in. l. servitutes. col. iij. ff. de servitutibus tenent quod sic. quia paria: sunt tradere possessionem: vel eam relinquere: ut alter ingrediatur: ut per bald. in. l. fina. C. quando fiscus vel privatus. Sed contrarium est verum quia verbalis inuestitura: non transfert possessionem secundum bald. in preludijs feudoz col. xj. etiam si possessor velit eandem possessionem transferre secundum bald. in. d. c. j. quid sit inuestitura. col. iij. in. fi. inno. et alij in. c. ex ore de his que fiunt a maiori parte ca. jo. an. c. cū. m. de constitutio.

xxij. Potest tamē inuestit⁹ capere possessionem propria auctoritate ut per. bald. in dicta rub. de contrahen. emp. q. xvij. et in. l. traditionibus. ff. de pactis. et in. d. c. j. col. ij. et ange. in. l. si vacante. C. de bonis vacantibus. lib. x. inno. et alij. in. c. ex parte de consuetu. vide vitalem in libro clausularum in regula constituit se precario possidere.

Idem dicendum est de licentia data a iudice de intrādo possessionē. quā non videtur tradita possessio nisi corporaliter et realit⁹ tradat⁹ abb. et alij in. c. cū aliqb⁹. ij. et. l. ij. co. d. re judi. p. bald. in preludijs seu. col. vij. §. per primā et ibi in addi. in pte trāffert⁹ possessio.

xxiiij. An donatarius cui est facta donatio de tertio et quinto: vel emptor cui

nōdum est tradita possessio: rei emptorē vel donat⁹ possit se opponere: ne tertius mittatur in possessionē vide bald. in. d. c. j. quid sit inuestitura. col. j. §. extra nota qui concludit quod non. et prefertur secundus cui est tradita possessio. l. quotiēs. C. de rei vendica. unde sumpta fuit lex regni. iij. partita. ti. unde primus emptor vel donatarius non potest agere contra secundum. Sed bene contra venditorem. l. qui duobus. ff. de sal. secundū bald. in. d. l. quotiēs. Ex his inferitur quod nō dicitur plene beneficiatus: qui nō habet possessionem beneficij. c. cū in cunctis de electio. nisi in collatione facta a principe: ut traditur per jo. an. in. c. in nostra de iniuris per bald. in preludijs feudoz vbi dedit remissionem. sed hoc non credo verum. ut ibi dico vide Segura. in. d. repetitione fol. xj. col. j. in fine. §. et ex hoc infero.

Per traditionē scripture trāffert⁹ res in ea cōtēta ut. l. j. C. d. dona. unde sumpta fuit lex regni foro legū. eo. ti. l. j. et. ij. et. x. et lex thauri. xvij. etiā si res nō sit plēs: ut dictis legib⁹. intellige dū modo possessio rei dōate sit penes donatorem. tñ donationis et traditionis instrumentū. l. iij. §. j. ff. de acq. po. intellige siue tradat instrū. quo ipse emit: siue quo vendidit ut. d. l. x. cū alijs de q. b⁹ sup⁹ signāter in. d. l. x. ibi si le fiziere ende carta y geladiere. Quā tene memorie quia forte alibi non reperies.

An instrumentū rei donate vel vendite q. habet emptor vel donator debet remanere penes ipsum venditorē vel donatorem vel heredes ei⁹: nec teneb⁹ reddere emptori vel donatario: dic q. penes venditorem vel donatorem seu heredes eius quando tenentur de evictione: tenentur tamē prestare cautionē de prestādo emptori donatario vel legatario cui opus fuerit. l. instrumenta et ibi doctores signanter baldus. C. de fidei commissis. et in dicta lege prima in fi. C. de donationibus de venditore non

- in. l. titius. ff. de actio. empti et vendi. et in. l. si prediorum. C. ad legem fal. in quibus iuribus videas plene.
- xxvij. ¶ Oza el hijo este en poder del padre. Nota ex his verbis juncto principio ibi quando el padre o la madre. q. mater potest donare filio existenti in patris potestate eiusdemq. mariti de quo vide bald. in. l. si constate. C. de dona. inter virum et uxorem. ubi dicit q. iste passus est multum notandum. et si vis procedere sine scrupulo: facias apponi ista verba q. non queratur patri usufructus: alias est dubium: ut ibi per bald. et Salicetum et Jasso. in. l. frater a fratre in fine.
- xxviii. ¶ An autem mater viuentis marito donare possit dotem vel eius spem: vide de textum et doctores in. l. constante. C. de donationibus.
- xxix. ¶ Quero mater meliorauit filium in tertia parte bonorum viuentis marito. an debeat deduci de dote vide que scripsi in rubri. de dona. inter virum et uxorem col. cccxvi. in mea repetitione.
- xxx. ¶ Si pater vel mater dotauerunt filiam an tota dote debet soluere pater an medietatem: an de bonis superlucratis constante matrimonio ibi etiam oportune differo. videas per te.
- xxxi. ¶ De ouere entregado ante el escriuano la carta dello. Nota q. per traditionem instrumenti: res in instrumento contenta tradita videtur. Sumis hoc ex. l. j. C. de dona. et ex lege regni foro legum. li. iij. ti. de las donaciones. l. ij. Item si quis legauit instrumentum domus: ipsam domum legare videtur ut per glossam. in. d. l. j. ad hoc. l. seruus filij. §. cum qui cirographum de leg. j. idem de eo qui pignorat instrumentum emptionale: nam videtur pignorare rem ipsam emptam et sibi traditam: ut. C. que res pigno. oblig. po. l. cum constet. Idem de eo qui vendit instrumenta: quod nomen vel corpus vendisse videtur ut. d. §. cum qui. Quod autem ibi dicitur de corpore intelligendum est si res fuerit ei tradita et pretium solutum vel habita fides de pretio. l. q. vendidisti. ff. de contra. emp. alias dominium rei non transfertur quod penes se non haberet: ut per glossam. et Salicetum in. d. l. j. C. de donatio.
- xxxij. ¶ Quid si dominium rei penes se habeat: sed non possessionem. an tradendo in instrumentum transferat dominium. gl. si. in. d. l. j. C. de dona. dicit q. non. arg. l. quidam ff. de rei vend. in contractu facit instrumentum traditio quod videtur habere vim traditionis rei: ut. d. l. j. quod loquitur in distincte et in. d. l. ij. et lex ista. item quia dominium queritur sine possessione licet sit apud tertium. l. si fundum. ff. de fundo dotali cum concordantibus ibi allegatis. Cum dicta glossa. transit Eymus et Jacobus butri. quos sequitur Salicetus ibi. et respondet ad. l. si fundum ut ibi per eum quem per te videas.
- xxxij. ¶ An post traditum instrumentum possit pater penitentia ductus reuocare donationem (credere q. non) quia quo ad hoc nil interest an transferat dominium postquam pater fecit q. in se erat tradendo instrumentum. et lex ista loquitur in distincte de traditione cogita.
- xxxiiij. ¶ Ex istis inferitur q. si mater donauit filio viuentis marito spem rei dotalis q. potest. l. spem. C. de dona. rem vero dotalis in preiudicium mariti: non potest ut. l. constate cod. ti. et tradidit instrumentum rei seu speciei donate filio: non poterit postea mater donationem reuocare. Cogitabis.
- xxxv. ¶ An sit necesse q. res in instrumento contenta sit presens. Salicetus in. d. l. j. C. de dona. mouet questionem quo ad translationem dominij ubi vide cum post cyrum. quo ad effectum q. non possit reuocari donatio: videtur quod non sit necessarium quod res fuerit presens tempore traditionis instrumenti. Cogita.
- xxxvj. ¶ In eo quod lex ista dicit quod hoc fiat coram tabellione: videtur sentire quod in huiusmodi traditione instrumenti: debet interuenire scriptura publica: nec sufficiat id coram testibus fieri. et sit casus in quo requiritur scriptura. quod si verum est: est

- jus nouum et noua decisio: cum in exercendis litibus parem vnum habeant instrumenta et testes. l. in exercendis. C. de fide instru. cum similibus: et adde hunc casum in quo requiritur scriptura ad alios quos ponit glossa. in. c. j. de censibus. libro sexto cogitabis.
- xxxviij. ¶ Onerosa. Nota quod donatio ob causam ut pro matrimonio perfecta est: licet possessio rei non tradatur et reuocari non potest: ut hic dicitur tene menti dicitur autem donatio ob causam matrimonij onerosa: respectu mariti quia ex ea tenetur subire onera matrimonij. l. si. §. si a socero et ibi bart. et alij. ff. de his que in frau. cre. l. ex promissione. ff. de actioni. et obli. l. meum §. duobus. ibi per bart. xliij. col. v. si. secundo quero. de legatis. ij. l. vna. C. de impropria. lucra. descri. lib. x. et ibi bartho. l. pro oneribus. C. de iure dotium. c. salubriter de usuris bald. in. l. ij. C. de his que in frau. credi.
- ¶ Dicitur autem titulus dotis onerosus respectu mariti etiam si expost facto ex dote lucrum possit consequi: ut si fiat pactum de dote lucranda: vel statutum id disponderet glossa. in. l. si donaturus. §. si. §. dum taxat. ff. de condi. ob causam. textus in. l. vna. §. lucrativas in verbo si vero vel socer. C. de impropria. lu. descri. et ibi notat age. refert Jasson in. §. item si quis in fraude. col. vij. insti. de actio. ego scripsi in. c. per vestras de donationibus inter virum et uxorem. col. cccxxix. in principio ubi vide. idem dicit bald. in. l. hac edictali in principio. l. ij. col. in. §. pone quod appositum. C. de secundis nuptijs et in. l. cum millite. ij. col. C. de donationibus ante nuptias et in authentica preterea. penul. col. C. unde vir et uxor ut plene dico ubi supra. et doctor de segura in. d. repetitione. folio. xij. col. ij. in principio. §. si. potest dari et.
- xxxviij. ¶ Por causa onerosa con otro tercero assi como por via de casamiento. Nota hic quod causa dotis respectu

- mulieris dotata est lucrativa: maritus tamen dicitur habere ex causa onerosa secundum bart. in. l. quod rome. §. flauius. ff. de verborum obli. Unde quauis titulus dotis ex parte uxoris habeat causam lucrativam: ex parte viri et filiorum habet causam onerosam ut. l. j. C. de impropria. lucra. descri. lib. x. bart. in. l. si. constante. ff. soluto matrimonio. Si tamen uxor eam petat a marito petit ut debitum ex titulo oneroso. ut vulg. Salicetus in. l. j. §. Sciendum. C. de rei uxorie actione. Amplia predicta: ut respectu mariti causa dotis est onerosa etiam si paciscatur de lucranda dote. nam et tunc non dicitur merum lucrum quia hoc pactum dependet ab oneribus precedentis matrimonij: ut notatur in. l. Si donatarius in fine. ff. de condi. ob causam. puenit enim ex quadam necessitate: quia forte maritus aliter uxorem non accepisset. secundum paulum in. l. j. C. de inoffi. dotibus ideo etiam isto casu titulus dotis vel eius causa est potius oneris quam lucris: ut ego alias plenius scripsi in. c. per vestras de donationibus inter virum et uxorem. col. cccxxviij. licet per tunc de paulo non fuerit memor.
- ¶ Con otro tercero assi como por via de casamiento. Quando enim tertio per huiusmodi dispositionem est quod sit: ut ex tractu duorum: absque tertij voluntate: tractus distrabi non potest vel rescindi: ut. l. si a socero et ibi notat bald. C. de iure dotium. melius per eum in. l. si constate. C. de dona. ante nup. ad hoc. ff. de pact. l. si. et ibi Jasson. quod remittit. Ad idem. ff. de retracta. l. si post mortem. §. si. per bart. et alberi. in. d. l. quod rome. §. flauius. ff. de verbo. obli. videas notata in. l. ij. ff. de suis expo.
- ¶ Ex his inferitur q. si de contractu emptiois vel venditionis est jus quod sit gabellario: pars partes renunciet contractui: non nocet gabellario ut notat in. l. si. C. de costi. pe. et bald. in. d. l. si constate. C. de do. ante nup.
- ¶ Ad predicta facit. l. seruo legato. §. si testator de legat. j. et in. l. fideicomis.

sa. §. interdum delegatis. iij. et in. l. nō solum. §. i. de libera. lega. vbi si testator legat alteri ad meā vtilitatem michi competit actio. allegat et comedat bartholus in lege si constante. ff. soluto matrimonio. col. xj.

xlj. **¶** Ex istis similiter infertur quod si presbiter dotauit filiam suam spuriam: consanguinei presbiteri non possunt dotem reuocare etiam presbitero vitā defuncto a marito quod eam habet titulo oneroso. sed bene a muliere postquam ad eam dos fuerit reuersa que eam habet titulo lucratiuo. ita notanter decidit bart. in. l. si. §. Si a socero. ff. de his que in frau. credi. bald. in authen. ex complexu. C. de incestis nuptiis.

xljij. **¶** Ex his concluditur quod si alicui fiat donatio vel melioratio ex causa matrimonij: vt puta filio vel filie: durante matrimonio: non potest reuocari nec repeti in preiudicium matrimonij et ipsius mariti qui ex dote habet sustinere onera matrimonij. Solutio autem matrimonio postquam dos est ad filiam reuersa cum habeat titulo lucratiuo posset a patre vel a fratribus tanquam in officiosa quia forte excedebat tertiam et quintam reuocari vel quia alias fecerat donationes alijs filiis primo: in quibus tertia et quinta erant exhauiste vel aliqua earum pars.

xlviij. **¶** Quid autem si marito mortuo: remanent filij qui debent alimentari: et forte non sint alia bona quibus alimententur nisi dos materna: an tunc dicentur bona illa que desinunt esse dotalia teneri titulo oneroso: vt nec tunc possint a patre vel fratribus tanquam in officiosa vendicari: vide bartho. in dicta lege si constante. ff. soluto matrimonio collūna. xj.

xlvi. **¶** Casamieto. Quod autem hic dicitur de causa matrimonij: intellige non solum in dote vt habetur in. l. pōponi⁹ philadelph⁹. ff. familie hercis. notat in. l. cum oportet. §. cum autem. C. de bonis que liberis. de quo per doctorem de se-

gura in. d. repetitione. folio. xij. co. ij. §. potest dare et debet intelligi non solum respectu dotis: sed etiam in donatione propter nuptias vt. l. si. C. de dona. ante nup. vbi ista duo equiparantur. facit. c. plerumque et ibi glo. de dona. inter virum et uxorem. sentit bald. i. l. j. post principium. C. de iure dotium. refert et sequitur iasso. in. §. quod si i patris. iij. col. §. adde quod idem est et c. l. ij. ff. soluto matrimonio bene facit ista lex.

xlvi. **¶** Adde quod donatio facta filio familias pro dote valet vt. d. l. pōponi⁹ et. l. si cum dote in principio. ff. solu. ma. se cū dū vnā lecturā. etiā si matrimonium non sequatur. l. si extraneus. §. si. ff. de condi. ob causam quod est singulare et m alexa. et iasso. ibi. et ludo. in singularibus. Ad idem bonus textus in. l. iij. §. si. ff. de priu. cre. vbi priuilegia dotis dantur etiam si matrimonium non sequatur de quo per alexan. in. d. §. quod si in patris in primo nota. et in dicta lege si cum dote in principio. v. nota.

xlviij. **¶** Quid autem de donatione facta filie intrati religionem vel filio studenti. vide plene seguram vbi supra folio. xij. col. iij. §. posset dari alia et tertia cautella refert hic castillo et addit glo. penul. l. ij. C. de inoffi. dona. glo. j. et bald. in. d. l. cum oportet. §. j. C. de bonis que liberis data ergo similitudine dotis et studij de qua supra est hic textus nota. vt cā studij valeat donatio facta filio familias in continenti. nec possit reuocari. **¶** Item donatio pro alimentis statim et irreuocabiliter valet secundum guill. de cuno in. l. peculium. ff. de peculio. glos. in dicta lege. ij. C. de inofficiosis donationibus glos. j. Tenet bald. in dicta. l. cum oportet. §. j. C. de bonis que liberis.

xlviij. **¶** Idem si pater filio donauit vt benemerito: et merita probentur. vt per bald. vbi supra et in lege vna. §. ne autem. C. de caducis tollendis quia est permutatio. et c.

xlviij. **¶** Quid autem si pater donat filio fami-

lias iurauit non reuocare vide doctorem de segura vbi supra. folio. xj. col. iij. Cui adde paulum de castro consilio. c. ij. et bald. in. l. iij. C. pro dona. quod quidem iuramentum hodie potest intervenire in contractu qui alias sine iuramento valere non posset vt constituerunt rex fernand⁹ et regina helisabet.

l. **¶** Por contracto entre viuos. Ex ista lege iuncta. lege. xxiij. ibi scriptura publica: colligitur prima consideratione quod vbi donatur tertia vel quarta pars bonorum: requiritur scriptura etiam si donatio non excedat quingentos aureos. quia leges iste loquuntur indistincte. et per hoc si verum est ampliatur. l. sancimus. C. de dona. et lex regni. v. partita. ti. de donatio. l. ix. que in donationibus excedentibus quingentos solidos requirunt insinuatio nem vel scripturam: nichil enim aliud est insinuatio. quam redigere in scriptis coram iudice. l. modestinus. ff. de dona. et dicta lex regni. Qui sunt isti solidi et quales vide in peregrina in verbo donatio in. glo. magna in fine. Secus tamen esset vbi donatio non excedebat quingentos solidos siue aureos. Sed ista lex indistincte loquitur cogitabis.

lj. **¶** An sicut non valet donatio omnium bonorum presentium et futurorum: sic ista donatio omnino nulla: an valeat saltem quo ad bona presentia: dicas quod valet quo ad presentia: vt late per doctores presertim per salicetum in. l. finali. C. de pactis.

¶ Aliqui tenent contrarium per textum in. l. quoties. §. sed si non. ff. de hereditibus insti. et ibi bart. et in. l. j. C. de inofficiosis donationibus. §. si. quero in quantum fiat reuocatio et in. l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verborum obligatio.

¶ Oppinio salice. vide verior et eorum per multa que supra dicta sunt concludenda valere donationem in eo quod valere potest quousque in multo pluri fiat. facit lex regni foro legum. lib. iij. blas donationes.

l. vij. Ad idem. l. j. et. l. ij. ff. de pecu. le. et ibi bart. et glo. in. l. iij. eod. ti. Ad idem decisio bald. in. l. ea que col. ix. in fi. C. de fidei. cum loquitur de magna re vel potest alicui ratione alimentorum relicto: valet versus ad modum alimentorum. vide fran. aretinum consilio. xlvij.

liij. **¶** Por otra cosa semejante. Pone exemplū. dedi tibi seruū meū vt filio tuo johani donares tertiam partem bonorum tuorum: tu donasti: non poteris reuocare postea donationem: quia licet sit donatio respectu tui: cui seruū tradidi: respectu tamen mei qui hoc tradidi: vt tu filio donares: dicitur onerosa et remuneratoria: ideo reuocari non potest secundum bart. in. d. l. que rome. §. flauio in prima oppositioe. Vel potest poni aliud exemplum in qualibet donatione remuneratoria que non fit titulo lucratiuo: sed quia benemerita donationem precesserunt: intellige de equivalentibus meritis. alias non valeret donatio secundum bart. et alios in. l. si quis pro eo. ff. de fide iusso. §. j. in fine et authē. vnde si parens. C. de inoffi. testa. per omnes doctores. iasson plene in. l. frater a fratre col. xxiij. ff. de condi. inde. vbi inter cetera dicitur quod illud quod donatur ultra benemerita: censetur profecticiū et consequenter reaquiritur patri. Ad predicta bene facit. c. relatum ibi iuxta seruicij meritum de testamentis.

liij. **¶** Ex his redditur dubia decisio bald. in authē. ex testamento. C. de colla. vbi dicit quod donatio facta filio propter benemerita censeatur peculii profecticiū et consequenter reaquiritur patri. et valet dummodo non sint bene merita infra dimidiam rei donate per. l. ij. C. de rescin. vendi. quod est magnum verbum ad extensionem. d. l. ij. sequitur ludou. roma. in. l. si donatione. C. de collatio.

¶ Confirmatur per id quod voluit salicetus post. glo. in. l. petens. col. xj. C. de pactis vbi dicit quod si debitor promittat creditori versus: et creditor as-

trahit se ad aliquod onus equiuale
non est proprie usura. immo permit-
titur etiam de iure canonico: quia cē-
setur et subdit singulariter salicet⁹ dū
modo illud onus non sit ultra dimi-
diam iusti precij nō est usura. Sequi-
tur alexander consilio. cccxij. col. ij.
incipit egregie.

lv. ¶ Illa tamen decisio bald. confundi-
tur ex verbis bart. in. d. l. frater a fra-
tre secundum jasso. ibi. col. xxij. et ita
quieuit. Sed pro bald. facit: quia do-
natio remuneratoria est quedam per-
mutatio: vt. l. sed et si lege. §. cōsultit.
ff. de petit. heredi. notat bart. et bald.
in probemio digestorum. Sed in per-
mutatione licita est deceptio intra di-
midiam. si vero dimidiam iusti pre-
cij excedat habet locuz remedium. l.
ij. de rescin. ven. vt ibi notat bald. in.
ij. q. et in. l. maioribus. C. communia
vtriusq. iudicij. et sic videt quod ne-
dum illud in quo donatio equiualeat
benemeritis: immo etiā illud in quo
excedit: habeat filius titulo permuta-
tionis. Sed si hoc esset verū via frau-
dibus aperiretur et minueretur legi-
tima aliorum fratrum. ideo tenenda
est opinio bart. q. tutor est scilicet q.
vbi donatio excedit merita: nō teneat.

lvj. ¶ Intellige quod non tenet in eo q.
excedit merita: in eo tamē quod equi-
ualet meritis tenet. ita alias conclu-
si in repetitione rubrice de donationi-
bus inter virum et uxorem. col. ccl.
per. l. ex anno in principio. ff. de dona-
tionibus inter virum et uxorem. Ad
idem. l. Si tunc et michi. §. i. de legatis.
ij. vbi si alicui legatur ultra q. capere
potest: reuocatur legatus in eo quod
capere non potest per quam. l. dicit
doctor de Segura in sua repetitione. l.
vnum ex familia folio. xij. quod si te-
stator habēs filios: reliquit extraneo
tertiā partem bonorum: reuocatur
solum in eo quod excedit quintā quā
extraneo relinquere poterat bene fa-
cit. l. sancimus. C. de donationibus.

vbi donatio que excedit quingentos
aureos nisi fuerit infirmata: nō valet
in eo quod excedit: bene tamē in quā-
titate quingentorum aureorum. Ita-
tio predictorum est quia quando vti-
le potest separari ab inutili: vtile non
vitatur propter inutile: vt regula iu-
ris lib. vj. dicit. vbi videas dyum et
multa que ibi cumulaui.

¶ Circa meritum probationē mul-
ta scribūt doctores in diuersis locis.
de quibus per jassonem in. d. l. frater
a fratre vbi inter cetera commemo-
rat dictum bald. in. l. si donatione. C.
de collationibus. vbi dicit quod sta-
tur assertioni patris de benemeritis
filij si assertio fuit iurata. quod repre-
hendit alexander ibi. quia actus cele-
bratur inter personas prohibitas:
ideo iuramentum nil operatur: vt cō-
cludit bart. in. l. cum quis decedens.
§. titia de legatis. iij. l. aurelius. §. si.
de libera. le. bald. in. l. j. de inoffitiosis
donationibus. Sali. in. l. hac edictali
col. vij. C. de secundis nuptijs. subdit
tamen jasson vbi supra quod pro limi-
tatione bald. bene facit quod ipse di-
cit in preliis feudorum in tertia diui-
sione vbi dicit quod si prelat⁹ cum ca-
pitulo confiteatur feudum de quo in-
uestit aliquē esse antiquū: si interue-
niat iuramentū: cōfessio presumit vera
cui statū est. Idē repetit idē jasson in.
d. l. si donatione. C. de coll. ¶ Sed pace-
ri⁹ (vt ita dixerim) salua. dictū bal. ni-
hil videt ad hoc cōferre q. loquit in
cōfessione q. fit a prelato cū capitulo.
vbi enim est prelat⁹ cū capitulo: est to-
tū cōtinēs: ideo presumitur pro eorū
cōfessione. quia per eos potest fieri
ecclesie cōditio deterior: vt. l. iubem⁹.
§. sane. C. de sacrosan. eccle. glo. fi. in
authen. hoc ius porrectū. eod. ti. Sed
vbi pater cōfite⁹ sub iuramento ab yno
filioz merita recepisse: agitur de pui-
ditio aliorum filioz: et consequenter
pater non est totum continens: nec
per eum potest aliozū filiozū cōditio

lvij.

fieri deterior sicut potest fieri per pre-
latum et capitulū. Maxime quia illa
patris confessio eo quod in fraudem
legis facta: dicitur contra legem: vt
concludit idem jasson in. l. si donatio-
ne. pe. col. C. de colla. per. l. qui testa-
mentum in fine. ff. de proba. et bart. in
l. si quis decedēs. §. titia de leg. iij. sed
vbi prelatus et capitulū faciunt con-
tra iuris constitutionē: vel valet act⁹
etiam si iuramentū interponatur: vt
dicit bald. i. dicta tertia diuisione im-
preliis feudorum. Quamuis ergo
dictum bald. verum sit in se: nil facit
ad propositum et questionis veritatē.
de veritate tamen illius decisionis.
bald. videas jassonem in dictis preli-
is feudorum col. xxxj.

lvij. ¶ Concludamus igitur quod nō cre-
ditur patri asserenti in testamento se
esse debitorem alicuius in preiudiciū
legitime filioz secundum bart. in
d. l. cum quis decedens. §. codicillis.
Speculator et jo. an. ti. de confessis. §.
nunc videndum. quozū meminerunt
antonius et abb. in. c. quamuis de re
judi. videtur textus in authen. quod
obtinet. C. de probat. ¶ Item nō cre-
ditur patri recepisse pecuniam rei a-
lienate in preiudiciū legitime filio-
rum: vt per cepollam cautella. xxxvj.
et doctor de segura in repetitione le-
gis vnum ex familia. folio. xv.

lvj. ¶ Queritur. filius emancipatus erat
benemeritis patri: et constabat de be-
nemeritis: pater remuneratorie do-
navit ei fundū: sed non tradidit. Nō-
ne poterit agere contra patrem ad
traditionē. videtur quod sic quia do-
natio valet nō tanq. filio: sed tanq. ex-
traneo et benemerito et sic nō dicitur
profectitia sed aduentitia secundum
paulum et doctores in. l. ij. C. de inof-
fi. dona. sed in donatione extraneo fa-
cta et solo consensu perfecta traditi-
onis necessitas incumbit donatori: vt
insti. de dona. §. perficiuntur et facit q.
voluit paulus post cenum in. l. Si pa-

ter puelle in fine C. de inoffi. testa. vbi
dicit quod donatio reciproca vel re-
muneratoria: non indiget traditionē
vel confirmationē per mortē: vt pos-
sit res donata peti et facit quod dicit
bald. in. l. j. C. de donationibus ante
nup. in secunda lectura: quod dona-
tio q. tenet iure cōtractus: non requirit
confirmationē nec traditionē. de hoc
per montalium. vj. parti. ti. xv. l. iij.
¶ Adde predictis quod donatio pro-
pter merita nō dicitur proprie dona-
tio que fit ex quadam liberalitate: nul-
la necessitate cogēte. l. j. ff. de dona. c. j.
eod. ti. sed potius est quedā permuta-
tio: vt paulo ante dicebamus. ad reuo-
candā autē permutationē solū datur
actio prescriptis verbis ad interesse:
vel cōditio ob causam: qua potest re-
peti id q. est datū vt. l. j. ff. de rerū per-
mu. l. ij. et l. precib⁹. C. eod. ergo talis
donatio non aliter pōt reuocari. nisi
vt permutatio reuocatur. Cogita.

¶ Ex istis infertur quod donatio q.
facit pater filio ppter merita vel als
remuneratorie: non potest dici facta
titulo lucratiuo: sed poti⁹ oneroso: vt
voluit bald. in authen. in donatione
in fine. C. de secundis nuptijs dum lo-
quitur de permutatione. quod ego
alias firmaui in mea repetitione ru-
brica de donationibus inter virum et
uxorem. col. cclij. vbi videas.

¶ Ex quo inferebam ibi col. cccxviij.
quod licet princeps vel rex possit libe-
re suum privilegium alicui libere et
sine causa reuocare vel saltem modi-
ficare. l. qui fundos. C. de omni agro
deserto. lib. ij. Si tamen princeps re-
cepit precium pro privilegio: quāvis
vtatur verbo indulgem⁹: eo q. signifi-
cat vditionē est irrevocabilis cōtra-
ct⁹: nō privilegiū. argu. l. fi. C. de pre-
dij. curialiū. lib. x. tenet bald. in. l. q. se
patris. C. unde liberi. ludoui. in sin-
gulari. cccclij. Ad hoc. l. pater que est
penultima. ff. de donationibus. vbi
littera dicit si quis aliquem a latro-

nibus vel hostibus captum eripuit: et aliquid pro eo ab ipso accipiat: hec donatio irrevocabilis est. merces enim laboris criminis appellanda est: quod contemplatione salutis certo modo extenuari non placuit. tene menti illam legem ex qua et alijs nonnullis decebam regem henricum secundum qui bastardus dicebatur non posse modificare: vel conditionare donationes remuneratorias a se factas propter servitia a militibus sibi impensas: ut plene scripsi in dicta rubrica. folio. xliij. col. iij. et ex istis alias: et plenius folio. xliij. col. et ex his iustificari potest in nova impressione. ubi videre poteris.

lxiiij. Ex predictis etiam infertur quod licet donatio inter coniuges regulariter sit prohibita: ut sunt iura vulgaria que ego cumulaui in predicta repetitione rubrice de donationibus inter virum et uxorem folio. xliij. §. sunt et alie donationes. donatio tamen remuneratoria permissa est inter eos: ut latissime prosequor in dicta rubrica. folio. xliij. col. iij. §. limita secunde. ubi multa cumulaui: que per te videre poteris. valebit ergo donatio reciproca facta inter coniuges constante matrimonio hoc modo si contingat alterum premori: superstes habeat bona premorietis: quia hec non est mera liberalitas: ex quo tantum recipit quantum donat ut per Lynum bald. salicet paulum et alios in. l. si pater puelle. C. de inoffitioso testamento.

lxliij. Idem dicimus quando fit donatio a sponso sponse spe futuri matrimonij seu collata ad tempus futuri matrimonij quando ille qui donat est inferior: ut acquireret honorem vel parentelam alterius: est donatio remuneratoria que inter coniuges permittitur: multo fortius inter futuros coniuges inaequales: ut per bart. et alios in. l. diuortio. ff. de verbo. obli. bald. in. l. j. in secunda lectura. C. de dona. ante nup.

notatur in. l. quod autem. §. si vir. ff. de donationibus inter virum et uxorem. vide abb. in. c. super eo de testi. et in. c. cum in ecclesie corpore desimo.

lxv. Hinc est quod valet pactum inter futuros coniuges quod filij quos vir habuerit ex tali matrimonio non succedant patri in feudo: sed nascituri: quia sub tali pacto vir nobilis inueniet nobiliozem uxorem per quam nobilitas crescat ita dicit bald. per illum textum in. c. j. §. filij nati. si de feudo fuerit contro. inter dominum et agnatum. de quo etiam per eum in. c. j. de matrimonio ad organicam contracto.

lxvj. Quid autem de eo quod datur filie ex causa dotis an statim valet ista donatio: dicas quod sic ut. l. proponi. ff. familie heriscunde. et. l. si cum dotem in principio secundum primam lecturam. ff. soluto matrimonio glo. et doctores in. l. ij. C. de inoffi. dona. plene per jasso. in. l. frater a fratre in quarta fallacia. ff. de condi. inde. traditur per doctorem de Segura in repetitio. ne. l. vnus ex familia. §. Sed si fundum folio. x. ff. de leg. ij. ego prosequor plene in dicta rubrica de donationibus inter virum et uxorem folio. xlvij. col. iij. §. limita quinto ubi etiam de donatione propter nuptias facta filio de qua in dicta rubrica folio.

lxvij. Quid autem de donatione facta filio causa honoris adipiscende: vel causa studiorum et pro emendis libris dixi in dicta rubrica folio. xlvij. col. iij. §. limita sexto. ubi concluditur quod valet. Adde ibi dictis legem regni. v. partita ti. de las donaciones. l. iij. que est notabilis ad hoc. vide etiam. vj. part. ti. xv. l. v. vide etiam que dixi sup. et. Quo ad intellectum. l. pomponius de qua diximus supra. et. xl. aduerte quia loquitur ubi dos erat tradita. unde dubium faciebat quia dos data erat filie familias in potestate existenti: secundum glo. ibi. de quo non est insistendum cum fauore dotis permittatur

donatio facta filie familias ut plene dico in preallegato. §. limita quinto. de traditione similiter non est altercandum nam si pater volens filiam nuptui tradere promittit genero futuro eam dotare in centum ducatis et dotauit: valet ista dotis constitutio quam ad traditionem non fuerit processus: nec poterit reuocari talis donatio: ut hic dicitur in hac lege cum dicitur o se ouiere hecho contrato con otro tercero por causa onerosa. Si tamen pater assignauit filie dotem ante quam eam nuptui traderet: et tunc necessaria esset traditio ad transferendum domini: ut reuocari non possit ut per paulum de castro in. d. l. ij. C. de inoffi. dona. de quo forsam dicemus infra in. l. xxiij. et. xxv.

lxix. Ista autem promissio vel donatio pro dote potest dici donatio ob causam hoc iure. §. labeo. ff. de donationibus et. ff. mandati. l. si remunerandi. §. si. vel potest dici contractus innominatus si persona non est prohibita exercere causam propter quam datur: ut per glo. et bart. in. d. §. labeo. possum enim recipere pecuniam: ut sum fidei iussor pro te: nisi sum prohibitus intercedere: nam tunc nichil valet quod agitur secundum bartholum. ibi.

lxx. Sino reservare ei que lo hizo en el mismo contrato. Ubi ergo donatio facta filio tenet: non potest postea reuocari: nisi hoc sibi reservauerit pater donans tempore donationis. nam ex intervallo: hoc facere non potest: ut l. perfecta donatio. C. de donationibus que sub modo. ad idem. l. illud. C. de colla. secundum alexan. ibi. cuius verba refert et sequitur jasson. in authen. ex testamento. viij. col. C. de colla.

lxxi. Ex quo infertur quod sicut pater non potest reuocare donationem filio factam in casibus in hac lege expressis: sic nec potest in donatione iam perfecta ex intervallo grauamem vel conditionem vel modificationem quod

certo casu posset illam reuocare: nisi donationis tempore hoc adiecerit: ut sentiunt Alexander et jasson ubi supra et benefacit ista lex.

lxxij. Hoc tamen intellige quando filius donatarius nollet succedere cum fratribus: sed habere ipsam rem donatam precipuam: ut. l. si. ff. de collatione dotis. Alias autem bene posset pater imponere grauamem: si vult habere hereditatem. Sicut posset grauari de re sua usque ad vires hereditarias: ut. l. cum pater. §. si titio. de lega. ij. et. l. imperator. §. si centum. est de mente pauli in authen. ex testamento. C. de collationibus in fine. bonus textus in. l. si ea. C. ad legem sal.

lxxij. Por algunas causas que segun leyes de nuestros reynos las donaciones perfectas o con derecho hechas se pueden reuocar. Ante huius legis editionem ego scribens in hac materia in rubrica de donationibus inter virum et uxorem. col. cccxxvij. in prima impressione. in secunda vero folio.

optabam fieri legem super hoc ad tollendas ambiguitates: quamquam lex regni. v. partita titulo. de las donaciones. l. pe. et foro legum. lib. iij. eodem tit. l. j. sup. hoc videant disponere. Postea vero in curijs thaurinis: perseueranter insteti: ut hec lex inter alias ederet. et ut facilius intelligas quid utilitatis hec lex afferat premitte quod donatio perfecta non potest reuocari nisi propter causas in iure expressas ut. l. si. C. de reuoca. dona. ubi aliquae cause enumerantur: vide ibi glo. et doctores et leges regni preallegatas. Et quamuis in. d. l. si. dicatur quod ex illis tantum causis possit donatio perfecta reuocari: dicit tamen ibi glo. notabiliter idem esse in alijs casibus similibus habentibus similem rationem et equitatem. et ita casus excepti a lege extenduntur ex identitate rationis similis glo. est in. l. ob es alienum tantum. C. de predijs minorum. textus in. c. cum

dilecta de confirma. vtili vel inutili juncto. c. quoniam frequenter: vt lite non contesta. secundum abb. in. d. c. cum dilecta. quod procedit etiam in casibus exceptis a statuto: vt probatur in. c. ad audiētiā de clericis non residentibus secundum abb. et quod efficacius est etiam si casus excipiantur cum dictione taxatiua tantum vel solum vel solummodo: vt volūt glo. preallegata quas ad hoc tene memorie. Unde casus excepti in quibus potest quis exheredari de quibus in authen. vt cum de appellatione cognoscitur. §. aliud quoque capitulum et per glo. in. c. quinquauallis de iure iurādo et in lege regni. vi. parti. ti. extenduntur ad alios casus vel alias causas similez rationem et equitatem habentes. Hunc ad propositum dubitaret forsam faciebat quia cum iste donationes vel concessionis quas facit pater filius ad dotem vel donationem propter nuptias sint valde privilegiate: vt plene dixi in mea repetitione: non ita faciliter debent reuocari: sicut alie donationes. quia propter iustum fuit quod saltem ad metas aliarum donationum meterentur: vt ex quo a principio valuerunt: non possint reuocari: nisi ex causis ex quibus alie donationes reuocantur que in legibus regni sunt expresse.

lxxiiij. **C**ave tamē ne decipiaris quia ista verba in fine legis posita non referuntur ad omnia precedentia. nam si donatio sit remuneratoria: preteritu ingratitudinis non reuocatur. l. penultima. §. j. ff. de donationib⁹. et ibi glo. ego scripsi in dicta rubri. folio. Item si donatio fiat filio vel filie ex causa onerosa: vel ex contractu habito cum tertia persona ex causa matrimonij: vel ex alia simili: vt dicit ista lex in principio: talis donatio similiter preteritu ingratitudinis reuocari non potest. l. his solis: secundo responso. C. de reuocā. donationib⁹. vbi dicitur quod

ratione ingratitudinis donatarij: non potest reuocari donatio in preiudiciū tertij. Clausula igitur ista: seu verba in fine legis posita non debet referri ad donationes irrevocabiles de quibus premiserat: sed ad eas tantum quod et si valeant ratione traditionis: vel traditionis scripture ipsius donationis vel alias translatione dominio regulariter non possunt reuocari nisi ex iustis causis in legibus regni expressis intellige vel alijs etiam non expressis habentibus similem rationem vel equitatem: vt paulo ante dicebamus.

Reuocar. Pater qui donauit filio domum cum hoc quod possit eam reuocare: in qua filius plures fecit expensas: si reuocauit: non tenet filio de expensis satisfacere. foro legum lib. iij. titulo de las donaciones. l. x. tene menti. de fructibus interim perceptis an faciat suos filius: an teneatur patri restituere: potest probabiliter dubitari sicut de donatione facta inter coniuges sequuta reuocatione tacita vel expressa de qua descripsi in rubrica de donationibus inter virum et uxorem in mea repetitione. Adde quod tales expense non computantur cum fructibus medij temporis perceptis glo. in. l. emptor. ff. de rei vendi. tenet Bald. in. l. diuortio. §. impredia. ff. soluto matrimonio. paulus de Castro consilio. xvij. bald. in. l. domos delegatis primo. ex quo inferitur quod filius donatari⁹ recuperabit expensas factas in re donata quando reuocatur propter eius ingratitudinē. quia non compensantur cum fructibus medio tempore perceptis ex quo filius eas fecit bona fide. Item donatarius potest retinere rem pro expensis ut bicet lege si in area. C. de rei vñ. et lege si pene. §. j. et lege repetitio. C. de condi. inde. et lege si quid possessor. §. sicut autem et ibi barthol⁹. ff. de peti. here. baldus in lege Si mandatum. col. j. et si fallit. C. de nego. gest.

lxxv.

Padre/o la madre/o qualquier dellos pueden si quisieren hazer el tercio de mejozia que podian hazer a sus hijos/o nietos conforne ala ley del fuero a qualquier de sus nietos/o descendientes legitimados puesto que sus hijos padres delos dichos nietos/o descendientes sean viuos sin que enello les sea puesto impedimento alguno.

Mater vel mater potest meliorare filium vel filios nepotem vel nepotes etiam viuis parētib⁹. hec lex declarat legem fori. lib. iij. ti. de las mandas. l. x. in duobus de quibus hacten⁹ semper fuit dubium apud iuris peritos. Primo in eo quod dicit quod neduz pater: verum etiam mater potest meliorare in tertia et quinta parte bonorum suorum filios vel nepotes: quod intelligendum est de matre etiam constante matrimonio et de omnibus bonis suis etiam dotalibus propter generalitatem istius legis et l. x. preallegata. Intellige tamen salvo iure mariti quod habet in bonis dotalibus constante matrimonio. habet enim fructus ad sustentandū onera matrimonij. l. dotis fructus. l. plerumque. ff. de iure dotium. l. pro oneribus. C. eod. l. si maritus. ff. familie herciscunde. c. salubriter de usuris. iij. partita. ti. xj. l. que incipit en possession. foro legum lib. iij. ti. de las arras. l. iij. Presertim quia vxor constante matrimonio: nichil marito prudentialiter facere potest etiam in rebus proprijs vt disponunt leges regni foro legum lib. i. de los pleptos que deuē valer/o no: et infra. l. v. vbi dicemus. et scripsi in rubrica de dona. inter virū et uxorem. col. in mea repetitione. poterit ergo vxor hanc meliorationem facere de rebus suis etiam constante matrimonio: que statim est valida: presertim iterueniente traditione: vt in. l. supra proxima:

saluo tamen usufructu ipsius mariti arg. l. si constante in fine. C. de dona. inter virum et uxorem. et ibi notat salicetus. facit quod dicit bald. in. l. non dubium. C. de legi. Si tamen meliorat filium vel nepotem ex causa dotis vel alias vbi valeret donatio matris in filium de quo supra. l. proxima dictum est: valebit etiam quo ad usufructum et comoditatē statim secuta traditione percipiendam per ea que ibi dicta sunt. Idem diceremus de rebus parafernalis vel alijs bonis in quibus de iure vel consuetudine maritus non habet administrationē nec usufructum vel partē ipsius. nam in his etiam marito inuito libere potest vxor donare filiis per viam meliorationis vel alias. Sed cum hodie per iura regni et consuetudines omnia bona vxoris cadunt sub viri administratione et eorum fruct⁹ cōcantur inter eos: michi esset hoc dubitabile cogitabis.

Secundum quod addit ista lex est quod pater viuente: potest auus meliorare nepotem. et in hoc declarat dictam. l. x. fori legū. lib. iij. ti. de las mandas cum dicit o nieto que aya derecho de heredar. Propter quod verbum nonnulli grauis auctoritatis doctores dicebāt debere intelligi patre defuncto: non autem viuente. nam tunc nepos non succedit auo. l. posthumorum. ff. de iussi. testa. l. si quis filium. C. eod. l. gallus. §. nunc de lege. ff. de liberis et posthumis. inuito igitur patre: nichil potest filio per auum relinqui vt per bald. in. l. penul. §. quia filio et. nota quando habens filium. C. de adopt. et in authen. res que. col. ij. et si. quero an teneor. C. comunia de legatis et ita alias pluries fuit iudicatum: vt plene scripsi in dicta. l. regni. Quod tamē

ij.

Est enim illa. l. x. fori legum lib. iij. ti. de las mandas cum dicit o nieto que aya derecho de heredar. Propter quod verbum nonnulli grauis auctoritatis doctores dicebāt debere intelligi patre defuncto: non autem viuente. nam tunc nepos non succedit auo. l. posthumorum. ff. de iussi. testa. l. si quis filium. C. eod. l. gallus. §. nunc de lege. ff. de liberis et posthumis. inuito igitur patre: nichil potest filio per auum relinqui vt per bald. in. l. penul. §. quia filio et. nota quando habens filium. C. de adopt. et in authen. res que. col. ij. et si. quero an teneor. C. comunia de legatis et ita alias pluries fuit iudicatum: vt plene scripsi in dicta. l. regni. Quod tamē

Intelligebant antiqui de tertia parte reputantes eam legitimam filiorum respectu extraneorum et respectu ipsius nepotis quem reputabant extraneum viuo patre: vt plene tradit doctor de Segura in. d. l. vnum ex familia ego scripsi in dicta. l. regni. secus dicebat respectu quinte partis quam poterat auus relinquere cuilibet extraneo et consequenter nepoti etiam viuo patre. Sed ista lex tertia et quintam relinquere permittit cui standum est: atq. nouissimo modo reputas tertia partem legitimam vel non. quonia et si reputetur legitima: permittit q. in ea possit agrauare filium. et ita cessat argumentum quod aliqui ex ista lege sumere conantur: quod non est legitima: ex quo pater in ea grauare potest filium contra. l. quoniam nouella. C. de inoffitioso testamento extraneo autem dare non potest tertiam.

iiij. **¶** Adde quod pater potest nepotem filio viuo dotare et talis dos non imputatur in legitima filij. l. dedit dotem. ff. de collatio. bo. tenet bald. in authet. tica ex testamento. col. penultima versiculo tertio quero. C. de collatio.

iiij. **¶** Item vxor dotem dispensare pro anima patris sui secundum ioha. de ymola in. l. quamuis. ff. soluto matrimonio arg. l. sancimus. C. de sacrosan. eccle. scripsi in. l. regni foro legum titulo de los pleytos q. deue valer.

v. **¶** Emanauit ista lex ad declarationem legis foro legum lib. iij. titu. que permittebat patri vel matri vnum ex filiis nepotibus. quia dubitabatur an poterat meliorare plures simul cum ibi diceretur in singulari: fuit condita ista lex que disponit quod sic. vt antea tenuit motalius in dicta lege per textum et que ibi notat bart. quem alij referunt et sequuntur in. l. vnum ex familia. s. ff. de legatis. ij. et ibi in repetitione doctor de Segura. folio. riiij. allegat textum in argumento in. l. cum quida. ff. eod. et quod ibi notat

Paulus de castro. super quo hodie non est amplius insistendum.

¶ Item quia indicta lege fori dabat facultas parentibus meliorandi filium vnum vel nepotem: et de pronepotibus et alijs descendentes nichil dicebatur: in hac lege disponitur de omnibus alijs descendentes. et iuste quidem. nam facta nepotum mentione in casu fauorabili et nomini notio: comprehenduntur pronepotes et alij descendentes. l. cui eorum. s. fi. ff. de postu. lege Sed sciendum. ff. de parricidis bald. in. l. si nomen. in. fi. ff. de successorio edicto.

¶ Puesto que los hijos padres de los nietos sean viuos. Lex fori predicta dicebat de nepotibus: que aya derecho de heredar. nepos quidem viuite filio eius patre: nullum ius preterit habere in bonis aui. cum pater sit in primo gradu et precedat nepotem qui est in secundo gradu authet. in successione. C. de suis et legitimis hereditibus et insti. de heredum quali. et disse. s. cum filius. vj. partita titulo de las herencias. l. iij. et foro legum eod. ti. l. vij. et istud comuniter tenebatur ante huius legis editionem. Idic autem deciditur contrarium.

¶ Ratio huius decisionis fuit filiorum nepotum pronepotum et descendentes fauor. Antiquitus enim legitima filiorum erat designata secundum numerum filiorum. nam si erat quatuor vel infra: corum legitima erat tertia pars bonorum patris. Si erant quinque et ultra: erat bonorum medietas que eis deferrebat ab intestato. authet. de triente et semisse. s. hoc nos coll. vj. authet. nouissima. C. et vj. partita. ti. i. l. xvij. in qua legitima: veniunt omnia que profecta sunt ab eo cuius fuit hereditas: et computantur in ipsa. C. de inoffitioso testa. l. quoniam nouella et. l. si quando. s. generaliter. C. de collationibus. l. penultima et dicta lege partite.

vi.

vij.

¶ Postea vero predicta legem fori est aucta legitima et sublata differentia de numero liberorum in fauorem eorum et parentum: datur enim facultas parentibus meliorandi vnum ex filiis vel nepotibus. ibi tamen non dicebatur patre predefuncto: vel viuo: propterea in parentum et filiorum nepotum fauorem hoc declaratur per legem istam. Lex enim que ampliat testandi facultatem: fauorabilis est: que vero restringit odiosa: vt. ff. si quis aliquem testa. prohibu. in rubro et nigro. et. C. eod. Ad idem. l. non solum et. l. immo. ff. de opti. le. vbi qui poterat

eligere de omnibus si ei stichus auferatur: dicitur electionem non habuisse. idem et multo fortius videtur in casu nostro vbi pater nedum excludebatur ab vna specie: immo et a genere eligibilium cum tantum permittatur descendentes relinquere tertiam: non extraneis. Lex ergo ista duplicem inducit fauorem. liberorum et posterorum ultra nepotes. Item parentum quibus libera testandi et disponendi de bonis suis quibus vellint filiis nepotibus et posteris descendentes datur facultas vt. l. i. C. de sacrosanctis ecclesijs.

Lex. rir.

¶ El padre et la madre et abuelos en vida o al tiempo de su muerte pueden señalar en cierta cosa o parte de su hacienda el tercio et quinto de mejozia en que lo aya el fijo o hijos o nietos que ellos mejoraren con tanto que no exceda el dicho tercio dello que montare o valiere la tertia parte de todos sus bienes al tiempo de su muerte: pero mandamos que esta facultad dello poder señalar el dicho tercio et quinto como dicho es q. no lo pueda el testador cometer a otra persona alguna.

¶ Ista colligo ex ista. l. primu quod lex regni foro legum lib. iij. ti. de las mandas. l. ix. que permittit meliorationem tertie et quinte partis a patre filio vel nepoti: intelligitur quod possit meliorare in his vnu vel plures filios vel nepotes: vt etiam vult lex precedens et hoc firmat constanter doctor de segura in. d. l. vnum ex familia post alios antiquos ego scripsi in. d. l. ix. post motalius. facit doctrina bart. in. l. qui filius. s. j. ff. de legatis. j. vbi appellatione filij in numero singulari comprehenduntur omnes filij teneas ergo quod dictum est.

ij.

¶ Adde quod iste meliorationes pos-

sunt fieri vni vel pluribus filiis vel nepotibus: vna vel pluribus vicibus simul vel separatim: et valent in tertio et quinto. Si tamen excedant tertium et quintum reuocantur in eo q. excedunt tanq. donatio inoffitiosa vt l. sancimus. C. de inoffi. dona. et in. l. j. C. de inoffi. dona. nota. in. c. raynaldus de testa. per abb. antiquus per Jacobu. in authet. vnde si pares. C. de inoffi. dona. bart. in. l. titia. s. imperator delegatis. ij. foro legum lib. iij. titulo de las donaciones. l. vij. et hic.

¶ Sed in huius reuocatione interest an simul et semel pluribus facta fuerit melioratio excessiua: quo casu reuocatur excessus pro rata cuiusq. l. si quis testamento. s. apud iulianum et ibi doctores de legatis. j. etiam si portio vnius data sit in specie: alterius vero in quantitate secundum angelu et alios in. l. querebatur. ff. ad legem fal. raphael in. d. s. apud iulianus. Si autem meliorationes facte sunt diuer

iiij.

sis temporibus: tunc ultima in eo quod excedit reuocatur: quia quantum ad illud fuit inofficiosa vel in toto vel in parte secundum glo. et bart. in. d. l. titia. §. imperator de lega. ij. et in. d. l. j. C. de inoffi. dona. ¶ Reuocatur autem excessus aliquando ex presumpta voluntate testatoris ipso jure secundum glo. et bart. in. d. §. imperator. notatur in. d. l. j. et in. l. si totas. C. de inoffi. dona. et in. l. si vnq. C. de reuo. dona. unde res potest vendicari et cōdici ut ibi nota. ¶ Reuocatio autem que fit per titulū d. inoffi. dōa. nō fit nisi preposita querella ut. l. j. C. de inoffi. dona.

iiij. ¶ Secundum quod ex ista lege colligitur est quod melioratio tertie et quate insimul vel separatim potest fieri in vna re designata. et sic approbatur lex stilli. cccij. de qua per montalū in. d. l. ix. et ibi ego plenius scripsi. que prouisio fuit satis salubris ad tollendas ambiguitates que super hoc assidue versabantur in iudicijs nā diuerse et contrarie super hoc pluries fuit iudicatum. quoniam cum filius dicitur habere suam legitimā in quacūque parte hereditatis ut. l. ij. C. quando et quibus quarta pars heredi. debe. lib. x. videbatur quod nō poterat assignari legitima nec melioratio in vna sola re. cum contrariū hec lex disponit que ita seruatur ad litteram.

v. ¶ Tertium quod inducit ista lex est designare tempus quod debet inspicere ad videndum an melioratio tertij et quinti sit inofficiosa scilicet tempus mortis patris meliorantis vel aui. unde quemadmodum legitima debetur secundum tempus mortis testatoris. l. cum queritur. C. d. inoffi. testa. bart. et alij in. l. etiam. §. si. et in. l. si patroni. §. si. C. de bonis que liberis: similiter in hac melioratione id tempus esse attendendum: intellige nisi forte legitima debet filio confiscatis bonis paternis ut. l. cum ratio. ff. de bonis dōnatorū. authen. bona damnatorum.

C. cod. nam tunc debetur secundū tempus delicti ut per bald. in. l. quamq. C. ad legem fal. et in. l. ij. C. de adopt. bart. in. l. cum filius. ff. d. verbo. obli. paulus de castro in. l. in ratione. ff. ad legem fal. idē si donatarius cōmissit delictum propter quod eius bona cōfiscantur: nam tunc prelegatur tertij et quinti: donatarius consequitur secundum tempus presens delicti: non expectata morte donatoris de quo vide quod scripsi in dicta. l. ix.

¶ Emanauit ista lex ad declarationē legis regni foro legum lib. iij. ti. delas mandas. l. et stilli. cccij. in quibus agitur de melioratione tertie et quinte partis bonorum. nichil tamē dicitur de tempore quo debent bona extimari: ut sciatur que sit tertia vel quinta bonorum pars. an tempore testamenti contractus vel donationis seu alterius dispositionis: an vero tempore mortis ipsius testatoris vel disponentis interque nō est mediocris differentia: cum testatoris vel disponentis bona possint augeri vel minui.

¶ Aliquibus videbatur quod tempus presens non futurum erat in consideratione ut. l. si ita. ff. de auro et argento le. et ibi notat bart. quē alij referūt et sequuntur. Ad idē. l. testator. §. qui in diuisam. d. legatis. ij. vbi legata parte bonorum: intelligitur de bonis que testator habet tempore testamenti. Secus si legetur pars hereditatis. nam tunc inspicendum est tempus mortis: ut. l. peculium in principio de legatis. ij. l. grege de lega. j. l. si quis seruū. §. si. cum. l. sequenti. de legatis. ij. Ante mortē enim testatoris non est hereditas: sed tūc demum eo vita defuncto. l. j. ff. de hereditate vel actione vendita secundum petrum et Epinum in. l. si. C. de pactis licet aliqui cōtra. vbi vide bart. et alios. ego in. c. per vestras folio. lxxij. col. j.

¶ Cum autem testator meliorando in tertia parte bonorū magis videat

de tempore mortis cogitasse: illud tempus videtur attendendum modo utatur verbo bonorum vel hereditatis. In dispositione ergo: vel donatione partis bonorum: intelligendum est tempus mortis non autem dispositionis ut disponit ista lex: nulla differentia considerata: an loquatur per verbum generale vel vniuersale: per verbum bonorum vel hereditatis. illud enim est de apicibus juris: de quibus cum de bona fide agitur: curandum non est: ut per archi. in. c. scriptū. vj. q. iij. Apices juris sunt quedam solemnitates que veritatem negotii non tangunt: ut declarat. bald. in. l. si pro ea. col. C. mandati. Andreas sicut in. c. bona fides de deposito in fine. bart. in. l. si fideiussor. §. quidam. ff. mandati. videas plura que alias cumulaui in repetitione. c. per vestras de donationibus inter virum et uxorem. col. cxxiiij. cum sequenti. alias folio. lxxij. col. j. in secundo impressis.

ix. ¶ Ex istis infertur vnum cotidianū quod si pater assignauit filio legitimam in vita plenam secundū bona quod tempore assignationis habebat: si postea multa bona acquisiuit: poterit filius petere legitimā ex bonis postea acquisitis quia legitima cōsideratur secundū tempus mortis patris per iā dicta. nisi forte filius plenam fecisset liberationē vel interuenisset iuramentū ut. c. quāuis pactum de pactis lib. vj. ita vult bald. in. l. quamuis in fine. C. de fideicommissis cuius memini in repetitione. c. per vestras de donationibus inter virū et uxorem folio. lxxij. col. j. §. sed pulcrum est videre. vbi allego alios doctores hoc idem sentientes quos perte videas.

x. ¶ Ex quibus inferebam quod si pater dotauit filiam: cuius dotē fratres dicunt inofficiosam: quod tempus considerabitur ad hoc an tempus cōstitutionis dotis: an mortis patris et dicebam quod tempus cōstitutionis

dotis: ut ibi plene scripsi. Sed reuera ista lex videtur decidere contrarium cū generaliter vult quod donatio tertie partis bonorum per viā meliorationis vel alias: debet considerari secundū tempus mortis patris donatoris. Cum autem dotis constitutio: dicatur donatio: ut. l. vnica. §. C. d. rei uxorie actione: merito deca sicut de alijs donationibus censendum est per hanc legem singularem.

¶ Ex istis similiter infertur quod si pater dotauit filiam postea meliorauit filium in tertia parte bonorū suorum: debet intelligi de bonis que tūc temporis habebat: non de preterito. Dos enim illa discessit iā a bonis suis et non potest dici fore in bonis suis ut. l. fuit questionis. ff. de colla. bo. et per bald. in. l. si quando. §. j. et in. l. si non mortis et in. l. si. C. de dotis promi. cuius meminit laurentius pelatijs in tractatu de statuto feminas excludēte col. xxi. §. Sed in filia qui pulcre loquitur. vide etiam paulum consilio. cccj. in. ij. articulo. vide etiam barba. in repetitione rubri. C. qui admitti. ad bo. po. po. charta. viij. fi. co. videas que ego alias scripsi in repetitione rubrice de donationibus inter virum et uxorem. folio. xxiiij. col. iij. in principio. et in. c. per vestras folio. lxxij. col. j. vbi plura cumulantur que videri possunt quorum aliqua deciduntur per legem istam ex. xxix. in quibus forte aliqua tangemus.

¶ Ex ista lege cum dicit mortis tempus inspicendum in donatione concessione vel melioratione tertie partis bonorum vel hereditatis paterne aliqui sumūt argumētum: secus esse in concessione quinte partis. Sed valde aberrant: cum reuera eadez sit ratio in vtroque ut hic colligitur et expresse disponitur infra. xxix. in fine vbi deo propitio differemus.

¶ Contāto que no exceda el tercio de lo que valiere la tertia parte dōs bie

nes al tiempo dela muerte &c. potest probabiliter dubitari: quid si hec donatio vel concessio non attingit quantitatem expressam in donatione consideratis bonis donatoris tēpore mortis quia fuerunt valde diminuta. Reuera eadem ratio & juris dispositio in diminutione videtur que in augmento: vt hic colligitur & apertius in lege xxij. explicatur. & merito quidem: cū in his: augmentum & diminutio: mortis tempus prospiciant: vt dicta. l. peculii & l. grege de legatis. ij. nulla habita discretionē an donetur pars bonorum vñ hereditatis: que apud testatorem vocabulorum veram significationem ignorantem: est incognita. que pertinacibus potius q̄ juris ignaris est relinquenda vt dicit gl. in lege gallus. §. qdā. ff. de liberis & posthumis. Prefertim quia vbi legantur bona omnia: vel legatur hereditas: inducitur fideicommissum vniuersale: vt. l. nam quod cum. l. sequenti. ff. ad trebell. tenet paulus de castro in. l. si quis bonorum & in. l. non amplius. §. cum bonorum de legatis. j. & sicut bona recipiunt augmentum et diminutionem: sic et hereditas secundū bar. in. d. l. si. §. qui diuisam de legatis. ij. Ad paria ergo iudicanda est donatio partis bonorum vel hereditatis donata vel concessa quantum ad augmentum vel diminutionem: vt semper habeatur ratio temporis mortis non concessionis vel donationis.

xiij. **¶** Procedunt ista non solum quantum ad ipsum donatarium: verū etiā quantum ad fratres vel alios cohædes: quantum ad damnum vel commodum quod ex augmento vel diminutione resultare potest in futurū mortis tempus. immo etiam quo ad tertium: qui ex huiusmodi donatione vel concessione potest commodum vel preiudicium pretendere. vt puta maritū qui ex donatione vel concessione dotis uxoris potest ledi ex diminutione:

vel habere commodum ex augmento. tum quia hec lex & xxij. generaliter disponunt: tum quia se possunt habere ad damnum & commodum. arg. l. si pater puelle. C. de inoff. testa. vbi propter dubiū eueniētem valet fideicommissum reciprocum inter filios quāq̄ pater alias non possit filios grauare in legitima. l. quoniā in prioribus. eod. ti. etiam si alter eorum sit minor: non petit restitutionem in integrum l. fideicomisso. C. de transactio. qui est vnicus ad hoc secundum bald. in. l. cum archimedoam in principio. C. vt in possessionem legatorū. vide paulum & jassonem ad hoc propositū in. d. l. si pater puelle. ego alias scripsi in repetitione rub. d. donationib⁹ inter virū et uxore. col. cccxxi. alias. fol.

¶ Tercio y quito de sus bienes. Hec verba ponuntur foro legum lib. iij. ti. delas madas. l. ix. & idem importāt quod tertia pars rerum. suarum vel pecunie sue vel substantie sue secundū doctorem de Segura in repetitione. l. vnum ex familia. de legatis. ij. col. vj. secus dicit si donaret quis tertiā partem hereditatis quia hoc ei a legēō permittitur. item propter differentiā q̄ fatiunt aliqui inter bona & hereditatem de qua supra loquuti sumus: nisi exponat tertia hereditatis id est bonorum sicut e contrario aliquando exponitur: vt instituta de fideicomissa. heredi. §. potest quis. Sed hodie per istam legem et. xxi. xxiij. nil reffert per quecunq̄ verba testator seu donator loquatur.

¶ Quartum quod disponit ista lex est quod ista designatio tertij et quinti in vna re pōt fieri p̄ testatōrē: non p̄ eius commissariū. Intellige quādo generalit̄ comittit sibi facultas testandi: vel meliorandi: secus tamen si dicetur quod possit meliorare in vna re. nam tunc non commissarius: sed testator videtur hoc facere: et hoc videtur planum & absq̄ dubio.

xv.

xvi.

Os hijos/o nietos del testador no puedā dñr q̄ quierē pagar en dinero el valor del tercio ni del quinto de mejoría q̄ el testador ouiere fecho a algūo de sus hijos/o nietos/o q̄ndo mejorare en el quito a otra persona algūa sino q̄ en las cosas q̄ el testador ouiere señalado la dicha mejoría del tercio & quinto. **¶** Quādo no lo señalo en la parte dela haziēda que el testador dexare seā obligados los herederos a gelo dar saluo si la hazienda del testador fuere de tal calidad que no se pueda conuenientemente deuidir que en este caso mandamos que puedā dar los herederos del testador al dicho mejorado/o mejorados el valor del dicho tercio & quinto en dineros:

j.

ij.

Illas cosas q̄ el testador ouiere señalado. **¶** Concordat lex. §. prima. **¶** Enia parte dela haziēda. Ante huius legis editionē de iure antiquo digestorū. quando legabatur pars bonorum: heredis erat electio: vel soluere partē rerū: vel ei⁹ estimationē. Si quidē soluebat estimationē: nulla suberat dubitatio. Sed si vellet soluere partē rerum: nō permittebatur sibi in rebus que non recipiūt diuisionē: vel q̄ ex diuisione multū incomodātur. In his autē que comode diuidi poterant: permittebatur soluere: vt. l. nō amplius. §. cū bonorū. ff. de leg. j. & ibi bart. & alij. hodie per istā legē: aufertur heredi electio quia legatario inuito: non potest estimationem soluere: immo potest cogi soluere partē rerū. **¶** Ratio que ad hoc nos impulit est quia vbi bonorū pars legatur: nō est estimatio in obligatio ne: sed rerū partes vidētur legate: vt l. potest in fi. de lega. j. ibi nec necesse habere legatariū in omnibus rebus vēdicare portionem. pōt ergo si vult. Ad idē. l. si quis bonorū eo. ti. vbi veniunt fruct⁹ a tēpore mortis: ergo debētur sibi res. & ita cōcludit bart. in. d. §. cū bonorū. inuito ergo creditore vel legatario: aliud p̄ alio solui nō pōt vt. l. ij. ff. si certū pet. & cōsequēter nō pōt

solui estimatio pte bonorū legatario nolēte. In casu tñ. d. §. cū bonorū poterat solui aliud pro alio: q̄a vñ erat in obligatiōe: aliud in solutiōe fm pau. ibi. In casu aut in quo loquit ista lex: q̄ndo legat pars bonorū idē est in solutione quod in obligatiōe. & in hoc lex ista inducit ius nouū. reprobata differētia juris antiq̄ disponētis q̄ vbi legabat tertia ps hereditatis: erat vniuersale legatū & poterat peti pars in singulis rebus a legatario: nec dabat heredi soluēdi estimationē electio: vt sentit glo. in. d. §. cū bonorū in verbo estimatio. ad hoc l. linea margaritarū ff. ad legē fal. & insti. d. fideico. li. §. si q̄s bart. in. d. §. cū bonorū in prima opposi. & paul⁹ in. iij. q. vbi vero legabatur pars bonorū in genere: dabat electio heredi. vt vel soluere et estimationē: vñ partē in singulis reb⁹. **¶** Hodie vñ nō refert an legatū fiat p̄ verbū generale vel vniuersale: vt in simili dixim⁹ i l. pcedēti. **¶** Nec similis quo ad ductionē eris alieni & hereditatis aditionē. olim enim legatū generale intelligebat deducto ere alieno: nec poterat legatari⁹ cogere heredē adire. sec⁹ in legato vniuersali vt voluerūt glo. bart. paul⁹ & alij. in. d. §. cum bonorum ad hoc. l. mulieri. §. si. ff. ad trebellia. cuius contrarium disponit lex sequens vbi forte plenius dicemus.

¶ Quid si ps bonorū est legata i spetie reb⁹ singularib⁹ nominatis spetialit̄: tūc nō dat heredi facultas soluēdi estimationē: nisi vbi res in quibus venit faciēda solutio: comode diuidi non possūt. vt vult gl. paul⁹ & alij. l. d. §. cū

iij.

bonorum unde idē erit si legetur pars bonorum generaliter: vel pars hereditatis quod est vniuersale: vel si legetur pars in specie rebus singularibus specialiter designatis. quod nota.

iiij. ¶ An dominiū acquirat legatario in singulis reb⁹ ab adita hereditate: et ab eo tempore veniant fructus: vel a tēpore mortis. videas doctores in. d. §. cum pars bonorū presertim paulū.

v. ¶ Que no se pueda cōuenientē diuidir. Sūpta fuit hec lex quantū ad hoc ex dicto §. cū bonorū et l. pōt eo. ti. Ad idē lex regni. vj. parti. ti. xv. l. fi.

vj. ¶ Adde q in re indiuisibili prefertur habēs maiorē partē vt per bald. in. l. sancimus in principio. fi. col. in fine. C. de dona. et in. l. iubem⁹. C. de sacro san. eccle. vide pau. d. cas. cōsilio. xcij.

vij. ¶ Quādo legatur pars bonorū quomodo fiet diuisio: vide q debeat fieri diminutio d quolibet corpe prata: quia sicut hodie rez ptes sunt in obligatione: ita etiā in solutiōe: vt paulo antedicebam⁹. licet olim sec⁹ esset qd poterant ista simul stare q vnū esset in obligatione: aliud in solutione: vel dispositione legali vt in noxali actiōe l. itē veniūt. §. itē ait. ff. de peti. here. vel ex dispositione testatoris: vt. l. si quando. §. si heres de lega. i. et l. j. de penu. leg. vel ex dispositione cōtrahētium: vt. l. si quis stipulatus fuerit de cē in melle. ff. de solutio. ita erat in. d. §. cum bonorum secundū paulū ibi.

viii. ¶ Hoc tamē intelligo q fiat diminutio de quolibet corpore: vbi oēs res comode diuidi possunt: siē antiq⁹ erat dispositū p dictū. §. cū bonorū. nā tūc poterat heres soluere legatario partē in singulis reb⁹ si velet. hodie tamē cogit soluere etiā inuit⁹. vbi autē comode diuidi nō possunt: poterit assignari pars in vna re vel plurib⁹: q tā iudē valeāt prout inter se cōcordauerint. ita q patrimoniu per particula rē assignationē nō diminuat. et si discordant: fiat prout iudici expedire vi-

debitur: vt. d. l. potest de leg. i. et insti. de offi. iudi. §. comode. et vj. parti. tit. xv. l. fi. Ita est etiā in. l. falcidia. quia licet omnia minuit legata ipso iure: vt l. plauti⁹ et l. linea margaritarū. ff. ad legē fal. tamē vbi res sunt indiuisibiles: fit deductio in vna vel duabus. rebus: ne patrimoniu cōmunicetur. et hoc iudicis officio secundū bart. in. l. si peculiū. §. j. ff. de peculio legato et in. l. in quartam. col. iij. ff. ad legē fal. videtur textus in. d. l. potest. et in. l. ij. C. quando et quibus quarta pars debeat. li. x. vbi ergo res comode diuidi non possunt: et heres et legatarius in diuisione discordant. erit in arbitrio iudicis an fiat assignatio partis bonorū in vna vel duabus reb⁹: an estimatio ab herede erit omnino prestanda: vt. d. §. cum bonorū iuncta. l. potest. et ita intelligo istam legem ibi saluo. et c.

¶ En dineros. Quod tunc demum est q legatari⁹ cogitur accipere quātitatem pro rebus: vbi est difficultas et dura separatio in prestatione: vt. l. si pluribus et. l. si domus. §. qui confitetur de legatis. ij. vt per bart. et paulum in. d. §. cum bonorum et adde. l. si quis inquilinos. eod. titu.

¶ Ista lex disponit q heres testatoris tenetur legatario vel plegatario tradere rem in specie que fuit legata vel prelegata: non autem eius valorem in pecunia vel alia re. vt. l. si domus. §. qui confitetur et. §. sequenti et ibi bart. et alij de legatis. j. et. l. talis scriptura in fine picipij eod. ti. ¶ Idem in debitore secundum bald. in. l. contractus. q. j. et pe. col. C. de fide instru. res est plana. ¶ An autem et quando in obligationibus facti: succedit obligatio ad iteresse. vide bart. et alios in. l. vbi autem. §. fi. et in. l. stipulationes nō diuidūtur. ff. de verbo. oblig. p canonistas in. c. cū joānes de fide instru. Limita istā. l. quādo melioratio fit in vltima voluntate. Sec⁹ si p cōtractū bald. in. l. nulla. C. de iure dotiū.

Andamos que el hijo o otro qualquier descendiente legitimo mejora do en tercio o quinto de los bienes de su padre o madre o abuelos q pueda si quisiere repudiar la herencia de su padre y madre o abuelos y aceptar la dicha mejora. Lo tanto que sean primero pagadas las deudas del defuncto y sacadas por rata dela dicha mejora las q al tiēpo de la partija parecieren y por las otras que despues parecieren sean obligados los tales mejorados alas pagar por rata dela dicha mejora como si fuesen herederos en la dicha mejora de tercio y quinto. Lo qual mādamos que se entienda ora la dicha mejora sea en cosa cierta o en cierta parte de sus bienes.

Intelligētiā hui⁹ legis: premitte q liberoz q daz sunt sui et in potestate: vt filij et nepotes legitime nati loco parētū subrogati et similes. ff. de liberis et posthu. l. in suis et l. galus. §. in omnibus. et ff. de iniusto testa. §. posthumorū. ff. de heredi. insti. l. suus in principio. ¶ Quidam sunt in potestate: non tamē sui: vt nepos que fili⁹ precedit: vt insti. de heredū quali. et disse. §. j. l. qui se patris. C. vnde liberi. ¶ Quidā sunt sui sed nō i potestate: vt posthumini post mortem. nam viuo patre: non fuerunt in eorum potestate: quia non nati. ff. de colla. bo. l. fi. ff. d. assigna. libe. l. si nascēdo tamen iura suorum adipiscunt. quia antiqui libero ventri ita prospererunt: vt in tempore ascendi: omnia iura ei reseruarent integra. ff. si pars here. pe. l. antiqui. ¶ Quidā vero sūt nec sui nec in potestate. et hoc contingit: vel ratione emancipationis: vel qd linea est materna: vt notatur in. l. Si emancipati. C. de colla. vel quia per monachatum vel dignitatē exierunt a potestate. Sed hoc non placet odofredo q isti desinant esse sui: cum non sint capite minuti. quod dic vt. C. de epi. et cle. l. deo nobis per bald. et in. l. qui se patris. ij. col. C. vnde liberi.

¶ Premitte etiam q triplex est here

dum qualitas: quidam sunt sui et necessarii. quidam necessarii tantum. quidam voluntarii: vt per bald. in. d. l. qui se patris et in. l. si filius heres. ff. de liberis et posthumis et ibi Johanes de ymola.

¶ Beneficium pretoris / quod dat filiis in potestate potentiam abstinēdi: redigit eos ad instar emancipatorum: vt sicut emancipati sunt voluntarii: ita filij in potestate attento pretoris beneficio: licet attenta lege duodecim tabularum sunt necessarii vt. l. nam nec emancipatus de legatis. j. et ibi bart. et paulus. et isto modo debet intelligi textus huius legis dum loquitur indistincte de filiis et alijs d scendentibus tan emancipatis: q in potestate: et dicit q possunt parentus hereditatē repudiare. quod ideo est: quia attento beneficio pretoris: sui et necessarii: efficiūtur voluntarii. hoc tamē debet intelligi quantum ad effectum: sed quantum ad nomen differunt ab emancipatis: quia ipso iure sunt heredes licet abstinere possint. l. prima. §. qui sunt in potestate. ff. si quis ommissa cau. testamenti. Quod est secus in emancipatis.

¶ Et ex his sequitur q filius in potestate trāsmittit licet se nō immiscuerit: sed emancipatus non. Item propter existentiam suitatatis: confirmantur tabule pupillares et tutele etiam si repudiauerit. l. si filius qui patri. ff. de vulga. et pupila. non sic si esset institutus emancipatus: nisi adiret.

¶ Et ex hoc sequitur fm pau. in. d. l. nā nec q intentio creditoris agentis

contra filium: tanq̃ cōtra heredē: nō est fūdata: nisi etiā probet q̃ se in mis-
cuerit. l. j. ff. si vt ab hered. absti. sic nō
esset fundata cōtra emācipatū vt no-
tatur in. l. si cū dotē. §. trāsgrediamur
ff. soluto matri. et in. l. necessarij. ff. de
acqui. here. de quo per bal. in. l. apud
hostes. col. ij. C. de suis et legi. heredi.
vbi dicit hoc esse de apicibus juris q̃
equiparatio sui et emācipati pcedat
quando suo hoc est vti: vt existētia
sui heredis nil operetur si hoc ei es-
set damnosum: vt patet in legibus su-
perius adductis. et ita expresse dicit.
bart. in. d. l. nam nec in principio.

vi. **Dispositio** hec lex quomodo melio-
rat⁹ in tertio vel quito potest hāc me-
liorationē acceptare: et repudiare he-
reditatem paternā vel auitam: sum-
pta ex. l. et quidem totum. de leg. j. et l.
miles. §. quod parte d leg. j. l. cum res-
ponso. et ibi bart. et bald. C. de leg. vbi
repudiāns hereditatem cōsequitur
legatum idem in prelegato dicendū
videretur. intellige quando est fili⁹ vel
nepos: vt. d. l. cum responso et l. filio.
pater de lega. j. etiam si sit emancipa-
tus. l. nam nec emancipatus. eod. tit.
Secus dicem⁹ in extraneo instituto:
vt in predictis iuribus et in. l. quidam.
ff. si quis omīssa causa testa. **Heres**
tamen qui coactus adiuit: perdit le-
gatum. l. ita tamē. §. si preceptis et ibi
bart. ff. ad trebellia. quod nota.

vij. **Filius melioratus** ad petendā rem
in qua fuit melioratus: habet actio-
nem ex. l. j. titulo de las mandas foro
legum: non actione ex testamēto me-
liorationis. arg. l. vnū ex familia in
principio de lega. ij. facit. l. j. ff. de con-
di. ex lege. sicut ad supplementum legi-
time agitur conditione ex lege. omni
modo in principio. C. de inoffi. testa.
glo et angelus in. l. papinianus. §. Si
conditioni. ff. eod. Ad idem glo. in au-
thentica presbyteros. C. de episcopis
et cleri. que dicit q̃ filij consequuntur
legitimam per conditionem ex lege

quando pater testatur de castrēsi pe-
culio. et c. **Hisi dixeris** ista procede-
re quando agitur ad supplementum
legitimę secus quando agitur ad pe-
tendam legitimam in testamento re-
lictam nam tunc datur actio ex testa-
mēto: vt. l. debitor in fi. de lega. ij. ter-
tus in. d. l. vnū ex familia loquitur
quando res in testamento relicta: nō
erat relinquentis: hic sic. de hoc per
doctorem de Segura in. d. l. vnū ex
familia folio. vij. col. j. in fine vñculo
tertio modo. vbi distinguit vide cū.

Differētia est inter legatum et pre-
legatū. Legatum non petitur nisi adi-
ta hereditate. l. seru⁹ comunis meuij
in fi. ff. de sta. seruoz. l. liber homo. §.
si seruus et ibi flo. ff. ad le. acqui. glo.
in. l. nemo. ff. de regulis juris. bald. in
authen. ex testamento col. ix. C. de he-
redi. preterit. Prelegatū capitur an-
te aditā hereditatē. l. q̃ filiab⁹. §. filio.
de leg. j. bart. in. l. si patroni. §. sed nec
illud ad finem. ff. ad trebellia.

Legata tamē pia petuntur heredi-
tate nō adita iudicis officio bald. in.
l. j. col. iij. C. cōunia de leg. Idē si ius-
sit testator bald. in. l. eam quam. q. vij.
vij. lecture antiq̃. C. de fideicommissis.
Sed in lectura noua. iij. col. tenet cō-
trarium. vide eum in. l. prima. col. pe-
nul. C. si quis omīssa causa testa.

Acceptar la dicha mejozia. Loq̃-
tur ergo ista lex vbi heres cui factum
est prelegatum: repudiāuit heredita-
tem: quia eo casu totam rem prelega-
tam consequitur iure legati a cohere-
de cui accrescit portio hereditatis re-
pudiata cum suo onere prelegati: vt.
l. qui filiab⁹. §. si. et ibi glo. in principio
et paul⁹. ff. de leg. j. et in. l. filio patre iū-
cta. l. sequēti eod. ti. que duo iura lo-
quūtur in suo et emācipato. et dicūt q̃
suus et emancipatus abstinens se ab
hereditate patris totum consequitur
prelegatum: nisi testator aliud volue-
rit: vel prelegatum loco hereditarie
partis voluerit.

viii.

ix.

x.

xi.

Uidebatur tamen contrarium nā
si heres cui est factum prelegatum ad-
iret hereditatem: partem rei prelega-
te haberet iure hereditario: partem
iure prelegati a coherede: quam iudi-
cis officio cōsequi potest mercenario
deseruiēte actione familie herescif-
cunde. d. l. qui filiabus. §. si. ergo in il-
la parte quā habere poterat: iure he-
reditario: non tenuit prelegatum vt.
l. quidam de leg. j. et in. l. legatum. §.
heredi. eod. ti. et consequēter si suam
partem non oneraret: non accresceret
coheredi cū onere: si nō haberet on⁹.
et ideo videbatur q̃ repudiās nō pos-
set consequi partem quam erat habi-
tur⁹ iure hereditario si adiuisset. qui
hereditario iure: non. quia repudia-
uit. iure prelegati: non. quia in illa
parte non tenuit prelegatum.

xii.

Ad hoc tamē respōdet bald. et pau-
lus in. d. §. si. et bene: quia duo cense-
tur testator fecisse: scilicet prelegatū
si adeatur hereditas et legatum si per
illum non adeatur. et ita debes intelli-
gere q̃ filius qui repudiāuit heredi-
tatem iure legati consequitur a cohe-
rede totum legatum. fallit tamē hoc
quando fuisset factū prelegatum sub
conditione si erit heres et non aliter:
vt. ff. de lega. j. l. Sed si non alias. fal-
lit secundo quando prelegata succe-
derent loco portionū hereditariarū:
vt si diuisit inter heredes bona here-
ditaria. licet enim quilibet eorū in re-
bus sibi assignatis: partem habeat iu-
re suo: partem iure prelegati a cohe-
rede: vt. l. ex facto. ff. de here. instituē-
dis: iste tamen portiones a testatore fa-
cte: succedunt loco portionum heredi-
tariarum: loco consistentium in iure
ideo si aliquis eorum repudiāt here-
ditatem: nil habebit de illis bonis as-
signatis. l. quid ergo la. ij. §. plane de
leg. j. qui non est alibi secundū paulū
in. d. §. si. et dicit idem paulus in. d. §.
plane: q̃ si de hoc nō haberem⁹ textū:
esset satis dubiū ideo est nota. dignū.

Pone q̃ heres fili⁹ adiuit heredi-
tatē: portio tñ fuit sibi ablata tāq̃ ab
indigno. cōsetq̃ur nonne totā tertā
iure plegati sicut si repudiasset. pau-
lus in. d. §. si. q̃ sic allegat. l. eū qui. §.
proparte. ff. de his q̃bus vt indignis.

Quid si erat ver⁹ sol⁹ heres filius:
vel nepos: q̃ repudiāuit hereditatē te-
statoris: nonne poterit habere prele-
gatū quod poterit ascēdere quātā par-
tē bonoz. vñ q̃ nō. q̃a vñ impugnare
volūtātē dñfuncti. l. si patroni. §. qd er-
go. ff. ad trebe. Sec⁹ si haberet cohe-
redē: quia repudiādo tūc nō vñ face-
re cōtra volūtātē dñfuncti. l. q̃stū. ff. d
acq̃. here. l. ita tñ. §. qui suspecta. ff. ad
trebellia. l. si. §. si. et ibi dñnus bart. et
paulus. ff. de.

Hec cōtradict ista lex q̃ loquit vbi fi-
li⁹ meliorat⁹ habet coheredē q̃ patet
in eo q̃ dicit. Et hio mejozato en ter-
cio et quito. Itā si sol⁹ esset: nō potuis-
set in tertia meliorari: quia eam con-
sequitur fili⁹ tāquā legitimā sibi obi-
tam: nō iure prelegati: vt lege fori.

Sed q̃ est utilitas in hoc q̃ fili⁹ re-
pudiet hereditatē et acceptet legatū.
paul⁹ in. d. l. q̃ filiab⁹. §. si. de leg. j. di-
cit q̃ pōt sua interesse: ne onerib⁹ im-
plicet: vt. l. filio in fine. de leg. j. ibi nō
enim ipugnaf iudiciū ab eo q̃ noluit
iustis rationibus negotijs heredita-
rijs implicari de hoc tamen statim su-
biungemus.

Con tanto que sean primero paga-
das las deudas / et sacadas por rata
dela dicha mejozia. In hoc lex ista in-
ducit ius nouum. nam ante eius edi-
tionem. vbi bonorum pars legaba-
tur: intelligebatur deducto ere alie-
no glo. in verbo extimationem in. l.
non amplius. §. cuj bonorum de leg.
j. et ibi per doctores. Secus vbi lega-
batur certa pars hereditatis quod est
vniuersale: et intelligo non deducto
ere alieno vt ibi. hec tamen lex bene
sentit quod idem est si legetur tertia
bonorum quod est signum generale:

xiii.

xiiii.

xv.

xvi.

vel quota hereditatis: quod est vniuersale: quia vtroque casu intelligitur legatum: non deducto ere alieno. Et ideo crederem quod sicut in legato vniuersali facta restitutione verbali: transsit dominium in singularibus rebus pro parte: si possunt commodè diuidi et potest peti pars in singulis rebus nec daretur facultas heredi soluendi estimationem: ut dicit glo preallegata et ibi doctores: quod idem erit ubi legatur hodie tertia vel quinta pars bonorum. et hoc est quod dicere voluit lex precedens: ibi *¶* la parte dela herencia que el testador dexare.

xxvii. *¶* Ratio huius decisionis fuit: quoniam certum est quod quando legantur omnia bona: idem est ac si legetur hereditas: et est fideicommissum vniuersale: ut l. nam quod cum. l. sequenti. ff. ad trebellia. notat paulus in l. si quis bonorum de lega. j. et in d. s. Cum bonorum. Sed de toto ad partem: validum est argumentum. l. que de tota. ff. de rei ven. cum similibus. ergo idem debet dici ubi legatur pars bonorum et quia illud facilius inducitur in quo minor digressio reperitur. nam similitudo est causa generationis vel augmenti: dissimilitudo causa contrarii. l. his solis. C. de reuocandis dona. et facit illud philosophi in habentibus symbolum facilis est transitus.

xxviii. *¶* Preterea pone quod in hereditate non sunt debita: nichilominus hereditas est: ut dicit bald. in l. quoties. C. de heredibus insti. col. ij. et eo casu idem importabat quota bonorum et quota hereditatis quo ad propositum istius legis quia neutro casu erat es alienum ergo ratio illa seu differentia illa an sit es alienum: non est generalis: sed casualis. lex autem debet esse generalis: nec debet adaptari ad id quod aliquo casu accidere potest. l. iura et l. ex his. ff. de legibus. c. erit autem lex. l. iij. dist. merito idem disponit vtroque casu.

xix. *¶* Per ista patet quod ratio illa quam

posuit paulus in dicta. l. qui filiabus. s. si. de lega. j. in eo quod dixit quod potest esse utile legatario repudiare hereditatem et acceptare legatum: ne oneribus implicetur hereditariis. non sit vsque quaque vera. et contrarium sentit glo. et ibi idem paulus in l. in quartam. ij. col. ff. ad legem fal. ubi dicit quod cum hereditas est legatis exhausta particularibus: penes heredem remanent omnia onera: nec transeunt in legatarios. Secus est in fideicommissis vniuersali. nam transeunt in fideicommissarium pro partibus que restituantur. et penes heredes remanent pro sua quarta: quando retinet quotam. Sed in proposito ut vides hodie per istam legem: nil valet dicta ratio pauli. quia transeunt onera pro partibus in legatarium cui tertia et quinta pars bonorum est prelegata. Cogita ergo que fuerit utilitas.

¶ Per istam legem tollitur de medio id quod dixerat doctor de Segura in repetitione. l. vnu ex familia col. vij. quod per legem regni foro legum lib. iij. titulo delas mandas ley solum est permixtum testatori legare quotam bonorum: non hereditatis et si testator legauit quotam hereditatis: debet exponi idem quotam bonorum: si cut aliquando ponitur e contrario ut insti. de fideicommissis. l. i. s. post quod. illud tamen hodie non est verum per istam legem. Immo quota bonorum importat idem quod quota hereditatis: ut patet ex superioribus. et probatur supra lege. xix. ubi tetigi.

¶ Despuer parere. *¶* Propterea si non est idoneus legatarius vel prelegatarius debet cauere. l. si tibi legatum de leg. iij. l. quibus. s. termini et ibi bart. ff. de condi. et de. bal. in l. si. C. de his que sub modo et in l. predia. ij. col. C. de fideicommissis.

¶ Pro rata. ut l. legatorum in principio de leg. ij. l. si quis testamento. s. apud iulianum de leg. j. Idem si legatum est prius

oldraldus consilio. xxi. bart. in authē. sed in eadem. C. ad legem fal. ut puta relictum pro anima glo. et bart. in l. si quis titio de legatis. ij. l. pater. s. tuscianus. delegatis. iij. l. iij. C. ad legem fal. authentica similiter eodem titulo ubi vide ludou. in repetitione.

xxiiij. *¶* Como si fuessen herederos en la dicha meioria. Nota quod ille cui legatur tertia pars bonorum et si pater plures habeat liberos: non dicitur heres in dicta tertia. cum lex ista dicat heredum loco. Aliud enim est esse talem: aliud haberi pro tali vel loco talis. l. mercis ff. de verbo. signi. l. si maritus. s. j. ff. de adul. et ibi notat bart. Ad idem. l. quoties. C. de heredi. insti. ubi institutus in re certa: habetur loco legatarii et notat ibi jasson post alios quod ideo non est proprie legatarius nec heres et ideo verificat opinio bart. quod dicit quod erat tertia species ut ibi per jassonem.

xxv. *¶* Inc est quod licet donatio facta filio in potestate que morte confirmatur: habeat vim relictis: ut l. pe. C. ad legem fal. non tamen est relictum. ff. de dona. inter virum et uxorem. l. si maritus. quia aliud est esse simile: aliud est esse idem: ut notatur in l. quod nerua. ff. de positi et ff. ad carbo. l. si impub. et ideo dicit salicetus i. l. illud. eo. ti. C. de colla. quod est relictum talis donatio quo ad quedam: et quo ad quedam non.

xxvi. *¶* Inc est etiam quod si donationi inter vivos adijcitur aliquid quod est contra substantiam donationis inter vivos: non videtur stare donatio in propria specie sua. l. ubi ita donat. ff. de dona. causa mortis. ut late ac singulariter per franciscum aretinum in l. heredes palam. s. si. col. antepenul. ff. de testa.

xxvii. *¶* Sed potest aliquis probabiliter dubitare: in quo talis legatarius assimilatur heredi. dicas quod in hoc quod pro quota hereditatis legata: transeunt onera hereditaria in legatarium: ut hic vides et regulariter est secus: quia in legatarium particularem: non transeunt onera:

sed remanent penes heredem: ut supra dictum est et tenet paulus in l. si quis seruum. s. si. ff. de leg. ij. quod ideo quando legatur pars hereditatis: non fit deductio ere alieni: ut est ibi casus. quia legatarius partis hereditatis: habetur loco heredis vniuersalis in quem transeunt omnia onera actiua et passiva. l. j. in principio iuncta. l. mulier. s. si. ff. ad trebellia. potest ergo legatarius dicere heredi. nolo quod tu soluas: sed ego volo soluere: quia ego possum conueniri. l. si. C. ad trebell. et hoc verum nisi testator mandasset restituere deducto ere alieno. l. cogi. s. inde queritur. ff. ad trebell. et hoc inducit hoc nomen hereditas: quod cum in iure consistat: importat omnia iura et onera: non in corporibus. l. hereditas. ff. de peti. here. Secus ubi legatur pars bonorum: quia verbum: non est verbum juris de proprio significato: sed corporis: ideo regulariter dicitur deducto ere alieno. l. mulier bona ff. de iure doct. Ideo legatarius partis bonorum: non dicebatur vniuersalis: sed particularis: nec in eum transeunt iura saltem passiva: ut possit conueniri: idcirco heres poterat deducere es alienum: quia conueniri potuit. et sic sua interest. Sed in casu precedenti: non quia est tutus exceptione postquam restituit. unde legatarius erat conueniendus. Cum autem legatarius tertie partis bonorum hodie sit conueniendus: quia in eum transeunt onera passiva: ut hic vides: merito dicitur fideicommissarius vniuersalis: non particularis: sublata differentia an loquatur testator per hoc nomen bonorum an hereditatis.

¶ Adde etiam quod olim non minus habebat legatarius vno casu quam alio facta solutione ere alieni et eorum de quibus in dicto. s. finali secundum paulum ibi quem videas.

¶ Herederos. Heres non detrahit legitima nisi deducto ere alieno. l. papi

nianus. §. quarta de inoffi. testa. l. luti-
ti9. §. meuta. ff. ad trebellianū. l. titi9.
§. luti9. 7 ibi bart. delegatis. ij. l. pro
hereditarijs. C. de heredi. actio. l. cō-
trouersia. ff. de transactio. **M**eliora-
tio terticet quinte partis bonorum:
intelligitur de ducto ere alieno p istā.
l. 7 jura hic allegata. vnde quantum
ad hoc: melioratus habetur loco here-
dis. non in alijs oneribus vt puta q
teneatur creditoribus lege prima. C.
si certum petatur.

xxviiij. **L**egitima detrahatur ab heredita-
te prius q̄ legata. l. si. §. si prefactum.
C. de iure delibe. nisi sint pia oldrad9
consilio. cc. paulus de castro in. l. si q̄s
testamēto. §. apud iulianum de lega-
tis. j. non tamē minuit legitimam se-
cundum bart. in. d. l. papinianus. §.
si imperator. ff. de inoffi. testa. intelli-
ge vlt9 ad quintam partem bonorū
testatoris quia dicta quinta pars de-
trahitur prius de hereditate ante q̄
legitima 7 prelegata de tertio detra-
bantur vt. d. l. ix. ti. de las mandas fo-

ro legum 7 lex stilli. l. cxxliij.

Legatarius certe rei: nō potest pe-
tere sibi tradi instrumētū emptionis
illius rei: sed donator vel ei9 heredes
debent cauere de prestando cum op9
fuerit. bartho. in. l. quesitum. §. papi-
nianus. ff. de fundo instructio notatur
in. l. instrumenta. C. de fideicommissis.
Cierta parte. Legatarius in certa
parte bonorum: tenetur ad onera he-
reditaria. l. si quis seruuz. §. si. cum. l.
sequenti delegatis secundo. l. mulier
§. si. ff. ad trebellia. bart. in. l. cum ex fi-
lio in fine principij. ff. de vulgari. sed
is cui legatur tota hereditas: tenetur
ad omnia onera hereditaria quia oīa
jura actiue et passiue transeunt in eū
glo. in. §. post q̄ insti. de fideico. here.
angelus in. l. j. in fi. de legatis. j. text9
et bartho. in. l. cum filius. §. luti9 de
legatis secundo et lege nomen et ibi
bartho. §. filio de legatis tertio vbi
etiam dicitur quod tenetur ad onera
quatenus res legata fuerit per testa-
torem oneri deputata.

xxix.

xxx.

Lex. xxiij.

Pel padre/ o la madre / o alguno de los ascendientes prometio por
contracto entre viuos de no mejorar a alguno de sus hijos/ o descen-
dientes y passo sobre ello escriptura publica. En tal caso no pueda
hazer la dicha mejoria de tercio ni de quinto. Y si la fiziere que no
vala. E assi mismo mandamos que si prometio el padre/ o la madre/ o alguno
de los ascendientes de mejorar a alguno de sus hijos/ o descendientes en el dicho
tercio 7 quinto por via de casamiento/ o por otra causa onerosa algūa. Que en
tal caso sean obligados a lo cumplir 7 hazer 7 sino lo fizierē q̄ passados los dias
de su vida la dicha mejoria/ o mejorias de tercio/ o quinto seā auidas por fechas.

Stalex est no-
stabilis quaz
plures dubi-
tatiōes i hac
materia tol-
lēs. Statuit
enim quod si
pater vel ma-
ter promisse-
runt per con-
tractū in scri-
ptis redactum nō meliorare: vel me-

liozare ex causa onerosa: tenentur il-
lud adimplere: 7 pro factis habeātur
ipso iure. **C**auenda si promissit non
meliorare vnum ex filijs nominando
eum: illuz solū meliorare nō poterit:
aliuz vel alios sic bald. in. l. voluntas
fi. col. 8. quero vtrū si prohibeatur.
C. de fideicomi. bart. in. l. luti9. §. j.
in fine de lega. iij. 7 in. l. filius. §. diui.
fi. col. 8. querit diuus delegatis. j. Ale-
xander cōsilio. lvi. incipit considera-
tis verbis statuti. pro quibus est text9

in authen. de resti. fideicomi. §. mani-
festum. 7 si. nos ergo colla. ix. 7 facit
ad hoc quia limitata causa: limitatū
parit effectum. l. in agris. ff. d acqui.
rerum domi. vnde prohibitus nō me-
liozare vnam personam: permittitur
in alia: vt voluit iura predicta: vt ple-
ne per bart. in. d. l. luti9. §. j. de lega-
tis. iij. 7 in. d. §. diui. fi. col. cum alijs
de quibus supra. **P**reterea cui cum
q̄ licet disponere de rebus suis ad li-
bitum: in quibus est moderator et ar-
biter. c. de his de sepul. cum cōcordā-
tijs: si autem ipse sibi imposuit legem
q̄ in fauorem vnius ex filijs non
possit: poterit quo ad alios ad quos
predicta prohibitio non extēditur. c.
nonne de presūptionibus. quod enim
non mutatur quare stare prohibetur
l. sancimus. C. de testa. l. precibus. C.
de impu. 7 alijs substi. oportet igitur
quod dicatur de omnibus filijs 7 ne-
potibus. quamuis aliquibus videat-
ur quod ratio prohibitionis compre-
hendat omnes 7 ad omnes extendat-
ur: quamuis vnus solus fuerit nomi-
natus. argu. l. cum bi. §. si plures. ff. d
transactio. sentit bald. in. d. l. voluntas
col. j. 7 si. secundo oppono. C. de fidei-
commissis 7 videtur de mente huius le-
gis cum dicit. ne is qui contraxit de
fraudet vel grauetur in sua legiti-
ma. Sed quod prius dixi videtur ve-
rius. Imputer ergo sibi: qui aper-
tius de omnibus dicere potuit: 7 non
dixit. l. veteribus. ff. de pactis.

ij.

liij.

Ex istis inferitur quod si promissit
quis nō meliorare filium: poterit ne-
potem meliorare. quamuis alias pro-
hibitio facta heredi: comprehendit he-
redem heredis. vt per bart. in. d. l. lu-
ti9. §. j. in fine et in. d. §. diui. fi. col. 8.
q̄ro vtrū phibita aliēatio cogitabis.
Unum tamen est quod prohibitus
alienare vel meliorare: nō potest alie-
nationi vel meliorationi consentire:
quia per talē consensum videtur ipse
facere. glo. 7 bar. in. 8. querit glo. in.

l. cum pater. §. libertas de legatis. ij.
7 in. l. fi. col. j. C. de pactis 7 in. l. iube-
mus. C. ad veleya. 7 in. l. si fundus. §.
j. ff. de pigno. 7 ibi glo. bald. in. l. ij. C.
si aduersus dona. licet salicetus con-
tra in. l. fi. C. d pactis. facit quod vult
bald. in. l. quoties la. j. in primo nota.
C. de fideicommissis vbi dicit quod pro-
hibitus alienare per se in personā cer-
tā: non potest dare occasionem quod
alienetur vt. c. j. §. si. si de inuesti. de re
aliena facta est glo. in. l. si ita quis pro-
miserit. §. ea lege. 7 ibi moderni. ff. d
verbo. obli. quod enim non potest q̄s
facere per se: nec per alium: vt regula
juris dicit. **S**i ergo pater promissit
non meliorare filium: 7 mater de bo-
nis comunibus vel constante matri-
monio acquisitis: fecit donationem
eidem filio: non poterit pater consen-
tire. Si tamen mater de suis bonis vo-
luisset filiū ipm meliorare: absq̄ du-
bio posset. q̄a ex separatis nō fit illatio
Scriptura publica. Nota casum in
quo requiritur scriptura alios ponit
glo. in. c. j. de censibus. lib. vi. Specu-
lator ti. d instru. edict. §. testat abbas
in. c. ex parte de conce. pre. jasson in. l.
pactum quod bona fide. C. de pactis
Unus casus inter ceteros in quibus
requiritur scriptura est: cuz donatio
excedit quingentos solidos: quia in
sinuatio nil aliud est: q̄ quod rediga-
tur in scriptis coram iudice secundū.
bart. in. l. modestinus. ff. de donatio-
nibus qui ita intelligit. l. sancim9 cū
similibus. C. de donationib9. Ad hoc
lex regni que hoc dicit expresse. v. par-
tita titulo dlas donationes. l. ix. in ca-
su tamē istius legis: vbi pater promif-
sit meliorare vel non meliorare: non
reperio q̄ requiratur scriptura etiaz
si excederet sumam quingētoꝝ aureo-
rum donec procedatur ad actū dona-
tionis nisi ista lege fuisset inductum.
Regulariter tamen scriptura non
est necessaria quoniam in exercen-
dis litibus parem vim habēt scriptur

liij.

ra et testes. l. in excusandis. C. de fide instru. Ad idem. l. pactum quod bona fide. C. de pactis ubi pactum sine scriptura est validum. et seruandum. scriptura enim fit ad probandum et demonstrandum. l. cum res. C. de proba. l. cōtrahitur. ff. de pigno. non est ergo curandum quando demonstratur. l. certum. ff. si certum petatur.

vi. **¶** Fallit ista regula in casibus cum latis in preallegatis locis in quibus requiritur scriptura propter eorum grauitatem ut tradit plene salicetus in. d. l. pactum quod dotali in finalibus verbis. traditur etiam per doctores in preallegatis locis.

vij. **¶** Unum semper tene menti quod in casu huius legis et l. xvij. supra eodē. et in omnibus alijs casibus in quibus requiritur scriptura ad substantiam actus: si intercessisset et esset perdita. Admittetur postea probatio per testes. l. testium in fi. C. de testa. bart. in. l. j. §. sufficit per illum textum. ff. de bonorum posse. secundum tab. et in. l. emācipatione. C. de fide instru. et ibi bald. idem bald. in. l. ij. col. iij. et in. l. gesta. C. de edendo. Salicetus in. l. litigatoribus. C. de app. jasson in dicta lege pactum quod bona fide.

vij. **¶** Scriptura publica. Non sufficit puata. ita quod oportet quod fiat per tabellionem cum solemnitatibus alias requisitis per glo. in. c. ij. de fide instru. et est ordinatio d. Segouia et i. pragmaticis folio. ccl. per bald. in. l. scripturas. j. col. in. §. si. notarij. C. qui potiores in pigno. ha. et in. l. fi. §. secundo opponitur. C. si certum petatur. et in rub. C. de fide instru. col. ij. §. sed dubitatur. nūquid notarius. et iste est vnus casus in quo requiritur scriptura. adde ad gl. in. c. j. de censib. lib. vi. in §. ubi in scriptis et in. l. pactum quod bona fide. §. secundū ius et ibi bald. C. de pactis. spe. de instru. edict. §. restat. §. si. sed si alij testes.

ix. **¶** Si a principio interuenit scriptura:

que postea perdita est: sufficit probare perditam. bartho. in. l. testiu. §. vltimo tene mente. C. de testibus.

¶ Sed pulchra est dubitatio. Si pater promissit non meliorare in tertia et quarta parte bonorum suorum aliquē ex filiis vel nepotibus: an poterit relinquere quintam pro anima sua: videtur quod sic per predicta. et per. l. xxxvj. infra eod. Si tamen promissit filiū meliorare in tertia et quinta: nō videtur posse relinquere quintā pro anima.

¶ Pater qui promissit in fauorem vnus ex filiis qui tunc matrimoniū contraxit non meliorare filios: intelligitur quantum ad preiudicium illius: bene tamen poterit meliorare quātū ad preiudiciū aliorum. quia pacta inter paciscentes sunt seruanda ut. l. j. §. j. ff. de pactis nec extenduntur ad alias personas. l. epistola. §. pactum et ibi bart. eod. ti. l. ex conventionē. C. eod. l. ij. et fi. et ibi bald. C. sine censu vel reliquis. glo. et bart. in. l. infulam. ff. qui potio. in pigno. ha. bar. in. l. veterib. ff. de pactis spe. de treuga et pace in fine per bart. in. l. si vnus. §. ante. ff. de pactis. Ad idem. l. fi. ff. si certum petatur. ubi stipulatio refertur ad promittentem: non autem ad alias personas nō nominatas. Si tamen pater nō in fauorem vnus filiorum: sed omnium ad eorum instantiam promissit neminē ex filiis meliorare: tenebitur illud seruare per istam legem.

¶ filium in cuius fauorem pater promissit alios non meliorare filios: poterit eundem filiū meliorare. argu. l. quod fauore. C. de legibus. bartho. in. l. quamuis. ff. de pigno. actio.

¶ filio in cuius fauore pater promissit alios filios meliorare: vita defuncto: tenetur pater pactū seruare in fauore heredis defuncti textus nota. in. l. si pactum. ff. de proba. bald. in. l. j. fi. col. §. modo quero. C. per quas perso. nobis acqui. Intellige quando heres est filius: qui censetur eadem per

sona cum defuncto. secus si extraneū relinquat heredem. Spe. ti. de teste. §. j. §. item quod est parens et de locato. §. vj. §. vij. et de feudis. §. ij. versiculo. iij. cogitabis super hoc.

xliij. **¶** An reuocatio meliorationis facta contra hanc legem sit nulla ipso iure an veniat annullanda cōditione ex hac lege: vide bart in. l. titia. §. imperator col. j. in. fi. §. querit glo. de leg. ij.

rv. **¶** Hec lex est contra textum in. l. pactum quod dotali. C. de pactis quem valde comendat bald. in. l. cum archimedoram. C. ut in possessionem legatorum prope finem. §. vltimū quero. cuius meminit jasson in. §. actionum insti. de actio. col. §. quid autem sit. Scripsi in rubrica de donationibus inter virum et uxorem. co. cclxij. alias folio. lxxi. col. ij. in mea repetitione. Salubris fuit et a me antea desiderata hec decisio: ut ibi dixi. Cui postea interfui in curijs thaurinis vna cum alijs regis consiliarijs. pro qua bene facit. c. j. §. filij nati si de feudo fuerit controuersia inter dominum et agnatum ubi vide bald. Ad idē. c. j. de matrimonio. ad moranicam contracto. facit. l. naturalis. §. quod si faciam et l. solet. ff. de prescriptis verbis. videas rogo paulū de castro consilio. cclxvij. incipienti super secundo puncto in. quarto dubio. et in. d. l. pactum quod dotali ad finem. C. de collationibus.

rvj. **¶** Hec lex similiter dicit quod qui ex causa onerosa puta matrimonij promissit meliorare filium in tertia et quinta parte bonorum suorum: tenetur hoc adimplere: et si morte preuentus non impleuit: habetur pro facto. d. primo facit. c. j. de dona. pro secundo facit decisio. joh. an. in spec. titulo de obligationibus et solutionibus. ubi concludit quod qui promissit se donaturū titio domū videtur in effectu donasse. vide bart in. l. fili. §. diui. ij. col. de leg. j. et in. l. pater. §. Julianus agripa de legatis. ii. bald. in. l. quoties la. j. §. si.

sequitur in glo. et. §. si. quero quid est dictum. C. de fideicommissis. vide bart. in. l. juris gentiū. ff. de pactis et pau. cōsilio. cclxij. fi. co. incipit dicta dona. pro quo. l. si pecuniā. ff. si certū petatur. alias si ego pecuniam.

¶ Adde quod qui promissit donare: tenetur vacuam possessionem tradere nota. in. l. edibus. §. fi. ff. de donationib. idē de eo qui promissit vendere. bald. in. l. fi. C. de pactis inter emp. et vendi. §. si. sed pone. Ad hoc foro legum. lib. iij. titulo de las ventas. l. xv. facit. l. si conditio. C. de actio. empti et ven. et l. ex empto in principio. ff. eod. Satisfaciat tamē si cōstituatur se p̄cario nomine emptoris vel donatoris possidere. glo. et bart. in. l. ab emptione. ff. de pactis. si constituēs tempore constituti possidebat. l. quamuis. §. si cōductor. ff. de acqui. posse. bart. angelus et alij in. l. quidam. ff. de rei ven. bald. in. l. minus instructus. C. de acqui. posse. lanfrancus in repetitione. c. quoniam contra falsam in parte testium depositiones. et secundū ista intellige. l. quod meo. ff. de acqui. po. et l. interdū. §. fi.

¶ Pater qui ex causa onerosa promissit meliorare vnus ex filiis: tenetur illud implere: et si non faciat in vita: habetur pro facto. adeo quod ipse pater non poterit reuocare si viuens fecit: ut colligitur ex ista lege iuncto principio cum fine. Itaque nec potest penitere ex promissione ut hic et per bald. in. l. quamuis in fine. C. de transactioni. nec factum poterit reuocare.

¶ Promittēs aliquid facere restringitur vsq. ad tēpus mortis. l. ij. et ibi bart. in principio. ff. de auro et argento legato nota.

¶ Passados los dias d. su vida. Id est ipso iure morte patris donatio fit. Si cut dicimus in falcidia. que ipso iure refecat legata. l. plautius. ff. ad legem fal. Idem ubi euincitur legitima ipso iure fit repetitio. l. Scimus in principio. C. de inoffi. testa. Idem est in com

pensatione que ipso iure fit: vt. C. de compensa.

Idem de testamēto quod ipso iure fit nullum vbi filius est preteritus. l. ij. C. de contra tab. et an requiratur partis petitio: vide scilicet in. d. scimus.

xxi. **C** Sean auidas por hechas. Nota quod sicut melioratio contra promissionem de non meliorando: est nulla et non tenet vt supra primoresponso: ita si decessit qui promissit meliorare ante meliorationem factam: habetur ac si meliorasset et in ultimo vite spiritu meliorationem fecisset et est noua decisio quamuis enim pater qui promissit meliorare: teneretur id facere ait qui dem pater pacta seruabo et illa que procedunt ex labijs meis non faciam irrita. vnde etiam nudum pactum seruandum est saltem de iure canonico. c. j. de pactis. quod tamen promissum: censetur impletum in ultimo vite spiritu: nouum quid est. **C** Cum certum sit quod si pater promissit meliorare filiam: postea decessit filio et filia equalibus portionibus heredibus institutis. Si dos filie promissa erat in maiori quantitate: quam sit portio in qua fuit instituta: idcirco non vult filia succedere: sed petit se dotari ab heredibus patris secundum quantitatem promissam: dos non habetur pro constituta ultimo vite spiritu: si tantum pater in vita sua in certa quantitate promissa dotare promissit. poterit tamen petere filia ab heredibus patris se dotari secundum quantitatem promissam secundum paulum in. l. si focer. ff. solu. matri. post Ray. et bart. in. l. post dotem eodem. ti. et ibi per albericum singulariter qui hoc expresse decidit. col. x. et dicit fore casum in. l. si quis a liberis. §. idem rescriptum. ff. de liberis agnoscendis. facit quod voluit bald. in. l. si. col. iij. in principio. C. de dotis promissione.

C Ratio decisionis potuit esse in con-

trariū. quia in casu premissis promissio fuit simpliciter facta: in casu autem in quo lex loquitur: fuit promissa ob causam matrimonij vel alia causa onerosa: vt in precedentibus dictum est. voluntas autem patris hoc promittentis presumitur durare et continuari etiam in ipso vite spiritu: vt. c. maiores de baptismo: traditur per bart. in. d. l. post dotem col. iij. ff. soluto matrimonio per. l. fideicomissa. §. sed fidei et l. uxorem. §. penul. cod. ti. Ex quo infert bart. quod si pater stipulatur dotem sibi dari facto diuortio si filia tunc voluerit. Si filia moritur antequam declararet: non euanesceat stipulatio. Immo moriendo videtur velle. Idem dicimus de donatione facta a patre filio familiaris: que a principio efficaciter non valet: ratione tamen presumpte voluntatis patris que presumitur continuata in ultimo vite spiritu confirmatur et habet vim relictum non spectata hereditatis aditione sicut in alijs legatis: quia non est proprie legatum secundum Salicetum in. l. illud. C. de collationibus. Idem videmus in donatione inter virum et uxorem: vt plene dixi in repetitione rub. de donationibus inter virum et uxorem sic videtur dicendum in casu huius legis.

C Ad idem facit quod voluit bart. in. l. j. §. nec castrense. col. ix. ff. de castrensi peculio. vbi dicit quod factum patris inchoatum erga filium: eatenus obligat heredes patris: quatenus pater erat obligatus de necessitate: vt. ff. de muneribus et honoribus lege et si filium iuncta. l. honores. §. is qui de decurio. et lege filia. §. idem scribit. ff. fami. heriscunde.

C Ad idem facit nam heredes tutorum mandatarij et socij tenentur expedire negotia cepta. l. heres socij. ff. pro socio. l. j. de herc. tu. l. furti. §. si. ff. de his qui non infamati. non tamen inchoatum habet presumato.

Elando el padre o la madre por cōtracto entre viuos/ o en otra postrimeria voluntad fiziere a alguno de sus fijos/ o descendientes alguna mejoría del tercio de sus bienes que la tal mejoría aya consideración a lo que sus bienes valieren al tiempo de su muerte et no al tiempo que se fizo la dicha mejoría.

De eia tal mejoría aya consideración a lo que sus bienes valierē al tiempo de su muerte. Nota bene hanc legem in hoc et vide quod diximus super in. l. xix. et xx.

C Tempus mortis attendendum est ad extimatio nem bonorum patris meliorantis filium in tertia. concordat. l. xix. supra eodem de hoc ego scripsi in rub. de dona. inter virum et uxorem. in. c. per vestras col. cccxxiii. §. si. et ista faciunt et super rub. col. cccxxvi. §. si. item si mater et sic melioratio non recipit augmentum post mortem testatoris: vt per iasso. in authen. nouissime. col. ij. C. de inoffi. testa. vnde sicut legitima filiorum debetur secundum tempus mortis patris. l. cum queritur. C. de inoffi. testa. sic et melioratio tertie que respectu extraneorum est legitima: respectu filiorum est prelegatum. **C** Intellige quando legitima debetur ex dispositione iuris vel testatoris: secus si ratione delicti ipsius filij: nam tunc tempus delicti est in consideratione. bald. in. l. quam. §. C. ad legem fal. dixi supra. l. xix.

C Intellige. scilicet quando melioratio vel donatio fit simpliciter ex sola patris voluntate: secus si ex causa onerosa vt dotis: nam tunc tempus donationis vel meliorationis inspicitur secundum bald. in. l. i. successione. C. de reuo. his qui in fraudem credi. et in. l. si. §. si. penul. col. C. de usuris rei iudi. et in. l. quamuis in fi. C. de fideicomis. angelus et alij in. l. si vt proponas. §. heredita-

tem. ff. de inoffi. testa. Angelus. job. de ymola ludoui. et alexan. in. l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verborum obligatio. Cynus in. l. si. penul. col. C. de pactis quem alij sequuntur bald. et Salice. in. l. j. q. v. C. de inoffi. donatio. job. de ymola et Ancharra. in rubrica de testamentis. Alexan. in. l. pactum in fine. C. de collationi. qui omnes dicunt quod si pater assignauit filio legitimam in vita licet pater postea aliqua bona adquisierit: illis nichil habebit filius. Ad hoc. l. si ita legatum. ff. de auro et argento legato ibi hac demonstratione presens non futurum tempus ostendit. Ad idem. l. si. §. qui in diuisam. §. si. non facere voluntatem de legatis. ij. vide Georgium in repetitione. c. quamuis pactum de pactis. lib. vi. col. v. in prima limitatione. videas rogo bald. in. c. cum. m. de consti. col. vij. §. si. et est argumentum cuius facit festum barba. in rub. C. qui admitti. charta. viij. si. col. vbi cumulat multa similia. que videas per te. vide etiam que ego scripsi in dicto. c. per vestras. col. cccxxij. in nouis. folio. xcvij. in principio.

C Quod autem dictum est in donatione vel melioratione dotis vel cause onerosae. dicas in donatione remuneratoria que statim secundum presens tempus. glo. in authen. vnde si parēs C. de inoffi. testa. et in. l. si donatione. C. de collationi. et per bart. in. l. si forte. ff. de castrensi pecul. et in. l. frater a fratre. ff. de condi. inde. et in. l. j. §. nec castrense. ff. de collatione bonorum per abb. in. c. si. in. fi. de donatio. Ad hoc. l. viuus. ff. si quid in fraudem pa. vbi libertus potest donare amicis beneficiis. vide glo. in. l. si voluntate. C. de dotis promi. et ibi docto. et an-

gelus in. l. ij. §. creditum. ff. si certum petatur. abb. ana. z marianū in. c. cū in ecclesie corpore de symo. doctores in. l. si diuortio. ff. de verborum obligatio. dixi plenissime in dicta rubrica de donationibus inter virū z vxorem. col. cccxvij.

iiij. **E**x verbis huius. l. aliqui audēt dicere q̄ tertia pars bonorum patris est legitima filiorū: in qua vel respectu cuius attenditur tempus mortis patris: vt illo tempore considerentur facultates et bona patris: licet alio tēpore plus vel minus valuerint: vt in authentica nouissima. C. de inofficio so testa. z ibi jasson post alios. col. j. z. l. cum queritur. eod. ti. versiculo mortis tempore. bald. in. l. si qua pena. paf prima lectura. ff. de his qui sunt sui vel alieni juris. Sic etiam dicimus in legitima que debetur patrono in bonis liberti. l. etiam. §. si. z. l. si patronum. §. si. ff. de bonis liberti. Similiter in legitima seu quarta que debet filio arrogato. l. si. ff. si quid in frau. pa. Confirmatur hoc per istam legem que solum loquitur in tertia parte bonorum: non de quinta. sentiens per hoc q̄ quinta que potest extraneis relinqui v̄l donari vt disponit lex regni foro legum lib. iij. titulo de las mandas. l. non censetur legitima. tertia autem que non nisi filiis relinqui potest vel donari: censenda est legitima: z ideo circa eam veluti legitimā: attenditur tempus mortis.

iiij. **E**x istis infertur q̄ si pater voluntarie assignauit filio legitimam in vita: et postea augeantur patris facultates: poterit filius petere legitimam de bonis postea augmentatis: quia quantum ad legitimam tempus mortis non concessionis est in consideratione: vt late per jassonem in dicta authentica nouissima. iij. col. C. de inofficio so testa. z bene facit ista lex eo modo quo diximus inducta. cōtrariū tñ voluit jaco. bu. in. l. pactū. C. d. colla.

reffer. bald. in. l. ij. C. de reuocā. his que in fraud. credi. z in. l. si. col. iij. C. de vsuris rei judi. et in authentica res que. C. cōmunia de legatis. Angelus in. l. Stipulatio hoc modo concepta. ff. de verborum obligatio. Cōmunis opinio est prima quod attendatur tempus mortis vt hic dicitur in tertia: ergo tertia est legitima.

In contrarium facit quia legitima proprie: est portio a iure taxata. quas vnicuiq̄ filiorum pater tenetur relinquere. ad cuius consecutionem: si nō relinquatur: competit filio querella inofficio so testamenti: vel ius agendi ad supplementum vel querella inofficio so donationis: vt. l. cum queritur et authentica nouissima. C. de inofficio so testamento. l. si quando et. l. scimus eodem titulo. l. papinianus. §. quarta. ff. eodem z per totum titu. C. de inofficio. donationibus. In tertia vero nulla imponitur necessitas patri relinquere eam omnibus filiis: vel vni vel duobus ex eis. sed ipse potest vni vel duobus aut pluribus ex eis relinquere quos ipse voluerit: nec poterunt ex hoc alij filij tanq̄ in sua legitima grauati reclamare: vel contradicere: quia super hoc nullum a iure est sibi proditum remedium: ergo non est legitima. propterea forte ista lex quantum ad tertiā: vtitur verbo meiora: que p̄supponit titulum lucratium donationis seu prelegati: vt colligitur infra. l. xxvj. vbi donatio et meiora ponuntur pro eodem quasi sint verba sinonima titulo autē donationis: vel prelegati nullus conseq̄uitur legitimam quam pater necessario relinquere tenetur: sed potius institutionis titulo. authentico vt cū de appellatio. cog. §. aliud quoq̄ capitulū. Item meiora z legitima: ponuntur vt diuersa foro legum titulo de las mandas. l. ix. et infra. l. xxvj. ergo non est legitima. cōmuniter dicitur q̄ tertia est legitima respectu extra-

neorum quibus relinqui non potest: respectu filiorum est prelegatū quia

vni ex eis potest prelegari: vt plenius dicemus infra. v̄l. xvij.

Lex. cxliij.

Cando el testamento se rompiere/o anulare por causa de pretericion/o exheredacion en el qual ouiere meioria de tercio/o quinto no por esso se rompa ni menos dexe de valer el dicho tercio z quinto como si el dicho testamento no se rompiesse.

Cumpta fuit hec lex ab aucthē. ex causa: C. de liberis preteritis vbi multa scribūt doctores antiqui et recētiorez a quibus origines traxit lex regni sexta par-

tita. ti. viij. l. final. vbi multa trāscribit montaluuus. que in presentiarum non recito: tū quia ibi videri possunt: tū quia turpe est aliorū scripta referre: vbi nihil nostrū addere possum: vt inquit bald. in. l. de etate. ff. de minoribus intelligo quando iuncta sunt per aliquem. tunc enim illa transcribere vel transplantare: potius est laboriosum quā subtile. vbi vero sparsa sunt: hunc elegatissimū esse iudicato quisquis eorum que dispersa sunt in aliorum cogitatione: quam maximam vim coaceruat potuerit: de quibus q̄ optime dicere: vt inquit isocrates in libro de religione v̄l regno quē ad nichodem regem scripsit ante finē In qua re prisorum bonorū seruandū est eorum nomina nullatenus subtrahenda: furi enim par est: qui alienis laboribus sibi proficit: eorum laudes subtrahens: vt inquit bald. in. l. p̄cib⁹. C. de impubēz z alijs substi. col. z in p̄ludis feud.

malūt enim in furto deprehendi: q̄ mutuū cū viura reddere vt ait plinius de naturali historia in principio.

ii. **S**ed pulcrum est inuestigare: qua

re fuit edita lex cum tam iure ciuili imperatorum: q̄ regio: hoc fuerit ante constitutum vt paulo ante dicebamus. Dicebant enim preallegata iura: q̄ rupto vel nullo testamento ex causa preteritionis vel exheredationis: legata debēt: vt hic similiter dicit.

Sed quia poterat contingere q̄ testator habebat duos vel tres filios: vni eorum legauit vel prelegauit tertiam partem bonorū. Alium vel alios vniuersaliter instituit heredes ille cui tertia bonorum fuit prelegata: dixit testamentum nullum: quia preterit⁹ quod potuit: vt. l. filium. ff. d. leg. pre. nonne iure prelegati habebit dictam tertiā bonorū: lex ista v̄l dēdere q̄ sic.

Uel pone retento themate q̄ testator habet tres filios duos masculos: z vnam feminam. vni filiorum reliquit tertiam vel quintam bonorum: z instituit eum simul cū alio masculo vniuersaliter heredem: filiamq̄ preterit⁹ uel exheredauit. filia dicit testamētum nullum: nonne rupto vel nullo testamento: retinebit filius tertiā iure p̄legati: hec lex videt dicere q̄ sic.

Uel tertio pone testator habebat quatuor filios: vnam feminam z tres masculos: femine reliquit tertiam z quintam partē bonorū: alios duos heredes instituit vniuersales heredes: quartum preterit⁹ uel exheredauit. q̄ aget contra testamentum: rupto testamento: vult femina retinere tertiā z quintam iure prelegati: z his contēta: vult ab intestato simul succedere cum fratribus: per hanc legem videtur quod potest.

Examinemus nunc quamlibet ca-

sus positionem perse. et videtur quod prima non sit vera: quia sequeretur absurdum. scilicet quod plus haberet preteritus et taratus in certa quantitate: quam vniuersaliter institutus: contra. l. maximum vitium. §. cum etiam. C. de liberis prete. et authen. vt cum de appel. cogno. §. viro. ¶ Item preteritus et exheredatus impugnat testamentum cum effectu: ergo non debet ex eo commodum reportare. l. filium. §. omnibus et. l. virilis. §. Si quis ex liberis. ff. de lega. prestan. facit. c. ex eo d. regulis juris lib. vi. et multa que ibi cumulat opyn. ¶ Preterea testator legauit aīo minuendi de vniuersali successione. quod patet: quia alteri applicauit ff. de lega. j. l. quod in rerum. §. si quis post. illud autem quod sit ad diminutionem: non debet augere portionem. ff. de lega. j. l. legata inutiliter. glo. tamen in. d. l. maximum viciū. vñ. substantie videtur inclinare. quod sustineat legatum per. d. authen. ex causa idem firmat ibi paulus de castro in fine. et Cinus in. d. authen. ex causa. q. v. d. in. l. l. cobdicillis. §. ultimo de leg. ij. quia nihil est quod repugnet quare filius cum sit capax talis legati: illud non sustineat. Idem tenet franciscus aretinus de campo. in. l. filio preterito. ff. d. iniusto rupto quem ibi refert job. de ymola et angelus in. §. si. col. si. in authen. vt cum de appel. cognos. et jmo la raphael et alexan. quem vide in. l. j. §. si. ff. de vulgari et pupilla. Pro quibus videtur textus in hac lege nostra secundum istam casus positionem.

vlij.

¶ Communis tamen sententia est in contrariū quā sequitur bart. in dicta authen. ex causa et in. d. l. filio preterito post ma. si. et bald. in. d. authen. ex causa qui dicit quod est mirandum quod predicti illustres doctores tenuerint contra rīū sequitur angelus fulgosus et Alexan. in. d. l. maximum viciū. jmo la in. l. filio preterito ludo. cōsilio. ccccyj. incipit in casu proposita questionis. qui

dicit istam esse cōmunem oppinionē Et jasson. in. d. authen. ex causa et hac partem credere hodie de iure veriorē et dictam casus positionē falsā. quia motiua bald. multū cōcludūt.

vlij.

¶ Accedo nunc ad tertiā casus positionē et videtur quod sustineri non possit quia filia cui pater relinquit tertiam et quintam bonorum: consequitur legitimam quā de iure canonico non fuit necesse sibi relinquere titulo institutionis: vt. c. raynuncius de testa. et ibi hosti. et alij. jo. fab. in authenti. nouissima. C. de inoffi. testa. bald. in. d. authen. ex causa. et in. l. si. C. familie hercis. alexan. in. l. inter cetera. C. de liberis et posthu. qui dicit istā esse cōmunem oppinionem pro qua est glo. in. d. authen. nouissima Azo in summa illius ti. glo. in. c. si pater de testa. lib. vj. hanc demum sequitur jasso. in. d. authen. nouissima. et hanc sequor.

lx.

¶ Preterea hoc certum est quod verbū relinquo adiectum vniuersitati bonorum: importat institutionem. l. diu. in verbo relinquo et ibi notat bart. ff. de testa. in. l. et. l. quoniam indignū. et ibi Salicetus. C. de testa. glo. in. l. in his verbis in principio. ff. de hereditibus insti. et in authen. de hereditibus et falcidia. §. Si vero nullum in verbo relictis. Secus si adijciatur certe rei vel quātitati: vt dicto. §. aliud quoque caplm juncto. §. Ceterum in authen. vt cum de appella. cognos. ita concludunt bart. bald. et angelus. in. d. l. his verbis in principio et bart. in. l. centurio. ff. de vulgari et pupi. q. iij. et in. l. cogi in principio. ff. ad trebell. Canoniste in. d. c. Raynuntius. Salicetus in. l. quoties. C. de heredi. insti. jasso. in. d. authen. nouissima col. x. qui dicit quod ista est vera et cōmunis sententia quicquid dixerit bald. in. d. l. quoties. Idem dicit si adijciatur verbū relinquo certe quote bonorum vel hereditatis: vt ibi per eum et refert bart. in. d. l. centurio. et hec est veritas quicquid

dixerit Adotalu. in. d. l. ix. ti. d. las mā das foro legum in. vñ. meiora. cuius Paulo ante mentionē fecimus.

f.

¶ Ex istis inferi quod fili. cui aliqd est relictū in vltima voluntate: non est preteritus nec habet cōtra tabulas: nec ius dicēdi nullū: sed agit ad supplementū. l. omnimodo. C. de inoffi. testa. dicit ibi glo. quā sequūt doctores quod ille tert. corrigi in hoc p. d. §. aliud quoque caplm p. quē debet legitima titulo institutionis relinq. Sed vt legū correctio euitet: pōt dici quod. d. l. omnimodo intelligi debet: vbi filio relinquit quota bonorum: que legitimā non ascēdebat quā dicit in ea institut. et pro residuo: agit ad supplementum. et hoc probatur in textu ibi. id quod minus proportionē legitima relictum est.

f.

¶ Posito ergo quod testator testādo in filiis: teneat relinqre legitimā titulo institutionis: p. illa vba filie mee relinquo tertiā et quintā bonorum: videt titulo institutionis reliquisse: eo quod verbū relinquo adijci vniuersitati vel quote bonorum. Cū autē testamētū ex causa preteritionis: vel exheredationis rūpat quo ad institutionē: et infirmetur: videt quod etiā debeat rūpi quo ad tertiā bonorum filie relictā: in qua videtur filia instituta. et sic nullo pacto poterit illā titulo plegati retinere: quāuis ea contēta: velit a patris successione recedere: quia vt Paulo ante dicebam. illud quod sit ad diminutionē: non debet operari augmentum.

xij.

¶ Teneas ergo secundā casus positionē. nā si testator relinquit filio tertiā: et cum simul cū alio instituit heredē: quāuis testamentum rumpatur ex alterius preteritione: nimirum si cōsequatur tertiam iure prelegati. quia non videtur in ea institutus: eo quod vltra tertiam fuit simul cum fratre institutus: nec fuit ei relictā ad diminutionem: sicut in alia casus positione: vbi filie relinquit tertiam et in residuo alios instituit heredes.

¶ Per ista patet quādo relictū tertie sit institutio vel legatū. nā si dixi relinquo filie tertiā: et ampli. de ea non feci mentionem: dicitur habere tertiā iure institutionis: quia verbū relinquo est adiectū quote bonorum. ideo non dicitur preterita: quia voluntas testatoris debet saluari: vbi verborum significatio non repugnat. ff. de leg. j. l. ab omnibus ff. de cōdi. et demōstra. l. in his. et sic pcedit quod dicit Bald. l. d. l. quoties. vñ. q. ro si pater. Si autē dixi relinquo filie tertiā iure plegati intelligi relinquisse: si subiūxit: et in residuo eā instituo simul cū alio fratre suo. et hoc propter conjecturatam mētem defuncti: vt colligitur ex ista lege. secundum hanc secundam casus positionem.

xij.

¶ Ceterum pone casus aliter et quarto. Testator filie legauit tertiā bonorum: alios duos fratres heredes instituit: et qrtū preterijt. rūpi testamētū ex cā pteritionis. qritur an filia retinebit tertiā iure prelegati. et videtur quod sic per istā legē. nā verbū lego: licet olim fuerit cōmune: vt. ff. de verborum signifi. l. verbis legis: postea per sequentem juris prudentiam vocabula fuerunt distincta. et ideo de perse habemus titulum de hereditibus instituendis: et perse titulum de legatis. Itaq. cum testator vsus fuerit verbo lego: videtur sensisse legatum. Idem si dixit relinquo tertiam iure legati secundum Baldum in. d. l. quoties. et sic non obstant ea que superi. dicta sunt in tertia casus positione. quia ibi testator vsus fuit verbo relinquo simpliciter sine legati adiectione. Habebit ergo tertiā iure plegati. et insuper habebit legitimam ab intestato. ad quam vocatur simul cum fratribus.

xliij.

¶ Nec similiter obstabūt dicta in prima casus positione. quā ibi ad petitionem eiusde. met pteriti cui fuit relictā tertiā bonorum: rūpi testamētū: vbi autem preteritus vel exheredatus testamentū impugnat: non debet ex eo

xv.

comoduz reportare: vt. d. l. filium. §. omnibus cum similibus. In hac autem casus positione: loquimur vbi aliter preteritus impugnauit non ille cui fuerat tertia relicta. Hoc est capitale fundamentum quare ibi non sustinetur legatum secundum iassonez post bald. et alios in d. authen. ex causa. quia ille preteritus vel exheredat⁹ cui erat legatū relictum: infringit testamentum. Ergo secus erit vbi non ille: sed alius infringit. et ideo hanc positionem credo esse veram: que potest iuari auctoritate glosaz. Cyni pauli et aliorum quos in prima casus positione memorauimus qui in fortioribus terminis tenuerunt hanc conclusionē vbi idē met melioratus in fringebat testamentum.

rvj. ¶ Ista faciunt ad questionem que de facto contingit statuto collegij cauetur qd collegialis veniens clausis januis: si petat hostiuz aperiri: amittat vnam de tribus noctibus. modo collegialis venit clausis januis: et petit hostium aperiri: soci⁹ eius duz videt hostium apertū: ingressus est in collegio. dubitatur an etiā socius amittat noctem. videtur qd non: quia ad eius petitionem non fuit hostium apertum. Immo aperto jam hostio ingreditur. Cogitabis.

rvij. ¶ Unum tamen contra superius dicta vigere videtur. quia secundū predicta: pl⁹ habet preterit⁹ et taxat⁹ incerta quantitate: qd vniuersaliter institutus: contra dictam. l. maximum viciū. §. cum etiam et. §. cum. C. de liberis pre. quod videtur absurdum: et per consequens non tenendum.

¶ Itē testator legauit aio diminuēdi de vniuersali successione: ex quo alteri applicauit. d. l. quod in rez. §. si qd pōt de leg. j. ergo nō debet operari augmētū. d. l. legata inutili. motiua sūt bald. in d. authē. ex cā. Cogita circa so. Pōt etiā adduci p ista pte lex ista in fine. ibi. Como si el testamēto se rō-

pieffe. nā si testamētū nō rūperetur tertiam solum consequeretur filia iure legati: ergo rupto testamento non debet amplius cōsequi. Sed pōt responderi qd vba illa: referūtur ad validitatē tertię et quinte partis bonorū. non tamen negat ista lex quin possit amplius rupto testamento cōsequi.

rvij. ¶ Ex predictis cōstat an tertia bonorū filio relicta: dicat legitima doctor d segura in repetitione. l. vnū ex familia pluries dixit qd est legitima. quod intelligo qndo fili⁹ cōsequit legitima suā in tertia ipsa quā pater sibi reliquit per verbū instituo/vel relinquo: qd vbi inducit institutio: vt supra dictū est et dicit forte ifra in. l. xviij. tūc enī tertia ipsa dicit legitima: tū quia per verba institutionē importata fuit relicta: tū etiā quia extraneis relinquit: vel legari non potuit: vt sup tactū est. Secus qndo filius cōsequit legitima ex testamēto vel ab intestato: et vltra legitima cōsequit tertiā iure prelegati: tūc enim nō dicit legitima: sed prelegatū. quod pat facere pōt alteri ex filiis imponēdo sibi in tertia grauamē quod voluerit: vt ifra lege.

quod facere nō posset si esset legitima vt in precedētib⁹ dictū est. Cōcludamus igitur qd quinta pars bonorum indistincte non est legitima cum extraneis relinqui possit. tertia autē tunc demum est legitima: quando sola pro legitima relinquitur. quando vero vltra legitimam per viam meliorationis: est prelegatum. et in omnibus naturam legati: vel prelegati sortitur. Ex quo possunt multa inferri: que in legatis vel prelegatis constituta sunt: que in legitima locum non habent. que diligens indagator reperire poterit.

¶ Ad illud autem absurdū quod supra tactum est. l. in vñiculo. xvij. qd taxatus in certa quantitate pl⁹ cōsequeret: posset forsam responderi: qd ex hoc non sequitur absurdū: cū iure permittēte

consequatur argu. l. iuste possidet. ff. de acqui. posse. et. l. grac⁹. C. de adul. cum similibus. Videmus in super qd emancipatus filius: nil tenetur emancipato conferre: cum venit ad patris successionem: confert tamen existenti in potestate. l. si emancipati. C. de collatio. Sed pone duo nepotes: quorum vnus est in potestate: alter emancipatus: veniunt ad successionem aui simul cum patruo. Portio nepotis emancipati est taxata vt. d. l. si emancipati: tamen isto casu patruus emancipatus tenetur conferre non solum nepoti in potestate: sed emancipato: vt. l. j. §. penul. ff. de cōjun. cum emā. lib. et ita portio nepotis emancipati: que erat taxata: augetur ex persona alterius fratris existentis in potestate: ergo sic in casu nostro ratione fratris preteriti testamentum rumpentis: augetur portio alterius tacētis. Multocius enim consequitur quis ex persona alterius: quod ex persona sua cōsequi nō potest: vt plene tradit iasso. in. d. l. Si emancipati. col. iij. Multa etiam cumulat Georgius nam in repetitione. c. quamuis pactum de pactis lib. vi.

xx. ¶ Enel qual ouiere meioria de tercio/o quinto. Per ista verba patet qd secunda casus positio magis conueniat huic legi: puta si testator habet filiam et duos filios: filie legauit tertiam bonorum: et eam instituit heredem simul cum alio fratre: alium preterijt: qui preteritus impugnauit te-

stamentum. tunc filia dicitur retinere tertiam iure meliorationis: quia proprie dicitur meliorata: ex quo vltra legitimam retinet tertiam ex voluntate defuncti expressa. In quarta vero casus positione: non retinebit filius tertiam et legitimam: nisi frater preteritus impugnaret testamentū: vt ibi dictum est: ergo tempore conditioni testamenti: et ante impugnationē: non dicitur in ea melioratus. Cogita.

¶ Intellige nisi ipse filius cui melioratio facta est: impugnet testamentū in quo fuit melioratus. l. cum filius in principio et ibi bart. de legat. ij. facit. l. papinianus. §. meminisse. ff. de inoff. testa. et l. si testamentum et ibi glo. et bart. et alij. ff. de peti. here. et foro legū lib. iij. ti. delas mādaz. l. xij. ¶ Ex eo enim quod qd impugnat: nō debet commodū cōsequi vt rla juris dicit. ad hoc. l. filiū. §. omnib⁹ et l. virilis. §. si qd ex liberis. ff. de lega. prestādis. tenet hoc bald. in d. authē. ex causa pe. et fi. col. v. octauo. qritur. Idē Nicola⁹ de neapo. in. l. nenseui⁹. ff. de excu. tu. ange. in. d. authē. vt cū de appel. cognoscit. §. si. in fine colla. ix. montalu⁹ foro legum lib. iij. titulo delas mandas. l. ix. ¶ Et secundum ista intellige spec. de procura. §. j. vñ. porro.

¶ Qua actione meliorat⁹ in tertio et quinto agit contra heredem ab intestato succedentem: vide glo. in. l. ij. C. cōmunia de lega. vbi Cyn⁹ et alios.

¶ Vbi et quo tempore legata possūt peti. vj. partita. ti. ix. l. fi.

Lex. xxv.

El tercio et quinto de meioria fecho por el testador. No se saque de las dotes et donaciones propter nupcias ni de las otras donaciones que los hyos / o descendientes traieren a colacion / o particion.

Eliazatio tertij vel quinti non deducitur ex dote vel donatiōe propter nuptias vel alijs donationibus ante factis. Ratio hui⁹ fuit qd vna do-

natio non de falcatur per aliam vt. l. fuit questionis. ff. de collatio. bonorū illa enim bona a testatore donata: discesserūt a patrimonio suo: vt ibi dicitur: et a modo nō sunt sua: ergo d illis

nihil est detrahendum quia non reperiuntur in eius patrimonio tempo rem mortis ut requirunt leges. xix. z. xxiij. supra. Ad predicta facit. l. iij. §. Sed utrum. ff. de mino. vbi dos filie: est pro pria sua z eius patrimonio. Ad idē l. pomponius philadelphus. ff. fami lie herciscunde. melioratio autem in telligitur facta dō bonis testatoris me liorantis ut est notum et dicit lex re gni foro legum ti. delas mandas. l. ix. z supra. l. xvij. Ante q̄ hec lex fuisset condita: ego hanc conclusionem te nui in rub. de donationibus inter vi rum z uxorem. col. cxxvij.

iij. ¶ Premitte q̄ illud quod p dote da tur: interdum datur animo donandi filie: vel marito pro filia: et tunc valet donatio: z actio dō dote est solius filie: nec pater in ea habet cōmunionē pu ta si filia sola fuit stipulata patris vo luntate: vel ipse pater fuit stipulatus soli filie: vel fuit stipulatus sibi in vñū casum: et consequēter videtur in aliū casum filie donasse: vt. l. si cum dotez in principio. ff. soluto matrimonio et declarat bart. in. l. post dotem. q. iij. eod. ti. z in tali dote donata: filia ha bebat olim heredem: quasi filie fuerit quesita. licet regulariter secus: vt de clarat paul⁹ in. l. ij. C. de inoffi. dona. col. iij. z salicetus in. l. dos a patre. C. so. ma. vide bonā additionē ad bald. in. l. si dotē. C. de falsa cau. adjecta le.

iiij. ¶ Aliquādo pater dat dotem simpli citer: nec apparet q̄ animo donandi: z tunc non cēsetur donata: tamē hoc est speciale in dote pro filia etiam iu re veteri habebat cōmunionem in ac tione dō dote simul cum patre. z sic est capax huius actionis. Sed si premo riebatur patri etiam relictis liberis: cōsolidabatur actio in patrem exclu sis liberis secundum cōmunem op inionem notatam in. l. dos a patre profecta. C. solu. ma. Sed si pater pre moziebatur: cōsolidabatur in filiā: siue haberet liberos: siue: vt. l. ij. solu

to matri. his autem casibus vbi dos est donata vel consolidata in filiā: si veniebat ad successionem cum fratri bus: tam olim: q̄ hodie: debet ipsam conferre: vt. l. liberis. C. de collatio. ita declarat paulus. l. ij. C. de inoffi. dona. co. iij. Ratio est quia licet regu lariter suus nil conferat: quia omnia que acquirit: acquirit patri: eo quod diuus pius imperator considerauit q̄ filius in potestate potest habere ali quid scilicet dotem: vt. l. pomponius ff. familie hercis. Ideo introduxit q̄ illa dos posset cōferri: vt. l. ij. C. de col latio. dotis: z ibi bart. vbi ponit istam rationem z in. l. si emancipati. C. de collatio. z secūdm predicta debet in telligi quod ista lex disponit q̄ dos de bet ad collationem duci.

¶ Aduerte tamē q̄ hodie videtur cor recta. l. dos a patre profecta. C. so. ma. et videntur refecate altercationes do ctorū ibi. nā tex. ibi dicit q̄ si filia fami l decessit in matrimonio: dos ad patrē reuertitur. Ad idē. l. ij. §. quod si in pa tris. ff. eod. cū similib⁹ in quib⁹ dicit q̄ actio dotis profectie est cōmunis patris z filie in potestate. Actio autē que est cōmunis patris z filie: p emā cipationē cōsolidatur in filiā. l. ij. §. vi deamus. C. dō rei ux. actio. z propria eius efficitur: vt notant glo. z docto res in. d. §. quod si in patris. Idem si dos conferatur filie emancipate: vt. l. pater filie. ff. de euictionibus. Sed ita est hodie q̄ per cōtractum matrimo nij: filia exit a patris potestate: vt col ligitur ex lege fori legum. lib.

z in expreso dicit lex. xlvij. in fra eod. ergo actio dotis pfectie: ma trimonio cōtracto: cōsolidat in filiā. ¶ Donationes propter nuptias. Si cut enim dos debet duci ad collatio nem: quando filia vult patri succede re cum alijs fratribus. vt paulo ante dictum est: ita et filius donationem propter nuptias quam habuit: a pa tre: de cui⁹ hereditate agit. ita statuit

iiij.

v.

imperator leo in. l. vt liberis. C. d col latio. habent enim dos z donatio pro pter nuptias: multas conuenientias. Sicut enim dos habet tacitam condi tionem: si matrimonium sequatur. l. stipulationem cum similibus. ff. de iure dotium: ita etiam donatio pro pter nuptias promissa a patre: vel ab alio habebit tacitam conditionem: si matrimonium sequatur. gloss. in. §. est et aliud. §. si. exequetur insti. de do nationibus bald. in. l. ij. C. de bonis que liberis. Ratio vtriusq̄ est quia dos et donatio propter nuptias: non possunt esse sine matrimonio: sed be ne matrimonium potest esse sine do te. l. si. §. si. Sicut enim dos. C. de do nationibus ante nuptias.

¶ Item sicut soluto matrimonio dos reuertitur ad dotantem. l. dos a pa tre. C. soluto matrimonio. ita et dona tio propter nuptias secundum bald. in. d. l. ij. Item sicut dos alienari non potest constante matrimonio: vt. ff. z. C. de fundo dotali per totum: ita nec donatio propter nuptias: authen. si ue a me et ibi bald. C. ad velaya. ange lus in. §. j. in authē. de equali. dotiū. Item sicut dos in legitimam compu tatur ad querelle exclusionem: ita et donatio propter nuptias. l. quoniam nouella. C. de inoffi. testa. et ibi jasson post alios in principio. vbi ponit istas conuenientias. ego similiter posui in repetitione rub. de donationibus in ter virum z uxorem in principio. vbi multa alia de istis donationibus an te nuptias dixi et cumulaui.

vi.

¶ Si delas otras donaciones que los hijos o descendientes traxeren a par ticion. Premitte q̄ aliquando pater donat filio: non vt filio: hoc est nō mo uetur pater ad donandum filij affec tione: sed propter aliqua ei⁹ erga pa trem merita. z sic pater meritorū con templatione donat filio: z tunc cense tur perinde ac si extraneo donasset: z consequēter res donata: cēsetur aduē

titia. glo. z doctores in. l. si donatione. C. de colla. z ideo non conferuntur: quia aduentitia hodie non conferuntur vt. l. si. eod. ti. per jassonem in authen. ex testamēto. col. vj. in fine co. ti. z de ista donatione non loquitur ista lex: sed tantum de his que conferuntur.

¶ Aliquando vero pater donat filio vt filio propter amorem filialem: quia filius est: et tunc pater non intelligi tur donare: sed in peculium concedere etiam si pater vtatur verbo dono secundum jassonem in. d. authentica ex testamento. col. iij. qui ita intelli git. l. si donatione secundo responso. eod. ti. vbi non fuit facta donatio: sed concessio in peculium: licet ibi appo situm fuit verbum donare ad hoc. l. quod fructuarius in si. ff. de acqui. re rum domi. z l. si. ff. de peculio legato z l. cum pater. §. pater pluribus z ibi gloss. z bart. ff. de legatis. ij. vide bald. in. d. authen. ex testamēto. col. iij. §. si. quartum capitulum. C. de colla. z ni cholaum de matba. quem refert bal dus in. l. Si donatione eod. ti. qui vi des sentire p̄trariū. quia si dicit pater dono tibi cētū: illud videtur donare.

¶ Ad hoc ergo vt pater intelligatur donare filio rem: oportet q̄ eam eme rit nomine filij: et eam filio tradide rit vt. l. filie cuius. C. familie hercis cunde. et in. l. ij. C. si quis alteri: vel si bi: cum dicit nomine vestro cum in potestate essetis emerat et tradidit. comendat bartho. in. l. prima. §. nec castrense. penulti. col. ff. de collatio. bonorū vbi singulariter differt quā do pater simpliciter donauit: an in dubio videatur donare: an in pecu lium cōcedere: vel propter merita da re. Vide etiam bald. in. d. authen. ex testamento. col. iij. §. si. Quintum ca pitulum. vbi agit quando pater emit nomine filij: z distinguit aut pat facit ex quadā naturali necessitate: vt quia emit filio vestimenta: et non intelli gi tur donare. l. rem legatam. ff. de adi.

vij.

viii.

legatis. Aut ex mera liberalitate: et tunc videtur donare. oportet tamen quod donatio confirmetur donatoris morte. l. filie cuius. Intellige tamen quod dicit jasson ubi sumus in dubio et apparere non potest ex conjecturis an pater dedit animo donandi. Secus tamen si ex quantitate et qualitate donationis et modo donandi appareat quod voluit donare. quia tunc videtur donasse etiam si non emat eius nomine et tradat. ita videtur de mente bartho. in dicto. §. nec castrense penul. col. et Nicolai de matba. prout refert in dicta. l. si donatione. C. de collatio. si. col. Vel quando merita precesserunt: ut diximus in casu precedenti secundum jassonem ubi supra.

ix. ¶ Item scias quod quando pater concedit filio in peculium: illud quod est in peculio proprie non confertur cum fratribus mortuo patre: sed dividitur quia peculia: in patris dominio sunt: ideo eo mortuo dividuntur sicut alie res ipsius patris. l. certum. C. familie herciscunde. Concedere enim in peculium: est permittere alicui usum et administrationem rei: retento sibi dominio. donare autem est abdicare a se in totum rem que donatur et eius dominium: et proprietatem in alium transferre secundum jassonem in dicta authen. col. ij.

f. ¶ Eo vero casu quo res a patre donatur filio in potestate: quod tunc demum est: ubi eam eius nomine emit et eam ei tradidit: an eam eo casu mortuo patre debent cum fratribus conferre? Est longa inter doctores disputatio in. l. illud. §. si. C. de colla. et in authentica ex testamento eod. titulo. nam dicta. l. illud dicit quod donatio simplex non debet cum fratribus conferri nisi in duobus casibus ibi positis scilicet quando pater expressit: vel propter equalitatem servandam. Authentica vero ex testamento: videtur sentire contrarium cum dicit quod dos et alio

rum datorum collatio. finaliter communis conclusio est quod non debeat fratribus conferri: ex quo non valet in vita patris: sed post eius mortem confirmatur. ita tenent communiter omnes et sequitur ibi jasson in. d. authentica. col. v. fallit tamen in casibus notatis ibi per glos. et doctores. Nec obstat dicta authentica ex testamento: quia dictio aliorum est repetitiva similium glos. in. l. si fugitivi. C. de servis fugitivis notat in. c. sedes de rescriptis. etiam si adiiciatur dictio uniuniversalis: ut dixit idem jasso. in. l. pe. C. qui admitti: ergo debet intelligi de alijs datis ob causam: ut in donatione propter nuptias: vel quando pater donat militie vel studij causa secundum doctores ibi et jassonem. col. ij.

¶ Sed opere precium est videre an hodie per istam legem talis donatio debeat conferri: dico quod non: quia non est eius mens inducere ius novum: sed refert illud quod antea erat dispositum: cum loquitur de donationibus que duci solent ad collationem: ut probatur ibi. Que los hijos descendientes. 22. Item verbum alie est verbum repetitivum similium ut dictus est. ergo intelligitur de alijs similibus precedentibus: ut quando donatur causa militie vel studiorum. nam quod datur causa studiorum: statim valet: quia causa studiorum et dotis equiparantur secundum glo. in. l. j. ff. soluto matrimonio. bald. ange. et alij ibi col. antepenul. bald. in. l. si donatione C. de collatio. tenet contra. quem refert jasson in dicta authentica. ex testamento. col. v. Si tamen donatio simplex fiat filio emancipato: quamvis donatio tenet: ut. l. siue emancipatio. ne. C. de donationibus et in. l. donationes. §. pater. ff. eod. et ideo etiam debet conferri secundum bart. in. l. j. §. nec castrense. col. ij. in fine. ff. de colla. bo. bald. in. l. quoniam novella. C. de inoffi. test. in principio. Salicet et alij

xi.

xij.

xij.

xiiij.

in. l. ut liberis. C. de collatio. jasson in dicta authentica ex testamento. col. v. et. vi. In hoc tamen casu: huius legis dispositio non loquitur per illam dictionem alie: que est similium implicativa et implicat alias donationes ob causam: ut dictum est. Nec etiam loquitur ista lex de alijs casibus in quibus donatio simplex inter patrem et filium in potestate tenet: qui enumerantur per glo. et doctores in. l. ij. C. de inoffi. donationibus per bart. et jasso. in. l. si. ff. de condi. inde. et in. l. illud. C. de collatio. nam licet in omnibus alijs casibus debeat donatio conferri cum fratribus: eo quod statim valet cum donatur: ut firmat alexander in. d. authentica. ex testamento col. ij. et jasson. col. vi. nisi in illo casu speciali ubi fit propter merita: tamen dicta ratio quia lex ista loquitur de dote et donatione propter nuptias et de alijs ob causam non comprehenduntur simplices donationes.

¶ Quando dicatur donatio simplex: quando ob causam: et quando causa erat talis: ad quam pater poterat cogi vel non. vide late per bart. in. l. j. §. nec castrense. ff. de collatione bonorum col. iij. v. et. vi.

¶ Si pater donat filio emancipato: non tamen emit pater rem donatam eius nomine et tradidit. an dicatur donatio vel concessio in peculium. dicitur donatio et statim valet: ut. l. ij. responsio. ij. C. de inoffi. dona. nec isto casu potest intelligi quod pater donando concesserit in peculium: ut dicebatur in donatione que fit filio in potestate. quia emancipati: non possunt habere peculium. Et si habeant: desinit esse: ut. l. si. C. de inofficioso testamento et per jassonem in dicta authentica ex testamento. col. vij. §. si. secundus articulus. C. de collatio.

to: eamque cum fratribus heredem instituit. et uni filiorum tertiam prelegavit et quintam bonorum. dum filia vult ad successionem admitti patris simul cum fratribus: dotem quam acceperat ad collationem adducit. filius autem cui tertia et quinta relicte fuerunt seu prelegata: petit primo deduci tertiam et quintam: ita deducta dote: quod alijs bonis testatoris: et ad reliqua bona: debere pro virili omnes admitti. filia contradicit. queritur quid juris deciditur per hanc legem quod deducta dote non debeat prelegatum tertie et quinte partis bonorum deduci: sed de reliquis tantum rebus que erant in bonis testatoris tempore mortis. hoc ideo disponitur si ducatur ad collationem donatio propter nuptias vel alia ob causam quod de eis non debet tertia et quinta deduci ut hic vides.

¶ Pone ergo quod pater habens centum in bonis dedit filie. xx. in dotem: et uni filiorum prelegavit tertiam et quintam partem bonorum suorum: et omnes tres simul instituit heredes adducet filius melioratus de. lxxx. quintam et tertiam itaque habet nomine tertie et quinte. xxxvij. et aliud quod superest hoc est. xvij. et. xx. que filia nomine dotis receperat. dividitur equaliter inter dictos duos filios et filiam. erit pars cuiuslibet ipsorum. xxj. filia: ergo ultra dotem consequitur unum.

¶ Ratio dubitandi in ista lege potuit esse. videbatur enim quod tertia et quinta deberent deduci de dote et de alijs donationibus ob causam. quia debet donatio propter nuptias conferri ut dictum est in precedentibus et in legitimam computari: ut lege quoniam novella. C. de inofficioso testamento. Idem de alijs donationibus ob causam ut lege omnimodo. §. Imputari eod. titulo. Sed totum quod superest: deducta cuiuslibet filiorum legitima: potest pater lega-

xv.

xvi.

re: et tenet legatum: vt. C. 7. ff. ad legē fal. per totū. l. papinianus. §. in quarta. ff. de inoffi. testa. l. cum queritur et authen. nouissima. C. cod.

xvij. ¶ Ponē ergo q̄ pater qui habebat centum in bonis filie dedit. xx. in dotem. et eam cum alijs fratribus instituit heredem: et extraneo vel ecclesie legauit quintam partem bonorum: deducetur quinta de omnibus centū si filia veniat ad successionem cū fratribus: quia legitima filiorum sunt. lxxx. vt foro legum lib. iij. ti. delas mādas. l. ix. et filia in parte sue legitime habebit imputare. xx. que in dotem acceperat. d. l. quoniam nouella. ecclesie deducet. xx. nomine quinte partis quod videtur lex ista contradicere.

xviii. ¶ Item scimus q̄ vbi pater vni filiorum prelegauit tertiam et quintā partem bonorum: legitima omnium filiorum quam pater tenetur eis necessario relinquere titulo institutionis et pro qua competit querella inofficiosa testa. et ius agendi ad supplementum: est quod superest deducta dicta tertia et quinta parte: vt dicta. l. ix. tit. delas mandas: ergo dicta ratione quia filia habet imputare dotem in legitima: filius melioratus deducet tertiam et quintam bonorum de omnibus centum. quod lex ista contradicit.

xix. ¶ Et adeo verum est q̄ filia dotē debet imputare in legitima: q̄ si pater filiam dotasset: postea in legitima eā instituens: simpliciter intelligitur computata dote in legitima secundū iaco. de arenis in. l. si cum dotē. §. si pater. ff. soluto matrimo. bald. in. l. quoniam in prioribus. fi. col. C. de inoffi. testa. paulus in. d. l. quoniam nouella et ibi jasson. Ad hoc. l. lucius. §. cum pater et ibi bart. ff. de lega. j. et in. l. j. §. si. ff. de collatio. dotis. quam comendat ludou. Roma. et albericus in. l. post dotē col. ix. ff. soluto matrimonio.

xx. ¶ Idem dicemus in dote data a matre vel auo materno ad quos regula-

riter dotandi onus nō expectat. l. matre. C. de iure dotiū authen. res que. C. cōmunia de legatis. quia licet mater vel auus matern⁹ videatur donare. l. vnica. §. accedit. C. de rei vxorie actione. l. si. C. de dotis promissione. et donata inter viuos: non computantur in legitimā: nisi expresse sit dictū. l. si q̄ndo. §. si. C. de inoffi. testa. tñ q̄a ista non est donatio simplex vt ibi dicit: sed ob causam matrimonij. et quia procedit de substantia eius de cuius hereditate agit: ideo in legitima computatur. l. scimus. §. repletionem. C. de inoffi. testa. et jasson in dicta. l. quoniam nouella.

¶ Ratio decisionis istius legis fuit quia dos est es alienum vt. l. pomponius filadelphus. ff. familie heriscū de authen. Sed quāuis. C. de rei vxorie actione. tenet bart. in. l. ij. §. si sponsa. ff. de priui. cre. albericus in. l. si cū dotē. §. si pater fi. col. ff. soluto matri. quando autē testator dicit lego tertiā bonorum meorum: cum bona intelligantur ere alieno deducto. l. subsignatum. §. j. ff. de verbo. signifi. ideo post deductionē dicte dotis solute vel promisse: videtur testator voluisse tertiā deberi. Idcirco tertia nō debet deduci de dote. nec de donatione ppter nup.

¶ Hinc est q̄ si pater dotem pro filia constituat: sed non tradat: et alijs legata relinquat: et hereditas nō sufficiat ad legata: prius deducetur dos quam falcidia. quia dos dicitur es alienum l. qui liberos. ff. de ritu nup. nedum si simpliciter dotem relinquat: sed etiā expresse dotis quantitate. quia nedū dos simpliciter sed etiā tota illa quantitas pro dote relicta: dicitur es alienum. ita notanter dicit bart. in. l. que sitū. §. spōse. ff. de priuile. credi. quod est signāter notandū secundū paulū in l. si quis testamento. §. j. ff. de legatis. primo et alexander in. l. si cum dotem. §. si pater in fine. ff. solu. matri.

¶ Sed cōtra hoc fortiter facit lex. xxi. xxiij.

supra cod. vbi probatur q̄ in filium cui est prelegata tertia bonorum: trāseunt onera hereditaria passiuē ideo dicitur fideicommissum vniuersale: ac si esset prelegata quota hereditatis: et ipse tenetur satisfacere creditori et pro sua portione. Quod non esset si diceretur legatum particulare et verbū bonorū staret proprie hodie prout olim vt. l. si quis seruū. §. si. iuncta. l. sequēti. ff. de lega. ij. Itaq̄ nil hodie refert an testator dicat meliō filium in tertia bonorū: vel in tertia hereditatis: vt ibi diximus. dato ergo quod dos et donatio propter nuptias: dicatur es alienum: debetur tertia filio meliorato: non deducto ere alieno: ac si esset legata tertia hereditatis: vt. d. §. si. et cōsequēter dicta tertia debet deduci de dote et donatione ppter nuptias.

xxiiij. ¶ Ex hoc infertur non bene dixisse doctorem de segura in repetitione. l. vnum ex familia. §. sed si fundum cū voluit in septima col. q̄ ad hoc vt possit tertia et quinta deduci de dote: debet fieri melioratio in quota hereditatis: non bonorum. Subdit tamen idem doctor q̄ dicta cautella nil valet quia cum testator non possit facere meliorationem in quota hereditatis sed in quota bonorum: vt. d. l. ix. foro legum ti. delas mandas: debet exponi quota hereditatis: id est quota bonorum. Sicut aliquando exponitur e contrario.

xxv. ¶ Sed profecto ratio sua: vt hic videtur: nil valet: quia idem hodie importat tertia bonorum: quod tertia hereditatis: vt paulo ante et sepe dictū est. et consequenter debetur non deducto ere alieno: quia ipse filius cui est legata tertia bonorum: potest conueniri pro sua portione ratione eris alieni: vt. l. si. C. ad trebell. et d. l. xxi. sicut quando legatur quota hereditatis. Sed illud habet verum in quota hereditatis: nisi testator mandasset restitui deducto ere alieno. l. cogi. §. inde

queritur. ff. ad trebell. notat paulus in. d. l. si quis seruū. §. si. pari ratione debetur tertia bonorum que idē importat quod tertia hereditatis deducta dote vel donatione propter nuptias: vel alia simili: tanq̄ ere alieno: quia hoc disponitur in presenti lege expresse.

xxvi. ¶ Sed contra hoc opponitur et videtur q̄ ista lex de nihilo seruiat: quia nil refert an detrahatur tertia meliorationis de dote: vel q̄ non detrahatur: non enim plus consequitur legatari⁹ vno casu: q̄ alio. nam de iure digestorum non minus habet legatari⁹ partis hereditatis: q̄ legatari⁹ partis bonorum facta solutione eris alieni: sed solum est differentia in hoc: quia vno casu legatari⁹ habebit soluere: in alio heres: vt dixit paulus in. d. §. si. pone exemplū. testator habet. cxx. in bonis: et duos filios et filiā. filie promissit. xxx. in dotem. vni filiorum prelegauit tertiā bonorum. et omnes tres instituit heredes. fili⁹ meliorat⁹ vult deducere tertiam de omnibus. cxx. et sic de bonis simul et de dote et deducit. xl. et eo casu transeūt in eum actiones passiuē. Cum autem dos dicatur es alienum et proprium patrimonij filie: hodie maxime: quia ratione emancipationis que causatur ex cōtractu matrimonij filie. vt lege. infra. est actio in eam consolidata: vt. l. j. §. videamus. C. de rei vxorie actione. ergo ratione dicte tertie meliorationis filia poterit aduersus eum agere ad decem vt colligitur ex dicta lege. xxi. et consequenter solum retinebit. xxx. ratione dicte tertie et dicta. x. simul cū alijs. xx. que dicte filie fuerunt data: vel promissa in dotem: diuiduntur inter heredes pro portionibus hereditarijs. Si vero prius deducatur. xxx. nomine dotis: et postea filius deducat tertiam de. xc. etiam habebit. xxx. patet ergo q̄ non poti⁹ habebit vno casu q̄ alio: quia vt supra dictū est: nil

xxvij. refferit sit tertia bonorum vel hereditatis facta deductione eris alieni.
 Sed pro solutione potest iudicio meo responderi: quod dos filie: non est proprie alienum: quia quo ad fiscum: non dicitur es alienum: ut l. penul. C. de privilegiis fisci. nec quo ad creditores: ut l. si. §. j. ff. que in frau. credi. tenet bald. quem sequuntur paulus et jasson. in l. quoniam in nouella. C. de inoff. testa. dicentes quod dos non est penitus es alienum: ex quo processit ex successione eius de cuius hereditate agitur: ut patet per illum textum ubi dicitur quod dos imputatur in legitimam: sed non imputaretur: si esset es alienum: ut l. scimus. §. repletionem. eod. tit. declarat bart. in l. in quartam. ff. ad legem fisci. Item potest filia institui in dote: ut vult glo. communiter approbata in l. iij. §. sed utrum. ff. de minoribus quod non esset: si esset penitus es alienum. ergo. et c. Nec etiam dicitur es alienum in proposito nostro quo ad fratres et coheredes: quia cum filia habeat dotem cum fratribus conferre: eo casu quo venit cum eis ad successionem patris: ut l. illam et l. illud. C. de colla. et in hac lege et infra. xxviij. non poterit filia facta diuisione hereditatis et dotis: agere aduersus fratrem melioratum. et exhibere ab eo partem dotis quam receperat tanquam es alienum. Ideo necessaria fuit provisio istius legis que disponit quod non deducatur de dote nec de donatione propter nuptias. quia licet dicantur es alienum quo ad hoc: ut non tercentur: non tamen quo ad hoc: ut competat actio aduersus fratrem melioratum. non enim dos et donatio propter nuptias dicuntur es alienum simpliciter: sed secundum quid: et quo ad quedam et quo ad quedam non. Sicut dicimus in donatione simplici facta filio in potestate quod quo ad quedam habet vim relictis: quo ad quedam non: ut notant Salicetus et alij in l. illud. C. de collatio.

xxviii. Hinc est quod licet pater instituendo filium in legitima: videtur intelligere deducto: ere alieno: ut d. l. papinianus. §. quarta. ff. de inoff. testa. et sic non videtur voluisse compensare cum debito: ut dicit bald. in l. cum a matre. C. de rei vendicatione: illud tamen est verum in tali ere alieno: quod non computatur cum legitima: ut vult Alexander in l. pater filiam in fine. ff. ad legem falcidia dos autem et donatio propter nuptias imputatur in legitimam: ut d. l. quoniam in nouella et d. l. omnimodo. C. de inoff. testa. ideo non debet intelligi de huiusmodi ere alieno.
 Vel potest intelligi ista lex quod pater dederat filie dotem vel filio donationem propter nuptias: et alium meliorauit in tertia bonorum et quemlibet ipsorum instituit in sua legitima. nam isto casu: cum filia fuerit integra legitima relicta: non computabit dotem in legitima si testator dixisset quod ea impartiret secundum glo. in l. si cum dote. §. si pater. ff. soluto matrimonio et ibi paulus de castro. Ratio est: quia legitima debet relinqui sine onere. l. quoniam in prioribus. C. de inoff. testa. et dicitur legitima deducto ere alieno: ut l. papinianus. §. quoniam autem quarta. ff. de inoff. testa. et ideo isto casu filia habebit legitimam integram et dotem: licet pater dixisset quod eam compensaret secundum paulum in d. §. si pater. Ad hoc. l. pater. ff. ad legem falcidia licet ibi textus loquatur in trebellianica. nam ibi dicitur quod habebit filia dotem iure proprio virtute contractus precedentis et consolidationis in eam facte: et habebit quartam trebellianicam iure hereditario: non obstante quod testator precepit quod dotem computaret in quartam: quia non potuit grauari: ut dos que erat res sua: quam extra causam testamenti accepit: computaret in legitimam. et secundum hoc: notum est quod filius melioratus: non poterit deducere tertiam meliorationis

de dote et donatione propter nuptias. Immo quod plus est: cum filia haberet dotem iure prelegati: eo casu quo instituitur in sua legitima: secundum paulum: tantum poterit filius melioratus deducere quod super est ad implementum tertie et quinte partis bonorum ut in lege sequenti.

xxix. Nec obstat id quod supra dictum est: quod dos debeat in legitimam imputari: et idem in donatione propter nuptias et alijs ob causam: ut d. l. quoniam in nouella et l. scimus. §. repletionem: quia illud est verum secundum paulum in d. §. si pater: quando pater non relinquit integram legitimam filie: tunc enim dos imputatur in legitimam quantum ad hoc ut olim excluderetur querella et hodie a iure agendi ad supplementum: quia hoc tendit in fauorem testamenti. Secus tamen est ubi relinquitur integra legitima: quia tunc cessat dictus fauor. Verum tamen est quod jasson in d. l. quoniam in nouella in fine. ij. col. dicit quod sibi non placet ista limitatio. Alexander in d. §. si pater dicit quod dos que obuenit filie extra testamentum a patre: non compensatur in falcidia vel trebellianica: ut d. l. pater et l. debitor. §. si. et l. a filia in principio. ff. ad trebell. bene tamen compensatur. In quarta debita iure nature: ut d. l. quoniam in nouella et d. l. illud. Idem paulus in l. in quartam penul. col. ff. ad legem falcidia dicens quod dos et donatio propter nuptias et causa milicie: quia precipiunt inter viuos: non iudicio defuncti: non computatur in falcidia: ut d. l. pater: tamen in legitimam imputatur: ut d. l. quoniam et l. omnimodo. Quod videtur contra illud quod dixit idem paulus in d. §. si pater.

xxxj. Sed sustinendo paulum: potest responderi quod illud est verum ubi non fuit filie in testamento integra legitima relicta. per rationem quam supra diximus limitando dictam. l. quoniam in nouella. Item alexander loquitur ubi

expresse testator dixit dotem in legitimam imputari: ut colligitur ex verbis eius: dum dicit. In casu autem dubio: quando non ita expressisset testator. Posito ergo quod pater dixit dotem in legitimam imputari: et hoc casu mereatur paulus reprehendi: eo tamen casu quo pater idemque testator nil de imputatione dixit: posset saluari. et facit pro paulo ratio sequens ultra supra dicta que colligitur ex verbis alexandri in d. §. si pater. dos dicitur es alienum: ut supra dictum est: legitima vero dicitur deducto ere alieno: ut d. §. quarta. ergo prius deducetur dos: deinde legitima debetur. ergo utrumque filia poterit consequi. Verum tamen est quod posset responderi quod ubi es alienum potest in legitimam imputari: ut dos et donatio propter nuptias: non intelligitur legitima deducto tali ere alieno: ut dixit idem alexander in d. l. pater filiam in fine. ff. ad legem falcidia. Cogita.

xxxij. Ad predictorum confirmationem: facit illud quod notate voluit bart. in l. si emancipati. col. ij. C. de colla. versiculo. Supervenit imperator. ubi declarando. l. ut liberis eod. tit. dicit quod considerauit imperator Leo quod inter filios emancipatos: vel in potestate: una filia posset habere maiorem dote quam altera. et unus filius maiorem donationem propter nuptias: quam alter. et similiter in emancipatis posset contingere quo ad donationem simplicem: ideo ut inter eos esset equalitas: statuit quod inter eos fiat collatio. in quibus verbis sentit subtiliter bart. quod ita demum confertur dos et donatio propter nuptias: quando unaqueque filiarum habet dotem: vel uterque filiorum donationem propter nuptias. Sed unus maior altero. nam ut ad equalitatem redigantur: statuit inter eos fieri collationem. Sentit ergo quod si unus non haberet donationem propter nuptias vel altera tamen dote: cessaret collatio. et est instabilis limitatio ad totam materiam collationis.

xxliij. ¶ Et consequenter si eo casu dos et donatio propter nuptias non confertur: nec debet in legitimam imputari: quia speciale est in donatione simplici facta filio in potestate: que morte confirmatur: quod in legitimam imputatur: quia habet vim relictis: sed non confertur: ut notatur in d. l. illud et forsam infra plenius dicemus. Concluditur ergo quod dos et donatio propter nuptias et alie similes: non conferuntur nec imputantur secundum bart. nisi in casu supra dicto propter equalitatem seruandam.

xxliij. ¶ Verum tamen est quod jasson in d. l. ut liberis. col. ij. dicit quod non putatur dicere bart. quia destruerentur multe leges in hac materia: et quia maior insurgit inequalitas ubi una filia habet dotem: vel unus filius donationem propter nuptias: et alius non. et ideo magis hoc ultimo casu est consideranda collatio.

xxv. ¶ Item pro isto intellectu quod dos videatur filie prelegata facit lex sequens que loquitur in donatione facta filio ob causam matrimonij: vel ob aliam causam onerosam: quod patet in vbi ibi positum. Para que a el ni a otro no pueda mejorarse mas de lo que fuere el valor de la dicha tertia y quinta. et amplius non potest. ergo quod prius fuerat donatum: non potest reuocari: ut patet ad sensum: non ergo loquitur illa lex de donatione simplici facta filio in potestate: vel emancipato que quando cumque potest a patre reuocari ut dictum est supra. l. xvij. Sed de dote et donatione propter nuptias et alijs ob causas que reuocari nequeunt. filia ergo non imputabit dotem in legitimam: sed in tertia et quinta bonorum: ut dicit lex in verbis sequentibus ibi. Que la tal donacion se cuente en el tercio y quinto de sus bienes en lo que cupiere. Quod erit verum eo casu quo ultra dotem fuit institutus in sua legitima. et sic est ibi casus pro dicto pauli supra relato videas additionem bald. in d. l. quoniam

in nouella que dicit quod opinio pauli est verior de iure. puto tamen quod lex sequens non loquitur in dote vel donatione propter nuptias et alijs similibus: sed in simplici donatione. alias per illam legem corrigeretur plurima iura. Nec obstant dicta verba. Para que a el ni a otro no pueda. et c. Quia debent exponi: non potest id est non videatur vel non presumatur. illud enim dicimus posse: quod honeste vel de iure vel comode possumus ut. l. nepos proculo. ff. de verbo. sig. et cle. prima de verborum signifi. cum similibus. de quo infra sequenti lege dicemus.

¶ Traxerem a colacio o particio. Pre xxvi. mitte quod omnia que in legitimam imputantur: conferuntur: non tamen omnia que conferuntur: in legitimam imputantur. Juxta regulam traditam in d. l. illud. C. de colla. cum autem lex ista loquatur de dote et donatione propter nuptias et de alijs datis ob causam: que omnia in legitimam imputantur: et consequenter conferuntur. Juxta regulam affirmatiuam traditam in d. l. illud. magis proprie diceret ista lex de donationibus que tantum conferuntur. et legitimam non imputantur. que notatur in dicta lege illud plenius ibi per jasson. finali. col.

¶ Aliqua tamen sunt que in legitimam imputantur: tamen non conferuntur: ut per glo. ij. in d. l. illud et Cynum et Salicetum ibi et jasson. nam legatum seu relictum in ultima voluntate in legitima imputatur: authentica nouissima. C. de inoffi. testa. et tamen non confertur glo. d. l. illud. et l. a patre et l. filie licet et l. filiam eod. ti. vide Salicetum in d. l. illud et ibi jassonem.

¶ Item feuda et iura emphiteutica: que transeunt in filium ut filium: dato quod nollit esse heres patri nunquam sibi imputatur in eius legitimam: glo. in l. patroni in principio glo. j. ff. ad trebellianum. et ibi angelus jasson in d. l. illud. j. col. et. ij. et in l. quoniam in

nouella qui gloriatur de isto casu.

xxv. ¶ Item donatio simplex facta filio emancipato: confertur. l. ut liberis. C. de colla. et tamen non imputatur in legitimam. l. si quando. §. fi. C. de inoffi. testa. per bar. et in l. in quartam. ff. ad legem fal. jasson in d. l. illud.

xxix. ¶ Item si fiat donatio simplex filio in potestate: confertur in casibus de quibus in d. l. illud. Primus si fuit dictus a testatore: isto casu bene computatur in legitimam. l. si quando. §. j. C. de inoffi. testa. et l. si non mortis. ff. eod. Secundus casus est propter equalitatem seruandam et iste non est adaptabilis ad computationem secundum jasson. in dicta. l. illud. fi. col.

xl. ¶ Extra istos duos casus donatio simplex facta filio in potestate: que patris morte confirmatur: et habet vim relictis: in legitimam imputatur secundum bart. angelum et omnes in l. in quartam. ff. ad legem fal. et tamen non confertur: ut est communis conclusio. dicto. in authen. ex testamento. C. de colla.

xli. ¶ Quauis ergo relictis vel legata vera imputentur in legitimam ut. l. si quando. §. generaliter. Secus in quasi legato vel donatione que habet vim relictis vel legati. sed non sunt vera legata ut per Cynum et Salicetum in d. l. illud.

xlii. ¶ Donatio aliquando habet vim relictis quo ad quedam ut puta quo ad insinuationem: ut. C. de dona. inter virum et uxorem. l. donationes. et nec quo ad hoc ut expectet eius confirmationem per hereditatis additionem: nam sola morte confirmatur licet quo ad falcidiam habeat vim legati. Erit ergo legatum secundum quid sed non simpliciter. vide bald. in authentica ex testamento. j. col.

xliij. ¶ De ista donatione simplici facta filio in potestate vel emancipato: an debeat in legitimam imputari: in sequentibus legibus deo propitio differemus. sufficiat quantum ad propositum quod parum refert an lex ista diceret de alijs

donationibus que imputantur in legitimam: vel ducuntur ad collationem propter instancias supra tactas. Lex autem ista intelligitur de alijs donationibus ob causam factis de quibus paulo ante differuimus.

¶ Collatio non habet locum nisi pater filios succedentes ascendentibus secundum bald. in l. quoniam in nouella in prima regula. C. de inoffi. testa. et ibi omnes. bart. in l. pater filium. ff. de colla. dotis. Computatio tamen in legitimam fit quoadcumque extraneus succedit. l. omnimodo in principio. C. de inoffi. testa. per jasson. in d. l. quoniam in nouella penult. col. in fi. vbi ponit istam differentiam.

¶ Relicta vel legata computantur in legitima authentica. nouissima. C. de inoffi. testa. filius tamen non tenetur legata seu relictis conferre: ut. l. a patre et l. filie. C. de colla. intellige ex testamento vel ab intestato: sed capit ea precipua. ergo non imputantur in legitimam. que iura videntur contraria. Concordando dicas quod ubi pater aliquid relinquit filio titulo legati: et non instituit eum heredem sed fratres eius tunc eo iure quo non erat necessarius titulus institutionis: computabatur relictum in legitimam et si relictum non equibalebat legitime: agebat ad supplementum. Si vero pater nullum condidit testamentum: sed in codicillis vni filiorum fecit legatum: vel condidit testamentum et omnes filios suos simul instituit heredes: et vni eorum aliquid legauit: in his duobus casibus filius non habet conferre relictum: nec imputabit in legitimam ex testamento vel ab intestato: sed poterit consequi legitimam ex testamento vel ab intestato. et habebit insuper relictum iure prelegati. et ita debet intelligi dicta. l. filio et d. l. a patre. Ad idem. l. qui filiabus. §. fi. ff. de legatis. j. et l. filio a patre juncta. l. sequenti. eod. ti. et isto casu poterit filius retinere relictum

- z repudiare hereditatem: vt. d. §. fi. z. d. l. a patre z. lege. xxi. supra.
- xlvi. **¶** Hodie tamen non necessario titulo institutionis tenetur pater filio legitimam relinquere: vt. §. aliud quoque capitulum authē. vt cum de appella. cognos. glos. Salicetus z paulus in. d. l. omnino. jasson in. d. authē. nouissima. z. vi. partita titu. viij. l. v.
- xlviij. **¶** Si autem pater titulo institutionis relinquat filio minus legitima: agit ad supplementum. l. omnimodo. z dicta. l. v. Si vero relinquat titulo legatari: z condidit testamentum: etiam si legatum ascendat vsq; ad valorem legitime: si nō instituatur in eodem testamento: dicitur filius preteritus z poterit agere contra testamentum nisi libenter filius reciperet legatum absq; protestatione vt. d. l. v.
- xlviij. **¶** An autem isto casu quo filius agit contra testamentum consequetur legatum simul z legitimam: vide bald. in authen. ex causa. col. xij. C. de filiis preteritis z ibi jass. tactū est sup. l. xxi.
- xlx. **¶** Si autem filius dum agit cōtra testamentum: non plus posset consequi: q̄ fuerat consequutus iure legatari: q̄ legatum equiualeat legitime z non potest consequi vtrumq; secundū bald. in. d. authē. ex causa. An isto casu erit vtile filio agere cōtra testamētū: dicas q̄ sic propter duo. Primo quia titulus institutionis: honorabilior est q̄ legatari: vt notatur. ff. delegatis prestandis. l. filium z in. d. §. aliud quoque caplm z d. authen. nouissima. Sed in honore versatur vtilitas: vt probatur in. c. licet de proba. ibi super honore iūcta. l. j. §. idem varrus. Item est vtile propter ius accrescēdi: quia instituto accrescit portio deficientis heredis. l. j. §. fundo. ff. de here. insti. Secus in legatario quia venit iure diuerso. l. sed cum patrono. ff. de bo. posse. z ex hoc inferitur q̄ filia potest institui in sola dote: z erit ei vtilis institutio secundū jassonem qui ita concludit post alios

in. d. authentica nouissima. col. xliij.

¶ Sed ponam⁹ q̄ pater reliquit predium vni filiorum in codicillis z nulum condidit testamentum: an poterit filius consequi predium legatum: z insuper legitimam ab intestato. Dicat q̄ sic vt in casu precedenti. quia idem est hodie quod erat olim per. d. l. filie et. d. l. a patre.

¶ Sed pone q̄ pater donauit filio in potestate predium: que donatio morte cōfirmatur et habebat vim relictī. an debeat hodie conferri vel in legitimam imputari? dicas q̄ imputatur in legitimam: quia morte confirmatur. l. filium quem habētem. C. familie heriscunde. l. etiā. §. si debita. §. si. sed z mortis. ff. de bonis lib. Sed illa que imputantur in legitimam: conferri debent. l. illud in prima regula. C. de colla. secundum bart. in. l. in q̄r tam. ff. ad legem fal. ex cuius mente debet imputari z cōferri. Sed in hoc quod vult q̄ debeat conferri cōmuniter tenetur cōtrariū. quia licet debeat imputari: non sequitur quod debeat conferri. quia illud non procedit in his que habuit vim relictī: quia relictā non imputantur: sed cōferuntur. l. filie licet et. l. filiam. C. de collatio. Alexander et jasson in. d. authentica ex testamento col. iij. eod. ti.

¶ Circa imputationem tamen reperio q̄ paulus de castro in. d. l. in quartam penul. col. dicit q̄ in hoc semper dubitauit propter id quod habetur in. l. illud. C. de colla. vbi videtur dēminari q̄ licet simplex donatio facta filio aliquando conferatur: nunq̄ in legitimam imputatur. ita videtur tenere ibi jaco. bu. z probatur in. l. si nō mortis in principio. ff. de inoffi. testa. vbi videtur indistincte dicere q̄ tunc imputatur: quando dicitur expresse. Idem tenet ibi angelus in quibusdā lecturis cōtra bart. Reperio tamen q̄ alexander in. d. l. in quartam col. xliij. tenet cum bar. z contra paulum:

- z idem alexander latius in allegata. l. illud z ibi sequitur jasso. col. fi. Sed idem jasson in. d. authen. ex testamento col. iij. §. si. vel potest responderi retorquendo argu. tenet idē quod paulus: licet enim nō alleget per. l. si quādo. §. generaliter z in. d. l. si cum mortis. ij. responso. allegat. l. etiam. §. Si debita. Eandem opinionem firmavit idem paulus in. d. §. generaliter.
- liij. **¶** Hodie tamen est sublata ista contentio per legem regni. vi. parti. ti. xv l. iij. que aperte dicit q̄ donatio simplex facta a patre filio in potestate: non imputatur in legitimam: nisi in casu quādo ipse filius peteret ab alijs fratribus q̄ ipsi imputaret donationes eis factas ex causa dotis. quia tūc: vt feruetur equalitas: z ipse filius imputabit donationem suam. que lex videtur assumpta ex eq̄tate. d. l. illud z per eā vī approbata opinio. pauli.
- liij. **¶** Adde predictis q̄ lucra matris que deferuntur filiis ex culpa propter matrimonium vel dotis immensitatem: non computantur filiis in legitimam: que debetur ex bonis matris: vt legitur z notatur in authen. de nuptijs. §. optime in gl. hoc manifeste. z bald. in. l. quod scitis. C. de bonis que liberis in principio: quia filij capiūt ista lucra tanquam aduersarij matris: non tanquam heredes
- lv. **¶** Quid de donatione facta filio emancipato: an debet conferri: vel imputari in legitimam? Oldradus in authē. ex testamento. C. de colla. Prout ibi refert bald. iij. co. z jasso. in. viij. dicit se prius cōsuluisse q̄ talis donatio nō debeat cōferri. z refert alios peritos idē cōsuluisse Ricco. matha. z Jaco. de are. in. l. vt liberis eod. ti. Cyn⁹ z bart. Ad hoc. d. l. illud. §. si. vbi donatio simplex non confertur: nec dicas q̄ loquitur in donatione facta filio in potestate: quia ibi non curatur de paria potestate: quia textus loquitur de donatione facta: non solum a pa-

tre sed a matre: sed mater nō habet filium in potestate vt. §. femine insti. de adoptio. z sicut statim valet donatio facta filio emancipato p̄ patrē: ita z facta a matre: vt. l. si constante. C. de dona. inter virum z vxorem. Et probat aliter ille textus in allegata. l. illud nā dicit q̄ donatio facta filio: non debet conferri: nisi donator huiusmodi legem tempore donationis imposuerit Si textus loqueretur in filio in potestate: hoc non esset necesse: quia sicut posset pater quodcumq; donationē reuocare: ita posset q̄ndocūq; legē imponere. loquit ergo in emancipato. In cui⁹ donatione nisi donatur tempore donationis legē imposeret: postea imponere non possit. l. perfecta donatio. C. de dona. que sub modo. ista fuit ponderatio Alexandri in. d. l. illud refert eum jasso. in allegata authen. ex testamento co. viij. Contraria tamen est opinio cōmunis secundū jasso. in. d. authen. ex testamento fi. col. Alexander tamen in. d. l. illud. col. antepen. z pe. dicit q̄ vtraq; opinio est sustentabilis. idem dicit jasso. in. d. authen. ex testamento fi. col.

¶ De imputatione tamē in legitima cōmunis conclusio est q̄ talis donatio facta filio emancipato: non debet imputari nisi fuerit expresse dictum tempore donationis ita tenent bart. paulus et alexan. in. d. l. in quartam. Idem alexan. in. d. l. illud: quāuis Ricco. de matha. prout refert bald. in. d. l. illud z in. l. vt liberis tenuit cōtrariū de hoc tamen non est amplius tractandum cū sit decisum per legem sequentem que loquitur de donatione facta filio: vel alicui descendenti: nulla habita distinctione: an fuerit emancipatus vel in potestate. ergo sic debet intelligi. Ad idē. l. xvij. supra. p̄ quas videtur sublata differentia inter filium emancipatū et in potestate. Cū vtroq; casu potest donatio a patre reuocari: nisi in casibus ibi assignatis.

lvj.

lvij. ¶ Subdit lex sequēs q̄ si fiat donatio filio emancipato vel in potestate. Aun que no diga que lo mejoza en el tercio y quinto: entiēdasse que la mejoza en tercio y quinto en lo que cupiere en tercio y quinto: para que no pueda mas mejozar a otro. Ergo non imputabitur in legitimam. Probat eadez lex magis aperte ibi. Si de mayor valor fuere: mandamos que vala basta en la cantidad del dicho tercio y quinto y legitima. Videtur probare in eisdem verbis: q̄ nec teneatur fili⁹ emancipatus talem donationem simplicem cōferre: cum eam habeat imputare in tertia et quinta meliorationis: non vero legitime. et ita alias videtur servari in p̄ctica in regio senatus: tene memorie.

lviii. ¶ Quid autem in donatione simplici facta a matre? Dicas q̄ statim valet sicut facta filio emancipato. l. Si constante. C. de donationibus inter virum et uxorem. et non confertur: nisi quando emergit inequalitas: sicut donatio simplex facta filio in potestate. l. illud. §. fi. C. de colla. de quo late per jasso. in authen. ex testamēto col. vij. et viij. Hodie tamen apertum est q̄ talis donatio non debeat imputari nec conferri per legem sequentem in verbis supra recitatis: que loquitur in donatione facta a patre vel matre in principio cum dicit. Si el padre/ o la madre.

lix. ¶ Contra predicta videtur facere lex xxi. Infra. cuius verba sunt. Quando algun hijo veniere a heredar: sea obligado a traer a particion y colacion la dote y donacion propter nuptias y las otras donaciones que ouiere recebido de aquel cuyos bienes viene a heredar. et. Simplex ergo donatio debet conferri et in legitimam imputari. Ad idē lex supra proxima ibi. Las otras donaciones que traxeren a colacion/ o particion.

¶ Potest dici sicut pluries dictum est

q̄ licet debeat conferri: nō ideo sequitur q̄ debeat in legitima imputari. quia non sequitur: cōfertur: ergo imputatur in legitimam. licet bene cōtrario sequitur: imputatur: ergo confertur. d. l. illud. et d. l. quoniam in nouella vbi donatio ante nuptias que ante illam legem conferebatur: non tamē erat prouisum q̄ in legitimam imputaretur: propterea ibi hoc de nouo disponitur. et ita non sequitur q̄ illud quod cōfertur: debeat imputari.

¶ Secundo potest dici q̄ verba posita in dicta lege. xxi. cum dicit. La dote/ y donacion propter nuptias: y las otras donaciones. Debent intelligi de similibus donationibus que imputantur: puta causa militie vel studiorum. l. omnimodo. C. de inoffi. testa. et alie donationes necessarie. Hoc importat illud verbum alie quod est repetituum similitum secundum glo. Azonem et Salicetum in. d. authen. ex testamento et dictum est in superioribus. et consequenter dicta lex. xxi. non loquitur de donatione simplici que quodcumq̄ poterat reuocari: sed de illa que reuocari non pōt quia statim tenuit. quod satis demonstrat verba ibi posita: cū dicūt. Para q̄ a el ni a otro no pueda mas mejozar. et.

¶ Quid de dote y donacione propter nuptias: que olim conferebantur. d. authen. ex testamēto et d. l. quoniam in nouella et ff. et C. de colla. dotis per totū et infra. lege. xxi. vbi hodie hoc expresse habetur. Item erat iure antiquo expeditum q̄ deberet in legitimam imputari: dicta. l. quoniam in nouella et l. omnimodo. C. de inoffi. testa. ¶ Sed postea de iure authenticorum aliud fuit dispositum: quia legitima ex illo iure et hodie debet relinqui iure vel titulo institutionis. d. §. aliud quoq̄ capitulum in authen. vt cum de appellatione cognoscitur et. vi. partita. ff. viij. l. et. Si autem pater decessit filia dotata et preterita: pote-

rat filia rumpere testamentum vt. d. l. v. quod non esset si haberet imputare dotem in legitimā. nam tunc ageret ad supplementum: vt in eadem lege. et d. l. omnimodo. qua propter videtur q̄ tunc deberet imputari in legitimam: quando pater filiam instituit in dote quam acceperat: quod potest facere vt supra dictum est. Tunc tamen est q̄ lex regni. vi. partita. titulo. xv. l. iij. dicit q̄ debeat dos in legitimā imputari: posset tamen intelligi: vt modo dicebamus quando filia erat in dote instituta. non tamen potest negari quin debeat cōferri dos et donatio propter nuptias prout erat dispositum in. d. l. illud ante dispositionē. l. quoniam in nouella. vt ibi notatur.

¶ Alia vtilitas inuestigationis predictę resultabit. quoniam certum est q̄ ea que conferuntur: non impediunt quominus filius sine iusta causa exheredationis possit querellare testamentum patris: quāuis donationem quam ab eo acceperat habeat conferre. Si tamen illam donationem: vel dotem haberet filius vel filia imputare in legitimam: quāq̄ inueniat sine iusta causa exheredatum: nō habet locum querella. hoc expresse probatur in. d. l. quoniam in nouella. vbi dicitur q̄ donatio propter nuptias conferebatur: vt. d. l. illud: tamen quia non ideo impediēbat: quominus filius posset testamentum querellare: fuit illa lege inductū q̄ donatio propter nuptias imputaret in legitimā: sicut imputatur dos: nā eo quod dos et donatio propter nuptias imputantur in legitimam: non habet locum querella inofficiosi testamenti. Sed si

forte dos et donatio propter nuptias nō equivalēt legitime: agitur ad supplementum vt. l. omnimodo cod. titulo. Si autem dicimus quod hodie dos et donatio propter nuptias non imputatur in legitimam: quia legitima debet relinqui titulo institutionis: licet debeat conferri: non impeditur quominus filia dotata: vel filius cui est facta donatio propter nuptias: possit querellare testamentum: si se inueniat sine causa exheredatę. hec est secunda vtilitas istius inuestigationis. ¶ Pono exemplū in vtraq̄: pater dotauit filiam: ipsa exheredata: instituit extraneum. olim non poterat querellare. quia habebat imputare dotem in legitimam: sed agebat ad supplementum: vt. d. l. quoniam et dicta. l. omnimodo. Hodie posset querellare quia non fuit dos relicta titulo institutionis. Ideo non debet imputari in legitimam. debet tamen dicta dos ab intestato conferri: vt in secunda vtilitate dictum est.

¶ Sed quia collatio non habet locū nisi inter solos liberos ascendentes: vt dictū est in prima vtilitate: si contingat testamentū in quo extraneus institutus est per querellā rumpi: filia dotem conferre non debet. Secus si heres institutus esset descendentes: nam tunc rupto testamento per querellam: confert filia dotem cum venit ad successionem ab intestato cum fratribus: vt. d. authen. ex testamento. C. de collationibus.

¶ Contra quos possit peti supplementum legitime: vide Bartho. in. l. papinianus. §. quoniam autem quartā ff. de inofficioso testamento.

Lex. xrvj.

 El padre/ o la madre en testamento/ o en otra qualquier vltima voluntad/ o por otro algun contracto entre viuos hizieren alguna donacion a alguno de sus hijos/ o descendientes aun que no digan que lo mejozan en el tercio/ o en el quinto entiēdasse que le mejozan en el tercio y quinto de sus bienes y que la tal donacion se cuente en el dicho

tercio z quinto de sus bienes en lo q̄ cupiere para q̄ a el ni a otro no pueda me-
jorar mas dello q̄ mas fuere el valor del dicho tercio z quinto z si de mayor va-
lor fuere mādamos q̄ vala fasta en la cātidad del dicho tercio z quinto z legiti-
ma dello q̄ devia auer dlos bienes de su padre z madre z abuelos z no en mas.

i.

Ater vel mat-
aliquid cōce-
des filio vltra
legitimā: vi-
detur melio-
rationis iure
cōcessisse quā
uis nō vtatur
verbo melio-
ra: quatenus
tāgit tertiam
z quintā par-

tem bonorū patris vel matris. Hoc
idem ante hui⁹ legis editionem ego
alias firmaui in. c. per vestras de do-
nationib⁹ inter virum z vxorem col.
cccxxj. vñ. dādo ergo. Hoc idem po-
stea reperi tenere doctorem de segun-
da in repetitione. l. vnum ex familia.
§. sed z si fundū de lega. ij. fol. xv. col.
j. vñ. ex hoc ego infero. vbi videri po-
terit. Postea vero in curijs thauri-
nis vna cum alijs regis cōsiliarijs in-
ter fui in editione istius legis: que mi-
chi semper placuit ad tollendas diffi-
cultates que super hoc quotidie im-
minebant. duo itaq̄ prouidit hec lex.
primū q̄ pater relinquens vel donās
aliquid filio vltra legitimā: eo quod
excedit legitimā: videtur cum melio-
rare: quāuis hoc verbo nō vtatur. Se-
cūdum q̄ ista melioratio intelligitur
fieri in tertio z quinto: quāuis de ter-
tio et quinto nihil fuerit dictum et
notatur decisio.

ii.

Intellige hāc legem dummodo in
tali dispositione vel concessione expri-
matur expresse causa z nomē filij cui
facta est: alias legatum vel prelegatū
non valet. l. qui plures z ibi Bart. z.
L. quidā. ff. de reb⁹ dubijs. vel saltē pre-
sumitur factā ad pias causas. glo. in.
l. Si quis titio de lega. ij. vñ. et subde-
bat ibidem. vide ibi doctores.

Legatum factum ecclesie: non ex-
presso ecclesie nomine: intelligitur de
parrochiali vt per Lynū in. l. j. C. de
sacrosan. eccle. Specu. titu. de instru.
edic. §. nūc aliqua. vñ. quid si testator
z ibi Jo. an. in additionibus. Bart. z
alii in. l. quia cōditio. §. cum ita. ff. de
condi. z demon. Et si testator habeat
duas parrochias: debetur ei in qua
percipit sacramenta. c. fi. de sepul. de
quo per Lynū in. l. cū multe. C. de do-
na. ante nup. Bart. in. l. j. ff. ad muni-
ci. z in. l. fi. C. de annonis ciuilib⁹. lib.
xj. Bart. z Imola in. l. si domus de le-
ga. j. Ancha. Abbas z alij in. c. relatu
el secundo de testa. Ange. in authen.
de non alie. aut permu. collati. ij. qui
omnes concludunt q̄ debetur parro-
chiale ecclesie.

iii.

Legatū factū paupib⁹: intelligit d
pauperib⁹ domicilijs testatoris. l. Si
quis ad declinādā. C. d. epi. z cle. z ibi
Bald. Jo. an. in. c. j. d. testa. lib. vj. An-
gelus in authen. de ecclesiasticis titu-
lis. §. si quis autem collatio. ix.

iiii.

Pater dicit meliōz filios meos:
in tertia et quinta parte bonorū meo-
rum neminem expresse nominando:
intelligitur de legitimis non de natu-
ralibus vel bastardis. quia naturales
stantibus legitimis: nō sunt capaces
ad habendam meliorationem de ter-
tio: vt. l. ix. et. x. supra videtur ergo te-
stator de legitimis sentire. argu. l. j.
ff. soluto matrimonio.

v.

Sed si pater legauit quintā partē
bonorum suorum: videtur legata etiā
filijs bastardis. quoniam illius quin-
te sunt capaces vt volunt leges regni.
Itē quia tunc agitur de fauore vt vult
Bart. in. l. si. constante. ij. col. ff. solu.
matrimonio et glo. in cle. j. de baptis-
mo. vide legem xvij. supra.

vi.

Legatū factū familie quomodo in

vij.

teiligatur vide Barth. post Lynum
in. d. l. id quod pauperibus ter. in. c.
indicante de testa. Bartho. in. l. qui-
dam in principio. ff. de rebus dubijs.
z in. l. Si quis cod. titu.

viii.

Opor contracto entre bños. An
eo casu requiratur scriptura: dic q̄
sic si excedat quingentos aureos cum
debeat insinuari. l. Sancimus. C. de
donationib⁹ z. v. partita. cod. ti. l. ix.
et insinuare: nihil aliud est: q̄ quod
donationis fiat publica scriptura corā
iudice vt declarat Bart. in. l. modesti-
nus. ff. de dona. probatur in. d. l. ix. et
diximus supra lege. xvij. vñ. l.

ix.

Alguna donacion. Quando pater
videatur donare in peculium filio in
potestate: diximus supra in lege pre-
cedenti. z lex ista loquitur in simplici
donatione facta filio in potestate vel
emācipato: z an intelligatur etiā in
dote et donatione propter nuptias et
alijs ob causam donatis: diximus su-
pra in precedenti lege. vñ. xxxv.

x.

Aun que no digan que lo meiorā.
Videtur ergo sentire ista lex q̄ dona-
tio simplex facta a patre vel matre fi-
lio emancipato vel in potestate: non
debeat imputari in legitimam: sed in
tertia z quinta parte bonorum videa-
tur filius melioratus z imputetur. z
eo casu videtur sentire q̄ nec etiā de-
beat talis donatio conferri: cum dicit
q̄ debeat imputari in tertia z quinta
bonorum vtrumq̄ erat expeditum in
filio in potestate ante istam legē. licet
aliqui tenuerunt contrarium. de filio
emācipato erat maior dubitatio. sed
hec omnia dubia z altercationes: per
istā legē refecatur de q̄b⁹ dixim⁹ ple-
ne supra. l. proxima ad finē. vers. lviij.
et forte dicemus infra ista lege.

xi.

Nota istā legē q̄ nedū pater videt
filium meliorare quādo vsus est his ver-
bis meliōz: verū etiā quādo talibus
verbis nō prolatis tot z tāta bona ei-
dē filio dedit vel reliquit q̄ sufficient
nō solū ad suā legitimā necessariā: sed

etiā ad tertiam z quintam. sumpta
fuit hec lex quātū ad hoc: ex authen.
vñ. si parens. C. de inoffi. testa. et in.
l. si totas in verbo relinqui necesse est.
C. de inoffi. dona. secundum doctore
de segura in repetitione. l. vnum ex fa-
milia. §. Sed z si fundum folio. v. col.
iiij. ff. de legatis. ij. Ad idē bonus ter-
tus in. l. ex facto. §. Scio. ff. de heredi.
insti. facit. l. iij. ff. de testa. militis.

xij.

Eque la tal donacion se cuente en
el dicho tercio z quinto. zc. No ergo
imputabit dicta donatio in legitima.

xiiij.

Para que a el ni a otro no pueda
mejorar mas dello que fuere el valor
dō dicho tercio z quinto. facit ista lex
ad questionem: pater vel mater vni fi-
liorum donauit predium simpliciter
postea in testamento alteri filio lega-
uit tertiam z quintam bonorum. An
per secundam donationē: videatur pri-
mā reuocasse factā de predio. ista lex
videtur dicere q̄ non. facit textus in.
l. quoties. C. familie herciscūde z no
tata per Dynum in regula generi de
regulis juris lib. vj. per doctores in.
c. j. de rescriptis ego tetigi i repetitio-
ne rub. de dona. inter virū z vxor. col.
cccxcvj. z in nouis impressis. fo.

xiiij.

Aduerte quia ista lex non videtur
hoc decidere per illud verbū (no pue-
da mejorar.) Quia in questione pro-
posita q̄ritur an videat pater vel ma-
ter reuocare donationē specialē per
sequētem generalē: sed non negatur
quin reuocari posset. Sed lex ista di-
cit q̄ reuocari nō possit dū dicit. Pa-
ra q̄ a el ni a otro no pueda mejorar:
mas dello que fuere el valor del dicho
tercio z quinto. Et verbū non potest
inducit necessitatem glo. in regula. j.
de regulis juris lib. vj. Bart. in. l. iij.
col. j. C. de pignoribus. Idcirco non
videt q̄ ista lex nō debeat intelligi de
donatione simplici facta filio in po-
state vel emancipato. que hodie a pa-
tre vel matre donatis reuocari potest
quandocūq̄: vt dictū est supra. l. xvij.

versi. x. Sed lex ista dicit q̄ reuocari non potest per illud verbum non possit donari nisi quod superest: et consequenter quod alteri filio fuerat donatum reuocari non potest. et sic lex ista non loquitur de simplici donatione: sed de donatione ob causam vel eo casu quo rei simpliciter donate: est filio tradita possessio: vel scriptura ut dicta lege. xvij.

¶ Et secundum istum intellectum: est hic lex clara pro eo quod diximus in lege supra proxima. versi. xxxv. Et infra latius subjungemus.

xy. ¶ Circa propositam questionem. an per secundam donationem videatur pater reuocare primam: et pro declaratione huius legis: quero: pone q̄ pater habens quinquaginta in bonis et tres filios. vni donauit. x. in vita. alteri prelegauit tertiam et quintam bonorum. et omnes simul instituit heredes. qualiter filius melioratus deducet tertiam et quintam: et de quibus bonis. videtur per istam legem q̄ tantum possit filius melioratus deducere quod superest ad implemētum tertie et quinte partis bonorum: ut hic vides. Sed reuera lex ista parum facit: quia loquitur in donatione irrevocabili: nos loquimur in simplici donatione et irrevocabili.

xyj. ¶ Stat ergo questio in euidētia huius an pater per illud prelegatum tertie et quinte partis bonorum videatur recessisse a prima donatione et videtur q̄ prima donatio sit reuocata. quia donatio simplex facta filio in potestate in vita patris: non valet: sed morte confirmatur taciturnitate testatoris donantis. l. donationes. C. de dona. inter virum et uxorem: cum similibus talis enim donatio que morte confirmatur habet vim relictī: ut per Salic. in. l. illud. C. de colla. Jasso. in authē. ex testamento eod. ti. col. iij. Si autē testator in testamento alteri prelegauit filiorum tertiam et quintam bonorum:

videtur reuocare primā donationem: que morte confirmari non potest: nec habere vim relictī: cū appareat de contraria donantis voluntate. Ad hoc lex regni foro legum lib. iij. ti. delas mandas. l. ij. que dicit. Si despus que alguno fiziere manda de alguna cosa quier sano/ o enfermo mādare aquella misma cosa a otro: valdra la segunda mādā: no la primera. Si autem donatio habet vim legatis: videtur a priori recessisse. Item facit alia lex regni. iij. partita. ti. xj. l. iij. que dicit q̄ si maritus donauit uxori rem quam postea alteri concessit per hoc videtur donationem reuocasse: ut ego plene prosequor in dicta mea repetitione rub. de donationibus inter virum et uxorem. folio.

Potius enim mens et voluntas testatoris inspicienda est: q̄ vox. l. la beo. ff. de supele. lega. 7. l. fi. C. que res pigno. oblig. po. xxiij. q. v. c. humane aures: et secundum hoc videtur q̄ filius donatarius amittat. x. que sibi a patre fuerant donata.

xyij. ¶ In contrarium facit immo q̄ filius donatarius non amittat dicta. x. et aliter filius melioratus possit deducere tertiam et quintam partem bonorum. Primo lex regni foro legum lib. iij. ti. delas donaciones. l. vij. permittit q̄ possit pater filio: vel extraneo in vita donare quintam bonorum. Alia lex. ix. titulo delas mandas ciuldē fori permittit q̄ in morte possit pater aliam quintam legare. Per legatum: ergo quinte partis quam pater legauit tempore mortis: nō videtur reuocare donationem alterius quinte partis quam pater in vita donauerat: quia tempore quo quintam legauerat: non videtur testator sensisse de q̄nta q̄ donauerat: sed de alia: cum hoc facere potuisset iure permitte. quia in diuersis voluntatibus: presumit multiplicatio dispositionis l. quinquaginta. ff. d. pba. per Bart.

in legere conjuncti. ff. de legatis. iij. et ibi Jasso. col. xix.

xyij. ¶ Nec obstat lex. xxvij. infra eodem que fuit condita ad declarationē predictarum legum: quoniam lex illa si recte consideretur: non dicit nec negat q̄ possit pater vni filiorum donare quintam partem bonorum in vita: et alteri filiorum tempore mortis legare aliam quintam et tertiam. Solum prohibet dicta lex q̄ virtute dictarum legum fori: non possit pater vni filiorum donare quintā bonorum in vita: et aliam quintam eidem legare in morte: ut sonant verba legis. ibi. Que por virtud dela vna ley et dela otra: no pueda mandar el padre ni la madre a ningūo de sus hijos/ ni descēdiētes mas de vn quinto de sus bienes en vida y en muerte. Non ergo negat dicta lex q̄ possit pater vel mater vni filiorum donare quintam bonorum in vita: et alteri legare aliam quintam in morte. Si enim aliter dictam legem intelligeremus: sequeretur absurdum. s. q̄ si testator donauit in vita sua pluribus personis: ut fieri solet vsq̄ ad quintam bonorum: tempore mortis nil posset legare extraneis vel pijs locis stantibus liberis. et ex hoc orirent multa incōueniētia: ut forte plenius dicemus in p̄dicta. l. xxvij.

xix. ¶ Sed contra ista multū vrget quod supra dictum est q̄ donatio simplex habet vim relictī. pater ergo tempore mortis sue potuit dictam quintam relinquere: nō autem duas quintas: ut dicit illa lex. xxvij. et d. l. ix. delas mandas. Ergo impossibile est q̄ vterque suam consequatur quintam.

xx. ¶ Sed forte responderi posset q̄ licet donatio simplex habeat vim relictī: non tamē est proprie relictū: sed quasi relictum ut notat Lynus et Salicetus in. l. illud. C. de collatio. et dictum est in lege precedenti. vñ. xxxij. Non enim habet vim relictī quo ad insinuationem: ut l. donationes. C. de donationibus inter virum et uxorem. nec

quo ad hoc ut expectetur eius confirmatio per hereditatis additionem: quia sola morte confirmatur. Habet ergo vim relictī in casibus in quibus in iure reperitur expressum. et sic non obstat in proposito.

¶ Vel aliter. aut testator quando relinquit quintam tempore mortis: sensit de eadem quinta quam alteri filio in vita donauerat. Quod tunc demū erit: si expresse dixisset lego titio filio meo eandem quintam partem: quā sepe filio meo donaueram: ut expresse dixit Bartho. in. l. re coniuncti. col. iij. q. iij. ff. de legatis. iij. et ibi Jasso. col. xxj. Et isto casu videntur conjuncti re: et valebit donatio in persona vtriusq̄: et erit vna quita tantum secundum Bart. et Doctores ibi. Nec videtur primo adempta. Sed faciūt partes per concursum: ut l. Julianus quicq̄. ff. de hereditibus insti. l. j. §. Sin autem. C. de caducis tollendis.

¶ Aut dixit simpliciter lego titio filio meo quintam: et tunc non videtur testator sensisse de priori alteri donata: et vterq̄ filiorum consequetur vnā quintam. Intelligendo dictam legem. xxvij. q̄ pater potest vni donare in vita: et alteri in morte relinquere tertiam et quintam bonorum: et hoc secundum Bartho. et Doctores in. d. l. re coniuncti.

¶ Vbi autem esset facta donatio per modum quantitatis: ut si titio filio donauit in vita. x. que faciebant quintam partem bonorum: et alteri filio in testamento: legauit. x. et tertiam bonorum an in dictis. x. dicantur re coniuncti: vide in simili nota. per Bart. in. d. l. re coniuncti col. iij. vñ. primo de re coniunctis et ibi Jasso. col. xix.

¶ In eo tamē quod dictum est supra xyij. q̄ lex ista intelligat de dote et alijs donationibus ob causā: q̄ statim valēt et reuocari nō possunt: nō in simplicibus donationibus. Per illa verba. No pueda dar mas dello q̄ fuere el valor dī di-

cho tercio y quinto. Ego crederē q̄
tucius est tenere cōtrariū. s. q̄ ista lex
loquatur in donationibus simplici-
bus: non in dote et alijs similibus. Te-
merariū enim videtur dicere q̄ vnico
verbo et obscuro voluerit legis latoz
inducere tot legum correctionem di-
gestorum. C. fori et partitarum. in qui-
bus habetur q̄ dos et donatio propter
nuptias: et alia que a patre proficiscū-
tur: vbi de eius hereditate agitur: debēt
cum fratribus coheredibus confer-
ri: habetur etia3 supra lege proxima
et infra. l. xix. et. l.

xxv. ¶ Sed si filia imputaret dotē: et filius
donationē propter nuptias intertia
et quinta bonoz: et eā obtinerēt: nō iu-
re hereditario: sed iure p̄legati: subla-
ta esset eoz collatio. q̄a tertia et q̄nta:
et quod ei9 nomine capitur: nō cōfer-
tur: vbi hic habet expresse. et in trib9 le-
gib9 sequētib9. Hoc tamē nō est dicē-
dū q̄ tot iura cū tāta vigilācia cōdita:
sint vnico verbo correctā. maxime q̄a
impossibile est q̄ lex ista hoc modo in-
telligatur quia leges hui9 voluminis
quāuis plurib9 dieb9 et multo quidē
tempore fuerūt inter nos cōsiliarios
hinc inde reuolute: et quisq̄ super ea-
rum qualibet suam apperiebat dice-
batoz sententiam: omnes tamē simul
et vno contentu fuerunt a principe et
rege fernādo catholico et christianis-
simo condite et publicate: vt habetur

in earum probemio. Unde non est ve-
rissimile q̄ harum legum conditor.
(nobis consiliarijs consulentib9)
sibi ipsi contrarius: in hac lege dice-
ret dotem et bona propter nuptias
donata vel aliter ob causam concessa
non debeant conferri: sed in tertia et
quinta imputari. Et infra in lege.
xxix. et supra in lege proxima inducat
ad collationez: cum ibi expresse dicat
dotem et donationem propter nup-
tias debere conferri. Lex ergo ista in-
telligit in simplici donatione et sic cō-
cordat cum alijs istius voluminis.

¶ Nec obstat istud verbum (no pue-
da): quia debet intelligi de honesta-
te: illud enī dicimur non posse: quod
honeste et de iure et comode non pos-
sumus: vt lege nepos proculo. ff. de
vob. signi. notatur in clemen. sepe de
de verborum significa. et in. c. cum te-
neamur de preben. xxij. q. ij. c. faciat.
xij. q. iij. c. si ille. xxij. q. ij. c. si ea. licet
enim pater donationem factam filio
in potestate iure reuocare possit: non
tamen comode vel honeste cum ei na-
turaliter sit obligatus: vt notat Bar-
tho. in. l. frater a fratre. ff. de condi.
indebiti. et ibi Jasson. col. xix. valida
est enim donatio inter patrem et filiū
in potestate quo ad naturalem obli-
gationem: vt ibi notatur.

¶ No en mas. Concordat. l. iij. titu. xxvij.
xv. vj. partita. vt perte videbis.

Lex. xxvij.

Andamos q̄ quādo el padre o la madre mejoraren a alguno de sus
hijos o descendientes legitimos en el tercio de sus bienes en testa-
mento o en otra qualquier vltima voluntad o por contracto entre
viuos que le pueda poner el grauamen que quisiere assi de restitu-
ciō como de fidei cōmisso et fazer en el dicho tercio los vinculos et submisiones
et substitutiones que quisiere con tanto que lo fagan entre sus descendientes
legitimos et a falta dellos que lo puedan fazer entre sus descendientes p̄legiti-
mos q̄ ayā derecho de les poder heredar et a falta de los dichos descēdiētes q̄
lo puedan hazer entre sus ascēdiētes et a falta de los suso dichos puedan hazer las
dichas submisiones entre sus parientes et a falta de parientes entre los estraños
et q̄ de otra manera no puedan poner grauamen alguno ni cōdiciō en el dicho
tercio los q̄les dichos vinculos et submisiones ora se fagan en el dho tercio de

mejoria ora en el quinto mandamos que valan para siempre o por el tiempo q̄
el testador daclarare sin fazer diferencia de quarta ni de quinta generacion.

Ec. l. est mul-
tum vtilis et
necessaria ad
conseruatio-
nem generis
et honoris fa-
miliaruz. Et
est satis equa-
nam ex quo
pater filio p̄-
legat tertiā et
quintāz par-
tem bonorum suorum: eum honorā-
do et commodum ei tribuendo: iustū
est q̄ eum grauare possit conditioni-
bus vel submisionibus. arg. l. ab eo.
C. de fidei cōmissis et ibi Bald. l. ciui-
tatibus. §. si. et ibi Bart. de legat. j. l.
non amplius in principio. eod. ti.

¶ Quāuis in legitima grauamē im-
poni non possit. l. quoniam nouella.
l. si quādo. C. de inoff. testa. eo q̄ est de
bita vel quasi debita filiis glo. in. l. Si
emancipata. C. de juris et fac. igno. nā
dicit apostolus q̄ pater debet thesau-
rizare pro filio. idcirco si fili9: ergo he-
res. debetur ergo legitima natura et
iure cogentib9. c. ius naturale. j. dist.
l. cum ratio. ff. de bonis dāna. lex. vj. §.
eod. nam cum procreatio filiorum sit
a iure naturali quod omnia animalia
id ipsum docuit insti. de iure natura-
li in princi. quilibet tenetur filios suos
alere vt. l. si quis a liberis. ff. de liberis
agnos. et legitima succedit loco alimē-
toz vt ibi notat et in authē. ex cōpleu
C. de incestis nupt. et in. c. cū haberet d̄
eo q̄ duxit in matrimoniū quā poluit
per adulteriū. Cōcludit ergo q̄ cū le-
gitima sit debita filio vel q̄si d̄bita: nō
pōt in ea apponi cōditiō v̄l grauamē.
In vita tñ peti nō pōt p̄ filiū fm Bar.
in. l. j. ff. de liberis agnos. et in. l. ij. C. de
liberis p̄re. et in. l. q̄p̄. C. ad. legē. fal.
vbi d̄r q̄ legitima d̄r es alienū et d̄bet
filio etiā inuito testatore et t3 Bal. i. l.

quorū. C. de here. insti. p̄pterea legi-
tima debet remanere salua vt p̄ bald.
in. l. cū lege ad finē. C. de epi. et cle. hinc
est q̄ publicatis bonis patris: nō pu-
blicat legitima filioz. l. cū ratio. C. de
bonis dāna. authē. bona dānatoz. C.
cod. vide ad predicta bonū textū in. c.
cū simus de regula. vnde merito in le-
gitima nō cadit grauamē nec condi-
tiō. cū pater eā necessario d̄beat filiis
relinquere: itaq̄ nulla est in eo libera-
litas quia i necessitatib9 nemo libera-
lis existit. l. vnum ex familia. §. si de
falcidia de legatis. secundo.

¶ At in prelegato v̄l melioratione ter-
tie et quinte partis bonorum suoz pōt
pater grauamē vel cōditiōne impo-
nere. q̄a tertia et q̄nta ps nō sunt legi-
tima. d̄ q̄nta patet: quia p̄leges regni
pōt relinqui p̄ anima: vel cuiusq̄ ex-
traneo vt. d. l. ix. ti. de las mandas.

¶ De tertio similē patet: q̄a licet res-
pectu extraneoz q̄b9 nullo pacto re-
linq̄ pōt sit legitima quodāmodo res-
pectu tñ filioz est p̄legatū: q̄a pōt pat̄
p̄eligere vnū ex filiis cui reliquat vt.
d. l. ix. hoc aut p̄legatū v̄l melioratio
fit a patre volēte nō coacto tāquā me-
ra et libera donatio: vt. l. j. et. l. donare.
ff. de dona. Jo. an. Abb. et alij in rub. d̄
dona. et. l. j. C. eod. et. v. pti. eod. ti. l. j.
legatū aut v̄l p̄legatū est quedā dona-
tio vt. l. j. de leg. j. p̄ quā legatari9 d̄r
honorari. l. impator. §. si cētū d̄ leg. ij.
itaq̄ est liberalitas saltē i cui dādo vt
in simili dicit tex. et ibi glo. et doctores
in. d. c. relatū de prebē. notant docto-
res. i. d. l. vnū ex familia tradit sozin9
in. l. vtrū. §. cū qdā. ff. de reb9 dubijs
Pau. de cas. in. l. qdā testamēto. §. si.
de leg. ij. l3 cōtrariū teneat doctor de
Segura in repeti. §. sed si fundum. l.
vnum ex familia de leg. ij. fo. xix. col.
iij. ¶ Istud tamen grauamē in tertio
et quinto: nō pōt excedere ipsuz tertiū
vel quintū. vj. pti. ti. ix. l. iij. nisi illud

- v. **¶** ultra possit ex fructibus suppleri ipsum tertij et quinti. l. ita tamen. §. heredes ex asse. ff. ad trebellia.
- vj. **¶** Et q. tertia bonorum patris saltem respectu filiorum non sit legitima: sed prelegatum patet. nam de jure digestorum solum erat quarta: non considerato filiorum numero. l. papinianus. §. quoniam cum quarta. ff. de inoffi. testa. de jure Codicis similiter erat quarta ut per totum ti. C. de inofficio. testa. et de jure authenticorum considerato filiorum numero. variabatur quotta legitime. tamen etiam si essent mille: tantum erat semis. non ergo quinta de qua non dubitabatur: nec tertia legitima potest dici: cum eis deductis ultra semissem si recte computas: remanet in bonis testatoris. Sed nec de jure regni quinta et tertia possunt dici legitima: quoniam quinta sine filiorum preiudicio possit extremeis relinqui: et tertia vni ex filiis vel nepotibus per viam meliorationis concedi: ut foro legum lib. iij. titu.
- vij. **¶** Tercio. legitima debet relinqui filio titulo instituti. authen. nouissima C. de inoffi. testa. melioratio vero est prelegatum. d. l. si quis seruum. unde potest nutu fieri. l. nutu de lega. iij. et in codicillis et conseruatur per authen. ex causa. Item repudiata hereditate: potest filius habere ut per leges thaurinas. xxi. xxv. lex etiam que permittit hanc meliorationem: ponitur sub ti. de legatis: et consequenter dicta melioratio est legatum arguendo a situatione ti. ut per glo. in. c. tibi qui

de rescriptis libro. vij. cum similibus.

¶ Quarto. In legitima pater nil potest facere in preiudicium filiorum ut. l. omnimodo et l. quoniam in prioribus. C. de inoffi. testa. authen. nouissima authen. unde si parens. eod. ti. Sed in melioratione tertia potest grauamen imponere: ut hac lege: ergo non est legitima. que est portio debita de jure nature quam pater filiis relinquere tenetur. l. nam et si parentibus. ff. de inoffi. testa. authen. ut cum de appellatione cognos. §. aliud quoque capitulum collatio. vij. c. Raynaldus et c. Raynaldus de testa. nec competit filio super.

¶ Quinto. In melioratione tertia potest pater grauamen imponere restitutionis aut fideicommissi: ut. l. vnum ex familia. §. sed si fundum a contrario sensu. ff. de lega. iij. et ibi Bart. et hac lege expresse cauetur: ut paulo ante diximus. ergo non est legitima pro qua sola competit querella inofficij testis. et alia remedia ad hoc glosa in. l. j. in verbo naturalis. ff. de bonorum possessio. contra tab. quam notat Bald. in. l. fi. C. de natu. libe. et in. c. j. de cōsti. in principio. fi. col. et in. c. Innotuit de electio. ij. col. vbi queritur nunquid ista tanquam posthumus.

¶ Sexto. legitima debetur filio in omnibus rebus hereditariis: nec cogit eam recipere in vna re vel in pecunia ut. l. scimus. §. replecionē. C. de inoffi. testa. Bart. in. l. suus quoque in fine. ff. de here. insti. et ibi Bald. et Joh. de Imola. et alij recentiores. Guiller. et Pau. in. d. l. scimus. Abb. in. c. Raynaldus. penul. col. de testa. facit. l. ij. C. quando et quibus quarta pars heredi. debe. lib. x. Sed predicta melioratio: potest fieri in vna re. l. non amplius. §. fi. de lega. j. et ibi notatur. lex Thauri. xix. §. post legē stilli. cccij. ex quibus omnibus concluditur q. melioratio tertia: non est legitima: sed prelegatum respectu filiorum. Sed respectu extraneorum est legitima. quia

viii.

ix.

x.

xi.

xii.

xiii.

xiiii.

xv.

non potest eis relinqui in preiudicium filiorum. vide que scripsi super. d. l. ix. fori. titulo. v.

¶ Existis inferitur quod cum sit prelegatum: potest imponi conditio vel grauamen: ut hic disponitur et recte facit. l. ab eo. C. fideicō. et in. l. j. §. sciendum. ff. de lega. iij. hic allegata. Synodus in. l. ex. tribus. C. de inofficio. testa. quando aliquis potest alicui aliquid adimere: potest eum grauare sicut quando aliquid cōcedit. l. filius familias. §. j. de leg. j. l. j. §. sciendum de lega. iij. Sed pater potest tertia adimere vni filiorum et alteri concedere per dictam legem regni foro legum libro. iij. tit. v. l. ix. et per istam glosam.

¶ Item si potest pater filium grauare in tota tertia illi adimendo fortius poterit in parte grauando de restituendo vel alias ponendo aliam conditionem arg. l. que de tota. ff. de rei vēdicatio. et c. pastoralis. §. Item cum totum officio. de. et authentica multo magis. C. de sacro san. eccle.

¶ Item dispositio legis et testatoris equiparantur authen. de nuptijs. §. disponat colla. iij. l. filium quem habentem. C. familie heriscunde. Sed hoc potest facere lex ista de quo nemo dubitat. ergo et testator: ut. l. j. C. de sacro san. eccle.

¶ Ex predictis similiter inferitur quod non sufficit quod conditio impleatur in prima persona grauata: ut ammodo res deinde censeatur libera: sed sepe per durat conditio in alijs personis substitutis in infinitum. cum appellatione descendencium omnes in infinitum contineantur. l. fi. C. de suis et legi. here. authen. de hereditatibus q. ab intestato defer. Post principium colla. ix. Bald. in. c. j. iij. col. in titulo quid sit inuestitura glo. et domi. in. c. statutum de heredi. lib. vj. in. vbi. in me. Alexā. consilio. lx. Incipit redemptoris visio themate secundo volumine.

¶ Item quando res de qua agitur per

plures personas et per plura et diuersa tempora ambulat vel per diuerses gradus: in vtraque persona intelligitur repetita conditio. l. si hereditas. §. qui filium. ff. de testa. tu. facit. l. meminisse. ff. de offi. procōsu. l. si a te. ff. si seruatus vendi. l. si quis ita legauerit. ff. de condi. et de. Bald. in. l. humanitatis. iij. col. C. de impu. et alijs. de quo alias scripsi in libello de majoratu. questi. xv. et. lxxvj.

¶ Adde predictis quod legitime filij potest adijci conditio vel grauamen consentiente filio qui potest renuntiare tote legitime: nec per hoc dicitur minuire patrimonium suum sed nolle acquirere. l. qui autem in principio. ff. de his que in frau. credi. nec filij patris consentientes ex hoc possunt conueniri. l. patrem et l. debitorem. ff. de his que in frau. credi. l. Si sponsus. §. si maritus. ff. de donationibus inter virum et uxorem. l. sed si postulante. §. sed si filij. ff. ad trebell. vbi in dubio non videtur quis renuntiare legitimam in fraudem creditorum facit glo. fi. in. c. quauis pactum de pactis lib. vj. facit. l. non putauit. §. Siquis sua manu. ff. de contra tab. et. vj. partita. ti. viij. l. v. et. vj. facit. l. papinianus. §. Si conditione. ff. de inoffi. testa. et. l. parentibus. C. eod. vide Joh. de Imola in. l. filio preterito. ff. de iniusto rupto. col. iij. post. Bald. et ibi Paulus de Castro. vide Jo. an. in specu. de testa. §. Sequitur. Albericus et Salice. in. d. l. parentibus. C. de inoffi. testa. Angelus in. l. qui se patris. C. unde liberi Ludo. in. l. posthumus. C. de bonorum posse. vide glo. in. l. si quando. §. generaliter. C. de inoffi. testa. et in. l. secunda. C. si quis in frau. pa. et ibi Alberi. Ad idē. l. non videtur. ff. eod.

¶ Non obstat predictis. d. l. si quando. §. illud et generaliter. C. de inoffi. testa. et. l. fi. C. de pactis. quia generaliter loquuntur quando filij in vita patris paciscuntur cum eo. secus si post mor-

xvi.

xvij.

tem patris paciscantur approbantes patris testamentum: vt. d. §. illud. in fine. 2. d. l. si. secundum Cynum in. l. pactum. C. de colla. 2. multo fortius si filij paciscantur presente patre 2. consentiente vel saltem non contradicente secundum Bart. in. l. que dotis. pe. col. ff. soluto matrimonio. Idem si presentibus fratribus 2. non contradicentibus. quia videtur actus eis fauorabilis 2. lucrativus. glo. in. l. penul. que incipit cum seruus. ff. de condi. causa data. 2. si. furti. qui consensus videtur durare et non mutatio voluntatis. c. maiores de baptismo. 2. in repetitione. l. celsus. ff. de vsucap. etiam si filij postea nascantur vt per Bald. in. l. illud. iij. col. 2. si. quid ergo dicemus in renuntiatione sentit gl. in. c. quauis pactum 2. ibi doctores signanter modernos ibi repetentes. ¶ Ad predicta vide. l. Thauri. xvij. 2. xxvij. que cum sint declaratorie extenduntur ad preterita authen. 2. filijs ante dota. instrum. §. j. 2. c. cum tu de vsuris. glo. in data libris sexti: doctores in. c. si. de consti. Bart. 2. alij in. l. omnes populi. ff. de iusti. 2. iure. Bald. 2. Sali. in. l. leges 2. constitutiones. C. de legi. ij. col. in. iij. nota. ipsa enim declaratio trahit ad preterita authen. de raptu mu. §. si. colla. ix. preteritum si factum habet dependentiam a preterito glo. in. cle. ij. 2. si. in posterum de etate et quali. 2. traditur in fine dictarum legum.

xvij. ¶ An grauamen positum instituto: videtur repetitum in prelegato vel melioratione tertij 2. quinti: vide Bart. in. l. licet. col. iij. 2. si. circa materiam legis quero de lega. ij. 2. in. l. cum seruus. ff. de condi. insti. 2. in. l. auia. ff. de condi. 2. demo. 2. in. l. ab omnibus. §. cum quidam de legatis primo et in. l. si. ff. de doli. excep.

xix. ¶ Si prelegatum tertij relinquitur duobus filijs vel nepotibus: an grauamen vni eorum iniunctum: videatur omnibus impositum. vide Bart.

in. l. que conditio in principio. ff. de condi. 2. demonstra.

¶ Grauamen omnibus impositum: debet inter eos pro rata distribui. l. ticius heres de leg. iij. 2. ibi Bart. 2. alij.

¶ Grauamen impositum filio in tertio: transit ad substitutum: vide Bart. in. d. l. que conditio in fine principij 2. in. d. l. licet vbi est bonus textus.

¶ Si filius cui prelegatur tertium grauatur 2. ticio tradat annuatim decem filius noluit acceptare prelegatum qua propter diuiditur inter omnes fratres. An ipsi fratres omnes tenebuntur tradere ticio annuatim decem videtur q. non. vj. partita. ti. ix. l. v. verius tamen videtur q. potest cogi per ticionem q. acceptet 2. sibi reddat decem annuatim. l. cogi. §. si ego 2. ibi Bart. ff. ad trebellia. notatur in. l. eam qua. C. de fideicō. 2. in. l. ille aquo. §. si ex testamento in fi. 2. in. l. quia poterat. ff. ad trebellia. ¶ Tenetur autem adire officio iudicis. glo. Ange. 2. alij in. l. si legatum. ff. ad trebell. glo. 2. Bart. in. l. et sine. C. eod. 2. in. d. l. quia poterat 2. in. l. non est cogendum eod. ti. ff.

¶ Restituere vel reddere cogitur actione ex testamento. glo. in. d. l. non est cogendum et in. l. si legatum 2. ibi Ange. ff. ad trebellia. glo. in. l. si. ff. de fideicō. here. pe. 2. in. l. restituta. §. j. ff. ad trebell. 2. in. l. Et sine scriptura. C. ad trebellia. glo. Bart. 2. Ange. in. l. facta. §. si is qui eod. ti. ¶ Nisi testator disposuisset eum non cogi adire ad instantiam substituti quod potest secundum Angelum post. glo. in. l. debitor in principio eod. titu.

¶ Item pōdero illud verbum (a aliquo). Dictio aliquis est relatiua supponens diuersitatem circa personas quas refert. glo. in. cle. j. de prebendis l. §. ad hoc. 2. bo. in certa. Ad hoc ergo vt possit fieri melioratio tertie: oportet q. sint plures filij vel descendentes: ex quibus vnus vel plures eligantur ad dictam tertiam. quando autem vnus

xx.

xxi.

xxii.

xxiii.

solus superst filius: non cadit electio vel prouisio. vnde si mandatur prouideri alicui 2. aliquo beneficio in ecclesia certa: 2. ibi non est nisi vnicum beneficium: de illo non potest prouideri. quia verbum aliquo est relatiuum supponens diuersitatem 2. pluralitatem beneficiorum: vt colligitur ex preallegata glo. 2. ibi notant Jo. an. 2. alij. similiter pbatur in hac lege. ibi. De sus hjos/o descendentes. ¶ Requirit enim filiorum vel descendendum pluralitatem: non ergo sufficit q. sit vnus filius vel descendens ad hanc tertie meliorationem consequendam: cum tota hereditas sit ei legitima in qua nullum potest grauamen imponi: excepta quinta: que etiam extraneo potest relinqui. vt dicta lege fori. titu. de las mandas. l. ix. Si autem pater hanc tertiam alteri relinquit: competit filio querella inofficiosi testamenti: vel ius agendi ad supplementum legitime vt. l. omnimodo. C. de inoffi. testa. cum concordancijs iuncta dicta. l. ix. tanq. pro legitima in qua nullum cadit grauamen vt sepe dictum est. Tunc ergo omni potest fieri huiusmodi electio vel melioratio: quando plures sunt filij vel descendentes ex quibus vnus vel plures eligantur: 2. tunc potest similiter grauamen imponi. Secus si vnus solus. nam tunc melioratio fieri non potest: nec grauamen imponi. quia grauamen meliorationis presupponit eius validitatem. arg. l. decem. ff. de verbo. obliga. 2. c. ad dissoluendum despon. impu. inualide itaq. meliorationi: conditio adijci non potest: vt. d. l. quod pupille. ff. quando dies legati cedit. vbi legatum pupille quando nupserit: si ea minor q. viri potens nupserit: non ante ei legatum debetur: q. viri potens esse ceperit: quia non potest videri nupta: q. virum pati non potest.

xxiii. ¶ Que le puedan poner el grauamen que quisiere. Per hanc legem est sublatam hodie longa aduocatorum 2. iu-

dicum contentio. multi enim non leues auctores ante huius legis editionem tenebant contrarium eius quod hic deciditur: pluribus iuribus rationibus 2. auctoritatibus moti. primo dicebant q. tertiam bonorum in qua potest pater meliorare vnum vel plures ex filiis arg. l. vnus ex familia. §. Si duos de leg. ij. vbi expresse hoc dicit doctor de Segura: saltem respectu extraneorum est legitima: quam non nisi filius pater relinquereteneat: vt foro legum lib. iij. titu. de las mandas lege. ix. 2. si forsam extraneis relinquat: possunt filij impugnare testamentum patris per querellam inofficiosi testamenti: vel ius agendi ad supplementum: vt. l. quoniam in nouella et. l. si quando. C. de inoffi. testa. 2. vj. partita. ti. viij. l. v.

¶ Item sicut in legitima circa eius valorem: attenditur quantum valeant facultates testatoris tempore mortis: vt. l. cum queritur. C. de inoffi. testa. ibi mortis tempore. ¶ Notat Bald. in. l. si qua pena in pma lectura. ff. de his qui sunt sui vel alieni juris: doctores in authentica nouissima. C. de inoffi. testamen. 2. diximus supra lege. xxiiij. Ita quando agitur de valore tertie bonorum: attenditur quantum valent facultates testatoris tempore mortis: vt. l. xxiiij. supra eod. ibi. Aya consideracion a lo que sus bienes valieren al tiempo de su muerte. Ergo dicta tertiam est legitima.

¶ Ad idem facit. l. vnum ex familia. §. Sed 2. si fundum. ff. de leg. ij. vbi dicitur q. si testator mandat heredi q. det fundum vni ex familia: quem elegerit: si eligat vnus ex familia: non poterit illum grauare: vt relinquat illum fundum alteri extraneo. ergo idem videbatur dicendum in melioratione tertie.

¶ Pro contraria parte que olim 2. hodie veritatem fouet inducebatur. primo. certum est q. filius melioratus in tertiam a patre: videtur ab eo honoratus: quia si cum pater non elegisset seu

xxv.

xxvi.

xxvii.

meliorasset in tertia bonorum: ipse solus non haberet dictam tertiam: sed omnes filij simul vocarentur ad eam: ergo videtur filius a patre melioratus honoratus similiter ab eo. Ergo potuit eum gravare: vt. l. ab eo. C. de fideicommissis cum similibus.

xxvij. ¶ Preterea facit. l. Si fundum per fideicommissum. §. si. de lega. j. vbi si filium meum pupillum heredem instituo: cui substitutum non dedi: possus filio meo ab intestato succedentes gravare in legitima filij mei: quia cum poteram filio meo dare substitutum. l. ij. ff. de vulgari et pupi. et venientes ab intestato excludere: eo quod substitutum non dedi: videoz tacite venientes ab intestato eligere et ad successionem filij mei vocare: et consequenter videoz eos honorare: ergo possum eos gravare: non solum bonis quod filius habuit a patre: et sic in legitima ipsius filij: verum etiam in bonis que filius aliunde habuit: quia omnibus alijs bonis poterat testator dictos venientes ab intestato privare substituendo filio pupillari: vt notat in. l. ex tribus. C. de inoffi. testa. et l. papinianus. §. Sed neque impuberes. ff. eod. et l. antepe. C. de delegatis. vbi habetur quod si pupillo a patre datus est substitutus pupillaris: potest gravari in omnibus per fideicommissum ab ipso patre substituente: non solum in bonis quod habuit a patre: sed etiam in legitima debita pupillo et in bonis ipsius pupilli.

xxix. ¶ Preterea quo ad potestatem imponendi onus seu gravamen alicui: paria sunt ei legare. iuxta. l. ab eo. C. de fideicommissis: vel ab eo non adimere id quod adimere poterat: vt lege prima §. Sciendum. ff. de legatis. iij. ibi. vel dum eis non adimitur. l. Si fuerit in fine. ff. eod. Ad idem. l. conficiuntur. ff. de iure codicillorum vbi consultus Paulus inquit: ideo fideicommissa alicui dare posse in testamento succedentibus: quoniam creditur patrem familias sponte sua his relinquere heredi-

tatem legitimam. Et per dictum. §. sciendum Cynus in. l. ex tribus preallegata: assumpsit hanc regulam: par esse quod legare: vel non adimere quod potest ad omnes imponendum. Cum autem pater non adimit filio tertiam meliorationis: quam ei adimere poterat: alterum forte meliorando: vel neminem: immo eum melioravit: ergo dictum onus ei potuit imponere.

¶ Ex qua ratione infertur quod substitutus pupillaris datus filio: potest gravari in legitima in qua substitutus fuit pupillo: vt firmat Bald. in. l. cum virum. ff. col. C. de fideicommi. Sentit Bart. in. l. papinianus. §. si quis impuberi. ff. de inoffi. testa. Cynus et Bald. in. d. l. ex tribus in fine. et hec est communis opinio. licet fulgosus minus bene sentiat contrarium.

¶ Idem in quocumque alio ad quem legitima filij devoluta ex aliquo casu: puta quia filius moritur antequam immisceretur: vel quia repudiavit: quia ille ad quem devenit: tenetur ad onus in legitima appositum vt. l. cum patronus de lega. ij. et ibi notant Bald. Angelus et Paulus. Intelligentes hoc in legitima filij.

¶ Ex quibus omnibus infertur ad propositum quod licet hec tertia diceretur inter filios legitima respectu extraneorum. cum posset unum eligere et alios privare: cumque filium melioratum potuit a dicta melioratione excludere/ alium meliorando vel neminem: et hoc non fecit: immo eum voluntarie melioravit et sponte: potuit ei onus imponere inter filios ex eo descendentes iuxta formam hic traditam: cum ad tertiam veniant ad eum electivae et voluntariae: non autem legis necessitate. nam cum pater filium melioratum: et omnes ex eo descendentes excludere poterat: a fortiori aliquos ex eis vocando solummodo filium maiorem ipsius filij meliorati. ¶ Sed notum est in iure quod ille qui potest gravare in omni quantitate:

xxx.

xxxi.

xxxij.

potest dividere. d. l. unum ex familia. §. Sed si duos. ff. de lega. ij. Item qui potest gravare in quantitate: potest in tempore vt voluit Bart. in. d. l. unum ex familia. §. si duos per textum ibi.

xxxij. ¶ Preterea aut istud onus debet remoueri eo quod est in preiudicium filij meliorati: et hoc stare non potest quia non potest dici a patre gravatum: a quo poterat in totum excludi: si alium meliorasset. maxime quia si filius in dicta conditione seu gravamine non consenserat: non fuerat sibi melioratio relicta per quod fieret maior preiudiciu filio meliorato et eius filijs.

xxxiii. ¶ Aut dicimus quod dicta conditio tendit in preiudicium nepotum patris disponentis hoc est filiorum meliorati: eo quod ad fratrem suum maiorem devenire debet: et hoc similiter stare non potest. tum quia pater eos precebat tempore quo avus melioravit filium et apposuit illud vinculum. quo tempore nulla legitima: nec tertia eis erat debita: patre eos precedente.

¶ Item quia. l. quoniam in prioribus que gravamen a legitima reijcit: non habet locum in nepote testantis: non obtinente primum locum. l. Sed si in conditione. §. nepotes et. l. Secus in principio. ff. de here. insti. l. iij. §. si sub ea. ff. de contra tab. l. j. §. Sciendum. ff. de suis et legi. here. ¶ Item poterat avus eos omnes excludere: si alium fratrem melioraret: ergo a fortiori aliquos ex eis.

xxxv. ¶ Ad hoc ultra predicta est lex regni forozgo. li. iij. ti. iij. De los bienes que ptenecē por natura. l. j. Incipit. Quando no entendemos algunas cosas. Cuius verba sunt. Si el padre/o la madre de aquella tertia parte de sus bienes diere alguna cosa a sus hijos: o a los nietos specialmente: aquello sera estable como le fuere mandado: ni el hijo/ni el nieto lo que ouiere de aquella tertia parte: no pueda ende hazer alguna cosa sino lo que mandare el

padre/o el abuelo. Et si dicatur: leges illius fori non sunt in usu: fateor. Ex ea tamen vel eius ratione argui potest: vt vult glo. in. c. nouit de judi. illa enim lex fundatur super ratione predicta: ergo. et c. Presertim cum lex fori legum lib. iij. ti. de las madas: que ex ea sumpsit originem: idem videatur disponere. Postea emanauit ista lex que tanquam posterior ad priores debuit referri. l. nam et posteriores. ff. de legibus.

¶ Restat nunc respondere ad ea que in oppositum adducta fuere. Primo ad id quod dicebatur quod tertia bonorum est legitima. certe non est. quia legitima proprie sumpta est illa portio a iure taxata quam pater unicuique filiorum necesse habet relinquere. et si non relinquatur: ad eam consequendam competit querella inofficiosi testamenti: vel ius agendi ad supplementum legitime vel querella inofficiose donationis: vt. l. cum queritur et authen. nouissima. C. de inoffi. testa. l. papinianus. §. quinta. ff. eod. C. de inoffi. donationibus per totum. Sed nulla imponitur necessitas patri dictam tertiam relinquere omnibus filijs: nec precisasse vni: sed pater potest vni vel duobus quos elegerit: eam relinquere: et consequenter alios ab ea excludere: ergo non est inter eo legitima. et per consequens cessat. l. quoniam in prioribus in contrarium adducta: que solum a legitima gravamen excludit.

¶ Item meliora et legitima ponuntur vt diuersa: vt supra lege proxima: ergo non sunt idem. l. Si idem. C. de codicillis cum similibus. Item legitima debet filio relinqui titulo institutionis: vt. dicto. §. aliud quoque capitulum in authen. cum de appella. cognoscitur cum alijs de quibus supra dictum est. Sed dicta meliora potest titulo legati relinqui vt. §. lege. prima ergo. et c. ¶ Non obstat similitudo quam habet cum legitima in eo quod utroque casu inspicitur tempus mortis: quando

xxxvi.

xxxvii.

agitur de valore tertie seu legitime: quoniam ex dicta similitudine: non inferitur qd sit idem. quia nullum simile est idem. l. mercis. ff. de verborum signi. notatur in. l. quod nerna. ff. de positi. Nec sunt in omnibus similia: quia legitima debet relinqui iure institutionis: tertia vero potest concedi titulo legati vel donationis: vel quoquo relictis titulo relinquatur: vt sup lege proxima cum similibus. Est ergo quodam prelegatum a patre volu- tario relinquendum filio quē ipse pater elegerit. l. quoties. C. familie her- ciscunde itaqz improprie appellatur legitima inter filios. respectu tamen extraneorum potest dici legitima vt supra dictum est.

xxix. ¶ Non obstat. l. vnum ex familia. §. Sed et si fundum quia ibi electus: nō dicitur habere rem ab herede eligen- te: sed ab eo qui dederat potestatem eligendi: vt probat ibi textus in prin- cipio. et sic heres nihil videtur presta- re de suo: vt dicta. l. vnum ex familia. §. quod si de falcidia. ideo non potest ab herede grauamē imponi. Prete- rea in. d. §. Sed si fundus: imponitur necessitas heredi eligere vnum ex fa- milia cui fundum relinquat ideo ibi heres nil videtur de suo reliquisse: et consequenter non poterit eum quem elegerit grauare: vt. d. §. quod si de fal- cidia. ibi quid enim est quod de suo vi- deretur reliquisse: qui quod reliquit: omnimodo reddere debuit. At in ca- su huius legis nulla imponitur neces- sitas patri per dictam legem fori me- liorandi aliquem vel aliquos ex filiis potest tamen si vult. et consequēter vi- detur gratiam facere: et potest onus imponere.

xl. ¶ Non obstat si dicatur qd etiam in casu. §. sed et si fundum faciebat gra- tiam heres eligendo vnū potius quā alium quia licet de necessario debuisset eligere vnū ex familia ex precep- to testatoris: et in hoc erat necessitas

in qua nemo liberalis existit: nec li- beralitatez exercere dicitur: vt. l. j. ff. de dona. et c. j. eod. tit. et per consequēs non erat liberalitas in dando: nihilo minus tamen erat liberalitas in cui dando: vt volunt ibi aliqui doctores. est bonus textus et ibi notat Inno. quē alij referunt et sequuntur in. c. relatū de prebendis vnde ratione huius libe- ralitatis. quam exercuit heres in eli- gendo: videbatur qd potuisset grauare. et tamen ibi dicitur qd grauare nō potuit/ ex eo forte qd ista gratia venit secundario: nō principaliter in huius modi electione. illud autē quod prin- cipale est: non quod secundario acce- dit: est attendendum: vt. l. principalis. C. de liberali causa glo. nota. in. c. quā- uis pactum de pactis lib. vi. sup ver- bo detrimentū et ibi notat Dominicus multa cumulans: vbi videas sup hoc informatiōes sup causa Petri et Ro- derici de la hoz. vbi vtraqz pars in fa- uorem sui inducebat hanc legem vi- deas per te et ibi aliqua reperies que faciunt ad propositū huius legis.

¶ Descendentes legitimos que apud derecho de los poder heredar. Vide- tur ista lex excludere spurios et ince- stuosos: et admittere indistincte natura- les tantum. non ergo poterit pater fi- lium spurium meliorare: vt hic aper- te colligitur et foro legum. lib. iij. tit. de las madas. l. ix. vbi ista eadem ver- ba ponuntur. a qua sumpta fuit ista lex. Idem tenuit doctor de Segura in repetitione dicte legis vnum ex fami- lia folio sexto. col. quarta.

¶ Ad maiorem huius legis et mate- rie elucidationem: premitte qd illegi- timus dicitur: qui non est ex legitimo matrimonio natus: vnde cumqz nas- catur: siue fuerit naturalis tantum: siue spurius: siue incestuosus: quia il- legitimus est nomen generis: vt colli- gitur ex lege. ix. supra. Illegitimorum autem plures sunt species: vt plene dictum est supra lege. ix. et. xj.

xlj. ¶ Deficientibus filiis legitimis alijsqz descendentes etiam legitimis: filius illegitimus naturalis seu spurius est heres matri ex testamento seu ab in- testato: etiam si starent ascendentes. nisi tales filij illegitimi essent nati ex damnabili coitu pro quo venit ma- tri pena imponēda mortis: vel pater eius fuerit monachus vel presbiter vel mater monialis: vt lege. ix. supra.

xljij. ¶ Si vero agitur de successione pa- tris: aut loquimur in naturali tātum et ab intestato: et non est patri successi- bilis nisi in duabus vncijs: hoc est in sexta parte hereditatis. ita hodie sicut olim: vt diximus supra lege. x. §. si. xvij. ex testamento autē deficientibus des- cendentibus ex legitimo matrimonio natis: etiam si starent ascendentes: possunt admitti ad omnia bona patris vt. d. l. x. §. xlvj. Aut filius est spurius vel incestuosus: et nō est patri successibilis authē. ex cōplexu. C. de incestis nup- tijs nisi tantum respectu alimentor- um. c. cum haberet de eo qui duxit in ma. quam polluit per adulte. dixi- mus supra lege. ix. §. si. xxv.

xlvj. ¶ Nunc ad propositum istius legis. Aut melioratio tertie fuit facta a ma- tre: et tunc: deficientibus filiis ex legi- timo matrimonio natis: et si ascende- tes testatoris supersunt: potest pater filio meliorato grauamē imponere: qd dicta tertia veniat in filium natura- lem seu spurium. quia vt diximus: fi- lius spurius est matri successibilis: nisi in casibus in dicta. l. ix. designatis.

xlvi. ¶ Aut pater fecit dictam melioratio- nem tertie partis bonorum: et non po- test grauare filium melioratum qd ter- tiam meliorationis restituat filio spu- rio in quēcumqz euentū. Et si deficiāt ascendentes. quia filius spurius nil preter alimēta potest capere ex bonis patris vt dictum est. Aut erat filius na- turalis tantum: et tunc deficientibus filiis et alijs ex legitimo matrimonio descendentes etiam si ascendentes

starent: potest filius melioratus gra- uari qd restituat dictam tertiam filio naturali. quia filius naturalis: est pa- tri successibilis ex testamento: etiam stā- tibus ascendentes. et ita est hec lex intelligendo: verba sequentia. ibi. A- falta de los descendentes: que lo pue- da fazer entre sus ascendentes.

¶ Quid si pater vnicum tantum ha- bet filium: apposuit grauamē in ter- tia bonorum iuxta formā hic traditā puta qd post eius mortem restitueret filio eius maiori: nonne pater potuit hoc apponere grauamē: vel qd nō per istam legem in principio. Cuius ver- ba multipliciter sunt ponderanda.

¶ Primo illud verbum: quando: in principio legis possumus. quod verbū sua propria natura inducit condicio- nem. l. quod pupille. ff. quando dies legati cedit cōmendat Bartho. in. l. j. ff. de condi. et demonst. col. vij.

¶ Item pondero verbum: meliorare. ¶ Melioratio est pprie portio illa quā filius consequitur titulo donationis seu prelegati: vt supra. lege proxima et lege. xvij. et de ea potest pater ad li- bitum inter filios disponere iuxta le- gem regni foro legum lib. iij. titu. de- las mandas. l. ix. que patri nullam im- ponit necessitatem relinquēdi tertiam meliorationis vni certo filio vel om- nibus: sed ei vel eis quos ipse elegerit: itaqz dicitur melioratio ex parte me- liorantis: quia ei est data facultas cō- ferendi eam alicui vel aliquibus filio- rum quos elegerit et ab alijs auferē- di. Et ex parte meliorati: quia conse- quitur vltra suam legitimam: portio- nem quā pater ei relinquere non te- nebatur: vt colligit ex dicta lege. ix. et supra lege proxima. Ideo tertia me- liorationis: est aliud a legitima: vt ibi probatur. ¶ Hoc enim similiter pro- bat ppria natura vocabuli: quia me- lioratio respicit honorem. nam idem est dicere melioratus: qd honoratus. vnde ratione honoris in ea potest ap-

- ponere onus seu grauamem: vt. l. ab eo. C. de fideicommissis.
- xlir. **¶** Entre los estraños. Extraneus dicitur tribus modis. Primo extraneus a cognatione vel familia: vt. l. vnum ex familia. §. Sed si fundum delegatus. ij. et. l. peto. §. fratre herede. et de isto loquitur ista lex. Secundo dicitur extraneus a filiatione et ordine liberorum: vt sunt agnati de quibus superius dixerat ibi entre sus parientes. Tercio dicitur extraneus a suitate: vt emancipatus et ei similes. fm Bald. in. l. Si emancipati. col. ij. C. de colla.
- l. **¶** Que dōtra manera no pueda poner grauamen en el dicho tercio. Ista verba denotant ordinem et formam superius positam: contra quam testator facere non potest: et si faciat: nihil agit. Si ergo stantibus ascendentibus mandet quod fiat restitutio alteri de cognatione: nihil valet. Iuxta notata in. l. vili. genter. ff. mandati. et in. c. cum dilecta de rescriptis. per Abb. post Gofredum in. c. si. de resti. spo. non tantum quando expresse fit contra formam: sed etiam si citra seu preter. c. prudentiam de offi. de le. c. si cui de electione lib. vj. et ibi glos. et doctores.
- lij. **¶** Quid si filius fuit melioratus in tertia bonorum: et fuit impositum grauamen quod deficientibus descendentibus legitimis: melioratus post mortem restituat alicui ex ascendentibus: stantibus filiis naturalibus testatoris. videtur quod non per istam legem: que vult quod deficientibus legitimis descendentibus: fiat inter descendentes illegitimos: qui habeant ius succedendi. Et his deficientibus: fiat inter ascendentes. ergo his stantibus: non potest fieri inter ascendentes. Dicas quod si facta fuit melioratio a matre: non valet dictum grauamen quia filius naturalis et spurius: est matri successibilis ex testamento et ab intestato: etiam stantibus ascendentibus: vt supra lege. ix. vbi. xxv.
- liij. **¶** Si autem fuit melioratio facta a pa-

tre: tunc est maior dubitatio. quia licet ex testamento filius naturalis sit patri successibilis: etiam stantibus ascendentibus: ab intestato vere succedit in duabus vincijs. autben. licet. C. de naturalibus liberis. vj. partita. ti. xlij. l. viij. Et diximus late supra in lege. x. vbi. xvij. Item licet filius naturalis ad successionem patris: secundum vel preter eius voluntatem: contra voluntatem tamen eius: admitti non potest vt est glos. in. l. i. §. i. ff. de contrah. jo. de imola in. l. ex facto. ff. de vulgari et pupi. in principio. Secus in ascendentibus quorum successio est necessaria: nec a filiis possunt exheredari: nisi ex causis in iure expressis. ad hoc lex. vj. supra eodem.

¶ Mandamos que valgan para siempre o por el tiempo que el testador declarare. Nota quod possum meliorare vnum ex filiis meis in tertia bonorum: vt illam teneat: per vitam suam vel vsque ad decem annos: et post illam alteri restituat fratri: vt est casus in. l. vnu ex familia. §. sed si fundum. ff. de lega. ij. vnde ista lex sumpta fuit. et vide doctorem de Segura in sua repetitione folio. xliij. col. iij. qui per illum textum in terminis nostris loquens ita decidit. quia isto casu videor diuidere commoditatem tertie inter ambos fratres. quod mihi permittitur per illum textum. Procedit enim argumentum de personis ad tempus. l. qui plures la legunda. ff. de vulgari et pupillari: vt ibi late per eum. Hoc est quod dicit ista lex ibi. Por el tiempo que el testador declarare.

¶ Sed in quantum dicitur doctor de Segura sentit quod non potest testator grauare filium melioratum: vt restituat tertiam bonorum alteri perpetuo: quia est legitima in qua nullum potest grauamen imponi: hic disponitur contrarium: cum dicitur. Que valga para siempre. Idez erat olim iudicio meo: vbi dictum est supra ista lege in principio.

Concluditur ergo quod hodie pater meliorans in tertia filium: potest sibi grauamen imponere: quod illam integram restituat alteri fratri: vel partem: ad tempus: vel perpetuo per istam legem singularem.

lv. **¶** Potest etiam pater dicere quod dicta tertia in eius nepotem filium filij maiorem meliorati: et post eius mortem diuidatur inter eius heredes: et hoc etiam important illa verba. Para siempre jamas / o por el tiempo que el testador declarare. Iunctis superioribus ibi. Que pueda hazer en el dicho tercio los vinculos et sumisiones. etc.

lvj. **¶** Et quia dixi quod potest grauari filius melioratus in tertia parte bonorum quod restituat partem eius alteri: iuxta formam hic traditam: scias quod pars potest accipi tripliciter. vno modo dicitur pars subiectiua seu predicamenti talis. Alia dicitur pars integralis. Et in intellectu harum partium laborauit glos. in lege Si mater. §. Si quis iter. ff. de exceptione rei iudica. et non bene intellexit secundum Paulum de Castro ibi. Alia dicitur pars quotatiua. Pars subiectiua dicitur: ad cuius positionem sequitur positio totius: vt est genus quod se habet vt totum: et species que se habet vt pars. et ad positionem speciei putat hominis: sequitur generis: puta animalitatis: quia si homo est: ergo animal est. Sed non sic conuerso: ad positionem generis: sequitur positio speciei lege si quis earum interemptam. ff. de legatis tertio.

lvij. **¶** Pars integralis est illa in qua dicitur totum conuerso. quia illa dicitur integralis: ad cuius positionem non sequitur positio totius. nam fundus est totum integrale: diuiditur in partes integrales scilicet usufructum et proprietatem. Propterea si quod eorum remoueas: non est plenus fundus. Idem dicimus in pariete que est

pars integralis domus: vt notatur in lege recte dicimus. ff. de verborum significatione.

lviii. **¶** Alie dicuntur partes quotatiue. in quibus vna remota nihilominus in alijs partibus consisteret fundus totus secundum Bortholum in lege re conjuncti. col. quarta. ff. de legatis tertio vt sunt tertia quarta quinta et similes. de quibus ibi per Bart. et Paulum in. d. §. Si quis iter. alie quid per doctores in. l. stipulationes non diuiduntur. ff. de verborum obligatio. in his omnibus partibus: potest praticari lex ista.

lix. **¶** Ex ista lege potest inferri generaliter quod quibuscumque verbis utatur in concedendo tertio filio: videtur eum in tertio vel quinto meliorare. vnde si dixit filium meum petrum in tertio: etiam si non dicat meliorem vel bonorum meorum subintelligitur. facit. l. vigesima sexta supra eodem. ibi. En tiendasse. Et lege. xi. de los iuzios. libro ordinamenti vbi dicitur quod veritas inspicienda est non verba ad idem. c. dilecti filij de iudicijs et specu. de aduo. §. vj. vbi. vel ita sunt non nulli. Ad idem sexta partita. titu. iij. l. vj.

lx. **¶** Illud quod ista lex disponit: antea tenuit doctor de Segura in repetitione legis vnu ex familia de legatis secundo folio. xvij. col. tertia vbi. ex hoc ego: quem videas per te. vide etiam legem primam. C. de his que sub modo. sentit Bartbo. in lege vnum ex familia. §. sed si fundum. ff. de legatis secundo.

lxj. **¶** Si pater vni filiorum prelegauit tertium et quintum: postea in alio testamento vel codicillo prelegauit alteri: reuocatur primum prelegatum. l. titia testamento et ibi Bartbo. ff. ad legem falcidiam.

lxij. **¶** Prelegatum sub conditione si sine liberis decesserit restituat Intelligitur de legitimis argumento legis. i. ff. soluto matrimonio non de natura

- libus vel in servitute conceptis. Specula. de locato. §. vi. & ff. lxxvj.
- lxxij. ¶ Si prelegatari⁹ grauat⁹ restituere/ ante restitutionem alienavit rem prelegatā ptra quē: substitut⁹ debeat agere cōtra prelegatarium an contra emptorem? Si vendit tantummodo ius suū: potuit. Bald. in. l. si duob⁹. §. sed quia nostra in principio. C. coia deleg. unde non agitur cōtra emptorem Jaco. de belle. in authentico de resti. et ea que pa. in principio. q. prima et ibi Angelus collatio. octava. vide Bald. in authen. nisi rogati. C. ad trebellianum in fine. glos. et Bartho. in lege marcell⁹. §. res que. ff. eod. et in. l. si. §. si. autem. C. communia delegatis.
- lxxiiij. ¶ An autem et quando ante diem fideicommissarius habet exercitium actionis. Bald. in. d. l. si duobus. §. sed quia nostra. C. communia delegatis.
- lxxv. ¶ Si res restitutioni subiecta alienata evincatur per substitutum: non soluit precium. Bald. in lege si duob⁹. §. emptor. C. communia delegatis ubi est tex. et in lege cirographus. §. j. de admi. tuto. Bartho. in. l. si debitor. ff. que in fraude creditorum. Intellige quando precium est solutum alias secus lege in venditione. ff. de actionibus empti.
- lxxvj. ¶ Quid si emptor rei alienari prohibe vt maiorat⁹ edificavit in ea domum: et ante restitutionē seu evictionem: vult domum destruere lapides et ligna inde tollere: an potest: nisi a domino evincēte solvantur sibi meliorationes. vide in. c. j. hic finitur lex et incipiunt consuetudines regni. et in. l. secūda. C. de iure emphi. et in. c. primo. §. ex cōtrario d. inuestitura de re aliena facta et. §. si. de contro. inuestitura. Bald. in. l. si duobus. §. emptor autem. C. communia delegatis et in. lege controuersia et. l. super empti. C. de evictionibus Bartho. in lege si qd domū. §. j. ff. locati. Bald. in rub.

C. de iure emphitheo. in principio.

¶ An et quando fideicommissarius teneatur ad precium quando alienavit et an videatur alienare in fraudem fideicommissi vide in. l. imperator. §. si. z ibi Bart. ff. delegatis. ij.

¶ Quid si vendit vnam rem et emit aliam. Bartho. vbi supra.

¶ Quid de expensis factis in reb⁹ restitutioni subiectis. vide in lege domus et in lege si nulla de legatis. j.

¶ Si fideicommissarius erat creditor testatoris: an poterit retinere fideicommissum donec sibi solvatur debitum vide in. lege ab omnib⁹. §. si. de leg. j. et ibi Jo. de imola et Paulum de castro in. l. si. C. de iure deliberandi.

¶ Si fideicommissarius moritur ante qd acceptet fideicommissum trāsmittit ad heredes ius deliberandi glo. Bartho. in. l. cum filio. de lega. j. Bald. in. l. cum secundum. C. de fideicō.

¶ Grauat⁹ restituere legatum teneatur reddere rationem fideicommissario glo. Bartho. in. l. cum talis. §. titius. ff. de condi. z demonstra. z in. l. marcellus in principio penul. q. ff. ad trebellianum Bald. in. l. filium in fi. C. familie heriscunde.

¶ fideicommissum iniunctum legato simpliciter: intelligitur post mortem legatarij glo. Bartho. in. l. filios. ff. de usufructu lega. intellige naturalem. Bart. in. l. statius. §. cornelio. ff. d. iure fisci. nisi ingrediatur religionē minorū beati francisci Bart. in tractatu minoricarum. et in lege cū pater. §. hereditatem de legatis secundo et in. d. §. cornelio.

¶ Si fideicommissum est relictum ei quem testator declaravit heredi et legatario: si heres dicit de vno et legatarius de alio: debetur ei ad quem testator maiorem habuit affectionē. de qua si non constat: ratione incertitudinis fideicommissum efficitur inualidū. z remanet apud legatariū Bart. in. l. qui heredi. ff. de rebus dubijs.

lxxv. ¶ An grauat⁹ restituere post mortē potest restituere in vita: vide Bal. in. l. post mortem. C. de fideicōmi.

lxxvj. ¶ An grauat⁹ solvere legata: teneatur solvere plegata. Paul⁹ de castro consilio. cxxliij. q. sic.

lxxvij. ¶ Tene menti hanc legē qd potest pater meliorare filium in tertio et quinto: cum hoc qd eo vtatur z fruatur per totam vitam suā vel ad certum tempus: z postea transeat in nepotem z c. vsq; in finitū. z est modus faciendi maioratum ex tertio z quinto absq; regis auctoritate z confirmatione. sumpta fuit ex. l. vnū ex familia de leg. ij. vbi vide doctore d. segura fol. xliij. col. iij. in principio in sua repetitione. vbi inter cetera dicit qd potest pater reliquere vni ex filiis proprietatem tertij et quinti: alteri filio usufructū vel alias prout patri placuerit.

lxxviii. ¶ Si pater melioravit duos filios in tertia et quinta parte bonorum suorum cum hoc qd post eorum mortem restituerent nepoti idest filio alterius eorum: contingit qd vnus filiorū moritur: poterit nepos petere partem defuncti. l. lucius. §. gato et ibi Bartho. ff. ad trebellia. z in. l. heredes mei. §. cum ita. eod. titu. z in. l. quidam testamēto. ff. de vulgari z pupillari z in. l. titia. §. sepe de lega. ij. z in. l. codicillis in principio. ff. de usufructu lega. z in. l. pe. C.

de insti. z substi. sub cōdi. factis Bal. in. l. ab eo. C. de fideicōmi.

lxxix. ¶ Prelegatum vel melioratio tertij et quinti in diē vel sub cōditione: non pertinet ad legatarium ante diē vel conditionē. Idem de prelegata ad tēpus quia non pertinet post tempus. Ideo ante diē vel conditionem vel post tempus repudiare non potest. l. si ita scriptum. §. si sub conditione et ibi Bartho. de lega. ij.

lxxx. ¶ filius melioratus in tertio z quinto grauat⁹ restituere post tempus: habet sibi fruct⁹ mediij temporis nec tenet eos restituere. l. si ita. §. pegas⁹ de legatis secūdo nec potest is cui faciēda est restitutio post tempus. ante temp⁹ petere. l. cum archimedoza. C. vt in possessionem lega.

lxxxj. ¶ An et quādo debeat legatum in diē vel post diē naturalem vel civile z quomodo pēdēte diē. Bart. in. l. ita stipulatus. ff. de verborū obliga.

lxxxij. ¶ Allegat⁹ quotidie ista lex qd tertia z quinta pars bonorum potest vinculari per viam maioratus: vt transeat a filio in nepotē et descendentes. Ego pluries dubitavi. an possessio istorū bonorum transeat in descēdētes ipso iure prout transeunt alia bona maioratus cōditi auctoritate regis prout disponit lex. xlv. infra eodem vbi forte plenius dicitur.

Lex. xxviii.

A ley del fuero que permite que el que tuuiere fijo/ o descendiente legitimo pueda hazer donación fasta la quinta parte de sus bienes z no mas z la otra ley del fuero que assi mesmo permite que puedan mandar teniēdo fijos/ o descēdientes legitimos al tiēpo de su muerte la quinta parte de sus bienes se entiēda z platique que por virtud dela vna ley z dela otra no pueda mandar el padre ni la madre a ningūo de sus fijos nin descendientes mas de vn quinto de sus bienes en vida z en muerte.

l. Alter non potest in preiudicium filiorum disponere de reb⁹ suis nisi vnam quintam partem in vita vel morte. declarat leges forj. tit.

delas donaciones. l. viij. Aliam titulo delas mandas. l. ix. per quas dicebāt antiqui qd pater poterat disponere d. duabus quintis: vnam in vita aliam in morte: quia leges predictae erant site in diuersis titulis. altera in titulo

de donationibus que proprie fiunt inter vivos: altera in titulo de legatis: vel testamentis que proprie fiunt in morte: ut intelligatur una sola quinta sicut in simili prouidet lex. ff. de coniungendis cum emancipato liberis ius.

- ij. **¶** No pueda mandar. Nota q licet verbum relinquo referatur proprie ad ultimas voluntates: ut est textus iuncta glos. in verbo reliquit in lege prima. §. hoc interdictum. ff. de tabulis exhibendis et in lege si cui in vbo relinquatur. ff. de seruitutibus. et in lege cum hi. §. primo. ff. de trasactionibus et in lege verbum relinquendi ff. de verborum significa. Aliquando tamen refertur ad dispositionem inter vivos: ut hic vbi hoc verbum:

mandar: intelligitur tam de donatione facta inter vivos: quante partis bonorum: de qua loquitur dicta lex septima q delegato facto in vltima voluntate dicte quante partis bonorum. de qua loquitur dicta lex nona ut etia colligitur ex lege ista du se refert ad vtraq legem: ibi. Por la vna ley y la otra: et ibi En vida y en muerte. **¶** Ninguno de sus hijos ni descendientes. Nota q lex ista non videtur negare quod possit pater: vel mater vni filiorum in vita donare quintam partem bonorum et alteri in morte donare aliam tertiam et quintam. Sed tantum negat et prohibet q vni met filio virtute dictarum legum donentur due quante partes ut plene dictum est supra lege. xvij. et. xix.

ij.

Lex. xxix.

Cuando algun hijo/o hija viniere a heredar/o partir los bienes de su padre/o de su madre/o de sus ascendientes sean obligados ellos y sus herederos a traer a collation/y particion la dote y donacion propter nuptias y las otras donaciones que ouierē recibiendo de aquel cuyos bienes vienen a heredar. Pero si se quisieren apartar de la herencia que lo puedan hazer saluos si la tal dote/o donaciones fueren inofficiosas que en este caso mandamos que sean obligados los que las recibieren ansi los hijos y descendientes en lo que toca a las donaciones como las fijas y sus maridos en lo que toca a las dotes puesto que sea durante el matrimonio/a tornar a los otros herederos del testador aquello en que son inofficiosas para que lo partan entre si. E para se dezir la tal dote inofficiosa se mire alo que excede de su legitima y tercio y quinto de mejozia en caso que el que la dio podia fazer la dicha mejozia quando fizola dicha donacion/o dio la dicha dote auiendo consideracion al valor de los bienes del que dio/o prometio la dicha dote al tiempo que la dicha dote fue constituyda/o mandada/o al tiempo dela muerte del que dio la dicha dote/o la prometio do mas quisiere escoger aql a quie fue la dicha dote prometida/o mādada. Pero las otras donaciones que se fizierē a los fijos mādamos q para se dezir inofficiosas se aya consideracion a lo que los dichos bienes del donador valieren al tiempo de su muerte.

i.

Sta lex disponit d modo conferendi dotes y donaciones propter nuptias et alias donationes. Et legentiu turbat spiritus propter no

nullas leges regni in hac materia disponentes: que videntur inuicem sibi contrarie.

¶ Lex enim regni quinta partita titulo quarto. l. iij. in fine et sexta partita ti. xv. l. iij. dicunt q filij non debent

ij.

ad collationem donationes sibi factas causa milicie aut studij aut liberos comparandi. Item causa dotis. hic autem in dote donatione propter nuptias et alijs donationibus disponitur contrarium.

ij.

¶ Item foro legum libro tertio titulo delas mandas lege nona dicitur q pater potest meliorare vel prelegare vni ex filiis vel pluribus tertiam et quintam partem bonorum immo simpliciter donando intelligitur prelegare tertium/ vel quintum/ vel vtrūq. que debentur filiis melioratis vel prelegatis vltra legitimam sibi debitam ut ibi dicitur et in lege. xxi. xxiij. xxij. xxv. supra eodem. Ergo non tenentur has donationes ad collationem adducere: ut disponit ista lex. quoniam tunc non haberent has donationes precipuas: et vna donatio extraheretur ab alia contra dicta legem. xxv. et. xxvi.

iiij.

¶ Aliquibus videtur q et si iste donationes de quibus ista lex loquitur: adducantur ad collationem: non debent misceri cum hereditate eius cui succeditur: sed quilibet fratrum qui veniunt ad successionem tantum percipiet de ipsa hereditate: quantum fuit donatum vel prelegatum alteri/ vel alijs fratribus: et residuum diuidatur inter fratres. Sed hoc non placet: quia tunc filius cui donatio prius fuit facta: non haberet illam precipuam cum alijs fratres tantundem debeant ante omnia ex hereditate percipere. fit igitur/ collatio dotis et aliarum donationum tantum minus accipiendo ex hereditate: quantum valuit ipsa dos vel donatio ut. l. illaz. C. de collationibus.

v.

¶ Et secundum hoc dos et donatio propter nuptias succedunt loco legitime: et in partem legitime computantur. de dote est textus in lege quoniam nouella. C. de inofficioso testamento Baldus in lege iubemus. C.

ad trebellianum et in authentica res que. C. communia de legatis. Propterea confertur inter fratres authentica ex testamento. C. de collationibus nisi dos sit ut legata. l. prima. §. cum pater et ibi Bartholus de legatis primo. **¶** De donatione propter nuptias q imputetur in legitima patet: quia pari passu ambulant dos et donatio propter nuptias ut tenet Baldus in dicta lege iubemus et Paulus de Castro consilio. cxxiij. y propterea confertur inter liberos. Sicut dos lege liberis et ibi Baldus C. de collationibus non insinuat si cut nec dos Baldus in authentica eodursum in fine. C. de donationibus ante nuptias. Item non computat in numero donationum nec venit appellatione donationis Bart. Bald. l. d. authentica dotem alias incipit eodursum. Concluditur ergo q dos et donatio propter nuptias deducuntur ad collationem ut vult ista lex.

vj.

¶ Quod autem lex ista subdit de alijs donationibus: dicunt aliqui debere intelligi de donationibus: datis in peculium que deducuntur ad collationem tanquam bona defuncti: aut tanq pars legitime eius qui donationem in peculium recepit. Propterea tales donationes conferuntur lege si donatione et ibi Bald. et alij. C. de collationibus non tamen volunt istam legem loqui in alijs donationibus: que nec conferuntur: nec imputantur in legitima. Sicut dicimus de donatione remuneratoria: que non confertur: neq imputatur: nec donatio facta causa milicie/ vel studij ut dicunt leges regni preallegate de quibus per Montaluum foro legum libro secundo titulo delas laoures lege septima et titulo de las herencias lege decima quarta.

¶ Ista non placet: quia veritate inspecta et mente legum regni de quibus

supra omnes donationes etiam simplices: hodie censentur fieri filiis: via prelegati in tertio et quinto etiam si non exprimat in donatione: ut dicunt ipse leges preallegate: et probatur in authē. ut cum de appellatione cognos. §. illud quoque colla. viij. Sali. et alij in l. quoties. C. de heredi. insti. prelegati autem non trahitur ad collationem secundum Bald. in authē. ex testamento col. j. C. de colla. ideo simplex donatio hodie non trahitur ad collationem. quod videtur contra dispositionem huius. l. que generaliter dicit de alijs donationibus ergo omnes includit. c. si romano. xix. distin. cum similibus. Item si dixeris quod verbum alie donationes: debet intelligi de similibus prepositis non de maioribus vel potioribus vel alterius conditionis. c. sedes de rescriptis. l. si. §. cui dulcia et sequenti. ff. de vino tritico oleoque legato. conferuntur dos et donatio propter nuptias: et alie donationes eiusdem qualitatis: vel minoris expressis.

vij. ¶ Sed quia omnia ista non satisfaciunt: alij conantur dicere quod ista lex intelligatur secundum leges preallegatas. v. partita. titu. iij. l. iij. et sexta partita. titu. xv. l. iij. quod filius debet habere precipuam et liberam donationem sibi a patre factam: nec imputabitur sibi in legitima tempore diuisionis hereditatis paterne: nisi pater donasset alicui ex filiabus suis dotes vel filiis donationem propter nuptias: et ipse filius velet quod fratres et sorores dotes et donationes propter nuptias adducerent ad collationem: quia tunc ipse etiam filius tenetur suam donationem ad collationem adducere: non alias. Et secundum hoc hec due leges concordare videntur. Sed nec hoc mihi placet quia esset magna suppletio ad hanc legem: que sic intellecta: de nihilo deseruiret cum istud antea per legem predictam esset dispositum. Qua propter aliqui au-

dent dicere quod ista lex tanquam vltima novam induxerit dispositionem: et antiquiores: et interiores leges corrigat. Ego pro nunc prepedi alij negocijs: non potui veritatem inuestigare ideo cogitandum relinquo. Sed istud de aliarum legum correctione signanter earum que in hoc volumine continentur: non placet. Non enim putandum est quod leges vnius voluminis ea facilitate sint condite: quod vna aliam corrigat.

¶ Tenendo igitur generaliter prout disponit ista lex quod donationes dotis et propter nuptias et alias donationes tenentur quis conferre limitamultipliciter. Primo in dote profecta a patre quia non confertur quando agitur de successione matris foro legum titulo delas herencias. l. xliij. ¶ Secundo quando pater in testamento prohibuit collationem fieri authentica ex testamento. C. de collatio. sexta partita titu. xv. l. iij.

¶ Tertio quando filia vult esse dote contenta. l. si. ff. de collatione dotis. l. penul. C. familie herciscunde authē. unde si parens. C. de inoffi. testamen. et lex ista. ¶ Quarto in donatione propter merita Paulus de Castro consilio. cxxj. ¶ Quinto quando pater donauit filio: ut efficeretur miles. vel causa studij quinta partita titulo. iij. l. iij. in. fine.

¶ Donatio facta filio confertur quando agitur de successione patris. ut hic secus dicitur de donatione facta nepoti ab auo. nam illas non confert filius. vide que scripsi in. c. per vestras de donationibus inter virum et uxorem col. cccxxij. vbi. ex istis inferitur. quibus adde. l. filio. ff. de condi. et demō. et ibi Bartho. et. l. si filio familias. ff. de donationibus causa mortis et. l. si. C. de usufructu. Bald. in. l. iij. C. quibus ad liber. pro cla. licet quem vide. ¶ Si res data in dote euincat: heres patris tenet de euictione. l. creditor.

§. predium et ibi Bart. ff. de euictio. Sed si euincatur res data in diuisione: omnes heredes tenentur de euictione. l. si familie. C. familie herciscunde. vj. partita titu. xv. l. ix.

xij. ¶ Si sunt plures donationes: prima valet: alie dicuntur inofficose si excedunt legitimam glos. et Bartho. in. l. titia. §. imperator de legatis secundo et supra. l. xxvj.

xliij. ¶ Dos dicitur officiosa vel inofficiosa respectu temporis quo fuit promissa vel tempus mortis prout voluerit is cui fuit promissa vel data ut hic. quod est notandum contra Bald. et alios de quibus scripsi in. c. per vestras de donationibus inter virum et uxorem col. cccxxij. §. Sed pulcrum est videre. In alijs donationibus consideratur tempus mortis patris donatoris. ut hic et. l. xix. et. xliij. supra.

xv. ¶ Si pater diuidit bona sua inter filios: operatur institutionem textus cum glos. in. l. quoties. C. familie herciscunde: quando cuius assignatur sua integra legitima. l. parentibus et ibi Bart. C. de inoffi. testa.

xvi. ¶ Unum tamen crederem quod si pater in diuisione scienter plus dedit vni ex filiis quam alteri: in illo pluri legitimam excedenti videbitur meliorare propter leges istas que volunt quod per quamcunque dispositionem quam facit pater cum filiis ultra legitimam: videatur eis meliorare.

xvii. ¶ Si autem pater non diuisit. sed diuidi mandauit: illud faciendum est. secundum Bartho. in. l. cum pater. §. dulcissimis de lega. ij. et in. l. lucius in principio. ff. ad trebellia.

xviii. ¶ Hic tractatur materia collationis dotis et donationis propter nuptias et aliarum donationum que per te videas.

xix. ¶ Iura primogeniture non conferuntur quia non diuiduntur secundum Bald. in authen. ex testamento. C. de colla. ad hoc. l. quedam mulier. ff. familie her. c. licet de voto. c. impiale. §. pre

terea de phibita feu. alie. fm. Tundo. ¶ Instrumenta et privilegia debent esse apud fratrem seniozem ut. l. si. ff. de fide instru. tu. vide legem regni nota. vj. partita. titu. xv. l. vij.

¶ Para traher a collación o partición la dote. Concordat cum hac lege. l. Si pater et. l. pactum in fine et. l. filie. et. l. ut liberis. C. de collatio. et per totum ff. et. C. de collatio. dotis et foro legum lib. iij. titu. delas herencias. lex. xliij. et tertia partita. titu. xv. lex. iij. et. iij. A quibus sumpta fuit ista lex.

¶ Pero si se quisierē apartar de la hacienda: que lo pueda bazer. Sumpta fuit hec lex a. l. filie licet. C. de collatio. vbi qui tenetur conferre: si petat partem hereditatis: debet collationem offerre. alias a petitione remouetur. nam sicut emptor qui petit rem: si non offert precium: repellitur ab agendo. l. Iulianus. §. offerri. ff. de actionibus empti: ita qui petit partem hereditatis: si collationem non offert. et sic potest opponi contra libellum quod non procedat: et quod aduersarius non teneatur ei respondere. Sed quauis oblatio non fuerit facta in libello: potest fieri postea. Et sic sustentabitur libellus et exceptio repellat. fm. Paulum in. d. l. filie licet.

¶ Saluo si la tal dote/ o donaciones fuerē inofficiosas. Premitte quod hec. l. vult quod vbi dos est inofficiosa: potest a fratribus reuocari usque ad legitimam. Intellege patre vel matre donatore mortuis non viuētibz. quia in vita parētū: non debet legitima fm. Jo. an. i. spe. quod filij sunt legi. in rub. ad hoc lex. ij. et. l. si totas et. l. mat. C. de inoffi. dona. ego alij scripsi in. c. per vestras de dona. in virum et uxorem. co. cccxxvij. posset tamen filius petere alimentum patre viuente ab alio fratre donatario iudicis officio secundum Jo. an. vbi. §. quod ego plene dissero in preallegato loco. vbi videre poteris ad saturitatem.

¶ Puesto que sea durante el matrimonio. Contrariū videbatur per. l. dote quidem. C. de collatio. et per illud quod

notat Bart. in. l. fi. §. si a socero. ff. de his q̄ in frau. cre. de quo plene scripsi i. d. c. p. vñas. co. cccxxvii. als. fo. tamen Paulus de castro in. l. j. C. de inoffi. doti. in fi. Tenet idēz quod hic statuitur. vbi dicit nota quia frequenter contingit q̄ pater dat largas dotes pro filia: vel promittit in tantum q̄ non remanet legitima masculorū: nam mortuo tali patre vel matre: alij filij possunt reuocare talem dotē vsq̄ ad legitimam etiam constante matrimonio inter filiam dotatam et maritum eius. licet marit⁹ habeat ex causa onerosa. quia non debēt alij filij legitima carere propter sororum donationem. et hoc est de mente glo. ibi secundum Paulum. Idem videtur sentire Bald. in. l. Si emancipati in fine C. de collatio. vbi dicit q̄ qui nō vult succedere vniuersaliter: non tenetur conferre: nisi vsq̄ ad legitimā: authē. vnde si parens. C. de inoffi. testa. et hoc sequor in loco preallegato. col. cccxx alias fo. vbi multum comendabā decisionem Pauli. et cum he leges conderentur multū insteti q̄ hec lex ederetur. quam tene menti. Cetera videas per me in dicto. c. per vestras vbi multa cumulaui.

xxv. ¶ Para sedezir la tal dote inofficiosa: le mire a lo que excede de su legitima et tertia et quinta de meiora. De hoc ego plene scripsi in dicto. c. per vestras col. cccxx. alias folio.

xxvi. ¶ Nota tamen q̄ quando pater dat immensam dotez filie: vel immensam donationem propter nuptias filio: videtur cum meliorare in tertia et quinta bonorum vt hic colligitur. facit qđ notat Bart. in. l. vxori. ff. de legatis. iij. vbi dicit q̄ quando ex verbis testatoris apparet q̄ voluerit filio prelegare: prelegasse videtur. Et si forsam ex verbis non appareat: satis est ex factis apparere. quia factodatur volūtas intelligi. l. de quibus. ff. de legib⁹.

l. reprehendenda. C. de institu. et substitutionibus sub condi. factis et facit supra lex. xxvj.

¶ Item nota q̄ dos et donatio propter nuptias: primo imputantur in legitimam. et quod excedit legitimam: imputatur in tertia et quinta bonorum. ita probatur hic in dictis verbis. Secus est in alijs donationibus simplicibus quia primo imputantur in tertia et quinta bonorum: et quod superest. imputatur in legitimā: vt. §. l. xxvj.

¶ En caso que el que la dio: podia haber la dicha meiora: quando hizo la dicha donacion/ odio la dicha dote. Ista verba iudicio meo abundant: et de nihilo deseruiūt: nam si pater potuit donare propter nuptias: vel dotare: consequenter potuit meliorare. frustra ergo subdit illa verba.

¶ Auendo consideraciō al valor de los bienes del que dio/ o prometio la dicha dote. Nota quia declarat quo tempore inspicere debet. an dos fuerit inofficiosa. de quo per Salicetum in. l. j. C. de inoffi. doti. et per eum et Cynum in. l. fi. C. de pactis. et Doctores in. l. Stipulatio ista hoc modo concepta. ff. de verborum obligatiō. ego plene prosequor in. d. c. per vestras. col. cccxxij. et sequētib⁹. alias. fo.

¶ Pero las otras donaciones. etc. Concordat cum. l. xxij. supra. vbi dicitur q̄ in melioratione tertij: inspicere debet tēp⁹ mortis. Ad idē lex. xix. v. v. Unū tamen nota q̄ illa iura loquuntur tantum in melioratione tertie: de donatione autē quite: nil ibi dicitur. Ideo videbatur q̄ in quinta: aliud deberet dici. distinguendo an fuit facta donatio quinte bonorum: vel quinte hereditatis secundum Cynum et Doctores in. l. fi. C. de pactis: vt plene diximus in dicta. l. xix. vñ. xi. Per istam tamen legem q̄ debeant suppleri dictae leges: et q̄ idem dicamus in vtroq̄ casu: scilicet q̄ tam in donatione tertie: q̄ quinte: inspicere debeat tempus

xxvij.

xxviii.

xxix.

xxx.

mortis propter verba predicta. Pero las otras donaciones que se hazen a los hijos: mandamos que para se dezir ser inofficiosas: se aya consideracion al tēpo de su muerte: Et loquitur de donationibus indistincte: nullo

la habita differentia an fuerit donata tertia vñ quinta pars bonorū et dicit q̄ inspicere debeat tēpus mortis. Cum autem lex non distinguat: nec nos distinguere debemus. c. ad audientiam de decimis cum concordantijs.

Lex. xxx.

¶ A cera et missas et gastos del enterramiento se saquen con las otras mandadas graciosas del quinto de la hacienda del testador y no del cuerpo de la hacienda aun que el testador mande lo contrario.

¶ Uneralia patris morientis soluitur ex quita parte bonorum suorum cuiuscumq̄ fuerit relictā. cerei ergo ex ea soluentur et qđ superest finito officio ecclesie secundum Bald. in. l. vna. §. sed et si quis homini in fi. C. de lati. li. to. sed de consuetudine nō seruatur. immo datur ei q̄ cereos portauit. per hāc. l. reprobatur. l. papinianus. §. quarta. ff. de inoffi. testa. Que dicebat q̄ funeris impensa deducebatur de legitima. hodie de quita bonorum parte vt hic.

¶ Uxor alicuius reliquit marito tertiam partem quā relinquere sibi po-

test vt. l. j. C. vnde vñ et vxor. in reliquo patrē instituit heredē. An sup⁹ funeris per prius sunt deducendi tanq̄ es alienum. videtur q̄ sic p. l. xxi. §. eod. ¶ Expēsa p̄ sepultura vide. l. j. §. impensa. ff. ad legem fal. Sed expense q̄ fiunt in infirmitate: non dicuntur expense funeris. l. et si quis. §. hec actio. ff. de reli. et sump. fu. illis tamen equi parantur. l. in restituēda et ibi Bald. C. de peti. here. An repeti poterit facta prohibitione ne fiat glo. Bald. in. l. fi. C. de nego. gestis. l. et si quis. §. la beo. ff. de reli. et sumpti. fu. dicit q̄ repetuntur. qua actione. Specu. de sepul. vers. porro.

¶ Ante additam hereditatē sepeliendus est defunctus lege qui erat et ibi Bart. ff. familie heriscunde. Bald. in authentica hoc amplius. col. iij. C. de fideicommi. et in. l. eam quam. col. v. eod. titu.

Lex. xxxi.

¶ Que muchas vezes acaesce que algunos porq̄ no pueden/ o por que no quieren fazer sus testamentos dan poder a otros que los fagan por ellos: et los tales comissarios fazen muchos fraudes y engaños con los tales poderes estendiendo se a mas de la voluntad de aquellos que se lo dan por ende por euitar los dichos daños: ordenamos et mandamos que de aqui adelante el tal comissario no pueda por virtud del tal poder fazer heredero en los bienes del testador ni meiora ol tercio ni de quinto: ni desheredar a ninguno de los hijos/ o descendientes del testador ni les pueda substituyr vulgar ni pupillar ni exemplarmente ni fazer les substitucion alguna de qualquier calidad que sea ni pueda dar tutor a ninguno de los hijos/ o descendientes del testador salvo sy el que le dio el tal poder para fazer testamento especialmente le dio el poder pa fazer alguna cosa de las suso dichas en esta manera el poder para fazer heredero nombrando el que da el poder por

su nombre a quien manda que el comissario faga heredero y en quanto alas otras cosas señalando para que le da el poder y en tal caso el comissario pueda hazer lo que especialmente el que le dio el poder señalo y mando y no mas.

Omissarius non potest heredem instituere: nec meliorare in tertio et quinto: nec exheredare: nec substituere: vulgariter: nec pupillari: nec Exemplari:

ter: nec dare tutorem filiis vel descendibus a testatore: nisi specialiter a testatore hec sibi concedatur: ex hoc aliqui dicunt quod fideicommissarius non potest gravare eum cui fideicommissum reliquit ut alteri restituat de hoc. En las informaciones de la hoz.

i. Quando dati sunt plures commissarii: non potest unus etiam de voluntate aliorum officium expedire. l. singulos. ff. de testa. et ibi Bart. nisi alij fuerint impediti ut per Bart. in l. fundum. §. his et bis de leg. j.

ii. Commissarius non cogitur acceptare officium. Dynus in l. j. §. quod natum. ff. de ventre inspiciendo et in l. imperator in principio de legatis. ij. et in l. j. §. contrarius. ff. ubi pupi. edu. l. si quis sepulcrum. §. hoc edictum et ibi Bald. ff. de reli. et sumpti. fu. et in l. nulle. C. de epi. et cle. Bart. Bald. in l. j. de lega. ij. intellige nisi acceptaverit legatum a testatore sibi factum. ut per Bart. in l. post legatum. §. ammittere. ff. de his quibus ut indig. Sed si legatum non acceptavit: non cogitur: sed perdit legatum. Bart. in l. nescimus. ff. de excu. tu. Idem si subscripsit testamentum. nam tunc videtur acceptare officium. l. non putavit. §. qui sua. ff. de contratab. l. ex sententia. ff. de testa. tu. l. uxori. §. j. ff. de falsis cum glo.

iii. Commissarius sicut non potest heredem instituere. l. illa institutio. ff. de

hereditibus insti. et hic. sic nec heredes in possessionem mittere. quia debet capere de manu testatoris non commissarii: nisi quando habetur loco legatarii: si instituatur in recerta Bal. in l. id quod pauperibus. col. iij. §. si. ry. C. de epi. et clericis.

Tu scis quod de lege regni foro legum lib. ij. titu. de los testamentos. Valent legata sine heredis institutione: vel eum illa: licet hereditas non adeatur contra jura communia. et consequenter valebunt fideicommissa universalia: que legatorum appellatione continentur: ut nota. in l. si servum. ff. Siquis ommissa causa testa. et in l. ita tamen. §. quoties. ff. ad trebellia. et in authentica ex causa. C. de liberis preteritis. Et in rubri. ff. de legatis et fideicom. primo et secundo.

Ex quo inferitur quod hodie secundum jura regni nemini cogitur acceptare et restituere hereditatem. licet de jure communi aliud sit constitutum. l. quia poterat cum alijs. ff. ad trebellia. l. non justam. C. eod. l. cogi. cod. titu. ne heres decedat ante additam hereditatem et sic fideicommissum expiret. l. ille quo in principio. ff. ad trebellia. cum non addita hereditate: fideicommissum expiret et non valeat. l. Si nemo. ff. de regulis juris. l. Si nemo. ff. de testa. tu. l. j. ff. de vulga. et pupi. l. eam quam. C. de fideicommi. Hec ratio hodie cessat per dictam legem regni ergo cessare debent dicte leges. ut. l. cum tale. §. falsam. ff. de condi. et demonf. l. adigere. §. quamvis. ff. de jure pa. Presertim cum ex tali compulsionem additionis fideicommissario non provenit commodum et hereditarium. l. ita. tamen. §. si pater. ff. ad trebellianum. Ergo non cogitur adire argu. l. j. ff. de aqua pluvi. arcē. probatur in d. l. qui vias. ff. de damno in. ecto. c. cum eccle-

sia vulturana de electione. Ad hoc. l. ita tamen. §. si pater. ubi sine additione heredis: valet fideicommissum propter suam naturam: nec potest cogi acceptare et restituere.

vij. Sed contra videtur propter evitandam jurium correctionem. l. una. C. de inoffi. doti. c. cum expediat de electio. lib. vj. unde predicta lex regni tanquam correctoria restringatur solum ad casum in quo loquitur et non amplius: authenticam. quas actiones. C. de sacrosan. eccle. l. si vero. §. de viro. ff. so. ma. presertim cum lex illa sit exorbitans: et consequenter non amplianda. c. j. et ij. de filiis presbi. d. §. de viro. Est etiam correctoria et generaliter loquitur et per consequens non extendenda ad casus speciales juris communis glo. in l. sciendum. ff. qui satisfacere cog. et in l. si. C. quibus causis in integrum resti. non est nece. tex. in authen. offeratur juncta. l. j. C. de litis contesta.

viii. Ad idem facit. d. l. cogi. §. talis. ff. ad trebellia. ubi additione unius heredis confirmatur totum testamentum. glo. in l. libertas. C. de testa. tu. et ibi Bald. textus in l. una. §. pro secundo C. de caducis tollen. et in l. apud Julianum. §. idem Julianus. ff. ad trebellianum: nihilominus tamen fuit compulsus. alius suus coheres.

ix. Ad contraria dicendum quod ex cessatione rationis legis non est inducenda legum correctio: sicut nec ex identitate rationis. l. si juncta authen. ibi posita. C. de sacrosan. eccle. presertim quando est tacita non expressa secundum Bald. in d. authen. textus in l. his solis. C. de reuo. dona. glo. in cle. j. de electio. facit. l. emptor. §. si. ibi si ratione reddita. ff. de rei vendi. et in l. fideicommissi. §. cum pollidius. ff. de usuris: nec dicitur fieri tunc extensio de casu ad casum. Sed ratio que est in uno casu decidit alios casus: ut per Cynum post Petrum in l. jura. ff. de legibus et in l. quod vero eod. ti. Bald. in l. de

quibus eod. ti. facit. l. ij. C. de in dicta vidui. to. l. filium. ff. ad macedo. l. de pupillo. §. si quis stitutos. ff. de no. operis nunci. Presertim quando plures rationes subsunt: ut. d. §. talis. unde cessante una: non cessat alia. §. affinitatis insti. de nuptijs et in l. liberorum. §. Si talis. ff. de his qui notantur infamia l. si lex eliacentia. ff. de hereditibus insti. l. Si mater. C. de contrahen. emptio. glo. in l. si ad exhibendum. ff. de excep. rei judi. in l. si ventri. ff. de privileg. credi. §. si. Nec est verum dicere quod fideicommissarius ex hac compulsionem non consequitur lucrum: cum in illa adimpleat voluntatem suam. glo. in l. cum servus. ff. de condi. ob causam et in l. paulus. ff. de solu. et consequenter non adimplendo: dicitur pati damnum. sicut in simili dicit Laurus de palacijs in tractatu quod stantibus: masculis femine non succedant. col. viij. facit. l. si quis nec causaz. ff. si certum petatur. et quod voluit Bald. in l. pluribus. ff. de procu. ubi dicit quod officium est lucrosum executori cum in illo adimpleatur voluntas. quod nota ad legem regni foro legum lib. ij. titu. de las mandas. l. vj. que loquitur de executore vel commissario: ut sit officium lucrosum: cum isti equiparentur: ut per Bartho. in l. j. ff. de legatis primo. cum ipse commissarius sit arbitrator: ut per Bartho. in d. l. vj.

Ex istis posset attentari quod commissarius posset consequi decimam partem fructuum bonorum committentis: cum tutela et commissaria equiparentur glo. in l. tutela plerumque. ff. de tutelis quam comedat Jo. de jmo la in l. si quis a filio. §. j. de legatis primo alia in. c. si de testa. lib. vj. lex ergo duo sunt titij. ff. de testa. tu. habeat locum in commissariis: notatur in l. si quis servum. §. si inter duos. ff. de lega. j. unde sicut tutor hodie secundum legem regni foro legum lib. iij. ti. de los guardadores de los buerfanos.

l. secunda: habeat decimam partem fructuum pupilli. idem erit in comisario: cum equiparetur illi quia equiparatorum eadē est ratio. l. illud. ff. ad legem acquir. c. translatio de consti. Item valet argumentum de similibus ad similia. l. non possunt. ff. de legibus. Item ex quo commissarius faciendo testamentum pro alio: sentit onus: ergo sentire debet emolumentum. l. eū qui. ff. de iure iurando.

xi. **C**ontrarium videtur verius cum dicta lex regia sit correctoria juris communis ideo restringenda authentica quas actiones. C. de sacrosan. eccle. Item quia exorbitans vt. c. i. et. ij. de filiis presbiter. Nec est verum quod in omnibus sit equiparata tutela testamentaria et commissaria presertim in criminalibus: vt colligitur ex. l. si arrogati. ff. de tutelis iuncta. l. cum pater. §. hereditatem de lega. ij. et in. l. si iuncta glo. ff. de tutelis cum glo. in. l. vna. §. pro secundo. C. de cadu. toll. et in. d. c. si de testa. lib. vi. bonus tex. in. l. a filio. ff. de alimentis et cibariis legatis et in. l. filio. §. matri. ff. de adimendis legatis.

xij. **A**d dictam. l. ita tamen. §. si pater. ff. ad trebelli. de quo in principali. q. Potest dici quod illud statuitur favore suittatis sicut et alia de quibus in. l. si filius qui patri. ff. de vulgari et pup. per Alex. vnde in contrarium erit ius commune. l. ius singulare et. l. quod vero contra. ff. de legibus.

xij. **C**ogita si in principali questione potest dici quod hodie sit in voluntate commissarii compellere heredem vt non et quod in vtroque casu consequatur fideicommissum: vt sentit Bald. in. l. si. C. de sacrosanctis ecclesiis loquens de ecclesia fideicommissaria et traditur in. l. si. cod. titu.

xij. **U**num tamē est quod si testator heredi dedit licentiam quod possit repudiare hereditatem: non valent legata et fideicommissa non addita heredi-

tate: quia hoc reperitur iure cautum ergo remanet in dispositione juris communis. l. si cum dorem. ff. soluto matrimonio. l. comodissime. ff. de liberis et posthu. l. si extraneus. ff. de condi. ob. cau. ius autem commune vult generaliter quod non valeant. l. j. §. si proponatur. ff. si quis ommissa causa testa. vbi legata valebant non addita hereditate ex testamento ex illo titulo si quis ommissa causa testa. Unde. l. verba. ff. de consti. insti. cum enim sit heres voluntarius non necessarius: vt debatur in esse quod possit acceptare vel repudiare vt. ff. et. C. de iure deli. Presertim in. l. neminem. ea autem que tacite insunt: si exprimentur nihil operantur. l. hec verba. de lega. j. Potest dici quod voluntas testatoris tacite non innuat unde verba si volueris relata ad legatarium vel heredem. inducunt conditionem licet tacite insint. l. si ita expressum. ff. de conditioni. et demonstra. l. si ita legatum. §. illi. si vollet de lega. j.

Tu scis quod duo sunt genera heredum scilicet necessariorum de quibus C. de necessariis heredibus insti. et in. §. sui autem insti. de heredum qualitate et differentia. An per predicta verba quod possit repudiare: factus sit de necessario voluntarius: vide gl. in. §. insti. de vulga. substi. vbi substitutus vulgaris datus seruo heredi instituto a domino: non facit illum voluntarium: si dat licentiam heredi suo quod repudiet cum dat illi substitutum: vulgarem: nisi dixeris quod ibi dat tacite. Nos loquimur quando expresse: et ita diuersa arg. l. papinianus exuli. ff. de mino. l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acquir. posse. Sed hoc nihil est: quia taciti et expressi idem est iudicium. l. cum quid. ff. si certum petatur. Vel illa verba non dicuntur posita in institutione: sed in substitutione vt sentit Alex. in. l. j. ff. de vulga. et pup. substi. et pro glo. preallegata, videtur

casus in. l. quidam cum testamentum. C. de necessariis seruis heredibus insti. vbi datio coheredis: non facit ipsum seruū heredem voluntarium: saltē ad ea suittatis privilegia que pendēt ex lege. l. si fratris. C. de iure delibe. l. pro herede. §. proponitur. l. cum hereditate. ff. de acqui. hered. tradit in. l. apud iulianum. §. idē iulianus. ff. ad trebellia. Secus in datione substituti vulgaris. l. si filius heres. ff. de libe. et posthu. q. facit contra dictas glo. cum iura loquentia in filio habent locum in seruo. insti. quod cum eo: hoc tamē non obstat: contrarium decidit. d. glo. que limitatur secundum textum et glo. in. l. sed si plures. §. si. ff. de vulga. et pupilla.

xvij. **P**ro questione principali facit. d. l. verba. ff. de conditio. insti. alias illud quod esset introductum in fauore testatoris: redundaret in eius dānum: cum non adimpleretur eius voluntas glo. in. l. paulus. ff. de solu. contra. l. quod fauore de legibus. C. et. ff.

xvij. **E**x istis resultat vna limitatio ad. l. nemo potest. ff. de lega. j. et ad. l. si non speciale. C. de testa. et c. requisisti. cod. tit. vbi nemo potest facere quin leges non habeant locum in suo testamento: posset tamen facere quod leges dicentes. seruum esse heredem necessariū: non haberet locum in coherede instituto.

xix. **E**x istis similiter posset inferri quod seruus datus in substitutum vulgarem alicui: non esset necessarius institutus. per ea que dicta sunt in substitutione vulgari in quibus posuit quedam verba: si volueris: vt insti. de vulgari et pupi. vbi caute dicitur quod qui vult decedere cum testamento ultimo loco: instituat seruum heredem. non tamē dixit quod illum substituat. Contra quod facit rubrum quod pro lege potest allegari. C. de necessariis seruis heredibus insti. vel substituendis.

xx. **E**x predictis redeundo ad predicta infertur quod si aliquis accepit in emphyteosim aliquam rem pro se et filiis suis

fideicommissariis: veniet non solum fideicommissariis: sed etiam legatariis: vt sentit Bald. in. c. imperialē de probibi. seu. aliena. p. frede. dicens quod emphyteosis accepta pro filiis heredibus comprehendit filios legatarios. valet enim argumentum de herede ad legatarium. l. id tempus. ff. de vsucap. sed fideicommissariis habet loco: heredis. l. filius familias. ff. quod cum eo. l. j. §. si heres et. l. qua poterat. ff. ad trebell. ergo. et.

Legatarius transmittit legatum non cognitum ad suos heredes. l. vnica. §. in nouissimo. C. de cadu. tollen. quia a morte testatoris transfertur dominium rei legatę in legatarium. l. legatum de lega. ij. l. a titio. ff. de furtis: nisi sit legatum conditionale. d. l. vnica. §. si autem sub conditione nam pendente conditione: heres et legatarius est dominus glo. in. l. si seruus titij. §. j. de lega. j. et in. l. si ita scriptum. §. j. de lega. ij. Alia in. l. fina. C. in quibus causis coloni censiti. lib. ix. textus in. l. sempronius athallus. ff. de usufructu legato. et in. l. omnia. §. fundum de lega. ij. Unde. §. in nouissimo videtur habere locum quando legatur res propria testatoris secus si heredis vel aliena dum tamen non sit heres in mora et sic in culpa. nam tunc dominium rei legatę: non transfertur in legatarium a morte testatoris. glo. in. l. si seruus heredis. ff. de legatis. j. alia in. l. hereditatum. §. fina. ff. ad legem falcidiam textus. in. l. magis puto in principio secundum Angelum ibi. ff. de rebus eorum et in. l. certe in principio. ff. si certum petatur iuncta glos. Sed contraria glo. est in. l. j. C. communia delegatis alia in. d. l. si quis seruum in principio delegatis secundo. vide glos. in. l. mortuo in principio. cod. titu. quod non videtur verum: quia dominium legati in diem: non transfertur in legatarium pendente die: tamē bene transmittitur lege si dies. ff. quando dies legati cedit.

xxij. **C** Reduendo ad propositum fideicommissarius fideicommissum non cognatum: non transmittit glo. secundum ange. in l. cum filio. ff. de lega. j. et in l. a testatore. ff. de condi. et demonstr. et in l. filius familias. §. diuus. ff. de lega. iij. Contraria sententia videtur verior immo quod in hoc legato equiparetur: ut per Lynum in l. j. C. communia deleg. probatur in l. si. §. j. et ibi Jo. de jmol. ff. de leg. j. l. vna. §. cum igitur de caducis tollen. Alexand. in d. l. cum filio. iij. col. ff. de legatis. j.

xxij. **C** Rubrica quando est generalior nigro: ampliat nigrum glo. in l. vnica. C. de capitatione ciuium lib. x. et in authen. de incestis nuptijs colla. iij. tenet Jo. de jmol. in rubrica. ff. de verbo. oblig. et ibi recentiores Sali. et Ludouicus in rub. ff. si certum petat. Jo. de pla. insti. de actio. in rub. **C** Hinc est quod si in rubrica statuti dicitur quod filia dotata non succedat matri et in nigro dicitur quod non succedat matri et auia de successione patris nil dicebat: propter generalitatem rubric: excluditur etiam a successione patris filia. ita consuluit Paulus de castro consilio cccxxij. facit quod voluit fulgosius in l. j. ff. si certum petatur ubi dicit quod ex verbis rubricarum resultat clarior sensus verborum statuti vel legis. Intellige etiam si materia sit odiosa et statuta sint stricti juris et restringenda vel stricte intelligenda. l. iij. §. hec verba. ff. de negoci. gestis. l. quicquid astringende. ff. de verbo. obliga. c. in nostra de iniurijs.

xxij. **C** Ex istis inferitur ad legem regni foro legum lib. iij. ti. delas herencias. l. vi. ubi dicitur quod lectus quothidianus spectat ad coniugem superuentem: si est constante matrimonio acquisitus: habet locum etiam si non fuerit acquisitus constante matrimonio propter generalitatem superscriptionis vel rubric. facit. l. regula. §. si. ff. de juris et facti ignorantia glo.

in authentico ut facte noue constituit. in principio collatione. v. Bald. in c. secundo requiris de appe.

C Tu scis quod valet legatum collatum in arbitrium alterius conditionaliter: ut. l. j. de lega. iij. licet non valeat collatum in voluntatem alterius: quia videtur captatorium. ideo est nullum. l. non nunquam. ff. de condi. et demonstr. l. si quis sempronius et l. ille autem et l. illa autem. ff. de heredi. insti. et l. captatorias. C. eod. ti. l. captatorie. de legat. j. c. cum tibi de testa. Sed caue quia in primo casu non fuit collatum in meram facultatem illius in cuius arbitrium est relictum. unde sicut per ista verba si capitulum ascenderit: non dicitur conferri ad liberam voluntatem: ita nec per ista: si arbitratum fuerit ut per Bart. et alios in d. l. j. ff. de legatis. iij. **C** Sed hodie inspecto iure regio foro legum lib. iij. ti. delas mandas. l. vi. videtur dispositum captatoria voluntate valere.

C Ex qua lege primo colligitur posse pre legem disponi quod voluntas captatoria valeat ut voluerunt Angelus Jo. de jmol. et alij in d. l. captatorias. ff. de here. insti. post Bald. l. de qbus. vij. co. ff. de legibus. Alexand. in d. l. captatorias. C. de testa. mi. probat in d. l. captatorias ibi senatus reprobat. Ergo fuit ista prohibitio de iure civili inuenta: et consequenter contrario iure potest tolli. l. nihil tam naturale. ff. de regu. juris. hinc est quod ius civile et canonicum approbat captatorias voluntates in aliquibus casibus: et potuisset generaliter arg. l. que de tota. ff. de rei vendi. quia illud operatur generalitas quo ad generalitatem: quod specialitas quo ad specialitatem. l. si duo in fi. ff. de admittu. Bar. in l. si ego. ff. de acqui. here. Bald. in l. j. col. vj. C. de sacros. eccle. glo. in l. si quis mihi bona. §. iussum. ff. de acqui. here. licet sit contraria in l. si quis hac juncto. §. si. ff. de rei vendi. sentit alia in l. juris gentium. §. si fraudandi. ff. de pactis.

xxvij. **C** Sed dicta iura non habent locum in materia correctoria ut per Angelum in authentico de heredibus et falcidia §. si vero expressum colla. j. et in authentico de triente et semisse. §. illud. **C** Pro Angelo et Jo. de jmol. facit quod dicunt Bald. et alij in l. moribus in principio per illum textum. ff. de vulgari et pupillari quod cum moribus introductum est quod pater faciat substitutionem pupillarem filio: contrariis moribus potest tolli. Item si ex moribus fuit introductum quod pater faciat pupillarem substitutionem filio: et sic testamentum. l. patris et filij. ff. de vulgari et pupillari et l. in ratione. §. quod vulgo. ff. ad legem falcid. non est mirandum quod dicta lex regni dicet quod valeat quis facere testamentum pro alio. facit quod notatur in l. more in principio. ff. de acqui. here. Item si de iure civili statutum est quod non valeat captatoria voluntas: per idem ius potest tolli insti. de iure natu. §. si. quecumque enim res per quasque causas nascitur: per easdem dissoluitur. lege si in copulandis. C. de nuptijs. c. j. de regulis juris.

xxvij. **C** Pro contraria parte tenet Jasson. in d. l. captatorias. C. de testa. mi. quia voluntas captatoria est quid illicitum et improbum: quod per legem introduci non potest secundum Bart. in l. omnes populi. q. iij. principali. ff. de iusti. et iure. et in l. j. ff. de dona. inter virum et uxorem. cum agit de donatione inter virum et uxorem. Sed idem Bart. vult contrarium in l. seius et augeri. ff. ad l. fal. et facit p. l. regni foro legum lib. iij. ti. delas donationes. l. iij. q. disponit quod post annum bene valet donatio inter virum et uxorem postquam matrimonium contraxerunt. Ad fundamentum Jassonis potest dici quod nullo iure probatur maior. unde verior videtur opinio angeli pro qua facit. l. cum pretor. et ibi quibus id more concessum est. ff. de iudicijs. et l. j. ff. de curatore furiosi.

C Quot autem testes requirantur in commissione in qua datur alicui potestas testandi. aliqui dicunt quod tot quot in testamento. Sed verior est quod tot quot in procuracione ad negotia: ut colligitur ex dicta lege regum. Item quia procuratorum et mandatum. l. a procuratore. c. mandato. mandatum consistit in contractu. l. i. ff. mandati. et probatur per duos testes. l. ex hoc iure. ff. de iusti. et iur. quia in ore duorum vel trium testium: stat omne verbum. c. ij. de testi. c. nouit de iudi. Item contractus potest fieri in testamento l. heredes palam. §. si. ff. de testa. l. testamentum. C. eod. qui quidem contractus potest probari per testes duos. ut per Bald. in repetitione. l. j. ff. de lega. iij. et in lectura. qui dicit quot nominatio facienda per executores: probatur per duos testes. quoniam satis est quod testator in testamento adhibuerit septem testes et in commissione sufficiunt duo.

C Si tamen quis habeat unum testem huius commissionis: non deferretur sibi iuramentum in defectu probationis: ut sentit Bald. in l. non solum. §. qui alieno. ff. de procu. in principio et ibi angelus. Item Bald. in l. j. §. secundo loco. ff. de postula. et in speculo de instru. edic. §. nunc vero. et si. quid in muliere et in l. j. §. dari. ff. de procu. arguendo de procuracione ad commissaria que de iure videntur equiparari: ut per Bart. in d. l. j. ff. de lega. j. Presupposito quod commissarius dicatur arbitrator: ut probat dicta lex regum. Sed specu. ubi supra tenet contrarium nam si commissaria esset mandatum vel procuratorum: ut. d. l. a procuratore: finiretur morte mandantis. Sed commissaria non finitur: ergo non est procuratorum. Sed hoc non placet quia dato quod sit mandatum: et finiat morte mandantis hoc verum est quo ad effectum preteritos: non quo ad futuros post mortem mandantis. l. si vero non remunerandi. §. si.

ff. mandati. l. mortis causa. §. titia. ff. de dona. cau. mortis. l. ex hoc iure. §. si quis dederit. ff. de donatio.

xxxj. ¶ Non obstat. c. ex insinuatione d. pro cu. vbi in reuocatione procuratoris habet locum delatio iuramenti. ergo idem in cōstitutione arguendo ab oppositis. l. si. §. si. ff. de lega. iij. l. si ex toto in principio. de lega. i. l. et si cōtra tabulas. ff. de vulga. et pupi. nam hoc procedit nisi in oppositis sit diuersa ratio et consequenter diuersum ius. c. translatio de constitutio. l. illud. ff. ad legem acquir. Aliud enim est in procuratore ad negocia aliud ad iudicia: vt per te videbis.

xxxij. ¶ Cogita si dici potest: q. habēti vnū testem de cōmissaria nō potest defferri iuramentum supplectiuum: bene tamen si habeat duos testes: quorum vnus defecit vt videtur sentire glos. in. l. In bone fidei. C. de rebus credi. in verbo inopia probationum. dicit glos. emergente. Contra quam facit. d. c. ex insinuatione et ibi Bald. nisi dixeris quod ibi mutatur factū per papam. Item pondera. d. l. in bone fidei cum dicit inopia probationum. que sunt verba idiffinita et equipolēt vniuersalibus. l. si ita relictum et. l. si pluribus. ff. de legatis. ij.

xxxij. ¶ Item predicta iura faciunt mētionem de semiplenaria probatione: vt defferatur iuramentū supplectiuum. Ergo intellige quando iste vnus testis est omni exceptione maior alias non esset semiplena probatio: et rediderit rationem sui dicti etiam non interrogatus secundum Bald. in. c. j. §. sacramētum de consue. recti feudi. videas plenissime in repetitione. l. admonēdi. ff. de iure iurand. per.

xxxij. ¶ Quibus potest committi factio testamenti: dicas q. illis qui habēt factio nem testamenti actiue. quoniam qui potest pro se testari: poterit pro alio regula quod alicui de reg. iuris lib. vj. cum concordantijs vbi vide Jo. an. et

alios. Vbi inter cetera habetur an et quando potest laicus esse procurator in causa spiritali de quo per Abb. et alios in. c. decernim⁹ de iudicijs et in. c. j. de procu. lib. vj. vbi per Dominum cum glo. in. c. apostolice de excep. per Abb. in. c. accedens de preben. et per alios de quibus per felinum in. d. c. apostolice. Nota in nouis decisione. viij. Multa sunt q. quis nō pōt facere nomine proprio: sed bene alieno. vt. l. quesitum. ff. in ius vo. vbi seruus nō potest proprio nomine vocare in iudicio patronū sine venia: alieno potest. Item iudex delegatus cognoscit de causa de qua proprio nomine cognoscere non potest. c. si episcopus. ij. q. vj. facit. c. Sane de offi. deleg. Intellige d. l. quesitum: quando illud agitur ex necessitate officij veluti tutoris. alias secus. vt respectu officij voluntarij nā tunc etiam nomine alieno nō potest: vt ibi per doctores glo. in. l. sed si hac. §. si. eod. ti. Ad predicta facit. c. qui generaliter. §. j. de procura. lib. vj. per Bald. et alios in. l. filius familias. §. ipse. ff. de procura.

xxxij. ¶ Ex istis potest inferri quod licet vxor alicuius non potest facere cōtractum sine licentia viri proprio nomine vt vult lex regni foro legum lib. iij. titu. de las deudas. l. xij. secus si alieno secundum Paulum de castro in. l. quicūq. ff. de institutionibus et Lud. in. d. l. quesitū. ff. de in ius vo.

xxxij. ¶ An mulieri potest committi testamenti factio stante. d. l. regni. Aliqui dicunt q. non: sicut nō potest esse procuratrix. l. femine. ff. de procu. l. alienam. C. eod. per locū ab spetiali. presertim in procuratore ad iudicia sec⁹ ad negocia. l. sed si quis. §. parui. ff. de institō. et ad iudicia sumaria. l. mulier la segūda. ff. ad trebellianū. et ibi Alexan. Item pro miserabilibus personis secundum Bart. in sermone inter virginem et diabolum. Item mulier non potest esse tutrix. l. si. ff. de tu

tellis: sed tutela equiparatur commissarie glos. in. l. tutela plerumq. ff. de tutelis de qua per Job. de jmo. la in. l. si quis a filio. §. j. de legatis. j. valet enim argumentum de similib⁹ ad similia. l. non possunt. ff. de legib⁹. fateor quod non equiparatur in omnibus et per omnia vt colligitur ex. l. si deportati. ff. eod. iuncta. l. cum pater. §. hereditatem et ibi Bartho. ff. de legat. ij. Item substitutio pupillaris est testamentum filij. l. patris et filij. ff. de vulgari et pupillari. l. in ratione. §. quod vulgo. ff. ad legem fal. quam substitutionem mater non potest facere filio. ergo nec testari pro extraneo. nisi dixeris quod non facit substitutionem propter defectū patrie potestatis: que ad illam requiritur: vt. l. moribus. ff. de vulga. cum similibus. Ex quo posset attēdari quod si per statutum filius esset in potestate matris: posset filio dare substitutum pupillarem.

xxxvij. ¶ Pro parte cōtraria facit. d. l. Sed si quis. §. parui. ff. de institoria. et. l. humanitatis. C. de impu. et alijs substitui. vbi mater facit testamentum pro filio furioso. Item potest esse executrix testamenti: vt per spec. de instru. edic. §. nunc vero. versu. quid in muliere. Bald. in. l. j. §. secundo loco. ff. de postul. glo. in. c. fin. de testamentis lib. vj. et in. l. vna. §. pro secundo. C. de caducis tollendis. facit. l. filio. §. matri de adimendis lega. tex. in. l. a filio. ff. de alimentis et cibarijs lega. Sed executor et commissarius equiparatur: vt supra dictum est. ergo. et. Item in factione testamentorum: versatur ius publicum glos. in. l. gallus. §. quid si is. ff. de liberis et posthumis alia in. l. ij. C. qui testamenta facere poss. textus in. l. vel negare. ff. quemadmodum testamentum aperiā. et in. l. ij. C. de testa. lex ergo regni verificat etiam in femina. l. si quis in graui. §. vtruz. ff. ad sillania. et ibi notat Bartho. et

Paulus de castro. in. l. sed si hoc. §. j. ff. de condi. et demō. licet in contrariū faciat. l. de pupillo in principio. ff. de noui operis nuncia. vide. l. j. de sacro sanct. eccle. vbi cuiq. datur facultas testādi libera: dummodo sit habilis: vt per glos. ibi. et insti. quib⁹ permissum est facere testamentum et. C. eod. per totum. Sed dicta. l. j. respicit fauorem publicum per posterius lex cōtraria quando per prius. quod est proprium significatū. l. j. §. huius studij. ff. de iusti. et iure. l. non solum. §. queritur. ff. de procura. l. si plures. §. hec verba. ff. de vulgari et pupillari. l. j. C. de successorio edicto.

xxxvij. ¶ An mulier commissaria perdat testamenti factionem per transitum ad secunda vota. videtur quod non sicut nec executoriam vt per Bartho. in. l. a filio. ff. de alimentis et cibarijs lega. Bald. in authentica eisdem penis. C. de secundis nuptijs licet videatur cōtrariū per glos. in. d. l. tutela plerūq. de quo ibi per Bald. vnum tamen aduerte quod tunc demum per transitum ad secunda vota mulier perdit sibi relictum a viro: nisi maritus dederit sibi licentiam nubendi glos. in authentico de nuptijs. §. vnū itaq. col. ij. vbo siue vir collatione. l. iij. quam sequitur Bald. in. l. j. col. iij. C. de secundis nuptijs et in. l. filium quem habentem. col. ij. C. familie heriscunde et Ludouicus in Consilio. cxx. Jasson in. lege legem. C. de indicta vi duitate tollenda. Idem si de consensu filioz mulier trāsit ad secūda vota gl. in aubē. de non eligēdo secūdo nu. in verbo copulatur. quā ibi reputat vnicam angelus. Idem forte si vidētibus filiis et tacentibus cogita.

xxxij. ¶ Intellige predicta quando est data licentia. vt nubat extra annum lucr⁹: sec⁹ si intra. secundū Bald. in. d. l. j. C. de secū. nup. d. quo dubito ppter. c. vltimū et pe. de secūdis nup. per moder nos in. c. ecclesia scēe marie de cōsti.

per transitum ad secunda vota: non perdit mulier relictum a marito titulo oneroso Bald. in authentica in donatione. C. de secundis nuptiis. ¶ Per quod merito dubitatur de doctrina. Bartho. in. d. l. a filio. Cum habere officium commissarie sit lucrum secundum Bald. in. l. pluribus. ff. de procu. cum per illud adimpleat voluntatem suam et sic videatur lucrum consequi glo. in. l. si seruus. ff. de condi. ob causam. nisi dixeris quod hoc lucrum non procedit a marito: sed a se cum consistat in adimplemento sue voluntatis nec est commodum temporale seu pecuniarium de quo debet intelligi iura de lucro loquentia facit. l. ab eo. C. de fidei commissis. ¶ Et pro doctrina Bald. facit l. si liberis. C. de dona. ante nuptias. ¶ Ex quo inferitur quod per transitum ad secunda vota vxor non perdit lucra constante matrimonio acquisita. Immo inter filios utriusque matrimonij veniunt diuidenda facit glo. in. l. f. mine iuncta glo. sponsaliorum et l. generaliter. C. de secundis nuptiis. In contrarium sentit Cumanus in. l. ij. ff. de lega. j. et Lynus in. l. j. et ibi Bald. C. de inoffi. do. vbi dicunt valere pactum mariti et vxoris: quod maritus lucretur bona vxoris post eius mortem. Sed habitis filiis: tenetur illa bona relinquere filiis eiusdem matrimonij. authen. nec virum colla. viij. nisi dixeris illud habere locum in dispositione hominis secus in dispositione legis. videas quod scripsi in repe. rub. de dona. inter virum et vxor. col. cccxxj. cum sequentibus in prima impressione. ¶ An vxor que luxuriatur post mortem mariti perdat commissionem testamenti a viro sibi datam sicut perdit legatum sibi a marito relictum vt per Salicetum in. l. fideicommissum. C. de fideicommissis. per glo. ibi et in. l. sororem. C. de his quibus vt indignis. pro quo sunt due leges regni quarta partita. titulo. xij. l. iij. et foro legum lib. iij. ti.

de las donationes. l. ix. facit authen. eisdem penis et in corpore unde sumitur. C. de secundis nuptiis. iuncta doctrina Bartho. in. d. l. a filio. ¶ Intelligere predicta quando mulier luxuriatur infra annum luctus: alias secus. glo. in authen. de restitutionibus. §. vnum in. vbo maligne. colla. iij. quam notat ibi Angelus. Bald. in. d. l. fideicommissum in lectura antiqua. Aliqui putant quod talis mulier: perdit commodum quod ex commissione percipere potest: non tamen ipsam commissionem. ne ipse decederet intestatus. Et consequenter dicunt de muliere luxuriante infra annum luctus quod perdant bona constante matrimonio acquisita et sic intelligunt legem regni. ordinationum. lib. v. ti. de las ganancias. l. finali. de quo tamen dubio quia lex illa generaliter disponit et non debet restringi vel limitari: nisi quando se ipsam limitat secundum Bald. in. l. in fraudem. §. si. ff. de testa. mi. facit quod ipse dicit in. l. cum ancillis. C. de incestis nuptiis facit quod voluit. Bald. in. c. j. in. fi. de suma trinitate. ¶ Adde quod mulier que per vim fuit cognita non perdit lucrum sibi relictum nec commissionem. vt in simili voluit Bartholomeus brixensis in tractatu rerum venerabilium. q. lxxvij. Jo. an. in regula que contra de reg. juris lib. vi. Abb. in. c. ij. de conuersione conjugum. Bald. et Angelus in. l. i. §. remouet. ff. de postu. licet Bald. contra in. c. pe. de proba. facit ad predicta. l. fedissima. C. de adul. l. vim passam eod. ti. nam si tollis voluntatem de medio: omnis cessabit effectus: quia omnis actus est infirmus. l. ea quidem. C. si mancipium fuerit aliena. vt non prostituat. facit. c. j. ij. et iij. q. v. vbi mulier non dicitur corrupta: nisi prius mens corrumpatur. vide. S. tho. ii. q. clij. arti. j. in solutione ad secundum et tertium argumentum. ¶ Ex istis inferitur quod si quis iura uit contrahere matrimonium cum aliqua

muliere: si est ab alio cognita: non tenetur nisi fuerit per vim. Cogita. ¶ Item inferitur quod contrahens matrimonium cum corrupta: dicitur bigamus: vt. c. j. de bigamis: nisi fuerit vi corrupta. cuius contrarium tenent doctores in. d. c. quemadmodum. quia in irregularitate que potest sine peccato contrahi. vt cle. si furiosus de homi. l. quid ergo. §. cum autem. ff. de his que nota. infra. magis attenditur factum: quam eius validitas. l. cum qui duas. C. de adul. ex matrimonio quippe nullo. contrahitur bigamia.

¶ Ex his etiam inferitur quod legatarius qui luxuriatus est cum vxore testatoris perdit legatum glo. in. d. l. fideicommissum. C. de fideicommissis et in. l. sororem. C. de his quibus vt indignis. Intellige nisi faciat per vim que cadit etiam in viro. glo. in. l. vna. C. de raptu virgi. Si tamen nubat cum vxore testatoris: non perdit legatum Bald. in authen. ex testamento. col. iij. C. de secundis nuptiis.

¶ An lucrum de quo in authen. preterea. C. unde vir et vxor perdat per transitum ad secunda vota vel si luxuriatur vxor post mortem mariti tetigi in repetitione rubri. de donationibus inter virum et vxorem.

¶ An vxor alicuius relicta commissaria ab alio quam marito: potest illud acceptare et exequi citra consensum mariti vel licentiam stante prohibitione legis regni de non contrahendo sine licentia mariti foro legum lib. iij. titu. de las deudas. l. xij. videtur quod sic argu. l. cum mandato. in principio. ff. de minoribus facit quod voluit Paulus de castro in. l. quicumque de institutio. Ludou. Alexan. et Jasso. in. l. quesitum. ff. de in ius vo. Item filius qui non potest esse in iudicio sine patris licentia. l. si. §. necessitatem. C. de bonis que liberis. illud est verum nomine proprio: non alieno vt traditur in. l. filius familias. §. ipse quoque. ff. de

procu. est textus. in. l. qui generaliter. §. j. de procu. lib. vi. Itaque non solum testamentum proprium licet vxori facere si ne licentia mariti: sed etiam testamentum alienum vel contractum alieno nomine quod nota.

¶ Sed intra quod tempus tenetur commissarius facere testamentum videtur quod intra annum. l. licet et. l. nulli. C. de epi. et cle. c. nos quidem de testam. que loquuntur de executione testamenti. Ad idem. l. si. §. sed si quis. C. communia deleg. que loquitur in electore: que vt similis commissario: que vt personarum elector que debet eligere primum que potest. l. cum quidam. ff. de lega. ij. prefertim quando est elector personarum incertarum de incertis vt per Bar. in. d. l. cum quidam. et ibi additionator. Sed certe si committens haberet filios qui de necessitate sunt heredes instituedi: tunc non est elector incertorum de incertis. Item quando aliquid permittitur alicui fieri: intelligitur infra annum c. j. §. si titius si de feudo fue. contro. inter dominum et agnatos vassalli. c. si. §. si. si de inuestitura feudi.

¶ Pone quod antequam commissarius faciat testamentum: mortuus est vnus filius committentis: si transmittet aliquid ad suos heredes: videtur quod nihil. quia nondum habet. Si tamen habebat ille filios: instituendi sunt per commissarium. ¶ An commissarius potest instituere quem voluerit: pretermittis venientibus ab intestato. vide quod illos debet preferre sicut presumitur voluisse defunctum committentem: cum sit ei subrogatus: et debeat sapere eius naturam. l. si quis eum. §. qui injuriarum. ff. si quis cau. l. parabolani. C. de episco. et cle. insti. de actio. §. fuerat ante. c. ecclesia sancte marie de constitutio. c. cum tu. de usuris. Intellige de natura naturali: non de accidentali glo. in. l. certi in principio. ff. si certum petat. tex. in. l. item veniunt. §. cum prediximus. ff. de peti. here. ¶ Item illud habet perposito: vel disposito de quo si quis inter

rogaretur: responderet quod sic glo. in. l. talle pactum. §. si. ff. de pactis vni ca secundum Jasso. in. l. barbarius. ff. de offi. preto. alia in. l. sed si quis in principio. ff. si quis cautio. alia in. l. j. C. de his qui ad eccle. confu. et in au then. cassa et irrita. C. de sacrosanct. eccle. et in. c. j. §. rusticanus de pace te nenda et in. c. j. de prebend. lib. vj. et in. c. vno de rerum permu. eod. lib. et in cle. j. de rescriptis et in cle. j. de supplē da ne. prela. facit. l. titius. §. luti. ff. de liberis et posthumis et in. l. iij. C. de institutioni. et i. l. si totas. C. de inoffi. donatio. et in. l. scire. §. sufficit. ff. de ex cu. tuto. et in. l. si. C. de liberis preteri. Sed si commissarius interrogaret quos volebat heredes institui: verisimile est quod diceret: venientes ab intesta to. ergo habeatur pro disposito ratio ne taciti mandati. argu. l. diligenter. ff. mandati. c. cū dilecta de rescriptis. ¶ Item quia relicta in testamēto: pre sumunt fieri ratione affectionis quā testator habet ad legatariū. l. nec ad iecit. ff. pro socio. maior autē affectio presumitur quis habere ad cōsanguineos: q̄ ad extraneos. l. si quis a libe ris. §. vtrū. ff. de liberis agnoscendis. l. furiose. ff. de curatore furiosi: ergo illi sunt instituendi ex mente cōmittē tis. facit. l. conficiuntur in principio. ff. de iure codicillorum et quod dicit Bart. in. l. si. ff. de his que pene no. et in. l. hi qui penes. C. de agricolis et cē sis lib. xj. Bald. in. l. j. C. de indicta viduitate tollen. glos. in. c. cōmunis. xxij. dist. in. vbo suorum vbi sicut quis potest se excusare propter suoz infirmitatem: sic propter suoz a con tumatia. facit quod voluit Bart. in. l. de pupillo. §. ipsi pretori. ix. q. ff. de noui operis nunci. Bald. in. l. si quā. C. de operis liber. et in. l. vna. C. si qua cumq̄ peditus po. Cyn. in. l. si. C. de spon. text. in. c. sciāt cūcti de electio. lib. vj. cū glo. et c. quicūq̄ de senē. ex. eod. lib. et l. sed et he. ff. de procu. l. exhi

gendi. C. eod. Item quando fit cōmissio alicuius rei: intelligitur fieri secū dum jus. l. quāq̄. ff. de ritu nup. Sed de iure ad successionem veniūt veniē tes ab intestato. ergo illi per cōmissa rium debent institui. Item si aliquis habet facultatem distribuendi bona inter pauperes: non potest dare illa incapacibus: vt per Bart. in. l. si. ff. de his q̄bus vt indignis et cōsilio. cxciiij. Incipiente cecus Bald. in. l. id quod pauperibus. C. de epi. et cle. et sic limi tat. l. cū quidā de lega. ij. vt intelligat de indignis indignitate facti. Sed ex tranei dicuntur indigni respectu con sanguineoz. d. l. cōficiuntur ergo. et c. Item facit dicta lex regni. lib. iij. tit. de las mandas ley. vj. vbi colligitur q̄ in tali cōmissione venit arbitrium boni viri: quod debet esse equum: vt notat in. l. j. ff. de leg. iij. Sed ex bono et equo debent venire veniētes ab intestato: vt dicit Bald. in. l. certū. C. vnde liberi: ergo debēt per cōmissariū institui. Se cus quādo cōmissū est aliqd in liberz arbitriū alicui. nā tūc ille pōt prefer re iniquum equo. facit. l. q̄q̄ et ibi no tant Bald. et alij. ff. de legatis. iij. ¶ Sed in contrarium facit. l. papinia nus. §. sed nec impuberis. ff. de inoffi. testa. vbi pater qui ex dispositione iu ris facit testamētum pro filio: potest instituere quos voluerit. et ratio que ibi subditur: respicit tantum matres non alios ab intestato veniētes. Pre terea hoc videtur de mente Bald. in. l. illa institutio. ff. de heredibus insti tuendis. et si. item iuxta hoc quero. Ad idem. l. humanitatis. C. de impu berū et alijs substi. vbi in substitutio ne exemplari quā faciunt parentes si lijs furiosis: q̄ pro testamento habet: dant illis substitutos quos volunt. ¶ Pro decisione faciēda sunt tria ge nera venientium ab intestato. Pri mum descenditum in quibus ha bet locū prima opinio. pro qua vltra allegata: facit. nam commissarius nō

habet maiorem potestatem: q̄ com mittens. dicta lege. vj. Sed commit tens de necessitate tenetur instituere filios suos vel exheredare. l. inter ce tera. ff. de liberis et posthumis. ergo et ipse commissarius. d. l. humanita tis. Per quam forte posset vnum at tentari quod si forte pupill. haberet filios: pater in substitutione pupilla ri: de necessitate deberet illos substi tuere. quod nota ad. l. papinianus. §. sed nec impuberis jam allegato. et idē in ascendētibz per rationem de qua supra. permittitur autem patri de ri gore juris ideo tacita pupillaris non admittitur contra matrem. l. si. C. de institu. idcirco dicit Bald. in. d. l. hu manitatis quod in exemplari substi tutione: non habet locum dictus. §. nec impuberis. cum illa humanita tis causa permittatur parentibus fie ri. que humanitas nō admittit quod mater excludatur a successionibus si lij: vt ibi late per modernos.

li.

¶ Alia opinio habet locum in col lateralibus quos de necessitate: non tenetur instituere de bona tamen cō scientia si sunt pauperes secus est: vt tenet Ancharranus in regula male fidei de regulis juris lib. vj. Johānes faber in. §. j. institu. de heredita. que ab intestato deferuntur. Unum ta men est aduertendum quod fratres committentis vnum vel omnes de beat instituere per. d. l. humanitatis licet quo ad hoc vt vnum tātum pos sit instituere: videtur contrarius ibi textus in quātum per eadem verba loquitur de filijs. et glos. cum omni bus scribentibus determinat quod omnes illos debeat instituere. Ergo idem quo ad fratres. Quia quando vna determinatio determinat plura determinabilia: pariter ea determi nat lex si legatarius. §. fin. ff. de lega tis tertio et in lege jam hoc iure. ff. de vulgari et pupillari. Sed hoc nihil fa cit: quia debet intelligi quādo in vtro

q̄ determinabili: est vna et eadem ra tio quod hic cessat vt per Alexandrū in. l. in testamento. C. de testamento militis textus in authentica ingressi. C. de sacrosanctis ecclesijs licet videatur contrariū nam tunc sine eo quod ponerentur in vna et eadem oratione propter rationis identitatē: esset idē. l. illud. ff. ad legem acquileam. c. tran slato de consui. nichilominus tamen verum est quod dixit Alexan.

¶ Sed dubitatur circa hoc quod cō missari. debeat instituere fratres cō mittentis per. d. §. sed nec impuberis sed potest intelligi quod sit casus spe cialis: cum ad huc in illo possit exclu dere matrem: vt supra dictū est. Sed caue quia illud potest facere commis sarius: quod committens. Sed com mittens non tenetur illos de necessi tate instituere. l. fratres. C. de inoffi cioso testamento. ergo nec commissa rius. Item determinatio Bald. in. d. l. illa institutio: generaliter loquitur in quibuscumq̄ collateralibus. Ald. d. l. humanitatis: potest responderi quod intelligatur quando potestas illa datur a lege sine administratione alicuius. Sed in nostro casu cum da tur ab homine auctoritate legis. vnde non videtur equalis vel similis ra tio. Cogita super his tanq̄ ab alio: non tactis.

¶ An commissarius possit relinquere filio spurio committentis sibi illam potestatem: videtur quod non. quia cōmitens non potest authen. ex com plexu. C. de iustis nuptijs. l. si. ff. de his quibus vt indignis traditur in. §. si. insti ad orphi. et in. c. cum haberet de eo qui duxit in matrem. quam poll. per adul. ergo nec commissarius. Item cō missio intelligitur facta secundū jus. l. quāq̄. ff. de ritu nup. vnde ipse cōmis sari. debet sibi jus testari nō relinquē do vel dando incapacibus. Hoc vide tur de mēte Bart. in. d. l. si. ff. de his q̄ b9 vt indignis et cōsilio. cxciiij. Incipie

lii.

liij.

- te cecus. vbi concludit quod si aliquis in suo testamento me instituit heredem cum hac conditione quod restituerem cui voluerim: non possum filio spurio suo relinquere vel restituere. quia videtur accipere ex sua dispositione argu. l. vnum ex familia in principio de lega. ij. idē sentit Bald. in. l. id quod paupib⁹. C. de epis. et cle.
- liij. **¶** Ex quo resultat bonus intellectus ad. l. cum quidam. ff. de legatis secundo ut intelligatur de indignitate facti: non juris. et vide. l. testamento centurio. ff. de manumissis testa. et. l. luti⁹. §. luti⁹ de legat. ij.
- lv. **¶** Si tamen spurij cōmittentis sunt pauperes: potest cōmissarius aliquid pro alimētis illis relin⁹re. d. c. cū haberet. Bart. in. d. l. si. ff. de his qb⁹ ut indignis et in. l. si. §. si a socero. ff. de his que in fraude creditorum Jo. de jmo la in. l. illa institutio. ff. de heredibus instituendis. Alexan. in. l. si is qui ex bonis. ff. de vulga. et pupilla.
- lvj. **¶** Hinc est quod potest assignare dotem cōmissarius filiabus spurij cōmittentis: cum ipse cōmittens hoc facere poterat: ut volunt omnes in preallegatis locis loquentes in alimentis: in quorum loco dos succedit. l. titio centum. §. titio genero. ff. de condi. et demōst. Bald. in. l. legatum. de conditio. insertis. Bartho. in. d. authentici. et complexu. et in. d. l. finali.
- ¶** De ista materia: videas Bartho. in. l. lucius. §. si. de lega. i. et in. l. hereditas. C. de his quibus ut indignis.
- lvij. **¶** Ex istis sumitur ista cōclusio quod ex his causis ex quibus possunt filio alimenta denegari: potest etiam denegari dos filie. nam ex causis ex quibus potest filius exheredari: possunt alimenta eadem denegari textus cu⁹ glos. in. l. si quis a liberis. §. Item. ff. de liberis agnoscendis alia in authentico ut cum de appellatione cognoscitur. §. si igitur. collatione. viij. et in. l. fin. C. de alendis libe. Item ex eisdem

causis quibus filia potest exheredari: potest non dotari secundum Bald. in. l. si. C. de dotis promiss. dos tamen data non potest reuocari: ut ibi per Bald. idem in dote promissa: cum pari passu ambulet. l. si. ff. de colla. dotis.

¶ Ex his inferitur quod cum mulier per adulterium perdat dotem. l. consensu. C. de repudijs. c. plerumq⁹ de donationibus inter virum et vxorē. a quibus sumpta fuit lex regni. foro legum libro. iij. titulo de los adulteros. l. j. habebit locum non solum in dote data: sed etiam in promissa: non dū soluta. Ad hoc. l. si socer et ibi Paulus de castro. ff. soluto matrimonio.

¶ Ex his similiter inferitur limitatio ad. §. est et aliud institui. de donationibus et ad. l. si. C. de reuocandis donatio. vbi donatio per ingratitudinem reuocatur. fallit in donatione dotis: non faciendo differentiam cui esset facta scilicet filie vel extranee. nisi dixeris quod decisio Bald. suprallegata debeat intelligi constante matrimonio: cum tunc sit apud maritum titulo oneroso: ut lege finali. §. si a socero. ff. de his que in fraudem creditorum. c. salubriter de usuris. Secus si matrimonio soluto. cū tunc apud mulierem sit ex titulo lucratiuo scilicet donationis dicto. §. si a socero et lege ex promissione. ff. de actionibus et obligatio. et lege pomponius philadelphus. ff. familie heriscunde vbi licet donatio inter patrem et filium: non valeat: valet tamen causa dotis etiam si non sequatur matrimonium. l. si extraneus secundum Angelum. ff. de conditio. ob causam. itaq⁹ apud illam est ex titulo donationis et poterit reuocari per predicta. est de mente Bartho. in. d. §. si a socero si recte aduertatur.

¶ Ex predictis similiter potest dici: vel saltem attentari quod sicut propter certas causas potest donatio reuocari. de quibus in authen. ut cum

lvij.

lix.

lx.

de appellatione cognoscitur collatione. viij. ex eisdē potest pater filiū a legitima priuare: anteq⁹ ei fuerit assignata. nam tunc propter illas causas non poterit ei auferri per predicta. Cogitabis si idem posset dici de alimentis assignatis et de donatione ad pias causas facta an propter ingratitudinem possit reuocari. Et videtur quod non cum dos sit quid pium. l. cum his. §. fin. de conditione indebiti. Bartho. in. l. si ego. ff. de iure dotiu⁹. Bald. in. l. mandatum. C. mandati et in. l. j. §. sed si libert⁹. ff. si quid in frau. patro. ibi quia pietas patris non est reprehendenda. Adde quod non semper valet argumentum de dote ad alimenta et econtra: ut per modernos in. l. j. ff. solu. matri. et in authen. resque. C. communia delegatis.

lxj. **¶** An cōmissarius cui est data potestas testandi: possit aliquid sibi ipsi accipere vel relinquere. videtur quod non. cum inter dantem et accipiētē: debeat esse distinctio personarum. et nemo possit in utilitatē propriam auctoritate. l. j. §. fuit quesitū. ff. ad trebellianum. l. j. ff. de auctoritate curatorum. cle. j. de rebus eccle. non aile. tenet expresse Bald. in. l. si mandaue. ro. §. si tibi centum. ff. mandati. per Abb. in. c. si. de institutionibus vide. Bartho. in. l. si in emptione. §. si. ff. de contrahē. emp. Bald. in authentica quibuscumq⁹. C. de sacrosanct. eccle. et in. l. cum ipse. C. de contrahē. emp. per illum textum. similis in. l. pupillus. §. si. ff. de auctoritate tutorum. vide leges regni ordinationum lib. v. ti. v. l. j. et lib. viij. ti. si. l. xiiij.

lxij. **¶** Sed pone quod commissarius est vnus ex venientibus ab intestato magis propinquus: an poterit facere se heredē per supra dicta videtur quod non: nisi fuerint duo vel plures executores vel commissarii: et vnus aliū instituat heredem. quod potest fieri: per id quod dicit glos. in lege plane.

ff. quod cuiusq⁹ vniuersitatis nomine. tenet Bald. in dicta lege si mada: uero. §. si tibi centum. ff. mandati. textum et Abbatem in. c. cum in iure super glos. j. de electione. vide Ancharranū consilio. cclxxx. Sed in contrarium facit. l. qui proprio cum lege sequenti et ibi Bald. ff. de procurato. vbi dicit quod si sunt plures commissarii: vnus ab alio exhibere non potest. Sed illud est in eorum odium: cū par in parem non habeat imperium. lege ille aquo. §. tempestiuum. ff. ad trebellianum secus in eorum fauorē ut est in casu nostro.

¶ Potest adhiberi alia cautella. pre-supposito quod de iure regni: valent legata: non adita hereditate: vel sine heredis institutione. foro legum lib. iij. titulo de los testamētos lex prima. faciat cōmissarius legata et fideicommissa: et nullum faciat heredem. Et ipse tamē veniens ab intestato: veniet ad omnia postea. **¶** Hoc tamen non est sine scrupulo: cum dubitetur merito an. d. l. regni habeat locum in testamento facto per commissarium cum sit exorbitans et restringenda. c. j. et. ij. de filiis presbitero. lib. sexto. Item est correctoria iuris cōmunis. videlicet. l. j. ff. de vulgari et pupillari et institu. de hereditati. que ab intestato deferuntur. §. primo et. l. eamquam. C. de fideicommissis et lege si nemo. ff. de testamenta. tutela et. l. si nemo. ff. de regulis iuris. ergo restringatur lex si vero. §. de viro. ff. soluto matrimonio authentica quas actiones. C. de sacrosanct. eccle. nisi dixeris quod in dispositione illius legis: versatur fauor publicus. ideo est amplianda ut per Bartho. in. l. quemadmodum. C. de agricolis et censitis. lib. xj. et in. l. secūda. §. j. ff. de his qui notantur infamia. Sed cum agitur de conseruatione vltime voluntatis: agitur de fauore publico. glos. in lege gallus. §. quid si is. ff. de liberis et

lxij.

m iij

posthumis et in l. iij. C. qui testa. face. possunt. textus in l. iij. ff. de testa. et in l. vel negare. ff. quemadmo. testa aperi. Sed hec iura intelliguntur vera respectu institutionis non respectu legatorum. In quibus non est fauor publicus secundum Jasson. in l. venia de in ius vocando et in l. quod feruius. ff. de condi. ob cau. ¶ Sed contrarium videtur verum. alias sequeretur quod non interesset rei publice conseruare codicillos: cum in illis non posset fieri heredis institutio. l. i. C. de codicillis. quod videtur falsum. d. l. vel negare que loquitur in omnibus suppressis iudicijs testantis. Ideo cogita. cum valeat argum. de heredis institutione ad legata. l. id tempus. §. si. ff. de vfu. cap. per que dicebat Bald. in c. imperialem in principio de prohibita feudi alienatione per frede. et in c. j. §. donare qualiter olim feudum alienari poterat: ut ibi per eum. Sed dato quod hoc verum esset: possent saluari predicta fundamenta in casu quo vertitur fauor publicus per posterum. l. i. §. huius studij. ff. de iusti. et iure. l. non solum. §. queritur. ff. de procu. l. qui liberis. §. hec verba. ff. de vulgari et pupilla. l. i. C. de successio. edicto. in quibus dicitur quod verba legis sunt intelligenda per prius: non per posterius.

lxiiiij. ¶ Alie cautelle solent assignari: quibus commissarius potest aliquid sibi relinquere: sed quia sunt cum fraude: et si de illis constaret: nihil esset: contempnenda sunt: ut in simili dicit Bartho. in l. si. ff. de his quibus ut indignis: memorando aliquas cautellas quibus pater posset aliquid filio spurio relinquere. de quibus per Bartholomeum cepollam in suis cautellis.

lxv. ¶ An commissarius potest relinquere filiis suis: videtur quod non quia pater et filius iuris fictione una persona censentur. l. si. C. de impube. et alijs substitui. §. ei vero. institui. de inutilibus stipu. traditur in l. i. C. qui etate lib.

x. vide Bald. in l. diximus. §. j. ff. de exco. tuto. Sed ipse commissarius nihil potest sibi relinquere: ergo nec filio suo. ut sentit Bald. in l. tutor petitus. §. q. tutoribus. ff. de exco. tu. nisi det filius sub hac protestatione: ut nihil sibi ex illo queratur secundum Bald. ibi. illud enim patri non queritur: licet videatur illi facere donationem que non cadit inter patrem et filium. nisi filius sit emancipatus. cum ex illius bonis nihil patri queritur. l. impubere. §. si ei filio. ff. ad legem corneliam de falsis. Item si propter patriam potestatem cum sit filius una persona cum patre: non potest pater commissarius filio relinquere: cessante patria potestate: cessabit impedimentum. l. i. C. de inofficio. dona. ¶ Ex istis inferitur quod cum de iure regni filius uxoratus liberetur a patria potestate. foro legum lib. j. titu. de los pleytos que deuen valer. l. iij. tali filio poterit commissarius relinquere. cum sit emancipatus facto legis et nihil patri queratur super quo tamen amplius est cogitandum.

¶ Ex istis similiter inferitur quod actio de dote hodie non est communis patri et filie secundum iura regni contra. l. i. ff. soluto matrimonio quia non est filia in patris potestate ut requirit. l. vna. §. accedit. C. de rei uxorie actio. ¶ Inferitur etiam quod commissarius potest relinquere filijs suis clericis prime tonsure et a fortiori si sunt in maiori ordine nam omne quod clericis donatur: habet vim castrensium peculij vel quasi castrensium: et non acquiritur patri autem. presbiteros et. l. cum lege et. l. sacrosancte. C. de epis. et cle. Abb. et alij in c. quia nos de testa. Bartholomeus cepolla in suis cautellis. cau. clvj. Jasso. in l. filie licet. C. de collatio. et lex regni. j. partita. ti. xxj. l. iij. facit quod voluit Albericus in l. si donatione. C. de collatio. ubi dicit quod filius prime tonsure: non confert liberos seu ad collationem ducit. licet Bart. in predictis

lxvi.

lxvij.

sentiat contrarium in dicta lege sacrosancte.

lxviii. ¶ Ad contraria respondetur quod aliquando reperiuntur in iure casus in quibus quis non potest se elligere: potest tamen filium suum: ut in habente ius presentandi in beneficijs: ut. c. per tuas de iure patro. glo. in c. quia clerici eod. titu. vel dic quod pater et filius censentur eadem persona: quando filius est in patris potestate glo. in l. lis nulla. ff. de iudicijs faciunt que notantur in l. i. C. qui etate. lib. x.

lxix. ¶ An commissarius potest filio suo spurio relinquere: Paulus de castro et alij recentiores in l. si is qui ex bonis. ff. de vulgari et pupilla. tenent quod sic per illum textum. glo. in authen. quibus modis natu. effi. sui. §. si. vbi. participium collatio. vij. unica secundum Bal. in l. ea quam pe. col. C. de fideicom.

lxx. ¶ Adde quod in casu illius. l. si is qui ex bonis expressa pupillaris: non continet tacitam vulgarem. Baldus et Angelus in l. i. C. de natura. liberis per quod datur limitatio ad iura dicentia expressam pupillarem sub se continere vulgarem.

lxxi. ¶ An autem commissarius potest meliorare filium vel nepotem committentis: sicut alias pater committens potuisset: ut foro legum lib. iij. ti. de las mandas ley. vi. videtur quod sic: quia melioratio est prelegatum: ut patet ex definitione prelegati posita in rubrica. ff. de dote prelegata. traditur in l. qui filiabus. §. si. ff. de lega. j. prelegatum autem: est legatum: ut colligitur ex glo. d. rub. probatur in l. titia in principio. ff. de lega. ij. Sed commissarius potest facere legata et meliorationes. ergo bene facit quod voluit Baldus. et sequitur. Jo. de imola in l. illa institutio. ff. de heredi. insti. Baldus in l. captatorias. C. de testa. mi. et in l. humanitatis. C. de impu. et alijs substitui. ut per te videbis. bene facit dicta lex regni sexta cum dicit quod ita valet quod facit

commissarius: ac si committens fecisset. Si autem meliorat pater committens valet melioratio: ut dicta lege sexta. ergo valebit si meliorat commissarius arguendo ex illis duabus legibus simul junctis. valet enim argumentum ex una lege juncta ad aliam. l. gallus §. ille casus indifilis est. ff. de liberis et posthumis.

¶ Item commissarius est subrogatus loco committentis: et sapit eius naturam. l. parabolani. C. de episco. et cle. cum similibus. Item illud operatur generalitas quo ad generalia: quod specialitas quo ad specialia. l. si duo. ff. de admi. tuto. laudat Bartho. in l. si ego. ff. de acqui. heredi. glo. in l. si quis post hac. §. j. ff. de rei vendi. licet sit contraria in l. si quis mihi bona. §. iussu. ff. de acqui. heredi. Sed specialis commissio sufficeret ad hoc ut posset illum meliorare. ergo idem operabitur ipsa generalitas.

¶ Contrarium quod non possit meliorare videtur verius. quia in mandato generali: non videntur commissio ea que veniunt de iure speciali. l. patri pro filio. ff. de minoribus. c. si. de offi. vicarij lib. vj. regula in generali. de regu. juris. eod. lib. Ista autem commissio: dicitur mandatum: ut supra dictum est: et meliorare/competit de iure speciali parentibus: ergo non venit in illa commissione generali. ¶ Presertim cum lex illa de melioratione loquens: vel meliorationem permittens: est exorbitans: et ad commissarium non extendenda. c. j. et ij. de filiis presbiterorum. Est insuper odiosa: cum per meliorationem vnus legitima alterius minuatur: ut traditur in authen. nouissima. C. de inoffi. testa. et per consequens restringenda. l. cum quidam. ff. de liberis et posthumis regula odia de regulis juris. lib. vj.

¶ Item ea que competunt iure patris: non possunt alteri committi incerte: ut per Bart. in l. quidam. ff. de rebus du.

lxix.

lxxij.

lxxij.

- et in. l. quidam cum filium. ff. de verborum obligatio. Sed meliorare cōpetit jure patris: ergo non potest in cōmissarium transmitti. Itē permit- tendo dicta lex patris: videtur negare cōmissario. l. cū pretor. ff. de judicijs. c. nonne de presump. l. maritus. C. de procu. nisi dixeris hec procedere: quādo a principio proponunt duo. quod non est hic: vt. d. c. nonne. Sed solum permittitur patri meliorare filium. et sic persona posita in dispositione lega- li inducit formā aqua recedere non li- cet. l. certa forma. C. de jure fisci. li. x.
- lxxv. ¶ Valet enim argumentum de tem- pore ad personas sicut de rebus ad per- sonas. l. si duo. ff. de verbo. obliga. et de tempore ad res. l. miles ita in prin- cipio. ff. de testa. mi. Sed tempus po- situm in dispositione inducit formāz authē. que supplicatio. C. de precibus imperatori offe. et notat ibi Bald. et l. in pupillari. ff. de vulga. et ibi Jasso. ergo idem in persona. Ad idem. l. ij. ff. de vulga. et pupi. in principio et in- sti. eod. in principio. vbi in confectio- ne substitutionis pupillaris ponitur ibi persona patris. et inducit formam aqua recedere non licet.
- lxxvj. ¶ Item cōmissarius debet facere id quod verissimiliter committens erat factururus: et fieri presumit velle: vt su- pra tactū est. Sed verisimile est quod cōmittens hoc noluit ex quo non ex- pressit. l. vna in fine. C. de cadu. tollē. l. j. ff. si messor falsus mo. dixit. c. ad au- dientiam de decimis traditur in. c. in- ter corporalia de transla. episco. pari- ratione si dicta lex. vj. voluisset qd cō- missarius hanc meliorationem face- re potuisset: expressisset.
- lxxvij. ¶ Item legitima filioz videtur quid- pium. l. nam et si parentibus. ff. de inoffi. testa. In dubio melioratio non presumitur fieri in preiudicium legiti- me aliorum filiorum quia in dubio judicandum est pro causa pia. l. sunt persone. ff. de religio. et sumpt. fu. et l.

- j. ff. soluto matrimonio: presupposito quod dos sit res pia vt tenet Bald. in. l. mandatum. C. mandati. Bart. in. l. si ego. ff. de jure dotium probatur in. l. cum his. §. si. ff. de condi. inde. et in. l. j. §. sed si libertus. ff. si quid in frau- pa. facit. l. si idem. ff. de lega. j.
- lxxviii. ¶ Item pater habet jus eligendi vnū ex filiis. quod jus ad tertium non trās- mittitur: vt traditur in. l. vnum ex fa- milia de legatis secundo. ff.
- lxxix. ¶ Ad contraria respondetur quod le- gatum vel prelegatum potest fieri a quolibet. sed melioratio non nisi a pa- tre. Ad secundū illud erat cōmissum ad consilium sapientis. vnde bene po- tuit declarare legatum factum filio a patre esse relictum ratione institutio- nis. quia si illud non diceret et decla- raret: rumperetur testamentum: cuius filius debeat habere legitimam titu- lo institutionis dicta authentica no- vissima. C. de inoffi. testa. Sed testa- mentū bene valet sine melioratione.
- lxxx. ¶ Ex his sequitur qd ille ad cuius cō- filium aliquid relinquatur declaran- dum: potest declarare illud sine quo illud declarandum esset nullū. de qua materia per Bart. et alios in. l. illa in- stitutio. ff. de heredibus insti. et in. l. ex ea parte. ff. de verbo. obliga.
- lxxxi. ¶ Unum tene menti si aliquis dixit quod in tali contractu a se facto: ha- beat quis potestatem extēdēdi in illo non potest adijcere juramētum: etiā si non valeret sine ipso. secundum An- tonium in. c. clericus de jure juran. reffert et sequitur ibi Abb.
- lxxxij. ¶ Ad tertium argumētum / dicendū quod debet intelligi de his in quibus cōmissarius habet potestatem vigo- re dicte cōmissionis in alijs non po- test esse cum deficiat ipsum principa- le quod est potestas.
- lxxxiii. ¶ Ad aliud de subrogato: fatendum est: sed debet in his in quibus subro- gatur et in his in quibus habet pote- statem. in alijs vero: non est dare sub-

- rogationem. vel itellige de naturali: nō de accidentali glo. in. l. certi in prin- cipio. ff. si certū peta. de qua per Jas- so. in. §. fuerat insti. de actio. Alia in eadem. l. in verbo ex lege. probatur in litem veniūt. ff. de peti. here. Sed in casu nostro ista melioratio: non inest naturaliter patri cōmittenti de pura necessitate: sed accidentali si voluerit.
- lxxxiiii. ¶ Ad aliud finale. dicas quod proce- dit nisi in materia correctoria secun- dum Angelum in authentica de here- dibus et falci. §. si vero expressum col- latio. j. et in authentico de triente et le- misse. §. illud coll. j. Quod autem hic simus in materia correctoria: clarū est. Vel potest assignari alia ratio vel responsio quod intelligatur nisi quo ad ea que non includuntur in vniuer- sali cōmissione secundum Bald. in. l. j. §. initio in fine. ff. de officio prefeci vrbis per. c. fi. et. c. licet de offi. vica- rij. lib. vj. argu. l. cum hi. §. qui transi- git. ff. de transactio. Ex quibus omni- bus concludetur quod commissari⁹ non possit meliorare filium commit- tentis in tertio.
- lxxxv. ¶ Unum tamen est quod si cōmittēs dixit hoc modo. do tibi facultatem: vt facias pome testamentum sicut locu- tus sum tecum: tunc poterit meliora- re argu. l. quē heredi. ff. de rebus du- bijs. facit. l. theopompus. ff. de dote pre. ibi cum dicit. sciens mētem meā. facit quod voluit Bartho. quem seq- tur paulus in. l. si ita scripsero. ff. de condi. et demonst. Eodē modo po- terit cōmissarius meliorationem ter- tij facere si cōmittens dixerit. melio- ro vnum ex filiis meis: quem cōmis- sarius elegerit. nam tunc potest illuz eligere vt probatur in preallegatis ju- ribus et in. l. vtrum. §. cum quidam. ff. de rebus dubijs eligens autem ni- hil de suo facit. l. vnum ex familia in principio. ff. de lega. ij. facit. l. fidei cō- missaria. §. si. ff. de fideicommiss. lib.
- lxxxvi. ¶ Et multo fortius hoc poterit face-

- re cōmissarius si data est sibi potestas meliorandi filium suum petrum: vt. l. theopompus. ff. de dote preleg. licet enim dotare filias: sit paternum offi- cium quia competit jure patrio. l. qui liberos. ff. de ritu nup. l. obligamur. ff. de actio. et obli. l. si. C. de dotis pro- mi. dotis tamen datio potest cōmitti in arbitrium tertij: vt. d. l. theopom- pus et l. si filie. ff. de lega. iij. que qui- dem dos tūc assignatur per cōmis- sarium secundum dignitatē ipsius fi- lie qd obet dotari. Ad hoc vide Bald. in. l. j. C. de nuptijs est textus in. d. l. si filie. ¶ Unde si legitima ipsius filie non sufficit ad dotem illius: cōmissa- rius potest arbitrari vsqz ad tertium et quantum vltra legitimam necessa- riam filiorum secundum dispositio- nem legum regni. hoc videtur de mē- te saliceti in authentica res que. C. cō- munia delegatis. Sequitur Alexan- der consilio. lxx. prima parte. et consi- lio. viij. parte secūda. Ad hoc bene fa- cit. l. j. ff. de lega. ij. vbi illud quod ve- nit declarandum per alium: habetur ac si fuisset declaratum a testatore. qd sunt notanda. vide Bartho. in. d. l. qd- dam. ff. de reb⁹ dubijs vbi vult quod legata possunt incertum cōmitti: vt per glos. in. l. si quis a filio. §. si quis plures. ff. de legatis primo licet secus in datione tutelle.
- lxxxvii. ¶ Adde predictis qd licet cōmissarius non possit meliorare filium commit- tētis in tertio: vt supra dictū est: pote- rit tamen in quinto ex quo potest fa- cere legata. que non possunt verifica- ri nisi in quinto. cum illud tantū pos- sit extraneis legari: vt foro legum lib. iij. ti. delas mādās. l. ix. ita notāt vo- luit franciscus sabarelis in. c. cum ti- bi de testa. mētis et franciscus de are- tio in. l. gallus. §. quid si tantum. ff. de liberis et posthumis.
- lxxxviii. ¶ An cōmissarius pōt dare tutorem filiis cōmittentis: videtur quod non: quia cōpetit jure patrio. l. j. ff. de testa.

tutor ibi parentibus. competit ergo patrius ratione patrie potestatis ut ibi non autem matri que illos in potestate non habet insti. de adoptionibus. §. femine cum alijs de quibus supra in proxima questione.

lxxxviii. **¶** An commissarius poterit filium committentis exheredare. propter aliquam ex causis positam in authen. ut cum de appella. cognos. §. causas colla. viij. et in authen. non licet. C. de liberis prete. glos. in. c. quinquaginta de iure iuran. Per supra dicta videtur quod non facit. l. rei iudicate. §. morum. ff. soluto matrimonio et quod ibi notatur. et per canonistas in. c. plerumque de dona. inter virum et uxorem. ubi heres non potest opponere exceptionem adulterij mulieri repetenti dotem scilicet quod per adulterium illam perdidit. licet censeatur una persona cum testatore. authen. de iure iurando a mo. prestito in principio colla. iij. et testator poterat illam exponere. l. consensu. C. de repu. facit etiam. l. si. C. de reuo. dona. ubi heres non potest opponere causam in gratitudinis.

lxxxix. **¶** An commissarius potest substituere pupillariter filijs committentis? videtur quod non per iam dicta. quia patri iure patrio competit habere filios in potestate. ad idem. l. ij. ff. de pupillari. Ad idem facit dicta lex regni in quantum dicit quod potest dare potestatem pro se et rebus suis. unde videtur quod etiam si pater commissario dederit potestatem quod possit illam substitutionem facere: non valet. quia tantum pro bonis suis potest dare: non in alienis.

xc. **¶** An substitutio pupillaris facta per commissarium: resolvetur in fideicommissariam? videtur quod sic per glo. in. l. verbis civilibus. ff. de vulgari et pupillari per textum ibi et in. l. scevola. ff. ad trebellianum. ubi substitutio que nunquam valuit iure directo obliquatur et per glos. in. §. j. in. vbo ad exemplum

insti. de pupillari substi. **¶** Et hoc erit utile. presupposito quod commissarius potest imponere gravamen: et sic facere substitutionem fideicommissariam. de qua alias dicitur.

¶ An commissarius potest substituere vulgariter. per quam substitutionem succeditur committenti: ut non obstat predicta. insti. de pupillari substi. est enim secunda institutio. l. julianus. ff. si quis ommissa causa testa. cum similibus. Commissarius autem potest filios committentis heredes instituere per. d. legem. vi. ergo et substituere vulgariter. hec enim substitutio vulgaris dicitur: quia a quolibet et cuilibet fieri potest. l. vulgaris. ff. de furtis. de penit. dist. i. j. c. vulgaris Bartho. in. l. j. ff. de vulgari.

¶ Ex quo inferitur quod commissarius potest facere substitutionem reciprocam que tantum contineat vulgarem substitutionem cum sit facta ab eo qui non potest facere pupillarem. licet sint ipsi ad invicem substituti pupilli. quia alias etiam si esset a patre facta qui illam facere posset: non comprehenderet pupillarem quamvis unus esset pupillus et alius non. l. ij. et. l. quamvis. C. de impu. et alijs substi. l. in testamento la magna. C. de testa. mi. l. jam hoc iure. §. ij. ff. de vulgari et pupilla.

¶ Ex predictis inferitur quod substitutio vulgaris facta a commissario: non comprehendit tacitam pupillarem: cum illa tacita procedat ex tacita mente defuncti: que non potest esse hic cum deficiat potestas: quia si deficit in perfectione expresse substitutionis pupillaris. idem quo ad comprehensionem tacite: cum sit idem iudicium taciti et expressi regulariter. l. cum quid. ff. si certum petat. facit quod voluit Bald. in. l. ij. C. de natu. libe. ubi dicit quod substitutio pupillaris quam facit pater filio legitimo et filio spurio de qua in. l. si is qui ex bonis. ff. de vulgari et pupillari: quod non comprehendit ta-

xcj.

xcij.

xcij.

citam vulgarem. quia faciens ibi pupillarem in commodum filij spurij: non poterat facere vulgarem. cum tunc quod potuit nolluit. quod voluit adimplere nequivit authen. ex complexu. C. de incestis nuptijs. §. si. insti. ad orphi. traduntur in. l. si. ff. de his quibus ut indignis. Ita in casu de quo agitur. cum vulgaris est facta ab impotente facere pupillarem: quod ideo illam non comprehendat: cum contrarior eadem sit disciplina. l. filium diffinimus. ff. de his qui sunt sui vel alieni juris. c. si romanorum. xix. dist. pilla doctrina Bald. videtur glo. in authen. quibus mod. natu. effi. sui in. vbi. participium. colla. vii. vide recentiores in. d. l. si is qui ex bonis. ff. de vulgari et pupilla.

xciiij. **¶** Ex istis inferitur quod substitutio vulgaris: continet tacitam pupillarem nisi facta fuerit a commissario. Item substitutio pupillari continetur tacita vulgaris: nisi filius spurius substituentis sit datus substitutus pupillaris.

xcv. **¶** An commissarius potest in legitima filiorum facere substitutionem vulgarem. hoc dependet ab illo dubio an in legitima cadat vulgaris substitutio. prima consideratione videtur quod non quia in substitutione vulgari: veniunt tacite quedam verba si volueris. que inducunt conditionem ut vult glo. in. l. j. ff. de lega. ij. Condicio autem inducit gravamen. l. si pater. C. de insti. gravamen rejicitur de legitima. l. quoniam in prioribus. C. de inoffi. testa. l. cum patronus. de lega. ij. ergo non cadet vulgaris substitutio. Contrarium est verius. l. si filius heres. ff. de liberis et posthumis. Alex. in. l. si posthumus. §. quod vulgo. cod. ti. et ibi franciscus aretinus et Paulus de castro. **¶** Ad idem. l. si. ff. de condi. insti. videas Jasson. in. d. l. si pater qui movet istam questionem. sed parum allegat.

xcvj. **¶** Tu vide Bartho. in. l. j. ff. de vulgari. ubi inter cetera dicit quod vulgaris dicitur: quia a quolibet et cuilibet fieri

potest. et per consequens filio in legitima a patre. arguendo ab etimologia vocabuli. l. ij. §. appellata. ff. si certum petat. §. j. insti. quibus modis re contrahi. obliga. l. redibere in principio. ff. de edili. edicto.

¶ Ad idem Bald. in. l. si arrogator. ff. de adoptio. co. ij. ubi dicit quod si legitima filij arrogati: non cadat gravamen: ut ibi et in. §. sed hodie insti. cod. bene tamen cadit vulgaris: quia non continet gravamen. **¶** Ad idem Bart. in. l. lutus. §. marcellus. ff. ad trebellianum ubi dicit quod dos relicta filie in testamento quod venit in substitutione vulgari: ergo cadit in illa. Sed dos succedit loco legitime. l. titio centum. §. titio genero. ff. de condi. et demonst. ergo cadit etiam in legitima. **¶** Ad idem. l. vna. §. cum autem in superiori juncto. §. in novissimo. de caducis tollen. valet enim argumentum de una lege juncta ad aliam. l. gallus §. ille casus indifilis est. ff. de liberis et posthumis dicebat. §. in novissimo quod hereditas non adita: non transmittitur: nisi tantum per filium. in. §. cum in superiori. quid si iste heres habeat substitutum? sentit ergo quod filius potest habere substitutum vulgarem.

¶ Ad idem. l. si quis filium. §. j. ff. de acqui. here. junctis his qui dicit Bart. in. l. j. ff. de vulgari in principio. v. col. ubi dicit quod in illo. §. fuit datus substitutus vulgaris filio. **¶** Ad idem lex regni. vj. partita. titu. v. l. j. ante finem. **¶** Ad idem Bartho. in. l. pro herede. §. hereditarios. ff. de acqui. here. ubi dicit quod licet filius non possit acceptare legitimam: et alia bona paterna repudiare: ut ibi et in. l. quia poterat. ff. ad trebellianum. illud dicit esse verum: nisi pater illum filium gravaret de dando aliquam rem suam: et daret ei substitutum vulgarem. ergo substitutio vulgaris bene cadit in legitima. maxime quia inter gravamen et substitutionem vulgarem posuit dictionem: et que ponit

xcvij.

xcviij.

inter diuersa glos. in rubrica. C. de iuris et facti igno. ergo sentit quod substitutio vulgaris non est grauamē et consequenter cadat in legitima. Ad idem. l. iam dubitari. ff. de heredi. instituendis. ¶ Item quando datur filio substitutus vulgaris: nō priuatur filius legitima ex patris dispositione: sed filij voluntate ergo imputet sibi. secundum Paulum de castro. in. d. s. quod vulgo. tunc enim legitima filij: habet priuilegium dum acceptatur per ipsum filium. alias non. l. cum patronus de legat. ij. l. si titio et mihi. de lega. i. Sed vulgaris substitutio non habet locum nisi tantum repudiata legitima per filium. l. post aditam. C. de impuberū et alijs. Si autē tunc nō habet priuilegiū legitime: nō est mirā dū: si cadat in ea vulgaris substitutio. **xcix.** ¶ Ad contraria dicendum quod licet in substitutione vulgari cadāt illa verba si volueris: non tñ in institutione. Ite videbatur per substitutionē vulgarem positam in legitima fieri grauamē filio: cum impediatur trāsmisio lex si filius heres. ff. de liberis et posthumis Cogitabis. **c.** ¶ Ex istis inferitur quod sicut legitima patitur directam pupillarem: sic directam vulgarem. sic ampliabis. l. ex tribus. C. de inofficio. testa. ¶ An cōmissarius qui potest facere heredem: debeat prius nominari per eum qui dedit potestatem. Aliqui dicebant quod sic. Immo et legata et cōmissarius illa distribuatur: vt colligitur ex dicta lege regni. vj. Item quia voluntas captatoria: est improba. vt in precedentibus dictum est. Item quādo lex est dubia: debet intelligi secundum titulū sub quo situatur. l. imperatores. ff. de in diem adiectio. cū alijs de quibus supra. dicta autem lex regni est sita foro legum lib. iij. titu. de las madas. Poterit ergo cōmissari⁹ nominare tantum legatarios. quando enim iuris consulti volebant tra-

ctare de captatorijs voluntatibus circa legata: posuerunt sub titu. delegatis. l. captatorie de leg. j. si volebāt tractare circa hereditates: posuerunt in. l. illa institutio et in. l. captatorias. ff. de heredi. insti. et in. l. captatorias. C. de testa. mi. l. tamen illa se fundat sup distributione fienda. per cōmissariū. fateor: quod ponit duo. vnū in narratione legis: alud in dicto speciali. narratio generalis: non est refferēda ad dictum speciale: quia exempla nō arant regulā. l. damni infecti. ff. de dāno infecto. Item hoc verbū: mada: in vulgari nostro: intelligitur de heredis institutione vt foro legum. lib. iij. titu. de las herencias. l. x. iij. et verbū ordinare positū in illa lege ad vtrūq; reffertur scilicet ad testamentum in quo heredis institutio et legata fiunt facit rubrica. C. de testamentis ordinandis. in ordinatione quidem testamenti: venit heredis institutio ac nominatio. l. hac consultissima. eod. ti. poterit ergo nominare heredem. ¶ Ad cōtraria: patet solutio ex predictis. ideo nō est op⁹ ampli⁹ insistere. ¶ An cōmissarius cogitur acceptare cōmissionem vel executor executionē vide Bart. et alios in. l. j. de leg. ij. Ex quorum dictis in vtraq; questione videtur quod sic sicut tutor tutelā que datur inuito insti. de tutel. in principio cum similibus. cōmissaria autē et tutela equiparantur glo. in. l. tutela plerūq; ff. de tutel. nisi dixeris: quod nō equiparantur in omnibus: vt late in superioribus dictum est. vnde de regulariter non cogitur nisi tūc demū quando executor vel cōmissarius pmissit cōmittēti exequi vel testatori vt notanter voluit Aleran. in. d. l. j. de lega. ij. qui multa allegat in. j. col. cui adde. l. ex sentētia. ff. de testa. tute. vbi ei qui testatori pmissit esse tutorem filiorum: nulla competit exceptio ad se excusandum de his que ponuntur in titulo de excusatio. tuto.

cij.

clij.

ciiij. ¶ Unde si cōmissarius tutor vel executor propria manu cōmissione vel testamentum scripsit: nec contradixit: videtur consentire et potest compelli: vt colligitur ex. d. l. ex sententia cum dicit. quoniam promississe. et c. **cv.** ¶ Si contingat haberi recursum ad iudicem ordinarium ab ipso cōmissario: tanq; ad bonum virū. an ab eius sententia poterit appellari. Aliqui dicunt q non. tenet Immo. in. c. presenti de rescriptis lib. vj. et ibi refferunt alij et sequuntur Bart. et alij in. l. j. de leg. ij. in fine. Jo. an. in specu. de appella. §. in quibusdam. vñ. xvj. franciscus cardi. in. c. exposita de arbi. post Bartho. de falice. in quadam sua disputatione. Bald. in. l. fi. C. de cōtrahen. emp. quos sequitur Abbas in. c. quintaualis de iure iuran. et multi alij de quibus per Alexand. in. d. l. j. de legatis. ij. qui late loquitur. **cvj.** ¶ Alij multi tenent contrariū quia a quocūq; iudice grauāte potest appellari. c. omnis oppressus. ij. q. vj. c. vt nostrum de appella. c. de appellacionibus eod. ti. Item vbi est eadem ratio: idē jus. l. illud. ff. ad legem acqui. c. translato de consti. sed iudex reductionis ita potest grauare sicut quilibet alius a quo appellatur. ergo. Hanc partem tenuit Jacobus butri. in. l. societatem. §. arbitrorum. ff. pro solutio et ibi alij recētiore. et in. d. l. j. de lega. ij. Bald. in. l. vna. C. in vna cau. liceat tertio pronocare. col. fi. et in. l. j. C. de his que pene no. et in. c. fi. quo tēpore miles. et in. c. presentata de testibus. baptista de sancto blasio in tractatu arbitrorum. q. pen. alias. xciij. Antonius et Jo. de imola in. d. c. quintaualis. ¶ Ex quorum dictis datur solutiones ad cōtraria. maxime quia presupponunt q a sententia arbitrorum nō potest appellari: sed solū reduci ad arbitriū boni viri vt. d. s. arbitrorum quod est falsum. Immo appellari potest: vt per Bart. in. l. fi. ff.

de appella. cuius meminit Alexander in. d. l. j. de legatis. ij. Ludo. Roma. consilio. cccx. Pro quibus facit: quoniam a trāsfactione intra inter aliquos potest appellari. l. a sententia. §. idem rescripserunt. ff. de app. Sed arbitramentum est transactio authen. si vero contigerit. C. de iudicijs et in corpore vnde sumitur. traditur in. l. j. et. ij. C. si aduersus transactio. remissive per Aleran. in. d. l. j. de lega. ij.

¶ Non obstat decisione Bart. si dixeris. illud quod fit ab arbitratore: dicitur extra iudicium fieri. nam etiā in actibus extrajudicialibus: appellari pōt. c. bone. c. cū sit romana d apella. c. cōcertationi eod. ti. lib. vj. cle. causā de electio. hāc partem tenet lex regni vltima in curijs de Madrid. per regem et reginam / recte quidem. nam quando aliquid relinquitur iudicis arbitrio: si male arbitretur: potest ab eo appellari. glo. in. l. si qua pena. ff. d. verbo. signifi. et in. c. sup. his de accusa. et in. c. j. de dilatio. et in. c. j. de cōfessis lib. vj. et in. c. romana de app. eod. lib. Antonius in. c. quintaualis de iure iurā. et istud teneas: quāuis Immo. in. c. fi. de ferijs teneat contrariū quē sequitur Bald. in. l. ij. C. quomodo et quando iudex. Sed intellige secundum Alexand. in. d. l. j. de lega. ij. quādo cōmittit libero arbitrio: quia tūc potest iniquum equo pferre: vt traditur in. l. cum quidam de lega. ij. et l. nō quicquid. ff. de iudicijs et l. fidei cōmissa. §. quāq; de lega. iij. glose autem debent intelligi quando simpliciter iudicis arbitrio aliquid cōmittitur. nam tunc si male arbitretur: potest appellari: cū in tali arbitrio simpliciter dato: intelligatur declaratio boni viri: vt traditur in. d. l. j. de lega. ij. et in. l. si libertus. ff. de operis liber. in quibus locis multa reffert Aleran. q possunt adduci ad hoc propositū. ¶ Adde quod hec appellatio que fit a reductione vel reductionis: cen-

cvij.

cvij.

ffetur secunda appellatio respectu
claminationis facte ab ipso arbitratore.
re. et sic non poterit iterum appellari: ita
tenet Jo. de imola in. c. quatuordecim de
jure iur. Intellige quando iudex a quo
fuit petita reductio: ledit in magna
quantitate: secus si in parua. nam tunc non
potest appellari secundum Bald. in. l. una. C. de
his qui pene noie et Ludov. in dicto consi-
lio. c. xx. sentit Bald. in. c. fina. in fine
quo tempore miles. cuius meminit
Aleran. in. d. l. j. de lega. ij.

cx. Ex quo resultat limitatio ad. l. in
maioribus. C. de app. fateor tamen quod in his
que sunt de iure communi bene considerantur
minima seu parua: vt. l. j. §. illud.
ff. de coniungendis cum emancipatis libe-
ris. Secus in alijs que sunt de iure specia-
li. l. scio. ff. de integritate resti. p. Ange-
lum in. l. de rebus diuis. §. galinaz. et An-
tonium corsetum in tractatu de minimis.
cx. Sed cogita si in casu predicto dici
potest quod ideo procedit: propter fauorem con-
seruationis sententie: cuius verba aliquando
impropietate vt valeat glo. in. l. et pu-
to. ff. familie heredis. quam multum comen-
dat Bald. in. l. cum virum. C. de fideicom-
mi. col. et in. c. si. de trasla. epi. in. c. con-
tingit de dolo et cotu. in. c. cum super de
re iudi. Suzin. in. l. quoties. ff. de reb. di-
uis. et ibi Jasso. poterat in arg. l. Sed
et si possessor. §. item si iurauero. ff. de iu-
re iura. Sed hec ratio etiam habet locum in
quocumque alio iudice modicum grauata
ideo cogitabis.

cxj. Aduerte quod commissarius in execu-
tione officij: vel is in cuius arbitrio ali-
quid est relictum in modo arbitrandi de-
bet considerare vires bonorum committen-
tis: et merita personarum et charitatem quam
committens habebat ad illas: et causa pro
qua relinquitur: vt alimentorum dotis
vel studiorum: vt. l. si filie. ff. de leg. ij. et
l. quero. ff. de iure dotium. Bart. et alij
in. d. l. j. ff. de leg. ij. vnde non poterit vnus
soli relinquere totum patrimonium scilicet eum
per. l. quidam eod. tit. et dicta iura glo. in
d. l. j. ibi pro viribus patrimonij etc. Si

aut arbitrium relictum est sine expressione
cause: tunc arbitrium erit boni viri: vt
quando pupillo fuit relictum arbitrio sui
tutoris. nam debet considerare quantum sit
equum pupillo relinque consideratis predi-
ctis cum legata videatur facta ob meri-
ta legatarij. l. nec adiecit. ff. pro socio.

cxij. Ex quo inferitur quod commissarius nil
potest nec debet relinquere ei qui concubuit cum
uxore committentis ex presumpta eius vo-
luntate. p. glo. in. l. sorore. C. de his quibus
vt indignis et in. l. fideicommissum. C. de
fideicommissis. et si forte aliquid sibi reli-
quit commissarius: et postea accessit ad
uxorem committentis illud potest: vt p. Sa-
licetum in. d. l. fideicommissum. ad hoc sunt
due leges regni. iij. parti. tit. xij. l. iij.
fo. legum. li. iij. tit. de donationes. l. ix.
cxij. Ex istis dicebat Paulus de castro
in. d. l. fideicommissum quod si vidua com-
misit adulterium perdit dotem. Sed
alij recitiores ibi et alexa. in. d. l. sorore
tenent contrarium. vide eundem
paulum consilio. xxi.

cxliij. Quid autem si is cui commissarius:
vel in quem arbitrium est collatum:
aliquid reliquit: habuit accessum ad
commissarij vel arbitri uxorem: post
quod ei fuit relictum: an perdet relictum
videbatur quod sic per iam dicta. veritas
est in contrarium. quia non videtur
habere a commissario vel arbitro: sed
potius a committente: vt lege vnum
ex familia delegatis secundo.

cxv. Considerare etiam debet com-
missarius vel is in cuius arbitrio le-
gata sunt relictum qualitatem et quan-
tatem relictorum: que commissio-
nem faciens reliquisset. argu. l. si ser-
uus plurium. §. si. ff. de legatis primo
et. l. cum vnus. §. si. ff. de alimentis et
ciba. lega. cum precedentia declarent
sequentia obscura. l. qui filiabus in
principio de leg. j. et d. §. si. per Bart.
in. d. l. j. de leg. ij. Bald. in. l. legatorum.
§. si. eod. tit. ad idem. l. vtrum. ff. de peti. he-
reditatis inde est quod principium le-
gis clarum: declarat finem obscurum.

Uado el testador no hizo heredero ni menos dio poder al comissario
que lo fiziese por el ni le dio poder pa hazer alguna cosa delas otras
en la ley proxima sino solamente le dio poder pa que por el pueda hazer
testamento el tal comissario mandamos que pueda descargar los car-
gos de conciencia del testador que le dio el poder pagando sus deudas y cargos de
seruicio y otras deudas semejantes: y mandar distribuyr por el anima del testa-
dor la quinta parte de sus bienes que pagadas las deudas mortare y el remanen-
te se parta entre los parientes que viniere a heredar aquellos bienes ab intestato:
y si parientes tales no tuuiere el testador mandamos que el dicho comissario de exa-
mole ala muger del que le dio el poder lo que segun leyes de nros reynos le puede po-
tener sea obligado a disponer de todos los bienes del testador por causas
pias y puechosas ala anima del que le dio el poder y no en otra cosa alguna.

Ommissarius
cui simpliciter
data est facul-
tas testandi:
quid facere
potest. Execu-
tor testamen-
tarij potest de-
bita testato-
ris soluere.
spe. de instr.
eate. §. xiiij. ff. quid ergo Bald. in ad-
ditione. ff. testator. et ff. argumentum
et in. l. id quod pauperibus col. iij. ff.
venio ad quartum. C. de ept. et cleri. Item
debitum naturaliter si aliud non repit.
Bart. in. l. quibus. §. deus. ff. de condi. et
demo. et in. l. j. §. hec verba. ff. ne vis fiat
ei et in. l. legauit. ff. de libe. leg. Aleran.
in. l. id quod pauperibus preallegata
et in. l. ij. C. de fideicommissis.

U. Debita a testatore soluta: soluere
non potest alias tenet de suo Bald. in. l. si
fideiussor in prin. de leg. j. nec debita
a quibus testator fuit absolutus p. senten-
tia iniusta Bald. i. d. l. id quod pauperibus.
et ibi an tenet soluere penam commissam
contra defunctum. ff. sed ponamus et in. l.
post in fi. C. de furtis et in. d. §. deus. Item
potest soluere debita prescripta a defun-
cto. Bart. in. l. creditores. iij. oppo.
C. de verbo. signi. Bald. in. c. si quis p.
triginta si de feudo fue. cotro. et in. l.
ij. C. de fideicommissis. et in. d. l. id quod pauperibus.
v. q. et in. d. §. deus et ibi Bart. et in. l. is
cui. §. flauius. ff. de solu. Job. de imo.

la et alij ibidem. Inno. et alij in. c. quia
plerique de in iuri. eccle.

U. Executor tenet statim soluere obli-
ga testatoris. Bald. in. l. si. §. si autem le-
gata. C. de bonis que liberis. Item in reli-
ctis pijs que celeritate desiderant: vt sunt
funeralia et etiam sepultura et vsure ac-
male ablata Bald. in auth. hoc am-
plius. iij. co. et in. l. ea quam. col. v. C. de
fideicommissis. et in. d. l. id quod pauperibus col. iij.
U. Si executor soluit de suo: potest illud
repetere ab herede. Bald. in. l. si. C.
de his que sub modo. spec. vbi supra.
ff. si. et ibi Bald. in addi.

U. An executor testamentarij tamen satis-
fate de distribuendis bonis ad vsu de-
stinatum et reddenda ratione. etc. vide bar.
in. l. si ex duobus de leg. ij. et in. l. diuis.
ff. si cui plures quam p. legem fal. et in. l. quia
pluribus de leg. j. et in. l. libertus. ff. de
anuis leg. §. largius et in. l. solent. ff. de
alimentis et ciba. legatis que dicit quod sic.
U. An executor testamentarius pro sol-
uendis debitis potest vendere de bonis tes-
tatoris dic quod non: nisi testator concesserit:
vt si aliunde solui non possit. Bald.
in addi. spe. vbi. §. ff. an executor vl-
time post spe. ibi. ff. sed an exceptio et
ff. si. quid si non. tenet barth. in. l. alio.
ff. de alimentis et ciba. legatis et in. l.
j. §. j. ff. de rebus eorum. In casu tamen
quod potest vendere: non debet vendere
rem meliorem bartho. in lege magis
puto. §. idem pro eod. tit. glo. in. l. iij. C.
quando decreto opus est. Sed de ven-
dere nomina debitorum postea mobilia

de inde immobilis? Bal. in. l. fi. s. fin aut legata. C. de bonis q. liberis. Pro paruo debito: nō debet videri rē magna precij. Ange. in authē. de alienatione et emphi. s. hoc ē. v. col. colla. ix. et in. d. l. j. C. quādo decreto op. nō est. nec pōt vendere plus q. oportet pro solutione debitorum defuncti. d. s. si autem legata et ibi Bald.

vij. **E**xecutor testamētari⁹ d. videri bona testatoris in subastatiōe si heredes requisiti noluerint soluere debita. Bart. in. d. l. alio et in. l. legatis. ff. de usu. et ha. bal. i. l. creditor. C. d. distra. pigno. et si in subastatione res vēdicat viliori p. cio nō tñr executor heredib⁹ defuncti ad residuū p. cij. bal. in. l. j. C. si vedito pigno. aga. bart. in. d. l. alio.

viii. **E**xecutor testamētari⁹ q. veditit rē defuncti ad satisfaciendū creditorib⁹: pōt trāsserre dominiū et possessionē in emptorē Bald. in. d. l. alio et in. d. l. id qd paupib⁹. q. xviii. nisi heres possideat vt ibi. debet tamen ratificari veditio per heredē secundū Bald. in authen. si captiui fi. col. C. de epis. et cleri.

ix. **E**xecutor testamētari⁹ debz remittere vsuras q. sibi debentur: et soluere quas extorsit vt per spec. ti. de instru. edic. s. xiiij. v. si. hoc autē. archi. in. c. res. xiiij. q. fi. Bald. in. l. etiam. C. de fideicomis. et in. d. l. id quod pauperibus. v. col. q. viij. C. de epis. et cleri.

x. **Q**uinta pars omniū bonorū intelligitur deductis debitis et ere alieno. l. nō ampli⁹ de lega. ij. cū similib⁹ et hic probatur et l. stilli. c. xiiij. vide Bald. in. l. nulli. C. de epis. et cle. col. ij. istam quintam potest executor distribuere pro anima testatoris.

xj. **I**sta lex disponit q. in defectū cōsanguineorū: executor testamētari⁹ debz distribuere bona defuncti inf. paupes excluda vxore. vnde videi corrigere authē. p. terea. C. vnde vir et vxor. similr excludit fisco et corrigi. l. si vacatia. C. de bonis vacatib⁹. lib. x. et l. iij. in fine ti. delas mandas. Corrigitur etiā. l. j.

C. de heredib⁹ decurionū q. dicit q. si nauiculari⁹ sine testamēto et liberis decedit: hereditas eius nō ad fiscum sed ad corp⁹ nauiculariorū offert. Et q. dicūt ibi doctores q. mortuo artifice alicui⁹ collegij: in defectū venientū ab intestato: succedit collegiū. Idē dicit Bald. ibi de famulo q. decedit i te status: vt in defectum venientium ab intestato succedit dominus non fisco Bartho. in. l. si quis filio. s. eius qui. ff. de iniusto rupto. testa.

Nisi dixeris q. ista lex pcedit q. nō defunct⁹ cōmisit alicui factionē testamēti et fecit: vel nō fecit: nā tūc nō videt omnino decedere in testatus: sed magis videt testat⁹ animā heredē reliquisse: vt sentit Inno. in. c. cū tibi de testa. et sequitur Bald. in. l. epistola. j. col. C. de fideicomis. bene facit lex regni ordina. titu. delos testamentos. l. iij. quelo quitur de peregrino moriente ab intestato q. eius bona deferuntur ad fiscum in defectum descendunt: vide bonum textum in authen. omnes peregrini. C. cōmunia de succe. et ibi Bald.

Si testator mādāt bona sua distribuere: intelligit inter paupes et pro anima testatoris. Bald. in. l. executorē. co. ij. in fine. C. d. execu. rei iudi. Intel lige de pauperibus illius loci in quo est testator Barth. Bald. in. l. si quis ad declinandam. C. de epis. et cleri.

An executor testamētari⁹ pōt bona defuncti distribuere in vna sola causa an debeat in multis vide Bald. in. l. j. col. x. et ibi additionē in. v. si. quāq. C. de sacrosanctis ecclesijs.

Executor pōt agere cōtra heredes vel possessores bonorū defuncti. Bal. in. l. fi. col. v. C. de sacrosā. eccle. sentit Inno. in. c. cū tibi de testa. et bald. in. l. in ep. l. col. j. C. de fideico. vbi dicit q. cōmissa voluntate testatoris in ticiū: ipse heres censetur: vt eius bona pro anima distribuat Si heres: ergo potest eius bona a possessoribus petere.

xvj. **R**elictum pro anima est pius glos. in. l. si quis titio de legat. ij. Bald. in. l. j. col. ij. C. de sacrosanct. eccle. etiam si relinquatur consanguineo paupere.

peri glos. in. c. ij. de sepul. vnde executor potest distribuere in consanguineum suum vel testatoris pauperem Bald. in. d. l. j. col. x. v. si. super. vj. q.

Lex. xxxiij.

Cōmissario para hazer testamēto/ o mandas/ o para declarar por virtud del poder q. tiene lo queba de hazer delos bienes d. l. testador no tenga mas termino de quatro meses si estaua al tiempo que se le dio el poder en la ciudad/ o villa/ o lugar donde se le dio el poder: y si al dicho tiempo estaua ausente pero dentro de estos nuestros reynos no tēga ni dure su poder mas de seys meses: et si estuviere fuera delos dichos reynos al dicho tiempo tenga termino de vn año et no mas. E passados los dichos terminos no pueda mas hazer que si el poder no le fuera dado et vengan los dichos bienes a los que los haurian de hauer muriēdo el testador ab intestato los quales terminos mandamos que corran al tal cōmissario aun que diga et alegue q. nunca vino a su noticia que el tal poder le auia sido dado. Pero lo que el testador le mando señalada et determinadamente señalando la persona del heredero/ o señalando cierta cosa que auia de hazer el tal cōmissario mādamos que en tal caso el cōmissario sea obligado a lo hazer: y si pasado el dicho termino no lo fiziere que sea auido como si el tal cōmissario lo fiziese/ o declarase.

Cōmissari⁹ presens in loco tēpore cōmissionis: in fra quatuor menses officij expleat: absens a loco infra sex. absens a regno infra annuz.

Specifice cōmissa a testatore: si a cōmissario non fiant: habentur pro factis. hoc continet ista lex notanda.

ij. **A**dde q. executori testamētario datur etiam sex mēses ad exequendum authen. de sancti. episcopis. s. fin autem sanctissimus et ibi Ange. colla. ix.

iiij. **I**sta tempora currūt a morte testatoris et executori testamētario Bald. in authē. hoc ampli⁹. iij. col. C. de fideico. nota. in. c. q. nos de testa. possunt ista tēpora abreuiari p. testatorē. Bald. i. d. authē. j. oppo. i lectu. antiq.

iiij. **H**ec tēpora currūt cōmissario etiā ignorati: vt hic dicitur in fine. Idem in executor testamētario arg. c. fi. de

procu. lib. vj. tenet Bald. in. l. id quod paupib⁹. q. iij. C. d. epi. et cle. et in. l. ij. C. de execu. tu. et in. l. j. in principio. C. de cadu. to. et in. l. captatorias. C. de testa. mi. et in addi. spe. d. instru. edic. v. executor debet exequi. quāuis Bart. fenciat cōtrariū i. l. genero. ff. de infā. Bald. in. l. quinquaginta in fi. C. de execu. tu. fran. de padua in. l. quādiu. C. qui adm. quod tamen intelligēdum est de iusta ignorantia: non de crassa et supina secundum Bald. in. l. iij. C. de libe. cau. Sed prima opinio approbatur per hanc legem.

Unde elapso tēpore dato ad exequendum testamentum: exequitur episcopus in relictis pijs p. d. l. id quod pauperibus et in prophanis preses prouincie vt. l. xxxvj. infra eodem.

Sed si in casu negligentie prouidet testator: serbabitur ei⁹ dispositio bal. in authē. licet. C. de epi. et cle. et in. d. l. captatorias et in. l. j. C. de cadu. toll. et in. l. si fundū. s. stichū de lega. j.

Adora cōmissarij v. l. executoris nō pōt purgari vt hic d. facit. d. c. q. nos de testa. Adde pay. in. l. quādiu in.

ij. ff. de acquirenda hereditate ubi dicitur quod si terminus prefigitur a lege. non est audiendus volens purgare moram. tenet Bald. in. d. l. id quod pauperibus et in. l. nulli. C. de epis. et cleri. et in. l. iij. C. de procuratoribus et in. l. captatorias. C. de testa. mi. in fine. sentit ipse in. l. iij. q. j. de lega. primo et in. l. cum allegas. C. de usufructu et in. l. lucius titius. ff. de actio. empti. ubi loquitur de mora in contractibus purganda vide Bald. in. l. j. q. xiiij. C. de his que penes non. et in. l. si. oppositione. ix. in lectura antiqua. C. de condi. infertis. vide materiam in. l. magnam. C. de contrahen. et com. sti. et in. l. si.

et ibi Bartho. ff. de arbi. glo. et Bart. in. l. post tres. ff. si quis cau. et in. l. iij. de lega. j. et in. l. cum quidam de lega. ij. et in. l. si. C. de fide iusso. ubi per Angelum. ¶ Quid autem de artifice qui ad tempus se obligauit facere opus et non fecit an possit facere post tempus vide late Bald. et alios in. l. liberti. C. de operis liber. Bartho. in. l. insulam. j. col. ff. de verbo. obliga.

¶ Ea que determinate commissaria sunt commissario: si infra tempora hic statuta non faciat: habentur pro factis ut hic et lege trigesima prima supra vide in simili Bartho. in. l. gerit. ff. de acquirenda hereditate.

Lex. xxxiiij.

Al commissario por virtud del poder que tuviere para hazer testamento no pueda reuocar el testamento que el testador auia fecho en todo ni en parte salvo si el testador especialmente le dio poder para ello.

ommissarius non potest reuocare testamentum a testatore antea factum: nec quicquam ex eo immutare. hoc dicit. ratio est quia commissarius ve-

ritate inspecta est procurator qui non potest venire contra factum domini Bald. in. l. j. opposi. xxix. vbi. sed lege cauetur. C. qui admitti.

¶ Concurrentibus autem facto domini et procuratoris contrario: preualet factum domini. hinc est quod si dominus facit procuratorem ad renunciandum: et antequam procurator renun-

ciet: dominus renunciauit: valet renuntiatio quandoque postea procurator renunciaret ut notat in. c. ex parte de cani de rescriptis: ubi videas felinum.

¶ Sicut ergo procurator non potest facere testamentum pro defuncto: nisi ad hoc habeat speciale mandatum: ut supra. l. xxx. et xxij. sic nec reuocare testamentum ab eo factum: sicut hic dicitur. facit quod nota. in. l. vnu ex familia. §. sed et si fundum de lega. ij.

¶ Intellige quod non potest reuocare: etiam si multo tempore ante factum fuisset per defunctum: quia presumitur durare eius voluntas. l. sancimus. C. de testa. l. precibus. C. de impube. et aliis etiam si quadraginta annis antea factum fuisset et testator factus esset locupletior. secundum Paulum de castro in dicta lege sancimus.

Lex. xxxv.

Al commissario no pueda reuocar el testamento que ouiere por virtud de su poder vna vez hecho ni pueda despues de fecho fazer codicillo aun que sea ad pias causas avn que reserve en si el poder para lo reuocar/ o para añadir/ o menguar/ o para fazer codicillo/ o declaracion alguna.

ommissarius qui semel fecit testamentum non potest illud reuocare vel aliud facere nec codicillum: etiam si hac potestate sibi reseruasset

hoc dicit. ¶ Idem est in fideicommissario. l. vnu ex familia in principio et. §. rogo. et ibi Bartho. et alij delegatis. ij. ¶ Executor tamen potest variare in electione pauperum. Ange. in. l. Sed si in alio. §. si quis sub conditione. ff. ad trebellianum per nota. in. l. cum pater. §. a filia de lega. ij.

¶ Licet testator possit reuocare testamentum a se factum. l. si quis in principio cum simili. de legat. j. non tamen

commissarius testamentum quod pro defuncto fecit: ut hic et per Bald. in. l. id quod pauperibus. C. de epis. et cleri. et per doctores in. d. l. vnu ex familia.

¶ Sicut commissarius postquam semel fecit testamentum pro defuncto: non potest aliud facere testamentum: sic nec codicillum id est paruum codicem ut exponit lex regni. vi. pti. ti. xij. l. j. et insti. de testa. in principi. glo. in. l. ii. vbo personales. C. coia. de lega. ¶ Item quia in codicillis hereditas adi vel adimi non potest. l. ij. C. de codicil. specu. de iudi. §. j. vbi. si vero.

¶ An et quando potest reuocare quis quod suo vel alieno nomine gessit. vide glo. que incipit maxime et bart. i. l. cu. vir co. iij. vbi. quod vtrumque vir. ff. de usuris et in. l. j. §. et cum lex. C. de rei vxo. actio. gl. insti. quibus alienare licet in principio bal. in. l. iubem. C. de sacrosan. eccle. spe. de commissione. §. ij. et in regula quod semel placuit de regu. iur. lib. vj.

Lex. xxxvj.

Quando el commissario no fizo testamento ni dispuso de los bienes del testador porq passo el tiempo porq no quiso: o porq se murio sin fazer lo los tales bienes vega derechamente a los parientes del que le dio el poder que ouiesse de heredar sus bienes ab intestato. los quales en caso que no seanijos ni descendientes/ o ascendientes legitimos sean obligados a disponer dela quinta parte de los tales bienes por su anima del testador: a lo qual si dentro del año contado dende la muerte del testador no la cumpliere: mandamos que nuestras justicias les compelan a ello ante las quales lo puedan demandar y sea parte para ello qualquiera del pueblo.

ommissario/ testamentum infra tempora designata non faciente: hereditas perveniat ad venientes ab intestato: que compelluntur /

quintam partem hereditatis pro anima defuncti erogare hoc dicit.

¶ Ex ista lege juncta. l. xxx. dicit aliqui quod si defunctus in commissione nominavit aliquem instituendum he-

redem: si commissarius eum non instituit succedunt venientes ab intestato non is qui fuit nominatus. quia talis nominatio non operatur heredis institutionem. adeo quod si quis alteri commisit quod titium heredem institueret: et hoc non fecit: videtur decedere intestatus. d. l. vnum ex familia de lega. ij. debet enim expresse nominari per testatorem. vi. partita titulo. ii. l. xj. ¶ In contrarium videtur facere. l. xxij. vbi si testator promisit aliquem filium meliorare: habetur pro meliorato quavis enim non melioraret. Cogitabis.

¶ An et quando non implens voluntas

tem defuncti: priuetur hereditate habita ex testamento vel ab intestato: et vtrum priuetur ipso iure an per sententiam vide in authen. hoc ampli⁹. C. de fideicomis. et in. c. si heredes de testa. ¶ Item an priuetur fructibus medio tempore perceptis glos. in authentic. de heredi. z. fal. §. si vero nulla colla. j. Bartho. in. l. si quis solidum. ff. de here. in sti. z in. d. authē. hoc ampli⁹. vbi vide Bald. z angelū z alios.

iiiij.

¶ Quando executores testamenti discordant: quid faciendum vide Bald. in. l. id quod pauperibus. q. iij. z in. l. et filiū. §. hodie. ff. de pactis z ibi pau.

Bald. in. l. ij. §. j. C. communia delegat. specu. in titulo de instru. edictione. §. xliij. z ibi Bald. in additio. Ange. in authen. de eccle. titu. §. si quis hereditium colla. ix. Bartho. in. l. solent. ff. de ali. z ciba. lega. glos. et doctores in. c. tua nos de testamentis.

¶ Quilibet de populo pōt denūciare q hereditatis quinta pars distribuat pro anima defuncti: vt hic. quod sumitur ex. l. nulli. C. de epi. z cle. vbi vide Bald. in. §. ne piū ultimo notabili z fi. col. Ange. in authen. de eccle. ti. §. sin aut sanctissim⁹ colla. ix. z. vj. parti. ti. x. l. vij. cū alijs eiusdē tituli.

v.

Lex. xxxvij.

¶ Cando el testador nōbrada/ o señaladamente fizo heredero z fecho dio poder a otro que acabase por el su testamēto el tal cōmissario no pueda mandar despues demandadas las deudas y cargos de serui cios del testador mas dela quinta pte de sus bienes del testador: y sy mas mādare q no vala saluo sy el testador especialmēte le dio el poder pa mas.

j.

¶ I testator heredem nominauit: d inde commissit aliqui factiones testamēti: nō poterit: nisi quintam bonorum testatoris pro anima distribuere. hoc dicit.

ij.

¶ Quomodo heres nominandus sit a testatore: vt nominatio valeat vide Bald. in. l. iubemus. C. de testa. z in. l. hac cōsultissima. fi. col. §. si. item dicitur hic. specu. de testa. §. j. §. si. q si Bart. in. l. heredes palā in fine principij. eod. ti. paulū cōsilio. cccclvij. bonus textus insti. de testa. in principio.

iiij.

¶ An et quando valeat testamentum nutu factum presertim inter filios: vt de bald. Angelum Paulū et alios in. d. l. iubemus. qui sunt variantes. tene q non valet. l. his verbis. ff. de here. insti. authen. de testa. imperfectis. §.

nos igitur collatio. viij. authen. q si ne. C. de testa. facit. l. codicillis. §. fin. cum glo. de lega. ij. z. l. fi. z ibi bald. in §. si. nimia subtilitas. C. de fideicomis. hodie eadem solēntas requiritur in testamentis inter filios que inter extraneos. l. iij. supra. ergo dōbē a patre nominatim nominari vt colligit ex. l. xxxj. supra. facit. vj. parti. ti. iij. l. xj.

iiij.

¶ Testamentum imperfectum nō valet. l. hac cōsultissima. §. ex imperfecto. C. de testa. insti. quib⁹ mo. testa. insti. §. ex eo. cū simi. ēt si sit scriptū vsq ad heredis institutionē exclusiue l3 testator dōderit notario cedulā cōtinētē nomina heredū vt vult bald. quē refert Angelus in suo repertorio in vbo testator. p quo lex regni. vj. parti. ti. iij. l. vij. Si autem continet heredis institutionem dicitur perfectum vt. l. testamentum. C. de testamen. vide legem infra proximam.

v.

¶ An primum testamentum perfectum reuocatur per secundum imperfectum. sexta partita titu. primo. l. xxxij. quem videas.

¶ Cando el testador dexare dos/ o mas cōmissarios sy alguno/ o algunos dellos requeridos no quisieren/ o no pudieren vsar del dicho poder/ o se murierē el poder quede por entero al otro/ o otros q quisieren z pudieren vsar del dicho poder y en caso que los tales cōmissarios discordaren cumplase y executese lo que mādare y declarare la mayor parte dōllos y en caso q no aya mayor parte y fuerē discordes seā obligados a tomar por tercero al corregidor/ o asistēte/ o gouernador/ o al alcalde mayor del lugar donde fuere el testador y sy no ouiere corregidor ni asistēte ni gouernador ni alcalde mayor que tomē al alcalde ordinario del dicho lugar por tercero y sy muchos alcaldes ordinarios ouiere y no se cōcertarē los dichos cōmissarios qual sea en tal caso echen suertes: y el alcalde a quiē cupiere la suerte se jūte cōellos z lo que la mayor parte declarare/ o mandare que aquello se guarde y execute.

j.

¶ Turibus cōmissarijs relictis: si aliqui eorum requisiti noluerint aut nō potuerint cōmissa facere: vlti mo te pueni nō fecerint: supstes hoc facere posset. Si

an tem discordent fiat quod maioreorum pars voluerit. Stantibus paribus: iudex sit tertius inter eos. Si plures sint iudices: sorte dirimatur. h. d. ¶ Sumpta fuit hec lex a. c. prudētiā de offi. deleg. z. c. cum plures eod. ti. lib. vj. z ex his que tradit Bartho. in. l. heredes mei. §. fi. ff. ad trebellianū. Bald. in. c. j. circa finem. §. si. vtrum autem commissarij de inuestitura in maritum facta.

ij.

¶ Commissarius non cogitur acceptare officiū vt hic colligitur: nec executor testamētari⁹ etiā i relictis ad pias causas. l. j. C. de sūma trini. c. tua de testa. quod nota. Sed postq acceptauit cogitur exequi: vt ibi. Job. an. et alij in. c. ij. de testa. lib. vj. Abb. in. c. joha nes. ij. col. in fine. eod. titu.

iiij.

iiij.

¶ Executores testamentarij discordantes: coguntur concordare: vt per Bald. in. l. id quod pauperibus. q. iij. C. de episcopis et cleri. alias exequitur episcopus. l. huiusmodi. §. fin. de

lega. j. z tūc potest gratificare cui velit Bald. z Pau. in. l. z suū heredē. §. hodie. ff. de pactis. Bald. in. l. vidue. C. de nuptijs. vide Archi. z Dominicum in. c. ij. d testa. lib. vj. Bald. in. l. nulli. fi. col. C. de episco. z cleri.

v.

¶ Unus commissarius non potest alteri committere nudum ministeriū. c. fi. de offi. delega. Abb. in. c. cum bertoldus de re judi. col. iij. §. si. quarto soluit Bald. in. l. non sine col. ij. §. si. sed in contrarium. C. de bonis que libe. de quo per Barth. in. l. singulos. ff. de testamē. et in. l. si fundum. §. his verbis de legatis. j.

vj.

¶ De commissione alternatiua facta pluribus: vide Bald. in. l. penul. col. ij. C. de verbo. signifi.

viij.

¶ Si arbitri discordant quid faciendū: vide Bald. in. c. j. fi. col. §. si. sed hic ab extra. de inuesti. in maritum facta Abb. in. c. quinta uallis pe. col. in fine §. vltimo nollo hic omittere. dīcas q arbitri non coguntur cōpromissuz acceptare: sed bene acceptatum expedire. l. iij. §. tamen si. ff. de arbitris. l. si de meis in principio z in. §. ex cōmisso in fine eod. ti. Bald. in. l. fi. col. v. §. si. quero nunquid. C. de cōtrabē. emp. argumento. l. si vsufructus. §. si inter duos. ff. de vsufruct. et lege. fina. ff. de excu. mu.

¶ An commissarius potest agere cōtra heredem vel debitorem: dic q sic Bald. per. l. nulli. C. de epis. z cleri. l. nō remunerādi. §. fi. ff. mādā. cū. l. se-

viij.

quenti. Baldus in. d. s. id quod pau-
peribus. col. ij. q. iij. iij. vide leges re-

gni sexta partita titulo. x. l. ij. iij. vij.
cum alijs.

Lex. xxxix.

Mel poder que se diere al comissario para hazer todo lo suso dicho
o parte dello interuenga la solenidad del escriuano y testigos que se-
gun leyes de nuestros reynos ha de interuenir en los testamentos
y de otra manera no valan ni bagan fee los dichos poderes.

i.

Potestate
data comissa-
rio ad facien-
dum testamen-
tum: debent
interuenire ta-
bellio z testes
in testamēto
requiriti. h. d. d.
qbus in. l. iij.
supra eodē.

ij.

Quid si tabellio sic dicat commito
factionē mei testamēti titio: an sit nec

cessaria subscriptio alterius tabellio-
nis: vide Bald. in. l. cum antiquitas
in fine. C. de testamentis.

iij.

In mandato executionis testamen-
ti: non requiritur ista sollemnitas. im-
mo probatur per formam et alias co-
lecturas. Bald. in lege prima. C. de
rebus alie. non alie.

iij.

Si commissio sit ad faciendum te-
stamentum nuncupatiuum: seruanda
est sollemnitas testamenti nuncupati-
ui: si in scriptis similiter vt hic colligi-
tur iuncta. l. iij. v. s. eodem.

Lex. xl.

Ma subcession del mayoradgo aun que el hijo mayor muera en vi-
da del tencedor del mayoradgo/ o de aquella quien pertenesce sy el tal
hijo mayor dexare hijo/ o nieto/ o descendiente legitimo estos tales
descendientes del hijo mayor por su boorden preferan al hijo segun-
do del dicho tencedor/ o de aquel a quien el dicho mayoradgo pertenesca. Lo
qual no solamente mandamos que se guarde z platique en la subcession del ma-
yoradgo a los ascendientes/ pero aun en la subcession de los mayoradgos a los
transuersales. De manera que siempre el hijo z sus descendientes legitimos por
su orden/ representen la persona de sus padres/ aun que sus padres no ayā sub-
cedido en los dichos mayoradgos/ salvo sy otra cosa estuviere dispuesta por el
que primeramente constituyo z ordeno el mayoradgo/ que en tal caso manda-
mos que se guarde la voluntad del que lo instituyo.

i.

Successio-
ne maioratus
preferitur ne-
poser filio ma-
iore filio secu-
do: nisi aliter
in constitutio-
ne maioratus
contineatur.

Quamuis
omnis succes-
sio dicatur de iure positiuo. l. pronu-
ciatio. s. familia. ff. de verbo. signifi.

Bald. in. l. lege. col. j. s. vel dic. C. de
legi. here. Successio tamen in maio-
ratu vel primogenitura: primo fuit
instituta de iure diuino vt colligitur
ex genesi. c. xxy. in fine z. c. xxvij. post
medium Bald. in. l. in quibus versi.
pone consuetudo. C. de secundis nupt.
de quo per Montanum foro legum
lib. j. titu. dela guarda de los hijos dī
Key. l. j. glos. ij. in fine sbo itē primo
genitura. ego multa scripsi de mate-
ria maioratus in rubz. de dona. inter
virum et vxorem. col. iij. cum alijs z

col. cccij. cum duabus sequētibz z
in. c. per vestras col. cccij. s. restat.
cōplura alia copilauī in tractatu ma-
ioratus: in quo tetigi vltra. 1500. que-
stiones: que videri possunt. alique for-
te de illis tangentur hic.

ij.

Filius maior dicitur primogenitus
vel primo natus lucem vidit et totus
ad orbem processit ad nullū declinās
monstruum vel prodigiū. l. quod cer-
tatum. C. de posthu. heredibus insti.
Bald. in. l. cum antiquioribz. col. iij.
s. z primo premitto. C. d. iure deli. z
in. l. ij. co. j. C. de iure ephi. z in. l. eāq
col. vij. s. sed pone. C. de fideicō. vi-
de in. c. ioseph. de verbo. signi. Bald.
in. l. quoties. C. de rei vendi.

iij.

Filius filij maioris decedētis in vi-
ta patris succedit in maioratu exclu-
so filio secundo: vt antea disponebat
lex regni. ij. partita. titu. xv. l. ij. z hic
clarius per istam. l. vnde approbatur
oppinio Oldra. consilio. cclxij. z Ab-
batis in. c. licet de voto col. ij. s. sed
dubium est. quos sequitur Montan-
us foro legum lib. j. titu. dela guar-
da de los hijos del Key. l. prima. sbo
ex quo concluditur.

Contrariam opinionē senserunt
plures non leuis auctoritatis docto-
res. Bartho. in. l. liberti. C. de oppe-
ris lib. z ibi Bald. iij. col. s. sed du-
bitatur de tale. q. z in. l. cuz antiquo-
ribz. col. iij. C. de iure delibe. z in. l.
z in testamento. C. de suis z legi. here.
z in. l. si viua matre per illum textum
s. vnde hec littera est argumētum.
C. de bonis maternis. s. Ricard⁹ ma-
tynus z alij in. d. l. liberti. Bald. in
authen. post fratres. C. de suis z legi.
here. Paulus de castro consilio. clx.
z in. l. maximum viciū. C. de libe. pre.
Jo. an in specu. titu. de feudis. Anto-
nius de rosel. in tractatu de successio.
ab intesta. col. xxxij. per Alexandrū z
Paulū in. l. is potest. ff. de acqui. he-
redi. vide. Jo. an. in speculo de feudis
cuius meminit Abbas cōsilio. lxxxv.

primo volumine et Socinus cōsilio.
xlviij. col. iij. ij. volumine.

Prima opinio approbatur per
istas leges regni. Cuius ratio potest
esse multiplex. prima quia iure diu-
no et naturali z scripto primogenitu-
ra est approbata z potest alienari: si-
cut alienauit Esau filius maior Isaac
in Jacob filium secundo genitum ge-
nesi. c. xxy. si est alienabile hoc 1⁹ pri-
mogeniture: ergo trāsmissibile ad he-
redem. transit ergo istud ius in filius
filij primogeniti decedētis in vita pa-
tris: non acceptato iure ipso.

iij.

Et si dixeris qd filij primogeniti
nō venit ad successionē maioratus ex
iure transmissio: sed per representatio-
nem persone patris: sicut cōtingit in.
l. in quibus cum. l. sequenti. C. de se-
cundis nuptijs vbi videas Bald. vbi
nepotes vidētur ingredi gradum pa-
ternum: et consequuntur eius portio-
nem: qui nec re neqz spe habebant ius
confirmatum vel formatum: sed ius
pendēs ex casu. quod contingit ex spe-
ciali legis prouidentia propterea dicit
facere ad qstionē regnoz Bald. ibi.

v.

Item maioratus est quodam bene-
ficio vel gratia a principe vel testa-
tore proueniens. beneficia autem se-
quuntur lineam sanguinis descendē-
tium potius qd transuersalium: vt. d.
l. in quibus et ibi Bald. quem rogo
videas quia pulcras tāgit questiones
ad hoc propositum deseruientes.

vi.

Quid si nati sunt duo filij vterini:
et ignoratur quis primo nasceretur:
qz succedat in maioratu. vide Bald.
in. d. l. in quibus. col. ij. s. pone con-
suetudo. C. de secundis nupt. qui di-
cit qd pater poterit eligere quis eorū
succedat in maioratu. Sed idē Bald.
in authē. ex testamēto fi. col. s. xvij.
capitulū. C. de colla. sentit contrariū
dicens qd vterqz succedit. Idem tenēt
Bald. z Angelus in. l. ex duobus. ff.
de vulgari z pupillari. de quo ibi late
per Alexandrum. Bald. in authen.

- hoc amplius col. ij. vñ. quero an filij. C. de fideicō. z in. l. j. co. ij. vñ. fallit in feudo. C. de conditio. insertis z in. l. si viua matre vñ. vnde littera. C. de bonis maternis z in. l. ex hoc iure. q. v. ff. de iusti. z iure. Jo. an. in specu. titu. de prebē. §. j. z veritas videtur q. vter q. admittatur ad regnū tanq. primo genit. per. l. ij. §. hereditas. ff. de suis z legi. vbi prim. dicitur: quem nemo antecedit. nec est in conueniens q. regnum sit apud duos. c. nō autem. vij. q. j. cle. ne. Romani de iure iuran. in. glo. in vbo reges. Jo. an. in specu. de rescriptis prefeta §. fi. in additiōe magna que incipit licet aliud. zc.
- vij. Adde predictis glos. Bart. z alios in. l. aretusa. ff. de statu homi. z in. l. si fuerit. §. plane. ff. de reb. dubijs. vbi si masculus z femina simul nascantur: presumitur prius natus masculus: z si ambo nascentur masculi: formosior z robustior presumitur prius natus et q. celerius exierit de carcere materno Bal. in phemio. ff. de nos itaq. Si ambo essent extracti exciso vtero materno: ambo regnabūt: vt ibi p. Bal. q. n. refert z clarius explicat Jo. de anania in rub. de sortilegijs. fi. col.
- viii. Ex istis insertis flo. in. l. j. §. cum arietes. ff. si quadru. pau. fe. dic. q. ex duobus animalibus: robustius presumitur. aggressisse alium aliter non apparente contrarium.
- ix. Hinc potest dici q. si duo pariter se vulnerarunt nec apparet quis primo: neuter tenetur: vt per Bald. in. l. j. C. vnde vir. q. vij. z in. l. vt vim ad fi. ff. de iusti. z iure anania in. c. signifi casti. xxi. col. d. homicidio: nisi aliter appareat de insultu saltem ex hoc q. alter erat robustior altero.
- x. Item si maritus et vxor simul moriantur: presumitur premozi vxor. l. qui duos. §. si maritus. ff. de reb. du. vbi videas moderniores doctores. Ad idem facit hoc per. l. j. z authen. pretere. C. vnde vir z vxor. z. vj. partitati.
- xii. l. vi. facit etiam ad legē regni foro legum lib. iij. titu. delas herencias de lecto cotidiano. zc.
- xj. Item si pater et filius impubes simul perierunt: presumitur filius predecessisse vt nota. in. d. l. qui duos. §. si maritus. ff. de rebus dubijs.
- xij. faciunt ista ad questionem de pluribus frangentibus pacem quis presumitur aggressor de qua per Bart. in. l. cum pater. §. libertus de lega. ij. z Abb. in. c. ij. de treu. z pace.
- xiii. Item de pluribus vulnerantibus vnum qui mortuus est: vt per glo. in. c. cupientes. §. ceterum in. v. culpabiles z ibi dominic. de electione. lib. vj.
- xiiii. Si primogenitus est insufficiens: datur maiorat. secūdo genito. Bald. in authen. hoc amplius. col. ij. in principio. vñ. z ideo. C. de fideicō. z in. c. j. in fine. vñ. quero quid si consuetudo de successio. feu. z in. c. j. §. p. terea ducatus in fi. vñ. querit glos. de prohibita feudali aliena. per Frederi. Bald. in. l. humanitatis. C. de impube.
- xv. An infans potest coronari vt rex. an differatur: vide Bartho. in. l. j. C. de muneribus z hono. non continuādis inter patrem z filium lib. x. vbi dicit q. infans potest coronari vt rex.
- xvi. furios. nō succedit in feudo Bal. in. l. fi. C. de suis et legiti. heredi. quia seruire nō pōt. l. si ea qui morbo lib. x.
- xvii. Religiosus minor beati francisci tertij ordinis nō succedit in regno vel maioratu: sed sequēs in gradu Bald. in. l. si quis prioris. §. talem. vñ. sed pone. C. de secundis nuptijs z in. d. c. j. in fine principij d. feudo succe. Anto. Roselus in arboze consanguinitatis col. xliij. in fine. Ancha. in. c. j. q. xliij. principali de consti. lib. vj.
- xviii. Bona maiorat. nō veniūt in collatione bono. Bald. in authē. ex testamēto fi. co. vñ. xvij. caplm. C. de colla. quia nō diuidūtur argu. l. quidā mulier. ff. familie hercis. l. carmelita pia. ff. de iure patro. c. licet de voto.

- xix. Adortuo patre: filius representat eius personam et succedit in eius locum. l. in quibus. C. de nup. l. posthumorum in principio z ibi Barth. ff. de de inoffi. testa. Bald. in. l. cum antiquioribus. C. de iure delibe. Abbas in. c. licet de voto.
- xx. Ad idem. l. si viua matre. C. de bonis maternis.
- xxi. Propterea nepos non rumpit testamentum aut quia succedit loco patris sui. Bald. in. l. ij. iij. oppo. C. de liberis prete. qui enim vitur iure alterius: vitur eo iure: quo ille vti poterat. l. qui quadraginta. vñ. nam heres. ff. ad trebellianum.

De ista representatione Bald. in. l. intestato. C. de suis et legitimis heredi. et in dicta. l. secunda. C. de liberis preteritis.

Qualiter constabit de dispositione testatoris circa maioratū vide Bald. in. l. liberti. quarta col. pallegata. C. de operis libertorum dicemus infra in. l. xlv. in fine. Hec enim lex est notabilis: in eo quod vult dispositio nem maioratus esse attendēda et facit ad multa. tene eam menti.

Lex. xli.

Nandamos que el mayorazgo se pueda prouar por la escriptura de la institucion del con la escriptura de la licencia del Rey que la dio seyendo tales las dichas escripturas que fagan fee / o por testigos que depongan en la forma que el derecho quiere del tenor delas dichas escripturas: z assi mesmo por costumbre immemorial probada con las calidades que concluyan los passados auer tenido z possedydo aqellos bienes por mayorazgo es a saber que los hijos mayores legitimos z sus descendientes subcedian en los dichos bienes por via de mayorazgo caso que el tenedor del mayorazgo es a saber que los hijos mayores legitimos sin dar les los que subcedian en el dicho mayorazgo alguna cosa / o equivalencia por subceder en el: z que los testigos sean de buena fama: z digan que an si lo vieron ellos passar por tiempo de quarenta años: z assi lo oyerō dezir a sus mayores z ancianos que ellos siēpre asi lo viera z oyeran: z que nunca vieron ni oyeron dezir lo contrario z q. dello es publica boz z fama z comū opiniō entre los vezinos y moradores de la tierra.

Ic datur forma probandi maioratum. probari eniz potest per instrumentum constitutum in ipsis maioratus: vt p. specu. de proba. §. iij. vñ. tertio per instrumenta. prefertim si sunt antiqua quibus creditur secundum Inno. in. c. veniens de verbo. signifi. glos. in. c. tertio loco de proba. vñ. sic ergo testes preferunt prope mediū notatur in. c. quoniā contra de proba. Bald. in. l.

santimus. col. j. vñ. nobit. C. de testa. Pau. de castro. consilio. xlvij.

Quāuis in ore duorum vel trium testium stat omne verbum de lege regni requiruntur in instrumento tres testes foro legum lib. iij. ti. delas cartas. l. j. z. iij. partita. titu. xvij. l. liij. que dicit q. debent esse alij duo notarii pro testibus et hoc seruatur apud Sebiliam et Cordubam / vel in eorum defectu tres testes. et vltra hoc partes debēt se subscribere vt in pragmaticis folio. ccl. Item q. prius legāt z publicētur partib. z testib. vt ibi.

Licentia regis ad faciendum maioratum debet probari per scripturā authen. de mandatis principū colla. iij. z hoc tenet Bart. in. l. si quis mihi

bona. §. mulierum in. fi. ff. de acqui. here. spe. de instr. edic. §. restat. §. sed quid si producitur. Pau. de castro 2 filio. c. lvi. Circumstantie tamen licentie probantur per testes. Bald. in. c. j. in principio de noua forma fidei. Jo. an. in. c. olim de verbo. signifi.

iii. **¶** Adde q scriptura est necessaria ad probandam licentiam principis vt dictum est: vt per Inno. 2 alios in. c. cōstitutus de appe. per Bald. in. l. humanum in fine. C. de legibus. vide felinum in rubrica de consti. licentia vero alterius q principis vel pape probari potest p testes. Bald. in. l. si qua per calūniam. C. de epis. 2 cleri. **¶** Et ita scriptura non semper est necessaria ad probandum ea que fieri debēt in scriptis: vt per composelanum in c. j. d. electione. lib. vi. Nota deci. cccc xiiij. incipit fuit dubitatu in notabili.

v. **¶** De confectione scripturarum vide singulariter per leges regni tertia partita. ti. xviii. per totum. Admittitur tamē probatio contra scripturas non tamen per testes: vt per Barth. in. l. cum de indebito. §. sed hoc in fine ff. de proba. 2 in. l. generaliter. C. de non nu. pe. **¶** Intellige quando producantur contra tenorem scripture. Secus si ad probandum contra solēnitatem instrumenti: vt per Bart. ibi 2 Bald. in. d. l. generaliter secunda oppositione vide nota. ll. regni ordin. lib. iij. titu. delas exceptiones. l. iij. v. vbi dicitur q possunt pbari p testes exceptiones contra instrumentum.

vi. **¶** Scriptura potest confici in prima vel tertia persona. c. dudum de cōuersio. coniuga. Bald. in. c. j. in principio de noua forma fidelitatis et ibi additio. nota.

vij. **¶** Scripture tenor qualiter probeat. Bartho. in. l. ij. in fine. ff. de iure fisci 2 in. l. j. ff. si certum peta. 2 in. l. certi. §. quoniam eod. ti. authen. si quis in aliquo documento. C. de edendo. glosa Bartho. 2 Bald. in. l. sicut. C. de fide

instru. vnde etiā si postea non appareat instrumentū de cuius tenore testes deponunt: valet probatio Bald. in. l. j. C. de fide instru. intellige quando testes sciebant legere: alias testes tenentur de falso. Ange. in authenti. de tabelli. §. j. collatio. iij.

¶ Instrumentum probatum per testes: non habet executionem paratā. Bart. in. l. j. ff. de his q in testa. de.

¶ Testes qui deponunt de tenore instrumenti periti: debent publicari. bald. in. l. fi. C. de edendo immo ipsuz instrumentū debet in publicam formā redigi vt. l. j. 2 ibi bald. 2 l. instrumenta et. l. cum instrumentis. C. de probatio. quod nota.

¶ Bona esse maioratus probatur per consuetudinem vt hic dicitur intellige de consuetudine immemorabili. talis enim consuetudo habet vim tituli. l. iij. §. ductus aque. ff. de aqua quod tidiana 2 estiuā. c. super quibusdam. §. preterea 2 ibi glo. de verbo. signifi. facit. c. hoc quippe. iij. q. vi. c. conquestus. ix. q. iij. c. mos antiquus. lxxv. dist. notatur in. c. accedentes de prescriptio. tenet bald. in. c. j. col. ij. §. si. quidā nitūtur ex prescriptio. que sunt regalia. 2 in. l. si solēmbus. C. de fide instru. 2 in. l. iij. col. ij. in fine. §. si. sexto nota. C. de nautico fenore. 2 in tractatu de tabellione. q. ij. 2 lex. viij. ti. dlos concejos juncta. l. x. eod. ti. vbi colligitur q consuetudo. xl. annorum habet vim tituli vel priuilegij.

¶ facta antiqua probatur per famā 2 indicia. l. cum super. C. de rei vēdi. ex quo infertibi bald. ad ius patronatus de quo etiā p Abb. in. c. veniēs el. ij. col. iij. in principio de testi. 2 in. c. quid per nouale de verbo. signifi. et in. c. sup eo. ij. nota. de parrochijs.

¶ Consuetudo in successione dignitatis est seruanda. bald. in. c. j. col. ij. §. itē nota de feudo marchie lib. fev.

¶ In factis multum antiquis oppinio generalis habetur pro veritate: 2

non est necessaria alia probatio. dum tamē talis opinio sit vniformis apud omnes: nec de ea sit contradictio apud peritos facit quod vult Inno. in. c. cū causa de iura. ca. et in. c. veniens de verborum significatione.

xliij. **¶** Quot testes sunt necessarij ad probandam hanc consuetudinem: dicas q duo vel tres per. l. vbi numerus. ff. de testi. p. c. in omni negotio. eod. ti.

Lex. xlii.

Adenamos 2 mādamos que la licencia del Rey para fazer mayoradgo preceda al hazer del mayoradgo: d mācra que aun q el Rey de licēcia para fazer mayoradgo: por virtud dela tal licēcia no se cōfirme el mayoradgo que de antes estuuiere fecho: saluo si ēla tal licencia espreffamente se dixesse que aprouaua el mayoradgo que estaua fecho.

i. **¶** Licētia regis ad faciendum maioratum: debet precedere. **¶** Quid debet cōtinere vide. iij. partita. titu. xvij. lege. ij. xvi.

¶ Licētia regis debet obz pcedere: authē. licentia. C. de epi. 2 cle. c. omnis vtriusq sexus de peni. 2 remissionibus vbi plene scripsi in meis re-collectis. Ad idem Inno. c. dudum de rebus eccle. non alie. Bart. in. l. si sine 2 authē. plures. C. de aqua pluua arceda Bald. in. l. j. fi. col. C. qui admittit. 2 in. l. fi. §. necessitatem col. vii. C. de bonis que liberis. doctores in. l. si quis mihi bona. §. iussu. ff. de acqui. here. **¶** Licentia en latin y otorgamiento en romance: todo es vna cosa. j. partita titulo. xliij. l. ij.

ii. **¶** Auctoritas debet interuenire in actu. l. pupillus. §. tutor. ff. de excusa. tuto. **¶** Consensus potest interuenire ante 2 etiā post. l. fi. C. ad macedo. per Abb. in. c. cū nos dhis q fūt a pre. **¶** Licentia presumitur precessisse ex

Ad idē. l. j. titu. delas testimonias foro legum vide glos. in. l. finali. C. familie herciscunde. non ergo sufficit vnus testis quantumcumq peritissimus. c. l3 vniuersis in fi. de testi. quicquid dixerit Bald. in repe. l. de quibus. col. xv. §. si. quarto principaliter queritur. ff. de legibus. vide ibi eundem Bald. col. xix. §. si. postremo qualiter cum sex. col. sequentibus.

diuturna prestatione eius qui eā prestare debuit. Bald. in. l. si filius in fine. C. de petitione here. Angelus in. l. qui in aliena. §. j. ff. de acqui. heredi. glo. 2 doctores in. c. peruenit de emp. et venditione.

iii. **¶** Maioratus factus sine licētia principis nō confirmatur etiam si postea princeps sibi concesserit licentiam faciendi maioratum. Ad hoc vide multa que cumulat Jasso. in. l. quominus. ff. de fluminibus in repetitione. q. xxi. vbi format questionem si aliquis fecit molendinū sine principis licentia: postea impetrauit a principe licentiam q possit facere molendinū in flumine publico: nauigauit: an talis licentia extendat ad molendinū prius illicite fabricatum. allegat ad partes pro et cōtra. que videas per te. ibi meminit de paulo in. d. l. et militibus. allegat similiter eum in. l. si quis filio exheredato. §. irritum. ff. de iniusto rupto. 2 in. l. filie mee. §. si sic. ff. de cōdi. 2 demonstra. 2 non nulla alia per que videtur inclinare in partē affirmatiuam sed tu tene negatiuam per istam legem. videas eum rogo. et de consensu postea accedente vide Luca de pena in. l. instar col. ij. §. si. sciendū. C. de iure fisci. lib. x. vide etiam AlDa

theum de afflictis dictione. ccclv. et glos. in. c. si quis ingenuus. xxix. q. ij. que in simili questione loquitur.

Cuius contrariū fenciebat Bald. quem sequitur paulus in. l. et militibus. C. de testa. mi. dicens qd testamētum factum a clerico sine licentia pape: confirmatur si papa dedit ei postea licentiam testandi. **C**dem dicit Paulus si clericus habēs duo beneficia incompatibilia sine licentia vel dispensatione pape: impetrauit licentiam ad obtinendum duo incompatibilia. **N**isi dixerimus qd illud procedit quando papa sciens testamētum factum dedit licentiā predictam: vel sciēs clericum habere duo beneficia incompatibilia: dedit sibi licentiam ipsam: quo casu videtur approbare. Sicut in simili dicimus si papa sciēs aliquem esse excommunicatum scribit ei vel loquitur: videtur cum absolue re cle. si sumus de sen. exco. Ad idem facit quod vult Bart. quem alij referunt et sequuntur in. l. privilegia circa principium. C. de sacrosanctis eccle. vbi dicit qd confirmatio facta a principe ex certa scientia: operatur. secus si ignorāter. **I**dem de auctoritate dicit Bald. in. l. si. §. si autem. C. de bonis que liberis. Sic in casu nostro si rex sciens aliquem fecisse maiozatum concessit ei licentiam ad faciendum maiozatum: videretur maiozatum confirmare. Sed ista lex amplius requirit qd debeat rex expresse dicere qd confirmat maiozatum ab eo factum: et istud teneas.

Cuid autem si rex concessit alicui absentī licentiam faciendi maiozatū an valeat: est vtile hoc scire secundū Bartho. in. l. labeo. ff. de iure iuran. et in. l. si. in principio. C. arbitrium tu tele. decidit qd valet dummodo interueniat nuncius vel epistola vbi per Bartho. et per Bald. in specu. ti. de confirma. §. si. et renūtiatio. mibi hoc placet quia donatio vel concessio fa-

uorabilis vel pūilegiatura potest absenti concedi. l. absenti. ff. de donatio. c. si tibi absenti de preben. lib. vj.

Sed esset pulchra dubitatio si quis misit epistolam vel nuncium ad regē petens licentiam ad faciendum maiozatum: que in veritate fuit sibi concessa: ignorabat tamen ipse: et putās eam sibi concessam: fecit maiozatum an valebit ex quo ignorauit fūdamētum sui actus. videtur qd non propter id quod in simili dicimus si iudex procedit contra contumacem qui in veritate erat contumax: ignorabat tamen illum esset cōtumacem: non valet processus. Bartho. in. l. multum interest. ff. de cōdi. et demōstra. refert Abb. in. c. quoniam de offi. delega. facit glo. in. c. sepe de appellationibus. **Q**uid si rex approbat maiozatum factum ab aliquo sine eius licētia apparet ista cōfirmatio: sed nō ipse maiozatus an valebit? Bald. tenet qd nō in. l. falsus. C. de furtis. co. ij. et in spe. de instru. edic. col. ix. §. si. an valeat cōfirmatio. vide specu. ibi. §. nunc autē videndum. §. si. item oppono contra cōfirmationē. Ad hoc. l. donatio. C. de dona. vide Bal. in. l. aduers⁹ in. fi. C. si aduersus rē iudicatā et in. l. ij. col. j. §. et nota qd cōfirmabile. C. de libe. pte ritis. vide Abb. in. c. inter dilectos. col. vj. de fide instrumento.

Fecit quis maiozatum de tertio et quinto et vt scis potest per lege. xix. supra eodem. nec est opus licētia regia. Sed adiunxit plusq̃ tertiam et quintā in ipso maiozatu. rex approbauit. an videtur approbare in illo pluri qd excedebat tertiam et quintā vide spe. de instru. edic. §. nunc autem vidēdū. §. si. item pone et sequenti. sentit qd nō idem Bartho. in. d. l. privilegia paulo post principiu. C. de sacrosan. eccle. Angelus in. l. si. C. de tempo. appell. Bartho. in. l. j. in principio in. ij. opo. ff. de his qui sunt sui vel alieni juris. Bald. in. c. in presentia. v. col. de

probationibus et in. l. j. C. de monopo. et in. l. nec dānosa. C. de precibus imperatori offeren. qui oēs volūt qd cōfirmatio nō operet in inualidis. Sicut dicimus in confirmatione feudorum quam facit rex generaliter. naz videtur confirmare iusta. et legitima feuda. c. j. in principio. p. quos fiat inue-

stitura nisi faciat ex certa scientia: vt paulo ante dicebamus.

Ad predicta facit qd dicit bald. in. l. j. col. ij. C. si qd ommissa cā testa. qd licētia generalis: nō includit cas⁹ fraudulētos. idē dicit in. l. j. C. de monopolis. i. principio dicēs qd licētia statuēdi: nō extēdit ad statuta illicita vlt. inq.

Lex. xliij.

As licencias que nos auemos dado/ó dieremos de aquí adelante/ó los Reyes que despues de nos vinieren para fazer mayorazgo no espiren por muerte del Rey que las dio aun que aquellos a quē se oieron no ayan vñado dellas en vida del Rey que las concedio.

Iscētia ad faciēdum maiozatum: nō expirat morte regis cōcedentis: licet in eius vita: nō fuerit qd ea vsus. Ad hoc allegantur due glo. notande vna in. c. Tue de clericis non residenti- bus que vult qd si episcopus dedit licētia beneficiato qd sit absēs a beneficio causa studiorū vel alias: non expirat morte ipsius epī et ibi notant doctores. Alia gl. est in. c. cū ex eo de elect. li. vj. que idem vult. vide spe. de locato. §. vj. §. si. quid si dominus. Ratio potest esse quia quando cōcessio principis ex parte sua habet perfectionē in fauorē eius cui conceditur: statim habet robur et firmitatem: nec reuo-

catur morte concedentis hoc voluerunt Ancharranus et Dominicus in probemio sexti. §. vniuersi. facit. l. imperialis. §. j. et ibi Bart. C. de nup. vbi dicit quod priuilegiū habet suū effectum etiam anteq̃ impleatur causa propter qd fuit impetratum.

Sed quāuis nō expiret morte concedentis: expirat tamē morte ei⁹ cui conceditur re integra. quia est personale et extinguitur cum persona: vt regula iuris dicit cum concordantibus. l. quia personale. ff. soluto matrimonio. l. j. et ibi Bart. q. j. C. de priuilegiis Bald. in. l. ij. ad finē et ibi glo. et Bartho. C. de epif. et cleri. Ad hoc. l. cum patronus et ibi Bartho. de leg. ij. Alias si re non integra: vt quia vsus fuit predicta licentia: non expirat eius morte: vt per bald. in. l. j. col. ij. §. si. et ideo. ff. de officio eius cui māda. est iurisdicctio per Alecan. in. l. excusantur. §. non solum. ff. de excusa. tuto. in apostillis.

Lex. xliij.

Que fiziere algun mayorazgo aun que sea cō auctoridad nuestra/ó de los Reyes que de nos vinieren ora por via de contracto ora en qualquier vltima voluntad despues de fecho pueda lo reuocar a su volūtad salvo si el q lo fiziere por cōtracto entre viuos ouiere entre gado la possession delas cosa/ó cosas cōtenidas en el dicho mayorazgo ala persona en quien lo fiziere/ó a quē su poder ouiere/ó le ouiere entregado la escriptura dello ante escriuano:ó si el dicho cōtracto de mayorazgo se ouier e fecho por causa onerosa con otro tercero assi como por via de casamiento/ó por otra

causa semejante que en estos casos mandamos que no se pueda reuocar: salvo si en el poder de la licencia que el Rey le dio estoviese clausula para que después de fecho lo pudiese reuocar: o que al tiempo que lo fizo el que lo ynstituyo reservase en la misma escriptura q fizo del dicho mayorazgo el poder pa lo reuocar q en estos casos mādamos q después de fecho lo pueda reuocar.

Actens maioratum auctoritate regia vel alias: potest illum reuocare. Nisi fecerit p viā donatiōis inter viuos: et possessionez dōtario tra-

diderit rerū donatarum: vel saltem instrumentū donatiōis vel nisi factus fuerit maioratus ex causa onerosa: vt matrimonij. nam his casibus nō poterit reuocare: nisi in licentia rex sibi cōcesserit reuocandi facultatem: vel ipse cum fecit maioratum sibi reseruasset q posset reuocare. h. d. l. nota. **I** facientes ergo maioratum auctoritate regia: potest sine regis auctoritate illum reuocare. quia maioratus est quedam donatio que habet vim relicti quod morte vel rei traditione confirmatur. l. filie cuius. C. familie heriscunde secundum Bald. in authē. ex testamento col. ij. C. de collatio. et in. l. prima. col. x. C. de inoffi. donatiōibus z in. l. si totas cod. titu.

Nec mireris q in cōstitutione maioratus auctoritate vel licentia regis necessaria: possit reuocari absq eius licentia. Sicut dicimus in testamento. l. omnium. C. de testa. sed ibi non fuit necessaria auctoritas regis ad validitatem testamenti. vnde libere po-

tuit reuocare. Sicut etiam dicimus in statutis auctoritate regis factis. nam si alias ipsi statuētes poterant illa facere: auctoritas regis: nō facit illa regalia quo minus possint statuētes illa reuocare: vt vult Bald. in. c. cū oēs de cōsti. quē refert z sequit felix in. c. cū accessisset. ij. col. de cōsti. Sed vbi alias statuta fieri non possent nisi de licentia vel auctoritate regis: tunc statutum est regale: z nō potest nisi de licentia regis reuocari: vt volunt prefati doctores. Sicut etiam in contractu dicendū videtur: vt per Bald. in. l. si. C. pro socio.

Possessio tradita in angulo rei sufficit. l. iij. in principio. ff. de acqui. po. spe. de primo z secundo decreto. §. v. Palus cōsilio. clxxvij. alias. clxxxj. incipit in causa mota. nisi residuū fundi sit ab alio occupatum. **I**tem possessio dom⁹ hereditarie per heredē apprehensa sufficit pro omnibus rebus hereditarijs domi existentibus Bald. in. l. de his. q. j. C. de furtis Bartho. in. d. l. iij. in principio. si. col. v. si. querō aliquis emit. et ibi de possessione iurisdictionis per vnum actum acquiritur possessio totius.

An possit quis mitti in possessionē vnius rei pro alia. vide diuinum in regula. j. de reg. juris. lib. vj. spe. de primo z secundo decreto. §. jam de effectu in principio vide nota. in. l. licet. C. de acquir. posse. Abb. et alios in. c. cum aliquibus de re iudicata.

Lex. xlv.

Mandamos q las cosas q son de mayorazgo agora seā villas/ o fortalezas/ o de otra qualquier calidad q seā muerto el tenedor del mayorazgo luego sin otro acto de aprehensiō de possessiō se traspase la possessiō ciuil z natural en el siguiēte en grado q segū la disposiciō del mayorazgo deuere subceder en el: aun q aya otro tomado la possessiō dellas en vida del tenedor del mayorazgo/ o el muerto/ o el dicho tenedor le aya dado la possessiō de ellas.

Dituo posse sse reze maioratus: statim sine aliq aprehensione transit carū possessio in sequentem: qd alijs habeat possessio nem. de quo per Bald. in

l. cum antiquioribus. col. iij. v. decimo. C. de iure delibe. z in. l. j. C. cōmunia delegat. per Jasso. in. l. si forori. C. de iure deliber. facit. l. quoties. C. de dona. que sub modo ex q sumpra fuit lex regni quinta partita. titu. iij. l. j. incipit fasta dia clerto.

Duo videtur requirere ista lex ad hoc vt possessio rerum maioratus traseat in sequentem in gradu: possessore vltimo vita dūfuncto. Primo quod ille res sint maioratus indubitanter. Secundo quod is qui pretendit in se translata possessionem rerum maioratus: absq aliqua dubitatione sit vocatus ad illum maioratū post mortem possessoris: vt hic aperte colligitur ex verbis huius legis. Recte quidem quoniam vbi lex requirit qualitatem aliquam ad sui essentiam: ante omnia debet de illa constare plene atq integre: vt. l. diu⁹ z. l. ticius. ff. de testa. mi. z ibi notat Bart. z alij z in. l. diu⁹. ij. col. ff. de re judi. z in. l. j. §. quod autem. ff. ne quid in flumi. pu. Ad idē. l. si queramus. ff. de testa. z. l. non ignorat z ibi Bald. C. qui accus. non po. z glo. in. c. in primis. ij. q. j. Abbas in. c. ex parte. ij. de offi. deleg. z in. c. abbas qd mei⁹ causa z in. c. pisanis de resti. spolia. Ludo. in pñlio. clxxvij. frācisc⁹ d arecio cōsilio. clrv. co. viij. z interminis hui⁹. l. tenet Bald. cōsilio. clxxvj. in. iij. pte col. iij. v. iij. incipit in christi noie premiffis vbis z pñlio. clxxvj. incipiente in xpi. z c. talis est.

De quib⁹ qualitib⁹ debet cōstare rei euidētia vñ notorietate facti: qñ nō subest aduersari⁹: vel si subest co citator: z cause cognitiōe adhibita: vt. l. bec autē. §. nō deffendi pupillū. ibi hoc aut cōstare debet. ff. ex qbus cau. in posse. ea. z ibi notant doctores. Ad idē. l. si. C. si per vim vel alio modo. glos. in cle. presenti de censibus.

Quod si forsam aliquis pretendens se vocatur ad maioratū: ingrediatur possessionē rerū maioratus: z superueniat alter dicēs se esse propinquo rē z verius vocatum: non poterit propria auctoritate possessorem expellere ac possessionem inuadere nisi precedat cause cognitiō parte citata: hoc est ipso possessore: vt. d. l. si. C. si p vim vel alio modo cum alijs de quib⁹ supra. etiam si contra ipsum possessore sit iuris psumptio q male possideat: vt est casus valde singularis in. c. licet episcopus de prebendis. lib. vj. et ibi notat Petr⁹ de ancharrano. col. j. z Dominicus in. iij. z. v. nota. nam z in delictis notorijs: requiritur citatio delinquentis: vt nota. in. c. vestra de cohabi. cle. et mu. quia nullum est delictum adeo notorium: quod non possit habere excusationem ad citationem pene: vt dicit notanter Innocencius in. c. preterea de dila. facit. c. dilecti de accusationibus et lex merito. ff. pro socio.

Quin immo adhuc sententia iudicis: requirit probationes post se quibus constet aliquem in eam incidisse vt pulchre dicit Oldradus consilio. cccxvj. Incipiente de toto themate quem vide. Idem in sententia juris: vt. c. cum secundum leges de hereticis libro sexto facit glos. in dicta clementina presenti de censibus et in. c. cupiētes. §. quod si per viginti de electione libro sexto.

Possessor ergo rex maiorat⁹: nō ē illico spoliad⁹ nisi pmissa citatione z cause cognitiōe: vt ē text⁹ singularis

in. l. j. §. necessario. ff. si ventris no. mu. in. po. mi. vbi hoc aperte deciditur quod detentans rem: non debet a detentatione delicti: nisi eo citato et causa cognita, et ibi notant Dymus. Bartho. et alij recentiores presertim Albericus et Alexander de imola in quadam apostilla. Hoc idem voluit in rubri. de consuetudine. §. si. item qz in rub. de causa po. et proprie. fi. col. §. si. quero statuto quem refert et sequitur Alexander in apostilla ad baldum in. l. ea lege. C. de condi. ob causam. de quo etiam per eundem Alexander. singulariter consilio. xxxvij. primo volu. et consilio. lxxxj. lxxxij. in. ij. volu. Incipit facti narratione. vbi multa ad hoc ppositu deservientia pro intellectione huius legis differit q videas rogo.

vj. ¶ Idem in effectu concludit Raphael cumanus consilio. lxxxv. incipiente: quauis. et videas Bald. in. l. j. ad finem. C. de exc. rei judi. Inno. in. c. inter quatuor de maio. et obedi. et ibi doctores. et Ludo. in. l. peregre. §. fi. ad finem. ff. de acquir. posse.

vij. ¶ Ultimo ad predicta facit textus notandus in. l. hec autem. §. pretor ait ibi (de possessione dicens) iubeo et melius in. §. si. in. fine ibi ergo oblata de possessione delicti poterit interdicto reddito. ff. ex quibus causis in po. ea. et ibi gl. in verbo interdicto reddito. vbi colligitur quod actor missus in possessionem ex primo decreto tatum: et tamen non est ab ea delictus nisi eo citato et causa cognita. et isto modo inductus ille textus probat idem quod dicta. l. j. §. necessario. ff. si ventris nomine. tene ista duo iura perpetuo menti. Quibus adde. l. si legatarij in fine. ff. ut legato. ca. caueatur. Ad idem facit glo. magna in. d. c. licet episcopus de preben. lib. sexto dum vult quod usufructuarius functo usufructu: non est spoliatus absque juris ordine detentatione rei in qua habebat usufructum per verum dominum qui civiliter et naturaliter

possidet. Ad idem. c. j. §. calidis de prohibita feudi alie. ibi si reperti fuerint vbi si vassallus vendat feudum: libere reuertitur ad dominum quantum ad dominium et possessionem: si repertus fuerit hoc fecisse: ut ibi colligitur secundum Bald. et alios. et consequenter requirit declaratio cum cause cognitione parte ipsius feudatarij citata: ut supra dictum est. Ad idem. c. j. in principio si de feudo fuerit contro. inter dominum et agnatum et in. c. j. de controversia inter vassallum et episcopum et ibi Andreas de ysernia et Alexandrinus. vbi vassallus vocatus ad successionem feudi antiqui in quem possessio fuit translata: mortuo ultimo possessore: et feudum tertio retinente: aut possidente: ut domino: non potest propria auctoritate occupare: licet agere posset in iudicio: iuris ordine seruato quod mittatur in possessionem.

viii. ¶ Ad idem Lynus in. l. ea lege. C. de conditio. ob causam. vbi stante consuetudine francie quod in heredem transferat non solum dominium sed etiam possessio contra. l. cum heredes. ff. de acquir. posse. de qua consuetudine similiter facit mentionem Joha. fab. in. §. retinende. insti. de interdictis. heres ratione istius consuetudinis: non poterit propria auctoritate occupare dictam possessionem si penes alium reperitur. quasi possessor verus: nec intentabit interdictum unde vi quod datur vero possessori: ut. l. j. in fine. ff. quorum bonorum. Sed potius interdictum quorum bonorum quod est adipiscende: ut ibi per eos.

ix. ¶ Ad idem Abb. in. c. verum in fine de foro compe. vbi dicit quod ex pacto possit donator vel eius heres intrare possessionem propria auctoritate reus donata: non seruatis conditionibus: semper tamen procedere declaratio et cause cognitio et presentatio super non seruatis conditionibus.

x. ¶ Ad idem facit quod voluit dominicus in. c. presidentes de hereticis lib. sexto

to vbi dicit quod licet hereticus non possit bona possidere: et bona eorum a fidelibus possint occupari in quos ceteretur translatum dominium et possessio bonorum hereticorum: ex quo ipsi non possunt possidere: ut. c. quo iure et ibi glo. et doctores octaua distinctione. tamen hoc debet intelligi facta declaratione eos esse hereticos: ut. c. cum secundum leges eod. tit. et lib.

xi. ¶ Ad idem Oldradus consilio. cccxiiij. vbi quasi in terminis huius legis decidit quod si mortuo ultimo possessore alius comittatus: aliquis ex illo genere possessionem occupauerit vel ut verius dicam detentationem bonorum: non poterit sequens in gradu: ad quem vere comittatus pertinebat: detentatorem propria auctoritate expellere. dicit tamen post alios celeberrimos doctores quod poterit intendere remedium restitutorium: tanquam spoliatus. quod videtur contra Lynum in. d. l. ea lege. C. de conditio. ob causam de quo paulo ante meminimus. cogitabis. et vide Andream de ysernia in. §. illud de prohibita feudi aliena. de quo supra habita est mentio.

xij. ¶ Ex predictis concluditur quod lex ista que transfert possessionem rerum maioratus in sequentem in gradu: mortuo ultimo possessore: debet intelligi quando ille sequens in gradu est certus et determinatus: ut colligitur ex verbis istius legis: cum dicit. Enel si guiente en grado que segun la disposicion del mayordago deuierne suceder enel. Si autem inter duos vel plures est contentio super successione maioratus: et forte lis pendet inter eos: neuter dicetur possessor donec sit hoc decidum ad quem pertineat.

xiii. ¶ Sed si forte stante huiusmodi probabili dubio: vnus ex contententibus precurrat: et possessionem realiter apprehendat: ille dicetur possessor: et tenebitur in possessione donec causa finem debitum suscipiat: ut probat textus no-

ta. secundum Raphael cumanus in. l. pomponius. §. quesitum. ff. de acquir. po. sequitur Alexander in. l. cum heredes. j. col. eod. tit. et Jasson in. l. si forori. C. de iure deli. allegat. glo. in. l. cum miles in verbo quasi. ff. ex quibus causis maiores in fine cum dicit nisi medio tempore fuisset ab alio apprehensa. Idem voluit Bartho. in. l. j. §. j. ff. de bono. posse. secundum tabulam. vbi dicit quod si disputatur inter duos: quis est successor: quia vnus ostendit vnum testamentum et alius aliud: eadem die confectum: ille qui primo natus est possessionem: preferatur: et erit possessor. idem dicit Bald. in probemio. codicis. §. quibus in. vij. nota. vbi vide plura que ibi addidi. Ad predicta est casus nota. in. c. si a sede de preben. lib. vij. vbi si non apparet que collatio beneficii primo fuerit facta: erit potior conditio possidentis.

xiiii. ¶ Ad idem est casus in. c. defuncto si de feudo fuerit controuer. inter dominum et agnatum. ibi respondeo filiam in possessione feudi manere debere: donec de ea iudicetur. facit. l. quoties. C. de rei ven. eum cui prior possessio tradita est: haberi potiorum. et c.

xv. ¶ Ex istis inferitur quod si est contentio inter duos vel plures super successione maioratus: et ultimus possessor in vita vel mortis articulo: alterum eorum declarauit successorem et possessionem rerum maioratus sibi reddidit: iste dicetur possessor: et tenebitur in possessione donec causa decidatur. tamen per predicta: quia preuenit in possessione: tamen est quia declaratio ultimi possessoris operatur in fauorem declarati additionem quasi possessionis. ita notanter decidit Bald. in. c. j. col. iij. de controversia inuestiture. allegat ad hoc textum quem reputat vnicum iniure in. l. gerit. ff. de acquir. heredi. Item quando inter duos contenditur: et quilibet dicit se vocatum: ille admittendus est interim: qui per ultimum posses-

forem fuit admissus textus nota. in. l. si quis seruum. §. si inter duos. ff. de legatis secundo vbi si inter duos dubitatur de eodem legato: cui prius dari debeat: puta si duo eiusdem nominis amici testatoris veniant: eligere debet heres cui solvatur: vt ab eo defendatur. quia possessor. Ad idem lex si quis a filio. §. si plures et ibi glos. et scribes de legatis primo.

rvj. ¶ Non obstat ista lex cum dicit. Aun que otro aya tomado la possession de llas en vida del tencedor del mayorazgo: o el muerto/ o el dicho tencedor le aya dado la possession dellas. Quia intelligitur quando vnus et in dubitatus est ille sequens in gradu. nam tunc possessio in eum transfertur: vt disponit ista lex: quamq̃ apud alium sit illa possessio etiam de manu vltimi possessoris: et iste alius non erat de vocatis ad maioratum. Sed si essent plures contententes super successione maioratus: quia forte erant equales in gradu: et alter eorum preuenit in possessione: ille erit possessor: et tenebitur in possessione: presertim si vltimus possessor eam sibi: vt vocato ad maioratum tradidit: vt supra dictum est. Ad hoc vltra predicta facit textus notabilis in. c. primo. §. quia vidimus. qui feudum dare possunt ibi in quos dominus velit hoc beneficium confirmare. Ex quo dicebat ibi Bald. et sequitur prepositus q̃ si feudū debet de venire in vnū: et est contentio in quem: ille preferatur: quem dominus declarauerit. ille autem qui habet maioratū: dicitur dominus ad vitam: vt lege quoties. C. de donationibus que sub modo cum alijs de quibus plene dixi in tractatu maioratus. Item quia vsufructus dicitur pars domini vt lege quarta. ff. de vsufructu. Stante igitur dubio quis debet in maioratu succedere: non transfertur possessio rerum maioratus virtute istius legis:

ita notanter vult Alexand. de imola consilio. cxxxiij. incipiente prestitis his que in themate supra dicto narrantur secundo volumine. vnde ista lex debet intelligi de iusto vero et legitimo successore maioratus. facit. l. j. §. hoc interdictum iuncta glos. ff. de fonte. z. l. finali. ff. de his qui veniam etatis impetra. Et quod voluit Paulus de castro in. l. prima in principio. ff. de constituta pecunia.

¶ Ad idem facit lex si fuerit. ff. de rebus dubijs in principio. vbi si duo ex cognatis meis simul venisse dicuntur: impediuntur legata et libertates ratione contentionis et in nullus eorum transfertur possessio nisi fiat declaratio per heredem vel eum ad quem declaratio expectat: vt declaratur ibi glos. in verbo. Sed et si legatum allegat dictum. §. si inter duos. Si ergo vltimus possessor volens declarare successorem in maioratu: et si bi tradidit possessionem tanq̃ successor in gradu post eum: bene transfertur in eum possessio virtute istius legis ratione declarationis vltimi tenentis vt dictum est. Et tenet hoc idē Alexand. consilio. xxxvij. ij. col. ibi. Jtē dicti decreti primo volumine.

¶ Predicta tamen sunt sane intelligenda: quando ista declaratio vltimi possessoris. vel possessionis traditio: fuit sine fraude et dolo facta ei qui verissimiliter credebatur successor in maioratu: secus si fraudulenter et dolo se in preiudicium veri successoris. nā tunc transfertur possessio in hunc verum successorem: vt disponit ista lex. quia fraus et dolo nemini debent patrocinari: vt sunt iura vulgaria: de quibus fraude: vel dolo: constabit ex p̃spicuis iudicijs: vt plene traditur in. c. j. de renunciatione libro. vj. cum concordantibus.

¶ Secundo intellige predicta quando ista cōtētio inter duos: vel plures erat extra judicialis. Sec⁹ si judicialis:

rvij.

rvij.

xix.

lis quia lis pendebat inter eos. nam tunc lite pendente non potuit alter eorum preuenire in capienda possessione: vel ipse vltimus possessor declarare in fauorem alterius ex contententibus: quoniam lite pendente: nihil potuit innouari: vt per totum titulum vt lite pendente: et venit rescindendū vel reuocandum per viam attentati: vt. c. non solum de appellatio. libro sexto. vbi per glos. et doctores. modo lis pendeat inter ipsos contententes: vel cum ipso vltimo possessor: vt de se satis patet et firmat Baldus in. l. ij. col. ij. C. quibus res iudicata non nocet post Jacobum de arenis et Cynum. qui ad paria iudicant littem pendere cum filiis vel heredibus: vel cum eorum parente: tanq̃ cum fonte.

rr. ¶ Quauis autem declaratio vltimi possessoris: nihil immutet quo ad dominium et proprietatem maioratus: in quo non sibi: sed primo instituenti succeditur: vt. l. vnum ex familia. §. sed si vno. ff. de legatis secundo et. l. coheredibus. ff. de vulgari et pupillari: cum multis alijs: bene tamen preiudicabit quātum ad possessionē: quando sine dolo et fraude factū est: vt paulo ante dicebamus.

rrj. ¶ Regi sola administratio regni est cōmissa non rerum dominium glos. et Bartho. in probemio digestorum: quia iura regnorum sunt publica et consequenter in nullius bonis. l. prima. §. quedam. ff. de rerum diuisione institu. eodem in principio. ¶ Propterea rex aregendo dicitur quia res et iura regni regere debet secūda partita titulo primo. l. sexta. si male regit perdit nomen regis et appellatur tyrannus. c. scelus secunda. q. prima notat Archi. in. c. regum. xxij. q. quinta Andreas de ysernia. in. c. j. de prohibita feudi alienatione per frederi. Bald. in. l. eam quam. col. vj. in fine. C. de fideicommissis in. c. primo cir:

capincipium de feudo marchie. Si autem rex nō bene regit: subditi non tenentur ad seruicia. l. j. ff. de consti. prin. nota. in. l. ij. de his qui sunt sui: vel alieni iuris. Bald. in probemio digestorum aliquid in rubrica. ff. de rerū diui. recte autem regendo: non potest alienare bona et iura regni: vt plene dico in. c. per vestras de donationibus inter virum et uxorem. col. cxx. cum sequentibus.

¶ Feudatario mortuo statim transfertur possessio bonorum feudalium in filium sine aliqua apprehensione. c. j. in fine de feudi cogni. Paulus de castro in. l. j. §. si. ff. de acquirenda possessione. Idem de re donata ecclesie. c. secundo de consuetudine.

¶ Item bonorum ingressi in monasteriū possessio queritur monasterio sine apprehensione Bartho. in. l. si adoptauero. ff. de precario et in. l. qui vniuersas. §. aut si his. ff. de acquirenda possessione. Bald. in authentica nisi rogati. in fine. C. ad trebellianū et in authentica ingressi. iij. oppo. et in. l. penul. §. cum autem in fine. C. de sacrosanctis ecclesijs nota. in. c. quia ingredientibus de testamētis. ¶ Item in prelatum Bartho. in. l. cum heredes in principio. ff. de acquirenda possessione et in. d. l. j. in fine et ibi Paulus de castro. eod. ti. ¶ Item in casu. l. raptos secundum Bartho. ibi. C. de episcopis et clericis Alexand. in. l. si mora col. ij. in fine. ff. soluto matrimonio. Item per licentiam intrandi possessionem propria autoritate. Inno. in. c. ij. de consue. et ibi hosti. et alij flo. in. l. seruitutes. ff. de serui. Bald. in. l. j. C. cōmunia delegatis et in. l. penultima. §. finali. C. ad trebellianum et in. l. prima in fine. C. de rerum permutatione et in lege predia. ff. de acquirenda possessione Abb. in dicto. c. ij. de consuetudine.

¶ Item per regulam constituti lex quod meo. ff. de acquiren. posse. vide

xxij.

xxij.

xxij.

alios casus per glos. in. d. l. fi. C. de sacrosan. eccle. Bald. in. l. fi. post principiu. C. de edicto diui. adri. tol.

xxv. **¶** Lex ergo potest facere q sine apprehensione transferatur possessio in sequentem: et multo fortius dominiū quod facilius transit etiam sine possessione presertim in iudicijs vniuersalibus. l. cum heredes facti sumus. ff. de acquir. posse. l. si ager et ibi Bartho. ff. de rei vendi. et. l. traditionib⁹. C. de pactis et in. l. siue possidetis vbi Bald. C. de acquir. posse.

xxvj. **¶** Tene perpetuo menti hanc legē cū vult q transeat possessio civilis et naturalis. **¶** Ex qua inferitur q poterit agere interdicto recuperande contra possessorem: vt. l. si quis ad se fundū. C. ad legem julian de vi publi. cum si militibus. Ad hoc facit lex. j. titulo de la restitutione delos despojados. lib. iij. ordinamenti. Que vult q interdictum recuperande competit heredi qui nondum est adeptus corporalem possessionem etiam si intrans possessionem reperijt illam vacantem. vel iacentem vt ibi dicitur et tenet Bartho. in. l. cum miles in principio per illum textum. ff. ex quib⁹ cau. maio. et in. d. l. cum heredes in principio. ff. de acquirenda possessione. **¶** Et istud tene quāuis. Bald. in authentica defuncto col. ij. vñ. non tamen credas. C. ad tertulianum. Cuius memini in repetitione rubrice de donationibus inter virum et vxorem folio. xxxij. col. quarta Alexand. consilio. xxxvj. primo volumine. vide Bald. in. l. prima in fine. C. de appellatio. et cardinalis in. c. contingit super glo. iij. de dolo et contumacia. et in. l. ea lege. C. de conditione ob causam et in. l. prima in fine versi. quid ergo. vsq ad finem. C. de rerum permutatio. ne. et in. c. primo de controuersia inter masculum et fe. de benefi. et in rubrica de consuetudine et in rubrica de causa possessionis et proprietate. et in.

c. item cum quis de restitū. spoliato. sentiat contrarium et Joha. fab. in. §. sui autem instituta de heredum qualitate et differentia. dicunt enim q ficta possessio: non tribuit interdictum recuperande: nisi dixeris q illi loquūtur in possessione ficta: nos vero in vera que consistit in naturali et ciuili que est vera possessio: nam licet traditio sit ficta: ipsa possessio: est vera secundum Bartho. in. l. ab emptione. ff. de pactis.

xxvij. **¶** Item sicut iste possessor agit interdicto recuperande: poterit similiter agere vti possidetis ex quo naturaliter possidet secundū Bartho. et alios in. l. prima in principio finali col. et. q. penultima. ff. de acquirenda possessione dū loquitur de usufructuario. Adde predictis q decedente vassallo: interī q̄lis q̄lis possessio est apud heredem: vt est textus vnicus in. l. gerit pro herede. ff. de acquirēda possessione secundum Bald. in. c. j. col. iij. vñ. quid si interim de controuersia inuestiture. libro feudorū. quod tene menti. In feudis enim filius viuo patre intelligitur inuestitus ac etiam possidere et cōtinuatur in eū possessio siue sine alia inuestitura: vt notatur in. c. j. de feudi cognata. tradit Bald. in. l. cum antiquioribus. colu. sexta versi. decimo. C. de iure deliberandi. cuius meminit Jasso. in. l. quoties. colu. x. C. de rei vindicatione.

xxviii. **¶** Ex ista lege deciditur q si tempore mortis vltimi possessoris rerum maioratus: aliqua res ipsius maioratus erat penes alium qui eā tenebat possidebat sine vitio: vt puta iure pignoris: q nihilominus transibit possessio civilis et naturalis in sequentem in gradu: quia possessio que est apud aliū: trāsit vide corsetū in tractatu de rege. q. xxv. et plura que ibi cumulat. nā hic dicit lex q etiā si possessor in vita trāstulerit possessionē in tertiu: nisi intelligas qñ hoc fecisset defunctus

maliciose: vt sequētem damnicaret Cogitabis. Eo enim ipso q rex dignitatem consequitur: habet dominium et possessionem omnium iurium et iurisdictionū regni: quādo de facto possidebat antecessor: alias sec⁹. ita dicit Bald. in additionib⁹ ad Jnno. in. c. cū sup d cau. posse. et pprie: sed in hoc ultimo: cōtrariū vult ista. l. cui stādū ē. **¶** Sed est pulchra dubitatio quod si testator vel maioratus constituēs prohibet successorem introire possessionem rerum maioratus: nisi prius tradiderit certam sumam pecunie filiabus vltimi possessoris. An obstante

prohibitione: non transibit possessio in sequentem adeo q si propria auctoritate intraret perderet jus suū. vidi alias in pratica. et lis est sub iudice. **¶** Sed videtur attendenda intentio concedentis ex verbis: vel consuetudine regionis vel concedentis: et tunc seruabitur quod actum est. ita notanter decidit Ricardus matha. in lege. finali. ff. de iurisd. omnium iudi. in fine. refert et sequitur Bald. in. l. liberti. C. de operis libertorum col. v. versi. sed dubitatur. facit. l. si seruus plurium. §. fi. de legatis secundo et. l. xl. in fine supra eodem.

Lex. xlvj.

¶ O das las fortalezas que de aqui adelante se fizierē en las ciudades et villas et lugares et heredamientos de mayorazgo et todas las cercas de las dichas ciudades et villas et lugares de mayorazgo assi las que de aqui adelante se fizieren de nuevo como lo que se reparare/ o mejorar en ellas: et assi mismo los edificios que de aqui adelante se fizieren en las casas de mayorazgo labrando/ o reparando/ o rebedificando en ellas sea assi de mayorazgo como lo son/ o fueren las ciudades/ et villas/ et lugares/ et heredamientos et casas donde se labzaren: et mādamos que en todo ello subceda el que fuere llamado al mayorazgo con los vinculos et condiciones en el mayorazgo contenidas sin que sea obligado a dar parte algūa de la estimacion/ o valor de los dichos edificios alas mugeres del que los fizoni a sus fijos ni a sus herederos ni subcesores. Pero por esto no es nuestra intencion de dar licencia ni facultad para que sin nuestra licencia/ o de los reyes que de nos vintieren se puedan hazer/ o reparar las dichas cercas et fortalezas mas que sobre esto se guarden las leyes de nuestros reynos como en ellas se contiene.

Alia hedi-
ficia facta in
bonis maioratus per viā
hedi-
ficationis vel re-
parationis:
sunt ipsius:
maioratus:
nec tenetur
successor ad
expensas: vel estimationē earum vxo-
ri: vel eius heredibus. **¶** De quo
ego alias scripsi in rubrica de dona-
tionibus inter virum et vxorem fo-

lio. xxxij. finali. col. alias. col. cccij. vñ. ex istis etiam/ tenens contrarium eius quod disponit ista lex aliquibus rationibus et fundamentis de quib⁹ ibi. **¶** Quibus addo. l. iij. et. ix. titulo de las lauores foro legum. vbi si maritus et vxor constante matrimonio vineam plantarunt in terra mariti: vel domum construxerunt: mortuo marito: eius heredes habebunt vineam vel domum: et estimabitur edificiu domus vel sumptus facti in vinea: et medietas estimationis dabitur vxori vel eius heredi. **¶** Ad idem lex finalis ad finem titulo de las ganacias lib. v. ordina. vbi dicitur q maritus

potest alienare bona habita vel acqui-
sita constante matrimonio: dummo-
do hoc nō faciat in fraudem vxoris.
Si quidem maritus omnia bona cō-
stante matrimonio acquisita consu-
mit in hēdificijs & rebus maioratus:
satis videtur in fraudem fecisse. Pre-
sertim si dixeris possessorem maiora-
tus vsuffructuariuz. nā vsuffructua-
rius non tenetur meliorare quin nec
reficeret in qua habet vsuffructum
secundum Bart. in. l. nensenus. col.
j. & si. quedam expēse sūt. ff. de nego.
gestis per. l. inter fructuarium & l. dā
ni. §. ei cuius & ibi Bart. col. j. & si. op-
po. quia ad fructuariū et. l. quāuis.
ff. de damno infecto Bald. in. l. ij. co.
ij. & si. simile videas in vsuffructuario.
C. de nego. gestis & in. l. quotem. §. qui
marimos col. v. & si. sexto quero. ff. de
publicanis. Bald. in. l. cū. C. de vsuf-
fructu: & in authē. excipitur. q. pe. C.
de bonis que liberis. vbi dicit q. vsuf-
fructuarius: non tenetur ad refectionem
domus: si magnos exigit sum-
ptus. quod si fecerit: recuperauit a do-
mino vt ibi dicitur. Si quidem mari-
tus facit turrim vel magnum edificiū
in rebus maioratus: cum non tenere-
tur ad tales sumptus: satis videt vo-
luptuose & malitiose in fraudem vxo-
ris fecisse.

ij. ¶ Siue autem dicas possessorem ma-
ioratus vsuffructuarium vel similem
feudatario vel emphiteote: siue do-
minū ad tempus quod certius est: vt
est textus nota. in. l. quoties. C. de do-
na. que sub modo vnde sumpta fuit. l.
regni. v. partita si. iij. l. vij. incipit fa-
sta. facit glos. & Bart. in. l. titia la. j. §.
titia. col. j. q. j. de lega. ij. notatur in. l.
donationes. §. species & ibi Bart. ff.
de dona. glos. in. l. non quocūq. §. fun-
dum in. & si. aberit de lega. j. vtroq. ca-
su videtur fra⁹ fieri vxori & filiis. & cō-
tra leges regni preallegatas.

ijj. ¶ Ista et multo plura deduxi in me-
dium in curijs thaurinis quando de

ista lege facienda tractabatur: repu-
tans ipsam iniquā: iuri et rationi ad-
uersantem: sed non potui tantum cla-
mare q. essem exauditus. Ea autem
die qua publicatio erat faciendaz le-
ges cōmunicande cum glorioso rege
fernando: graui oculorum dolore tē-
tus: nō potui adesse: vt huic legi per-
niciose contradicere. spero tamē se-
cundū illi⁹ nequitia q. non diu subsi-
stet. Cum paret viam fraudis contra
vxorem et reliquos filios. Unde non
est disputandum de potestate facien-
tis hanc legem quia crimē est par sa-
crilegiū disputare de potestate princi-
pis: vt. l. ij. C. de crimine sacrilegi. sed
de eius iniquitate agendū esset. caret
enim anima ex quo ratione caret vt.
l. cū pater. §. dulcissimis de lega. ij.

¶ Et per hoc excluditur illud quod
aliqui somniantes dicebant q. cum le-
gitima filiorum possit per principem
minui vt. c. raynuncius de testa. Sa-
li. in. l. sancimus. C. de nup. Bart. in
authē. de heredi. & fal. col. iij. colla.
j. potuit rex per hūc modum prodes-
se filio maiori cum aliquali iactura a-
liorum fratrum. et consideratio bel-
lissima ad paliandum legis nequitia
in fauorem primogenitorum ac tota-
lem miseriam aliorum. nam per hūc
modum etiam alimentis debitis de
jure nature priuabuntur. Arman-
tur iura contra maioratus: vt stri-
ctissime procedant & quando eiden-
tissime constat de mente constituētis:
vt apparet ex legibus regni de maio-
ratu disponentibus: et nunc in fauo-
rem maioratus et contra pietatem se-
uire volumus in miseros alios filios
& vxorem. Unus ex nobis fere contra
aliorum omnium sententiam: hanc
substinuit legē. nescio qua secreta ra-
tione ductus. in publico enim nō po-
tuit in conueniētia tolerare. & aduersis
telis & obiectionibus satisfacere. tran-
seat donec misericors de⁹ huicerroxi
medelam adbibeat.

v.

¶ Castra siue fortalicia sicut de nouo
construi nō possunt sine licētia prin-
cipis lege. vij. de los castillos. libro or-
dina. & nota. in. l. j. ff. de superficiebus
Bartho. in. l. ex hoc iure. col. iij. & si.
contra hoc oppo. ff. de iusti. & iure: ita
nec refici: vt hic dicitur & tenet Bal.
in. l. si vt proponis la. ij. in fi. C. de nup-
tius. vbi videas bonam additionem.
Canoniste in. c. pisanis de resti. spo.

Lex. xlvij.

¶ El hijo/o hija casado & velado sea auido por hemancipado en todas las co-
sas para siempre.

Ilius tunc
demuz libe-
rat a patris
pōtate: quā
do vxorē ve-
lataz duxit.
¶ Idez dis-
ponit lex se-
quens. Sed
quid si fuit
traducta es-
ponsa sine velatione cogita. Appro-
bat et declarat. l. si. titu. de los pleytos
que deuen valer / o no foro legum.
Ad idem. l. vij. titulo delas lauozes y
particiones eodem foro. Istud est te-
nendum hodie quāq. plures leges ci-
uiles contra disponebant. l. filie licet.

Lex. xlvijj.

¶ Andamos que de aquí adelante el hijo/o hija casando se & velando se
ayan para si el vsofructo de todos sus bienes aduenticios puesto
que sea biuo su padre: el qual sea obligado a ge lo restituyr sin le que
dar parte alguna del vsofructo dellos.

i.

Suffructus
rerum filij p
matrimōiuz
emancipati:
efficitur su⁹.
et si pater ex
inde vsuffru-
ctum accepe-
rit: tenet re-
stituere: & pa-
tris bona pre-

de quo per felinum in. c. cum omnes
de constitutionibus

¶ Intellige p̄dicta nisi castellū fuerit
regis nā illud sine regis licētia poterit
reparari Bar. in. l. ij. in. fi. ff. de noui
operis nūcia. Jasson in. l. ex hoc iure.
col. iij. & si. sicut aut. ff. de iusti. & iure.

¶ Custos castelli nō tenet domū dō no-
cte apire etiā vero domino vt. l. iter &
ibi flo. ff. coia predioz. quod nota.

C. de collatio. l. si vxorem. C. de condi.
insertis insti. ad orphi. §. i. insti. de in-
iurijs. §. itaq. insti. de patria potesta-
te et de his qui sunt sui vel alieni iu-
ris. cum multis alijs. vide infra lege.
liij. cum sex sequentibus et legem in-
fra proximam.

¶ filius ergo qui vxorem velatam
duxit est sui iuris vere non fictē. quia
dicitur hic (sea auido) que important
vere ipso iure: vt per Bartho. in. l.
si maritus la. ij. §. legis in verū. exem-
plū. ff. de adul. emancipat⁹ quidē dicit
libertati donatus. l. si viua. C. de bo-
nis ma. l. cum oportet. §. cum autem
et ibi Bald. C. de bonis q. liberis de
alia emancipatione vide. liij. partita
titu. xvij. l. xv. cum alijs.

sentia & futura erunt obligata vt. l. in
omnibus & l. si quis prius. §. talem.
C. de secundis nuptijs itaq. non solū
in obligationis expressa: verum etia
in tacita veniunt bona presentia & fu-
tura ad hoc. l. sic in pecunia. C. de pri-
ui. fisci. quod nota. pro. l. assiduis. C. q.
potiores in pigno. ha. et. l. si. C. que
res pigno. oblig. po.

¶ fructus a patre percepti ex bonis
filij postq. vxorem velatā duxit: tene-

tur filio restituere. Intellige si fuerit liquidati. argu. l. j. C. si secundo nupserit et ibi Bald. facta autem liquidatione: ferenda est sententia certa expressa fructuum quantitate: ut dicta. l. j. et. C. de sen. que sine certa quantitate profe. per totum et. l. in suma. §. si quis fortem. ff. de re judi. Intellige cum agitur de fructibus preteritis. l. si quis missum. §. si quis iudex. ff. de damno infecto Bald. in. l. cum propria. iij. nota. C. si quis alteri vel sibi. ad idem. l. iij. in fine. C. de inutili. sti.

iiij. **A**n procedat libellus in quo petuntur fructus qui ascendunt usque ad talem quantitatem aliter non specificando. dic qd sic textus cum glo. in. d. l. cum propriam in verbo tarata: et ibi Cynus Bald. et alij. nam ex qualitate fundi potest iudex considerare quantitates fructuum glo. in. l. ij. C. de rescin. vendi. et. l. si quis cod. ti.

Et fructus percipiendos potest iudex condemnare sine expressione certe quantitatis quia est incerta. Bald. in. d. l. j. C. si secundo nupserit mu. et in. l. terminato. col. j. §. si. nota qd sufficit. C. de fructibus et litis expensis. Joha. de imola in. l. si stipulatus. §. cum stipulamur. ff. de verbo. obliga. Angelus in. l. si marito. §. si. ff. solu. matri.

In criminibus potest iudex ex suo officio super satisfactione damnorum condemnare reum etiam si non fuerit petitum. Innocentius. in. c. cum oporteat de accusatio. ubi videas. Joh. de ana. et Bald. in. l. ea quidem col. viij. versi. item queritur an in crimine. C. de accusa. et in. l. cum vendente. C. ubi cause fiscales. et in. l. cum coru. C. de senten. vide felinum in. d. c. cum oporteat. pe. col. qui multa cumulat. vide Bald. in. l. qui crimen. fi. col. §. si. si enim. C. qui accusa. non pos. ubi hoc limitat.

Lex. xlix.

Andamos que el que contraxiere matrimonio que la yglesia tuviere por clandestino con alguna muger por el mismo fecho el y los que en ello interueneren y los que de tal matrimonio fueren testigos incurran en perdimiento de todos sus bienes y sean aplicados a nuestra camara y fisco y sean desterrados de estos nuestros reynos en los quales no entren: so pena de muerte y q esta sea justa causa pa q el padre y la madre pueda desheredar si quisiere a sus fijas q el tal matrimonio contraxerē: lo qual otro ninguno no pueda acusar sino el padre y la madre muerto el padre.

exheredandi filiam. Quando ista lex fuit condita: magna fuit altercatio inter nos regis consiliarios super eius validitate: finaliter fuit conclusum qd per hunc modum poterat sustineri: quia

Matrimonium clandestinum contrahens: et testes et alij qui interfuerunt: ipso iure perdant bona fisco applicanda. sintque exules a regno. et est causa

adiuuat ius canonicum prohibens clandestina matrimonia.

An autem habeat locum in sponsalibus de futuro clandestine contractis: vide Ancha. consilio. xvij. quem refert et sequitur felinus in rubrica de spon. vide glo. in. cle. j. de consangu. et affi. in verbo contrahere.

An habeat locum in minore qui matrimonio tale contraxit per verba de presenti cum iuris fictione sint sponsalia de futuro: ut. c. vno de spon. impu. lib. vi. videtur qd non quia cum matrimonio non teneat ratione minoris etatis. c. ubi non est. c. litteras de spon. et per totum titulum de sponsa.

iiij.

v.

ij.

iiij.

impuberum. nisi postea conualescat matrimonium.

iiij. **I**dem videtur si matrimonium fuit per metum contractum quia est nullum. c. cum locum eod. ti. nisi purgato metu postea remaneant in matrimonio.

v. **S**i constat qd precesserunt verba: non tamen apparet an de presenti vel de futuro. si fuerunt publice prolata et palam: presumuntur de presenti: si clam: de futuro. Bald. in. l. cum te. C. de donationibus ante nuptias glo. in. c. illud in verbo anulos de presumptio. et in. c. tenor de re judi. et in. c. tue de spo.

vi. **M**atrimonium quando dicatur clandestinum. vide glo. in. c. cum inhibito de clan. desponsa. et ibi hosti. et alij. vide leges regni. iij. partita. titu. iij. l. j. si. foro legum ti. de los casamiētos. l. j. Adde Bart. in. l. ij. circa finē. C. de his qui publicis rationibus mutam pecuniam acceperunt. lib. x. ubi dicit qd si de consuetudine aliquid consuevit fieri publice: ut matrimonia: si aliquis faceret coram duobus testibus: diceretur fieri clam. l. si. ff. de ritu nup. Item quicquid taliter fit: qd non possit venire ad notitiam eius cuius interest: dicitur clam fieri. l. clam possidere in principio. ff. de acqui. po. vide multa qd scripsi in rub. de clandestina despo.

vij. **M**atrimonium clandestinum contrahens et interessentes: ipso iure incurrunt penam de qua hic. unde non est locus penitentiae: ut est textus cum glo. in. cle. ne in agro. §. quia vero de statu. regu. Abb. et Andreas sicul9 in. c. ij. de solu. Bart. in authen. habita. C. ne filius pro pa. requiritur tamen sententia declaratoria: ut. c. cum secundum leges de here. lib. vi. nota. in. l. eius qui de latorem. ff. de iure fisci.

viiij. **A**n banitus extra regnum: potest esse in ciuitate vel regno: postea regno nostro ad iunctis: vide textum et Bald. et Sali. in. l. etia. et Bald. in. l. j. col. ij. §. si. et circa primū. C. de heredi. insti. et in. l. executores.

col. vi. §. si. nam secundum et. vij. col. §. si. modo ego quero. C. de execu. rei iudica. gl. in. c. j. in principio. §. guerra in titulo hic finitur lex corradij.

Idem habes unam causam exheredationis. Adde qd ex eisdem causis ex quibus aliquis potest exheredari: possunt et alimenta denegari. glo. nota. in. l. si qd a liberis. ff. de liberis agnos. in. §. detulerat et in. l. si. C. de alendis liberis. tenet Bald. in authen. res que C. communia de legatis. vide Jasso. in. l. ius autem ciuile. ff. de iusticia et iure. col. iij. in principio.

Circa materiam huius legis: vide que scripsi in. c. per vestras de dona. inter virum et uxorem. col. cclxxx. §. quarto. cum pluribus alijs.

Et quoniam ista lex prohibet matrimonia clandestina: si forte sponsus in regio senatu peteret qd sponsa poneretur in loco tuto: ut suam explicaret voluntatem: non esset audiendus: ut ex eo quo venit puniendus: comodum repozaret. Sic pluries dixi. et facit lex. lxxxj. infra eodem.

Sed est pulchra dubitatio quas pridie habuimus in regio senatu. filia cuiusdam johannis bezerra incole ville de Santa la piedra clandestinum contraxit matrimonium cum gundisaluo nieto. Deinde filia penitentia ducta ingressa est monasterium de Aladrigal religiosarum. quod potuit quod nondum erat cognita carnaliter a sponso. c. verum. c. ex publico. de conuersione coniugatorum. l. deo nobis et ibi Bartho et Baldus. C. de epis. et cle. nunquid potuit a patre exheredari: videbatur qd sic. quia pena exheredationis quam incurrit: non videtur sublataper ingressum religionis: tum quia non potuit purgari: ut supra dictum est: tum quia a pena commissae religionis ingressus non liberat glo. et doctores. in. d. l. deo nobis in verbo quasi ingratus et ibi Bald. iij. col. §. modo ex ista littera qui hoc expresse

ix.

x.

xi.

xij.

firmat dicens qd si filia contra patrem ingratitudinis causam comisit. poterit ab eo exheredari. licet filia religionem ingrediatur. Religio enim omnem excludit maculam auctorem. de monachis in principio colla. j. de peccatis de quibus potest deo satisfacere in monasterio: non tamen ingratitudinem propter qd potest exheredari. Ad cuius confirmationem facit quod vult Inno. in. c. gaudemus de divorcijs et alij sequuntur: qd si iudeus: vel sarracenus crimen comisit propter quod debet criminaliter puniri: licet facit

christianus post baptismum sit liber a peccato. non tamen a pena corporali. vide in simili quod notat Jo. an. in. c. cum laici de iure patro. Bald. in. l. j. C. de plus petitionib9. facit ad predicta textus et quod ibi notatur in. c. vno d obligatis ad ratiocinia: vbi clericatus assumptus non liberat a ratione reddenda de his de quibus ante clericatum tenebatur. vnde ex his et alijs fuit conclusum qd pater poterat eam exheredare. Sed matris jam defuncte bona fuerunt sibi relicta: vt libere de eis disponderet. Cogita.

Lex. l.

 A ley del fuero que dispone que no pueda el marido dar mas en arras a su muger de la decima parte de sus bienes no se pueda renunciar: et si se renunciare no embargante la tal renunciacion lo contenido en la dicha ley se guarde y execute. Et si algun escriuano diere fee de algun contrato en que interuenga renunciacion dela dicha ley mandamos que incurra en perdimiento del officio de escriuania que tuuiere et de alli en adelante no pueda mas vsar del so pena de falsario.

 Egi fori legum lib. iij. ti. delas arras. l. j. que disponit qd nemo possit dare vel promittere vxoripro arras vltra decimam partem bonorum suorum: renunciari non potest. tabellio: qui huic renunciacioni interfuerit perdit officium. et c.

De ista materia ego alias tractaui in rub. de dona. inter virum et vxorem. col. xcix. cum sequentibus. vbi. Circa illud. vbi posui diferencias inter donationem propter nuptias et constitutionem arrarum videas per te.

An autem arrarum promissio: vel datio vltra decimam partem bonorum concedentis: vel renunciatio super hoc interposita firmetur iuramento: scri

psi in dicta rubrica. col. c. j. vbi. hoc tamen intellige cum sequentibus.

Intellige quod hic dicitur non solum quando arre dantur vel promittuntur ante matrimonium contractum: sed etiam si post: quia cum sit donatio propter nuptias: potest fieri post contractum matrimonium. l. cum muliere. §. si igitur. l. si constate et ibi Bald. et Sali. C. de dona. ante nup. insti. de dona. §. est et aliud a quibus sumpta fuit lex regni. iij. partita. ti. xj. l. j. ego scripsi in dicta rubrica de donationibus inter virum et vxorem vbi supra.

Intellige hanc legem siue sponsus vel maritus promittat: vel concedat arras istis: siue parentes vel consanguinei non enim possunt dare vel promittere nisi decimam partem bonorum ipsorum contrahentis matrimonium: vt dicta. l. j. delas arras foro legum et si huic promissioni notarius intercedat incurrit penam huius legis quous pariter promissit. cum eadem sit ratio.

Aduerte. l. j. ti. delas arras foro le-

gum prohibuit arrarum dationem vltra decimam partem bonorum dantis arras. Huic legi expresse poterat renunciari per viam pacti: vt voluit Jo. an. in specu. titu. de ferijs. §. si. v. quid si renunciatio et tradit lafranc9 in cle. sepe in. vbi. necessitatis de verborum signific. propterea emanauit hec lex renunciacionem prohibens et super hoc non est amplius disceptandum.

viij. Hic punitur notarius qui interfuit renunciacioni huius legis qd perdat officium: eo qd deliquit in officio. Si autem extra officium delinqueret per sententiam debuisset priuari officio. glos. nota. in. l. si quis ex argentarijs. §. j. ff. de edendo. Bartho. tamen in. l. eadem. ff. ad legem Juliam repe. dicit qd in omni casu requiritur sententia. idem Bald. in. l. j. viij. col. C. de sacrosanct. eccle. et in. l. j. ff. de sena. et in. l. j. C. de testa. et in. l. militibus et ibi Paulus de castro. C. de testa. militis et in. l. in exercendis. C. de fide instru. paulus in. d. l. si qd ex argentijs. §. j.

ix. Notarius condemnatus in amissione officij: non potest amplius instrumenta conficere alias punitur de falso: vt hic. nisi causa cognita sit ei reseruatum per iudicem ius ipsum quod potest secundum Bartho. in. l. si quis in principio. §. si. de legat. iij. Bald. in. l. iubemus. §. sane. C. de sacrosanct. eccle. et in. l. de positum. C. de positi.

x. Notarius qui interrogat testes extra contenta in articulo punitur in amissione officij. vt est pragmatica regni folio. ccxxxv. in fine. tenementi.

xi. Notarius qui interfuit huic renunciacioni: penitentia ductus: an potest corrigere errorem suum. vide spec. de instrumen. edictio. vbi. rogatus et vbi. notarius et vbi. sequenti. Bartho. in. l. si librari9. ff. de regu. juris et in. l. imperator. ff. de statu. ho. Bald. in prima constitutione Codicis. §. ex precepto. finali columna.

xii. Si notarius fecit instrumentum pro-

missionis arrarum cum renunciacione dicte. l. valebit quantum ad decimam partem. non in reliquo. l. j. delas arras foro legum. quia vtile non viciatur propter inutile. quando vnus potest ab alio separari: vt regula juris dicit et habetur supra. l. xvi. xxiij.

xij. Ex qua ratione videtur qd si sponsus promissit vel dedit sponie pro arris fundum valentem plus qd decimam partem bonorum sponsi: valebit quidem in decima solum non vltra: quia licet fundus sit vnus: poterit extimari: et separari decima pars ab alio pluri: et ita vt separabile valebit in decima parte. argu. l. si sponsus. §. generaliter. ff. de donationibus inter virum et vxorem. videas Dynum et que ibi addo in. d. regula vtile.

xiiij. Notarius condemnatus de falso potest publicare instrumenta sua ante condemnationem facta et ea perficere. tenent doctores Paulus et alij in. l. preter. §. sed si dominus. ff. de edendo. glos. in. c. vt officium de hereticis. lib. vi. Bart. in. l. ad testium. §. j. ff. de testa. et in. l. barbarius col. antepe. ff. de offi. pre. doctores in. l. si. arbiter. C. de sentencijs.

xv. Intellige hanc legem de renunciacione expresse dicte legis. j. delas arras foro legum: vel saltem dicatur qd renunciatur legi disponenti qd non potest quis arrarum nomine dare: nisi decimam partem bonorum suorum. nam tunc notarius scribens incurreret penam huius legis. Sec9 si in constitutione arrarum diceretur generaliter qd renunciatur omni legum auxilio. na tunc non incidet in hac pena: quia cum hoc sit speciali nota dignum: non venit in generali renunciacione. l. item apud labeonem. §. hoc edicto. ff. de iniuris maxime in penalibus regula odia de regu. juris libro sexto debet ergo specificiter renunciare predictae legi. alio non incidit hac pena. h. no.

xvi. Sed est pulchra dubitatio si promittens arras habet maiorem: quomodo

do fit certimatio maiorat⁹ vel ei⁹ fru-
ct⁹ vel comoditatis vt sciam⁹ q^{nta} sit

decima ps p arri s pmissa vel p mittē
da. scripsi plene in tractatu maiorat⁹.

Lex. l.

Ila muger no ouiere fijo del matrimonio en que interuiniere pro-
mission de arras z no dispone espresamente de las dichas arras.
Que las aya el heredero / o herederos della / z no el marido ora la
muger faga testamento / o no.

Iste arre p^{ro}xi p
misse: deben
tur ei nō ma-
rito ex testa-
mēto: vel ab
intestato: ni-
si aliter deis
disposuerit.
venit ad de-
clarationez.
l. j. de las ar-
ras foro legū

cum dicit. **E** si ella moziere sin man-
da. De hoc ego alias scripsi in rubri-
ca de donationibus inter virū et vxo-

rem col. secūda cum sequentibus vbi
de istis arris plene dixi.

Este arre debētur vxozi z debet eas
relinquere filiis si habet: alias si non
habet: cui voluerit. etiam si secundo
nubat vt. l. femine. C. de secundis nu-
ptijs. Sicut dicimus de bonis acqui-
sitis constante matrimonio: quia il-
la non perdit mulier / quanuis / ad se-
cundas transeat nuptias: vt dixi in di-
cta rubrica de donationibus inter vi-
rum et vxozi. colum. decima sexta.
nisi forte luxuriose vixerit post mortē
viri vt disponit lex de mena d qua me-
mini in dicta rub. col. fo. xlvij. co. iij.

Lex. l. ij.

Cualquier esposa ora sea de presente ora sea de futuro suelto el matri-
monio gane si el esposo la ouiere besado la meytad de todo lo que el
esposo le ouiere dado antes de cōsumido el matrimonio ora sea pre-
cioso o no: y sino la ouiere besado no gane nada dlo que le ouiere da-
do y torne se a los herederos del esposo: pero si qualquiera dellos muriere des-
pues de consumido el matrimonio que la muger z sus herederos ganen to-
do lo que seyendo desposados le ouo el esposo dado no auiendo arras en el tal
casamiento z matrimonio: pero si arras ouiere q sea en escogimiento dela mu-
ger / o de sus herederos ella muerta tomar las arras / o dexar las z tomar todo
lo q el marido le ouo dado siēdo cō ella desposado. Lo qual ayan de escoger dē-
tro de veynte dias despues de requeridos por los herederos del marido: y sino
escogieren dentro del dicho termino q los dichos herederos escojan.

Sponsa de
presenti: vel
d futuro in-
terueniente
osculo sine co-
pula. acqui-
rit sibi medie-
tatez omniū
donatarū ab
sponso. Si
autem copu-

la interuenit: mulier cōsequitur om-
nia sibi donata dum erat sponsa: si ta-
men arre interuenerunt. ipsa vel eius
heres eligat quod maluerit: vel res
donatas: vel arras. quam electionez
facere debent infra viginti dies post
requisitionem ab heredibus mariti
factam. et si infra tempus non elege-
rint. eligant heredes mariti. hoc di-
cit ista lex notabilis.

De qua materia ego late scripsi in

rubri. de donationibus inter virum z
vxozi. col. ij. cum tribus sequentib⁹
vbi. contractis autē sponsalibus. vnū
addit ista lex ad iura antiqua de qui-
bus ibi dixi: que secundum cōmunē
sententiam loquūtur in sponsa de fu-
turo. dicit ista lex idem esse in sponsa
de presenti: que quodam respectu ve-
nit appellatione vxozi vt tradunt do-
ctores in rubrica de sponsa. signanter
moderni: z cōsequenter videbatur nō
valere donationem sibi factam: sicut
non valet vxozi facta. ista lex dicit va-
lere: z habēda distinctiōe osculi quē-
admodum in sponsa de futuro. **E**x
istis infertur vnū q sicut non valet
donatio facta vxozi jam traducte: sic
nec sponse carnaliter cognite: que ve-
ritate inspecta proprie dicitur vxozi.
vide legem regni. iij. partita. titulo.
xj. lege. iij. et foro legum. lib. iij. de las
donaciones. l. iij.

Sponsa acquirit medietatem eoz
que sibi fuerunt donata: osculo inter-
ueniente: soluto matrimonio: vt hic
subditur. **I**ntellige per mortem alte-
terius eorum vt. c. si. z pe. de secūdis
nuptijs tradit Barth. in. l. si quis. ff.
soluto matrimonio z in. l. rerum. ff.
rerum ammo. **I**dem si per in gressū
religionis. c. ij. cum alijs de conuer-
sione coniuga. **S**i intelligas sponso:
vel marito intrante religionem: res
est clara q sponsa lucrabitur medie-
tatem non interueniente copula: z ea
interueniente: omnia vt hic dicitur.
Sed si presupponas sponsam intras-
se religionē quāuis intrare possit an-
te carnis copulam: vt dictum est: quia
per eam stat quominus matrimoniū
consumetur per copulam: vel alias co-
pula interueniēte perseveret: maior
est dubitatio. Sed mea sententia: cuz
sponsa tradiderit sponso osculum: jā
illam medietatem est consequuta. vn-
de non debet illam perdere intrando
religionem: z sic faciendo rem licitā z
a iure permissam: quapropter nō est

facienda differentia q sponso intra-
uerit religionem vel sponsa: vt plene
scripsi in dicta rubrica de donationi-
bus inter virum et vxozi. col. iij. z.
v. cum sequentibus.

Ex istis infertur vnū quod jam
vidi in pratica. Sponso z sponsa cō-
traxerunt matrimonium de presenti
interuenit osculum. postea detectus
est impedimentum consanguinitatis
vel affinitatis inter eos: qua propter
iudicio ecclesie fuerunt separati: an
sponsa ratione osculi habebit sibi me-
dietatem eorum que sibi donauit spō-
sus. vel forte totum si copula interue-
nit. mihi saluo meliori iudicio videf
q presupposito q neuter eorum fuit
in culpa quia ignoranter cōtraxerūt:
z ignorantia fuit probabilis nō crassa
nec supina: ratione osculi sponsa con-
sequetur medietatem z si fuit cogni-
ta totum. quoniam iura antiqua que
faciebant mentionem de osculo: vo-
luerunt q statim eo interueniente: p-
pter honestatem suam quam expone-
bat tradens osculum sponso. idem de
carnali copula dicit ista lex. vnde non
est quid imputetur sponse. z si forsam
dixeris q ista lex nō loquitur nisi qn-
do matrimonium morte soluitur: qd
apparet ex eo q hic de sponse heredi-
bus subdit q isti consequantur illud
quod sponse debebatur: dicas idē esse
in alijs casibus in quibus sponsalia:
vel matrimoniū dissoluntur: viuē-
tibus spōsīs vel coniugibus: quia ea-
dem ratio subest z per consequēs ea-
dem juris dispositio argu. l. cum pa-
ter. §. dulcissimis de legat. ij. nam ra-
tio legis: est ipsius omnia que ex idē-
tate rationis extenditur: non soluz
in dispositione principali: verū etia
in casibus exceptis. c. quoniā frequē-
ter. §. in alijs vt litte non conte. c. cū
dilecta de confirma. vtili vel inutili.
immo casus excepti a statuto simpli-
citer extenduntur ex identitate ratio-
nis. c. ad audientiam de clericis non

residentibus et ibi notat Abbas.

v. **¶** Et ista lex ita disposuit: quia ut plurimum matrimonia morte dissoluntur ut. c. pe. et vlti. de secundis nuptiis: non tamen propterea debemus artare legem ut non habeat locum in alijs casibus in quibus subest eadem ratio: ergo eadem juris dispositio. Idem per omnia dicerem quando sponsus fuit sciens impedimentum: illa vero ignara. per. c. cum inhibito de clandestina desponsatione ubi glos. nota. ad propositum faciunt notata in regula sine culpa de regu. juris lib. vi. si vero sponsa fuit impedimenti conscia: non autem sponsus: soluto matrimonio propter illud impedimentum: recuperat sponsus quod donauit sponse etiam secuto osculo: ut vult glos. nota. in. d. l. si a sponso in verbo non interueniente: et ibi sal. C. de dona. ante nup. Si autem vterque sciebat impedimentum est maior dubitatio: pro nunc videtur quod melior sit conditio possidentis tanquam omnia fuerint turpiter gesta: ut per totum titulum de conditione ob turpem causam. Cogita.

vj. **¶** Ex istis similiter infertur ad decisionem dubij. Si duo sponsalia contraxerunt et interuenit osculum et aliqua dona ex parte sponsi: de inde alter eorum vel forte ambo transferunt ad sponsalia de presenti: quibus prima sponsalia de futuro fuerunt rupta. quid fiet de istis donatis. presertim si sponsus post res donatas et osculum diu se absentat. it: qua propter parentes sponse et alij tradiderunt in sponsam de presenti. multa essent hic consideranda: que ad presens propter temporis angustiam considerare nequeo. Cogitandum relinquo ad aliud tempus in quo maius dabitur oculum. Aliqui dicunt quod si sponsa expectauit per triennium: non est quid sibi imputetur ut. l. ij. C. de repudijs. nota. in. c. de illis de sponsa.

vij. **¶** Ego vero in his et alijs similibus dubijs: potius considerarem legem istam

que principaliter se fundat super osculo et carnis copula ad hoc ut sponsa: vel uxor consequatur sibi donata a sponso: quia iura antiqua que voluerunt illa data ut consequatur effectus matrimonij: quoniam et si illa sit principalis intentio: ut sequatur matrimonium: efficiuntur tamen propria sponse propter illa media que solent interuenire contracto matrimonio videlicet osculum et carnis copula: quibus maxime delectatur sponsus cum aliquali iactura et verecundia et incomodo ipsius sponse. Inferior enim ac minoris estimationis reputatur mulier postquam ab alio est osculata et forte carnaliter cognita: quam retenta omnimoda integritate: ut colligitur ex notatis in. d. l. si a sponso et in. c. j. de adulterijs: ergo id quod his iustis medijs sibi acquisiuit: non debet postea perdere: faciens rem licitam et a iure approbatam. Sicut dicimus de alijs donationibus inter coniuges factis et confirmatis: illas enim non perdit donatarius: quauis a marito separet uxor ex iusta causa vel impedimento postea detecto. Cogita.

viii. **¶** Quod autem hic dicitur quod per osculum consequitur sponsa medietatem eorum que fuerunt sibi concessa per sponsum: intellige quando post donationem interuenit osculum: non sic si prius quam eam desponsaret oscularetur et postea donaret: illa enim non consequetur ut vult Bald. in. d. l. si a sponso argu. l. in delictis. §. extraneus. ff. de noralibus. tale enim osculum ante sponsalia illicitum est et reprobatum ut dicit glos. nota. in cle. si. in verbo septimo de hereticis glo. in. l. j. ff. de varijs et extraordi. crimi. tenet Bald. in. l. si quis non dicam rapere. col. ij. C. de episcopo. et cle. unde magis est detestandum: quam premiandum.

ix. **¶** Ex eadem ratione idem dicerem de sponsa carnaliter cognita ante sponsalia. ne secutis sponsalibus ex illa co-

pula non sibi acquirat donata a sponso. argu. textus in. c. is qui de sponsa. et. c. de illis et. c. per tuas de condi. appo. ubi per copulam carnalem matrimonium sub conditione contractum efficitur purum si copula fuit sequuta nam per eam receditur a conditione. non sic per copulam precedentem: ut ibi. quauis in contrarium faciat illud quod dicitur de illo qui contraxit cum unica et virgine: etiam si ipse met eam antea cognouisset.

x. **¶** Superest adhuc alia dubitatio. pone quod osculum vel copula interuenit inter sponsos: de inde sponsus aliqua donauit sponse: erunt ne sua sicut quando hec interuenerunt post donationem.

xj. **¶** An id quod ista lex disponit in donatis ab sponso habet locum in donatis a parentibus consanguineis: vel amicis sponsi. dic quod sic glo. Lynus et alij in. l. cum veterum. C. de dona. ante nup. ego scripsi late in rub. de dona. inter virum et uxorē col. iij. ff. quid intellige. vide in simili. Bald. per illum textum in. l. si presidi. C. de donationibus ante nuptias. et ibi loquitur de sponso qui dedit pariter sponse.

xij. **¶** Duo debet probare sponsus agens contra sponsam vel eius heredes super rebus a se donatis scilicet dedisse ob causam matrimonij et causam non secutam. Bald. in. d. l. si presidi. sed per istam legem sufficit probare quod donauit sponse contractis sponsalibus: nisi contrario probetur osculum vel copulam interuenisse ut hic dicitur.

xij. **¶** Quod hic dicit de sponsa quod acquirit sibi donata sponso interueniente osculo: non sic est in sponso cui sponsa aliqua donauit: ut plene dico in rub. de dona. inter virum et uxorē col. vj. ff. et intellige: ubi plura refero. adde legem regni fori iuzgo. li. iij. ti. j. l. v. et fo. legu. li. iij. ti. de las arras. l. v. ubi inter cetera dicitur quod si sponsus carnaliter cognouit sponsam: consequitur donata ab ea.

xiiij. **¶** Si sponsus statim contractis sponsalibus misit sponse munera: que sponsa non recepit forte morte preuentas: vel quia nuncius noluit vel non potuit ei tradere: an efficientur ipsius sponse vel heredum suorum. dicas quod si nuncius erat sponse valuit donatio etiam matrimonio consummato tempore traditionis ut per Bart. glos. et doctores in. l. si sponsus in principio. ff. de dona. inter virum et uxorē. Sicut enim si sponse traderet sponsus: sic si eius nuncio sufficit: ut sua faciat. Sed si nuncius erat sponsi secus est. nam consideratur tempus traditionis: quo casu si erat jam carnaliter cognita: non valet donatio quia reputatur uxor.

xv. **¶** Sed ad huc remanet dubium si osculum inter sponsos precessit donationem ut in casu premissis: an illud sufficit ad hoc quod sponsa donata consequatur: ac si fuisset sequutum cogita super tetigi. **¶** Carnis copula hic ponderatur ad hoc ut sponsa consequatur omnia sibi donata a sponso: quia per eam dicitur matrimonium consummatum. unde si copula non interuenisset: quauis sponsus sponsam traduxisset ad domum suam non diceretur matrimonium consummatum. c. finali et ibi Anto. Abb. et alij de sponsa. reprobantes. Job. an. ibi qui contrarium voluit. quauis ergo sponsa fuerit traducta: nisi fuerit cognita carnaliter: non habet locum ista lex in omnibus donatis sed solum in medietate interueniente osculo. **¶** Effectus autem traditionis ad domum posui in dicta rub. de dona. inter virum et uxorē.

xvi. **¶** Nec facit ista lex differentiam an sint preciosa donata vel non: ut faciebant antiqui de quibus scripsi in. d. rubrica de dona. inter virum et uxorē. col. viij. cum tribus sequentibus.

xvij. **¶** Osculum hic ponderatur ad confirmationem donatorum per sponsus: ergo non sufficit si eas amplectetur sine osculo.

quia cum ista sint separata et diuersa: ex separatim non fit illatio.

xix. ¶ An vxor vel sponsa vel eius heres qui semel elegit iuxta optionem sibi datam per istam legem: possit variare. vide notata in. l. serui electione in

principio. ff. de legatis primo et in. l. apud amphidii. ff. de optio. elegata et in regula qd semel placuit de regu. juris. lib. vi. vide legem regni sexta partita. titu. ix. l. xxv. z. l. vnum ex familia in principio delegatis. ij.

Lex. liij.

¶ El marido z la muger durante el matrimonio casaren algun fijo comun z ambos le prometieren la dote/ o donacion propter nupcias que ambos la pagen delos bienes que tuuieren ganados durante el matrimonio z sino los ouiere que basten ala paga dela dicha dote y donacion propter nupcias que lo paguen de por medio de los otros bienes que les pertenescieron en qualquier manera: pero si el padre solo durante el matrimonio dota/ o baze donacion propter nupcias a algun fijo comun y del tal matrimonio ouiere bienes de ganancia de aquellos se pague en lo que en las ganancias cupiere: y sino las ouiere que la tal dote/ o donacion propter nupcias se pague delos bienes del marido z no dela muger.

i. ¶ Maritus z vxor simul/ promittunt dotem filie: vel donacionez propter nuptias filio comuni: soluendum est de bonis constante matrimonio acquisitis. quibus non stantibus: ambo equaliter soluent. Si tamen maritus solus dotem promissit filie: vel filio donacionem propter nuptias: soluetur ex bonis constante matrimonio acquisitis: quibus non stantibus: soluetur ex bonis mariti.

ii. ¶ Quod hic dicitur de patre solo dotem vel donacionem propter nuptias promittente qd debeant solui de bonis acquisitis constante matrimonio: idem dicas si vxor sola promissit: cum sit eadem ratio: ergo eadem juris dispositio. Si autem non sunt bona superlucrata: soluenda est de bonis patris cum dotare filiam: sit officium paternum. l. finalis. C. de dotis promiss. vel de bonis filie patre defuncto secundum Bald. et alios in. d. l. finali. Si

quidem non sunt bona patris nec filie: soluenda est dos de bonis maternis. l. mater. C. de iure dotium quarta partita titulo. xi. l. viii. vide q scripsi in rubri. de donationibus inter virum et vxorem. col. cxxi. vñ. ex predictis. ¶ Adde q si mater dotauit filiam: videtur eam dotasse animo donandi. unde poterit filia petere legitimam gl. nota. in. l. iij. §. sed vtrum. ff. de mino.

iii. ¶ Dotis promissio obligat promittentem patrem vel matrem etiam si fiat nudo pacto: vt. l. generaliter z. l. ad exactionem z. l. pe. C. de dotis pmi. iij. pti. ti. xi. l. x.

iiii. ¶ An filie semel dotate cuius dos perdata est teneatur pater vel mater iterum dotare: vide glos. Bart. z alios in. l. si cum dotem. §. si post. ff. de ma. Bald. in authen. res que. C. communia delega. z in authen. quod locum. q. i. C. de collatio. z in authen. sed quauis. C. de rei vxor. actio. Pau. consilio. xiiij.

v. ¶ An expense facte in exactione dotis minuant dotem sicut alias dotis fructus eam augent. l. dotis fructus. ff. de iure dotium. Iuste expense minuunt. l. meuius. §. si. z ibi Bart. de leg. ij. glos. in. l. j. ff. de impensis in rebz do. fa. Bald. in. l. fi. C. de bonis mater. z in. l. iij. C. de falsa. ca. adje. lega.

vi. ¶ Dos incerta relicta vel promissa: debet arbitrio iudicis declarari: vt plene dico in repe. rub. de dona. inter virum z vxor. co. xxxix. in fi. z i. c. per vñas col. cccxxiiij. vñ. considerabit. Adde Bald. in. l. fi. C. de sen. q sine certa qua. proferunt Pau. de cas. consilio. xxxij.

vii. ¶ Mater vna cum patre dotare potest filiam vt hic. de quo ego alias scripsi in rubrica de donationibus inter virum et vxorem. col. xxxv. et in defe-

ctum tenetur vxor soluere medietatem etiam de bonis dotalibus si alia bona non sunt per istam. l. cum dicit. De los otros bienes q les pertenescieron en qualquier manera. Ergo et si fuerit dotalia. contra dictum spe. cuius ego facio magnu festu in ru. de dona. inf. virum z vxor. col. cccxv. in fi. vñ. si autem.

viii. ¶ De materia istius legis scripsi late in. d. rub. col. cccxix. vñ. ex istis et col. ccl. cum tribus sequentibus.

Lex. liij.

¶ A muger durante el matrimonio no pueda sin licencia de su marido repudiar ninguna herencia que le venga ex testamento ni ab intestato: pero permitimos que pueda aceptar sin la dicha licencia: qualquier herencia ex testamento z ab intestato con beneficio de inventario y no de otra manera.

i. ¶ For alicuius durante matrimonio: non potest repudiare hereditatem sibi delatam ex testamento: vel ab intestato: absque mariti licentia: acceptare tamen sic cum beneficio inventarii.

ii. ¶ Quauis enim filia alicuius per contractum matrimonij liberetur a patris potestate z efficitur sui iuris: vt. l. xlvij. supra eod. cum alijs de quibus ibi: non tamen libere potest contrahere vel quasi contrahere vt hereditatem adire sine mariti licentia: in cuius potestate intrare dicitur per matrimonium vt infra. l. proxima. Pretermissa ergo mariti licentia in hereditatis aditione: corrumpit adicio: vt hic. z sentit Bald. in. l. fi. §. necessitatem. col. iij. vñ. item auctoritas. C. de bonis que liberis. vide Bart. in. l. si autem. ff. de aqua plu. arc. Sicut nec minor. l. pupilloz. C. de repu. here.

iii. ¶ Sed quid si maritus dedit vxori/ licentiam: vt hereditatem repudiaret

sibi delatam: que ante repudiationem decessit: an licentia transeat in heredem. vide Bald. in. c. j. alias. ij. de pace jura. firmanda. lib. feudoz.

iiii. ¶ Sed pone facta conuentione inter maritum et vxorem post annum a contractu matrimonij iuxta legem regni foro legum libro tertio titulo de las herencias. l. ix. q si decesserint sine filiis superstes alteri succedat: an hoc casu vxor poterit repudiare hereditatem sibi delatam: videtur q non per istam legem. Cuius contrarium videtur sentire Bald. in. l. prima. v. colu. in fine versicu. xxv. oppono. C. qui admittit. et in. l. cum. proponas. ij. col. vñ. nec obstat. C. de heredibus instituendis. loquendo in filio. vide etiam Bald. in. l. cum non solum. col. ij. vñ. pone habeo. C. de bonis que liberis et. vñ. quero quid in contractibus. vide et cogita.

v. ¶ De statuto prohibente vxorem testari sine licentia viri: q poterit ipsu virum heredem instituere. Bald. in. l. prima in principio. vñ. et si statutum. C. unde vir et vxor.

vi. ¶ Repudiatio hereditatis debet fieri eo tempore quo potest fieri aditio. unde de pendente conditione fieri non potest

lis qui heres in principio. ff. de acqui. here. z. ibi Bart. z. alij doctores.

vij. **¶** An repudiatio vxoris cum licetia mariti noceat filio vide Bartho. in. d. l. is qui. §. fi. vñ. sed an pater et in. l. tutor. q. j. ff. de bonor. posse. Bald. in. l. j. col. ix. vñ. et in sexto puncto. C. qui admitti. et in. l. ex repudiatione. C. de fideicommissis.

viii. **¶** Repudiando hereditatem: perdit alia lucra ex ea. l. heredes et ibi Bartho. C. de omni agro deserto. lib. xj. Sed vide eum. Bald. in authē. vnde si parens ad finem. C. de inoffi. testa. z. Angelum in. l. j. ff. de acqui. heredi.

ix. **¶** Heres ex testamento non potest renūciare successioni: vt succedat ab

intestato. l. heres instituta. C. de impu. z. alijs. An aut heres repudiās successioni ex testamēto: videat renūciare legitime: vide ibi Synu z. alios. dd.

¶ Adde quod sicut vxor nō potest repudiare hereditatem sibi delatam: absq. mariti licentia: vt hic dicitur: sic nec marit⁹ sine vxore arg. l. magis puto. §. fundum. ff. de rebus eorum: vbi tutor non potest repudiare legatum factum pupillo. quia talis repudiatio est alienatio vide ibi Bald. et in. l. si emancipata. C. de juris et facti ignor. Ancharra. in. c. tuade his que fiūt a pre. Barba. in repetitione legis cum acutissimi. C. de fideicommissis col. clxvj. in fine.

Lex. lv.

¶ Si muger durāte el matrimonio sin licencia de su marido como no puede hazer contracto alguno assi mismo no se pueda apartar ni desistir de ningun contracto que a ella toque ni dar por quito a nadie del: ni pueda hazer casi contracto ni estar en iuryzio faziendo ni defendiendo sin la dicha licencia de su marido: z. si estouiere por si o por su procurador mandamos que no vala lo que fiziere.

j. **¶** For alicuius matrimoniū constāte: nō potest cōtrahere: nec distrabere nec quali cōtrahere: nec in iudicio esse/ sine mariti licentia: nec procuratorem constituere.

ij. **¶** Ista lex videtur cōcordare cum lege si. Delos pleytos que deuen valer o no. foro legū et. l. xj. delas deudas. que quidē leges voluerunt vxorē esse sub viri potestate: vt nihil sibi preiudiciale facere possit absq. eius licetia. nec mirum cuz propter mulieris prime preuaricationem: maledicta fuerit: et sub viri potestate posita. Genesis. c. iij. et. xxxij. q. v. §. mulier. vide bald. in. c. j. in fine. vñ. quero vtrum

vxor an maritus succedat vxori lib. feudoz. Iustum ergo fuit q. vxor nihil preiudiciale facere potuisset sine licentia viri tum quia fragiles sunt: z. facilliter decipiuntur mulieres. bal. in. l. ij. vñ. nota hanc rationem C. de adoptioni. bonus tex. in. l. cum mul. ti. C. de dona. inter virum et vxorem. c. forus de verbo. signific. tum etiam quia ad maritum expectat damnum quod inde potest euenire: in cuius fauore est inductum vt vult bald. in. l. j. C. vnde vir z. vxor in principio. vñ. et si statutū. diligēt⁹ ergo aduertet maritus cuius interest: vt dolus z. met⁹ absit: vt per bart. in. l. trāsfactione. C. de transac. de hoc ego alias plene scripsi in rub. de donatio. inter virum et vxor. col. Adde Ludo. ro. in. l. pactū. col. vj. C. de colla. qui assignat duas alias rationes hui⁹ prohibitionis.

¶ An vxor prohibita contrahere sine licentia mariti: potest testari absq.

eius licentia. Bald. in. l. si pater in fi. C. de spon. loquens in filio prohibito cōtrahere sine licentia patris dicit q. potest testari absq. eius licentia. Ergo idem in casu nostro.

liij. **¶** An ista licentia potest interuenire in ipso actu: ante vel post. Bald. in. l. si vxorem. C. de conditionibus infer. tis sentit q. etiam ex post facto potest interuenire. vide infra. l. lvij.

v. **¶** An in contractu facto cum marito requiratur eius licentia. vide Bald. in. l. prima col. j. vñ. z. si statutum. C. vnde vir et vxor. Ludoui. ro. in. l. pactum. col. vj. C. de collatio.

vj. **¶** Contract⁹ qui prohibetur fieri ab vxore sine licentia mariti: est vltro citroq. obligatorius vt per Bartho. in. l. labeo. la primera. §. contract⁹ de verbo. signific. z. in. l. ij. ff. si certum petatur in principio. Specu. de instru. edic. §. postq. vñ. item nunquid.

vij. **¶** An stipulatio et diuisio sit contractus. Albericus in rub. z. in. l. j. col. ij. z. ij. remissiue. ff. si certum petatur.

viii. **¶** An compromissum sit contractus Job. de imola in. c. si quando de offi. delega. et Bald. in rub. si certū pe. in fi. q. nō. Bal. in. l. testamēta. C. de te.

ix. **¶** An donatio sit contractus. Bart. in. l. si donationis. C. quod met⁹ causa q. non. **¶** Intellige proprie: improprie sic siue largo modo predicti oēs dicuntur contractus. secundū Bald. ibi. et vt omnes istos comprehendat ista lex dicit. Contracto alguno. c. si romanorum. xix. distin. c. quia circa de priuilegijs cum similibus.

x. **¶** Prohibitus contrahere: non prohibetur distrabere: vt hic colligitur: tenet Bald. in. l. finali in principio. C. si tutor vel cura. dicens q. appellatione contractus: nō venit distract⁹. Ludoui. in. l. pactum col. vj. in. fi. C. de colla. tenet contra et verius.

xj. **¶** Appellatione contractus non venit simplex renunciatio. Bald. in. l. si ue apud acta col. j. vñ. vltius nota.

C. de transactio. et in. l. pe. C. de dolo. et in rubrica. C. de pactis et in. l. j. in fine. C. si aduersus dona. et in. l. de tutela. col. j. vñ. nota hanc legem. C. de in integrū resti. Sali. i. l. j. C. de pact.

¶ Mulier prohibita contrahere sine licentia mariti: non potest aliquid remittere: quia remittere est dare. l. peculium in principio et ibi Barth. vñ. item nota. ff. de peculio. Intellige si remittitur liquidum alias secus. Bart. in. l. actione col. ij. in fine vñ. alij soluunt. C. de transactio. et in. l. trāsfactio eod. titu. glo. z. paulus in. l. contra juris in principio in verbo facere et in. l. pactum in principio. ff. de pactis. per canonistas in. c. veniens. j. de resti. Adde q. remissio cōtinet in se pactū z. renūclationē. Bald. in. d. l. j. col. j. vñ. z. ex hoc nota. C. de pactis.

¶ An prohibitus contrahere: prohibetur quasi contrahere: dixi plene in rub. de donationibus inter virum et vxor. col. cclxxij. vñ. operatur alium cum tribus sequentibus. ibi videas.

¶ An vxor potest sine licentia mariti esse in iudicio in quo quasi contrahitur. vide ibi ad saturitatem. **¶** Et ad de q. vxor non potest esse in iudicio sine licentia mariti: etiam si causa sit criminalis vt sentit ista lex in quantuz generaliter dicit. Enlo que a ella tocare. Ad hoc. l. senatus. C. qui accusa. non possunt institu. de iniurijs. §. patitur. Vel saltem requiritur licentia iudicis. et ita debet intelligi. l. prima. ff. de accusatio. l. vxor lex qui crimen eodem titulo. C. et. l. mulier. ff. de popu. actio. et lex regni foro legum libro quarto titulo de las accusaciones. l. segunda. Cogitabis quia est noua inuestigatio.

¶ An vxor potest esse in iudicio vsq. ad litis contesta. dicas q. non per istā legē q. generaliter dicit. Ibi estar en iuryzio. Ergo nec ante nec post litis cōtesta. quanuis in filio familias aliud scienciat. Bart. in. l. cum non solum. §.

necessitatē. & si. quo tempore z Bald. ibi in. & si. subsequerter querit glos. C. de bonis que liberis et in. l. j. iij. op. positione. C. qui admitti.

xvj. **¶** Absente marito vel nolente dare licentiam vxori ad aliquid forsam utile sibi faciendum: vel ad standum in iudicio: iudex causa cognita dabit sibi hanc licentiam. vt infra. l. lviij. lxx. Ad hoc. l. in cause. §. causa cognita. ff. de minoribus. In hoc autem preparato rio iudicii potest esse vxor in iudicio quāuis sit minor annis. xxv. secundū Bartho. in. d. l. cum non solum. §. ne cessitatē. C. de bonis que liberis me lius per Bald. ibi. & si. item filius fa milias. In hoc igitur sumario iudi cicio potest vxor esse in iudicio vsq. ad pronunciationem / et appellare a pronunciatione si opus fuerit et illā prosequi: quia ex quo permittitur su per hoc stare in iudicio: permittitur similiter omnia facere sine quibus il lud expediri non posset. zc.

xvij. **¶** Licentia mariti in conctratu per vxorem faciendo requisita per hanc legem: est de substantia actus: vnde ea ommissa: contractus est nullus: vt hic dicitur. tenet Bald. in. l. compa rationes. C. de fide instrumētorum. col. ij. facit. c. j. de baptismo. z hoc te ne quāuis idem Bald. in. l. ad exac tionem in fine. C. de dotis promissio ne: contrarium sentiat. facit quod di xit Bald. in. l. prima col. antepe. & si. extra queritur. C. qui admi. et flo. in. l. prima col. iij. ff. si messor falsum modum dixerit.

xviij. **¶** Contractus factus per vxorem si ne licentia mariti est nullus vt hic: etiā si iuramentū interueniat. Bart. in. l. is cui bonis in fine de verborum obliga. et in. l. si quis pro eo circa fi nem. col. iij. versi. aduerte tamen. ff. de fideiussio. latissime per Johannē de imola in repetitione. c. cum contin gat de iure iurando.

xix. **¶** Contractus factus per vxorem si-

ne licentia mariti: nō valet etiam si sit utilis marito vel vxori. Bart. in. l. cū hi. §. eam. ij. nota. ff. de transac. cōtra glo. ibi. quem etiā vide in. §. si pretor: z Pau. de castro consilio. cclxxxiiij. incipiente ad primū q̄sitū. Sed Bal. aliter dicit in. l. neq. C. de contrahē. z comi. sti. tenet enim q̄ lex ista obeat intelligi de contractibus damnosis. Pro quo facit. l. sed mihi videtur. ff. como. z. l. si pupilli. ff. de nego. gestis z. l. si. ff. de vsucap. pro emp. z. l. pupil lis. §. tutor. ff. de auto. tu. z in. l. nō eo minus. C. de procuratorib⁹ hoc tenet Barth. in. l. j. col. j. & si. aduerte. ff. de auctori. tuto. Ludoui. roma. in. l. si quis mihi. §. si curam. ff. de acquirē. heredi. bene facit quod voluit bald. in. l. quicumq. C. de bonisque liberis cum agit de alienatione rei ecclesiastice in vtilitatem ecclesie. Et ita pos test saluari glos. in. c. sine exceptione et in suma. xij. q. ij. z in. c. primo de in inte. restitu. Ad idem facit glos. nota. secundum Angelum in. l. ij. ff. de ac ceptila. et ibi Joha. de imola vide An gelum consilio. finali. Ad idem bald. in. l. contra iuris in principio. ff. de de pactis et in. l. cum hi. §. etiam post Guiller. Andreas sicut in rubrica de rebus ecclesie. col. septima in prin cipio. Ad idem. l. prima et ibi barth. in. l. prima. C. qui legi. personam bar tho. in. l. orationis in fine. C. de cura. furio. et in. l. cum minorem. q. v. C. si aduersus rem iudica.

¶ An autem valeat interlocutoria la ta cōtra vxorem stantē in iudicio sine licentia mariti: vt q̄ quis mittatur in possessionē in bonis vxoris ex primo decreto videtur q̄ sic per. l. si minor. ff. de bonis aucto. iudicis possi. l. con tra pupillū. ff. de re judi. tenet barth. in. l. si. in prima et secunda col. ff. de in integrum resti. et in. l. si preses. C. quo mo. et quando iudex.

¶ An contra mulierem coniugatam currat p̄scriptio cū sit impedita age-

re videtur q̄ nō. l. j. in. fine. C. de an nali ex. glos. in. c. auditis de prescrip. Anto. et alij in. c. cum non liceat. eod. titulo. nisi sit impedita agere d̄ facto. Bartho. in. l. senatus. col. ij. opposi. v. ff. de offi. pre. Bal. in. l. j. oppositio ne. xxiij. C. qui admitti et in. l. cum no tiffimi. §. illud. C. de prescrip. xxx. vel. xl. annorum: in quibus locis dicitur q̄ impedito agere non currit prescri ptio. cum autē vxor sine marito age re non potest in iudicio: vt hic: ergo. zc. Preterea vxori prohibita est alie natio sine marito: vt hic. Contra pro hibitum alienare non currit prescri ptio. glos. et doctores in. l. j. C. si ad-

uersus vsucaptionem ergo. zc.

¶ Item contra prohibitum alienare non potest vsucapi. l. alienationis in principio et ibi Bartho. ff. de verbo rum significatione glo. in. l. prima. C. de vsucap. pro empto. Bald. in. l. fili⁹ familias. §. diui. finali col. & si. quero vtrū. ff. de legatis primo et in. l. finali & si. item nota. C. quibus ex causis in integrum restitu. non est necessaria: vbi tenet contrarium. vide Bartho. in. l. vbi lex secunda oppositio. ff. de vsucapio. Abb. et alios in. c. cum non liceat. col. tertia. & si. z circa istam pri mam partem de prescriptionib⁹ qui pulcre loquitur.

xxij.

Lex. lvi.

Andamos que el marido pueda dar licencia general a su muger/ para contraher y para hazer todo aquello que no podia hazer sin su licencia: y si el marido se la diere vala todo lo que su muger fizie re por virtud dela dicha licencia.

Centia ge neralis data vxori a ma rito: vt sine eo possit cō trahere. zc. valet. Hoc maxime p dest quādo maritus se absentat lō ga absencia

solet dare huiusmodi licentiam vt in quit Jo. fa. insti. d̄ acti. §. fuerat ātea. **¶** Nec licentia potest dari per episto lā glo. in. l. si cū dotē. §. si patri in. & si. oportet. ff. so. ma. z ibi Angelus z alij facit. l. honores. ff. de decurio. not. i. l. ticius. ff. de consti. prin. Bartho. in. l. si quis mihi bona. §. iustum in fine. ff. de acquirēda heredi. et in. l. j. ff. de contrahenda emptione et istud tene quāuis archi. in. c. sine meliori. xij. q. ij. sentiat contrarium.

iiij. **¶** Per licētiā generalem vxori da tam: poterit illa soluere creditorib⁹.

l. si procurator in principio z ibi Bar tho. ff. de cōditione indebiti. **¶** Item poterit facere: que faceret quisq. dili gens pater familias. Bartholus in dicta lege si procurator.

¶ Item ea que maritus facere cōsue uit. Bartho. in. l. solutū. §. si. et. l. vel vniuersorum. ff. de pignora. actio. l. si fraudator. ff. de his que in frau. cre dito. et. l. seio. §. medico. ff. de annuis lega. Intellige de his que maritus / cōsueuit facere ordinarie: non ex traordinarie. Item potest vti illa li centia bona fide. Bald. in. l. si. in fine C. de contrahen. emptione.

¶ Sed per istam licentiam gesseram: non poterit vxor donare. l. con tra iuris in fine. ff. de pactis. l. procu rator tutorem et Bartho. in. l. procu rator cui libera in fine. ff. de procura. Bald. in. l. si. in principio. C. qd cū eo. etiam si dictum sit in licentia ad faciē dū quicquid vult. l. j. §. j. ff. quod ius su. Idem si dictum sit q̄ vxor facere possit tanq̄ dominus de re sua: nam et tunc donare nō potest. Bald. in. l. p iij

iiij.

v.

- i. C. de bonis maternis et in. d. l. fi. in fi. C. de contra emp. nullo ergo modo poterit alienare vigore licencie generalis: sicut nec vigore gñralis mandati. l. procuratores et ibi Bald. C. de procura. Bart. in. d. l. si procurator.
- vi. **I**tem non potest compromittere: de iure et de facto. nec fideiubere pro alio: vt tenet Paulus de castro in. d. l. cōtra juris. §. si. ff. de pactis qui omnes loquuntur in mandato: non in licentia. Sed eadem ratio videtur. ad hoc. d. l. cum non solum. §. necessitatem. C. de bonis q̄libetis et ibi Bald.
- vij. **A**n autem licētia data vxori ad cōtrahendum: expiret per primum contractum. Bartho. in. l. ticius filius. ff. de exclu. tuto. tenet q̄ sic. Bald. in. d. l. cum nō solum. §. necessitatem. v. col. vñ. quid si pater. Intelligi nisi dictum sit etiam de futuris. quia tunc etiam ad alias causas extenditur: vt ibi. de quo plene tradit felinus in. c. j. de treuga et pace vbi multa cumulat que inferuntur ex. l. boues. §. hoc sermone. ff. de verbo. significa.
- viii. **L**icentia generaliter concessa: non comprehendit casus fraudulentos. Bald. in. l. j. col. j. C. si quis ommissa causa te. ea igitur que vxor fraudulēter faceret vigore huius licentie: non valerent. quia fraus et dolus nemini debēt patrocinari. c. super litteris de rescriptis cum similibus.
- ix. **P**er hanc licentiam mariti: soluz abilitatur persona vxoris ad contrahendum: que alias erat impedita in quibusdā: et in alijs inhabilitata: vt colligitur ex his que notanter dicit. Bald. in. l. mater in fine. C. de rei vendicatione. vñ. extra nota.
- x. **E**x quo inferitur vnum satis notā-

dum: q̄ in casibus in quibus vxor poterat ex se contrahere iure permittere: vt puta si vxor vendidit de bonis suis vt solueret dōbita ad que tenetur tanq̄ heres parētum suorum iuxta. l. lxj. infra eod. tunc valet venditio irreuocabiliter interueniente licentia mariti. quia tūc persona habilis erat ad contrahendum: sed erat impedita obstante mariti potestate. Quando vero illa non solum erat impedita: sed etiam inhabilis ad vēdendum vel contrahendum: vt in alienatione rei dotalis: tunc etiam si interueniat licentia mariti per quam tollitur vxoris impedimentum: non tamen adeo validatur venditio: quim vxor possit contrauenire: sicut potuisset vendente marito ea consentiente. quim et ipse maritus: vt vult gl. nota. in authē. vna. in vbo hypothecē. C. d̄ rei vxo. actione: notat in. c. si quis presbiterorū de rebus eccle. non alie. Et secundū hoc debes intelligere dictam. l. mater. C. de rei ven. et legem istam cū dicit. Tale todo lo que biziere por virtud dela dicha licencia. Aliquādo irreuocabiliter: aliquando reuocabiliter. Sicut in simili dicit textus cum glos. et ibi doctores in. l. cum pater. §. a filia. de legatis. ij. tene hanc considerationem memorie.

An autē et quando maritus solus: vel vna cum vxore possit vendere res dotales aut parafernales vide Bald. in. d. l. mater. C. de rei vendi. et in authē. si qua mulier et in. l. j. C. ad velle. et in. l. quoties. C. de iure dotium. Canonistas in. c. cum contingat de iure iur. et in. c. licet eod. ti. lib. vj. et in. c. quāuis pactum de pactis eod. lib. in repetitione Georgi natam.

Lex. lvij.

Quēz con conocimiento de causa legitima/ o necessaria compela al marido que de licencia a su muger para todo aquello que ella no podria hazer sin licencia de su marido et si compelido no gela dier que el juez solo se la pueda dar,

Quēz causa/ cognita compellit maritū prestare licētia vxori ad contrahēdū: vel faciendū ea q̄ sine eius licentia facere nō potest. quod si facere nolit maritus: iudex eam prestat. hoc dicit. **E**t recte quidē cause cognitio debet interuenire in hac re: vt notanter dicit Baldus quem sequitur Paulus de castro et ceteri moderniores in. l. sed si lege. §. pretor. ff. de in ius vo. facit. l. in cause. §. causa cognita. ff. de minorib⁹. Causa vero cognita cogitur maritus dare licentiā vxori standi in iudicio vel contrahendi vel faciendi actum quem ipsa sine mariti licentia facere non poterat vt notanter volunt doctores antiqui et moderni in. l. si cum dotem. §. eo autem tempore. ff. soluto matrimonio vbi per Alexan. pe. col. vñ. et per hoc dicebā. Bald. in. l. quoties. v. questione. C. de fidei cōmi. et in. d. l. fi. §. necessitatem. j. col. vñ. secūdo quero. C. de bonis que liberis. et in. l. ij. C. de suspectis tuto. Angel⁹ de arecio insti. eod. §. consequens in fine. iudex ergo pri⁹ cogat maritum ad prestādā huiusmodi licentiam: et si nolit: tunc iudex eam prestat: vt volunt doctores preallegati et Bald. in rubrica. C. de contrahenda emptione colū. xiiij. refert Alexā. in. d. §. eo autē tēpore. col. pen. vñ. ex quo Bald. etiā in rubrica. idē vult Bald. in. l. si furiosi. C. de nuptijs. Salice. in. l. dudū. C. de cōtrahē. emp. Bald. in. l. j. fi. col. C. qui admittit. Abbas in. c. nullus per illum textū secundo nota. de iure patro. vide spe. de offi. judi. ordi. §. j. vñ. item vxor timens agit officio iudicis pro licētia sibi danda vel a marito: vel eo nolen-

te ab ipso iudice.

An per licētia quam prestat maritus vxori in casu huius legis obliget maritum: perinde ac si ipse promississet. Bartho. in. l. luci⁹. ff. de aucto. tuto. loquens in patre consentiente filio: videtur sentire q̄ sic. et spe. de iudi. §. ij. vñ. ratihabitione. glo. et Bartho. in. l. j. §. si is qui nauem in fine. ff. de exerci. Sed Bartho. in. d. l. lucius in fi. alif sētit et in. l. si cū dotē. §. trāsgrediamur. col. ij. vñ. sed quero an sufficiat. ff. soluto matrimonio vide euz distinguētem et Bald. in. l. fi. §. necessitatem finali col. vñ. quero vtrū sufficit. C. de bonis que liberis. videas modernos in. d. §. trāsgrediamur. Ex quorum dictis elicitur ista conclusio. q̄ si vxor facit actum vel contractum super re sua: licētia mariti eidem marito non preiudicat: vt ipse in aliquo teneatur. solum enim operatur licentia mariti quod valeat actus vel contractus vxoris: nec maritus poterit cōtrauenire: hoc probatur aperte in. l. j. et ibi notat Bart. in secūdo nota. C. si in cōmuni eademq̄ re in integrū resti. post. Si vero maritus prestat licentiam vxori faciendi actum vel cōtractū super re principaliter spectāte ad ipsum maritum: sibi ipsi preiudicat ac si per se ipsum fecisset.

Pone reperitur actus vel contractus factus per vxorem post decē annos: non tamen apparet de licentia mariti: nūquid ex lapsu tanti temporis presumitur interuenisse. dicas q̄ sic Bald. in. l. qui in aliena. col. j. vñ. et per istum textum dicendū. ff. de acquir. heredi. et ibi Ange. vñ. sed si adiecerit et cōmuniter alij recentiores. idem Bald. in. l. ij. C. de legi. here. facit. l. si. filius et ibi Bald. et alij in fine. C. de peti. here. glos. et doctores in. c. peruenit de emptio. et vēdi. **T**anti enim temporis lapsus: facit presumi solēnitatem non solum intrinsecam: sed etiam ex trinsicam secūdū Ange-

lum in. d. l. qui in aliena. Et etiam
ratihabitionem Ludo. in. d. l. j. co. ij.
C. qui admittit: Bald. in. d. l. ij. C. de
legi. heredi. Itē facit presumi om-
nia solemniter acta secundum Inno.
in. c. bone de electione.

iii. Unde diuturna patientia patris:
facit presumi consensum eius et ad-
ditionem et agnitionem bonorū pos-
sessionis vt voluit Bald. in. d. l. si ei.
C. de legitimis heredibus. Eodem

modo facit presumi licentiam ma-
riti in contractu vxoris precessisse: se-
cundum Bald. in. d. l. si filius. C. de
petitione hereditatis.

Si marito ad inopiam vergente:
vxor petit ab eo dotem: non est neces-
saria mariti licentia. Tenet Alberi-
cus in. l. vbi adhuc in fine. C. de iure
docium. ego refero in. c. per vestras
de donationibus inter virum et vxo-
rem. col. vij. vbi. ampliabis.

Lex. lvij.

Quando marido pueda ratificar lo que su muger ouiere fecho sin su licencia no
embargante que la dicha licencia no aya precedido / ora la ratificacion
sea general / o especial.

Arto per ra-
tificationem
generalē: vel
specialempo-
test ratifica-
re ea q vxor
sine eius licē-
tia fecerat in
quibus eius
licētia requi-
rebat. Pro
intelligencia utius legis multa po-
tuissimus dicere de consensu cōsilio
auctoritate z licentia: an z quando de-
bent actum precedere: vel cum eo in-
teruenire: vel postea sequi que plenif-
sime tractāt doctores in. l. si quis mi-
hi bona. §. iussu. ff. de acquir. posse. et
in. l. j. C. qui admittit. vbi recentiores an-
tiquos referunt z multa cumulat ex
quibus posset sumi ratio dubitandi:
que nos juris consultos regis consi-
liarios ad hanc legem condendam in-
duxit. de quibus voce plenissime dis-
seruimus. quibz ommissis: vnum mi-
hi tanq̃ precipuum relatu dignū vi-
detur in medium adducendum.

ii. Nec lex et alie antiquiores regni
ad validitatem contractus vel alteri
actus prejudicialis per vxorem faciē-
di requirunt mariti licentiam. de cu-
ius natura est q̃ debeat precedere ac-

tum: vt concludunt doctores prealle-
gati est textus in. c. non est de regula-
ribus z in. c. omnis vtriusq̃ sexus de
peni. et remissioni. vbi plene dixi in
meis recolectis. Si autem debet pre-
cedere: nō potuit sequi. Hic vt vides
disponitur contrarium. cuius ratio
est: quia non est ista propria licentia
immo magis dicitur cōsensus vel sal-
tem accedit ad naturam cōsensus: vt
declarat lex regni. j. partita. tit. xliij.
l. ij. dicens Licentia en latin y ozo-
gamiento en romance todo es vna co-
sa. Qua propter nōnulli sapiētes an-
tiqui in contractibus q̃ fiunt per vxo-
rem vna cum marito dicebant. Con-
licencia auctoridad ozo-gamiento y
espresso consentimiento. zc. Non as-
sencientes q̃ ista sit proprie licentia:
cum magis tēdat ad cōsensum. Pro-
pterea omnes in condenda hac lege
fuimus concordēs q̃ tanq̃ cōsensus
potuisset sequi. videas que tetigi su-
pra. l. xliij. in principio z in rub. d. dona.
inter virū z vxor. fol. cxliij. i minima.
vide etiam Bald. in. l. j. col. iij. vbi. de
cimo nono oppo. C. qui admittit. z nota-
ta in regula raturum et in regula rati-
habitionem de regu. juris. lib. vi.

Ratificatio potest fieri parte absē-
te: vt per Bart. in. l. pomponius. col.
iij. vbi. item queritur z. l. dispensato-

rem. ff. de nego. gestis z in. l. gerit. ff.
de acquir. heredi. et in authen. sacra-
mēta puberum. col. j. vbi. quero quā-
do adeat. C. si aduersus v. z in. l. quo
enim in fine principij. ff. rem. ra. hab.
Bald. in rubrica. C. qui admittit. col. iij.
in fi. vbi. itē si hereditas z ibi Ange.

iii. Quāuis alias ordinis peruersio vi-
ciet: vt puta si act⁹ geritur ab vniuer-
sitate non precedente tractatu: immo

Lex. lix.

Quando el marido estuviere absente y no se espera de proximo venir
o corre peligro en la tardança que la justicia con conoscimiento de
causa seyendo legitima / o necessaria / o prouechosa a su muger pue-
da dar licencia ala muger la que el marido le auia de dar la qual an-
ti dada yala como si el marido se la diese.

Absente ma-
rito: cā cog-
nita iudex
dat licētiā
vxori ad con-
trahendū:
quam mari-
tus erat da-
urus.

ii. Maritus
absens habe-
tur ac si esset
presens z nō cōsentiret: vt dicit Bal.
in. l. si. §. necessitatem. col. j. C. de bo-
nis que libe. Si enim presens contra-
diceret: cogitur cōsentire: vel saltem
iudex cōsentiet pro eo vel licentiam
prestabit vt. §. l. lvij. ergo eodē modo
quando est absens illud faciet. prefer-
tim si dicamus prout dicebat Bald.
in. l. si quis. fi. col. vbi. dubitatur hic.
C. de testibus: q̃ absens habetur pro
contradicente: sed Bart. in. l. si cum
dotem. §. eo autem tempore. ff. soluto
rimo. dicit q̃ non habetur pro con-
tradicante: nisi expresse contradicat.
de quo per eundem Bartho. in. l.
que dotis col. vj. in. vbi. et primo que-
ro an absens eodem titulo.

ii. Procedunt ista quando maritus
est absens longa absentia non si sta-

secreto: secundum Inno. in. c. cum di-
lecti in vbi. contrariam de emptione
z vend. Bald. in. l. mancipia. C. de ere-
bus alie. non alie. Inno. z Abbas in.
c. cum vos de his que fiunt a prelato.
Sic licentia proprie debet precedere:
z secuta nō ratificat actum: vt supra.
l. xliij. nisi per viam ratificationis ra-
tificetur actus ab eo qui debuit dare
licentiam vt ibi et hic.

tim est reuersurus vel de proximo vt
hic dicitur a cōtrario sensu: nō enim
dicitur abesse qui statim est reuersu-
rus. l. si longius. ff. de iudi. Ad idem.
c. j. in principio. ij. col. vbi. et expectan-
di de consue. recti feudi et ibi Bald.
notatur in. l. pretor. §. si post causam.
ff. d. vaca. mu. Et expectabitur per
duos menses non vltra. l. auferretur.
§. qui compensatione. ff. de iure fisci.
l. lucius. ff. qui sine manumissione ad
libertatem peruenerunt. vide.

Uel iudex diffinit tempus ex quo
non est a iure definitum. l. j. ff. de iu-
re deliber. notatur in simili in. l. om-
nium. ff. de procura. et. l. si quis insti-
tuatur. ff. de heredi. insti. z. l. de die in
principio. ff. qui satisfda. cog. z. l. si ser-
uus. ff. de bonis aucto. judi. po. et in.
l. diffamari. C. de ingenuis et manu-
missis.

Ad hoc autem q̃ iudex compellat
maritum presentem dare licentiam:
aut absentis loco ipse concedat: opor-
tet q̃ prius ipm maritū moneat vt cō-
sentiat: vel licentiā prestet si est in lo-
co vbi req̃ri pōt iuxta nota. in. l. si. ff.
de in integrum resti. tenet Bald. in.
d. c. j. de consuetudine recti feudi. be-
ne facit. l. prima. §. ij. ff. quod cum fal-
so tutore et supra. l. lvij.

iiij. **C**ause cognitio requiritur ad hoc ut iudex suppleat vicem mariti absentis: sicut in prestanda auctoritate: ut per Barth. in. l. Sed si hoc. §. ait pretor. ff. de in ius vo. nisi in his que sunt voluntarie jurisdictionis: ut p. Bart. in. l. cum hi. §. vult igit. ff. de transactio. **C** fit autem ista cause cognitio officio iudicis mercenario nec requirit libellum secundum Bart. in. l. que omnia. §. si. in. fi. ff. de procura. **C** fit etiam sine parcium presentia per solum iudicem secundum Inno. in. c. ex parte in verbo ministrari. de accusa. **C** Ideo parte non petente fieri potest immo iudex ex suo officio providere potest ne bona pereant. Barth. in. authen. si omnes. C. si minor factus ab heredi. se absti. **C** Sed quavis ista sit causa sumaria: debet plene probari. Bald. in. l. j. col. j. v. si. sed quero. C. ut

in po. leg. Barth. in. l. Carbonianu. §. cause. ff. ad carb. nulla enim est causa sumaria quantum ad probationes ut dicit glos. in cle. sepe de verborum sig. in vbo defensionis. Intellige quoniam agitur de magno prejudicio. secus si delevi: quia tunc sufficit iuramentum. Sed de qua li quali: qualis qualis probatio sufficit. Bartho. in. l. si quis a liberis. §. si quis. v. si. quero in istis sumarijs. ff. de liberis agnoscendis.

C falsa causa viciat decretum iudicis ipso iure etiam si non sit expressa. Bartho. in. l. sepe egressa. v. si. sed dic quod differencia. ff. de tuto. et cura. da. ab his qui. l. j. §. hec verba. ff. ne vis fiat ei: et in. l. iuste possidet paulo post principium. ff. de acquiren. posse. et in. l. si is ad quem. co. j. ibi secus in decreto. ff. de acquiren. heredi. et in. l. et si preses. C. de predijs minorum.

Lex. lx.

Quando la muger renunciare las ganacias no sea obligada a pagar parte alguna delas deudas que el marido ouiere fecho durate el matrimonio.

Por que lucris constante matrimonio acquisitis renunciat: non tenetur ad solutionem debitorum durate matrimonio contrahentium. Als

fic: ut fo. legu. lib. iij. ti. delas deudas. l. xiiij. et stilli. l. cccij. v. si. E como quer.

iiij. **C** Sed si post renunciationem vxoris de lucris constante matrimonio habitis maritus factus est locupletior: vxor nihil habebit. insti. pro socio. §. illud. tenet Bar. in. l. quia poterat in fine. ff. ad trebellia. nisi maritus dolose vxorem induxisset ad talem renunciationem: ut in simili dicit glos. in. l. quisquis. C. de rescin. vendi.

iiij. **C** Itaque non solum potest vxor a prin-

cipio renunciare lucris querendis constante matrimonio: ut plene dico in repeti. rubrice de donationibus inter virum et vxorem col. ccc. vbi vide: sed etiam habitis: ut vult ista lex.

C Intellige dummodo in huiusmodi renunciatione dolus absit et vxor scilicet renunciationem faciat. Dolus enim aliquando committitur sine vi quando velatis verbis quis inducitur ad faciendum quod alias non faceret: et dicitur dolus simulatus. l. ea que. §. si. ff. de contrahenda emptione qui re ipsa interuenit sicut in casu. l. si quis cum aliter. ff. de verbo. obliga.

C Item dolus est obscure loqui: ut non intelligatur secundum Bald. in. l. si. q. xiiij. C. de here. insti. et est abscondita mentis/machinatio. l. si. et ibi Bald. C. de litigio. **C** Talis autem dolus: non debet patrocinari doloso. l. verum. §. hoc quoque. ff. pro socio. glos. in. l. titio in principio. ff. ad municipales

Bal. in. l. si infantem. C. de lega. Pactum enim dolosum: in fringitur doli exceptione. l. cum postea. C. de pactis. **C** Dolus etiam in principio adhibitus nocet. specu. de rescripti presentatione. §. ratione autem impetrantis. v. si. quid si impetrans. **C** Dolus autem precedens: presumitur per se uerare etiam quando non est coniunctus cum actu. glo. et Lynus in. l. si contra. C. de nup. Bald. in. l. j. in fine. C. si quis aliquem testari prohibuerit. **C** In factis occultis: dolus presumitur propter clandestinitatem Bald. in. l. error. iij. col. C. de juris et facti igno-

Lex. lxj.

Eaqui adelante la muger no se pueda obligar por fiadora de su marido aun que se diga et alegue que se conuertio la tal deuda en provecho dela muger: et assi mismo mandamos que quando se obligare a mancomu marido et muger en vn contracto/o en diuersos que la muger no sea obligada a cosa alguna salvo si se prouare que se conuertio la tal deuda en provecho della: ca entonces mandamos que por ratta del dicho provecho sea obligada: pero si lo que se conuertio en provecho de ella fue en las cosas que el marido le era obligado a dar assi como en vestirla et darle de comer et las otras cosas necessarias mandamos que por esto ella no sea obligada a cosa alguna lo qual todo que dicho es se entienda sino fuere la dicha fianca/o obligacion a mancomu por marauedis de nuestras rentas/o pechos/o derechos dellas.

Por non potest pro marito fidei iurari etiam si debitum dicatur in utilitatem vxoris conuersum. Item si maritus et vxor in eodem vel diuersis contractibus obligentur: vxor ad nihilum teneatur: nisi quatenus probetur debitum in vxoris utilitate conuersum. nam tunc pro rata utilitatis sue tenebitur. nisi forte ad illa maritus vxori teneretur ut victum et vestitum et similia. pro rebus tamē regalibus: vxor obligare se potest et si de iurare. hoc dicit. **C** Tota ista lex (sicut et multe alie) versatur in fauorem mulierum. sumpta sunt ex authen. siue ame. C. ad velepa. et a lege regni foro legum. lib. iij. titu. delas deudas. l. xiiij. vxor ergo non potest pro marito

rancia. et in. l. si. C. de ritu nup. et in. l. j. C. de interdicto matrimonio.

C In mulieribus asserentibus se lesas: presumitur dolus glos. et Bald. in. l. cum postea. C. de pactis. **C** Item presumitur dolus in eo qui mendacium dicit: si sentit lucrum. l. eleganter. §. idem pomponius et ibi Bartho. ff. de dolo. et lex nec exemplum. C. de falsis. Bald. in. l. falsus. C. de furtis.

C Dolus probatur ex coniecturis. l. quoties. §. qui dolo. ff. de probatio. l. dolum. C. de dolo glos. in. c. finali de renunciatione. lib. vj.

se obligare vel pro eo fidei iurare: maritus tamen pro vxore: bene potest secundum Bald. in. l. iij. in fine. C. ne vxor pro marito. et in hoc ut vides ad imparia iudicantur. Si autem vxor pro marito intercedit: iuuatur beneficio veleiani: ut per totum titulum. ff. et C. ad velepa. et v. partita. titu. xij. l. iij. Intellige quando vxor intercessit pro marito per instrumentum tribus testibus subscriptum: si autem per simplicem scripturam: tuta est ipso iure beneficio. l. si que. §. si. C. ad velepa. de quo per glos. in. dicta. l. iij. ti. xij. v. parti. vide glos. et Lynus in. d. l. antiq. §. si. et in authen. si qua mulier cod. ti. glos. et Bart. in. l. que fuerit. ff. de repu. et quod notatur in. l. tertia. ff. de fidei iusso. Specu. de actio. et obliga. §. j. v. si. in primis et sequenti.

- ij. **¶** Si mulier donat vel soluit alteri: nō iuuatur beneficio velepani nec istius legis: vt. l. si ego 2. l. quāuis. §. in terdum. ff. ad velepa. d. quo per Paulum de castro consilio. c. iij. iuuatur tamen beneficio legis. l. v. supra. vbi prohibentur mulieres contrahere in iudicio et extra. et per consequens donare vel aliquid soluere.
- iiij. **¶** Sed est pulchra dubitatio nunquid vxor cum mariti licentia possit fideiubere pro marito: vel pro alio? Aliqui putant qd sic per legem regni foro legum. lib. iiij. titu. delas deudas. l. xij. Sed hoc non est indistincte verum. quāuis enim pro se ipsa possit fideiubere: vt. l. de die. §. qui mulierem. ff. qui satisfacere cogantur: pro alio tamē etiam de licentia mariti: non potest: vt volūt dicte leges regni. v. parti. ti. xij. l. ij. in fine 2. l. iij. in principio. que verba si recte deducantur videntur aperte hoc velle: vt per eas videbis. 2. videtur de mente Bald. in. l. cum non solum. v. necessitatem. col. pe. v. si. que ro nunquid in obligatione. C. de bonis que liberis. quādoquidem ex contractu fideiussionis dānofo 2. inutili: non potest vtilitas sequi vxori: sed dānum et incomodum euidentis immo euidentissimum: ergo licentia mariti: non debet huic fideiussioni prestare fomentum per textum singulares etque ibi notantur in. l. finali. §. j. ff. de verbo. obliga. Cogita.
- iiij. **¶** Vxor que vna cum viro se obligauit tanq̃ duo rei debendi: non obligatur. Bart. in authen. si qua mulier. C. ad velepa. vbi vide Bald. 2. additio nem. Bald. in authen. hoc amplius. pe. col. C. de fideico. 2. in spec. de obliga. 2. solu. v. si. sed pone vir 2. ibi Bal. v. si. vxor non potest. specu. de actio. 2. obliga. §. j. v. si. potest vir. quia tūc videtur intercessisse pro viro. quod probatur hic in. l. supra proxima. p. que videtur corrigi lex regni foro legum. lib. iiij. ti. delas deudas. l. xij. cogita.

¶ Versum in vtilitatē vxoris: debet probare altera pars q̃ super hoc fundat intentionem suam. cum alias contractus non teneat. Secus si esset validus absq̃ ista qualitate vt colligitur ex ista. l. que sumpta fuit ex. l. prediorum 2. ibi Bald. C. de predijs minorum. Nec sufficit qd vxor in instrumēto confiteatur versum in vtilitatē suam secundum Bald. in authen. si qua mulier. col. j. v. si. probetur. C. ad velepa. nisi talem fecerit confessionem coram iudice in forma iudicij secundū Bald. ibi. quia iudicis presenciam et auctoritas excludit presumptionem metus: vt. l. transactione. C. de transactioni. 2. presumptionē doli vel fraudis glos. 2. Bart. in. l. j. C. de predijs curia. iij. nota. lib. x. nisi dixeris qd cum mulier coniugata: sit in potestate viri quodā modo vt. l. l. iij. cū duabus sequentibus supra. et foro legum. lib. j. ti. de los pleytos que deuen valer / o no. l. fi. Sed obligatio facta per vxorē vna cū viro: presumitur facta metu mariti: vt. d. l. fi. et nota. in. c. j. de his que vi metusve causa ergo 2. confessio: quia in iudicijs quasi contrahitur. l. iij. §. idem scribit. ff. de peculio. qui quidē metus durat toto tempore vite ipsius mariti: vt plene dico in preallegato. c. j. de his que vi metusve causa in meis recollectis 2. tradit Jasson in. l. pacta nouissima. C. de pactis in. iij. nota. 2. in. c. j. in principio. col. v. 2. vj. qui feudū dare possunt. lib. feudorū. **¶** Quia cum viuente marito. duret causa metus: durare videtur ipse metus: vt dicit Bald. in tractatu scismatis posito super rub. si quis aliquem testa. pbi. col. ix. **¶** Metus autem mariti incipit ante actus vel contractus executionem: qui videtur perseuerare: vt vult idem bald. in. l. j. C. si quis aliquē testa. probi. 2. sētīt Jnno. in. d. c. j. in vbo ratum. bald. in margarita. v. si. votum in fine. concludentes qd vxor semper intelligitur esse in timore viri. Ju-

dicis ergo auctoritas vel presētia vbi tantus inest metus tātaq̃ temeritas: nihil operabit: vt. l. qui testamēto. ff. de execu. tu. tenet Bald. in. l. falsus pe. col. v. si. 2. idem in quocūq̃. C. de fur. tis. vnde iudex qui actui nullo auctoritatem prestat: tenetur ad interesse: vt per Bart. in. l. j. in principio. ff. de tutelis et ratio diferētie ex quibus vī confessionem factam ab vxore etia3 corā iudice in forma iudicij rem versam in eius vtilitatem non sufficere: nisi aliter hoc probetur. is enim metus mariti qui fecit eam obligare: videtur similiter facere eam confiteri. Sicut in simili de iuramēto dicūt doctores in. c. j. de iure iurā. cogitabis.

¶ Pro ea igitur parte qua probabitur rem versam in vtilitatem vxoris: tenebitur vxor ad debitum: vel ad totum: si totum probetur versum in eius vtilitatem: vt colligitur ex ista lege sūpta ex dicta authen. si qua mulier et ibi per Bal. C. ad velepa. quod intelligo non solum quando vxor vna cū marito se obligauit: verum etiam si maritus solus: debitū tamen fuit versum in vtilitatem vxoris in parte vel in toto. nam ad id tenebitur vxor: vt colligitur ex preallegatis iuribus et ex. l. iij. ti. xij. v. partita: vbi ponuntur alij casus in quibus vxor potest obligari 2. fideiubere. Alium addit Bal. in. l. fi. in fi. C. de pactis. l. qñ non leditur. Item quando vxor consentiens obligationi vel alienationi rei sue et recipit contracambium: id est aliam rem equiualem rei sue. secundum Bald. in. d. authē. si q̃ mulier. **¶** Aduerte tamen qd vxor potest vendere rem suam: non tamen consentire viro vendenti. Bart. in. l. iubemus. C. ad velepa. Sed vide. l. mater. C. de rei ven. 2. ibi Bart. 2. Ludoui. roma. in. d. authentica si qua mulier.

¶ Caue in quantum lex. iij. ti. xij. v. partita dicit qd mulier potest fideiubere pro dote: debes intelligere qd si

soluit tanquam fideiussor: repetit ab eo pro quo soluit: vt. l. cū is. §. si mulier 2. ibi glos. 2. Bart. ff. de cōdi. inde. **¶** Item in quantum dicte. l. iij. ti. xij. v. parti. dicunt qd mulier cerciorata de iure et preuilegio suo qd nō poterat fideiubere: poterit illi preuilegio renunciare et valebit fideiussio: et ita seruat consuetudo secundum Bald. in. l. j. 2. l. fi. in fine. C. ad velepa. oportet tamen qd de hoc iure mulier cercioratur per iudicem: non per notarium: alias non valet fideiussio: secundum frede. de sentis consilio. c. xviij. Sed non seruatur de consuetudine. immo ipsi tabelliones hoc faciunt 2. dicunt in contractibus.

¶ Mulier prohibita fideiubere: pōt donare secundum Bald. in. l. voluntas. col. j. C. de fideicommissis. Intellige de muliere soluta: nō autem de coniugata: illa enim donare non potest: nec alium contractum preiudicialē facere sine licentia mariti secundum leges istas. supra. l. v.

¶ Maritus tenetur prestare vxori vestes et alimenta et subire alia onera matrimonij. l. pro oneribus. C. de iure dotium et. l. que dotis. c. salubriter de vfuris. non solum quando vxor dotem sibi promissit et soluit: vt. l. creditor. §. inter. ff. mandati. glo. Bart. et alij in. l. si cum dotem. §. si autem in seuissimo. ff. soluto matrimonio 2. in. l. si stipulata. §. si vxor. ff. de dona. inter virum et vxorē. specu. in ti. qui filij sunt legitimi. §. j. v. si. nunc dicamus de vxore: sed etiam si maritus accepit vxorem sine dote. l. fi. C. d. otuor tjs tenet Jnno. in. c. p. vestras. de donationibus inter virū et vxorem vbi plene dixi in mea repetitione. Si tamen dos fuit marito promissa: et non soluta: tunc non tenetur eam alere. Bald. in. l. fi. C. ad velepa. cuius oportuna feci mentionē in dicta repetitione. **¶** An 2. quando vxor tenetur ad debita contracta per maritum pro alimē

tanda vxore et filiis: quando maritus aliunde non potest nec habet unde alimenta prestare possit. Pulchra est dubitatio. quomodo est Jo. de pla. in. l. vxorem. C. de decurio. lib. x. quam ego prosequor late in rub. de dona. inter virum et vxor. col. cccxlvij. ff. si forte. vbi videas per te. Conclusio est quod vbi maritus non habet unde soluat: vxor tenebitur argu. eius quod in simili voluit Bart. post. glos. in. l. his solis. ff. de condi. indebi. vbi dixit quod si pater inops accepit pecuniam mutuo ad alendum filios: creditor agit contra filios qui forte habent res maternas vel alias possunt soluere. Hoc placet ibi Angelo et Jassoni ibi et in. l. si cum seruum. ff. si certum petat. Ludo. ro. singulari. cccxj. et quando ibi cogitandum reliquit. nunc dato maiori otio mihi tenatius cogitanti: placet predicta de ciso. quoniam certum est quod maritus inops: non tenetur vxorem alere: vt expresse dicit Bald. in. l. vbi ad huc col. vi. ff. pone quod vir. C. de iure dotium. Immo hoc casu vxor diues tenetur maritum alere vt. l. si cum dote. ff. si maritus. ff. so. ma. et ibi notat Alexan. tenetur Bart. et alij in. ff. si autem in seivissimo. Bart. in tractatu alimentorum ad finem. Spec. qui filij sunt legi. ff. si. ff. si quid si mulier. Sicut in simili dicimus de patre qui tenetur alere filios si habet unde. alias non: vt. l. si quis a liberis. ff. de liberis agnoscendis et ibi glo. in. ff. si mater glo. in. l. nescenius. ff. de nego. gestis. tenetur Bald. in. l. nec filium. C. de patria po. Si autem maritus hoc casu alit vxorem vel pater filium: faciunt id ad quod alias de iure non tenentur in utilitatem vxoris et filiorum versus: ergo marito vel patre non existentibus soluendo: poterit creditor ab vxore vel filiis petere: per actionem de in rem verso. Per textum singularem in. l. ei qui in. ff. alioquin. C. quod cum eo qui alibi non reperitur secundum Bald. et alios. et

si bene aduertantur verba istius legis: hoc videntur. sentire cum dicunt quod vxor non tenetur ex debito contracto cum marito: nisi probetur versus in eius utilitatem: in rebus ad quod maritus non tenebatur. Sed quando erat inops non tenebatur eam alere nec filios. immo ipsa vxor tenebatur eum et filios alimentare: vt paulo ante dicebamus: ergo ipsa tenebitur ad ista debita contracta per maritum inopem. Preterea negari non potest quin hoc casu vxor que non erat alimentanda immo ipsa deberet maritum et filios alimentare: ex mutuo per maritum contracto: et ex pecunia creditoris: ipsa magnam percepit utilitatem: cum tantundem de suo debuisset consumere in alimentanda se maritum et filios: et sic facta est locupletior cum creditoris iactura: si ei non solueret: ergo poterit creditor ab ea repetere per textum singularem in. l. si me et tantum et. l. si cum seruum. ff. si certum petatur vbi si res mea mihi debita ad te pervenit ex causa lucrativa: possunt a te condicere ne cum iactura mea locupletior efficiaris: etiam si inter me et te nullus contractus vel quasi contractus intervenisset super illa re. quia nemo debet locupletari cum iactura aliena: vt regula iuris dicit et ibi Dynus qui multa cumulat. Ex qua ratione dicebat notabiliter Dynus quem refert et sequitur Bald. in. l. vij. C. de reparatoribus quod si minor restituitur adversus venditionem factam pro soluendo minoris debito: absque precij solutione: poterit emptor repetere precium ab eius creditore qui habuit ex causa lucrativa argu. l. si. ff. de eo per quem factum erit et. l. plane la. ij. ff. delegatis. j. tene ista memorie et adde ad ea que dixi in dicta rubrica. Adde similiter quod maritus tenetur alimentare vxorem et necessaria ei tribuere: non secundum eius dignitatem: sed secundum necessitatem vivendi.

tenet Jacobus de arenis quem sequuntur Bald. Joh. de imola et alij recentiores in. l. si maritis. ff. soluto matrimonio. quod tene meti quia facit ad multa.

xliij.

Tenetur similiter maritus curare vxorem egrotantem maxime si est furiosa: et consanguinei illud petant et est in civitate vel loco vbi potest haberi copia medicorum alias excusatur: nec tenetur mittere pro medico ad civitatem secundum Bartho. et alios in. lege idemque. ff. pro socio et in. l. si ab hostibus. si vir et in. l. si cum dote. ff. si autem in seivissimo. ff. soluto matrimonio et in. l. quod in vxorem. C. de negociis gestis.

xliij.

Maritus et vxor dicuntur simul obligati si vna conceptione verborum et vno momento obligentur: vt lege si fundus. ff. si duo et ibi Bartho. q. prima. ff. locati. quia dictio: simul est copulativa que facit copulata venire eque et principaliter secundum Baldum in. l. prima. ff. bis itaque. col. prima. ff. et putant quidam. C. de caducis tollendis. Item dicuntur simul obligati si vnus post alium sunt obligati secundum Bartho. in. l. si plures. ff. de iure iurando. Proprie tamen dicuntur simul obligati: siue matrimonii: quando obligantur maritus et vxor in eodem instrumento vno eodemque concursu. secundum Bald. in authentica hoc ita. col. prima in fine. C. de duobus reis: nisi animo novandi se obligent vt. l. si paternam et ibi Bald. C. ad veleya.

xv.

Quando duo sunt obligati in solidum: contra singulos potest agi etiam si non dicatur: licet fiat exactio contra vnum si omnes sunt soluendo. l. non recte. ff. si. C. de fideiussore. lex regni foro legum. lib. iij. titu. de los fiadores. l. iij. Hodie tamen est secus per. l. ij. ti. de las deudas. lib. v. ordina. vbi dicitur quod duo simpliciter obligati: tenentur quilibet pro dimidia: si tamen in solidum sint obligati: potest quilibet

pro toto conveniri. Et ita est differendi quod sint duo rei debendi: vel in solidum obligati. secundum Bartho. in. l. rem hereditariam. ff. de iuricio. unde obligati in solidum non gaudet beneficio divisionis de duobus reis debendi: vt ibi per eum. Debitorum in solidum non tenentur in solidum extra naturam rei obligatione deducte nisi hoc actum sit bar. in. l. si vt certo. ff. si duobus. col. v. ff. item dubitatur. ff. como. glos. in. l. i. ff. in solidum. C. quo ordine quis conveniatur. libro. xj.

xvi.

Rei in solidum obligati habent beneficium divisionis: vt quilibet conveniatur pro parte de iure authenticorum. nisi alter sit inops vel absens authenticum. de duobus reis in prin. colla. viij. et in authenticum. hoc ita. C. eod. Item nisi renunciauerit beneficio divisionis. Ange. vbi. ff. in principia. col. ij. ff. et hec est doctrina. et gl. in. vbo ad solutionem in. d. authenticum. in fi. fz bar. in. d. l. si mandato. la. ij. ff. paulus el. iij. ff. mandati. dicit conveniri in solidum addito quod solutio vnus pro alteri: nisi constet vnus possidere tenetur Bartho. in. l. si duo. ff. de po.

xvi.

Duo rei dicuntur quando sunt obligati vna causa non si ex diversis causis. Paulus de castro. p. filio. xlix. incipiente viso puncto. et tunc simul obligati: videntur inuicem fideiubere si ad alterum principaliter negocium expectat. Bar. in authenticum. hoc ita in repe. charta. x. ff. iij. principaliter est videndum. C. de duobus reis. vide Bart. in. l. si vnus in principia. ff. pro socio et in. l. res. j. col. v. restat videre an duo rei ff. de duobus reis glos. in. l. sed julianus. ff. ite si duos. ff. intererit. ff. ad mace. vt in. l. si vir vxori. ff. mulier ff. intercessionem. ff. ad veleya. Bart. in. l. iij. in prin. ff. si quis cauti. et in. l. si constante. ff. quoties. col. j. ff. et pro dino facit. ff. so. ma. Bald. in. l. sancimus in fi. ff. non competit actio. C. de verbo. sig. et i. l. p. diuersas. q. xv. C. mandati Ange. in autben. de duo. reis ff. col. v. ff. item ac duo rei colla. vij.

xviii. **S**ed est pulchra dubitatio duo principaliter se obligarunt pro pecunia numerata vel re vendita z tradita: pecunia vel res peruenit ad alterum eorum: quis eorum debet prius conveniri? dicat quis ad quem pecunia vel res peruenit: altero hoc petente et dicente qd conveniatur prius suis expensis et suo periculo: nisi forte a principio fuerit conventum quis prius conveniatur. ita notanter decidit Bar. in. l. iij. §. si. col. si. §. si. septimo quero. ff. de duobus reis. Bald. in auth. hoc amplius. pe. col. §. si. z nota hic argumentum. C. de fideico. glos. in. l. §. julianus. §. ite si duos. §. si. intererit. ff. ad macedo. Angelus in. l. hinc queritur. §. potest esse. ff. de peculio. Sed Bald. contra in. l. si non singuli primo nota. C. si certum pe. vbi vide om

nino z in. d. auth. hoc amplius pe. co. §. z nota hic arg. C. de fideico. Sed si bñ aduertas nō est cētra. dicit cū qd prenominat⁹ cōtractui: principalis habeat: z ita si virē pnominat⁹ in instrumento: vxor secūdo vna cū eo: presumit vxor intercessisse. Sz qñ sunt ambo pariter obligabiles: vterq psumitur principalis: nisi cōtrahat sup re vnius tñ: vel nū ad vñū tñ res perueniat: vt. d. l. si nō singuli. vel nisi color sit qñ: vt. l. vir vxori. ff. ad veleya. §. si. istud etiā tenet Bald. in authen. si qua mulier si. co. C. ad veleya. z per Bart. in. l. hi q in si. ff. de fideiussio. **U**xor potest obligari z fideiubere pro rebus z iuribus regalib⁹: qñ do mulier et pñ se obligauit: vt hic. alias secus vt. l. ij. titulo de los fiados res. lib. v. ordinationum.

Lex. lxiij.

Ninguna muger por ninguna deuda que no descienda de delicto pueda ser presa ni detenida sino fuere conocida mala de su persona.

Uter honeste viues nō potest pro debito capere nec carcerari: nisi ex delicto descendat. Sumatur ex notatis per gl. et doctores in. l. ad egre-

gias. ff. de iure iur. z in. l. cōsentaneū. C. quomodo z quando iudex z in. l. i. C. de offi. diuerforum iudi. vbi iudici cōtra faciēti imponit pena capitis. **I**ntellige qd mulier nō capitur pro debito pecuniario civili. etiā si debitū sit publicū Bart. in. l. nemo carcerē. C. de exactioni. tribu. li. x. p. l. i. cū auth. ibi posita. C. de offi. diuer. iudi. **F**allit ista lex qñ mulier assūpsit sibi tutelā ex dispositiōe testamēti patris vel aui z renūciauit veleyano z secundis nuptijs z omni iuris auxilio. nā tūc pōt capi. personālr z carcerari pro debito dum modo ponatur in loco honesto ita tenet Bar. in. l. si quis sub conditione. ff. de testa. tuto. et in authen. matri et aui. C. quando mater tutele officio fungatur. **F**allit. ij. quando lex vel statutum disponit qd debitor fugitiu⁹ possit capi z carcerari: nam tūc cōprehēditur mulier fugitiua nisi specialiter sit excepta ex idētitatis ratione. Bart. in. l. i. co. viij. in lectura noua. ff. de peculio z in. l. iura in. si. ff. d. legi. Bald. in. l. ne passum. C. de iuris z facti igno. z in. l. quicumq. C. de seruis fugi. **F**allit. iij. quādo debitū descendit ex delicto: vt hic colligit a contrario sensu: nam tunc mulier bene potest capi z carcerari: Cuius contrarium tenet Bald. in. l. iij. C. de epi. audi. vbi dicit qd mulier pro debito descendēte ex delicto carcerari nō pōt etiā si satisfacere nō possit per textū nota. in auth. sed nouo iure. C. de custodia reorū.

Mulier p delicto carcerata dz ab hominibus separi. l. qñ. C. de custo. reor. z si fideiussorē nō hz: relaxat cū cautione iurata. auth. vt nulli iudicū. §. necessariū col. ix. et si sit p delicto carcerata fm Ang. de aretio in tracta. maleficioz i pte fideiussit co. ij. **M**ulier dz turpiter viuere q palā qñtū sui corporis facit. l. palā. ff. de ritu nup. vt puta si duo causa qñtus admittit vt ibi pbat fm Abb. in. c. cū de corē in si. de vita z ho. cle. z in. c. inter opa de spon. Idē si per viginti horas stetit in lupanari. nā ex hoc solo cēct publica meretrix: vt notat voluit Sal. in. l. qñ adulteriū. C. de adul. **T**alis enim mulier turpiter viuēs pōt carcerari p debito pecuniario: vt tenet Bart. z Bal. in. d. l. i. C. de offi. di. iudi intellige dūmodo nō sit marito cōiugata scdm Jo. an. in spe. in. ti. de iniurijs. pe. de. su. in. l. cōsentaneū. C. quomodo z qñ iudex. Ange. de arecio i tractatu maleficioz in pte fama publica precedēte. in materia capture. itaqz stāte statuto qd mulier meretrix possit capi z carcerari p debito: nō capietur meretrix cōiugata. scdm Jo. an. vbi. §. z Bald. z alios in. d. l. cōsentaneū. intellige ergo ista lex in meretrice soluta: nō in cōiugata. **M**eretrix tanqz inhonesta psona pōt a vicinitate expelli vicinis instati b⁹. Guill. de cu. quē alij referunt z sequuntur in. l. ij. C. de sūma trinitate. **I**te meretrix nō pōt petere qd sibi fuit pmissum. Bart. in. l. iij. ff. de cōdi. ob tur. cau. Lyn⁹ in. l. ij. C. eo. gl. in. l. ea q. C. de dona. ante nup. Bart. in. l. affectionis. C. de dona. Sed licite recipit post ceptū meretriciū scdm

Bart. in. l. nō dubiū. C. de legi. z. l. iij. §. qd meretrici. ff. de cōdi. ob tur. cau. z in. l. iij. §. sed z quod meretrici. co. ti. z in. l. affectionis. ff. de donati. dxi plene in rubrica de dona. inter virum et vxorem. col. clxxj. versi. videamus nunc et col. sequenti. **M**eretrix recipere potest: non promittere Bald. in. l. i. col. iij. C. de cōdi. ob tur. cau. per. l. si. C. de actioni. z obliga. vbi glos. nota. **A**n presumatur meretrix illa de cuius domo scolaris visus est exire vide Lynum et bald. in. l. neqz natales. C. de probatio. **I**te si consuevit intrare nūc vñā domū nunc aliam. Angelus in. l. si qua illustris. C. ad orphicianum. **I**tem mulier probatur meretrix p testes dicentes: scim⁹ qd est meretrix: quia sumus eius vicini bald. in. l. i. C. de colu. de regē. **M**eretrix potest succedere ex testamēto z ab intestato. Angel⁹ in auth. quibus modis natu. effi. le. §. i. col. v. sed contrarium tenet ipse Angelus post glos. in authen. de triēte z semisse. §. consideremus. colla. iij. **M**ater meretrix nō pōt exheredare filiā meretricē. Bart. z bald. in. si in arenam. C. de inoffi. testa. **A**ccessus ad meretricem ē impunitus: quādo meretrix est soluta: sec⁹ si coniugata. l. si. ti. de los adulteros foro legum. etiam si per vim sit capta libidinis causa. l. verum. ff. de furtis et ibi bartho. et alij. et in. l. si vxor. ff. de adulterijs. **D**e muliere habente adamasium quomodo punitur. vide. l. si. ti. de los vagabundos. lib. viij. ordi.

Lex. lxiij.

De recho de executar por obligaciō personal se prescriua por diez años: z la accion personal y la executoria dada sobre ello se prescriua por veinte años z no menos: pero donde en la obligacion ay ypotheca o donde la obligaciō es mixta personal z real la deuda se prescriua por treinta años y no menos.

liceat. eod. ti. et ibi Abb. col. iij. vñ. sed ego dubito. Pacto enim agi potest quod nulla currat prescriptio: ut per Bart. in l. nemo potest. pe. col. v. quod statutum de leg. j. et in l. quod si nolit. s. si quod ita. ff. de edicto edicto. Bald. in l. j. C. ne rei domi. vel tempore. col. j. in principio. Item prescriptio currit in defectum promissionis hominis: si autem homo sibi perspicit contractum prescriptionem: non habet currere contra eum ex vi pacti. cum pretor dicat pacta seruabo. l. juris gentium. ff. de pactis non enim est quis in mora: cum scit ius suum durare: ut dicit Bald. in l. vnica. C. de sententia. quod pro eo quod interest profectus. Bart. aliud videat sentire in d. l. nemo potest col. iij. vñ. quod dicitur de leg. j. et in l. j. ff. de vsu. et in l. j. in fi. C. de annali excep. et ibi notat Bald. et in l. fi. s. fi. C. de tempore. app. Ange. in auth. vt ecclesia romana. colla. ij. Item pactum de iure communis secundum Bald. in l. liberti. col. xij. C. de operis liber. et habet pro statuto. bartho. in l. ciuitas circa principium. ff. si certum petatur.

xi. Immo pactum operatur plus quam consuetudo et plus quam ius cōe gl. in l. cum mirabili bñ. C. de testa. mi. Sed lex vel statutum potest operari quod ius exequendi prescribatur vel non prescribatur decenio: ergo et pactum partium. Item pacto potest induci quod instrumenta prescribantur vel exequantur. l. minor. ff. de minor. ergo et contra eum non currit prescriptio.

xx. Hinc dat notabilis limitatio ad legem eterni gabellarum. cxxix. quod dicitur quod gabella de petiti infra annum et duos menses alias prescribitur iuri petendi: nisi forte pacto partium prescriptio fuerit impedita: per ea que dicta sunt.

xxi. Interrumpitur prescriptio per executionem factam in bonis debitoris. l. iij. de las prescripciones. lib. iij. ordi. Item per capturam persone. l. j. C. quod bonis cedere potest. per Bart. in l. is qui reipublice in fi. vñ. quod non enim fit capiēdo. ff. ex quibus causa. ma. bal. in spe. vñ. an possit quis capi. l. idem bald. contra. ti. de citatione. vñ. nūquid tñ legi.

Item per missionem executoris per iudicem factam contra debitorem. l. eū qui. s. iniuriarum. ff. si quis cautio. vbi cōtēto super litis cōtēsta. interrumpit prescriptionem. tenet bald. in l. nec bona. C. de prescrip. longi tempore. decem vel viginti annorum Abb. in c. illud de prescrip. bald. in l. ij. col. j. vñ. vltimū querit. C. de serui. et aqua et in l. j. vñ. sed quod. C. quod libellus principi oblat et in l. j. ff. de in ius vo. bart. in l. sicut in. j. oppo. et ibi bald. in j. co. in duobus locis. C. de prescrip. xxx. et i. l. ij. s. fi. vñ. sed hic quod contra. ff. pro emptore. vbi dicit verum cum distinctione. l. finalis. ff. de eo per quem factum erit. Sed de iure canonico sine distinctione semper interrumpit vel impedit prescriptio per missionem executoris secundum bald. in d. l. ij. Ange. de arecio in. s. eque si agat insti. de actio. Oldra. consilio. clxxvj. spe. de executio. vñ. executoris. facit. l. more. C. de rei vendi. et d. l. sicut. et quod tenet bald. in l. in contractibus. col. j. in fi. ibi et do tibi regulam. C. de non numero. pe. vbi dicit quod per solam missionem nūcij: interrumpitur prescriptio longissimi temporis. s. xxx. annorum. vel si sit prescriptio longi temporis que habet ex forma statuti per possessionem longissimi temporis: ut hic et ibi per eos et per Bart. in d. l. ij. s. fi. ff. pro emptore. Abb. in c. illud de prescrip. col. iij. vñ. sed dubitatur. Item interrumpitur per petitionem debiti etiam pro parte tantum: ut per bald. in c. primo. s. quid ergo vñ. extra quero de inuestitura de re aliena facta. et in l. naturaliter col. vj. vñ. quero quid si. ff. de vsu. et Item interrumpitur prescriptio per solam citationem: sed non perpetuat secundum barth. in l. cum notissimū in principio vñ. et sic ad questionem. C. de prescrip. xxx. et in l. secunda s. fi. vñ. quid dices de prescrip. ff. de vsu. pro emptore bald. in spe. de appella. vñ. questio talis est. Job. de imola in d. c. illud de prescrip. ad hoc. d. l. iij. de las prescrip. li. iij. or.

xxij.

xxij. Per excommunicatum prescriptio interrumpi non potest civilis. naturalis sic secundum Abb. in c. cum inter. col. iij. vñ. in secundo de exceptio.

xxiiij. Per missionem factam ex primo decreto in bonis debitoris: dicitur quod dammodo executio fieri secundum Bald. in l. consentaneū fi. col. C. quomodo et quando iudex creditor sic missus poterit vendere rem ipsam quam possedit per decem annos et ultra. Poterit si similiter si voluerit petere a debitore debitum: ut per Bart. in l. is qui. ff. ex quibus causa. maio. et in l. si finita. s. iulianus. ff. de dāno infecto. et in l. litibus. C. de agricolis et censitis. lib. xj. vbi vult quod executio non habet instantiam ipsa facta. gl. tamē in regula sine possessione de regu. juris lib. vj. tenet contra et Bartho. in d. l. is qui rei publice fi. co. vñ. item nota ad questionem et Ludo. ro. in singularibus in verbo decretum. vñ. dicit lex quāuis. et c. Sed tu tene cum bald. in d. l. consentaneū per supradicta. Ad cuius confirmationem facit bald. in d. l. j. vñ. et hoc est utile. C. de prescrip. xxx. et ij. col. vñ. ibi anno tollitur. Ad idem. l. sicut. s. libertas et ibi bald. ff. de serui. vñ. ba. prediorum. vbi dicitur quod prescriptio interrupta debet denuo inchoari.

xxv. Prescriptio interrumpitur ex possessione vnius diei: ut per spe. de locato. s. sexto. vñ. xj. et xliij. circa medium.

xxvi. Interrumpitur prescriptio potest solo interrumpi. bald. in d. l. ij. col. xvj. C. de serui. quod si prescriptio contra vnum non nocet alijs. l. si edes et ibi bald. ff. de serui. vñ. ba. pre. Item si prescriptio in vno articulo: non extendit ad alium. c. cum olim. c. cum contingat de decimis flo. in l. si quis diuturno. ff. si seruitus vendi. et sicut regulariter prescriptio non extendit. l. non dubium. C. de legibus. Ita interruptio prescriptionis contra vnum: non extendit ad alios. c. auditis et ibi Abb. col. ij. in fine. vñ. nota. ex fine tex. de prescrip. Sed si interrumpit ab vno ex cōreis cre

dedi: prodest cōreos. l. fi. et ibi bald. per finem: et Angelus. C. de duobus. reis. Similiter prescriptio interrupta contra vnum de pluribus reis debendi: nocet cōreos ut. d. l. fi. et ibi gl. et dd. Alijs tñ ex cōsortibus non potest nec nocet secundum bald. in l. ij. col. xvj. C. de serui.

xxvii. Interruptio contra principalem: nocet fideiussoribus: quia contra eum videtur facta. glo. et bar. in l. si fideiussor. s. fi. ff. mada. vide Bald. in l. tam madataz fi. col. in principio. vñ. sed quod quod si fideiussor. C. de non numero. pe. intellige in fideiussore iudicij secus in fideiussore contractus bald. in d. l. tam madataz fi. co. vñ. sed quod quod sententia lata contra principalem potest madari executioni contra fideiussorem qui cauet secundum Bart. in l. si quis pro eo. s. si numos. ff. de fideiussore. et i. l. presenti. s. cum aut. C. de his qui ad eccle. cōsu. et in l. ij. C. de execu. rei iudi. nota. in l. j. ff. iudi. sol. et in l. authore. C. de euictionibus et ibi bald. Idem dico contra defensorē: ut nota. in l. plauti. ff. de procu. et in spe. cod. ti. s. j. vñ. sed nūquid fideiussor. Si tñ fideiussor iudicatus solui est inops: sententia de executione qui contra principalem. Ange. in auth. vt oēs obediāt iudici. col. iij. colla. v.

xxviii. An sententia lata contra principalem possit exequi contra fideiussorem iudicio si fuit sine nouo processu. vide Bart. in l. j. ff. iudi. solui. et in l. qui iurasse. s. ergo si quis. ff. de iure iuran. et in l. gregem. s. etiam. ff. de pigno. et in l. finali. C. de vsuris rei iudicate.

Secus in fideiussore contractus: bartho. ibidem bald. in specu. de execu. sen. vñ. sententia lata et in l. finali. C. de fideiussore. tu.

Aduerte quod iure exequendi instrumentum prescribat decenio ut hic potest tñ creditor agere via ordinaria et perducere instrumentum ad probationem debiti. cōcordat. l. iij. ti. de las prescrip. li. iij. or. tenet bar. et bal. in l. plane. ff. quod falso tutore authore. intellige quod lex vel statutum dicit quod post decennium non fiat executio. secus

q. iij

- si dicit q̄ prescribatur actioni vel obligationi: tunc secus. d. l. iij. ti. de las prescrip. lib. iij. ord. Bart. vbi supra.
- xxx. ¶ Idem videtur de instrumento cancelato qui non arguit liberationem: sed solum executionem tollit. de quo vide Bart. in. l. i. ff. d. his que intesta. de. Bald. in. l. i. C. vt in po. le. et in tractatu guarentie vltima charta. v. item quid si instrumenti. tene primū per. d. l. iij. et iij. ti. de las prescripciones. lib. iij. ordi. et facit ista lex.
- xxxi. ¶ An re in qua facta fuit executio perempta: liberetur debitor: dicas q̄ nō imino iterum sit executio: nisi culpa executoris res pereat: quia tunc ipse tenetur. l. periculum et ibi nota. ff. si certū petā. facit. l. incendiū. C. eod.
- xxxij. ¶ An autem specie perempta in qua sit executio in extimatione. eius. vide Bald. in. l. i. C. de sen. que p eo quod interest pro. et bonum textum in. l. restituere. ff. de rei ven. Bar. in. l. i. iulianus. ff. de confessis q̄ sic. ¶ Item poterit fieri executio pro interesse quantum quāti plurimi fuit vinū vel granum debitum a tempore morte Bar. in. l. i. §. in hoc. ff. commodati. Sed contrarium sentit in. l. vinum. ff. si certū petā. et requiritur. interpellatio vt cōstituatur in mora Bart. in. l. eū qui. §. si iurauero. ff. de iure iurā. vide ibi p eū. aliquid per Ludou. ibi. col. iij. vbi. item opponitur.
- xxxij. ¶ Sed quid si sententia fuit lata super re vel specie: qua non inuenta: executio facta fuit i extimatione: si postea res reperitur apud condēnatum: an poterit in ea fieri executio. Bart. in. l. sed et si possessori. col. j. v. vltimo hec lex de iure iuran. ff. vbi vide.
- xxxij. ¶ Quid si condemnatus vel promissor alicuius rei est paratus soluere in teresse: vt euitet executionem an possit. dic q̄ non sed fiet executio in re promissa et debita. Spe. de fructibus et interesse. §. si. vbi. item dicimus.
- xxxv. ¶ Actio personalis et executoria data

super ea prescribuntur. xx. annis. Qd est contra. l. sicut. C. de prescript. xxx. annos. vbi actio psonalis durat. xxx. annis nisi sit interrupta pupillari etate. Jte. l. i. C. de annali excep. dicit q̄ actionum personalium vita est regulariter. xxx. annorum et sic finitur annis. xxx. vt ibi et l. xxiij. ti. xxiij. iij. partita. Hic statuitur contrariū per qd videtur approbati lex. iij. ti. de las prescripciones. lib. iij. ordi. vbi dicit q̄ actio personalis prescribitur decē annis. si tamen super actione personali data est executio: prescribitur spacio. xx. annorum: vt hic. Idem voluit sentire Bald. in. d. l. sicut. col. ij. vbi. ibi anno tollitur. itaq̄ ius exequēdi obligationē personalem prescribitur decem annis per. d. l. iij. ti. de las prescripciones. et actio personalis simplex prescribitur alijs decem annis. per. l. iij. eod. ti. qui annullati sunt. xx. vnde vtraq̄ actio de perse prescribitur decem annis et simul iuncte. xx.

¶ Intellige nisi contra pupillū: quia durante pupillari etate dormit prescriptio quia est in potestate alterius. l. sicut. C. de prescrip. xxx. et tertia partita. titulo. xxiij. l. viij. et. l. cum notissimi. C. de prescriptio. xxx.

¶ Et quoniam actio personalis et executoria super ea data: finitur. xx. annis: extinguitur ista tempore effectus naturalis et civilis obligationis eius: adeo q̄ nec in compensationem induci potest quod debebatur: neq̄ solutum per errorem repeti: tanq̄ indebitum. l. si. ff. rem ratam ha. Bald. in. d. l. sicut. C. de prescript. xxx. et in. l. i. C. de annali exceptione.

¶ Nota q̄ in prescriptionibus vbi nō requiritur titulus: duo requiruntur. possessio et bona fides. l. i. ti. d. las prescripciones libro. ij. foro legum et. l. j. eod. ti. lib. iij. ordi. et iij. parti. ti. xxiij. l. xii. et. c. de quarta de prescrip. cum similibus. In prescriptione autem que est inducta in odium negligētis: vnū

- est necessarium vt in actionib⁹ prescribētes. l. cursus temporis. l. si quis emptionis. C. de prescrip. xxx. vbiq̄q̄ autem alterum de requisitis perit: naturaliter prescriptio interruptitur quia deficiente altero naturaliter requisito ad confectionem actus: naturaliter deficit ipse actus. c. si. de condi. appo. c. cū super abbacia de offi. delega. tenet Abbas in. d. c. illud de prescrip.
- xxxix. ¶ Quid autem si post completā prescriptionem superueniat scientia rei aliene vel q̄ debita est alterius: nunquid sit tutus prescribens in foro conscientie: vide Abb. in. c. vigilati de prescript. et in. c. quia pleriq̄ de immunitate eccle. ego dixi plene in rubri. de donatio. inter virum et uxorem. col. cccxxvij. vbi. ad predictorum.
- xl. ¶ Nota ex ista. l. q̄ tunc vita actionis hypothecarie est annorum. xxx. quādo hypotheca constituitur et cōtinetur in scriptura. ad hoc lex. xxiij. sup.
- xli. ¶ Item nota q̄ hypotheca debet cōstitui in scriptura. alias non subsistit. Idem dicit textus et ibi Bartho. in. l. contrahitur. ff. de pigno.
- xliij. ¶ Ista hypotheca: pacto cōstituitur. l. si tibi. §. d. pignore. ff. d. pigno. actio. Bart. in. d. l. cōtrahit. ff. de pigno.
- xliij. ¶ Actio hypothecaria est in re: quia datur contra possessorem. l. pignoris et ibi Bart. et Bald. C. de pigno. et. l. pignoris et ibi Bart. ff. eod. ¶ Et dat ad rem que erat debitoris in eius bonis tempore cōsistute hypothecae. l. cū res et ibi Bart. C. si aliena res pigno. da. sit. Item datur ad rem cuius dominium postea superuenit debitori. l. de equitate non derigore: vt ibi.
- xliij. ¶ Hypotheca intētatur cōtra possessorem: et obtinet agens probando q̄ res pri⁹ fuit sibi hypothecata: q̄ in possessorem alienata. l. de reb⁹. C. de dona. ante nup. nisi sit fiscus cui⁹ fauore debet possessor probare rem fuisse sibi prius obligatam q̄ fisco. l. i. C. de iure fisci. et ibi Bartho. et Pla. libro. x.

Bartho. in. l. qui nondum. §. quod dicitur. ff. de pigno.

xlvi. ¶ Libellus in hypothecā. cōcipitur: vt per Bald. in. l. rem alienam. ff. de pigno. actio. et in. l. si fundus. §. in venditione. ff. de pigno. et in. l. i. C. de lūcione pigno. et in. l. si cum venditor. ff. de euictio. et in. l. cum res et ibi Bart. C. si res aliena pigno. data sit et in. l. si ab eo. C. de pigno.

xlvi. ¶ Discussio debet fieri contra debitorem de bonis que habet: et in defectū reccurritur ad possessorem tertium: vt in preallegatis.

xlviij. ¶ An ista discussio fieri potest pendente iudicio contra possessorem vel fideiussorem principalis debitoris. vide Barth. Bald. et alios in. l. cum testamento. C. de testa. ma. Bald. in. l. si rem. §. si. ff. de pigno. actio.

xlviij. ¶ Intellige discussionem necessariā quando agitur actione personali: nō quando reali. Bald. in. l. iij. C. de his que in fraudem credi. nisi in casu autem. contra rogatos. C. ad trebellia. vbi Bald. j. col. speciale. Item nō requiritur discussio quando agitur cōtra possessores et agit ad interesse contra alienantem causa mutandi iudicii: si interesse est liquidū: vt quia possessor prescriptus: vel est absens in lōginquis partibus: vel non reperitur: ita q̄ euidenter est discussio difficilis. Bartho. post glos. in. l. i. ff. de aliena. iud. mu. ca. fa.

xlviij. ¶ Item non requiritur discussio quando est prescriptum actioni personali: et cessat hypothecaria. Bal. in authē. sed nouo iure. C. de actio. et obliga.

¶ Item quando agitur i hypothecā. cōtra tertium possessorem simul et in solidum obligatum et principaliter. gl. et Barth. in. l. mulier. ff. qui po. in pigno. ha. Vel quando talis possessor erat vnus ex debitoribus: quia pōt conueniri hypothecaria nō facta discussione de alijs: vt ibi et tenet Bart. in. l. si creditor. §. q̄ritur. ff. de distr. pigno.

Bald. in authentica sed hodie. C. de actionibus et obliga.

- I. Cum sit discussio: debet iudex monere partes: ut assint cum eo excussio: ne fraus aliqua committatur: non tamē perceptorie debuit monere. Bald. in. l. aduersus. C. de usu et fructibus legatorum. facta discussione: debet fieri relatio per nūciū. Deinde debet super ea pronunciari. Bart. in. l. exitus. ff. de acquir. posse. Bald. in. l. ij. C. quando fiscus vel priuatus. forma itaq; discussionis est q; primo iudex committat nūcio q; inquirat et referat: secundo iudex examinet vicinos: ut per Bald. in. l. ij. C. quando fiscus vel priuatus. de quo plenius per Bart. in. l. persecutione et in authentica hoc si debitor. C. de pigno. et in. l. a diu pio. §. in venditione. ff. de re judi. Bald. in. l. si. C. si certū pe. Ange. in authen. de fidei iusso. §. sed nec in si. colla. j.
- II. Nota ex ista lege. q; quando actio personalis et executoria data super ea prescribuntur spacio. xx. annorum. remanet actio hypothecaria que durat alijs decē annis et sic ei⁹ vita est annor. xxx. Contra id qd dicit. l. j. et ibi Bart.

et Bald. post glo. C. si aduersus credi. et Paulus de castro consilio. cxy. in fine glos. in. l. cum notissimi in principio. C. de prescriptio. xxx. glo. et Bar. in. l. j. §. cum prediū. ff. de pigno. vbi dicit q; hypothecaria prescribitur per decem annos. et possessor prescribit contra hypothecaria p decē annos cū bona fide. nisi dixeris q; ista intelligantur quando tertius possidet rē hypothecata: et creditor cōsensit alienationi bonorū hypothecatorum: vel saltē sciuit et nō cōtraxit: ut. l. ij. C. de remissione pigno. Sed si debitor possidet: tūc elapsis etiam decem annis: reus potest cōueniri per creditore ad pignus l. creditoris et ibi Bald. C. de pigno. actio. et in. l. j. C. si aduersus credi. De iure tamen imperatorū per. xl. annos prescribit debitor contra actionē hypothecaria ut. l. j. et ibi bald. C. de annali excep. paul⁹ dicto consilio. cxy. gl. in. d. l. cū notissimi. spe. de actio. seu peti. §. ij. vbi. ceterū et de prescrip. vbi. sed. hypothecaria et de solu. §. j. vbi. itē pone debebas. Sed prescriptio q; olim erat xl. annorum in hypothecaria: hodie est. xxx. annorum ut hic.

Lex. lxiij.

Oz quāto en las ordenanças q; se fizimos en la villa de Madrid a quatro dias del mes de Diziembre del año pasado de mil et quiniētos et dos años ay vna ordenança su thenor dela qual es este que se sigue. Otro si por quāto por la ley por nos fecha en las cortes de Toledo ouimos ordenado q; si los deudores q; deuē algūas deudas en quē son fechas execuciones por cōtractos obligaciones: o por sentēcias a pedimiento de los creedores en los deudores/ o en sus bienes alegarē paga/ o otra excepcio que sea de rescabir q; tēga diez dias pa la prouar y no se declara desde quādo han de correr los dichos diez dias declaramos et mādamos q; los dichos diez dias corran desde el día que se opusiere ala tal execucion et passados los dichos dias sino prouare la dicha excepcio que el remate se haga como la dicha ley lo dispone sin embargo de qualquier appellacion que dello se interpusiere dando el creedor las fianças como la dicha ley lo manda: et porque nuestra merced et voluntad es que la dicha ordenança ay a cumplido efecto: por ende mandamos que lo contenido en ella se guarde y cūpla y execute como en ellas se cōtiene sin embargo de qualquier appellacion que de ella se interpōga para ante nos o pa ante los oydores delas nuestras audiēcias: o para ante otros qualesquier iuezes/ o qualquier nullidad que contra la dicha execucion et remate se alegue.

Sta lex vēit ad declarandum legē q; tam factā in curijs tolleti et legis noue in curijs de madrid. a q; tempore incipiant decē dies dati ad

oponendum et probandum exceptiones contra executionem.

- I. Aduerte quia dies oppositionis exceptionum non computatur in termino decem dierum ut colligitur ex ista lege. est glo. in. l. ratio. ff. de actio. empti. quia ista dicitio. a. de sui natura: excludit diem cui adiungitur glo. in. c. statutum de preben. lib. vi. tenet bald. et preposit⁹ et alij in. c. super eo el. ij. de app. gl. in cle. sicut in vbo a die. eod. ti. Bart. in. l. j. ff. si quis cau. dominicus et alij in. c. frequens de resti. spo. lib. vi. et secundū hoc intellige. l. j. §. viduū. ff. quando appellādū sit et nota. in. cle. causam de electio. vide bald. in. l. ut perfectius. col. ii. in fine. vbi. nono q; dies. C. de annali excep. et in. l. eos. §. sin autem. C. de appella.
- II. Sed pulcrū est videre infra quod tempus debent huiusmodi exceptiones opponi: postq; reus fuit citatus. dicas q; cuz voluerit dum modo hoc faciat ante q; res vendatur in iudicio vltima vēditio que vulgo dicitur: remate: quia cum iste sint exceptiones peremptorie: possunt opponi vsq; ad sentētiā. l. prescriptione et ibi Bald. C. de excep. tenet Bald. Angel⁹ et alij in. l. officium. C. de rei vendi. Nā francus in. c. quoniam contra de proba. super parte exceptiones et ita obseruatur q; cōmuniter non oponuntur huiusmodi exceptiones nisi q; pars citatur ad venditionem ipsius rei.
- III. Oppositis exceptionibus debent probari infra decem dies a die oppo-

sitionis ut dictum est. ita vult ista lex. et lex. v. delas exceptiones. li. iij. ordi. vnde non sufficit testes presentare infra decem dies: et postea deponant: cum per hoc nō videatur probare pducens si testes non deposuerunt ut per speculū ti. de testi. §. qualiter. vbi. is quoq;. Cum autē ista probatio debet fieri infra decem dies a die oppositionis: ut vult ista lex: non sufficit probare post terminū ut dicit Bart. in. l. statu liberum. §. sicū de leg. ij. et in. l. mancipiorum. ff. de optione leg. et in. l. ticia. ff. de accusa. et l. si ita. C. qui accusa. non po. nota. in. c. cū in tua. qui ma. accusa. po. Bald. in. l. acceptam. xxj. q. C. de vsuris et in. l. si ex eo tempore. C. de remissione pignoris et in. l. in cōtractibus. §. super ceteris. C. de nō nu. pe. et in. l. generalr. C. de reb⁹ creditis et iure iur. et in. c. si. eod. ti.

Intellige sane q; opponēs tenetur probare infra decem dies a tempore oppositionis: alias proceditur ad vēditionem rei. nisi hoc contingerit ex malitia vel negligentia iudicis nolētis testes recipere vel examinare: vel forte ex aliquo casu qui iudici accidit itaq; nil est q; possit parti imputari. per regulā imputari. et regulā quod per me nō stat cū ibi notatis per Dy.

Exceptiones que possunt opponi contra executionem ponuntur in. d. l. v. ti delas exceptiones. lib. iij. ordi. alie autem non admittuntur. idem tenet Bald. in. l. si. in fine. C. de cōpēsa. Fallit in exceptione rei non tradite que similiter potest opponi cōtra executionem. Bald. in. l. ex predijs. C. de euerio. Itē q; non sit instrumentum vel sentētia: vel scriptura que habeat executionem paratam. Bart. in. l. diuus traian⁹ in principio. ff. de testa. mi. et in. l. j. §. et parui. ff. qd vi aut clā. Item potest opponi exceptio cōtra rie sententie. vel nouatio. Bald. in. l. si causam. C. de execu. rei judi. Item exceptio prescriptionis. Anto. in. c.

ex parte. ij. de offi. de leg. Contrariū. tenet Jo. de imola in. l. j. §. interdum alias in. l. quesitum. col. xxvj. ff. a quibus appe. non licet Bald. in. l. ita pudor. C. de adul. nisi talis exceptio possit probari in continenti: vel liqueat ex inspectione instrumenti. specu. de execu. sen. §. xi. in fine. §. postremo et ibi Jo. an. Anto. vbi supra Angelus de arecio in. d. l. quesitum. ff. a quibus appellare non licet Bald. in. l. j. v. col. C. de condi. indebiti. ¶ Item omnis exceptio per quam absolbeatur omnis substantia contractus vel actus. Bart. in. d. §. ex parui. tenet florizans in. l. si cui. ff. de serui. ¶ Item q. con-

tenta in instrumento non sunt vera. Ange. in. l. juris gentium. ff. de pactis glos. in. l. reos. §. cum in tabulis. ff. de duobus reis. ¶ Item exceptio peremptoria. Bald. in. l. peremptorias. col. ij. C. senten. rescindi non posse. Abb. in. d. c. ex parte. j. de offi. delega. ¶ Item si instrumentū est celebratū extra territorium: possunt opponi contra euz alie exceptiones etiam prohibite per legem vel statutum Bald. in. l. prima. v. q. C. ne filius pro patre. ¶ Item omnis exceptio probabilis in continenti: potest admitti contra executionem secundum Abba. in. c. suscitata de in integrum resti.

Lex. lxxv.

In interrupcion en la possession interrupta la prescripcion en la propiedad y por el contrario la interrupcion en la propiedad interrumpe la prescripcion en la possession.

Interruptio prescriptio- nis in possessione: interruptit in ppetate: et e contra. est lex notabilis. et de cedit/ casum satis dubiū. videbas enim q. interruptio facta in vno articulo: non prodest in alio. c. auditis. de prescriptio. vbi vide Abb. in. ij. col. §. si. nota ex fine textus. Item interruptio contra vnum non nocet alijs: vt plene dixi supra. l. lxxij. col. iij. vbi vide similia. Aliqui audēt dicere q. in casu isto hoc fuit dispositum propter conneritatem quam habet proprietates rei cū possessione eiusdem. nam possessio secundum cōmunem vsum loquendi: aliquando proprietatem designat secundum Bart. in. l. cum antiquitas. C. de usufructu per. l. interdum. ff. de verbor. signifi. et in. l. j. §. si vir. j. col. ff. de acquir. posse. nota. in. c. cum ad

sedem de resti. spo. et e contra dicitur proprietates id est possessio. secundum Inno. in. c. cum aliquibus de re judi. specu. de rescripti presentatione. §. si. §. si. item q. facit. ¶ Item interruptio facta ab vno ex conreis: prodest conreio. l. si. et ibi Bald. et Ange. C. de duobus reis. Item interruptio facta contra vnum ex conreis debendi: preiudicat alteri conreio vt. d. l. si. et ibi gl. et Bald. ¶ Item interruptio prescriptio- nis facta contra principalem: nocet fideiussori glo. et Bart. in. l. si fideiussor. §. si. ff. mandati. Item interruptio in hypothecaria: operatur etiam in principali. l. si. C. de annali excep. Bart. in. l. si pignori. ij. col. C. familie herciscunde. Sic videtur dicendū de interruptione prescriptio- nis super possessione: videtur facta in proprietate et e contra vt tenet Abbas in. c. illud. ij. col. §. si. et pro maiori de prescriptio- nibus. vide eundem in. c. j. de cōfirmatione vtili.

¶ Quibus modis interruptitur prescriptio. vide Abb. in. c. illud de prescriptio. et que scripsi supra. l. lxxij. col. iij.

vide in. l. vt perfectius. C. de annali excep. glos. in. d. c. illud et in. §. potest. vj. q. iij. et legem regni. ti. delas prescrip. l. vij. foro legū. Item alluione vel inundatione aquarum interruptitur prescriptio de qua per glos. et Bart. in. l. j. C. de annali excepti. et in. l. cum vnus. §. si. C. de bonis aucto. judi. po. per Bald. et Ange. in. l. seruitutes. ff. de serui. et in. l. cu3 notissimi. §. immo col. ij. §. si. in ea gl. in fine. vbi per hoc notanter dicunt q. quis non prescribit clusam molēdini: quam cursus aquarum semper interruptit. si eaz inundatio totaliter vel p maiori parte destruxit. ¶ Item si possessio mea fiat lacus secundū Bald. in. l. j. charata pe. §. si. pone fui confessus. C. de cōfessis. ¶ Item per guerram et pestem tantam q. jus in loco non reddatur. Bart. in. l. naturaliter pe. col. §. si. aduerte. ff. de vsucap. Bald. in. d. §. immo col. ij. §. si. eadem equitate juncto. §. si. precedenti. Abb. in. c. ex transmissa de prescrip. et in. c. illud. istis modis naturalit̃ interruptit̃ prescriptio.

iij.

¶ Civiliter interruptitur vt per Abb. in. d. c. illud. Item per dationē fideiussorū. l. cū quis. §. si quis pro eo et ibi Bart. j. co. ff. de solu. Bart. in. d. l. naturaliter. vj. co. §. si. quero quid si. Item per citationem legitime factam in iudicio etiam vnicam non peremptoriā in civili causa. Bart. in. l. si. in principio. ff. de eo per quem factū erit. Immo etiam si citatio esset generalis et in discreta. Bald. in authentica offeratur. col. iij. de litis contesta. ¶ Item per cōmissionem possessionis. Bald. in. d. §. immo. col. j. post glos. que idē vult in §. si. sine violētia. ¶ Item per nundationem noui operis. l. aliena/ et ibi Bart. ff. pro emptore. ¶ Item per expulsionem glo. et doctores in. l. qui fundum. §. qui bona fide in verbo redibatur. ff. pro emptore. Bart. contra glo. in. l. qui possessionem. ff. de vi et vi armata. nota. in. l. si quis a se fun-

dum. ff. ad legem Juliā de vi. ¶ Item per petitionē in iudicio. etiam debiti incerti bald. in spec. de appe. §. si. questio talis et titulo de reo. §. si. qui habet ius. ¶ Item per missionem in possessionem causa rei seruande bart. in. l. celsus. iij. co. §. si. sed vna est lex. ff. de vsucap. ¶ Item per sequestrū factū partium cōsensu quod priuat possessionē bart. in. l. interesse. ff. de acquir. posse. bald. in. l. j. col. j. §. si. tu autē. C. de prohibita sequestra. pe. Abb. in. c. examinata de judi. ¶ Item per simplicem controuersiam. glos. in. l. sed si lege. §. si autem in §. si. cōtrouersia. ff. de peti. here. barth. et alij in. l. si. in prin. ff. de eo per quē factū erit. ¶ Item per exceptionem compensationis et sic per actionē propositā per modum exceptionis. bald. in. d. §. immo in fine. bartho. in. l. omnes actiones. ff. de regulis juris vbi vide.

¶ Possessio interruptitur per filiū familias sine consensu patris quando citatio sufficit: non quando requiritur litis contesta. bald. in. l. j. col. ij. oppo. iij. C. qui admi. quem etiam vide in. l. si. §. necessitatem si. col. §. si. itē quero. C. de bonis que liberis.

¶ Sunt aliqui actus quibus prescriptio non interruptitur: vt per compromissum secundum Ludouic. Ro. in. l. j. col. xj. ff. de arbi. alias in rubrica in repetitione. Oldradus consilio. clvj. Item per interpretationem iudicis delegati. bald. in. l. sicut col. j. §. si. nota bene q. sola prescriptio. xxx. an. C. de prescri. xxx. Angelus in authentica de exhi. reis in principio. col. ij. §. si. nota istam glos. colla. v. ¶ Item per presentationem rescripti delegationis bald. in. d. authentica offeratur si. col. §. si. venio ad illud verbum et in. l. ij. col. ij. §. si. sed pro glos. facit C. de fructib9 et litis expensis. ¶ Item per actum factum tempore feriato. bald. in dicta authentica offeratur si. col. §. si. adde quartum. ¶ Item per

iij.

v.

condemnationem debitoris contumacis. Baldus in l. finali. col. finali. q. penultima. C. de re iudicata.

Item per exceptionē ineptam Baldus in l. edicta. co. antepenultima. ff. ex tribus. C. de edendo.

Lex. lxxvj.

Ninguno sea obligado de se arraygar por demanda de dinero que le sea puesta sin que preceda informacion de la deuda alomenos sumaria de testigos o de escriptura autentica.

In videas uti litatem huius legis: aduerte. Olim iure primo persona li actione cōuētus et multo forti⁹ reali. compellatur satisfdare insti. de

satisfda. in principio. Postea constitutum fuit cōtrariū insti. eod. §. s. hodie. Deinde si res que petebatur actione reali erat immobilis: non satisfdabat: quia res ipsa eum idoneum faciebat. l. sciendum in principio et. §. si fund⁹ et. §. si fundū. ff. q. satisfda. co. glos. et Bart. in l. julianus cod. ti. nisi forte peteretur fund⁹ cū multis fructibus. nam tunc satisfdare tenetur secundū Bartho. in dicto. §. si fundum in fine quod nota.

iiij. Item cum quis habet sententiam pro se: aqua fuit appellatum: poterit petere: ut interim fructus sequestrētur pro securitate creditoris. Baldus in l. iij. col. j. C. quibus ad libertatem proclamare non licet. et. iij. parti. ti. ix. l. j. et ibi glos. allegat cōcordancias. vel tenetur ad minus satisfdare de fructibus restituendis finita lite: ut sup.

iiij. Si autem petitur res mobilis et persona est suspecta aqua satisfdatio desideratur: tunc res mobilis deponitur apud iudicem donec satisfdetur. l. si fideiussor. §. si satisfdatum. ff. qui satisfda. co. et foro legum. lib. ij. titulo de los emplazamientos. l. ij.

¶ Si vero quis conueniatur actione personali: ut quia debitor est in pecunia: tunc non potest satisfdare: et constat de debito per testes vel instrumenta: capitur debitor et detinetur in carcere donec satisfdet. l. quoties. §. si satisfdatum. ff. qui satisfda. co. et. l. iij. §. si debitor. ff. de his q. in fraudē cre. Baldus in c. j. d. pace iura. fir. Ad hoc predicta lex regni. ij. Sed caue si in ipsa captura reus fuit vulneratus a parte siue creditore: debet reus relaxari: et creditor puniri. Si autem fuit vulneratus a iudice: vel officiali: officialis: si excessit: punitur de vulnere: reus tñ non relaxatur nisi soluat. baldus in authentica et omnino. col. pe. C. ne vxor pro marito.

¶ Si conuētus actione personali est idoneus et soluendo: nullam prestat satisfdationem: etiā si precedat informatio de debito. authentica. cui relictus et ibi baldus. pe. col. C. de indicta viduitate tollē. Absurdum enim esset et iniustum q. idoneus satisfdet contra iura hoc prohibentia. Is ergo qui non est idoneus precedente informatione debitor: debet satisfdare glos. in l. iij. §. nec tutores. ff. de suspectis tutoribus: et ita proprie loquitur ista lex.

¶ Nec autem lex addit ad preallegata iura que disponunt q. idoneus nō tenetur satisfdare: insti. de satisfda. §. s. hodie. et lex regni. foro legum. ti. de los emplazamientos. l. ij. requirit enim q. precedat informatio de debito: quoniam plerumq. is qui debitor nō erat: capiebatur et detinebatur in carcere. Presertim si erat aliqua suspitio cōtra eum de fuga: de qua aliter nō cō-

stabat: nisi creditoris iuramento: qui etiam jurabat eum debitorem. quod olim sufficebat. ut tradit Paulus de castro consilio. xxxvij. et dabatur materia perturijs. et debitor iniuste aliquando grauabatur: propterea emanauit hec lex que super hoc prouidet requirit enim duo q. reus non sit idoneus: itē q. sup debito pcedat informatio debiti per scripturam vel testes.

viiij. Mercator tamen debitor qui merces possidet: licet immobilia nō possideat: dicitur idoneus: nec tenetur satisfdare etiā si alias constat de debito. tenet nota. Angelus in l. nemo carcerē ad finem. C. de exacto. tribu. per l. si creditores. ff. de priuile. credi. Idē si debitor habet magnum creditum licet in bonis nihil possideat: non dicitur suspectus: nec cogitur satisfdare. l. si quis stipulatus sit stichum in fine. ff. de verbo. obliga. Item non poterit quis capi pro paruo debito: sed pro magno. Baldus in authentica. sed iam necesse. C. de dona. ante nuptias.

ix. Aduerte quia ista lex loquitur generaliter cum dicit. Ninguno sea obligado. Per quam generalitatē videt comprehendere quemcumq. reū debitorem siue debitum descēdat ex mutuo: siue ex contractu: siue ex testamento: ut sunt heredes testatoris qui tenentur ad legata prestāda legatarijs: siue fuerit aliquis debitor ratione fideiussionis. nam et omnes sunt debitores: et habita informatione de debito: et non idoneitate possunt cogi satisfdare per hanc legem. tenet hoc Albericus de Rosa. in l. prima in fi. ff. si certum petatur col. pe.

x. Dicitur autem quis suspectus si non possidet immobilia in ea quantitate in qua cōuenitur. l. si fideiussor. §. si satisfdatum. ff. qui satisfda. cog. et. l. sciendū in prin. eod. ti. vel quia pauca immobilia possidet. l. si creditores. ff. de priuile. credito. Item mali mores quos ipse hz: reddunt eū suspectū

insti. de suspectis tu. §. si. vide Adonatum foro legum lib. ij. ti. de los emplazamientos. l. ij. Adde q. quis dicitur suspectus: relinquitur iudicantis arbitrio. secūdū Baldus in d. l. sciendū. Per satisfdationem sponte datam videtur quis debitum agnoscere: secus si coactus satisfdet. l. j. et ibi Baldus. vers. modo restat. C. ut in possessionem legatorum.

¶ Verbum (arraygar) quo utitur ista lex: est equiuocum: refertur enim ad cautionem: quando conuentus in iudicio psonali actione: nō est idoneus: nam tunc tenetur cautionem prestare q. vsq. ad finem cause iudicio sistet. l. sciendū. ff. qui satisfda. cog. refertur etiam ad satisfdationē de iudicato soluendo quando reus non est idoneus. l. j. et glos. in l. j. eod. titu.

¶ Qui tenetur satisfdare: debet hoc facere secundum formam juris: non secundum priuilegium suum. Angel⁹ in l. si finita. §. videamus. ff. de dāno infecto. et si est idoneus debet cōstitue re hipothecā in bonis suis: licet per statutū cogatur satisfdare. Bart. in l. quicumq. la. ij. C. de fundis pa. lib. x. Fideiussor d. iudicio sisti: debet esse idoneus facultatibus suis et facilitate conueniendi. l. ij. in prin. ff. qui satisfdare cogantur.

¶ Facultates considerantur pro magnitudine rei q. petitur. l. quos nos. §. j. ff. de verborum significatione et. l. prima. ff. de in ius vocan.

¶ Facilitas conueniendi inspicitur ratione loci id est q. non sit in munitissimo loco vel castello: vel ratione priuilegij: ut si est scolaris gl. in l. ii. ff. ex facultatib⁹. doctores in. e. j. d. loca. Unde mulier minor et miles non sunt idonei fideiussores. l. d. die. §. qui mulierem. ff. qui satisfda. cog.

¶ Qui tenetur satisfdare si non reperit fideiussorem in loco vbi conuenitur: poterit alibi prestare. d. l. de die. §. iubetur et ibi Bartholus. ff. qui sa

- xi. **S**atisfactio prestanda est secundum consuetudinem loci. nota. in. l. nimis. ff. de legat. iij. et in. l. semper in stipulationibus. ff. de regu. juris.
- xx. **O**bligatus satisfacere: si non potest: non cogitur: flo. in. l. si cuius rei. ff. de usufru. sicut dicimus in tutore et curatore qui tenetur satisfacere: ut institui. de satisfactio. in principio: quia intelligitur si potest. Contrarium est verum immo qui non valens satisfacere: potest capi per creditorem et duci coram iudice: ut iacceretur: donec satisfaciatur creditori de iudicio sibi: foro legum. ti. de los emplazamientos. l. ij. et de las ferias. l. j. sentit Bald. in. l. ij. C. de usuris et fructibus lega. cum dicitur quod satisfacere non valens: sibi imputet.
- xxi. **C**aptus pro suspecto: si satisfacit: debet relaxari. l. pecunie. §. si. ff. ut ipso. lega. Pau. de castro consilio. xxxvii.
- xxij. **A**d carceratorem pro vno debito possit pro alio debito carcerari vel commendari. vide. Bart. distinguentes. in. l. ij. col. ij. et si. ulterius quero in. j. q. et in. l. facularij. ff. ad legem iu. vide Angelum in. l. nemo carcerem. C. de exacto. tri. lib. x. et in. l. si vacantia. C. de bonis vacan. eod. lib. Bart. in. l. Sed eximedi. §. item si quis. et si. etiam al legauit. ff. ne qui cum quis in ius vocatus est. hinc est quod captus pro debito communi: potest commendari pro debito priuati et contra. l. quoties et ibi Bar. C. de exacto. tri. lib. x.
- xxij. **D**ebitor potest capi et carcerari: quando non vult satisfacere. l. ij. de los emplazamientos. foro legum de qua paulo ante. Presertim si debitor est in fuga: nam poterit eum capere creditor et iudici presentare. l. ait pretor. §. si debitorem. ff. de his que in frau. credi. foro legum. lib. iij. ti. de las deudas y pagas. l. xij. et ibi Montaluu. ratio quia pecunia est vita hominis: ut nota. in. l. aduocati. C. de adu. di-

uersorum iudicio. tenet Bald. in. l. si tuis. C. de operis li. merito creditor potest capere illum qui vult eum vita priuare. qui enim habet pecuniam. habet omnem rem quam vult habere.

Intellige quod potest quis capere debitorem fugitiuum etiam die feriata in honorem dei gloss. et Bart. in. l. si. C. de feriis. l. ad hoc ut cogatur cauere de iudicio sibi finitis feriis argu. l. si adulterium cum incestu. §. si. ff. de adul. secundum Paulum de castro in. l. solet et in principio. ff. de feriis. Bart. in. d. l. finali. vbi videas doctores alios recentiores vel modernos.

Si tamen debitor non est in fuga: nec suspectus: licet sit inops: die feriata in honorem dei non potest capi. Paulus consilio. xxxviii.

Si captus propter debitum ducitur per ecclesiam: et se euadit de manibus alguazelis: potest extrahi de ecclesia. archi. in. c. Sicut antiquitus. xvij. q. iiii. Oldradus. consilio. liii.

Laicus potest capere clericum debitorem suum fugitiuum propria auctoritate sine metu excommunicationis dum tamen ducat ad iudicem. Hanc conclusionem tenent doctores communiter omnes. Bart. et alij in. d. l. ait pretor. §. si debitorem. ff. de his que in frau. credi. Bald. in. c. j. §. furtum de pace jura. fir. et in. c. dilectis col. v. de appe. Abbas in. c. cum non ab homine de iud. et in. c. latoz de pigno. et in. c. ut fame de senten. exco. Job. de imola in. c. j. de deposito. Jasson in. l. ij. col. vj. ff. de iurisd. omni. iudi. et doctores recentiores in preallegatis locis. Ratio. quia cum clericus sit obligatus ad solutionem: si aufugit et recedit: periculum est in mora in debito recuperando. l. extat. ff. quod metus causa. facit. l. generali. C. de decurio. lib. x. et gloss. in sti. de actio. in principio et in. l. nullus. C. de iudeis et ibi Salicetus. Ad idem authen. ut iudices sine quoquo suffra. §. damus autem in verbo

continere colla. l. j. vbi dicitur quod fugitiuus potest capi etiam a priuata persona tenet Jnno. in. c. olim. j. de resti. spo. vbi dicitur quod licitum est pro redimendis rebus inuadere clericum: ergo et capere: et ducere coram suo iudice. Ad idem gloss. j. in. c. ius gentium. j. distin. que dicit quod quando quis non potest rem propriam consequi propter defectum iusticie: vel alias: potest propria auctoritate ius sibi dicere. quam gloss. multum commendat Bald. in. l. si. C. de his qui a non domini. manu. de quo plene per Anchar. in regula peccatum de regu. juris. lib. vj. de quo ego alias scripsi in. c. per vestras de dona. inter virum et vxor. col. clviij. cum sequentibus. Adde pro predictis textum nota. in. c. j. in fine de milite vasallo qui ptumax est: vbi dicitur quod si quis non potest recuperare rem suam: poterit detentatorem depredare: tene mentem illud textum. Ad idem facit. d. c. j. de locato et ibi Abbas et Andreas sicut. Ad idem Hosti. Job. an. Anchar. et Dominicus in. c. sciatis cuncti et c. si. de electio. lib. vj. vbi dicitur quod licet constitutio sit clericis penalis et odiosa: debet extendi: si laicis est fauorabilis. iura ergo predicta disponunt contra debitores fugitiuos extenduntur ad clericos cum in eis sit eadem ratio que in laicis. Ad hoc bonus textus in. c. constitutus de in integrum resti. vbi ius laicorum generaliter disponens super retractu rerum comprehendit clericos: ut ibi plene dixi in meis recollectis alia plura cumulas: que videri possunt.

Et ita quantum ad leges permittentes captures clericorum: non sint sequende: nisi alias per canonicum approbetur: ut voluit Hosti. in. c. nuper de sen. ex. et Anto. in. c. cum non ab homine de iudiciis. Andreas sicut in. d. c. j. de deposito. Hoc verum est quando legis auctoritate nitimur illud facere: que nullam habent auctoritatem vel imperium in personas ecclesiasticas: quia obsequendi manet

necessitas: non auctoritas imperandi ut dicunt iura vulgaria: secus quando ex ratione legis mouemur ad id faciendum: que artat ipsos clericos sicut laicos.

Intellige predicta quando clericus non erat idoneus ad debitum persoluum prout diximus in laico. non curando de aliquorum opinione qui omnia predicta nituntur euertere propter aliqua leuia fundamenta et somnia leuesque considerationes: de quibus alias suo loco dicemus deo propitio.

Satisfactio de iudicio sibi et iudicatio soluendi debet prestari ante litis contestationem. gloss. et doctores in ru. ff. iudi. sol. et in. l. pomponius. §. rati. ff. de procu. et. l. de die. §. qui seruus. ff. qui satisfacit. cogat. de quo per Paulum de castro in. l. iulianus in principio eod. ti.

Preceptum iudicis quo mandat satisfacere est sententia diffinitiva. l. in omnibus. ff. de iudi. tenet Matheus de mathe. in suis notabilibus singularibus. xxxij. vnde ab illa sententia potest appellari: ut. l. quarta titu. de las appellationes. lib. iij. ordina.

Possidens rem vilem immobilem: non evitat satisfactionem gloss. in. l. sciendum. ff. qui satisfacere cogantur et ibi Bald. refert Andreas sicut in ru. de rebus eccle. col. xvij. in fine.

Sed nunquid actor tenetur satisfacere ad petitionem rei de prosecutione lite et solutione expensarum si succubuerit: iuxta formam authentice generaliter. C. de epis. et cleri. et habetur in Specu. de actore. et si. item quod non dedit. et procedit hoc etiam si actor sit clericus: ut ibi. quia ius antiquum non reperitur immutatum quando est actor. Item procedit etiam si actor possidet immobilia. quia iura hoc casu loquuntur indistincte: ut notat Eynus in dicta authentica generaliter. Sed hodie de consuetudine non prestat actor istam cautionem. secundum gloss. in dicto. §. sed hodie

insti. de satisfda. quam oēs aprobant
ibi et Bart. in. d. authentica genera-
liter Abb. et alij in. c. quoniā frequē-
ter. §. in alijs vt lite non contesta.

xxliij. ¶ Nota hanc legem q̄ debitor nō po-
test capi nec carcerari: nisi tūc demū
quādo causa cognita sup debito: non
potuit satisfdare. per hāc legē. Cuius
cōtrariū tenuit Bal. in. l. cōsētaneū.
ij. col. vñ. istud videt cōtra tex. C. quo-
modo 7 q̄ndo iudex. vbi dicit q̄ iudex
pōt facere capturā p̄sone q̄n vult. sed
nō cogit p̄ partē nisi p̄us cōstituatur reū
i cōtumacia solēniter. hoc etiā tenuit
ibi Bart. col. ij. vñ. cōtra hoc oppo.
vbi dicit q̄ captura debitoris regula-
riter fieri pōt. Sed vt vides ista. l. di-
cit q̄ tūc demū fieri pōt q̄n precedēte
informatione debiti: nō vult satisfda-
re ad hoc facit. c. vt fame d̄ sen. ex. vbi
captura est regulariter p̄hibita: nisi
expresse sit p̄cessa propterea iudex nō
pōt capere debitorē: nisi p̄missa in-
formatione predicta. ¶ Et vltra hoc
debet precedere partis monitio desol-
uēdo vel vt soluat d̄bitor. l. quidā ibe-
rus. ff. de seruitu. vbi. p̄. ¶ Itē de-
bet precedere cōminatio iudicis q̄ nī
si soluat capiet. l. tutor q̄ repertoriū.
§. si deponi. ff. de admi. tu. ¶ Itē cita-
tio ad dicēdū causam quare nō decer-
natur captura. argu. l. iij. §. si ad diē.
ff. de re militari secūdū Paulū de ca-
stro cōsilio. xxvij. vbi vide. ¶ Ista p̄-
cedūt quādo agit cōtra non suspectū
de fuga. tūc p̄cedit secūdū formā. l. i.
ait pretor. §. si debitorē. ff. de his que
in fraudem credi. si quando non est sus-
pectus de fuga. Et in reali mittit ac-
tor in possessionē rei petite alias pro-
cedit ad diffinitivā iuxta formā. l. i. ti-
tu. de los assentamiētos. lib. iij. ordi.

xxv. ¶ Quando vero debitor est suspectus
de fuga: vel fugitiuus: ante citatio-
nē creditor petit a iudice: vt cōpellat
debitorē satisfdare. Et sup ista petitio
ne nō requiritur monitio partis nec
cōminatio iudicis. Sed debet allega-

ri causa suspicionis. l. item si sus-
pectus cum glos. j. ff. de procura. secun-
dum Pau. dicto consilio. xxvij. co.
j. Bald. in. l. apertissimi in fine. C. de
iudicijs. Item informatio de debito.
His duobus probatis re⁹ compellit
satisfdare vt hic patet iuncta autben.
cui relictum de qua supra.

¶ Ampliabis hanc legem: vt prece-
dente informatione potest debitor ca-
pi: nō solum pro debito certo: sed etiā
pro incerto et non liquido. Capitur
enim ad hoc vt caueat: non autem vt
soluat secundum Paulum in. d. con-
silio. xxvij. Sic intellige Bald. in
authē. sed jā necesse. C. de dona. ante
nup. cū dixit q̄ debitor suspectus: nō
pōt capi: si de certa quantitate debiti
non constat: vt soluat: bene vt satisfdet
secundum Pau. dicto consilio.

¶ Et tunc licet capturam debet pre-
cedere informatio debiti: suspitio ta-
men debitoris suspecti: cognosci po-
test etiam post capturā. Bald. in spe.
de citatione. vñ. citatio rei.

¶ Idez dicim⁹ in captura pro crimi-
ne: q̄ fieri nō pōt nisi p̄sumati cōs-
tet iudici d̄ crimine cōmisso vñ de sus-
pitione secundum Bald. in. l. quod
evitandi in fine. C. de conditione ob-
turbem causam.

¶ Taliter autem carceratus pro de-
bito vel delicto: debet statim relaxari
cū constat eū non deliquisse: vel debi-
torem non esse: nō expectata alia in-
terlocutoria. l. nullus in fine. C. de ex-
hiben. reis secundum Ludou. in. l. i.
col. iij. ff. si quis in ius voca. non
ierit. Jaco. bu. et Bald. in. l. Sed et
is. ff. de in ius vo.

¶ Suspitio debitoris: nō pbatur per
juramētū rei: vt voluit Bald. in. l. ap-
tissimi in fi. vñ. si vero volo. C. de iudi-
cijs 7 facit ista lex. Idē tenet Ange. ibi
7 in. l. si arbitro. §. qui ex causa. ff. qui
satisfdare cogant. 7 in authē. de exhi.
reis. §. sancimus collatione. v. super
ipsa ergo suspitione adhibēda est ali-

qua cognitio causarū suspicionis ad
hoc. l. j. C. de predijs d̄curionū. lib. x.
ibi causas quibus strangulatur sigil-
latim exponat fm Bald. vbi sup.

xxij. ¶ Suspitio debitoris probat p̄ duos
testes sumarie deponētes fm Bald.
in authē. ei qui. C. de bonis. au. judi.
possi. ita q̄ nō est atēdēd⁹ aduersari⁹
ad vidēdū jurare ipsos testes: ne inf-
truat de fuga: facta fide de debito. po-
tēst interuenire d̄z juramētū. fm Pau.
d. cōsilio. xxvij. 7. xxvij. 7 in. l. cōsen-
taneū. C. quomodo 7 q̄n iudex 7 in. l. i.
in prin. C. de seruis fugi. vide Bal.
in. l. j. C. de p̄dij. decu. lib. xj. videas
rogo. mathefelanū i singulari. ij. iij.

xxij. ¶ Requirit tñ q̄ ista suspitio supue-
niat de nouo. nā si suspitio suberat tē-
pore debiti cōtracti: nihil fieri potest
Bart. in. l. si. C. de feriis tex. in. d. l. si
arbitro. §. q̄ ex causa. ff. q̄ satisfda. co. 7
in. l. q̄ bona. §. de illo. ff. de dāno inse-
cto. 7 in. l. si is a quo. §. si. ff. vt in. po.
leg. 7 in. l. si mulier. c. de spō. Bald. in
authē. q̄ locū. C. de coila. Pau. cōsi-
lio. xxix. Intellige si creditor sciuit a
principio tēpore contractus alias se-
cus Bart. in. l. quesitū. ff. de pigno.

xxij. ¶ Quādo ista suspitio de nouo super-
uenit: si diu tacuit creditor sciēs ipm

esse suspectū: nō poterit d̄cetero ipm
tanq̄ suspectū facere incarcerari. l. si
creditores. ff. de priuile. credi. Ange.
nota. in. d. §. q̄ ex cā. l. si arbitro. ff. q̄
satisfda. cog. sequit lāfrāc⁹ in repe. c.
qm̄ cōtra falsam in parte recusatio-
nes. col. ij. vñ. 7 p̄ hoc inferit. de p̄ba-
tionib⁹. Pau. in dictis cōsilijs. Sē-
tit Bart. in. d. l. si creditores 7 i. l. iij.
§. si creditorem. §. de his que in frau-
credi. Bald. in. l. si mulier. ij. co. C. de
spon. Angelus in. d. l. nemo carcerē.
C. de exacto. tribu. lib. x. et in. l. extat.
ff. quod metus causa.

xxliij. ¶ Dilapidatio bonorū debitoris red-
dit debitorē suspectū vt per Bald. in.
l. si pro ea. C. mandati. si tempore con-
tractus multum dilapidabat: secus si
parum vt ibi per eum late.

xxlv. ¶ Sed ista oīa nō sufficiebāt ad cōpel-
lendū debitorē ad satisfdādū: vel ad ca-
piēdū eū vel carcerādū: nisi p̄ri⁹ cōs-
taret eū esse debitorē: vt statuit ista. l.

xxlvj. ¶ Ista faciunt ad dubium: an mulier
que scienter contraxit cū marito ino-
per: an poterit dotem ab eo tanq̄ ad
inopiā vergēte d̄ quo ego plene scrip-
si in. c. per vestras de dona. inter vi-
rum et vxorē in. vñ. intellectu. vbi
ad plenum videbis. de quo hic late.

Lex. lrvij.

Ingun juramento aun que el juez lo mande hazer o la parte lo pida
no se faga en san Uicēte de Zuila: ni en el herrojo de santa Agueda:
ni sobre altar: ni cuerpo s̄ato: ni en otra yglesia juradera so pena de
diez mil maravedis para la nuestra camara 7 fisco al que lo jurare
7 al juez que lo mandare 7 al que lo pidiere/ o demandare.

On est juran-
duz super re-
liquijs et cor-
poribus san-
ctorū etiā ad
iudicis man-
datum.

¶ Ante hāc.
legis consti-
tutionem is-
ta juramen-

ta fieri permittebantur: vt. l. genera-
liter in fine. C. de rebus creditis et te-
net Bald. in. c. j. col. prima. vñ. potest
etiam jurari de noua forma fidelita-
tis. Ad idē. l. prima iuncta. l. xij. ti-
tulo. xj. tertia partita. Sed idē Bald.
in. c. j. §. item sacramētum. col. ij. vñ.
queritur vtrū juramētū d̄ pace iura-
fir. aliter sentit vide eū 7 in. d. l. gene-
raliter. 7 in. l. ij. C. de sacrosant. eccle-
tu vide abulensem super matheū.

I alguno pusiere sobre su heredad algun censo con condicion que si no pagare a ciertos plazos que cauya la heredad encomendado que se guarde el contrato y se juzgue por el pueſto que la pena sea grãde y mas de la mitad.

Otest q̄s censum cōstitue re sup re sua z v̄dere sub ea conditio ne q̄ si cēsus ad temp⁹ cōstitutus non soluatur: res cadat in cōmissum quāuis pena videatur grauis z approbantur notata per glos. et doctores in. c. in ciuitate de vsuris. vbi vide Job. d. anania col. iij. v̄si. querit hic Inno. et col. vij. v̄si. in contrarium. vide tu de hoc notabilem extrauagantē que super hoc disponit ti. de ēpti. z v̄. incipit regimini. **I**sta lex est singularis z quotidiana et multas tollit ambiguitates que in iudicijs quotidie versabantur super contractibus que fiunt hoc modo. ego habens domum multum valentem in necessitate constitutus ne eam venderem: constitui censum viginti ducatorum annuam soluendū super illam. hunc censum tibi vendidi pro quadringentis ducatis eo pacto adiecto q̄ tibi annuam soluere m. ducatos ad diem diui Joānis: alio qui res caderet in cōmissum idest ipsa domus efficeretur tua iste contractus approbatur per hanc legem. Qui re vera nec est contractus censualis nec emphitheoticus. non est contractus censualis. quoniam ille proprie est: quando dominus rei concedit alicui rem suam quam transfert in eum omnino quantū ad dominū vtile et directū: nihil sibi retento: nisi q̄ annuam sibi preſtet ducatos viginti ad diem sancti Joannis. quos si nō soluerit: cogitur soluere auctoritate

iudicis: nō tamē res incidit in cōmissum ppter nō solutionē: vt vult glos. cōmuniter approbata in. c. cōstitut⁹ de religio. domib⁹. At in casu nō dom⁹ sup qua cēsus cōstituitur est mea z apud me remanet: z pro ea pmitto soluere annuam illos. xx. ducatos: ad ieiū q̄ si nō soluerit ad diē sc̄i Joānis: res idest ipsa dom⁹ efficiat tua: itaq̄ nō ipse cēsus solū: sed tota dom⁹. qd est ptra naturā cēsus. **N**ō est cōtract⁹ emphitheotic⁹ de cui⁹ natura est q̄ dominū directū maneat penes cōcedētē: z vtile tñ trāseat in recipiētē: z si p̄sio nō soluitur ad tēp⁹ cōuentū puta īfra biennū si est ecclesie: vel triennium si est p̄uati: res incidit in cōmissum: vt. l. ij. C. de iure emphi. glos. in. d. c. cōstitut⁹. directū enim dñum remanet penes dominū cōcedētē: vt. l. j. C. si ager vecti. vel emphi. p. ratio ne cui⁹ iustū videt q̄ si emphitheota cessauerit a solutione pensionis: res ad dominū reuertatur: quasi sub ea conditione tradiderit. **E**st ergo cōtractus alius a censu z emphitheosis: nam primo fit contractus emptionis et venditionis illius cēsus quem ego constitui super domum meam viginti ducatorum pro. cccc. ducatis et breui manu: vt dicitur in. l. singularia. ff. si certum petatur: tu mihi illum cēsum concedis pro viginti ducatis annuam soluendis ad diem sancti Joānis. z si cessauerim a solutione: tota domus efficiatur tua.

Sed qd si tu mihi per. x. vel. xx. annos soluisti pensionem viginti ducatorum. An presumatur cēsus vel emphitheosis. vide Guiller. de cu. in. l. male agitur. C. d. p̄scriptio. xxx. an. Spec. de locato. §. vi. v̄si. cxlij. Ange. in. l. qui in aliena. §. j. ff. de acquir. her. z in authē. de aliena. ēphi. coll. ix.

z in. l. qui luminib⁹. ff. d. serui. v. p̄. Bal. in. l. j. C. d. iure ēphi. z i. c. j. co. j. d. feu. alie. nota. i. §. adeo. isti. locati. **A**n censuarius debet ire ad domū domini census: vt soluat censū: Bal. in. l. fi. col. j. v̄si. item debent facere cēsuales. C. de condi. insertis. Bart. in. l. item illa. col. ij. v̄si. et per hoc dico. ff. de consti. pecu. Bal. in. l. accepta. C. de vsuris. q. xij. Inno. in. c. significante in. v̄si. remiserit et ibi Abbas z alij de pigno. dicunt q̄ vbi solutio debet fieri respectu alicuius rei pro aliquare: si vterq̄ est eiusdem fori dominus et emphitheota: debet emphitheota ire ad domum domini directi domini: secus si sunt diuersi domini vel fori. sed satis est q̄ dicat in domo sua paratus sum satisfacere si quis esset: qui reciperet. Ad hoc. d. l. item illa q̄ loquit̄ inter creditorē z debitorē. **A**dueniente termino censuarius/ vel emphitheota absq̄ alia requisitione tenetur soluere pensionem vel censum quia dies appositā: interpellat pro homine. l. magnam. C. de contrahen. et com. sti. l. traiectione. §. de illo. ff. de actio. et obligatio. Intellige etiam si est dies legalis z tacita vt. d. l. secunda. C. de iure emphitheo. c. potuit de locato. glos. in. l. mora. ff. soluto matrimonio. Adde q̄ sicut dies termini interpellat: sic hora Bald. in. l. prima. col. ij. C. ne liceat in vna causa tertio prouo. vide in. l. ratio. §. si. ff. de actio. empti. Bald. in. l. si quādo. col. ij. C. de testibus. **S**i terminus non fuit positus ad solutionem cēsus debet solui in prin

cipio anni: vt per Bald. in dicta lege secunda. C. de iure emphitheo. vbi v̄ de additionem.

Sed quid si censualis vult soluere censum vna vice pro multis. vide Bald. in dicta. l. ij. vbi concludit q̄ non potest.

Si res incidit in cōmissum propter non solutionem census secundū formam huius legis. deinde elapso termino dominus recipit cēsum vel p̄sionem: an videtur remittere cōmissum: vide Bartho. in dicta. l. secunda. C. d. iure emphitheo. Anto. Barba. et Abbas in. c. potuit de locato. Jasson in dicta. l. ij. C. de iure emphitheo. col. lv. ego tetigi in rubrica de donatio. inter virum et vxorem. col. xliij. v̄si. bene facit ad hoc.

An ille qui debet soluere censum pro aliqua re: possit imponere alium censum super eadem re: alteri soluendum: vide Bartho. in. l. j. §. quod autem el. ij. ff. de superficiebus. Bart. z Bald. in. l. ij. C. de iure emphitheo. loquendo in emphitheota tenent q̄ sic. idem videtur de censu.

Que suma vel quantitas erit iusta: vt detur pro censu. vide Andream siculū in. c. primo in principio de emptione et venditione.

Census vel pensio debet esse tanta que cumulata pro viginti annis: faciat verum precium rei. secundū Ange. in authentico de non alienandis. §. quod vero in fine colla. ij. gl. in. v̄si. constante in authen. perpetua. C. de sacrosanct. eccle. specu. de locato. §. vj. v̄si. dicitur autem. quod nota.

Lex. lxxix.

Ninguno pueda hazer donacion de todos sus bienes aun que la faga solamente de los presentes.

Nemo possit facere donationem omnium bonorum suorum etiam presentium tantum. Est utilis ista lex que corrigit iura imperatorum et le

ges regni que permittebant fieri donationem omnium bonorum. l. cum duobus. §. idē respōdit. ff. pro socio. l. stipulatio ista hoc modo concepta. ff. de verborum obligat. l. finalis. C. de

pactis. l. fi. §. j. de lega. ij. v. partita. ti. de las donaciones. l. j. de quo per doctores in preallegatis locis et per Angelum in. l. j. in fi. ff. de pigno. Paul. de castro consilio. c. lxxij. Hodie per istam legem fieri non potest donatio omnium bonorum presentium tantum. idem videtur velle lex. vij. ti. de las donaciones foro legum. vbi vide Montaluum. super verbo. De todo lo que ouiere. Ubi assignat rationem huius decisionis: quia presumitur/fraus in donatione omnium bonorum. l. omnes. §. lucius. ff. de his q. in frau. credito. l. cū de indebito. ff. de proba. tu dicas q. etiam si fraus non presumetur: non valeret donatio omnium bonorum quia quod est nimium: vertitur in vicium authen. de immensis dona. §. j. et ibi glo. colla. vij. Item ne detur alicui occasio iactandi bona sua: et male vtendi rebus suis. insti. de his qui sunt sui vel alieni iuris. c. non satis. l. xxxvi. distin. c. duo sunt. xij. q. ij. Item vt remaneat sibi de quo possit testari. d. l. fi. C. de pactis.

ij. **E**x istis infertur q. non potest quis donare hereditatem suam: quia hereditatis appellatione: veniunt omnia bona presentia et futura secundū Bart. in. d. l. fi. C. de pactis.

iiij. **I**ntellige predicta etiam si in donatione dicatur q. tot sint donationes quot res donate. Ange. in authen. de immensis dona. col. iij. colla. vij. notatur in. l. scire oportet. ff. de verborum obliga. in spe. ti. de donationibus.

iiij. **I**ntellige quādo predictae donationi accedit traditio: nam tūc donator puatur testamēti factione: nō alias: Bald. in authentica sed cum testator col. j. C. ad legem falcii.

v. **E**t secundum ista si quis habet filios vel descendentes: poterit donare solam quintam partem bonorum suorum extraneis secundum leges regni foro legum. libro. iij. titulo de las mandas. l. septima. et. ix. filijs au-

tem potest donare tertiam et quintam et insuper legitimā. l. vi. et. xxvij. supra. Si habet ascendentes potest donare tertiam partem suorum bonorum. l. xvij. supra.

Si non habet ascendentes nec descendentes: potest quis donare quotam bonorum suorum: non omnia: vt hic dicitur et tenet Bald. in. l. si cū vel in vtero. ff. de testamen. mi. quia talis donatio: assimilatur potius institutioni: q. donationi vel legato.

Si tamen donauit simpliciter: debet aliquid reservare de quo possit testari: vt. d. l. finali. C. de pactis et ibi Bald. et alij. quod cum non sit a iure expressum quātum debeat relinquere arbitrio iudicis determinabitur. l. j. ff. de iure deliberandi. c. de causis de officio delegati. Satis videtur posse donare in vita tertiam et quintam partem omnium bonorum suorum: vt. d. l. xxvij. supra.

Quāq. donare nō potest quis omnia bona sua: potest tamen illa alienare vel vendere secundum Barth. in. l. stipulatio hoc modo. fi. col. v. si. idē dico si vendidit. ff. de verborum obliga. et in. d. l. fi. col. fi. v. si. sed quid dices. C. de pactis. et in. l. finali. §. in computatione col. secunda in fine. v. si. sed pone. C. de iure deliberandi.

Limita istam legem et predicta: vt nō habeant locum in donatione omnium bonorum facta ecclesie: que fauore ecclesie valet secundū Bar. in. d. l. fi. C. de pactis et Bald. in authen. si qua mulier. fi. col. C. de sacrosan. eccle. notatur in. l. si quis argētū. §. si quis vniuersitatis. C. de dona. Hoc tamen casu et alijs si qui reperiatur: iustū esset q. donatarius prestaret alimenta donatori: cum in officijs charitatis illis maxime teneamur obnoxij: a quibus aliquid noscitur recepisse. c. cum in officijs de testamen.

Ampliabis istā legē et predicta: vt nō valeat donatio omnium bonorum:

etiam si iuramento firmetur. quia cū ista lex sit prohibitiua: quicquid contra eam fit: est nullum. l. non dubius. C. de legibus. c. primū de rescriptis lib. vi. Bart. in. l. pretor ait. ff. de noui operis nunciatio. Abb. in. c. in nomine domini de testibus. Iuramentum autem factum cōtra legem prohibitiuam non valet nec tenet Bar.

Lex. lxx.

A ley del fuero que fabla cerca del sacar el parricida mas propinco la cosa vñdida de patrimonio por el tñto aya tñbiē logar quādo se vendiere en el almoneda publica aun que sea por mandamiento de juez y los nueue dias q. dispone la ley del fuero se cuēten en este caso desde el dia del remate con tñto q. cōsigne el que la saca el precio et haga las otras diligencias que dispone la ley del fuero: et la ley del ordenamiēto de Galicia et assi mismo aya de pagar al comprador las costas y el alcauala si la pago el comprador antes que la cosa ansi vendida le sea entregada.

Ex fori que loquitur de retractu rei paterne vel auite: habet locum etiā si res insubastatione vendatur. nouem autē dies qui oātur ad retrahendum: currunt a die qua res in subastatione est omnino vendita. debet tamen retrahens consignare precium et facere alias diligencias a predicta lege requisitas. debet insuper retrahēs emptori soluere sūptus quos fecit: et gabellam si forte soluit.

Ampliat ergo ista lex leges regni foro legum. lib. iij. ti. de las ventas. l. xij. et lib. ordi. eod. ti. l. vi. que loquuntur in venditione voluntaria quā quis sua sponte facit: vt habeant locū etiā in vñditione necessaria iudicis auctoritate pro solutione ei⁹ quod debebatur iuxta formā legis. v. ti. dñas vñtas lib. iij. ordi. vel forte ipse dominus eā rem voluit vñdere in subastatione vt

melius vñdere magis offerētis: quoniam et tūc subest ratio retract⁹: vt scilicet extra familiā exeat: vt. l. vñū ex familia de leg. ij. et tradit Montaluum in. d. l. xij. et per hoc reprobat lex stilli. c. cxx. que contrarium disponebat.

Intellige has leges dūmodo retractus fiat p. cōiūctū volentē retrahere rē vñditā: vt videtur requirere dicta. l. xij. vel saltē per procuratorē habentē ad hoc speciale mādātū ad retrahendū ipsam rē et ad iurādū q. pro se vult ipse retrahens. alias nō potuisset procurator iurare in animam domini nisi hoc esset sibi specialiter concessum. glo. in. c. j. de iudi. lib. vi. nota. in. c. fi. de iura. ca. eod. lib. Bart. in. l. ij. §. si autē. C. eod. nec sufficit dicere in mādato q. possit iurare in omnē causam sed debet dicere q. possit iurare in tali causa: vt vult Bar. vbi supra. et probatur in. l. ius iurandū ex conuentione in fine. ff. de iure iurā. tenet. Bar. in. l. quoties la. j. §. fi. in fine. ff. de noxa. et in. l. qui bona. §. qui alieno. ff. de damno infecto. in prima. q. Itaq. procurator generalis: vel negociorū gestor vel cōiūct⁹ p. cōiūcto nō possunt hūc retractū facere: nisi ad hoc ba-

- beant speciale mandatum. licet alias possint venditionem facere ex voluntate venditoris secundum Bald. in. l. multum interest. col. ij. vñ. nunc venio ad tertiū. C. si quis alteri vel sibi.
- iii. **¶** Maritus tamē nomine uxoris: pater nomine filij: tutor et curator nomine pupilli vel minoris: et similes possunt hunc retractum facere: pñ non habeant ad hoc speciale mandatum. Cum in alijs casibus requirentibus speciale mandatum admittatur: vt. l. pater. ff. de procu. Bar. et Bald. in. l. i. C. etiam per procuratorem Spec. de resti. in integrum. §. ij. vñ. prelatus. Jumo. Abbas et alij in. c. suscitata eod. ti. de tutore et curatore: lex regni. lib. v. ordinamē. titulo de las vendidas. l. vij. primo responso in fine.
- v. **¶** Requiritur tamen ratihabitio expressa vel tacita ipsius uxoris vel minoris vel illius cuius nomine factus fuit retractus: vt. d. l. multum interest et ibi Bald. et in. l. si absentis. C. si certum petat. Ad hoc. l. si procurator. vñ. nec postea. ff. de condi. indebiti. vbi a contrario sensu colligitur: qd si nō precessit mādatur: requiritur ratificatio. Ad hoc vide Paulū de castro consilio. lxxxiij. incipit in causa siluestri.
- vi. **¶** Nec ratificatio debet fieri intra nouem dies datos ad retrahendum postea non auditur argum. l. in illa et ibi Bart. ff. de verbo. obliga. et c. non solum de appe. lib. vj. Ad idem. l. si. C. qui admi. et ibi Bald. in. vñ. sed quid si pater. et ibi Bart. iij. col. v. contra hoc oppo. Ad idem. l. bonorū. ff. rem ratam ha. vide Bald. in. l. si uxorem. col. j. C. de condi. insertis.
- vij. **¶** Intellige hoc quando is qui debet ratum habere: habet personam legitimam ad ratificandum suo nomine gestum. Alias secus. vnde minor vel pupillus qui est in potestate tutoris vel curatoris: non potest hanc ratificationem facere: nisi adueniente etate legitima: vt. l. j. et ibi Bar. C. si maior

factus ven. ra. ha quia in minori etate: nō potest minor ratam habere emptionē sine solēnitate secundū Bald. in. l. mancipia. C. de rebus alie. non alie. et in. l. falso. vj. col. vñ. ad tertiū. et in. l. si. vñ. quero nunquid. C. ad macedo. **¶** Presertim si tenemus oppi nionem illorum qui tenent qd ratihabitio potest fieri post terminum quā documq. Bart. in. l. si mater. §. hoc iure. ff. de excep. rei judi. et i. l. si tutor. C. in quibus casibus in integrū resti. non est necessaria. facit. l. si quis mihi bona. §. iustum. ff. de acquir. here. et in. l. j. §. si ratū. ff. quod iussu. Bald. in. l. cum maritum. ff. de solu.

¶ Ratificatio quā documq. interuenit: facit presumi voluntatem ratificātis interuenisse ab initio: et facit negocium ratificātis spe. de iudicijs. §. ij. vñ. ratihabitione. Item facit dominium rei transire in ratificantem. l. si ego. ff. de nego. gestis. glo. in. l. si procurator in. vñ. repetendum. ff. de conditione indebiti.

¶ Item ratificatio trahitur retro ad tēp⁹ in quo act⁹ fuit factus. l. si. C. ad mace. vbi ponit Bald. octo fallētijs.

¶ Item ex hoc qd ratificatio trahitur retro: dicimus qd non parit actiones. Hinc est qd ratificans non potest conueniri in loco vbi ratificat. Sed potius in loco vbi est gestum negotium ratificatum. Bart. in. l. si pecuniā. col. ij. vñ. aduerte ergo. C. de nego. gestis.

¶ Si minor cuius nomine factus est retractus: non vult ratum habere si a principio vtiliter gestum est: cogitur ratū habere. alias secus. quo casu res retracta manebit penes retrahentem per. l. cum queritur. ff. de admi. tu. et l. etiā. §. si quis absēs. ff. de peti. here. tenet bald. in. l. absentis. vñ. secundo oppo. C. si certum pet. Intellige hoc in casu de quo loquimur non autem generaliter. quoniam si is cuius nomine fit retractus: non vult ratū habere retractum: retractus est nullus

quantum ad illum. item quātum ad eum qui eius nomine fecit: quia non erat propinquior. remanebit ergo res apud emptorē si eam vult per. l. lviij. supra. nisi primus emptor voluerit esse de precio contentus. vt sentit Bald. in. d. l. multum interest. C. si quis alteri vel sibi.

xi. **¶** Qualiter coniunctus maritus vel pater formabit libellum nomine coniuncti. vide Bart. in. l. pōponi⁹ in v. p. motor. co. j. ff. de procu. et in. l. ex bigē di. col. secūda. vñ. item nota nūquid coniuncte persone. C. eod.

xij. **¶** An clericus coniunctus: potest retrahere: quia clerici non artantur legibus nisi sint per canones approbati. c. quod clericis de foro compe. iuncto. c. cum venissent prope mediū de eo qui mi. in po. ca. rei fer. Sed iure canonico hoc non reperitur dispositum nisi tunc demum quādo hoc habet consuetudo. c. cōstitutus de in integrum resti. clericus ergo in suū fauorē non potest vti lege vel statuto seculari. c. ecclesia sancte marie de constit. c. fi. de rebus eccle. non alie. c. a nobis. j. de sen. exco. tradit mathesela nus in singulari. c. vij. preterea lex ista non afficit rem sed personam vt vult Ray. in repe. l. dudum. C. de contrahen. emptione. et refert Altonaluu in. d. l. xij. personam autem clerici afficere non potest que exempta est a iurisdictione et potestate laicorū. c. si imperator. xcvj. distin. licet alias in defectū canonū aliquādo recurrat ad leges civiles. c. leges. c. si in adiutorij. et distinct. c. j. de no. ope. nuncia. ergo clericus non potest vti beneficio huius legis.

xiii. **¶** Contrarium est verius per. d. c. cōstitutus de in integrū resti. vbi fund⁹ patrimonialis fuit venditus per laicum cuidam laico. stante consuetudine retrahendi per coniunctum: magister gundissalu⁹ pro se et fratre suo iohāne: petijt restitutionem coram

iudice ecclesiastico aduersus lapsum termini dati ad retrahendum: et data fuit restitutio: ergo. et c. Et plenius ibi dixi in meis recollectis. poterit ergo clericus vti beneficio huius legis: vt per Bald. in. l. cunctos populos. C. de sūma trinita. Abb. in. c. fi. de re iudi. et in. c. tua de decimis. Dominicus in. c. romana. §. j. de senten. exco. Bart. in. d. l. dudum. C. de contrahē. emp. tradūt plenissime doctores moderni in. d. c. ecclesia sancte marie. Cōcludentes qd clerici possunt vti beneficio legis vel statuti laicorum. Sed ipsos clericos non afficit in eorum damnum. Et inde est qd si venditor est laicus emptor clericus: nō potest ab eo res retrahi. Tenet hoc Altonaluu in. d. l. xij. in verbo camiar post medium. vñ. item quero.

¶ Quod mihi non est sine scrupulo: cum ista lex generaliter disponens: potest se habere ad commodum et in commodum clericorum: ergo artat clericos et debet in vtroq. foro seruari p clericis et contra clericos: vt est cōmunis doctrina doctorum in. d. c. ecclesia sancte marie. et sentit Bart. in. l. si diuina domus. C. de exacto. tri. lib. x. post glos. ibi. vbi videas Plateam vnde etiam Georgium in repetitione. c. quāuis pactum d pactis lib. vj. col. lvi. vbi hoc idē vult per textū in. d. c. constitutus. per quem ibi post doctorem de Cilla diego tenui qd clericus potest vti beneficio huius legis: et cōtra clericum emptorem similiter habebit locum retractus. qui petendus est coram iudice ecclesiastico: vt ibi p batur: et corā eo fiet depositio precij: et etiam alie solēnitates.

¶ Ex predictis etiam infertur qd si clericus vendidit rem patrimonialē cuidam laico non sibi coniuncto: poterit coniunctus ipsius clerici euincere seu retrahere ab emptore laico qui hac lege regni artatur ad reddendū re proximiori eam retrahere volēti:

cui clericus vendere non potuit quin lex regni in illa venditione locum non haberet in fauorem proximioris edita per superiorem emptoris: cui parere tenetur emptor: vt. c. ij. de mayo. et obediencia. Hoc videtur fuisse de mente frederici de senis consilio. lxxvij. quod refert et sequitur Abbas in. c. qd clericis de foro competenti. v. col. vbi dicit qd si statuto cauetur nobilem non posse recipere cessionem factam per clericum vel ecclesiam: non valebit cessione facta nobili per clericum vel ecclesiam. idem refert et sequitur Abbas in. d. c. ecclesia sancte marie. et Dominicus in. d. c. fi. de immu. eccle. lib. vj. Alexander in. l. fili⁹ familias. §. diui/ de legatis primo. Et per ista dicunt qd laicus institutus a clerico heres in testamento tenetur obseruare omnes solemnitates: quas alias tenentur laici. Hoc etiam tenet Bald. in auth. cassa et irrita. co. ij. ff. quinto quero. C. de sacrosanctis eccle. Bartho. in. d. l. cunctos populos.

xvij. ¶ Hinc est qd laicus recipiens inuestituram a clerico vel ecclesia: artatur statutis laicorum super inuestituris disponentibus ita nota. consuluit Alex. consilio. cccxxv. incipiente visis et ponderatis secundo volumine qui pulcre loquitur. non enim potest contrahens cum clerico se iuuare privilegio clerici. Immo artatur super illo contractu legibus vel statutis laicorum. glos. nota. in cle. fi. de censibus tenet Bart. in. l. licitatio. §. fina. ff. de publicanis. Preterea potius videtur attendenda persona laici a quo res empti retrahitur: qd clerici vendentis: sicut in simili dicit Bald. in. l. si quis presbiter. C. de epi. et cle. vbi vult qd si clericus reliquit bona laico incapaci: auferuntur ab eo per fiscum secularem qui debet capere a manu laici. Sic videtur dicendum in casu de quo agitur cum per talem venditionem factam a clerico laico. transferatur res et domi-

nium in laicum vt. l. quoties. C. de rei. vendi. et nihil maneat penes clericum. contra quem nihil disponit ista lex: et nihil agitur contra illum.

¶ Clericus ligatur statuto laicorum in quo adijcitur contractui ecclesiastico certa forma non obseruabilis si ne magna difficultate: vt puta qd non teneat venditio nisi prius fiat pro clama in palacio: an quis velet contradicere. ita notanter decidit franciscus cardinalis in repetitione. c. perpeditamus de senten. excom. col. xx. de quo exclamat felinus in. d. c. ecclesia sancte marie de constituto. col. xxxvj.

¶ Ex predictis inferitur qd si aduena emit a regnicola istius regni vbi viget ista lex: tenebitur reddere rez empti proximiori retrahere volenti: nam si clericus tenetur: multo forcius aduena. quoniam et si aduena non ligatur lege ista: vt. l. extra territorium. ff. de iuris. om. judi. c. vt animarum de costi. lib. vj. neq. ex contractu emptionis oritur ius retrahendi: afficitur tamen res ipsa illo iure retrahendi: cum quo transit in aduenam: vt. c. pastoralis de decimis. c. cito turpem. j. q. j. cum similibus. istud est de mente Alberici in. l. j. col. vij. C. de summa trinita. et fide ca. vbi concludit seruandum statutum loci in quo res est sita. idem in effectu vult Henricus in. c. cum venissent de eo qui mittitur in posse. Preterea statutum prohibens alienationem in certas personas ex aliqua iusta causa: comprehendit forenses vel aduenas. l. si in emptione. §. j. ff. de contra. empti. Bart. in. l. filius familias. §. diui. col. iij. de lega. j. quem sequuntur Ange. Joha. de imola et alij recentiores. Dominicus in. d. c. fi. de immu. eccle. lib. vj. Bart. et Bald. in. l. si in emptione preallegata et in. d. l. dudum. C. de contrahen. emptio. et ibi Salic. Bart. in. l. in his. C. de predijs nauil. lib. xj. Bald. in. l. ij. in fine. ff. de iuris. om. judi. et in. l. ea lege. C. de conditio

ne ob causam. Item ratione rei site et contractus potest forensis conueniri in loco vbi res est: vel contractus fit. l. si. C. vbi in rem actio. c. dilecti et. c. fi. de foro compe. et debet iudicari secundum iura illius loci. l. cunctos populos. C. de summa tri. et fide ca. c. si qd contra clericum de foro compe. j. par tita. ti. de las leyes. l. xj. concluditur ergo qd ab aduena emptore: potest res extrahi a proximiori quauis Montaluuus in. d. l. xij. aliud sentiat.

¶ Aduena vel forensis dicitur qui extraneus est a regno isto. extraneus vero dicitur qui non est de cognatione vel familia vendentis: etiam si habitet in loco vbi res est sita vel vbi habitat venditor. Contra quos habet locum dicta lex. xij. et ista.

¶ Quod autem disponunt iste leges de retractu totius rei vendite: intellige etiam de parte ipsius rei: cum sit eadem ratio. argu. l. si. C. de indicta vidui. toll. Baldus in. l. si. v. q. C. de heredibus insti. facit. l. vnum ex familia de lega. ij. de hoc habes legem regni. lxxiij. in fra eodem. Ad idem. c. j. §. ticius si de feudo fuerit controuersia. vbi similiter proximiori pro parte feudi conceditur retractus. Ad idem glos. et Bart. in. l. qui absenti. §. si quis possessione. ff. de acquir. posse. vbi dispositum de re. Intelligitur etiam de parte rei. de quo plene per Jasso. in. l. j. C. de iure emphitheo. col. clxx.

¶ Hec leges regni de retractu disponentes solum habent locum quando res patrimonialis venditur: non quando alias alienatur vel donatur: vt ex verbis istarum legum aperte colligitur et firmat Montaluuus in. d. l. xij. quia cum sint exorbitantes a iure et contra iura qd volunt qd non cogit qd emere nec vendere. l. nec emere. ff. de iur. dli. In re quidem propria quilibet est moderator et arbiter. Unde non debent extendi: vt colligitur ex lege. xxvij. ti. de los concejos. lib. vij. ordi. Et fa-

ciunt ista ad contractum emphitheoticum: ad quem iste leges non debent extendi secundum Montaluuum in. d. l. xij. nisi venderetur utile dominium quod quis habet in re emphitheotica. nam cum tunc vendatur pars rei: habebit locum retractus: vt ibi per eum est expressum infra. l. lxxiij. a fortiori habebit locum si venditur dominium directum: vt puta si constituo censum super domum meam. xx. florenorum et hunc censum vendo per quadringentis florenis annatin soluendis: ibi transferatur dominium utile et directum ergo habebit locum ista lex. Cum preciosius sit dominium directum qd utile: vt. l. secunda. C. de iure emphitheo. et ibi notat Salicetus et sequitur ibi Jasson. secunda col.

¶ Ex predictis inferitur qd ista lex non habet locum in permutatione nec in donatione nec in datione in solutum. quauis datio in solutum vicem venditionis obtineat. l. si predium. C. de euicti. nec in alio contractu proprium nomen venditionis non habente. secundum Montaluuum in. d. l. xij. spec. de emp. et venditione. §. nunc dicendum restat el. ij. col. viij. ff. sed pone statutum. Albericus in. l. j. ff. de fundo do. et in. l. petito. §. predium de lega. ij. Bald. in. c. j. in fine de controuersia inter dominum et empto. et in. c. j. de aliena. feu. ad finem. Anto. in. d. c. constitutus. Abb. in. c. nulli de rebus ecclesie. Jasso. in. l. j. col. quarta ff. nunquid autem. ff. de rerum permut.

¶ Preterea certum est qd dominus directi dominij: preffertur proximiori: si ambo concurrant in retractu: vt infra lege. lxxiij.

¶ Item si emphitheota: vendit comoditates quas habet in re emphitheotica: retento sibi utili dominio: potest hoc facere irrequisito domino: vt. l. necessario. §. si. ff. de periculo et comodo rei vendite tenet Bal. in. l. iij. C. de iure emphi. et in. c. que in ecclesiarum

de consti. col. iij. §. si. quero nunquid fructuarius. quia hec venditio nō cernit corpus fundi: sed corpus fructuum: vt. l. i. de lega. i. z. l. codicillis. §. instituto de lega. ij. non enim dicitur alienare qui facit pactum ne transferatur dominiū quod apud se retinet: quoniam alienatio nō dicitur nisi talis sit actus per quem transeat aliquod dominium. l. i. C. de fundo. z. l. cū manu sata. §. nemo. ff. de contrahēda emptione secundum Bald. vbi supra de quo per Joh. de imola in. c. potuit de locato. col. ix. §. si. itē iuxta predicta.

xxvj. ¶ Si autem talis venditio comoditatum retentus vtili dominio fieri potest irrequisito domino directo: qui nec potest vēditionem impedire: nec ea facta rem retrahere: multo fortius nec proximior venditoris: per regulam si excludo excludētem te: a fortiori excludam te: de qua in. c. auctoritate martini de conce. prebende lib. vj.

xxvij. ¶ Ista faciunt ad decisionem dubij. constitui super re mea censum. xx. ducatorum: quem censum tibi vendidi p. cccc. eo modo quo dixi sup. l. lxxvii. deinde tu emptor vendis illum censum percipiendum annatim: retento tibi dominio directo et vtili si qd habes: an proximior tuus poterit illum censum retrahere pro illo pretio pro quo fuit venditus. z videtur q non p predicta. quia ista nō dicitur proprie alienatio vel venditio: sed magis contractus locationis vel alius: vt dicta. l. necessario. §. finali.

xxviii. ¶ Idem dicemus si ego qui super re mea censum constitui: volo ipsam alienare: potero te non requisito: quoniam per hanc censum impositionem super re mea: videoz in effectu rē ipsam obligare pro solutione illius census: vt notanter vult Bart. in. l. fundus quem. ff. de annuis legatis: videtur textus in. l. codicillis de lega. ij. vbi prohibitus alienare in extraneos: poterit p pensione rem obligare. Si ergo ven-

didit rem illam: tu non poteris illam retrahere pro eodē pretio: tenet hoc spec. ti. de locato. §. nunc aliqua. §. si. lxxvj. z. §. si. cxvij. Albericus in. l. ij. col. v. C. de iure emphi. z ibi. Jasson. xlvij. col. transibit tamen tunc res cū onere suo: vt dicunt iura vulgaria.

¶ Sed quāvis tu non possis eam retrahere: proximior tamen mihi retrahere potest: quia vera est vēditio quā ego facio illius rei in qua tu habes cēsum vel pensionem annatim soluendam. Hoc videtur sentire Bald. in. d. l. dudum. C. de contrahen. emptio. et in. l. imperator. ff. de pactis et ibi Albericus. facit. l. lxxiiij. infra eod.

¶ Predicta procedunt quando census imponitur de nouo eo modo quo diximus: sed quid si census est antiquus super re mea impositus: quem tu et tui progenitores multo tempore percepistis: nunc autem tu illum cēsum vendis: an consanguineus tuus proximior potest illum retrahere pro eodem pretio? Et videtur q nō quia lex regni preallegata foro legum lib. ii. ti. delas ventas. l. xiiij. super qua se fundāt alie leges in hac materia disponētes: loquitur in hereditate: idest in bonis immobilibz. vt sunt domus et predia: sicut declarat. l. vij. eod. ti. lib. v. ordi. ergo non habebit in vēditione census idest tituli vel juris p quem cēsus percipitur. cum aliud sit vendere ipsum corpus in quo est impositus census: aliud est vendere eius percipiēdi cēsum: vt. d. l. necessario. §. si. ff. de periculo et como. rei vendi. vt paulo ante dicebam. Cum enim lex illa sit exorbitans a iure cogēs ad vendendum certe persone: contra regulas juris: est stricte intelligenda: vt quantum min⁹ fieri possit noceat iuri cōmuni. Sicut ergo locum nō habet dicta lex in censu nouiter imposito: eadem ratione nec in antiquo.

¶ Non obstat si dicatur q census impositus sup re immobili: dicitur annus

redditus. anni autem redditus computantur inter immobilia. l. i. iubem⁹ la magna. C. de sacrosan. eccle. authē. de nō alie. §. hoc ergo colla. ij. cle. exiui de paradiso. §. sed cum anni de verborum signifi. ad idem. l. fi. C. de vendendis rebus ciui. lib. xi. vnde prohibitus alienare immobilia: nō potest alienare annos redditus. c. hoc consultiſſimo de rebus eccle. non alie. li. vj. z prohibitus acquirere immobilia: non potest acquirere annos redditus. d. cle. exiui. tenet Abbas in. c. nimis. ij. de excessibus prelatorū cūq dicta lex regni disponat de hereditate: idest d bonis immobilibus: vt etiā declarat lex stilli. cxxx.

xxij. ¶ Ad ista dicendum q anni reddit⁹: nec veniunt appellatione mobiliū nec immobilium. Sed sunt quodam tertium genus inter mobilia z immobilia: vt nota. in. l. mouentium. ff. de verborz significatio. sicut dicimus de de nominibus debitorū z alijs similibus. l. adiutorio. §. in vēditione. ff. de re iudi. que non veniūt appellatione mobiliū: vel immobilium proprio sumpto vocabulo. l. quod herede. ff. de condi. z demonst. largo tamē sumpto vocabulo: si anni redditus adherent rebus immobilibus dicunt: immobilia: si autem rebus mobilibz: dicuntur mobilia: vt vult Bart. in. l. pater pupillus. ff. de admi. tuto. itaq non sunt proprie anni redditus: bona immobilia: sed improprie: ratione soli cui adherent: vel ex quo percipiuntur: vt notanter decidit Abbas in. c. nulli. col. iij. §. si. et potest sic concludi de rebus eccle. non alie. z Dominic⁹ in. c. ij. col. ij. et. iij. eod. ti. lib. vj. z consequenter si vendatur: non est loc⁹ retractui: nisi tunc demū cū ipsa hereditas venditur. q proprie solo cōstat.

xxiiij. ¶ Ex ista lege inferitur q coniunctus debitoris preferit in emptione pignoris cullibet extraneo: modo venditio sit volūtaria: modo necessario: vt. l.

j. ff. de priuile. credi. vide Tundo. in. l. prima. ff. in ius vocati vt eant. colu. ij. z in. l. imperatores. ff. de pactis vbi ponit multa priuilegia cōiunctionis. ¶ Iſti nouem dies dati ad retrahendū: currunt a tempore vēditionis: z sic dies termini computatur in termino: vt plene dictū est supra. l. lxxiiij. idem autem disponebat dicta. l. vij. delas ventas. lib. v. ordina. et istud tene quicquid dixerit Montalius in preallegata. l. decima tertia.

¶ Nota ex hac lege q non sufficit offerre pretium vt antea disponebat. l. fori. xiiij. s. oportet cōsignare. idē vult lex. lxxv. infra. que sumuntur ex. l. acceptam. C. de vsuris. vbi vide Bald. in principio.

¶ Ultra de positionem pretij debet retrahens soluere emptori sumptum z expēsas quas in ipsa emptione fecit. z tene menti ad hoc istam legem. idē tenebat Albericus in tractatu statutorū. q. lxxvij. per. l. intra vtile. §. si. ff. de mino. et in. l. si in herede. §. j. ff. de admi. tu. z. l. pe. in principio. ff. locati z in. l. si seruos. ff. de pigno. actio. Iſte expēse non compensantur cum fructibus medio tempore perceptis. glo. in. l. emptor. ff. de rei vendi. Bald. in. l. diuortio. §. impendia. ff. soluto matrimonio z in. l. domus de lega. j. et in. l. super. C. de euictio. Angel⁹ in. l. quod similia de lega. j. Paul⁹ de castro consilio. xvij. quia cum prima vēditio fuerit legitima: emptor fecit fructus suos: nec tenebatur eos restituere retrahenti. Tenebitur ergo retrahens ad expēsas quas emptor fecit in habendo instrumento vēditionis a tabelione per generalitatem huius legis. tenet Bald. in. l. eos. §. super. C. de vsuris. has expēsas probabit emptor suo iuramēto secundū Bald. in. d. l. domus de legatis. j.

¶ Gabellam quam soluit emptor p reempta tenetur ei soluere retrahēs z sic videtur sentire ista lex q gabella

est soluenda per emptorē: vt per Bal. in. l. venditor. §. si quid publici. ff. de heredi. vel actione vedita. Hodie tamē soluitur per venditorē vt habetur in quaterno gabellarum. l. ij. preterq̄ in casibus contentis in. l. cxx. eodem vel quando per pactum se obligat emptor: vt hic fuit.

xxxvii) Adde q̄ tunc demum debetur gabella quando veditio est perfecta: vt plene tradit Montalius foro legum. lib. iij. titulo delas vendidas. l. ij. in verbo (amas partes) et in. l. tertia. in verbo (deue valer) cod. titu.

xxxix. Quando veditio dicatur perfecta: vide glos. in. l. necessario. §. si ita in verbo perfectam. ff. de periculo z comodo rei ven. Specu. de locato. §. vj. versi. xcij. et. xcv. vbi dicunt q̄ facta traditione.

Lex. lxxj.

Cando muchas cosas fueren vendidas por vn precio que sean de patrimonio o abolengo que el pariente mas propinco no pueda sacar la vna y deçar las otras sino que todas las aya de sacar o no ninguna dellas: pero si las dichas cosas fueren juntamente vendidas por diuersos precios en tal caso pueda el pariente mas propinco sacar la que de ellas quisiere faziendo las diligencias z solēdidades en las dichas leyes del fuero z ordenamiento contenidas.

Cando plures res patrimonij: vel auolēgi pro vno pretio venduntur: cōiunctus potest omnes retrahere. Ratio est quia vnica est venditio. l. z si vno pretio. ff. de actio.

empti. Si tñ diuersa sunt p̄cia: retrahet quā maluerit: vel oēs. Hinc dicim⁹ q̄ si quis plures emit gabellas p vno precio: de inde lege cōpulsus declarat precium cuiuslibet in particulari: poterit alius plus offerre pro altera earum vt disponit lex quaterni.

Lex. lxxij.

Cando la cosa que es de patrimonio o abolengo se vendiere fiada que el pariente mas propinco la pueda sacar por el tanto assi mismo fiada con tanto que dentro de los dichos nueue dias de fianças bastātes a vista dela nuestra justicia que pagara los maravedis porque auiue vendida al tiempo que el comprador estaua obligado.

Res paterna vel auita veditur sub fideiussione: cōiunct⁹ potest illam retrahere: dato fideiussore de soluendo ad tempus ad quod emptor

tenebatur infra nouē dies datos ad retrahēdum. Ratio est quia iste cōiunctus succedit in locum emptoris: et sapit eius naturam. l. parabolani. C. de epis. z cleri. c. ecclesia sancte ma

rie vt lite pen. C. cum tu de vsuris. ergo debet facere z implere qd emptor primus erat factururus.

¶ Nouem dies a tempore venditionis dantur ad retrahendum rem venditam per cōiunctum: vt tradunt leges huius regni. quibus elapsis: non est locus retractui. quia limitata causa limitatum parit effectū. l. in agris. ff. de acqui. rerum domi. vnde natura termini limitati est: suum dispositum limitare. l. si bonorum. C. qui ad mitti. et ibi Bald. primo nota. verba enim limitadi causa posita. inducūt terminum limitatum: quem trāsgre

di non licet. l. qui fundum. ff. de contrahē. emptio. l. diffamari. C. de ingenuis et manu. c. cum in tua de clandestin. presertim si limitatur potentia. nam sera est diligētia que post extinctam prouidentiam venit. l. thais. §. intra. ff. d. statu. lib. Si autem limitatur actus precedente potentia iam infixa: veniens post terminum ad priuilegium consequendum: non auditur. l. scire oportet. §. cōsequens. ff. de excu. tu. tradit Dynus insti. de actio. §. rursus. est hic textus qui sic debet intelligi. Alia ratio assignatur per. l. vij. ti. delas veditas. lib. v. ordina.

Lex. lxxij.

Cando el pariente mas propinco no quisiere o no pudiere sacar la cosa vendida por el tanto el pariente mas propinco siguiente en grado la pueda sacar z assi vayan de grado en grado por todos los parientes dentro del quarto grado con tanto que sea dentro de los dichos nueue dias y con las otras diligencias contenidas en la dicha ley del fuero y ordenamiento.

¶ Propinquo re retrahere nolente rem paternam vltimam venditā: seu non valēte: seq̄ns in gradu retrahere potest intra q̄rtum gradus existens. zc.

¶ Intellige de re immobili vere z proprie: vt in precedentibus dictum est. non autem de alijs rebus debitis ex quocūq̄ contractu quis rerum appellatione comprehendantur. l. nominis et rei. ff. de verbo. obliga. ¶ Item venit tota hereditas. Bart. in. l. licet. C. de pactis. iij. nota. z Bald. vltimo nota. ¶ Item venit actio et iura. d. l. rei. ff. de verbo. obliga. Bald. in. l. ex legato. iij. oppo. C. de legat. ¶ Item veniūt serui. l. omnia. §. cum ita el. j. z ibi Bald. delega. ij. ¶ Item nomi

na debitorum. Bart. in. l. quintus. §. argēto. co. j. ff. de au. z ar. le. Itaq̄ appellatione rei in casu nostro: intelligitur de immobili vt dictū est. §. l. lxx. ¶ Nota q̄ ius retrahēdi est redactū ad instar successionis: vt proximior nolente vel non valente retrahere: seq̄ns in gradu retrahere possit: vt in simili dicit. l. peto. §. frater. ff. de lega. ij. z ibi Bart. in principio. vbi si res prohibita alienari extra familiam testatoris: alienetur: potest per illos de familia ordine successiuo retrahi. Sic in casu nostro. quāuis Montalius in. d. l. xij. in. vbo (no la pueda) in principio vñculo. Sz lz cōtrariū teneat. ¶ Duobus proximioribus in eodem gradu concurrentibus ad retrahendum intra nouem dies: etiam si vnus primo: alter postea: dicūtur simul venisse: vt sentit glos. et Bart. in. l. more romano. ff. de feriis Bald. in Spe. de dilationibus. vñ. dilatio que assignatur. vnde ambobus dabitur res. Quāuis alias qui prior est tempore:

potior est iure: vt. l. potior 2. l. qui bal-
neum. ff. qui potiores in pigno. hab.
regula qui prior de reg. juris lib. vi.
Bar. in pma cōstitutione. C. in prin.
§. quib⁹ fi. col. v. si. nota hic de ordine.
¶ Si proximior intra nouē dies non
retrahit: amplius retrahere non po-
test: 2 res definit esse paterna vel aui-
ta vt amodo: retrahi nequeat ita te-
net Alontaluus per bona fundamē-
ta in. l. xiiij. preallegata in parte (de pa-
trimonio) facit. l. pupillus. ff. de acq.
heredi. et. l. si plures. §. filio. ff. de vul-
gari. sub. 2. l. in q̄b⁹. C. de secun. nup.
vbi fund⁹ qui semel exiuit a familia:
non dicitur amplius familiaris. Si-
cut dicim⁹ i redotali que postq̄ fuit
alienata definit esse dotalis: quia mu-
tatione persone: mutat nomen et pri-
uilegium: vt per Bald. in. l. illam. ij.
co. in. v. si. Sed reuoco in dubium. C.
de collatio. et in. l. si aui. C. de dona.
¶ Si tamen intra nouem dies plu-

ries res auita vel paterna fuit vendi-
ta plurib⁹. potest retrahi a proximio-
re: quia per huiusmodi venditiones
res nō definit esse paterna vel auita:
etiam si per mille transeat manus: vt
sentit gl. in. l. ij. in glo. magna in. vbo
item quid si ille emptor. C. de rescin-
vendi. quia ad quēcumq̄ res trāseat
trāsit cū onere suo. l. si debitor. C. de
distrac. pignorum. l. res pignoris. C.
de remi. pigno. cum similibus.

¶ Pro complemento trium legum
precedētium 2 duarum sequentium:
videas pulcrum tractatum de retra-
ctu Alatheii de afflictis quem habes
in volumine tractatū. lviij. vide etiā
aliud tractatum de retractu quem
habes in volumine tractatū. lxxij.
quos non videram quādo legi. c. con-
stitutus de in integrum restitutione:
nec cum super his legibus scripsi.
Rogo videas in quibus multa et sin-
gularia in hac materia reperies.

Lex. lxxiiij.

Cando concurren en sacar la cosa vendida por el tanto el pariente
mas propinco conel señor del directo dominio/o conel superficiario
o conel que tiene parte en ella por que era comun prefierase enel di-
cho retracto el señor del directo dominio y el superficiario: y el que
tiene parte en ella al pariente mas propinco.

Dominus di-
rectus et su-
perficiarius
preferuntur
in retractu:
primiori vē-
ditoris. Ita-
q̄ dominus
directus pre-
ferē in agen-
do vtili spec.
de locato. §.

¶ Ad intelligentiam premitte q̄ do-
minium est triplex. directum 2 vtile.
notat in. l. i. ff. si ager vectigalis Bar.
in. l. si quis. §. differentia. ff. de acq̄.
posse. Bald. in. l. proprietatis. C. de

proba. 2 in. l. in reb⁹. C. de iure dotiū.
Item quasi dominium vt per Bart.
in. l. minor. §. j. ff. de euictio. et in ru-
brica. ff. de publiciana. textus in. c. ab
bate sane de re iudi. lib. sexto.

¶ Dominij appellatione proprie ve-
nit directum vt. d. l. j. ff. si ager vecti-
galis: itē directū 2 vtile vt per Guill.
et Bart. in. l. j. C. de usufructu. dire-
ctum consistit in proprietate rei secū-
dum Bald. in. l. pe. C. si a nō compe-
judi. dominium vero vtile in utilita-
te que ex re percipitur: vt in seruitu-
te. l. si tibi homo. §. si. d. leg. j. 2 in usufructu. l. j. §. quod ait. ff. de superficie
bus. de vtroq̄ dominio vide glos. in.
lex legato. C. delegatis. Parū enim
differunt in substantia: vt per Bald.

in. l. precibus. col. vij. v. si. sequamur.
C. de impu. et alijs substi. Dominū
enim directū facit dominū proprie:
dominiū vtile quasi dominū: vt per
spe. ti. de locato. §. vj. v. si. xlv. ¶ Un-
de superficiarius dicitur qui habet in seu-
do vtile dominū. vt est emphitheo-
ta. scōm Bald. in. l. ij. col. ij. v. si. secū-
do oppono. C. de iure emphi. 2 in. c. j.
§. j. col. vj. v. si. quero si habēs plenā p-
prietatē de successione feudi. et in ru-
brica. C. de iure emphi. in principio.
v. cōtract⁹ superficiari⁹. vide Bar.
in. l. si. ff. de superficieb⁹. spe. de loca-
to in principio. col. ij. v. si. si vero.

¶ Ex ista lege colligitur q̄ domino
directo nolente retrahere rem vendi-
tam: poterit eam retrahere conjūct⁹
domini vtilis vēdētis utilitatē suā: et
preferatur cōsorti eiusdē rei vt colligit
ex ordine littere. cogita bene sup hoc.

¶ Collige similiter ex ista lege q̄ si
domin⁹ direct⁹ vēdit dominū dire-
ctū: 2 ad retrahēdū cōcurrunt domi-
nus vtilis 2 conjūctus proximior vē-
ditoris: preferatur dominus vtilis. nā
sicut superficiarius preferatur proxi-
miori vēditoris. sic quilibet domin⁹
vtilis. quāuis alias nullā videat ha-
bere comunione emphitheota cum
domino directo: vt. l. magis puto. §.
fi. cū lege sequenti. ff. de rebus eorum
2. l. hinc querit. §. j. ff. de peculio. spe.
de ferijs. §. quoniam. v. si. xxxv. vbi
idem dicit de vassallo. Itē quāuis em-
phitheota volēs vendere emphitheo-
sim: teneatur requirere dominum:
vt. l. ij. C. de iure emphitheo. 2. c. po-
tuit de locato: nō tamē dominus em-
phitheota. vt vult Salicetus Jasson 2
alij in. d. l. ij. Paulus de castro in. l.
sed si hac. §. patronū. ff. de in ius vo.
vnde videtur tenendū quod pri⁹ dixi.

¶ Lex ista debet intelligi quādo ven-
ditio est perfecta omnino p reitraditio-
nē: vt insti. de emp. 2 ven. §. per tra-
ditionē. l. quoties. C. de rei vēdi. Sec⁹
si a principio fuit inutilis: vel ex par-

tiū cōsensu dissoluta: intra nouē dies
nā tunc nō est locus retractui vt late
decidit Alontaluus in. d. l. xiiij. in par-
te (camiar). v. si. et idem dicrem. Ex
quo multa possunt inferri.

¶ Primo q̄ si alieat ēphitheota ēphitheosim dñō irrequisito: 2 postea eā re-
dimat p hoc euitat penā caducitatis.
spe. de locato. §. nūc aliqua. v. si. xcvj.
Sali. in. l. si. col. vltima. C. de iure em-
phi. Idē si emphitheota vendidit do-
mino irrequisito cū pacto legis com-
missorie vel adiectionis in diem. nā si
contractus est resolutus in conditio-
nis euentū: emphitheota euitat penā
caducitatis. Bald. in. l. ab emptione.
ff. de pactis. Unde videtur q̄ si ista re-
solutio fit intra nouē dies datos ad re-
trahēdū: nō sit loc⁹ retractui. cogita.

¶ Secundo infertur q̄ si ego vendi-
di rem paternā vel auitā petro: nō ta-
men tradidi: tu qui eras mihi propin-
quior volens retrahere pro eodē pre-
tio: deposuisti precū intra nouē dies
deinde eādē rē alteri vēdidi 2 tradidi.
sup q̄ vēditione secūda: tu nihil fe-
cisti: nō est loc⁹ retractui: q̄ pma vēdi-
tio super quā te fundas: nō est perfe-
cta: immo secūda: vt. l. quoties. C. de
rei vendi. v. partita. ti. v. l. x.

¶ Unde si super prima vēditione ha-
bēs partē in re vēdita velet: rez retra-
here: 2 super secūda occurreret proxi-
mior vēdētis ille preferatur. Si autē
ambo sup prima: ambo excluderent.
Si vero ambo sup secūda: preferatur
habēs partē in ea per hanc legem vel
dominus directus vel superficiari⁹.
Idem videtur si proximior se fundat
super prima venditione et sequens in
gradu super secunda: nam preferatur
sequens in gradu.

¶ Limita predicta vt non habeant lo-
cū in casib⁹ in quib⁹ secūda venditio
nō valeret: sed prima. quos ponūt do-
ctores in. d. l. quoties. C. de rei vendi.
signāter Jasson. nā in illis habēda est
cōsideratio pme vēditionis: vt puta si

secūda fuit simulata vel fraudulēter facta scōm Bal. in rub. C. de his que in fraude credi. refert z sequit Ange. aretin⁹ in. §. ut si qd in fraude insti. d. actio. col. xiiij. §. si. z p cōplemento. z ibi Jasson. col. xl. §. si. extra glos. z in. d. l. quoties. col. vij. §. si. nono principi palr post Albericū z Salicetū ibi. co. r. ppter glo. ij. ibidē dū reqrit bonā fidē in secūdo emptore. Ad hoc glo. nota. in. c. si tibi absenti de prebē. lib. vj. q loquit de duab⁹ collationib⁹ alicui factis p bona iura q allegat. qd⁹ adde ter. nota. iūcta gl. i. l. i. opus. ff. locati.

xi.

¶ Habens jus in edificio: dicitur habere partē in pretio z extimatione edificij:

nō in superficie: vt foro legū lib. iij. ti. delas lauores. l. ix. Ex quo inferitur q si dñs direct⁹ vēdidit rē: habēs partē eius in pretio vel extimatione edificiij: nō poterit eā retrahere. Unde si marit⁹ in solo vxoris edificauit vel plātauit: vxore alienāte nō poterit retrahere: presertim si cū licētia mariti vendidit. quoniam per eam: videtur approbare venditionem: contra quā venire non potest per viam retractus vel alias. Idem econtra si in solo viri edificium factū est vel planta posita: nam viro alienante seu vendēte: vxor nō poterit retrahere: nisi interueniēte licentia mariti.

Lex. lxxv.

In alguno vendiere la parte de alguna heredad que tiene comun cō otro en caso q segun la ley dela partida la pudiera el comunero sacar por el tanto sea obligado el que la quisiere sacar a consignar el precio en el tiempo z termino z con las diligencias z solēnidades dela manera q la pudiera sacar el pariete mas propinco quādo fuera de su patrimonio z abolēgo de suerte q lo contenido en la dicha ley del fuero z ordenamiento de Alieua y en estas nuestras leyes aya lugar z se platique en caso que el comunero quiere sacar la cosa vendida por el tanto.

j.

¶ Cuius potest retrahere rē cōmunes intra nouē dies a die venditionis dūmodo pñū: consignet et alia faciat q ppinqor vēditoris rei paterne vel auite facere tenetur. hoc dicit. Concordat cum lege proxima supra. z. v. partita. ti. v. l. lv. sumpte ex. l. j. C. de cōmunium rerum aliena.

¶ Ex quib⁹ ampliatur lex regni preallegata foro legum lib. tertio ti. delas ventas. l. xiiij. cum concordantib⁹ vt habeant locum etiam in re non paterna vel auita: sed alias communi non diuisa cum effectu certis finibus et demonstrationibus vel signis. nā

tunc veritate inspecta: dicitur vna res non plures: quāuis alias verbo circa cōmoditates inde percipiendas patiscantur: vel conueniant inter se q vnus colat ad dexteram: alius ad sinistram: vt. l. si qui duas. §. si quis parte. §. si. plane z. §. si. quod in edibus. ff. cōmunia prediorum. tenet Bald. in. d. l. j. C. cōmuni diui. §. sic. iij. nota. facit. l. eos. ff. finitū regūdoz. Ad idē. l. diuisionis placitū. ff. de pactis quam allegat Bald. i. l. si maior in fine. C. cōmuni diui. Ad idē. l. sciendum. §. si fundū. ff. qui satisfda. cog. quā allegat Bald. in. l. j. C. cōmunia vtriusq⁹ iudicij. Ad idem. l. inter oēs. C. familie hercis. z. l. diuisione z ibi Bal. eod. ti. z. l. j. cū glo. C. cōmu. vtriusq⁹ iudicij.

¶ Si duo haberēt duas possessiones cōmunes: z cōueniūt int se q vn⁹ habeat sibi vnā alā aliā: z sic eas diuisim possidēt: ista est realis diuisio. Unde

amodo: non dicentur res cōmunes: vt si vendantur: et alter eorum tanq⁹ socius voluerit retrahere: non poterit. sed proximior vendentis sic.

iij.

¶ Si tamen res cōmunis nunq⁹ fuit diuisa: etiam si milles vendatur poterit socius illam retrahere ab vltimo emptore: vt vult glos. magna in. §. si. item quid si iste emptor. C. de rescin. vēdi. in. l. ij. Ad hoc. l. j. C. cōmuni diui. vbi quilibet emptor: incipit esse cōfors. Unde nūq⁹ desinit esse cōmunis.

Lex. lxxvj.

Andamos que a ninguno den nuestras justicias por enemigo en rebeldia sin prouança legitima y passados tres meses a lo menos despues dela condenacion z q sea pedido por el acusador z si de otra manera lo vieren que sea en si ninguna la sentencia que sobre ello se diere en lo que toca a darlo por enemigo.

¶ Non intelligētia huius legis premitte q lex fori leguz. ti. delas homezillos. l. iij. z li. viij. ordi. eod. ti. l. j. iij. et. iij. dicit q ille qui fuit datus p inimico alicui: potest impune ab eo occidi. Superuenit postea lex stilli. xlvij. in fine que disponit q si aliquis accusatur de homicidio: et in accusatione petitur q detur pro inimico accusatoris: probato homicidio: iudex debet illud facere. Hoc temperat ista lex vt procedat dummodo probatio fuerit legitima: et hoc fuerit per accusatorem petitum: et elapsi fuerint tres menses a tempore condemnationis super homicidio. etiam si hoc non fuerit petitum in accusatione: s; post condemnationem.

ij.

¶ Ex quo inferitur q licet alias accusatus de crimine cōtumax: potest cōdemnari de crimine: si talis precedat informatio propter quam posset ac-

¶ Secus est in re paterna vel auita. nam postq⁹ semel fuit vendita extra familiam: iam desinit esse paterna vt auita. Unde amodo non poterit eam retrahere proximior primi venditoris. et consequenter patet differentia inter socium et propinquum. quāuis ista lex videatur eos equiparare.

iij.

¶ Dicitur socius vel conforz habēs vnā: vel plures res in communi cum alio. l. nihil et ibi Bartho. ff. cōmuni diui.

v.

cusatus torqueri: vt disponit pragmatica sanctio huius regni que reperitur in libro pragmaticaz fo. cxxxvj. Et puta si interuenit semiplena probatio: vt per glos. z doctores in. l. j. C. de assessoribus. Bart. z alij in. l. si qd in graui. ff. ad silentiū. Per hāc tñ informationē vel semiplenā pbatio: nē: nō dabit accusatori p inimico: nisi interueniat plena z integra probatio de homicidio per istam legem.

iij.

¶ Probatio legitima dicitur illa que fit p duos testes de visu omni exceptione maiores. c. quoties de testi. z bone fame. c. episcopus in sinodo. xxxv. q. vi. c. preterea. §. j. de testibus. co. c. cū in tua despōali. infames enim z criminosi: non sunt legitimi testes in criminibus. c. qui sine. c. postulatus. §. porro in fi. iij. q. viij. c. multi. j. q. j. videas legem regni foro legum ti. delas testimonias. l. iij. in principio. Item debēt esse testes maiores viginti annis.

¶ Quid autem si interueniant presumptiones / ad condemnationem sufficientes: de quibus in. c. afferte de presumptionibus. An dicetur legitima probatio: vt sit locus dispositioni huius legis? cogitabis.

iij.

O el delicto que el marido/ o la muger cometiēre aun que sea de heresia/ o de otra qualquier calidad no pierda el vno por el delicto del otro sus bienes: ni la mitad delas ganancias auidas durante el matrimonio: z mandamos que sean auidos por bienes de ganancia todo lo multiplicado durante el matrimonio fasta que por el tal delicto los bienes de qualquier dellos sean declarados por sentēcia aun que el delicto sea de tal calidad que imponga la pena ipso iure.

i.

Propter delictum mariti: vxor non p̄dit medietatem bonorum que fuerunt acquisita constante matrimonio: nec econuerso. Sup̄ editione huius legis: ego multum insteti: quoniam semper mihi visus est hoc iustum: z multo ante legis edictionē hoc tenui et p̄dicari feci in causa vxoris cuiusdā Thoderici de carriō hortorū cultoris: vt plene scripsi in. c. per v̄ras dōna. inē v̄r̄z z v̄ro. col. cclvij. v̄s. p̄dicta sūt intelligēda videas p̄ te.

ij.

Ratio huius decisionis est: quia delicta suos debent tenere auctores vt plene dixi in tractatu d̄ regno nauar̄e parte. v. §. vj. in principio vnde delictū vni⁹: nō nocet alteri et ex p̄cepto testatoris s̄m Bald. in. l. pater famil. ff. de heredi. insti. p̄ illū tex. **I**tem delictū vni⁹ fr̄is nō nocet alteri fr̄i in portione innocētis: s̄cōm Bald. in. l. eā q̄ col. iij. C. de fideico. Item delictū vni⁹ de vniuersitate: nō nocet alijs Bart. in. l. sed z si hac. §. q̄ manumittit. ff. d̄

in ius vo. **I**tem delictū prelati: nō nocet ecclesie. c. si episcopū. §. si. xvj. q. vj. Bald. in. l. meminerint. C. vnde vi. d̄ quo nota. in. l. i. rubem⁹. C. de sacrosā. eccle. Bald. in. p̄ludis feudoz si. col. z in. c. j. qualiter domin⁹ p̄prie p̄uef. z in regula delictū de reg. iur. lib. vj. **I**ntellige q̄ nocet ecclesie dū viuit nō post vt nota. i. c. verū de foro cōpe. p̄bat in. c. dilect⁹ de capellis mo. notat per Abb. post alios in. c. cū veniscent d̄ isti. vbi fecit magnā additionē. **I**tem delictū patris nō nocet filio vt. C. ne fili⁹ p̄ patre p̄ totū vnde publicatis bonis patris: nō publicat legitima filioz. l. cū ratio. ff. de bonis dāna. authē. bona dānatoz. C. eod. nota. in. c. raynūci⁹ de testa. **I**tem incertū q̄ si p̄pter heresim patris ei⁹ bona cōfiscat filij nō priuātur sua legitima. l. manicheos. l. quicūq̄. C. de here. z. vj. parti. ti. xvj. l. iij. q̄ iura hodie corrigunt per. c. cū secūdū leges d̄ hereti. lib. vj. Cui standū est. cū sit crimen mere ecclesiasticū. c. vt inquisitionis. §. prohibemus eod. ti. tradit Abbas in. c. j. de offi. ordi. **U**nū tamē est q̄ is qui talia bona habet. s̄ dñs tēporalis: tenet filios alere z filias dotare: vt plene dico in. c. per v̄stras de dona. inter v̄r̄z z vxorem col. cclxj. v̄s. ex quō.

iij.

iij.

Lex. lxxviij.

La muger durāte el matrimonio por delicto pueda p̄der en pte o en todos sus bienes dotalis/ o de ganācia/ o de otra q̄lquier qualidad que sean.

i.

Ullier coniugata: propter delictū potest perdere bona dotalia v̄s. s̄tate matrimonio acq̄sita vel alia: in totū v̄s. i parte: vt puta p̄pter

crimē lese maiestatis: vis publice: paricidij: beneficij: et siccarij. his quin⁹ casibus: vxor perdit dotē vt. l. quin⁹ legib⁹. ff. de bōis dāna. Adde sextū propter heresim. c. decreuit de here. lib. vj. **I**ntellige p̄dicta: nisi paciū d̄lu

cranda dote esset factum inter maritum et vxorem vt per glos. et Barth. in dicta. l. quin⁹ legibus. Ad hoc. l. dos. §. a reo. ff. de iure fisci tenet Ancharra. in. d. c. decreuit.

ij.

Et ita quāuis dos detur marito p̄ alimentanda vxore. l. pro oneribus. C. de iure dotium. c. salubriter de vsuris: nihilominus tamen statim lata sententia contra vxorem: auferatur dos marito in casib⁹ p̄dictis: vt vult

Bartho. et alij in. d. l. quin⁹ legib⁹. Ancharran⁹ z alij in. d. c. decreuit Alberic⁹. iij. pte statutoz. q. iij. v. z. vj. **E**x istis etiam inferitur q̄ dos filie in p̄iudicium patris potest publicari: authē. qui contra. C. de incestis nuptijs tradūt doctores in. l. si finita. §. si de vectigalib⁹. ff. d̄ dāno infecto. **A**n autē marit⁹ teneat alere vxorē quando auferat sibi dos p̄pter vxoris delictum. videas que scripsi sup̄. l. x.

iij.

iij.

Lex. lxxix.

Denamos z mādamos que las leyes destos nuestros reynos que disponen que los fijos dalgo z otras personas por deuda no puedā ser presos que no ayan lugar ni se platiquen: si la tal deuda descēdiere de delicto/ o casi delicto antes mādamos que por las dichas deudas esten presos como sino fuesen fijos dalgo/ o exemptos.

i.

Enerosi z alij qui p̄pter debita secundum iura antiqua carcerari non poterāt: hodie carcerantur propter debita que descēdunt ex delicto vel quāu delicto. Emanauit ad declarationem et limitationem legū regni de quibus lib. iij. ordi. ti. de los hijos dalgo. l. iij. v. vide sup̄. l. lxxij.

ij.

Unde si quis depositum negat: vel eo v̄tutur contra deponentis voluntatem: furtum cōmittit: z infamiam in

currit. l. qui depositum. C. de positi. c. j. eod. ti. Idem d̄ pignore. l. si pignore. ff. de furtis mathefelanus singulari. lxxj. Sed his casib⁹ delictum descendit ex debito non debitum ex delicto. ideo nō recte posset praticari ista lex in his casibus. **R**ectius dici poterit quando pena pecuniaria ponitur pro delicto: vt in casu. l. ij. ti. delas iniurias lib. viij. ordi. illa enim pena descendit ex delicto: z cum veniat applicāda fisco: d̄ criminalis. l. agraria z ibi Bart. z alij. ff. de termino amoto. tradit p̄ Abb. in rub. de iudicijs. **D**elictum et crimen quomodo differant vide glos. in. l. prima. C. si aduersus delictū. Jo. an. in regula peccatum de regu. iuris. lib. vj.

iij.

Lex. lxxx.

El marido no pueda acusar d̄ adulterio a vno d̄ los adulteros sep̄do biuos mas que a ambos adultero z adultera los aya de acusar/ o a ninguno.

i.

Aritus non pōt accusare vxorē d̄ adulterio nisi etiā adulter⁹ accuset z cōuerso: si ambo sūt viui. Corrigit. l. ij. ti. d̄ los adul. li. viij. or.

ij.

Vxor licet possit agere contra maritū adulterum ad separationē tori.

c. gaudem⁹. c. ex litteris de diuortijs: quia non ad imparia iudicantur maritus et vxor. c. pen. et vlti. de adulter. criminaliter tamen accusare nō pōt. vij. parti. ti. xvj. l. j. vide glo. in. l. j. C. de adulterijs et ibi doctores. **V**xor adultera z adulter nō possūt in eodē libello accusari. l. si maritus.

f iij

§. fi. 2. l. nihil interest et. l. vim passaz. ff. de adulterijs. Sed ista lex videtur contrarium sentire cum dicit (am- bos.) Sicut dicimus qd debet mari-

trūq; in p̄tinēti occidere vno ictu si potest: vel saltē vno impetu 2 equa- li ita aduersus vtrumq; sumpta. l. qd lege. §. quod ait. ff. de adul.

Lex. lxxxj.

I alguna muger estando con alguno casada/ o desposada por palabras de presente en faz dela sancta madre yglesia cōmetie- re adulterio que aun que se diga 2 prueue por algunas causas 2 razones que el dicho matrimonio fue ninguno ora por ser pa- rientes en consanguinidad/ o afinidad dentro del quarto gra- do ora porque qualquiera dellos sea obligado antes a otro ma- trimonio/ o aya fecho voto de castidad/ o de entrar en religion/ o por otra cosa alguna pues ya por ellos no quedo de bazer lo que no deuián que por esto no se escusen a que el marido pueda acusar de adulterio: assi ala muger como al adultero como si el matrimonio fuesse verdadero: 2 mādamos que en estos ta- les que assi auemos por adulteros y en sus bienes. Se esecute lo contenido en la Ley del fuero de las leyes que fabla cerca de los que cometen delicto de adulterio.

Ixor putati- ua accusat d̄ adulterio: 2 perdit dotez et alia bona que secūduz leges anti- quas perde- bat vxor le- gitima. foro legum libro tertio titulo. de los adulteros. l. pri- ma et per Paulum de castro consi- lio. cxi. reprobata glos. in. l. consen- su. C. de repudijs in parte sibi habe- re. vñc. Item quid dices. Adulta de vxore putatiua ego scripsi in rubrica de dona. inter virū 2 vxor. col.

Quid autem si vxor non est adulte- rata: sed tantum prebuit osculum ex- traneo libidinis causa: qua pena pu- nitur? vide glos. nota. in. l. j. ff. de va- rijs et extraordi. crimi. Bald. in. l. si quis non dicam rapere. col. secunda. C. de episcopis et clericis. vide que scripsi supra. l. iij. plenius in. c. per ve- stras de donationibus inter virum et vxorem col.

Pena adulterij per leges regni po-

nitur septima partita ti. xvij. l. xij. et foro legum titulo de los adulteros. libro. viij. ordina.

Vxor etiam putatiua lucratur do- nationem propter nuptias propter mariti adulterium. authentico vt li- ceat matri et auie. §. si de adulterio. collatione. viij. et. c. primo vt lite pen. et ibi glos. j. et Abbas et alij in princi- pio. textus cum glos. in. c. christiana religio. xxi. q. v. et ibi doctores. In- tellige si non habent filios: vt ibi et. l. secunda titulo de los adulteros in fi- ne foro legū. l. i. j. eod. ti. lib. viij. ord. Adde. l. si vxor. ff. d̄ adul. q̄ dicit qd nec sp̄e matrimonij violare l3 facit. c. ple- rumq; de donationibus inter virum et vxorem scripsi plene in repetitione rubrice eodem titulo.

Pondera legem istam que requi- rit qd matrimonium sit contractum in facie ecclesie: idest seruata solemnitate de qua in. c. cū inhibitio de clan- despon. et tenent Innocen. et Hosti. in. c. ex tenore qui filij sunt legitimi 2 ibi Abbas post alios. vnde videtur qd sponsus volens accusare sponsam de adulterio deberet ante omnia proba- re qd in facie ecclesie contraxit matri-

moniū: cū sit qualitas que tribuit jus cogita 2 facit. l. xlix. supra eodem.

Lex. lxxxij.

Marido que matare por su propia auctoridad al adultero 2 ala adultera aun que los tome infraganti delicto y sea justamente fecha la muerte no gane la dote ni los bienes del que matare salvo si los matare/ o condenare por auctoridad de nuestra justicia q̄ en tal caso mādamos q̄ se guarde la ley del fuero delas leyes q̄ en este caso disponen.

Mritus vxor- em adulte- ram et adul- terum occi- dens: non lu- cratur dotē: nec alia bo- na vxoris: ni- si hoc aucto- ritate iudi- cis fecerit.

Decarat et limitat iura antiqua. C. de adulte. l. gracus septima partita. titu. xvij. l. xij. foro legum titulo de- los adulteros. l. j. i. j. 2 lib. viij. ordina- eod. ti. l. i. j. Idēc oppinionē ego alias ante hui9 legis edictionē tenui in ru. de dona. inter virū 2 vxor. co. cccxiii. vñc. 2 videtur de mēte cini. vbi plura cumulaui. 2 placuit ista oppin o re- gis cōsiliarijs quādo super cōdēdis legibus thaurinis intendebamus.

Lex. lxxxij.

Cuando se prouare que algun testigo depuso falsamēte cōtra algūa persona/ o personas en alguna causa criminal en la qual sino sea ue- riguasse su dicho ser falso aquel/ o aquellos contra quien depuso merecia pena de muerte/ o otra pena corporal que al tal testigo a- ueriguando se como fue falso le sea dada la misma pena en su persona 2 bienes como se le deuiera dar a aq̄l o a aq̄llos cōtra quiē d̄puso sep̄do su dicho verda- dero caso que en aquellos contra quien depuso no se execute la tal pena pues por el no quedo de dar gela. Lo qual mandamos que se guarde y execute en to- dos los delictos de qualquier calidad que sean y en las otras causas crimina- les 2 ciuiles mandamos que contra los testigos que depusieren falsamente se guarden y executen las leyes de nuestros reynos que sobre ello disponen.

Estis falsus in causa cri- minali: pū- tur eadē pe- na qua reus ventret pu- niendus si ve- rus dixisset. In alijs vero causis crimi- nalibus: vel ciuilibus: ser- uentur leges regni foro legum titu- lo de los falsarios. l. iij. et lib. viij. or- dina. eod. ti. l. prima 2. iij. de hoc in. c. j. de crimine falsi plenissime per An-

gelum de arcio in tractatu malefi- ciorum in verbo falsario.

Falsitatis modos ponit Bart. post glos. in. l. si ex falsis. C. de transactio. et in. l. diuus. ff. de re iudicata. Bal- cetus post glos. in. l. querellam. C. de falsis. Spec. de aduo. §. ix. vñc. item sit caut9. 2 de rescripti p̄sentatiōe. §. iij. **F**alsitas testium probatur vt Spe- cu. de teste. §. j. vñc. sed qualiter et de probationibus. §. finali. vñc. in sum- ma et sequenti.

Falsitas testium deprehēditur plu- ribus modis: quia mendacium dixit aut veritatem occultauit. d. c. i. de cri- mine falsi. c. qualiter 2 quando. iij. §. iij.

debet igitur de accusa. c. i. quisquis. xj. q. ii. autentico de instru. cautella in principio. collatione sexta. l. quid sit falsum. ff. de falsis. Spe. de aduo. s. ix. ff. item sit cautus de executore. ff. sed queritur. vide bonum textus in. c. inter dilectos de fide instrumē. et Pan. de castro consilio. cxlix.

v. **F**alsus testis dicitur qui veritatem omittit: vel qui ex dolo loquitur obscure: ut per Barth. in. l. ea que. ff. de contrabenda emptione et in. l. presbiteri. C. de episcopis et clericis Bald. ibi col. j. ff. ex predictis et in. l. nullū. ij. nota. C. de testibus et in. c. primo si inter dominū et vassallum lis oriatur Angelus in autentico de testibus in prin. col. vij. Bald. in. l. pscriptioe in fine et ibi plene per alios. C. si contra jus vel vtili pu.

vj. **T**estis vacillans punitur pena falsi. c. testimonium prima. q. iij. Bal. in dicta. l. nullum. C. de testibus. Angelus in dicto tractatu maleficiorum in verbo falsario. col.

vij. **S**i testis deponit ambigue ita quod potest referri ad verum et falsum: interpretari debet ut verum dixerit non falsum. secundum Bald. in. l. j. C. de sacrosanctis ecclesiis et in. l. errore. C. de testa. Bartho. in. l. gerit. col. v. ff. de acquir. heredi.

viii. **F**alsitas tripliciter dicitur. largissime quando dicitur non verum: dolo vel sine dolo. l. si is qui. s. vtrum. ff. de reb. dubijs. Item large omnis mutatio veritatis ex dolo. autentico de instru. cau. et fide collati. sexta. **T**estis stricte ex aliquo capite legis cornelle de falsis. l. quid sit falsum. ff. de falsis et ibi Bartho. Salicetus in. l. nec exemplum. C. eodem titulo.

ix. **F**alsitatis capita numerantur per Azonem in suma ti. de crimi. falsi. q. secunda per Salice. in rubrica. C. eodem Bartho. in dicta lege quid sit falsum. ff. de fal.

x. **F**alsus testis qui nemini preiudi-

cat: non est puniendus. l. damus et ibi Cynus Bartho. et alij post glos. C. de falsis Ange. de aretio in tractatu de maleficijs in verbo falsario col. iij. Bald. et Salicetus in. l. qui sepulcra. C. de sepulcro violato. Paulus de castro consilio. cxlix. Intellige de pena ordinaria falsi testis. bene tamen extraordinaria: ut per Cynum et alios in. l. j. C. de sepulcro violato.

Aduerte quia ista lex loquitur de delicto propter quod venit imponenda pena mortis et sic in delictis gravibus in quibus venit pena corporis afflictiva. In his ergo delictis: venit testis puniendus eadem pena qua reus puniretur. Sumitur hec lex ex. l. j. ff. de ficarijs. et traditur per Bald. in dicta. l. presbiteri. ij. col. ff. extra quia materia. C. de episcopis et clericis et in. c. primo de pace tenenda et iuramento firmanda. s. iniuria in fine libro feudorum. vbi hec intelligit quod dolose hoc fecit. idem Bald. in. l. ij. C. de rebus creditis. alias punitur extraordinarie: ut paulo ante dixi. habetur in Specu. de teste. s. primo. ff. sed nūquid iudex. falsitatis enim crimen. atrocius est quam homicidium vel beneficium vel adulterium secundum Angelum in authenti. de nuptijs. s. minores collatione quarta. Comitti quidem non potest sine dolo. l. nec exemplum. C. de falsis. Unde valet libellus contra falsarium: quāvis de dolo mentionē non faciat ut ibi per Salicetum.

Voluntas falsitatis committende: habetur pro facto: ut plene traditur in. l. si quis non dicam rapere. C. de episcopis et clericis et in. l. is qui cū telo. C. ad. l. cor. ff. canonizata in. c. si quis cum telo de peni. distin. j. glos. in. c. j. de eo qui mitti. in po. causa rei seruande. Saltem ut puniatur pena extraordinaria: ut vult glos. in. l. j. in principio et. s. finali. ff. de extraordi. cri. et i. l. si fugitiui. C. de seruis fugi.

Paulus de Castro consilio. cxlix. **T**estis falsus punitur etiam si ei dictum non valeat quia non iuravit vel alias. Barth. in. l. si quis legatū. ff. de falsis. Bald. Angelus et Salicetus in. l. j. C. de sepulcro violato ali

ter loquuntur et lafracus in. c. qm contra d. pba. in pte testiū de positiones. co. rix. ff. solet i testiū materia. Ange. de aretio. in tractatu maleficiorum in verbo falsario. col. iij. Bald. in. l. j. ius iurandum in fine. C. de testi.

¶ finis

Caso que los dichos Rey y Reyna mis señores padres viēdo que tanto cumpla al bien de estos mis reynos y subditos de ellos tenia acordado de mandar publicar las dichas leyes pero a causa del absencia del dicho señor rey mi padre de estos reynos de Castilla y de los pues por la dolencia y muerte de la Reyna mi señora madre que aya santa gloria no ouo lugar de se publicar como estaua por ellos acordado y agora los procuradores de cortes que en esta ciudad de Toro se juntaron a me jurar por rey na y señora de estos reynos me suplicaron que pues tantas vezes por su parte a los dichos Rey y Reyna mis señores les auia sido suplicado que en esto mandasen proueer y las dichas leyes estauan con mucha diligencia fechas y ordenadas y por los dichos Rey y Reyna mis señores vistas y acordadas de manera que no faltaua sino la publicacion dellas que considerando quanto prouecho a estos mis reynos/desto vernia q por les fazer señalada merced touiesse por bien de mandar publicar las y guardar las como si por el dicho Rey y Reyna mis señores fueran publicadas o como la mi merced fuesse.

Porque la guarda destas dichas leyes parece ser muy cumplida ro al seruicio de dios y mio y ala buena administracion y execucion de la justicia y al bien y pro comun de estos mis reynos y señorios mandado por este quaderno destas leyes o por su traslado signado de escrivano publico al principe don Carlos mi muy caro y amado fijo y a los infantes duques: condes: marqueses: perlados: y ricos omes: y maestres de las ordenes y a los del mi consejo y oydores de las mis audiencias y alcaldes y otras justicias y oficiales de la mi casa y corte y chancillerias y a los comendadores y subcomendadores y alcaydes de los castillos y casas fuertes y llanas y a los mis adelantados y cocejos y personas y justicias regidores caualleros y escuderos oficiales y omes buenos de todas qualesquier ciudades y villas y lugares de los mis reynos y señorios y a todos mis subditos y naturales de qualquier ley estado y condicion que sean a quien lo contenido en las dichas leyes o qualesquier dellas atañe o atañer puede o a qualquier de ellos que vean las dichas leyes de suyo incorporadas: y cada vna dellas y en los pleytos y causas que de aqui adelante de nuevo se mouieren y escomencaren guarden y cumplan y executen y las fagan guardar y cumplir y executar en todo y por todo segun que en ellas y en cada vna dellas se cōtiene como leyes generales de estos mis reynos y los dichos juezes juzguen por ellas. E los vnos ni los otros no vayan ni passen ni consientan y ni passar contra el thenor y forma dellas en algun tiempo ni por alguna manera: so pena de la mi merced y de las penas en las dichas leyes contenidas y desto mande dar esta mi carta y quaderno de leyes firmada del nombre del Rey mi señor y padre administrador y gouernador de estos mis reynos y señorios: y sellado con el sello del Rey y Reyna mis señores padre y madre porque ala fazon no estaua becho el sello de mis armas y mando

que sean apregonadas publicamente y en la mi corte e que dende en adelante se guarden e aleguen por leyes generales de mis reynos: e mando alas dichas mis justicias e a cada vna dellas en sus logares e jurisdicciones que luego las fagan apregonar publicamente por ante escriuano por las plaças e mercados e otros lugares acostumbraados. E mando a los del mi consejo que den e libren mis cartas e sobre cartas deste quaderno de leyes para las ciudades e villas e lugares de mis reynos e señorios donde vieren que cumple e fuere necessario. E los vnos ni los otros no fagades ni fagan ende al por alguna manera: so pena dela mi merced e de diez mil maravedis para la mi camara a cada vno por quien fincare de lo assi fazer e cumplir: e mando al ome que vos esta mi carta mostrare que vos emplaze que parezcades ante mi en la mi corte del dia q vos emplazare fasta quinze dias primeros siguientes: e mando so la dicha pena a qualquier escriuano publico que para esto fuere llamado que de ende al que vos la mostrare testimonio signado con su signo: porque yo sepa en como se cumple mi mandado. Dada en la ciudad de Toro a siete dias del mes de Março. Año del nascimiento de nuestro saluador jesu Christo de mil e quinientos e cinco años. Yo el Rey. Yo Gaspar de gricio secretario dela Reyna nuestra señora las fize escreuir por mandado del señor Rey su padre administrador e gouernador destos sus reynos. Joânes episcopus Cordubensis. Licenciatus capata. ferdinandus telloliciatus. Licenciatus morica. Doctor caruajal. Licenciatus de sanctiago registrada. chanciller.

¶ Laus deo.

¶ Explicít famosum comentum super legibus

Thauri editum ab insigni e eruditissimo doctore Johanne lupo de Palacios rubios qui earum legum editioni vnus a regis consilio interfuit. Impressum in florentissima Salmanticensi academia expensis Johânis de junta calcographi insignis. Anno virginiei partus. Aldilefimo quingentesimo quadagesimo secundo. Die sexto mensis Octobris.

